UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Johannis Trithemii Spanheimensis Primo, Deinde D. Iacobi Maioris Apvd Herbipolin Abbatis, viri suo aeuo doctiss. ... Partis Opera Historica, Qvotqvot hactenus reperiri potuerunt, omnia

Partim E Vetvstis Fvgientibusque editionibus reuocata, & ad fidem Archetyporum castigata; partim ex manuscriptis nunc primùm edita ; Qvorvm Catalogvm Aversa pagina exhibet

Iohannis Trithemii Spanheimensis Primo, Deinde D. Iacobi Maioris Apvd Herbipolin Abbatis, viri suo æuo doctissimi Secvndæ Partis Chronica Insignia Dvo - I. Coenobii Hirsavgiensis, Diœcesis Spirensis: eius fundationem & progressum ab Anno Christi DCCCXXX. vsque ad Annum MCCCLXX. II. Coenobii ...

Trithemius, Johannes

Francofvrti, 1601

Chronicon Hvivs Monasterii Sponheimensis, Ab Exordio Fvndationis Svæ, Complectens Svccessiones Omnivm Abbatvm Breviter, Incipit Feliciter.

urn:nbn:de:0128-1-17336

Visual Library

lib.1. De illuſtribus viris ordinis noſtri, lib. 4. De computo Eccleſiaſtico, lib. 1. De triplici regione clauſtralium, lib. 3. De ſpirituali exercitio monachorum, lib. 1. Eiuſdem breuiarium, lib. 1. Quæſtiones de Euangelio Iohannis, lib. 1. Quæſtiones de Pſalterio, li. 1. De continentia & virginitate, lib. 1. De viduis, lib. 1. De crucibus in hominum veſtibus apparentibus, ad archiepiſcopum Moguntinum epiſtolarũ libros 4. Sermones multos & varios, cum quibuſdam orationibus in capitulis, & alijs. His præmiſſis Lector vale. Die Octobris vltima, Anno 1506.

CHRONICON HVIVS MONASTERII SPONHEIMENSIS, AB EXORDIO FVNDATIONIS SVÆ, COMPLECTENS SVCCESSIONES OMNIVM ABBATVM BREVITER, INCIPIT FELICITER.

ANno ab incarnatione Domini noſtri Ieſu Chriſti MXLIIII. Illuſtris comes Euerardus, comes de Sponheim Eccleſiam in loco qui mons campi dicebatur antiquitus, fundauit, anno quinto Imperatoris Henrici huius nominis tertij, tempore Benedicti papæ noni, ſanctam Eccleſiam Moguntinam gubernante Bardone venerabili epiſcopo, viro per omnia ſanctiſſimo, qui & eandem Eccleſiam in honorem beatiſſimæ Dei genetricis & virginis Mariæ conſecrauit VIII. calendis Iulij, anno Domini MXLVII. Comes autem Euerardus pro animæ ſuæ remedio, ad eandem eccleſiam contulit non pauca bona, quorum emolumento viuerent qui altari in eadem deſeruirent. In primis decimam villæ Sponheim, cum familia & dominicali terra in agris, vineis, hortis, pratis, paſcuis, ſyluis, cultis, incultis atque colendis, vijs atque inuijs. In Pedersheim quoque duos manſos. In Rudesheim prope Creutznacht tres manſos dominicalis terræ. Ibidem quatuor manſos cum quarta parte, quos coloni poſſidebant. In Hagenheim duos manſos, & duo iugera vinearum. In Baſenheim manſum, & ſex iugera. In Dromersheim dimidium manſum, & quatuor vineas. In Mannendal manſum. In Bockenavv duos manſos. In Avven quatuor manſos cum quarta parte. In Moncecha aream cum ædificijs, & XII. iugera vinearum. In Werngisbach duos manſos. In Eſcelbrun octo maldra tritici, & XVI. ſiliginis, de manſo qui vocatur Eberhardi. Hæc & quædam alia prædictus comes ad eccleſiam à ſe fundatam contulit, & clericos in eam quoſdam qui miſſas legerent, collocauit. Ius autem inſtituendi ad beneficia clericos in ipſa eccleſia ſibi & hæredibus ſuis reſeruauit. Hanc quoq; donationem ſolenniter factã ſanctus Bardo archiepiſcopus præfatus confirmauit. Itaque per annos ferme LXX. ſtetit eccleſia Sponheimenſis, antequam in monaſterium erigeretur. Erantq; altaria in ea quatuor, quæ ſacerdotibus ſibi ſuccedentibus per ſeniorem comitem de Sponheim ex more conſerébantur.

Comes Euerardus eccl. ſiam fundauit in Sponheim.

Bardo epiſcopus Moguntinus.

Prima dotatio huius eccleſiæ facta per Euerardum comitem.

Clerici ſeculares hũc locum primitus inhabitarunt.

QVOMODO ET QVANDO ECCLESIA SPONHEIMENSIS erecta eſt in monaſterium per Stephanum comitem de Spanheim, & filium eius Megenhardum.

ANno Domini MCI. Indictione nona, Romanum imperium tenente Henrico Imperatore quarto, eccleſiam quoq; Moguntinam gubernãte Ruthardo venerabili archiepiſcopo, Stephanus comes de Sponheim illuſtris, diuina inſpiratione præmonitus, eccleſiam ſuam in Monte campi à ſuis progenitoribus dudum (vt diximus) fundatam, erigere in monaſterium curauit. Erat vir bonus & timens Deum, pro cuius honore miniſtris eccleſiæ ac pauperibus multa beneficia impendebat. Cœpit autem ædificare locos & manſiones pro monachis, ſecundum regulam ſancti Benedicti conuenientia, anno prænotato: Sed diuerſis occupationibus ſeſe interficientibus præpeditus, inceptum opus non continuauit. Vnde cum tandem ſe iamiam moriturum cerneret, filium ſuũ Megenhardũ, paternę ſubſtantiæ hæredẽ, ad ſe vocauit, eiq; vt inchoatũ pro cœnobio ędificiũ perficeret, cõmiſit, & ſic in Domino quieuit V. cal. Martij, anno Domini MCXVIII. Megenhardus autẽ inclytus comes, patre mortuo, opus dudum inceptum fortiter aggreſſus in paucis annis cõpleuit. In medio eccleſiæ ſub turri chorũ pro monachis inſtituit, quẽ

Stephanus comes monaſterium ædificauit.

Stephanus comes de Sponheim moritur.

Megenhardus Comes fundatur huius monaſterij.

tabulatu lapideo duodecim Apoſtolorum Prophetarumque imaginibus pulchre (ſicut adhuc cernitur) exornauit. Ad hoc ſanctum opus Mechthildis vxor eius, deuotiſſima mulier, cum magna alacritate multa beneficia contulit; & ipſum comitem, virum ſuum, cõtinuis precibus pulſare non deſtitit, monẽdo & obſecrando, vt operi cœpto finem imponere quantocius dignaretur. Timebat enim religioſiſſima mulier, ne mora, quæ cunctis operibus bonis conſueuit eſſe nociua & periculoſa, ſanctum viri propoſitum qualibet occaſione mutaret. Rodolphus etiam comes, frater Megenhardi, vna cum Richarde vxore ſua, pro conſummatione operis non modicos ſumtus impendebat.

Rudolphus comes cooperator in conſtruendo.

DE CONSECRATIONE ECCLESIÆ ET MONASTERII HVIVS Sponheimenſis per venerabilem antiſtitem Wormacienſem Boggonem, Vicearchiepiſcopum Adelberti.

COMPLETO igitur tandem incepto ædificio, hoc eſt, eccleſia in modum crucis formata, clauſtro & domibus neceſſarijs, refectorio & dormitorio ad occidentalem plagam, clauſtro contiguis, magnificus comes Megenhardus, antequam monachis cœnobium ad inhabitandum traderet, voluit eccleſiam, quam in multis reformauerat, denouo (vt moris eſt) conſecrari. Clericis itaque eiectis & alibi prouiſis, Adelbertum archiepiſcopum Moguntinum pro conſecratione eccleſiæ adijt, cui & votum cordis ſui ſuper introducendis monachis ad Sponheim reuelauit. Qui reuerendiſſimus præſul bonum comitis propoſitum plurimum commendauit; & quia per ſe venire ad conſecrationem, vt poſtulabatur, non potuit, venerabilem Wormacienſis eccleſiæ antiſtitem Boggonem, eo tempore multis annis à ſua ſede expulſum, quem apud ſe honorifice tenuit, loco ſui deſtinauit. Anno igitur Dominicæ incarnationis MCXXIII. in Dominica Quaſimodogeniti Buggo venerabilis epiſcopus Wormacienſis, vice Adelberti archiepiſcopi Moguntini eccleſiam & monaſterium in Sponheim dedicauit in honorem beatæ Mariæ ſemper virginis, Dei genitricis, & ſancti Martini, quondam epiſcopi Turonenſis in Gallia, cum tribus altaribus, quorum maius in memoriam (vt diximus) Dei parentis & ſancti Martini fuit conſecratum. Aliud in abſide verſus meridiem conſecrauit in memoriam S. Iohannis Euangeliſtæ. Tertium in abſide verſus Aquilonem ad introitum clauſtri, in honorem ſanctorum Petri & Pauli Apoſtolorum. Reliqua vero altaria ſucceſſu temporis poſtea erecta fuerunt.

Buggo epiſcopus in Wormatia hunc locum conſecrauit.

DE PRIMIS DVODECIM MONACHIS, QVI HVNC LOCVM ACCEptarunt & primo inhabitare cœperunt, quorum octo fuerunt ſacerdotes, & quatuor conuerſi.

ANNO ab incarnatione Domini noſtri Ieſu Chriſti MCXXIIII. Indictione ſecunda, ſub Henrico Imperatore Quinto, comes Megenhardus, huius loci fundator inclytus, ipſum monaſterium cum eccleſia & omnibus pertinentibus eorum, ordini ſanctiſſimi patris noſtri Benedicti in perpetuam poſſeſſionem tradidit, monachiſque ad inhabitandum dedit. Primi autem Monachi, qui hunc ipſum locum primitus inhabitare cœperunt, numero XII. de monaſterijs ſanctorum Albani & Iacobi prope Mogũtiam, ex imperio Adelberti archiepiſcopi, ad inſtantiam comitis Megenhardi venerũt, anno prænotato, in quarta feria poſt Dominicam Dominicæ paſſionis. Quorum octo fuerunt ſacerdotes, & quatuor conuerſi, viri præclari & inſignes, quorum aliqui ante ingreſſum religionis dudum in ſeculo militauerant: quorum iſta ſunt nomina: Bertholdus presbyter, Diemus presbyter, Adelbero presbyter, Anshelmus presbyter, Ergenbaldus presbyter, Herbord' presbyter, Sifridus quoque presbyter: Benno conuerſus, Lupoldus conuerſus, Hartungus conuerſus, & Emicho conuerſus. Iſti XII. fratres partim ex monaſterio S. Albani prope Mogũtiam (ſicut diximus) partim vero ex cœnobio S. Iacobi ibidem, ſunt aſſumti. Qui cum veniſſent ad præſentem locum, honorifice ſatis à comite Megenhardo & eius vxore ſuſcepti ſunt, & cœnobium eis ſolenniter traditum inhabitare cœperunt. Poſſeſſione igitur in Dei nomine adepta, præfati monachi ſibi in abbatem & paſtorem elegerunt ſecundum regulam monaſticam vnanimiter Bernhelmum monachum præfati cœnobi S. Albani, de quo poſtea dicemus. Prior clauſtralis inſtitutus eſt Bertholdus venerabilis ſenex, & per annos XIII. ſtrenue officio prioratus in hoc loco præfuit; porro Adelbero Cellarius monaſterij factus eſt, & annis multis præfuit: qui cum eſſet vir bonus & prudens, multa huic monaſterio bona fecit.

Primi monachi de Moguntia venerũt 12.

Nomina monachorũ 12.

1. abbas Bernhelmus.

DE

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

DE DONATIONE SOLENNI, QVA COMES MEGENHARDVS ECCLEſiam & monaſterium ordini tradidit, coram Adelberto archiepiſcopo Moguntinenſi.

POST hæc illuſtris comes Megenhardus, vt inſtitutio monachorũ & ordinis diui patris Benedicti, quam pro Dei amore in hoc loco fecerat, autoritate ſumeret firmitatem, Adelbertum archiepiſcopum Moguntinum vna cum fratre comite Rudolpho adijt, & corã eo in eccleſia Moguntina, multis præſentibus, eccleſiam hanc coram altari S. Martini, cum omni iure & iuſtitia quam habuerat ad eam, in manus ipſius archiepiſcopi reſignauit, ſub tali videlicet conditione, vt monachi cunctis diebus ſeculi, omnipotenti Deo ſeruiant in ea, ſub abbate & regula ſancti patris Benedicti, ſicut patet in literis confirmationis eiuſdem archiepiſcopi, quas deſuper dedit, & ita ſonant.

In nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis: Ego Adelbertus Dei miſericordia huius ſanctæ Moguntinæ eccleſiæ archiepiſcopus, & apoſtolicæ ſedis legatus, notũ eſſe cupimus omnibus tam futuræ quã præſentis ætatis fidelibus, quomodo Dominus Megenhardus de Sponheim, & vxor eius Machthild, comes Rudolphus & vxor eius Reggat, diuinæ inſpirationis inſtinctu, ſpontanei ad altare ſancti Martini acceſſerunt, & pro ſe, ſuorumq; incolumitate, & ob ſpem æternæ retributionis, eccleſiã in Sponheim cũ omni proprietate & iuſtitia, quam eam hæreditario iure, vſq; in illam diem poſſederant, pia deuotione eccleſiæ Moguntinæ in perpetuã proprietatem contulerunt: ſub hac ſcilicet conditione, vt monachi ſecundum regulam S. Benedicti ibidẽ conſtituerentur, per quos iuges Deo laudes & pro ipſis ſupplicationes in eadẽ eccleſia frequentarentur. Hæc autem ſunt beneficia & prædia ad prædictam eccleſiam pertinentia: Decima eiuſdẽ villæ cũ familia & dominicali terra, in agris, vineis, hortis, pratis, paſcuis, ſyluis, cultis, incultis, colendis, viis & inuiis. In Petersheim duo manſi. In Rudersheim tres manſi dominicalis terræ, & quatuor à colonis poſſeſſæ & quarta pars. In Hagenheim duo manſi, & duo iugera vinearum. In Dromersheim dimidius manſus, & quatuor vineæ. In Mannendal manſus, In Bogenauu duo, in Avven quatuor & quarta pars. In Montzechaarea cum ædificiis, & XII. iugera vinearũ. In Wergesbach duo manſi. In Eſcelbrunnen VIII. maldra tritici, & XVI. ſiliginis, de manſo qui vocatur Eberhardt. Hæc autẽ ſunt quæ prædictus Megenhardus pro ſe & eandem eccleſiã pro beneficio tradidit. Nouem manſi in Huſen & in Slirſcheit, cum dominicali terra & ſylua quam ibi poſſederat. In Dalen XL. manſi, in agris, areis, vineis, pratis & ſyluis. Addidit etiã prædictis bonis præfata Domina Riggart pratũ vnum & hortum oleribus plantandum accõmodatum, cum duobus agris eidẽ prato contiguis. Facta autẽ à ſupra nominatis viris ſine omni contradictione, nos eam banni noſtri obligatione firmauimus. Inſuper præfatã eccleſiam eadem libertate, honore & iuſtitia donauimus, qua & cæteræ in epiſcopatu noſtro vtuntur abbatiæ & monaſteria; ſcilicet vt ſolũ epiſcopum reſpiciat: & vt fratres Deo ibidem militantes, ſpirituali patre orbati, inter ſe aliũ (ſi tantum idoneum inuenerint) eligant. Quod ſi idoneã ad id officij perſonam inter ſe non habuerint, libertatem habeãt eligendi aliũ ſuæ vitæ & inſtitutionis, de quacunq; voluerint congregatione, intra noſtram tamen diœceſin. Præterea ſolutionẽ eiuſdem eccleſiæ, quæ nos contingebat, rogatu Dominorũ iam ſupra nominatorum in perpetuum eis remiſimus: & vt Parochianus presbyter ad abbatem reſpiceret in hunc modũ, videlicet vt ab ipſo beneficia eccleſiæ, à minori vero præpoſito altaris dono inueſtiretur, ſtatuimus. Hoc etiã vtrinq; edictũ vel collandatum eſt, vt ſenior de cognatione illa aduocatus ſit eiuſdẽ eccleſiæ: qui ſi nominis & officii ſui immemor, eccleſiã vel poſſeſſiones eas quibus tutator & conſeruator præordinatus eſt, verſa vice diſſipauerit, in noſtra vel ſucceſſoris noſtri ſit poteſtate eum corrigere ac ad emendationẽ cogere. Vt autẽ hæc omnia rata & inconuulſa ſequenti æuo permaneant, hanc chartã conſcribi & ſigillo noſtro inſigniri fecimus. Huius rei teſtes affuerũt Buggo Wormacienſis epiſcopus, Dudo maior præpoſitus. Richard⁹ præpoſitus, Volbertus abbas S. Albani, Werenboldus abbas S. Iacobi, Adelhun abbas S. Diſipodi, Henricus præpoſitus S. Victoris, Cuno Decanus de domo. Thurinbertus magiſter, Anshelmus præpoſitus, Hartmannus præpoſitus. Henricus Bingenſis præpoſitus, Arnoldus præpoſitus, & alii quamplures, ex clero. De laicis autem, Arnoldus vrbis præfectus, comes Goſvvinus, & filius eius Gerardus, & frater eius Emicho: Arnoldus & frater eius Rupertus de Lurenburck; comes Fridericus Bertolfus, & frater eius Sigefridus Henricus de Catzenelenbogẽ: Roricho & frater eius Gerlach; Vdalricus, Fulcoldus, & alii quamplures de liberis. De miniſterialibus autem, Embricho Vicedominus, Erneſt Scultetus, Folbertus & Embricho de Binga, Gerardus Embricho comes, & alij complures. Suſcepta eſt autem donatio per manus aduocati comitis Gozvvin. Anno dominicæ incarnationis MCXXIV. Indictione ſecunda, regnãte Henrico Imperatore huius nominis quarto, Arnoldo vrbis præfecto, Erneſto Sculteto. Data per manus Godeſcalci Capellani, VII. idus Iunij.*

*Richardis.

Datio primarenſua tur.

Noua donatio comitis M. & comitiſſæ R.

Abbatia hac libertati donatur ab archiepiſcopo.

De electione noui Abbatis.

Subſidium remittitur de Parochia.

De aduocato huius monaſteriis.

Teſtes qui huic donationi interfuerũt.

Clerici.

Laici liberi.

Laici miniſtri.

Facta igitur ſolenni hac donatione (vt præmittitur) in eccleſia Moguntina per comitẽ Megenhardum, & monaſterio cum omni proprietate, iure & iuſtitia emancipato, & meræ libertati donato, ea videlicet libertate qua & cæteræ in diœceſi Mogũtina abbatiæ noſtri ordinis gaudent, ipſe quam diu vixit aduocatiam omni manſuetudine & bonitate te-

nuit, nil penitus exigens & in aliquo grauamen inducens, voluit eum locum & habitatores eius perpetua pace & libertate gaudere, & nullo cuiuſquam ſeruitio grauari. Et ne forte aliquis in poſterum ex hæredibus ſuis, qui aduocati nomen gereret, aliquam in rebus monaſterio vel perſonis moleſtiam inferret, literis cauere ſtuduit, quas Bernhelmo primo abbate poſtulante, ſub tali forma verborum dedit:

Copia priuilegii, quod dedit ipſe comes Megenhardus.

In nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis: ego Megenhardus, Dei gratia comes de Sponheim, notum eſſe cupio omnibus Chriſti fidelibus tam præſentibus quam & futuris: quod cum genitor noſter Stephanus comes de Sponheim eccleſiam ſuam in Monte-campi iuxta villam Sponheim poſitam in monaſterium erigere ſtatuiſſet, ac morte præuentus, opere imperfecto, mihi illud perficere committeret: Ego accedente ad hoc conſenſu Mechthildis vxoris meæ, & fratris mei comitis Rodolphi, pro remedio animæ meæ inchoatum à patre opus perfeci, monachos illud ſecundum regulam S. Benedicti poſui, quibus de victu ex patrimonio meo prouidi, ipſumque locum cum omnibus bonis ſuis liberum, perpetuo in manus domini mei Adelberti archiepiſcopi Moguntinenſis, legati apoſtolicæ ſedis, tradidi ad altare S. Martini. Aduocatum vero quamdiu vixero eiuſdem monaſterij non alium quam meipſum eſſe volui. Poſt mortem vero meam, ſenior ex filiis meis, qui Dominus fuerit in Creutzenacht, & poſt eum ſemper ſenior de cognatione mea comes de Sponheim & Dominus de Creutzenacht, aduocatiam præfati monaſterii gerat. Qui ſi nominis & officii ſui oblitus, bona monaſterii vel perſonas, quibus tutor & defenſor eſſe debuerat, inuadere, moleſtare, vel diſſipare voluerit, abbas cum fratribus deferat querelam contra eum ad examen archiepiſcopi Moguntini, qui habet eum corrigere & emendare. Quod ſi tertio ab archiepiſcopo præmonitus non emendauerit, ſatisfaciens pro damno & iniuriis monaſterio factis, poteſtatem habeat idem archiepiſcopus de conſenſu ac voluntate abbatis & fratrum, illum amouere, & eis alium dare aduocatum, quem ipſi elegerint. Et hoc totiens faciat, quotiens neceſſarium abbati & fratribus viſum fuerit: ſemper talem inſtituens qui potentia & benignitate & tutandi oportunitate magis idoneus eſt. Caueat autem aduocatus ne eccleſiam in bonis ſeu familia aliquando grauet: neque ſeruitia vel exactiones aliquas ſeu precarias exigat, ſed omnino liberos conſeruet. Ad placitum publicum in terminis monaſterii non ſedebit, niſi ab abbate fuerit inuitatus: Cum autem inuitatus venerit, ſic eis ſeruatur, vt & honori eius ſit congruum, & pati poſſit à fratribus, ne nimia comitiua aut ſumtuũ magnitudine ipſi fratres Deo ſeruientes contriſtentur. Ita ergo in omnibus agat, tam pium, benignum & modeſtum, familiæ & rebus monaſterii in omnibus ſe præbens, vt ſuo dignus ſit nomine, & pro officio propter Deum fideliter impleto, mercedem ab ipſo recipiat vitam æternam. Vt autem hæc omnia rata & inconuulſa omni æuo permaneant, chartam hanc inde conſcribi feci, & eam ſigilli mei impreſſione cõmuniui. Teſtes huius voluntatis meæ præſentes fuerunt dominus meus Adelbertus Moguntinenſis, Bruno epiſcopus Argentinenſis, Berinhelmus abbas præfati monaſterii, & tota congregatio: Adelbun abbas Diſipodi, Hermannus Præpoſitus de Schvvabenheim, Goſvvinus de Lurburck, Dudo comes, Erneſtus vice Dominus, Adelbertus Warmundus Scultetus: Henricus Vdalricus de Stein, & complures alii. Acta ſunt hæc anno Dominicæ incarnationis MCV. *Indictione tertia,* XII. *Calendas Septembris.*

Qualis debeat eſſe Aduocatus huius monaſterij.

Aduocatus ſi fuerit malus poteſt deponi.

Neque ſeruitia neque precarias debet exigere.

Teſtes huius conſtitutionis.

Denique pro maiori firmitate bonorum & loci huius præfatus comes Megenhardus Henricum Imperatorem huius nominis quartum, regem vero Romanorum quintum adijt, & confirmationem præmiſſorum impetrauit talem:

Copia priuilegij & confirmationis.

In nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis: Henricus diuina fauente clementia Romanorum Imperator Auguſtus, omnibus Chriſti & noſtri fidelibus tam futuris quam præſentibus notum eſſe volumus, qualiter Megenhardus comes de Sponheim, aſſentiente & cooperante Mechthilde vxore ſua, ſuperna aſpiratione motus, pro ſua ſuorumque ſalute & incolumitate, monaſteriũ in ſuo comitatu fundauit, in honorem ſanctæ Mariæ ſemper virginis, & ſancti Martini epiſcopi, quod de ſuo patrimonio legitime dotauit, inſtituens in eo viros religioſos, qui ſub regula S. Benedicti, & abbate, omnipotentem Deum perpetuis futuriſque temporibus collaudarent, & pro ipſo & progenitoribus ſuis preces funderent deuotas: Ius etiam aduocati, quo eos poſt mortem ſuã voluit eſſe liberos ab omni ſeruitio, exactione precaria, & quibuslibet aliis oneribus & grauaminibus, fecit conſcribi & ſuo ſigillo communiri: tradidítque abbati & fratribus eiuſdem monaſterii, quod etiam dicitur Sponheim. Quæ omnia Adelbertus archiepiſcopus Moguntinus, in cuius parochia monaſterium ipſum conſtructum eſt, banno ſuo confirmauit. Vnde præfatus comes Megenhardus ad maioris ſtabilitatis augmentum à nobis poſtulauit, opus tam ſanctum & pium, noſtra imperiali autoritate confirmari, ne qua maleuolentia poſterorum queat infirmari: eo quod ſæpe benefacta maiorum mutantur, ſuccedentium iuniorum prauitate, ſi non fuerint imperiali maieſtate confirmata. Et quia nos diuina miſeratio ad regni ſolium prouexit, vt eccleſiis ac monaſteriis in regno noſtro conſtitutis, regali prouiſione conſulamus, eorumque iura & poſſeſſiones ab omni iniuria tueamur: eandem eccleſiam ſeu monaſterium in Sponheim cum omnibus rebus, poſſeſſionibus, iuribus ac proprietatibus, ſub tutela ac protectione regiæ defenſionis noſtræ & Romani imperii

Monaſteriũ Sponheim ſub imperiali tutela recipitur.

perpetua

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

perpetuæ ſuſcipimus: diſtrictè inhibentes tam præſentibus quam futuris, ſub pœna criminis læſæ maieſtatis imperialis, ne quis moleſtiam, iniuriam vel damnum aliquod inferat dictæ abbatiæ de Sponheim, quam omni libertate gaudere volumus, qua & cæteræ abbatiæ in regno noſtro gaudere noſcuntur, in rebus, perſonis, familia, proprietate, donationibus factis, ſeu in futuris, rite faciendis. Aduocatus autem qui pro tempore fuerit, ſi legem ſibi à ſæpe dicto comite Megenhardo conſtitutam, temere tranſgreſſus fuerit, vſque tertio admonitus per archiepiſcopum Moguntinum, abbate querelam contra eum faciente, ſi non emendauerit, tali honore priuetur, & alius qui vtilis ſit eccleſiæ, de conſilio & aſſenſu abbatis fratrum ſubrogetur in locum eius. Vt autem hæc charta perpetuo inconuulſa permaneat, neque cuiuſdam temeritas labefactare præſumat, imperiali autoritate & banno noſtro eam roborauimus, manuque noſtra notatam ſigilli noſtri impreſſione muniuimus. Datum VI. calend. Martij, anno Dominicæ incarnationis MCCXXV. Indictione tertia, Anno XXVI. ordinationis Domini Henrici Quinti regis Romanorum, regni autem XIX. Imperii vero eius XV. Actum eſt Moguntiæ. In nomine Domini Amen.

Bernhelmus quoq; abbas, anno inſtitutionis ſuę tertio omnium præmiſſorum confirmationem, cum certis quibuſdam alijs priuilegijs à ſede apoſtolica impetrauit, quorum copiam & reſcriptum, quoniam id ſeries expoſtulat ordinis, præſentibus inſeremus.

Honorius epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, dilecto filio Bernhelmo abbati monaſterij S. Martini in Sponheim, ordinis ſancti Benedicti, Moguntinenſis diœceſis, eiuſque ſucceſſoribus regulariter inſtituendis in perpetuum. Religioſis deſiderijs dignum eſt facilem præbere conſenſum. Ea propter, dilecte fili, tuis fratrumque tuorum iuſtis poſtulationibus annuentes, præfatum monaſterium Sponheimenſe, cui (autore Deo) præſides, ſub apoſtolicæ ſedis tutela & protectione ſuſcipimus, atque præſentis ſcripti pagina communiuimus, decernentes & ſtatuentes, vt regularis vita in eodem loco iam nouiter inſtituta ſecundum regulam ſancti Benedicti, futuris temporibus inuiolabiter conſeruetur. Nulli etiam facultas ſit, poſt factam apud nos profeſſionem ſine abbatis licentia maioris vel minoris religionis obtentu ad alium locum tranſmeare. Quod ſi quis contra hanc prohibitionem noſtram quocunque tempore in futurum diſceſſerit, nullus abbas vel quilibet audeat eum retinere. Quoties abbate abeunte, de ſucceſſore fuerit inter fratres ipſius loci tractandum, nullus inibi qualibet ſurreptionis aſtutia, ſeu violentia cuiuſuis poteſtatis ſiue eccleſiaſticæ ſiue temporalis, intrudatur, niſi quem fratres communi conſenſu, aut pars conſilii ſanioris, ſecundum Dei timorem & beati Benedicti regulam de eodem collegio vel de alio, ſi (quod abſit) idoneum inter ſe non inuenerint, duxerint eligendum. Porro altarium conſecrationem, chriſma, oleum ſanctum, benedictionem abbatum & ordinationem Monachorum à diœceſano eiuſdem parochiæ archiepiſcopo, ſiquidem gratiam & communionem apoſtolicæ ſedis habuit, etſi ea gratis & abſque prauitate aliqua voluerit exhibere, ſuſcipiatur. Alioquin liceat vobis & poſteris veſtris, catholicum quem volueritis adire antiſtitem, & ab eo conſecrationes & ſacramenta ſuſcipere. Sepulturam quoque iſtius loci liberam eſſe omnino cenſemus, vt eorum qui illic ſepeliri deſiderauerint (niſi forte excommunicati fuerint) deuotioni & voluntati nemo obſiſtat. Poſſeſſiones quoque omnes, quas iuſto titulo poſſidetis, & in futurum quorumcunque oblatione vel deuotione acquiretis, autoritate apoſtolica cõfirmamus, decernentes, quod nulli omnino hominũ liceat præfatũ cœnobium temere perturbare, aut eius poſſeſſiones auferre, vel quomodolibet ablatas retinere, minuere aut aliquib. vexationibus perturbare, ſed omnia integra veſtris & pauperum vſibus conſeruentur profutura. Si quis autem in poſterum archiepiſcopus, epiſcopus, Rex, Dux, vel Comes, aut cuiuslibet ordinis Princeps, ſeu quælibet eccleſiaſtica ſecularisue perſona, hanc conſtitutionis noſtræ paginam ſciens, contra eam temere venire tentauerit, & ſi non ſubito ſatisfactione congrua emendauerit, poteſtatis honoriſque ſui careat dignitate, reumque ſe diuino iudicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat, & à ſacratiſſimo corpore & ſanguine Domini Dei noſtri redemptoris Ieſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictæ vltioni ſubiaceat. Cunctis autem eidem loco iuſta ſeruantibus, ſit pax Domini noſtri Ieſu Chriſti, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum iudicem præmia æternæ pacis inueniant, Amen. Data per manus Diaconi ſanctæ ſedis apoſtolicæ, X. cal. April. Indictione quinta, incarnationis Dominicæ MCXXVII. Pontificatus noſtri anno III.

Copia cõfirmationis Honorii ſecundi papæ.

Papa monaſterium ſub tutela ſedis Apoſtolicæ ſuſcipit.

Ne monachi diſcedant.

Ne quis abbas non electus canonice inuadat.

Sepultura ſit hic libera.

Confirmat papa omnes poſſeſſiones huius cœnobij.

Fundatione & inſtitutione præſentis monaſterij tam per ſedem apoſtolicam, quam per autoritatem imperialem ſufficienter confirmatis, monachi qui venerant de Moguntia locum cœperunt incolere, & manſiones ſecundum regulam ſibi neceſſarias ordinare. Mechthildis autẽ vxor fundatoris Megenhardi, mulier Chriſto deuotiſſima, omnia monachis vitæ neceſſaria præſtitit, & in conſummandis ædificijs cœnobij, cooperatrix fideliſſima occurrit. Sed iam nunc ad ſequentia proceſſuri de primo abbate ſumamus initium.

Locus inhabitatur à monachis.

Mechtildis comitiſſa.

DE BERNHELMO, ABBATE HVIVS COENOBII PRIMO; QVI PRÆfuit annis XXVI. *menſibus* IX. *diebus* XVII. *& geſtis illius temporis.*

ANNO igitur Dominicæ natiuitatis MCXXIIII. Indictione Romanorum ſecunda, die menſis Iunij octauo, Bernhelmus monachus ſancti Albani prope Moguntiã, huc miſſus cum alijs, primus huius monaſterij abbas inſtitutus eſt, tam electione fratrum, quam iuſſione Adelberti archiepiſcopi Moguntini, qui ab eodem ordinatus, præfuit annis XXVI. menſibus IX. diebus XVII. Fuit autem Moguntiæ ordinatus in monaſterio ſancti Albani, aſtantibus ſibi quatuor abbatibus, videlicet ſancti Albani, ſancti Iacobi, ſancti Diſipodi, & ſancti Ferrucij in Blidenſtat, cum alijs multis, tam de clero quam de populo, anno prænotato in natiuitate ſancti Iohannis Baptiſtæ. Bernhelmus iſte noſter abbas primus, ex comitatu Sponheimenſi fuit oriundus, honeſtis parentibus procreatus, cuius pater nomine Eberhardus, Stephano comiti de Sponheim, pluribus annis ſtrenue militauit. Mater vero nomine Hiltrudis, mulier Chriſto deuota exſtitit, quorum habitatio in vico Sponheimenſi ſub caſtello fuit. Igitur Bernhelmus puer ingenio promptus & docilis imbuendus literis ad ſcholas mittitur, & præceptores aſſequutus bonos, non ſolum in ſcripturarum ſcientia probe inſtituitur, ſed moribus etiam optimis decoratur. In vtroque valde profecit cum tempore & virtutibus euaſit clarus, ſimul & eruditione: quantumque ætatis augmento progreditur, tanto amplius ſcientia illuſtratur.

Bernhelmus fit monachus S. Albani,

Poſt hæc nutu diuino monaſterium ſancti martyris Albani prope Moguntiam ingreditur, & coma depoſita, monachum iuxta regulam ordinis profitetur. Qui cum adhuc iuuenis eſſet, ac ſtudijs literarum ſatis idoneus, præcepto abbatis magiſtro ſcholarum inſtituendus ad altiora committitur, & cum ætate proficiens in omni varietate ſcripturarum doctiſſimus habebatur. Denique moribus ſuis tranquillus & placidus, cunctis in congregatione fuit amabilis, & nulli vnquam in aliquo vel tenuiter moleſtus. Vnde proficientibus meritis propter omnimodam ſcientiam ſcripturarum, Magiſter ſcholarum in eodem monaſterio, tandem Presbyter factus, inſtitutus eſt, ipſumque docendi munus, non ſecus ſcriptis quam lectionibus quotidianis magnifice per annos decem adimpleuit.

Bernhelmi lucubrationes.

Scripſit autem imprimis de inſtitutione puerorum librum I. Introductorios quoque in ſeptem liberales artes lib. I. Contra quendam Sophiſtam libr. I. Contra Simoniacos lib. III. In Eccleſiaſticen Salomonis opus edidit pulcherrimum, lib. 10. Contra Iudæos lib. I. Et alia nonnulla quæ in obliuionem perduxit negligentia.

Bertholdus Prior I.

Hoc ipſo anno Bertholdus monachus, hic primus Prior inſtituitur, homo doctus & religioſiſſimus, qui edidit Commentaria in Euangelium Marci libr. I. In Cantica Canticorum libr. II. De humilitate monachorum lib. I. Sermones multos & homelias. Præfuit in Prioratu annis XIII. & multa bona fecit.

Adelbero fit Cellarius.

Eodem anno maior Cellerarius inſtitutus eſt Adelbero, monachus quondam vnus de primis huc miſſis, vir bonus ac religioſæ conuerſationis, in rebus temporalibus ordinandis diſponendiſque ſagax & multum expertus, qui pluribus annis officium ſibi commiſſum ſtrenue gubernauit. Cœpit autem illico fama bonæ ac religioſæ conuerſationis fratrum circumquaque diffundi, & in notitiam omnium vicinorum paulatim deuenire. Vnde cum nouella plantatio necdum ſatis abunde videretur pro ſuſtentatione monachorum prouiſa, multi tam nobiles quam ignobiles propter opinionem bonæ famæ, & ſanctæ conuerſationis fratrum hic Deo ſeruientium, multas eleemoſynas & beneficia donare cœperunt.

Monaſteriũ in Balleſtatt fundatur. Hodie Rudenheim.

Hoc ipſo anno monaſteriorum in Ballenſtæten noſtri ordinis, per Ottonem eiuſdem loci comitem fundatum eſt in Saxonia, & ſatis honorifice ab eo dotatum.

Obijt etiam Bruno archiepiſcopus Treuerenſis, qui monaſterium in Odenheim noſtri ordinis fundauit in diœceſi Spirenſi, quod multis prædijs & poſſeſſionibus dotauit.

Magnæ quoque molis grando IX. calend. Auguſti cecidit. Et III. Idus Auguſti eclipſis fuit.

MCXXV.

Eccleſia S. Georgij in Dalen conſecratur.

Anno MCXXV. Bernhelmi abbatis ſecundo, XIII. calend. Septembris conſecrata fuit Eccleſia villæ Dalen, in honorẽ S. Georgij martyris, per Brunonẽ Argentinenſem Epiſcopũ, rogatu Adelberti archiepiſcopi Mogũtini, ad inſtantiã ipſius Bernhelmi abbatis, & Megenhardi

genhardi comitis. Villa autem prænominata Dalen non procul à monaſterio inter orientem & ſeptentrionem poſita in planicie ad montis radices, qui lingua vulgari Gauvveſberg nuncupatur. Antiquiſſima fuit eo tempore eccleſia parochialis & longe antequam Sponheim & Bockenavv eſſent conſtituta. In hac fuit eo tempore eccleſia parochialis, quæ nimia fuerat vetuſtate collapſa: vnde comes Megenhardus eam de nouo inſtaurauit, & per Brunonem epiſcopum præfatum, à ſua eccleſia Argentinenſi tunc per violentiam Imperatoris expulſum, conſecrari fecit: quam Capellam eſſe voluit, & Parochiam in eo loco, vbi nunc, circa monaſterium, conſentiente Adelberto archiepiſcopo ſæpe dicto, translocauit. Porro Capellam in Dalen cum villa, areis, vineis, patris, agris & cæteris poſſeſſionibus abbatis Bernhelmo & eius monaſterio in perpetuum donauit, Parochialis eccleſiæ collationem abbati aſſignauit.

Hodie Gauxberg vel Gauchſberg.

Parochialis eccleſia in Dalen fit Capella.

Eodem quoque anno & die idem Bruno epiſcopus altare ante chorũ huius eccleſię monaſterij conſecrauit, in honorem ſanctæ & vnicæ crucis Domini noſtri Ieſu Chriſti, ad inſtantiam Bernhelmi abbatis.

Altare S. crucis conſecratur.

Hoc ipſo quoque anno Bernhelmus abbas, Mechtilden ſororem ſuam apud ſanctum Albanum pro Dei amore incluſam, de conſenſu archiepiſcopi Adelberti & Volberti abbatis eiuſdem loci inde tranſtulit, & in cellam nouam quam ei circa monaſterium in decliuo montis, ad plagam occidentalem (qui locus vſque in præſens dicitur Cluſa) pro incluſione aptam fundauerat, collocauit. Erat autem virgo monialis deuotiſſima, quæ multos ſuo exemplo ad Chriſtum timendum amandumque prouocauit, de qua latius erit ſuo loco dicendum inferius, quando obijt, ſub Crafftone abbate huius loci ſecundo. Attulit autem ſecum & aliam quandam, Sophiam nomine, ſanctæ conuerſationis virginem, quæ & ipſa multis annis hic cum illa incluſa ſtans, Domino ſeruiuit, locum etiam poſt mortem eius inhabitans.

Cluſa fundatur pro Mechtilde ſorore Bernhelmi, & Sophia quadam.

His etiam temporibus comes de Lurburg monaſterium noſtri ordinis fundauit in finibus Treuerenſis diœceſis, quod Sconaugia vocatur, cui primum præfecit Hildelinum, religioſiſſimæ conuerſationis abbatem, cui poſtea ſucceſſit Eegebertus, in ſcripturis tam diuinis quam ſecularibus eruditiſſimus, frater ſanctæ Helizabeth monialis monaſterij Schonaugienſis & Magiſtræ, quod præfatus abbas Hildelinus, pro Chriſti virginibus prope monaſterium ſuum præfatum in campis verſus meridiem conſtruxit. Huius monaſterij fundationem Adelbertus archiepiſcopus Moguntinus, cognatus ipſius comitis de Lurburg eccleſiæ Moguntinæ oblatam confirmauit: ſicut patet ex literis eiuſdem, quæ ſequuntur, & ſunt tales:

Monaſteriũ Schonauu fundatur.

In nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Ego Adelbertus Moguntinæ ſedis archiepiſcopus, Apoſtolicæ ſedis Legatus, notum facio omnibus fidelibus in Chriſto tam futuris quam præſentibus: qualiter cognatus noſter de Lurenburg, monaſterium Sconau in proprio prædio fundatum, & monaſticæ conuerſationi ſub conſtituto abbate Hildelino attitulatum, pro remedio animæ ſuæ & parentum ſuorum beato Martino contradidit, & cum omnib. ad ipſum pertinẽtibus, familiis, eccleſiis, agris, vineis, cultis & incultis, ſyluis, pratis, paſcuis, molendinis, piſcationibus, aquis, aquarumque decurſibus, viis & inuiis, introitibus exitibusque, eccleſiæ Moguntinæ in perpetuã poſſeſſionẽ delegauit: præſenti quoq. priuilegio noſtro ad poſterorũ quoq. notitiam tranſire curauit. Quam liberã ab omni ſeruitio, abſolutamque hanc abbatiã permanere obtinuerit. Mortuo vero loci abbate, fratres eiuſdẽ cœnobij, quem inter ſe idoneũ inuenerint, libere eligant. Si vero (quod abſit) in eiuſdem collegio nullus aptus inuentus fuerit, facultatem habeant in aliud monaſteriũ tranſire, quod conſtat eorũ religioni & diſciplinæ concordare. Electus autẽ à nobis ſiue à poſteris noſtris inueſtiatur & à proprio archiepiſcopo ſuo conſecretur: qui annuatim in feſto beati Martini mundũ corporale repræſentabit ſuper ipſum altare, in memoriã & argumentũ quod eius cœnobiũ de patrimonio ſit beati Martini. Placuit quoq. abbati & fratribus vt diẽ ordinationis noſtræ dum viueremus celebrare, & poſt obitũ noſtrũ tam noſtrum q̃ ſucceſſorũ noſtrorũ archiepiſcoporũ anniuerſarium ſolennib. obſequiis peragerent. Ipſe vero comes aduocatiã de manu noſtra ſuſcepit, hoc pacto; vt quicunq. ſucceſſorũ eius, prædiũ de Mullene cũ eius miniſtralib. & familia tenuerit, & Dominus in caſtro Lurenburg fuerit, hæreditarius, & legitimus aduocatus eiuſdẽ ſit monaſterii; ita tameu vt ipſe ſit, & non habeat facultatẽ ſecundũ vel tertium aduocatum poſt ſe ordinandi. Et vt omnibus eius huius traditionis firmus & inconuulſus permaneat, præſentis chirographi paginam inde conſcripſimus, & ſigilli noſtri impreſſione muniuimus, authoritate omnipotentis Dei patris & filii & Spiritus ſancti, & beati Petri apoſtolorum principis, & noſtra, ſub perpetuo anathemate interdicentes, ne quis contra eam venire, impetrare, demoliri, ſeu in aliquo incruſtare præſumat. Quod ſi quis fecerit, ſciat ſe reſeruari tremendo iudicio Spiritus ſancti, & in extremo examine portionem habiturum cum Diabolo authore totius iniquitatis. Teſtes quoque huius rei hic annotamus, quorum hæc

Copia literarum fundationis monaſterij Schonaugienſis.

Abbatia hæc ab omni ſeruitio liberatũ.

De Aduocato monaſterij Schonaugienſis.

ſunt nomina: Henricus maioris eccleſiæ & S. Victoris præpoſitus & alii complures. Actum dominicæ incarnationis anno MCXXX. *Indictione octaua, regnante Lotario Imperatore. Data per manus Henrici Notarii & Præpoſiti in Moguntia.*

Abbatia Schonauu fuit præpoſitura in Liburna.

Et nota quod præfatum monaſterium antea fuit præpoſitura conſtructa in eo loco, qui Lipron dicitur, vbi nunc parochialis eccleſia cum villula ad diſtantiam vnius medij milliaris, fuitque monaſterio & abbati ſancti Saluatoris in Scoffhauſen, Conſtantienſis diœceſis iure ſubiecta.

MCXXVI.

Puteus monaſterii Spõheimenſis foditur.

Anno MCXXVI. Bernhelmus abbas puteum huius monaſterij qui adhuc hodie firmus perſeuerat, fodere & conſtruere cœpit, eumque in breui confecit. Antea enim non erat aqua hic in monaſterio, ſed de pede montis, vbi nunc eſt maior piſcina, non ſine labore adducebatur. Sed & alia diuerſa ædificia inchoata conſummauit, quæ comes Megenhardus ex toto nondum compleuerat.

Henricus Imperator 4. moritur, Lotharius ſuccedit.

Hoc anno Henricus Imperator IIII. ſed Rex V. obijt ſine liberis apud Traiectum, Spiræ ſepultus: cui Lotharius ſecundus, dux Saxoniæ, principum electione ſucceſſit.

MCXXVII.

Anno MCXXVII. quidam nobilis de Sponheim, cognatus Bernhelmi abbatis, vna cum vxore ſua nomine Iuditha pro remedio animæ ſuæ huic monaſterio contradidit omne patrimonium ſuum quod in Bockenavv & in Genzingen habuit, eccleſiam videlicet cum decimationibus & omnibus appendicibus ſuis, mancipijs, agris, vineis, ſyluis, cultis & incultis, paſcuis, pratis, molendinis, piſcationibus, aquis, aquarumque decurſibus, ad altare S. Martini in hoc cœnobio in Sponheim, coram multis teſtibus: ſicut patet in litera Domini Adelberti ſenioris archiepiſcopi Moguntini, qui eandem donationem confirmauit, vt ſequitur:

Copia donationis Bockenauu & Gentzingen per Vdonem facta.

In nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis: Ego Adelbertus Dei gratia Moguntinus archiepiſcopus apoſtolicæ ſedis legatus: notificamus Chriſti & eccleſiæ fidelibus tam futuris quã præſentibus, qualiter quidam nobilis Vdo nomine, libertate præcipuus, & vxor eius Iuditha, cum adhuc integris corporis & animi viribus fruerentur, pro remedio animæ ſuæ ac parentum ſuorum, omne patrimonium ſuum in Buckenau & in Gentzingen, eccleſiã cum decimationibus & omnibus appendicibus ſuis, mancipiis, agris, vineis, ſyluis, cultis & incultis, pratis, paſcuis, molendinis, piſcationibus, aquis, aquarumq; decurſibus, ad altare beati Martini cœnobij Sponheim, abbati & fratribus ibidem ſub regula monaſtica viuentibus, abſque vllius refragatione, per manus aduocati, comitis Megenhardi de caſtro Sponheim, poteſtatiue delegauerunt.

Miniſteriales abbatis omnino ſunt liberi optimates.

Placuit etiam ſupradictis duobus, videlicet Vdoni & vxori eius quoniam in mancipiis quoſdam præſtantiores, quoſdam inferiores habebat, quatenus illos quos natura induſtria & ſua probitas extulerat, miniſtrales abbati & fratribus conſtituerent, nulli aduocato in eos ius concedentes, ſed potius inter priores & meliores cæterorũ abbatum noſtri epiſcopatus miniſtros, paritatẽ & qualitatem omnis iuſtitiæ obtinerent. Reliqua vero familia in fiſcalina iuſtitia permaneret, ita videlicet, vt certo numorum cenſum ad altare ſupradicti cœnobij quotannis perſolueret.

Cõfirmatio donationis Vdonis.

Vt hæc autem traditio firma & inconuulſa permaneat, hanc chartam conſcribi fecimus, & ſigilli noſtri impreſſione ſignatam, hac anathematis claue roborauimus; vt ſi quis peruerſa machinatione (quod abſit) eandem traditionem diſſoluere & euacuare præſumpſerit, banno noſtro ſubiaceat, & ipſius veritatis teſtimonio mulctetur, & Dei omnipotentis & S. Martini offenſam ſe incurriſſe experiatur. Huius rei teſtes ſunt abbas Folbertus S. Albani, Werimboldus abbas S. Iacobi: Adelhun abbas S. Diſipodi, Berinhelmus abbas prænominati cœnobij, & vniuerſa congregatio, Richardus beati Martini de domo archidiaconus & alii multi. Acta ſunt autem hæc VIII. *calen. Ianuarij, anno Dominicæ incarnationis* MCXXVII. *Indictione quinta, regnante Lothario Romanorum rege Auguſto, anno ſecundo regni eius.*

Eccleſia in Gẽtzingen per abbatẽ fuit acceptata.

Hac autem ſolenni donatione facta coram multis teſtibus, abbas Bernhelmus oblatorum bonorum poſſeſſionem in Buckenauvv & Gentzingen pacifice adeptus eſt: ex quibus eccleſiã in Gentzingen cum decimationibus poſt annos CXXXVIII. Petrus huius loci abbas canonicis maioris eccleſiæ Moguntinæ in perpetuum contulit in augmentum præbendarum ſuarum, ſicut dicemus cum ad ea tempora venerimus. Curtes autem, cenſus & reditus, quos adhuc in eadem villa poſſidemus, tam ex donatione præfati Vdonis, quam ex prima fundatione comitum obtinemus.

In Buckenauu curia præſentia, Curia abbatis.

In Buckenavv autem illa curtis, quam vulgus Præſentiæ nuncupãt (eo quod ad præſentiam fratrum poſtea fuerit deputata) cum cenſibus, ſeruitijs & optimatibus cunctis, ex hac donatione Vdonis prouenit. Alia vero curtis, quæ nuncupatur abbatis, poſt annos CCV. Wilhelmus abbas de Bickelheim de ſuo patrimonio, beato Martino & fratribus eius in præſenti cœnobio tradidit, de quo etiam ſuo tempore inferius dicemus.

Hoc

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Hoc ipſo anno Bernhelmus abbas, Anſhelmum monachum (qui poſt Bertholdum Prior poſtea factus eſt) Romam miſit ad ſedem apoſtolicam, ad impetrandum à papa Honorio priuilegium apoſtolicæ defenſionis huius monaſterij Sponheimenſis, qui reuerſus priuilegium ab ipſo papa obtinuit, cuius copia ſuperius poſita eſt.

Anſelmus Bickelsheimenſis Romam mittitur.

MCXXVIII.

Anno MCXXVIII. Bernhelmus abbas, anno prælationis ſuę 5. poſteaquam omnia quę pro pace fratrum videbantur oportuna, prudentiſſime ordinauerat, ſe totum ad interna contulit, & quieti & lectioni ſcripturarum frequentius intendit. Sciens autem preces multorum non facile poſſe contemni, inito cum fratribus ſuis conſilio, multorum in circuitu monaſteriorũ confraternitatem impetrauit. Et primo quidẽ cum fratribus monaſterij S. Diſipodi, qui viciniores erant, ſocietatẽ ſpiritualem inijt, cuius tenor ſequitur & eſt talis.

Bernhelmus cum monaſteriis multis confraternitatem contrahit.

Hæc eſt fraternitas ſocietatis & familiaritatis inter frates S. Diſipodi & Sponheim certa exhibitio & ſtabilis confirmatio, vt cum breuis alicuius fratris defuncti vtrimq; aduenerit, XXX. vigiliæ cũ totidem miſſis in conuentu agantur; tertius dies, ſeptimus & viceſimus feſtiue celebretur, videlicet tribus luminibus ante altare maius accenſis & cõclangentibus omnib. ſignis. Ad miſſas pro defunctis infra XXX. dies tractus, de profundis, canatur. Poſt matutinas Pſalmus, Verba mea, per eoſdẽ triginta dies cum aliis conſuetis recitetur. Commendatio poſt capitulum per idẽ tempus frequentetur. Quilibet preſbyterorum decẽ miſſas cantet, literati tria pſalteria, hoc neſcientes CCCCL. Pater noſter ruminent. Nomina defunctorum fratrum in regula hic illicq; cõſcribantur, & anniuerſarii dies cum vigilia, miſſa & ſignorum compulſatione concludantur. Fratres vtrobiq; aduenientes capitulum adeunt, nec id niſi cum licentia dimittunt.

Fraternitas cũ fratribus S. Diſibodi.

Suffragiorũ quantum iſta vtrinq; fiebat.

Hæc fraternæ ſocietatis gratia exhibetur per omnia fratribus de S. Iacobo, de S. Albano Moguntiæ, quia ex illorum religionis radice hæc duo clauſtra noſcuntur pullulaſſe. Excipitur quidem conſuetudo fratribus Barbatis exhibita, quorũ apud illos vita non eſt vſitata. Cum aliis quoq; multis fraternitatis ſocietatem fratres huius cœnobii, tam ſub Berinhelmo abbate, quam etiam ſub alijs contraxerunt, quorũ iſta ſunt nomina. Ad ſanctũ Eucharium Treueris: ad S. Martinum Treueris; ad S. Mariam ad martyres ibidem: ad S. Maximinum ibidem: In Selgenſtatt: In Schonaugia: In Blidenſtatt: In monte S. Petri Erphordiæ: In Biſchoffsberg: In monte S. Iohannis in Rinckauia: In Haſungen: In Gerode: In Schoffhauſen: In Clingemonſter: In Lacu: In Morhart: in Reuengirsburg regulariũ: in Winelo: in Halle: in Vernesvviler: in Schlauchtera noſtri ordinis: in Vravve ſimiliter: in monte S. Ruperti monialiũ. S. Petri prope Creutznacht monialiũ, & aliorũ complurium. Quam cito obitus alicuius & hic & in aliis locis in fraternitate denunciatus fuiſſet confœderatis, mox pro eo fiebant VII. officia mortuorũ, cum vigiliis & miſſis: & inſuper quilibet Presbyter vnã miſſam, ſubſacerdotes L. Pſalmos, illiterati toties orationẽ dominicam legere non tardabant. Fuitq; inter eos maxima charitas, quæ (proh pudor) miſere poſtea refriguit, nec vnquam reſurgere curauit.

Fraternitas cũ aliis multis cõtracta.

Suffragia quæ pro his fiebant.

MCXXX.

Anno MCXXX. qui fuit VI. abbatis Bernhelmi, comes de Sponheim fundator noſter Megenhardus monaſterium canonicorum in Schabenheim fundatum eccleſiæ Moguntinæ in perpetuũ obtulit, in manus Adelberti ſenioris archiepiſcopi Moguntini, quam donationem idem pontifex confirmauit, vt ſequitur:

Fundatio monaſterij Regularium in Schabenheim.

In nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitat. Ego Adelbertus Dei miſericordia archiepiſcopus Moguntinus & apoſtolicæ ſedis Legatus, notum facio omnibus Chriſti fidelibus, tam poſteris quã præſentibus, qualiter comes Megenhardus de Sponheim, pro remedio animæ ſuæ & vxoris ſuæ Mechthildis, parentumq; ſuorũ, monaſteriũ quod comes Eberhardus cum domina Hadvvige matre ſua, primitus fundauerat, quodq; iure hæreditatis eidẽ Mechthildi vxori ſuæ ab anteceſſoribus prouenerat, cum eccleſiis in villa quæ vocatur Schabenheim cum vniuerſis decimationib. & nona parte dominicaliũ, mancipiis, villis, agris, vineis, ſyluis, pratis, cultis & incultis, colonos quoq; cum manſis quibuſdã, & omni iuſtitia eorũ (exceptis his quibus miniſtrales ſuos inbeneficiauerat) beato Martino contradidit. Quod factũ eſt hac conditione, vt ibidem de omnibus ſupradictis bonis, fratres ſecundum regulam S. Auguſtini degentes ordinaremus, & ne decaleſcentes à rigore regulam & inſtitutionẽ vnquã præuaricarentur, tam nos quam ſucceſſores noſtri diligentiſſime prouideremus. Concedimus atq; confirmamus quotieſcunq; eiſdẽ fratribus Pater monaſterii ordinandus fuerit, is tantũ quem cõmuni conſilio & aſſenſu, dictante ſpiritu ſancto elegerint vnanimiter, ab epiſcopo inueſtiatur. Si vero intra clauſtrũ de perſona non conſenſerint, liceat eis in nomine Domini perſonã aſſumere eiuſdem profeſſionis atq; propoſiti, quemcunq; magis idoneũ inuenerint. Parochianus quoq; presbyter à fratribus & eorũ patre de eorũ collegio conſtituatur, vt omni remota inquietudine ſecura libertate, perſeueret in Dei laudibus. Eadẽ etiam libertate qua cæteræ congregationes noſtri epiſcopatus funguntur, præfatũ monaſteriũ & eccleſiam donauimus, vt præ-

Copia literarum fundationis.

Regulares in Schabenheim.

Parochialis eccleſia priuilegium.

dicare, baptiſare, ſepelire poteſtatē habeat; ſoliq; archiepiſcopo ſubiecta ſit, & de omnib. reſpondeat, & tã à ſeruitio noſtro quam archidiaconi, quod biſextili anno perſoluitur (vulgariter guloſe dicitur) conſenſu eiuſdem archidiaconi, libera permaneat. Inter cætera & hoc adyciendum putauimus, vt quamdiu idem comes Megenhardus vixerit, ipſe aduocatiæ ius ſuper eos obtineat: quo defuncto, ſi hæreditas eius ſorte duali hæredum perſonis diſtributa fuerit, is qui prædia illa pertinentia ad caſtrũ videlicet Dille, nõ vſurpatiue ſed hæreditario iure poſſederit, à nobis ſiue ab aliquo ſucceſſorum noſtrorũ inueſtitus, abſque vlla contradictione aduocatus eorum exiſtat. Huius itaque paginæ ſeriem ſtabilientes ſigilli noſtri impreſſione ſignauimus, præcipientes & ſub perpetuo anathemate omnibus interdicentes Chriſtianis, ne quis contra eam venire, impetrare, ſiue deſtruere præſumat, ſed firma & inconuulſa permaneat omnibus eius authoritas, authoritate omnipotentis Dei & beati Petri apoſtolorum principis. Acta ſunt hæc anno dominicæ incarnationis MCXXX. Indictione VIII. Regnante Domino Lothario glorioſo Romanorum Rege ſecundo, anno eius quinto.

Caſtellanus in Dill Aduocatus eorum.

Abbatia Ringauienſis fundatur.

Eodem quoq; tempore præpoſitura montis S. Iohãnis Baptiſtæ in Ringauia ordinis diui patris noſtri Benedicti, quam Ruthardus archiepiſcopus Moguntinus paulo ante cõſtruens, abbati monaſterij S. Albani martyris extra Moguntiam decreuit eſſe ſubiectam, per eius ſucceſſorem Adelbertum ſeniorem, archiepiſcopum Moguntinum in abbatiam ſublimata eſt, ſicut patet in literis deſuper confectis, vt ſequitur:

Copia literarum fundationis.

In nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Ego Adelbertus Dei gratia Moguntin⁹ archiepiſcopus & apoſtolicæ ſedis legatus, omnibus Chriſti fidelibus tam futuris q̃ præſentibus notum eſſe cupio, Dominum Ruthardum beatæ memoriæ anteceſſorem noſtrum eccleſiæ S. Albani montem quendã in Ringauia qui vocatur Biſchoffsberg, poteſtiua manu tradidiſſe, ea videlicet ratione vt fidelium circumquaque poſitorum auxilio, monaſticæ ibidem vitæ inſtitueretur religio. Cumque ex parte monaſterium in eodem loco conſtructum fuiſſet, & ad dedicandum altare prædictus anteceſſor noſter vocatus fuiſſet, volens laboris eorum, qui ad locum eundem excolendum manum porrexerant, particeps exiſtere; circumpoſiti nemoris aliquantam partem, vſq; ad alueum qui dicitur Hunenklingen, & ita deorſum vſque ad locum qui dicitur Kalenberg, in ſeptentrionali montis plaga, & in aliis tribus plagis vſque ad praualia loca, in dotem ſupra ſacras reliquias delegauit. Inſuper & cenſum dimidii manſi in Winckela, qui ad ius epiſcopale pertinebant, addidit: quem eidem monaſterio Ruthardus, filius Regeſonis, & quidã Rabodo & Damburg, ibidẽ recluſi, pro remedio animæ contulerunt. Statutum eſt etiam à prædicto archiepiſcopo, vt ſingulis annis à mercatoribus tam Moguntinis q̃ prouincialibus nundinæ in natiuitate S. Iohannis Baptiſtæ ibi habeantur, omnemq; vtilitatem, quæ epiſcopo inde prouenire poſſet, fratribus eiuſdem loci contradidit. Præterea Richolfus comes in Ringauia, & vxor eius Clanckmodis, & filius eorum Ludouicus, communi conſenſu, bona inferius deſcripta S. Iohanni, in cuius honore principale altare ſupradicti monaſterii dedicatum eſt, ſolenniter & ſine omni cõtradictione donauerũt: videlicet curtim quæ è regione montis proxima adiacet cum appendente ſibi prædiolo, vineis ſcilicet atque arboribus, molendino, viuario, pratis & hortis. Item vineam vnam iuxta Winckelam, quæ vocatur Ezelenis, alteram in campo, tertiam iuxta curtim, quartam in Culersberg, quintam in eiuſdẽ montis latere orientali, ſextam ad radicem montis, iuxta aquæ ductũ: & arabilis terræ partes quatuor. Obtulerunt etiã filiũ ſuum & filiã in eodem loco ad ſeruiendũ Deo & S. Iohanni, quibus prædicta bona iure hæreditario proueniſſent, ſi in ſeculo remanſiſſent. Noſtris itaque temporibus cum facultas eiuſdem eccleſiæ diuina operante clementia excreſceret, & ipſa ſibi ſufficiens proprium paſtorem expeteret; viſum eſt nobis, vt ſtatum ipſius in melius verteremus, & de adipiſcenda ei libertate ageremus. Adhibito igitur nobiſcum Henrico, maioris eccleſiæ præpoſito, & aliis quamplurib. perſonis religioſis & ſapientib. Dominũ abbatẽ S. Albani adiuimus, eiuſq; & fratrũ ſuorum omniũ aſſenſu & voluntate obtinuimus, vt prænotata S. Iohannis eccleſia à priori ſubiectione libera, deinceps liberũ de eligendo ſibi abbate arbitriũ retineret, libereq; & canonice electũ nobis vel ſucceſſorib. noſtris, baculũ de manu epiſcopi ſuſcepturũ & conſecrãdum præſentaret. Hac ergo à prædicto Wernhero abbate & eius fratrib. conceſſione impetrata, poſtq̃ de manu & poteſtate eorum præmiſſam eccleſiã, abbatũ, archidiaconorũ, & aliarum perſonarũ noſtrarum conſilio & approbatione abſoluimus, bona quædã in Lorcha prædictorum fratrum vſib. antea tributa, partẽ quoq; decimæ in Burnheim, ab eiſdem fratribus iam multis annis poſſeſſam, abbati & fratribus S. Albani, iuſta & legitima recompenſatione abſolute & nullo contradicente donauimus. Inſuper filiæ Richolfi comitis, iuxta monaſterium S. Albani recluſæ, de Culersberg ſingulis annis vitæ ſuæ Carratã vini & marcã argenti donari & poſt ipſius obitũ idem beneficium ad S. Iohannis eccleſiã referri ſtatuimus. Conceſſimus etiam ipſorũ fratrum rogatu, vt quicunq; fideliũ ibidem baptizari aut ſepeliri voluerint, omni contradictione Presbyteri ſui parochiani ceſſante baptiſmũ & ſepulturã illic quietã inueniat. Præterea colonos prædictorũ fratrum in eodẽ monte ſub eis cõmanentes, ea libertate donauimus, vt ſupradictam iuſtitiam q̃ vel de capitibus ſuis, vel de prædiorũ epiſcopalium redditibus perſoluere debent, nulli officialiũ noſtrorũ reſpondere habeãt, qui potius ab omni exactione & pulſatione liberi, ſoli abbati placidã & quietã ſerui-

Donatio Ruthardi archiepiſcopi Moguntini.

Richolphus comes Ringauiæ, Clanckmodis vxor eius.

Comes iſthic fit monachus.

Abbatiæ titulus de nouo erigitur.

Sepulturam dat liberã.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ſeruitutem exhibeant. Item etiam à prædicto loco omnes aduocatos excluſimus, ſoliuſque Archiepiſcopi patrocinio eum tutandum & defenſandum reliquimus. Poſthæc omnia competenti ordine obſeruato, Abbatem eidem loco Dominum Eigelvuardum ſolenniter conſecratum, præfecimus, concedentes atque confirmantes, vt quotieſcunque eiuſdem fratribus pater monaſterii ordinandus fuerit, is tantum quem communi conſilio & aſſenſu, dictante Spiritu ſancto vnanimiter elegerint, ab archiepiſcopo inueſtiatur. Huius autem rei ſeries vt ſtabilis & inconuulſa perſeueret, paginam hanc imaginis noſtræ impreſſione ſignauimus. Si quis vero, quod tam legitime factum eſt, infringere conabitur, eum anathematis gladio, donec reſipiſcat, percutimus. Teſtes ſunt Wernboldus Abbas S. Iacobi, Henricus maioris eccleſiæ præpoſitus, Cuno cuſtos & Decanus, & alii complures. Acta ſunt hæc anno ab incarnatione Domini* MCXXX. *indictione* VIII. *Regnante Lothario Romanorum Rege glorioſiſſimo; Anno regni ſui* IV.

Eigelvuardus primus abbas.

Teſtes.

Ad occidentalem eccleſiæ præfatæ S. Iohannis partem, recluſorium fuit conſtructum, in quo virgines Chriſto omnipotenti Deo in puritate mentis & corporis ſeruire cupientes, ſub obedientia abbatis & regula S. Patris noſtri Benedicti recipiebantur, quæ die ac nocte orationi & contemplationi vacabant, quibus Abbas loci de neceſſarijs in victu & amictu prouidebat: vbi & præfati Richolfi comitis Ringauienſis filia, ſicut in priuilegio archiepiſcopi notatum eſt, recluſa cum alijs virginibus fuit. Verum poſt annos plures, ſacræ moniales virgines his per ordinem ſuccedentes, propter quietem tam earum quam & Fratrum, de monte in vallem translatæ ſunt, conſtructo eis antea monaſterio, cum manſionibus neceſſarijs, quod Cluſa vocatur vſque in præſentem diem, pro eo quod virgines ibi recluderentur.

Recluſoriū monialiū.

Ringauiæ comitatus.

Circa iſta quoque tempora monaſterium noſtri ordinis, quod Gronavv vocatur, in confinibus Treuerenſis diœceſis, non procul à Schonavv (de quo iam diximus antea) per Comitem de Lutenburg fundatum eſt, in quo caput S. Sebaſtiani martyris oſtenditur, quod allatum per Comitem perhibetur.

MCXXXIII.

Anno MCXXXIII. Bernhelmi IX. monaſterium Ciſtercienſis ordinis in Ringau, quod Eberbach nominatur, duobus ferme miliaribus à Moguntia diſtans ab Adelberto ſeniore Archiepiſcopo Moguntino conſtruitur.

Gronauu monaſteriū noſtri ordinis fundatur.

His etiam temporibus Bernhelmus Abbas ſingulari prouidentia ductus donum & curiã in Moguntia pro vtilitate huius monaſterij comparauit, vt ſi forte contingeret neceſſarium, pro bonorum conſeruatione ea vteremur.

MCXXXV.

Anno MCXXXV. Bernhelmus abbas precibus obtinuit à Comite Megenhardo ripam circa caſtrum Spanheim præfluentem, & omnem vſum piſcandi, cum ipſo & hæredibus eius communem, ab ipſo caſtro deorſum, vſque ad medium iter verſus Wimesheim, ita vt nullus miniſterialium circumhabitantium ſeu quorumlibet aliorum præter miniſteriales domeſticos ſolos comitis & abbatis in ea debeat piſcari. A caſtro ſurſum vſque ad nemoris principium, vbi marchia caſtrenſium terminatur, piſcatio comitis eſt, & deinceps vſque ad Buggenavv vlterius, & deinceps conſequenter vſque ad nouam Eccleſiam, piſcatio abbati ex donatione Vdonis ſupradicti pertinet.

Piſcationes monaſterij noſtri.

Hodie Naunkirch.

His temporibus monaſterium canonicorum regularium in Franckendal, non lõge à Wormacia, ab Erckenberto quodam ciue Wormatienſi, viro magnarum virtutum & operationum, ſub normula diui Auguſtini fundatur, vbi primus præpoſitus fuit conſtitutus Bertholfus, Canonicus in Sprengersbach: quo poſt aliquot annos reſignante ipſe Erckenbertus adhuc Laicus in præpoſitum à fratribus electus eſt, & per Buggonem epiſcopum presbyter ordinatus. Cœnobium quoque pro ſacris virginibus in eodem loco conſtruxit, quibus Richlindem quondam vxorem ſuam, matronam deuotiſſimam, in Magiſtram præfecit, amboque miraculis claruerunt.

Franckenthal monaſteriū fundatur.

MCXXXVI.

Anno MCXXXVI. Iutta virgo caſtiſſima, filia Stephani comitis de Spanheim, ſororque comitis Megenhardi fundatoris noſtri, II. calend. Ianuarij in Domino quieuit, in monaſterio S. Diſibodi, iuxta maius altare verſus meridiem ſepulta, vbi propter cœleſtis regni amorem cum quibuſdam alijs virginibus incluſa XXIIII. annis Domino in arcta religione ſeruiuit. Fuit autem incluſa patre Stephano comite adhuc viuente, anno videlicet MCXII. indictione V. cum aliis tribus virginibus, Hildegardi de Bickelnheim, quæ poſt obitum eius ad Bingiam tranſiens, ibi monaſterium in monte S. Ruperti fundauit, vt ſuo loco dicetur. Iutta quædam alia nobilis virgo: & altera eiuſdem nominis æque mo-

S. Hildegardis de Bickelnheim.

Moniales plures in monte S. Diſibodi.

nialis Chriſto deuotiſſima. Sancta autem Iutta Stephani comitis filia, Magiſtra Chriſti virginum in præfato monte S. Diſibodi fuit, quarum numerus ſub ea valde augmentatus eſt, multique nobiles in circuitu filias ſuas ſub eius magiſterio Domino noſtro Ieſu Chriſto ad ſeruiendum obtulerunt, quæ omnes ſub regula S. Patris noſtri Benedicti & obedientia abbatis militabant, recluſæ ſeorſim in arcta & bene murata cuſtodia, ad quas præter abbatem nulli virorum patebat acceſſus.

Antiquitus iuxta monaſteria virorũ etiam moniales fuerunt. Exempla.

Fuit enim iſta conſuetudo pene in omnibus noſtris & regularium tunc celeberrima Chriſti monaſterijs, vt quanto viris eſſent viciniores, tanto facilius eorum vigilantiâ moniales ab antiqui hoſtis inſidijs tuerentur. Sic fuit in præfato monaſterio S. Diſibodi; ſic in monaſterio S. Ioannis in Ringauia, ſic in Schonau, ſic apud S. Albanum, ſic apud S. Iacobum, ſic in Hirſavv ſub abbate S. Wilhelmo: Similiter in Franckendal. Nonne circa monaſterium Limpurg tria ordinis noſtri cœnobia fuere monialibus conſtituta, videlicet Sebach, Hauſen, & Schonfeld, quorum primũ adhuc viget, ſanctis virginibus aptum, reliqua duo deſolata ſunt. Et apud monaſterium S. Martini Treueris, iuxta muros, ſupra littus Moſellæ, verſus Aquilonem cœnobium fuit S. Symphoriani, in quo multæ noſtri ordinis moniales ſanctiſſimæ claruerunt, cuius nullum hodie apparet veſtigium præter vnam columnam ſolam, qua eccleſia quondam fuit ſuſtentata.

Incluſorium monialium hic fuit iuxta monaſterium Sponheimenſe.

Et Bernhelmus primus huius loci abbas ſupradictus in pede montis decliui ad occidentalem huius monaſterij plagam, cœnobium paruum conſtruxit, (ſicut iam prædiximus) in quo Mechthilden ſororem ſuam, apud S. Albanum prius incluſam, propter amorem vitæ cœleſtis, cum alia quadam Sophia nomine recluſit. Fueruntque in eodem recluſoro multis annis ſibi inuicem ſuccedentes virgines complures, ſanctæ atque deuotiſſimæ, quarum nomina ſcripta in cœlo non dubitamus.

Cauſa cur abrogata ſint monialium recluſoria iuxta monaſteria virorum.

Clauſa virgina vnde dicatur.

Verum poſteaquam moniales propter locorum cohærentiam, viris in laqueum & in ſcandalum eſſe ceperunt, & vtrinque non ſpiritu (vt ante) ſed carne ambularent, pene omnia cœnobia monialium viris contigua; aut monaſterijs virorum prouidentia epiſcoporum incorporata, monialibus deficientibus, vel etiam pulſis, videmus vt ex incuria ſeu qualibet alia occaſione totaliter ſint deſtructa. Nam hodie apud nos præter nomen loci, quod Clauſa ab incluſione virgnum olim ibidem habitantium appellatur, nullum cœnobij aut ſtructuræ veſtigium cenitur.

Iutta miracula.

Glanus fluuius.

S. Hildegardis fi. Magiſtra ſororum.

Sed ad hiſtoriam reuertamur. Sancta igitur Chriſti virgo, de qua diximus, Iutta multis in hac vita miraculis claruit: aquam inter cætera mutauit in vinum, & liquidas Glani fluminis vndas ſicco pede compluries pertranſiuit, vnde non ſine magnæ opinione ſanctitatis ex hoc mundo tranſiuit ad cœlum, cuius vita & conuerſatio ſanctiſſima ſatis diligenter conſcripta habetur. Poſt cuius mortem S. virgo Hildegardis Magiſtra ſororum conſtituta eſt, ſub Cunone præfati cœnobij abbate: quæ paucis annis euolutis, cum vniuerſa ſororum congregatione, permiſſu abbatis, tranſiuit ad Bingen, diuina reuelatione præmonita, ibique cœnobium, quod hodie manet, in monte S. confeſſoris Ruperti pro ſe & ſororibus ſuis ex fidelium eleemoſynis conſtruxit.

MCXXXVII.

Bertholdus Prior moritur.

Anno MCXXXVII. Anno Bernhelmi Abbatis XIII. Bertholdus prior huius monaſterij obijt 12. calend. Iulij, vir per omnia religioſiſſimus, & diuinarum ſcripturarum cultor & amator præcipuus, cui nihil vnquam dulcius fuit, quam aut ſcribere libros, aut legere. Tam vero in diuino cultu ſedulus fuit, vt primus eſſet ſemper in choro, & vltimus poſt omnes egrederetur. Nemo illum vnquam vidit ocioſum, nemo triſtem aut diſſolutum: ſemper enim aliquid boni faciebat, aut legit, aut ſcripſit, aut certe orationi vacabat. Tam frequens in oratione fuit, vt nihil eum aliud quam orationem potuiſſe cogitare putaſſes: rurſuſque tam feruens in lectione ſcripturarum & opere manuali, vt nihil minus quam orationem amare videretur.

Anſhelmus fit ſecundus Prior.

Huic in prioratu ſucceſſit Anshelmus, quondam monachus S. Iacobi Moguntinenſis, qui inter primos 12. huc miſſus fuit, vir bonus, mitis, dulcis & manſuetus, de militari genere natus in Bickelnheim, præfuitque in officio prioratus annos XLIII. ſub tribus abbatibus, Bernhelmo, Crafftone & Adelgero, ſub cuius directione multum profecit diſciplina regularis, merito virtutum & numero perſonarum. Veſtigijs quoque prædeceſſoris ſui fideliter inhærens Bibliothecam huius cœnobij, per tempus officij ſui non modicum ampliauit. Magnum enim circa hæc tempora monachis huius cœnobij & S. Diſibodi ſtudium fuit ſcripturarum, & libros ſacræ lectionis cum omni alacritate ſcribebant.

Adelbertus ſenior archiepiſcopus Moguntinus moritur.

Adelbertus iunior ſuccedit.

Hoc anno Adelbertus ſenior archiepiſcopus Moguntinenſis IX. cal. Iulij moritur, & in monaſterio Erbacẽſi, quod ipſe fundauerat, ſepelitur. Cui Adelbert' iunior, nepos eius, præpoſitus Erphordenſis ſuccedens, præfuit annis quatuor, cuius pauca memorabilia leguntur geſta, propter pontificatus ſui breuitatem.

His temporibus monaſterium ſanctimonialium in Lobenfeld ordinis noſtri, Wormacienſis diœceſis in pago qui dicitur Kreichavv, duobus ferme ab Heidelberga miliaribus, fundatum eſt, ſub Buggone Wormacienſi venerabili epiſcopo. *Lobenfeld fundatur.*

Eodem quoque tempore comes de Liningen fundauit monaſterium S. Petri Dumetenſe, vulgariter Hugen, in eadem Wormacienſi parochia; cuius eccleſiam ſupradictus epiſcopus Buggo conſecrauit, & fratres canonicos ſub regula diui Auguſtini ibidem inſtituit, quibus Hartungum, virum valde venerabilem, in primum patrem & prępoſitum præfecit. Conſecratio autem huiuſmodi facta eſt anno Dominicæ incarnationis MCXLI. in feſto S. Petri, quod appellatur ad vincula. *Heyne fundatur.*

Hoc ipſo anno Moguntia crematur cum maiori monaſterio: Spira quoque & Goslaria vno eodemque die pro maiori parte incendio perierunt. *Moguntia crematur.*

Lotharius quoque Imperator obijt in Bauaria, pridie nonas Decembris. Iſte Imperator Lotharius monaſterium noſtri ordinis in Saxonia fundauit, quod Lutera Regalis ſeu Konigsluttern dicitur, vbi tranſlatis monialibus ad alium locum, abbatem, & monachos conſtituit, & mortuus in eodem ſepultus eſt. Cui Conradus tertius ſuccedens annis 14. imperauit. *Lotharius Imperator fundator Luteræ regalis in Saxonia moritur. Conradus 3. Imperator.*

Hoc anno in nocte Paraſceues, corpus S. Diſibodi ſub abbate Cunone de veteri monaſterio, vbi quondam per Willigiſum Archiepiſcopum in altari poſitum fuerat, ad nouum monaſterium, quod Ruthardus archiepiſcopus & poſt eum Adelbertus ſenior in monte, vbi nunc eſt, conſtruxerant, cum maxima deuotione tranſlatum eſt, & poſt maius altare in nouo ſarcophago marmoreo honorifice collatum. Huic tranſlationi Bernhelmus abbas cum tota huius cœnobij congregatione interfuit, & ſcapulam eiuſdem S. pontificis impetrauit. *Corpus S. Diſibodi transfertur.*

MCXL.

Anno MCXL. Bernhelmus abbas, cum Adelberto iuniore archiepiſcopo Moguntino, & Gotfrido comite de Sponheim filio Megenhardi Romam perrexit, & à papa Innocentio multas & precioſas reliquias per præfati archiepiſcopi preces obtinuit: inter quas erat dens vnus S. Apoſtoli Pauli. Itē de capite S. Hippolyti martyris: de capillis quoq; S. Apoſtoli Petri: de ligno S. crucis: de camiſia S. patris noſtri Benedicti abbatis, de cruce S. Andreæ Apoſtoli, Mariæ Magdalenæ, & Mariæ Ægyptiacæ, cum alijs multis.

Hoc anno Embrycho epiſcopus Herbipolenſis in ſuburbio eiuſdem ciuitatis, monaſterium S. Iacobi Apoſtoli, pro receptione Scotorum noſtri ordinis fundauit: & Macarium virum ſanctum, natione Scotum, primum abbatem nominauit & inſtituit, qui inter cætera ſanctitatis ſuæ miracula (ſicut idem epiſcopus in litera fundationis perhibet) cum amore cœleſtis regni abſtineret à vino, nec aliud in menſa quod biberet haberet, coram multis vinum appoſitum in aquam mutauit, & bibit. *Cœnobium Scotorum Herbipoli noſtri ordinis fundatur. Miraculum Macarij.*

Hoc anno S. Otto epiſcopus Bambergenſis ex monacho noſtri ordinis, prid. calend. Octobris moritur, & in eccleſia montis monachorum ibidem, vbi ante Epiſcopatum monachus fuerat, ſepelitur. Hic monaſterium Vrauu Herbipolenſis diœceſis noſtri ordinis conſtruxit, in quo primum abbatem ordinauit Ecgardum, virum religioſum atque doctiſſimum, qui multa pulcræ lectionis opuſcula compoſuit, iacetque in eiuſdem eccleſiæ medio ſepultus, non ſine opinione ſanctitatis. Alia quoque nonnulla monaſteria de nouo fundauit, & plura nimia vetuſtate collapſa magnifice inſtaurauit, quorum nomina memoriæ non occurrunt. Cœnobium vero prædictum Vraugienſe in honore S. Laurentij martyris conſecratum eſt, & ſatis magnifice ab eo dotatum. *Otto epiſcopus Bambergēſis moritur. Vrauu monaſterium fundatur.*

His quoque temporibus Buggo Wormacienſis epiſcopus, non longe ab Heidelberga monaſterium Ciſtercienſis ordinis fundauit, quod Schonauu dicitur, in quo abbatem & conuentum de Claraualle à S. Bernhardo impetrauit. *Schonauu monaſteriū fundatur.*

MCXLI.

Anno MCXLI. Bernhelmi abbatis huius monaſterij XVII. Adelbertus iunior archiepiſcopus Moguntinus, 12. calend. Auguſti moritur, cui ſucceſſit Marcolfus præpoſitus Aſchaffenburgenſis, præfuitque anno vno, menſibus 11. *Marcolfus fit archiepiſcopus Moguntinus.*

MCXLIII.

Anno MCXLIII. Bernhelmus abbas duo corpora de collegio vndecim millium virginum & martyrum, per interuentum Megenhardi comitis, ab Arnoldo archiepiſcopo Colonienſi impetrauit, quæ cum ingenti honore accipiens, huc ad monaſterium portauit, & in duobus ſcriniis ligneis deauratis collocauit: capita vero confracta fuerunt, ſed ſingulæ partes cum ſuo corpore diſpoſitæ. *Duo corpora ſanctorū huc portantur.*

Henricus fit archiepiſcopus Moguntinus.

Eodem anno Marcolfus Archiepiſcopus Moguntinus idib. Iulij obijt, cui Henricus maioris eccleſiæ Præpoſitus ſucceſſit, & præfuit annis 10. menſibus VIII.

Monachi S. Maximini, expelluntur ab archiepiſcopo.

Eodem anno Adelbero archiepiſcopus Treuirenſis Gerardum abbatem & omnes monachos S. Maximini propter inordinatā vitā eorum expulit, & alios monachos, qui ſecundum regulam S. Benedicti viuerent, introduxit: quibus præfecit in abbatem Sigerum virum religioſum & doctum. Sunt qui dicunt eum hoc non amore diſciplinæ regularis feciſſe, ſed propter auaritiam ſuam: conſtat enim quod multa de cœnobio S. Matthiæ violenter in vſum ſuum diripuit, ipſamque abbatiam S. Maximini de manu Imperatoris obtinuit; Gerardum abbatem fugauit, qui multo tempore in monte ſancti Diſibodi & hîc cum Domino Bernhelmo & fratribus noſtris exulans permanſit: Quo ſic fugato fratres S. Maximini, comitem Namercenſem, nunc Lutzenburg, in auxilium contra epiſcopum vocauerunt, venditis clenodijs & ornamentis, quorum precio eum conduxerunt. *Archiepiſcopus miles.* Archiepiſcopus autem Rudolsberg caſtrum eius, ipſo intus exſiſtente obſedit, qui fugiens occulte, caſtrum epiſcopo dimiſit. Capto autem caſtello cum multis captiuis Epiſcopus reuertitur, Manderſcheit, Colubrium, Barlandiam & triginta comitum munitiones & caſtella deſtruxit, ipſumque Comitem venire ad gratiam coëgit, vnde fratres omni auxilio deſtituti ab eo fuerunt expulſi.

MCXLVIII.

S. Hildegardis fundatrix monaſterii S. Ruperti.

Anno MCXLVIII. Bernhelmi abbatis noſtri XXIIII. S. virgo Hildegardis, Magiſtra ſponſarum Chriſti in monte S. Diſibodi, poſt mortem beatæ Iuttæ (ſicut diximus) conſtituta, diuinitus admonita, cum decem & octo ſanctis virginibus ad Bingos tranſiuit, & monaſterium in monte, trans Naham fluuium, iuxta ſepulchrum S. Ruperti Ducis & cōfeſſoris ædificauit, ipſumque locum cum omnibus rebus & poſſeſſionibus, partim precio de manu Comitis Hildenheimenſis, in Treuerenſi parochia manentis, partim commutatione, partimque donatione comitis de Spanheim & aliorum fidelium in ius proprietatis redigens, defenſioni eccleſiæ Moguntinæ temporibus perpetuis, Apoſtolico interueniente priuilegio, commendauit. *S. Hildegardis origo.* Fuit autem hæc virgo ſanctiſſima ex comitatu noſtro Spanheim oriunda, in vico qui Bickelnheim dicitur, patre genita Hildeberto, Stephani Comitis nobiliſſimo milite, matre vero Mechthilde æque nobili & honeſtiſſima fœmina, *Educatio.* quæ etiam cum ferme octo annorum eſſet, magiſterio beatæ Iuttæ in monte S. Diſibodi imbuenda in timore Domini tradita à parentibus fuit. *Magiſtratus & officium.* Mortua autem S. Iutta, ipſa Hildegardis perfectior omnibus Magiſtra ſororum vnanimi voto conſtituta eſt, quæ tum *Eruditio & ſcripta Hildegardis per papam confirmata.* diuino ſpiritu inſpirata, miranda quædam ſcribere compulſa eſt, quæ ad examen ſummi Pontificis Eugenij, apud Treuiros tunc cum XVIII. Cardinalibus exiſtentis, per Henricum epiſcopum Moguntinum & S. Bernhardum Claræuallis Abbatem delata, & publice coram omnibus lecta, ab ipſo ſummo Pontifice confirmata ſunt. Verum cum multi in circuitu nobiles filias ſuas magiſterio eius traderent, & fieret eis locus ad manendum anguſtus; de licentia tam ſummi Pontificis quam Abbatis ſui, ad montem S. Ruperti (ſicut diximus) cum XVIII. ſacris monialibus tranſiuit, inter quas vna erat Hiltrudis, filia comitis Megenhardi, virgo ſanctiſſimæ conuerſationis, & beatæ Hildegardi multum familiaris, ob cuius intuitum Comes pater multa eidem loco beneficia impendit, de qua ſuo loco plenius referemus.

Eugenius papa Treuiris moratur.

Hoc ipſo anno Adelbero Treuirorum archiepiſcopus Eugenium Papam Treuirim vocauit, quem cum decem & octo Cardinalibus, archiepiſcopis & epiſcopis multis, tribus menſibus cum omni eorum familia in ſuis expenſis copioſiſſime tenuit & fouit.

Profectio ad terram ſanctam.

Magnus hoc anno Chriſtianorum concurſus ex omni Europa factus eſt vltra mare, ad recuperandum ſepulcrum Domini & terram ſanctam: inter quos fuerunt Cunradus rex Romanorum & Ludouicus rex Franciæ, cum multis Ducibus, Comitibus, Principibus, Epiſcopis & Abbatibus, monachis, clericis, nobilibus & ignobilibus, qui tamen parū ad principale eorum propoſitum profecerunt.

MCXLIX.

Craffto comes Spanheimēſis fit monachus vna cum ſponſa ſua Clementia.

Anno MCXLIX. Bernhelmi abbatis noſtri XXV. Craffto, filius Megenhardi comitis de Spanheim, fundatoris noſtri, diuino ſpiritu inflammatus, vanam mundi pompam & amplas diuitiarum poſſeſſiones pro Chriſti amore contemnens, annuente patre, ſub abbate Bernhelmo monachus in præſenti cœnobio noſtro Sponheimenſi factus eſt, quod ita contigit. Clementiam, filiam Adolphi, comitis Altimontenſis, * virginem pulcherrimam prudentiſſimamque, ſibi ante paucos annos in ſponſam pro futura vxore accepit, quam nimio dilexit amore: quæ cum votum virginitatis haberet, multis tandem precibus ab

** Hohēberg.*

bus ab eo licentiam Chriſto ſeruiendi in perpetua virginitate obtinuit, parentibus amborum neſcientibus: Poſtremo patri votum virginis & ſuum iuuenis aperuit, & ne fieret cõtrarius, humiliter rogauit: qui cum eſſet vir bonus & in Chriſti religione deuotiſſimus, facilem precibus filij dedit conſenſum. Itaque ſponſam filij ſui præfatam Clementiam virginem, Chriſto deuotiſſime ſeruituram, in beatæ Herminæ monaſterio, quod in ciuitate Treuirenſi à Dagoberto Rege Francorum quondam conſtructum (Horreum Dagoberti, vulgariter Oeren appellatum eſt) tradidit: in quo multis annis vſque ad finem vitæ ſuæ Domino in magna deuotione, ſanctitate, & puritate mentis & corporis ſeruiuit. Craſſto autem ſponſus S. virginis ad amorem & votum perpetuæ caſtitatis per eam conuerſus, in præſenti (ſicut diximus) cœnobio monachus factus eſt.

MCL.

S. Bernhardus S. Hildegardin viſitat.

His diebus cum S. Hildegardis, deuotiſſima Chriſti famula, in monte S. Ruperti apud Bingas cum ſacris virginibus ſuis, conſtructis (ſicut diximus) habitaculis neceſſarijs & cœnobio moraretur, contigit ſanctum Bernhardum abbatem Claræuallis, in deſcenſu Rheni fluminis à Francfordia ad Coloniam deſcendere, & eam, quam fama & ſcriptis nouerat, perſonaliter viſitare. Ad quam cum veniſſet, poſt orationes conſuetas & ſalutationis obſequia, iuſſit ipſe volumina, quæ ipſa Spiritu ſancto inſpirata conſcripſerat, exhibere: quibus diligenter reuiſis, vltra quam dici poteſt admirans, ad circumſtantes fertur dixiſſe: *Hæc ſcripta non ſunt humanitus adinuenta, ſed per Spiritum ſanctum diuinitus inſpirata; nec poteſt ea mortalis homo intelligere, niſi ad Dei ſimilitudinem intus in anima fuerit reformatus.* Ad hæc præpoſitus virginum, monachus ſatis eruditus & deuotiſſimæ conuerſationis reſpondit: *Reuerende pater, vera quidem ſunt quæ dixiſti, ſed multi homines non ſolum ſeculares idiotæ, verum etiam religioſi ac docti, animum famulæ Chriſti quotidianis oblocutionibus cruciant, dum hæc non diuinitus inſpirata; ſed aut ſomnia muliebria, & deſtructi cerebri phantaſmata, aut fallaciter per Dæmonas immiſſa eſſe confirmant.* Cui vir Dei, *Non miramur*, inquit, *frater chariſſime, ſi dormientes in peccatis diuinas reuelationes ſomnia exiſtiment, ſcientes verum quod Apoſtolus dixit: Animalis homo non percipit ea quæ ſunt ſpiritus Dei: ſtultitia enim eſt illi, & non poteſt intelligere, quia ſpiritualiter examinatur. Omnibus enim in peccatis ſuperbiæ, auaritiæ, & luxuriæ quaſi dormiendo iacentibus, diuinæ admonitiones ſomnia videri conſueuerunt, quoniam ſi vigilarent in timore Domini, ſigna diuinarum reuelationum vera proculdubio agnoſcerent. Qui autem immitti hæc à Dæmonibus dicunt, diuinarum inſpirationum occulta & myſtica ſigna non nouerunt. Similes illis iudicandi ſunt, qui Dominum & Saluatorem noſtrum Ieſum Chriſtum eijcere dæmonia in Beelzebub poteſtate tumidi dixerunt.* Ad S. quoque Hildegardin dixit: *Et tu, filia chariſſima, ne metuas opprobria hominum imperitorum, Deum protectorem cum habeas, quoniam illa ſicut ſtipula peribunt, veritas autem Domini manet in æternum. Nos quoque ob Dei omnipotentis honorem dabimus operam, vt hæc tua ſcripta per Dominum noſtrum papam legantur, ſicut & illa quæ Treuirim miſiſti comprobanda.* Dedit autem ſancta Hildegardis viro Dei poſtulanti particulam reliquiarum ſancti Ruperti, Ducis Bingionum & confeſſoris. Deinde valedicentes ſibi inuicem S. Bernhardus cœptum iter continuat, vbique coruſcans miraculis.

S. Bernhardus ſcripta Hildegardis cõmendat.

Crus S. Ruperti transfertur in Sponheim.

Hoc ipſo anno Bernhelmus abbas, interuentu comitis Megenhardi fundatoris, ab Henrico Archiepiſcopo Moguntino & ſancta Hildegarde dextrum crus beati Ruperti cõfeſſoris & Ducis ſupradicti, à genu infra vſque ad pedem ſeu talum, cum pelle, carne, & oſſibus integrum obtinuit, quod cum magna reuerentia & honore huic monaſterio ſuo Spõheimenſi aduexit.

Reliquiæ de Ieruſalem huc apportantur.

Deniq; circa hæc tempora Conſtantinopoli à Latinis capta, Hildebertus nepos Domini Bernhelmi abbatis noſtri, miles fortiſſimus, qui mare cũ aliis Chriſtianis tranſierat, rediens per Græciam, tã ab Hieroſolymis, quam à Byzantio, multas ſanctorum reliquias reportauit, quas omnes pene huic monaſterio contulit. Nam receptas de eccleſia S. Baſilii iſtas attulit: de S. Laurentio martyre: de S. Marco & Marcellino martyribus; de Innocentibus tres particulas; de S. Baſilio, de S. Iohanne Chryſoſtomo, & alias multas. At vero de terra ſancta quas portauit iſtæ ſunt: de ſepulcro Domini: de lapide in quo ſtetit Dominus quando cœlos aſcendit: de lapide in quo ſtetit Angelus, quãdo Mariæ annunciauit incarnationem: de cunabulis Domini: de ianua per quam cauſam Dominus poſt reſurrectionem intrauit: de oleo S. Catharinæ; de S. Stephano prothomartyre: de monte quoque Oliueti: de ſepulcro ſanctæ Mariæ ſemper virginis: de caluariæ lapide in quo Dominus crucifixus eſt: de petra Domini: de Golgatha lapide qui ſanguine Domini tinctus eſt: de menſa Domini: de lecto Domini: de loco paſſionis Domini: commixtio quoq; omnium

ſacrorum locorum Ieroſolymis; & multæ aliæ reliquiæ per præfatum militem Hildebertum huic monaſterio de tranſmarinis partibus eodem tempore allatæ fuerunt.

Henricus quoque de Vlmena miles, in Treuirenſi diœceſi natus, Conſtantinopoli expugnata eodem tempore inter alias reliquias ſanctorum, magnam particulam ſancti crucis deportauit, qua in tres partes diuiſa vnam monaſterio ſancti Matthiæ iuxta Treuirim, aliam cœnobio cuidam monialium ordinis ſancti Auguſtini (quod Stuba dicitur) in eadem diœceſi Treuirûm; & tertiam monaſterio ſancti Pantaleonis in Colonia, cum capite eiuſdem S. martyris tradidit; cæteraſque reliquias ad Lacum aliaſque eccleſias diſtribuit.

MCLI.

Vdo nobilis fit monachus.

Vdo vir nobilis de Sponheim, qui huic monaſterio ſolennem illam ſuper bonis Bugenavv & in Gentzigen donationem, ante XXIIII. annos coram Adelberto ſeniore archiepiſcopo Moguntino, & alijs compluribus fecerat, Iudith vxore mortua, ad conuerſionem venit in ſenio ſuo; & hoc anno ſub domino Bernhelmo in hoc noſtro cœnobio monachus factus eſt, qui per annos tres in magna deuotione viuens, tandem ſub Craffione primo, VI. idus Iunij in Domino quieuit, vir manſuetus & deuotiſſimus.

Bernhelmus abbas moritur.

Hoc anno Bernhelmus abbas, ſenio & labore grauatus plus ſolito infirmari cœpit; qui dum diem mortis appropinquare ſibi ſentiret, ſumptis Sacramentis eccleſiaſticis cum ſumma deuotione, ordinatiſque rebus monaſterij prudentiſſime, non ſine triſtitia fratrum, quorum iam numerus vltra XX. aſcenderat, vt VI. calendas Aprilis ad Dominum præſcripto anno migrauit, anno paſtoralis officij XXVII. nondum completo, ætatis vero LXXIIII. ſepultus cum magno honore, multiſque lacrymis fratrum in medio Chori, vir æterna memoria dignus, Deo & hominibus dilectus; qui gregem ſibi commiſſum in omni religione & ſanctitate verbo & exemplo quam optime inſtituit, & multos ab iniquitate ad ſemitam iuſtitiæ ac rectitudinis vitæ conuertit.

DE CRAFFTONE PRIMO, HVIVS MONASTERII SECVNdo abbate, qui præfuit annis 24. menſibus duobus, diebus quinque, feliciter.

ANNO Domini ſupra notato MCLI. indictione quarta decima, domino Bernhelmo primo huius monaſterij abbate mortuo, (ſicut dictum eſt) atque ſepulto; eodem die, videlicet 6. calen. April. fratres in vnum conuenientes vnanimiter, nullo penitus contradicente, in abbatem elegerunt Dominum Crafftonem, huius cœnobij monachum (de quo ſupra diximus) filium Megenhardi comitis de Spanheim, in ordine adhuc nouellum, ſed maturum, religioſum atque prudentem, qui huic monaſterio multa bona fecit, non minus humilitate quam nobilitate ſanguinis venerabilem. Electus autem inuitus conſenſit, malens pro Dei amore abiectus habitare monachus inter monachos, quam honoribus huius ſeculi periclitari. Victus tamen precibus & lacrymis fratrum, diutius reluctari non potuit, ſed lacrymans & indignum ſe proclamans conſenſum dedit. Poſthæc nonis Iunij, quæ fuit dies S. Bonifacij martyris, ab Henrico archiepiſcopo Moguntino cum magna ſolennitate & honore conſecratus fuit, in maiori eccleſia Moguntinenſi, abbatibus, Clero & multis de nobilium numero aſtantibus. Erat ſane vir magnæ prudentiæ, competenter doctus, qui ea quæ ad ſtatum ſuum pertinebant optime intellexit: in timore Domini plene fundatus fuit, in conuerſatione quoque cum fratribus maturus, non turbulentus, & qui omnium bonorum facile in ſe traxit amorem. Manſuetus enim, mitis & humilis, neminem offendere neque lædere, ſed prodeſſe omnibus nouit. Ordinatus abbas, omni ſtudio dignum & vtilem paſtorem fratribus ſibi commiſſis ſe exhibere curauit, & eos in omni religione & humilitate ſemper verbo & exemplo præceſſit. Præfuit huic monaſterio vtiliter & ſtrenue annis 23. menſibus duobus & diebus 5. ſicut per ordinem dicemus.

Craffto eligitur abbas.

Craffto confirmatur.

MCLII.

Hoc anno Adelbero Treuirorum archiepiſcopus moritur, cui ſucceſſit Hillinus, maior eccleſiæ Decanus, annis XVIII. ab hoc archiepiſcopo Hillino, Craffto ſecundus huius monaſterij abbas (de quo dictum eſt) multis precibus impetrauit caput S. Irminæ virginis, filiæ quondam Dagoberti Regis Francorum, quę fuit prima abbatiſſa monaſterij in horreo Treuirenſi; ꝙ ipſa cooperante S. Willibrordo epiſcopo fundamẽtis de nouo fundauerat, cuius feſtum in vigilia natiuitatis Dominicæ agitur. Hoc ſacratiſſimum caput ab ipſo Archiepiſcopo & congregatione præfati loci vniuerſa, tam intuitu precum ſuarum, quam

Caput S. Irminæ venit in Spõheim.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

quam amore ſanctæ virginis quondam ſponſæ ipſius Clementiæ, quæ Domino in eodem cœnobio militabat, impetratum cum magno honore & reuerentia ſuſcepit, & huc ad monaſterium ſuum tota congregatione in occurſum eius cum laudibus & hymnis extra portam procedente portauit, quod integrum cum pelle, carne & capillis vſque in præſentem diem veneramur.

Hoc ipſo anno Conradus Rex moritur, cui ſucceſſit Fridericus huius nominis primus, & annis 38. imperauit.

MCLIII.

Almeinda pro pauperibus cõſtruitur.

Craffto abbas pro vſu pauperum omnium vndecunque aduentantium, maxime illorum qui comiti & monaſterio cum vectionibus ſuis ſeruiunt, Almeindam quæ eſt iuxta hortum olerum, quem Richart Comitiſſa quondam in prima fundatione monaſterio contulit, verſus orientem, at à dextro viæ latere ad Mannede cum omni iure & proprietate impetrauit à patre comite Megenhardo, quam tali moderatione in perpetuum voluit confirmari, vt videlicet ius & omnis proprietas huius, ad monaſterium in omne pertineat æuum, & vſusfructus tam monaſterio quam familiæ villarum Sponheim & in Dalen, ac omnium pauperum cum iumentis aduentantiũ, eaque ibi paſcere & manere volentium ſit communis, niſi comes cum abbate reuocare voluerit.

Arnoldus in epiſcopatu Moguntino ſuccedit Hērico.

Hoc anno Henricus archiepiſcopus Moguntinus, ex mandato Eugenii Papæ à duobus Cardinalibus Gregorio & Bernhardo deponitur, qui mœrore conſumtus, eodem anno calendis Septemb. obijt. Cui Arnoldus Præpoſitus Aquenſis, Cancellarius Imperatoris Friderici, auxilio eius promotus & adiutus ſucceſſit.

MCLIIII.

Machtildis monialis hic moritur.

Anno Crafftonis tertio obijt Machthildis ſanctimonialis virgo, ſoror quondam Bernhelmi abbatis, hic iuxta monaſterium noſtrum in principio ſuæ inſtitutionis recluſa, ſicut ſuo loco in præcedentibus dictum eſt. Obiit autem in incluſorio ſuo 4. calend. Martij, in cuius tranſitu Angelorum concentus & laudes auditæ, ac viſiones quædam oſtenſæ ferebantur. Sepulta eſt in choro fratrum ante gradus presbyteri, non ſine opinione ſanctitatis. Reliquit poſt ſe in eadem cella quinque ſorores virgines, Chriſto conſecratas atque deuotas, quarum iſta ſunt nomina: Sophia, quæ cum ea de ſancto Albano venerat, quæ & eodem anno pridie calendas Maij obiit: Gerlindis, Demodis, Luigardis & Gertrudis, quæ Domino in ſanctæ virginitatis propoſito, vſque ad vitæ terminum ſeruierunt; quibus per ſucceſſum temporis & aliæ nonnullæ ad ſeruiendum Domino coniunctæ ſunt, ſed paucarum vocabula apud nos remanſerunt. Nam poſt annos ferme ſeptuaginta defecerunt in eodem loco ſorores, & recluſorium per ſucceſſum temporis deſolatum eſt, ædificia diruta & penitus deſtructa: tandem poſt multos annos Dieterus abbas, deportatis lapidibus, locum purgari fecit, & vineam in eo plantari, quæ ibidem continuata perſeuerat vſque in præſens.

Sorores in Cluſa noſtra.

Clauſa diruta.

MCLV.

Comes Megenhardus obiit.

Anno Crafftonis abbatis quarto, obijt pater eius Megenhardus comes de Spanheim, fundator huius monaſterij, pridie cal. Martij, vir per omnia magnificus, & pater pauperum, pro cuius anima Craffto multa bona fieri fecit. Denique tota congregatione huius monaſterij conſentiente & approbante conſtituit, quod dies eius anniuerſarius quotannis cum vigilijs & miſſis agatur, in quo quilibet ſacerdos legat vnam miſſam; non ſacerdotes quinquaginta Pſalmos, neſcientes illos tot Pater noſter & Aue Maria: 12. pauperes eo die in memoriã 12. Apoſtolorum Chriſti reficiantur. Gotfridus comes filius Megenhardi, mortuo patre comitatum Sponheimenſem adeptus, ſatis ſtrenue gubernauit. Hic ad inſtantiã Domini Crafftonis abbatis fratris ſui, caſtrum quod dicitur Coppenſtein, cum nemore viculiſq; adiacentibus pro portione hæreditatis legitima huic monaſterio perpetuo iure tradidit poſſidendum, cum omnibus proprietatibus & pertinentijs ſuis. Verũ poſt annos ferme 170. ſub Willichone abbate primo, cõmutatio quædam per comitẽ Iohannem & fratrem eius Simonem de Sponheim facta eſt, & pro caſtello Coppenſtein cum attinẽtijs ſuis curtis in Boſenheim huic monaſterio data, ſicut ibidem dicetur.

Gotfridus parenti ſuccedit.

Coppenſtein caſtrum venit ad ius monaſterij & rurſus amittitur.

Bellum Mogũtinus archiepiſcopus cum Comite Palatino gerit.

Hermãnus Palatinus Rheni.

Hoc ipſo anno graue bellum fuit inter Arnoldum archiepiſcopum Moguntinum & Hermannum comitẽ Palatinum Rheni, qui Hermannus in ſua parte habuit Gotfridũ comitẽ de Sponheim, Emichonem comitẽ de Liningen, Tericum comitẽ de Catzenelẽbogen, Conradũ comitem de Birgberg, Henricum comitẽ de Dedesheim, & quãplurimos alios. Iſte Hermãnus comes Palatinus eccleſiã in Lainſtein cũ tertia parte decimarum nõ modicæ vtilitatis menſæ archiepiſcopali Treuerenſis tradidit, & multa beneficia eidẽ eccleſiæ præſtitit. Fuit enim vir magnificus & per omnia glorioſus.

MCLVI.

Hoſpitale cũ eccleſia parochiali crematur.

Anno Crafftonis Abbatis quinto, 12. cal. Nouembris, hoſpitale pauperum cum annexa Capella, in q̃ parochialis eccleſiæ ius dudum ex Dalen fuit translatum, igne conſumtum eſt & totaliter perijt. Denuo igitur translata eſt parochialis eccleſia in eum locum monaſterio contiguum, vbi adhuc hodie cernitur à cunctis hominum manſionibus ſegregata, ne de facili per ignem perire queat. Prima enim parochialis eccleſia fuit in Dalen à tempore S. Bonifacij archiepiſcopi Moguntini per annos ferme CCLXXVIII. Et tum ſub Adelberto ſeniore Archiepiſcopo ad inſtantiam comitis Megenhardi ius parochianũ in Capellam hoſpitalis, quæ ad meridionalem plagam prope monaſterium ſita fuerat, translatum eſt. Poſtremo cum anno Crafftonis prænotato ipſa Eccleſia cum hoſpitali fuiſſet exuſta, noua Eccleſia in decliui montis iuxta monaſterium conſtrui cœpit, in quam ius matricis eccleſiæ omne transfertur.

Noua eccleſia parochialis conſtructa.

Hoſpitale autẽ non fuit reædificatum, tũ propter monaſterium, tum quod Comes Gottfridus parum de pauperum ſuſtentatione curare illo tempore videretur. Sepulcra quoq; mortuorum cum oſſibus eorum maiori ex parte, primo de Dalen ad hoſpitale, deinde ad nouum cœmiterium fuère translata; quanquã vtrobique remanſerint plura, quæ illo tempore non fuerunt inuenta. Nam frequenter interea tam in Dalen, quam in loco hoſpitalis fodiendo & arando mortuorum inueniuntur oſſa.

Hoc anno obijt Hermannus comes Palatinus Rheni, &c.

MCLX.

Parochialis eccleſia cõſecratur.

Hoc anno, qui fuit Crafftonis Abbatis nonus, tertio nonas Nouembr. indict. 8. eccleſia Parochialis in pede montis circa monaſterium nouiter conſtructa (de qua iam diximus) per Henricum epiſcopum, vicarium Arnoldi archiepiſcopi Moguntini conſecrata eſt in honorẽ S. & indiuiduæ Trinitatis, S. crucis & S. Ægidij abbatis & confeſſoris, qui altari recluſit reliquias, de S. Ægidio, de S. Vito, de S. Mauritio; de ſanctis Mauris, de S. Alexãdra martyre, de S. Egricio archiepiſcopo Treuirorum, de S. Bonifacio epiſcopo, de S. Emerentiana virgine, de S. Irmina virgine, & de vndecim mille Virginibus. Baptiſterium vero in eccleſiam monaſterij ab initio fuerat poſitum, & propterea in eccleſia parochiali aliud non fuit conſtructum; quia quod prius erat, toti familiæ parochiali ſufficere poteſt.

MCLXIII.

Corpora vndecim mille virginũ inuenta.

His temporibus per nouem continuos annos corpora ſanctarum vndecim mille Virginum, & aliorum ſanctorum qui cum eis paſſi ſunt, in ſuburbio Colonienſis ciuitatis inuenta & de terra leuata ſunt, quorum multa in ſarcophagis poſita, nomina, titulos & dignitates eorũ oſtendebant, multa etiã ſine nominibus inuẽta fuerunt; è quibus S. Helizabeth monialis & Magiſtra in Schonavv multorũ nomina & merita & dignitates, angelica reuelatione didicit, & ad Gerlacũ Tuicienſis monaſterij abbatem noſtri ordinis ſcripſit.

MCLXIIII.

S. Helizabeth moritur.

Anno Crafftonis abbatis huius cœnobij 13 S. Helizabeth, virgo monialis noſtri ordinis & Magiſtra in Schonauu, tranſiuit ex hoc mundo ad Dominum Ieſum, quem puro ſemper corde amauit, 14. cal. Iulij, anno ætatis ſuæ 36. viſitationis autem ſuperni luminis in reuelationibus ſanctis 13. feria ſexta, hora nona de mane. Hæc ſancta virgo anno ætatis ſuæ 23. angelica viſitatione & allocutione meruit conſolari, & exinde multas reuelationes diuinitus habuit, quas partim Latino, partim Teutonico ſermone digeſſit. Sed frater eius, monachus in Schonau & poſtea abbas omnia ſcripta & reuelationes ſanctæ ſororis, ornatiori ſtylo in eam formam, qua nunc leguntur, redegit: fueruntque vno & eodem tempore hæc duo precioſa lumina mundi, Hildegardis apud Bingas in monte ſancti Ruperti, & Helizabeth in Schonau, quæ ambæ diuinis reuelationibus crebro viſitatæ, multa pro Dei voluntate arcana ad hominum notitiam deduxerunt.

MCLXVII.

Crux aurea.

Crafſto abbas anno ſuo 16. particulam magnam de ligno crucis Dominicæ impetrauit à papa Alexandro tertio, per medium cuiuſdam Cardinalis Benedicti, quam auro & gẽmis præcioſis pulcre ſatis ornatam, ſuo monaſterio intulit, eamque in ſanctuario cum cæteris reliquijs collocauit: hanc tamen poſt multos annos Philippus abbas ſecundus, de præſenti cœnobio alienauit.

Eccleſia hæc ornatur.

Denique ipſe Crafſto eccleſiam noſtram ſatis bene ornauit, in clenodijs, crucibus, reliquijs & ornamentis, quæ tamen omnia cum tempore defecerunt; præter infulã precioſam, quæ etſi ſub multis Abbatib. ſæpe impignorata fuerit ſemper tamẽ volente Deo ad monaſteriũ reducta fuit.

Infula.

Hanc autẽ mitram ipſe Crafſto in primo anno promotionis ſuæ, auxilio & impenſis pro magna parte matris ſuæ, fieri fecit ex argento puro, deſuper deaurato, per totum cum margaritis & lapidibus precioſis, quorum multi ſublati ſunt.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

MCLXVIII.

Arnoldus archiepiſcopus occiditur. *Rodolphus archiepiſcopus pellitur.* *Chriſtianus archiepiſcopus ſpe fruſtratur.* *Conradus fit archiepiſcopus.* *Monaſterium S. Iacobi deſtruitur.* *Mœnia Moguntinenſia deſtruuntur.*

Anno Crafftonis abbatis 17. Arnoldus archiepiſcopus Moguntinus in monaſterio S. Iacobi prope Moguntiam, à ciuibus ſuis crudeliter occiſus fuit, in die S. Iohannis Baptiſtæ, 8. videlicet Iulij, huius conſpirationis principes fuerunt, ex clero Gotfridus abbas ſancti Iacobi & præpoſitus S. Petri, cum alijs multis. Cæde peracta Gotfridus abbas cum cæteris impietatis ſuæ complicibus ſeſe in ciuitatem mox receperunt, qui clero compulſo Rodolphum filium Conradi Ducis de Zeringen in archiepiſcopum elegerunt; qui cum Imperatorem placare muneribus vellet, eccleſiam omni ornatu ſuo ſpoliauit: ſed Imperator & eum & munera eius contempſit. Verum Conradus Palatinus Rheni, ex vno parente frater Imperatoris, fugato Rodolpho Chriſtianum quendam in archiepiſcopum ſublimauit, qui tamen ea vice ad Epiſcopatum non peruenit. Imperator enim vtroque refutato Conradum fratrem Ottonis comitis Palatini de Wittelsbach in archiepiſcopum ſublimauit; quem etiam poſt biennium (ſicut ibi dicetur) expulit, & Chriſtianum in locum eius ordinari fecit. Porro interfecto Arnoldo (ſicut dictum eſt) in monaſterio S. Iacobi, locus ipſe fuit deſtructus, & manſiones monachorum omnes euerſæ, monachi fugati, & abbas de patria proſcriptus: itaq; per annos 12. diuina obſequia nulla ſunt ibidem celebrata. Monachi autẽ fugati ad diuerſa monaſteria ſe contulerunt, è quibus quatuor hic multo tempore fuerunt ex fraterna charitate ſuſtentati: ſex in monaſterio S. Diſibodi, atque alij in alijs locis ſuſcepti. Murus etiam ciuitatis Moguntinæ, Imperatore iubente, deſtructus fuit in circuitu, ita quod Moguntia per annos 36. ſine muro ſtetit. Ciues autem omnes ante reditum Imperatoris ex Italia, qui in mortem archiepiſcopi conſenſerant, præter pauperes & mendicos, fugerunt.

MCLXX.

Conradus archiepiſcopus expellitur. *Chriſtianus fit archiepiſcopus.*

Anno Crafftonis abbatis XIX. Conradus archiepiſcopus Moguntinus confœderauit ſe iuramento Alexandro papæ. Vnde commotus Imperator de archiepiſcopatu & patria eum expulit, & confugere ad papam coegit: cui papa dedit Sabinenſem Epiſcopatũ. Vnde quamdiu poſtea vixit ſe Moguntinum Archiepiſcopum & Sabinenſem epiſcopum ſcripſit. Illo autem expulſo Imperator Chriſtianum, qui ante eum fuerat electus (ſicut diximus) in archiepiſcopum ſublimauit; qui præfuit annis 11. quo mortuo Conradus ad eccleſiam Moguntinam reuerſus eſt, vt ſuo loco inferius dicemus.

MCLXXIII.

Caput Irminæ veſtitur argentea capſa.

Anno ſuo XXII. Dominus Craffto abbas S. Irminæ virginis caput, quod in principio promotionis ſuæ ab Hillino archiepiſcopo Treuirorum impetrauerat, pulcro receptaculo argenteo veſtiuit, & precioſis in circuitu lapidib. exornauit, ad eccleſiæ decorẽ. Verum poſt multos annos, cum ſtatus rerum temporalium per malum regimen abbatum & improbam vitam monachorum nimium eſſet collapſus, ſub Crafftone huius nominis ſecũdo, argenteum per eum caput venditũ eſt, & cupreum (quod hodie cernitur) ſubſtitutum.

MCLXXV.

Craffto abbas moritur.

Craffto abbas ſecundus huius monaſterij Sponheimenſis, filius Megenhardi comitis & fundatoris noſtri, hoc anno 5. cal. Iunij obiit, & in eodem ſepulcro cum Bernhelmo prædeceſſore ſuo ſepultus fuit in medio chori: vir per omnia religioſus atque ſanctiſſimus, qui multa bona huic monaſterio fecit, & multas poſſeſſiones pro fratrum ſuſtentatione comparauit. Super eius tumulum verſus excisi videntur, qui amborum præmiſſis nominibus in proſa, ſic ſonant:

Abbates clari, quibus accidit huc tumulari,
Ambo Deo chari, ſunt modo pace pari.

Hos verſiculos Anſelmus Prior feciſſe creditur, quia homo ſtudioſus & doctus fuit. Moritur autem abbas Craffto morbo dyſenteriæ ſolutus, anno ætatis ſuæ LVIII. Abbatiæ vero XXIV. & menſe ſecundo.

DE ADELGERO, TERTIO HVIVS MONASTERII ABBATE; qui præfuit annis 6. menſe 1. diebus 3. & de geſtis eius, aliisque ad præſens opus occurrentibus.

MORTVO reuerendiſſimo abbate domino Crafftone, & non ſine multis fratrum lacrumis tradito eccleſiaſticæ ſepulturæ in medio chori (ſicut diximus) pro electione noui paſtoris ijdẽ fratres ad locum capitularẽ 4. cal. Iunij conuenerunt, inuocatoq; Spiritus S. munere, & multa inter ſe deliberatione præhabita, tandem vnanimiter elegerunt Adelgerum venerabilem monachum, eccleſiæ noſtræ cuſtodem, virum maturum, & tam

in ſpiritualibus quam in temporalibus peritiſſimum; qui à Chriſtiano archiepiſcopo Moguntino ſolenniter ordinatus fuit. Præfuit huic monaſterio ſatis prouide annis 6. menſe 1. & diebus 3. Iſte Adelgerus natus patre Theodone, matre vero Amalberga ciuibus Moguntinis, honeſtis & Chriſto deuotis: in pueritia ſua literis traditus ab ipſis parentibus in ciuitate Moguntina fuit, qui præceptorum diligentia cum ætate non parum in ſcripturis maxime ſecularibus profecit, & multos coætaneos ſuos moribus & ſcientia ſuperauit. Deinde cum eſſet annorum viginti, amore ſapientiæ ad Gymnaſium toto tum orbe famoſiſſimũ Pariſiorum ſe contulit, & per ſeptennium in eo commorando in omni ſcientia, tam diuina quam humana, magnifice profecit. Elapſo autem ſeptennio Moguntiam reuertitur, & propter famã eruditionis ſuæ Scholaſticus ibidem ordinatur, vbi multos ingenioſos iuuenes in diſcipulos accepit. Tandem vero parentibus iam defunctis, cernens multos per abrupta vitiorum in perditionem ire, mundum cum vanitatibus ſuis pro Dei amore deſeruit, & veniens huc ſub Craffτone abbate monachus factus eſt. Eius cõuerſatio ſine reprehenſione inter fratres fuit, humilis & quieta, nulli grauis, nulli vnquam moleſta. Denique ordinatus in abbatem omni ſtudio & ſolicitudine curauit ſe fratribus vtilem paſtorem exhibere, & non minus exemplo quam ſermone ad bene viuendum inſtruere. Sub eius enim regimine diſciplina monaſtica laudabiliter hic viguit.

Adelgeri natiuitas. Pueritia. Iuuentus. Studia. Adelgerus fit Scholaſticus. Fit monachus.

MCLXXVI.

Anno MCLXXVI. Adelgerus Abbas Sacriſtiam iuxta ſummum altare ad læuam conſtruxit propter maiorem commoditatem; quæ prius fuerat iuxta abſidem Aquilonarem, vbi nunc eſt locus capitularis, inter refectorium & eccleſiam conſtituta.

Clementia moritur.

Hoc ipſo anno moritur Clementia virgo monialis in horreo Treuirenſi, 12. calend. Aprilis, quondam ſponſa domini Crafftonis comitis, & abbatis ſecundi huius monaſterij, filia comitis de Hochenberg. Hæc deuotiſſima virgo, Chriſti amatrix feruentiſſima fuit, quæ diebus & noctibus intenta orationi & contemplationi, nihil amplius quam Deo placere in omnibus cupiebat. Denique non ſine opinione magnæ ſanctitatis deceſſit anno ætatis ſuæ XLVIII. conuerſionis autem ad ordinem noſtrum 27. indictione nona. Sepulta in eccleſia S. Irminæ.

MCLXXVII.

Adelbero Cellarius moritur.

Anno MCLXXVII. Adelbero Cellerarius primus huius cœnobij, monachus quondam ſancti Albani Moguntinenſis, qui cum primis monachis fuit huc miſſus, obijt hoc ipſo anno 3. idus Nouembris, anno ætatis ſuæ LXXXVI. qui officium Cellerarij ſtrenue geſſit, annis ferme tribus & quinquaginta, & cum magna diligentia & charitate neceſſariam rebus domeſticis ſemper curam impendit.

Hiltrudis moritur.

Sancta etiam Hiltrudis virgo & monialis apud Bingates, filia Megenhardi Comitis de Spõheim, ſoror Crafftonis abbatis noſtri ſecũdi ſupradicti, hoc ipſo anno 15. cal. Decẽb. in Domino quieuit: cui beata Hildegardis, Magiſtra eius, teſtimoniũ ſanctitatis perhibuit.

MCLXXVIII.

Adelgerus abbas anno regiminis ſui tertio Erenfridum monachum ſuum miſit ad Romam, pro quibuſdam negotijs huius monaſterij expediendis, qui inde reuertens, inter alias reliquias notabilem particulam de S. Johanne Baptiſta apportauit, quæ cum magna reuerentia & honore ſuſcepta eſt. Ipſe etiam Adelgerus abbas pro decore eccleſiæ & reuerentia reliquiarum paruas capſas fieri fecit, alias de ebore albo, alias de lignis ſuperductis laminis æreis deauratis, quas reliquijs ſanctorum diuerſis impleuit & ornauit. Inter multa quoq; ſacrę lectionis volumina, quæ ad vſum & vtilitatẽ fratrum cõparauit, conſcribi fecit Nouũ & Vetus Teſtamentum pulcro charactere, in tribus magnis voluminibus, per manus Godeſcalci monachi huius cœnobij, qui fuit optimus ſcriptor, & librorum ſacræ ſcripturæ reparator vigilantiſſimus. Hoc ipſo anno monaſteriũ S. Iacobi in mõte ſpecioſo prope Moguntiã ante aliquot annos propter necẽ Arnoldi archiepiſcopi dirutũ reædificari cœpit; permiſſione Imperatoris Friderici primi, & auxilio Chriſtiani archiepiſcopi. Hoc cœnobiũ Lineboldus archiepiſcopus Moguntinus fundauit anno Domini MLIIII.

MCLXXIX.

Anſelmus Prior moritur.

Anſelmus de Bickelnheim cognatus S. Hildegardis, ſecundus Prior huius monaſterij 12. cal. Ianuarij obijt, anno Prioratus ſui 43. qui fuit inter primos 12. de monaſterio S. Iacobi huc miſſus, vt ſupra dictum eſt: Erat enim vir bonus & regularis diſciplinæ amator præcipuus; qui moriẽs 20. monachos poſt ſe in hoc cœnobio bene inſtitutos reliquit. Ipſe Bibliothecã non mediocriter auxit & ſcriptores optimos quamplures inſtituit. Poſt cuius diſceſſum Adelgerus tertiũ Priorẽ inſtituit Eberoldum nomine, monachũ ſatis eruditum,

Eberoldus fit Prior tertius.

qui

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

qui ſex annis Prioris officium geſſit, & poſtea ſub Baldemaro abbate depoſitus fuit, cauſam depoſitionis non aliam habens niſi quod nimium in obſeruantia monaſtica videretur remiſſus, ſæpiuſque admonitus emendare contempſit, quæ cauſa plus quam ſufficiens fuit ab omnibus comprobata.

S. Hildegardis moritur.

Hoc anno S. Hildegardis virgo Chriſti, monialis noſtri ordinis, fundatrix & Magiſtra cœnobij ſancti Ruperti iuxta Bingen 15. calend. Octobris moritur, anno ætatis ſuæ LXXXII. indictione XIII. ſepulta cũ magno honore ante maius altare præfatæ eccleſiæ, aſtantibus multis honorabilib. perſonis & tota congregatione. Hæc ſancta virgo diuinis reuelationibus viſitari à iuuentute ſua meruit, ex quibus multa iuſſione diuina ad vtilitatem poſterorum conſcripſit. Verum cum eſſet Latini ſermonis ignara, & præter ſimplicem pſalmodiam nihil ab homine didiciſſet, interno Spiritus ſancti magiſterio edocta, omnem ſcripturam poſitionem ſeu conſtructionem orationis perfecte intellexit. Reuelationes autem ſuas & viſiones cœleſtes partim Latino partim Teutonico protulit eloquio; quas Gotfridus monachus S. Diſibodi, capellanus & confeſſor eius, fecit latinas & cõgruas; redigens in eum ordinẽ & formam in qua hodie leguntur. Inter cætera vero eius volumina, magnum in codẽ loco volumen, ꝙ epiſtolas eius ad diuerſos, Homilias, vitas ſanctorum, & alia quæ diuinitus edocta edidit, continet: quod moniales iſtius loci eam propria manu ſcripſiſſe falſo confirmant, cum & latini ſermonis fuerit ignara, & ad ſcribendum propter crebras infirmitates & humidum caput penitus indiſpoſita. Nihil enim eorum, quæ ibi oſtenduntur hodie, propria manu ſcripſiſſe credendum eſt; quippe cum neſciret ſcribere: ſed præfatus monachus omnia vel ſcripſit vel ſcribi procurauit.

S. Hildegardis eruditio.

MCLXXXI.

Adelgerus abbas tertius moritur.

Hoc anno Adelgerus abbas huius monaſterij tertius, obijt 6. nonas Iulij circa horam XII. in media nocte ſepultus in choro fratrum ante gradus presbyterij: ſub cuius abbatis regimine ſatis bona fuit diſciplina regularis in præſenti loco, & ſumma charitas inter fratres ac religioſa deuotio; qua fama circumquaque laudabiliter diffuſa, magnam fidelium populorum reuerentiam promeruit: Vnde quamplures largas huic loco eleemoſynas cõferentes, fratrum ſe orationibus commendarunt: nec ſolum in vicino conſiſtentes beneficijs ſuis fratrum inopiam releuare ſtudebant: verum etiam de remotis locis homines fratrum deuotione prouocati huc ſuas eleemoſynas tranſmiſerunt. Inter multos autem ponemus vel vnum, vt dictorum veritas comprobetur. Sic enim inter cætera fratres cuidã largienti ſua huic monaſterio ſcripſerunt: *Beatæ memoriæ Wernerus paſtor S. Columbæ in Colonia, decem marcas dedit pro vinea in Monæcha emenda, vt annuatim ei vel cognato ſuo Wilhelmo, abbas in Sponheim carratam vini perſolueret. Poſt diſceſſum autem auunculi ſui Wilhelmus vineam ſupra memoratæ villæ (accepta plena fraternitate) ad vſus fratrum obtulit, vt in anniuerſario Domini ſui in pane & vino macriſque piſcibus plenam charitatem habentes, gaudeant in Domino, gratias ei pro hoc beneficio agentes. Quod vt ratum ſemper habeatur, præſentis paginæ atteſtatione ſub abbatis anathemate firmatum eſt, vt ſi quis hoc caſſare voluerit, vel caſſauerit, deleatur de libro viuentium, & cum iuſtis non ſcribatur, niſi per pœnitentiam & ſatisfactionem reſipuerit.* Cæteras autem donationes fidelium huic monaſterio ſub Adelgero abbate factas, cum plures fuerint, ad tollendum faſtidium recenſere hoc loco non voluimus.

Multa beneficia huic loco collocata.

DE BALDEMARO, HVIVS LOCI QVARTO ABBATE; QVI præfuit annis 17. menſibus 11. diebus 17. & de geſtis illius circa præſens monaſterium.

ADELGERO autem tertio huius monaſterij abbate (ſicut diximus) mortuo atque ſepulto, duo ex fratribus non fuerunt præſentes, quorum expectato aduentu, & tertia demum comparentibus, hoc eſt, 3. nonas Iulij, prior Eberoldus vna cum fratribus conuẽtualibus de noui abbatis electione cœpit habere tractatum, & poſt multos tandem tractatus, à ſaniore parte conuentus Baldemarus monachus huius loci, qui cantoris & armarij officium multis annis geſſerat, fuit in abbatem electus, in quem & cæteri omnes vnanimiter prębuere conſenſum. Qui ordinatus à Chriſtiano archiepiſcopo Moguntino huic monaſterio præfuit annis XVII. menſib. 11. diebus 17. vir ſatis religioſus & expertus in vtroq; ſtatu rerum clauſtralium. Hic fuit è comitatu Sponheimenſi oriundus, in villa Creutzenacht, parentibus ſecundum ſeculum honoratis progenitus: qui ſub Crafftone abbate ad monaſterium veniens monachus factus eſt, cum annorum eſſet 18. iuuenis bonæ indolis, & iam non mediocriter in principijs literariæ inſtitutionis eruditus. Sororem habuit hic in Clauſa cum alijs ſacris virginibus pro Chriſti amore recluſam, quæ conuerſionis

Baldemarus abbas quartus.

Creutzenachti villa.

Clauſa ampliatur.

illius ad religionem vel magna occaſio fuit, cuius nomen erat Vdegeba, monialis valde deuota & ſanctæ conuerſationis, quæ illum ſuis admonitionibus dulciſſimis conuertit. Factus autem abbas precibus & amore victus ſororis, incluſorium nimis anguſtum ampliauit, & vſque ad duodenarium numerum ſorores in eo, Chriſto ſeruientes cõgregauit, quæ omnes de portione paternarum hæreditatum ſuarum & de laboribus manuum, ſine huius monaſterij incommodo, in communi viuebant.

MCLXXXIII.

Chriſtianus archiepiſcopus moritur. Conradus archiepiſcopus reſtituitur.

Chriſtianus Archiepiſcopus Moguntinus obijt, & Conradus reſtituitur, quem Imperator Fridericus propter adhæſionem ſedis Apoſtolicæ expulerat, præfuitque annis 17, & ſcripſit titulum ſic: *Conradus Dei gratia Sabinenſis epiſcopus, ſanctæ Moguntinæ ſedis archiepiſcopus: Poſtquam nos diuina clementia poſt longum exilium noſtrum Moguntinæ regimini Eccleſiæ reſtituit: ex officio nobis à Deo iniuncto, quia tenebamur & tenemur vniuerſaliter noſtræ in cunctis eccleſiæ prouidere, omnia quæ ad rectitudinis ſtatum & iuſtitiæ vigorem benigne reformare, &c.* Retinuit autem hunc titulum cum Epiſcopatu Sabinenſi, quem fugato ſibi (ſicut ſupra dictum eſt) Alexander papa contulerat, quamdiu vixit.

Creutznacht villa concrematur.

Hoc anno 13. cal. Auguſti in villa Creutznacht magnum incendium fuit exortum, per quod multæ domus combuſtæ ſunt, & magna illata damna.

MCLXXXIIII.

Hoc anno Baldemarus abbas magnam domum ad orientalem plagam (quæ modo eſt Refectorium inferius) & dormitorium fratrum ſuperius ædificauit, pro ſuſceptione hoſpitum, à domo Abbatiali, in qua diuerſas manſiones more veterum conſtruxit, quæ omnes poſtea in aliam formam mutatæ ſunt.

Lugardis monachus moritur.

Hoc ipſo anno Lugardis virgo monialis incluſa hic, valde deuota, filia quondã Euerhardi militis de Sobernheim, 8. cal. Nouembris obiit, & in clauſtro huius cœnobij ſepulta fuit; de qua ferebatur, quod etiam viſiones & reuelationes angelicas ſæpe habuerit.

MCLXXXVII.

Eberoldus deponitur.

Hoc anno Eberoldus tertius Prior huius cœnobij per Baldemarum abbatem deponitur, propterea quod nimis remiſſus in obſeruantia diſciplinæ regularis videretur. Huic in Prioratu quartus ſucceſſit Rupertus monachus valde venerabilis & obſeruantiæ regularis amator, cultor & ſeruator ſtrenuus, qui mortuo Baldemaro in eius locum poſtea abbas electus eſt. Hic fuit natione Thuringus, honeſtis parentibus exortus, in ſcripturis tã diuinis quam humanis multum eruditus, de quo ſuo loco dicemus. Bibliothecam pro viribus ſuis multum ampliauit, & multa volumina ſcripſit, & ſcribi fecit.

Rupertus Prior quartus.

MCLXXXVIII.

Murus huius monaſterii in circuitu abſoluitur.

Baldemarus abbas murum in circuitu monaſterij huius conſtruxit & perfecit, quem Craffto abbas dudum incipiens & morte præuentus non conſummauerat; quia non omnia in principio neceſſaria poterant compleri.

S. Hildegũdis moritur. Virgo virilem habitũ ſumpſit.

Hoc ipſo anno moritur Hildegundis virgo 12. cal. Maii in monaſterio Schonaugienſi, Ciſtercienſis ordinis in diœceſi Wormatienſi, quæ ſub habitu virili ſexum muliebrem occultans, inter nouitios ibidem fuerat ſuſcepta & nomine ſuo tacito ſe Ioſephum appellauerat; cuius hiſtoriam Cæſarius monachus Heiſterbacenſis in prima dialogorum ſuorum diſtinctione * conſcripſit.

** cap. 40.*

MCLXXXIX.

Ida comitiſſa fit monialis.

Hoc anno Ida comitiſſa de Sponheim monialis facta eſt in cœnobio S. Ruperti apud Bingas, mirabili viſione ſibi facta cœlitus inducta, vbi in ſancta conuerſatione arctiſſimaque pœnitentia viuens omnibus caſtimoniæ & ſanctitatis exemplar fuit. Soror eius fuit virgo illa ſanctiſſima Margaretha de Hohenfels, in eodem cœnobio Prioriſſa multis annis, quæ miraculis claruiſſe in vita perhibetur, & feſtum commemorationis eius in 4. calend. Nouemb. peragitur.

MCXC.

Eclipſis.

Hoc anno in vigilia S. Iohannis Baptiſtæ fuit generalis & magna Eclipſis.

MCXCIII.

Diſcordia inter abbatem & villanos.

Baldemarus abbas, anno regiminis ſui 12. quandam diſcordiam cum villanis de Sponheim ratione paſcuorum & nemorum habuit, quæ tamen per comitem Gerlacum & alios bonos amicos de conſenſu partium ſedata eſt.

Albertus Magnus naſcitur.

Hoc ipſo anno Albertus, Magnus poſtea dictus, in Laugingen Sueuiæ naſcitur.

Viſio Ruperti Prioris.

Etiã hoc anno Rupertus Prior huius loci mirabilẽ viſionem vidit, tã pœnarum infernalium, quam etiam gaudiorum Paradiſi, quã cum minus conſulte reuelaſſet, paralyſi

grauiter

grauiter percuſſus,quaſi ad anni ſpatium diuinitus pro pœnitentia ægrotauit.

MCXCV.

Hoc anno Baldemarus abbas villam,quæ dicitur Argenſchvvang, cum omni iuriſdictione,iuſtitia & proprietate eius comparauit pro xx. marcis argenti à comite de Sponheim,cuius aduocatiam in fœdus* dedit Erinfrido de Sponheim militi.

Argenſchvvang emitur.
**f. feudum.*

Hoc ipſo quoque anno Conradus comes Palatinus Rheni, dux in Heidelberg & Irmengardis vxor eius, præpoſituram cœnobij monachorum noſtri ordinis in Nuvvenburg Wormacienſis diœceſis, in monaſterium ſanctimonialium eiuſdem ordinis commutauit,primam abbatiſſam inſtituens Cunegundem religioſam valde virginem, conſentiente ad omnia Sigenhardo abbate monaſterij Lauriſſenſis,ad quem ipſa præpoſitura Nuvvenburgenſis pleno iure & ſine aliquo medio pertinebat.

Nuvvenburg fit cœnobiũ monialium.

MCXCVII.

Hoc anno Vdegeba ſoror Baldemari abbatis,monialis hic apud nos incluſa obijt IV. idus Iulij,virgo ſanctæ conuerſationis,quæ multis annis omnipotenti Deo in magna deuotione ſeruiuit: Obierunt & aliæ quinque ſorores non diu poſt eam ſucceſſiue,quarum iſta ſunt nomina:ſoror Walpurgis VIII. calend. Auguſti, Gertrudis III. idus Auguſti, Adelheidis XIII. calen. Septembris, Lucardis VIII. calend. Septembris, & Otilia XVI. calend. Decembris in nocte circa horam vndecimam,quę fuit filia Henrici militis de Creutzenacht, virgo ſpecioſiſſima,& non minus conuerſatione quam ſanguine clara, quæ multis virtutibus enituit. Remanſerunt autem ſex vel ſeptem numero,quæ etiam in breui ſucceſſiue obierunt, nec fuerunt in locum earum tanto numero recollectæ, quanto prius, ſed multo pauciores.

Sex moniales moriuntur. Vdegeba. Walpurgis. Gertrudis. Adelheidis. Lucardis. Otilia.

MCXCVIII.

Hoc anno villula quæ dicitur Bockenau,XV. calend. Ianuarij fuit incenſa per quendam profugum ruſticum,& ex toto fuit igne conſumpta. Ipſe autem deprehenſus poſtea pro facto tam nefario iudicialiter fuit combuſtus.

Eodem anno Drutvvinus Scultetus in villa Sponheim per comitem Gerlacum captus & decollatus fuit pridie cal. Iunij propter homicidij crimen.

MCXCIX.

Baldemarus abbas huius cœnobij Sponheimenſis quartus hoc anno moritur X. calend. Iunij,& in clauſtro ante ianuam eccleſiæ ſepelitur,anno ætatis ſuæ LIIII. nondum completo. Vir bonus & religioſus,qui huic monaſterio tam in ſpiritualibus quam in corporalibus vtiliter præfuit,& multa bona fecit. Huic in abbatia ſucceſſit Rupertus Prior huius loci.

DE RVPERTO ABBATE HVIVS MONASTERII QVINTO, QVI *præfuit annis XIIII. menſibus II. & de geſtis circa præſens monaſterium.*

ANNO Dominicæ incarnationis MCXCIX. Indictione ſecunda,poſt mortem Domini Baldemari abbatis biduo,hoc eſt, VIII. calen. Iulij conuenerunt in vnum fratres pro noui paſtoris electione celebranda, & inuocata ex more gratia ſpiritus ſancti, vnanimiter in abbatem loci quintum, virum doctum ſuper ſe cõſtituerunt,dominum Rupertum Priorem huius loci quartum, virum doctum & valde religioſum, non minus in conſilio prudentem,quam in actione maturum: qui poſt diutinam humilemque ſui excuſationem,victus inſtantia fratrum regimen paſtoralis curæ ſuſcepit, in quo huic monaſterio annis XIII. menſibusque III. ſtrenue præfuit. Fuit autem in abbatem ordinatus anno ſequente à Siſrido archiepiſcopo Moguntino in eccleſia ſancti Albani; quia Conradus archiepiſcopus à Ieroſolymis rediens,aliquandiu in Italia ſe conſtituit, propter diſſenſionem inter Philippum & Ottonem de imperio contendentium. Poſteaque ad Moguntiam reuerſus moritur anno ſequenti,ſicut dicemus. Rupertus autem iſte abbas ex prouincia Thuringorum oriundus fuit, parentibus honeſtis, mediocris fortunæ,qui literis ab infantia (vt ita dixerim) traditus, in omni ſcientia tam ſeculari quam diuina ætate proficiens eruditiſſimus euaſit. Et primo quidem in patria ſua rudimenta iuuenilium ſtudiorum percepit:deinde in Galliam ſe cõtulit,indeque reuertens poſt aliquot annos,cuiuſdam patriotæ ſui admonitione hic detentus monachus factus eſt ſub Adelgero venerabili abbate,cum eſſet annorum fere XXIIII. Poſtea vero quam ſanctæ conuerſationis habitum aſſumpſit,tam deuote,tam religioſe & inculpate in medio fratrum cõuerſatus fuit,vt magiſter omniũ in obſeruantia regulari videretur & eſſet. Vnde poſt aliquot

Diſcordant hæc à titulo.
Ruperti vita anteacta.

annos propter feruentiſſimum zelum diſciplinæ regularis Prior ſub abbate Baldemaro conſtitutus, verbo & exemplo ſe cunctis immutabilem exhibuit, & monaſticæ conuerſationis integritatem inuiolabilem cuſtodiuit. Omne tempus quo Prior exſtitit, per annos videlicet XIII. aut in ſcripturis ſanctis quantum potuit, aut in orationibus cultuque diuinæ laudis expendit. Otium ſummopere ſemper fugiebat, ſciens ſcriptum: *Quoniam in deſideriis eſt omnis auſus &c.* Propterea ſe vtiliter omni tempore conſueuit ne per otium vitijs aditus pateſceret. Erat autem (ſicut diximus) in ſcripturis vtriuſq; ſcientiæ valde eruditus, & ſemper naturali ſubleuatus ingenio cum exercitatione continua doctior quotidie fiebat, ſuoque exemplo & inſtituto etiam fratres, qui videbantur ad diſcendum magis idonei, ad amorem & ſtudium literarum prouocabat. Ordinatus autem abbas cum & temporalium rerum & ſpiritualium iam cogeretur habere rationem, ita ſe vtrobique diligentem & ſolicitum exhibuit, vt eum ad vtrumlibet natum iurares.

Diſſenſio inter epiſcopũ & ciues Wormatienſes.

Hoc ipſo anno quo Rupertus abbas electus eſt, graues diſſenſiones fuere exortæ inter epiſcopum Wormacienſem ciueſque ſuos ſuper diuerſis negotijs & libertatibus eccleſiaſticis. His ſe immiſcuerunt Emicho comes de Liningen, & Wernherus de Bolandia, cum ſequacibus ſuis, quibus & comes de Sponheim præbuit auxilia ſua.

MCC.

Conradus archiepiſcopus moritur.

Cunradus archiepiſcopus Moguntinus Vngariam intrauit, ad reformandã pacem inter duos fratres Hemmeradum & Andream de regno contendentes: qui facta concordia inter eos cum remeare diſponeret, in partibus Auſtriæ in territorio Patauienſi carnis debitum ſoluit, cuius cadauer celebratis exſequiis Wolferus eiuſdem loci epiſcopus ad Moguntiam honorifice deuexit, & ibidem ſepeliri fecit.

Diſſenſio propter archiepiſcopatũ inter Lupoldum & Sifridum. Sifridus bello & autoritate auxiliisq; ſuperior fit archiepiſcopus. Rupertus abbas ordinatur Moguntiæ, vel (vt alii) Coloniæ.

Interea grauis diſſenſio in Moguntia exorta eſt; quidam enim Lupoldum Wormacienſem epiſcopum in archiepiſcopum elegerunt; alii Sifridum maioris eccleſiæ præpoſitum prætulerunt, qui exeuntes ciuitatem venerunt ad Bingen, & electionem quam cœperant de præpoſito Sifrido ibidem confirmauerunt. Quod audiens Lupoldus venit in manu valida ex præcepto & fauore Philippi regis, & Sifridum cum electoribus eius exturbauit de Bingen. Cernens autem Sifridus & ſui quod minus proficerent, ad Ottonem regem ſe cum ſuis contulit, à quo clementer ſuſceptus, ab eo regalia ſuſcepit, & fretus autoritate eius cum exercitu & copiis ad Bingen regreditur, & Lupoldo vix elapſo per fugam, multos ex parte eius cœpit cum oppido. Et ſic confirmatus in ſede Moguntina Sifridus archiepiſcopus præfuit annis fere XXV. Hic Sifridus archiepiſcopus in primo pontificatus ſui anno Rupertum abbatem noſtrum, de quo nobis eſt ſermo, ordinauit Moguntiæ in eccleſia ſancti Albani, III. Idus Nouembris, qui fuit dies ſancti Martini patroni noſtri. Alibi reperi quod munus benedictionis à Guidone cardinali Præneſtino, apoſtolicæ ſedis legato, apud ſanctum Pantaleonem Coloniæ ſuſceperit, quod & verius eſſe credo, maxime cum Sifridus pallium necdum habuerit.

Paſſagium multorum ad Ieruſalẽ, inter quos Bertholdus comes de Nuenburg.

Hoc ipſo anno multi principes, epiſcopi & abbates cum infinita multitudine cruce ſignati ad terram ſanctam in ſeruitium Dominici ſepulchri profecti ſunt. Inter quos fuit Bertholdus comes de Nuenburg in Briſgavv: qui accepta pecunia comitatum ſuum eccleſiæ Argentinenſi tradidit in perpetuam poſſeſſionem, cum omnibus attinentijs ſuis, & ipſe cum filio ſuo profectus eſt Ieroſolymam, ibi in ſeruitio ſepulchri Dominici vſque ad mortem perſeuerauit; cuius exemplo prouocati multi nobiles & potentes, prædia ſua vẽdentes cum vxoribus & liberis perpetuo ſeruitio ſancti ſepulchri ſe deuouerunt. Lutholdus quoque Baſilienſis epiſcopus ſimiliter profectus eſt.

Lutholdus epiſcopus Baſilienſis.

MCCI.

Adelbertus comes de Sponheim. Baldeuuinus comes Flandriæ.

Adelbertus comes de Sponheim cum multis aliis ad terram ſanctam profectus eſt, & per biennium ibidem Chriſto militauit. Eodem anno Baldevvinus comes Flandriæ cum multo apparatu Ieroſolymam tendit. Rupertus quoque abbas cœnobij, cum eſſet vir ſapiens & prudentiſſimus, Rector comitatus Sponheimenſis cum quibuſdam alijs ab Adelberto comite conſtitutus, prouinciam vſque ad eius reditum ſatis prouide gubernauit.

MCCII.

Erenfridus fit Prior ſextus.

Rupertus abbas Petrũ monachũ de Bingen, quem ante trienniũ priorẽ loco ſuo ordinauerat, depoſitum neſcio ob quam cauſam, præpoſitum ſanctimonialium in monte ſancti Ruperti fecit, ad inſtantiam Sifridi archiepiſcopi Moguntini, & Magiſtræ totiuſque conuentus ipſius monaſterij. In cuius locum Priorem conſtituit ſextum in ordine à principio fundationis, monachum ſenem quendam nomine Erenfridum venerabilem virũ,

qui

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

qui prioratus officium ſtrenue geſſit annis v. & bonam diſciplinam ſeruauit.

Eodem anno Conradus epiſcopus Herbipolenſis imperialis aulæ Cancellarius, cum vitia impiorum conſtantius argueret, à Bodone & Henrico militibus de Rabenſpurg & ſeruitoribus eorum Heraldo & Conrado, in ciuitate Herbipolenſi in via publica IV. Non. Decembris crudeliter occiſus eſt, cui Henricus (dictus *Caſeus*, propterea quod caſeum in delicijs habebat) ſucceſſit. Homicidæ Romam petentes, duriſſimam ab Innocentio tertio Papa pœnitentiam ſuſceperunt, quæ in bulla eiuſdem papæ continetur.

Conradus epiſcopus Herbipolenſis occiditur: Ei ſuccedit Henricus Kaſe.

MCCIII.

Adelbertus comes Sponheimenſis de tranſmarinis partibus reuerſus, multorum ſanctorum reliquias ad nos detulit; & Rupertus abbatem', quem interea procuratorem ſuum deputauerat, multis xenijs donauit: per cuius munificentiam Auvven villulam, non longe à Monzecha, cum familia, terra, iuriſdictione, iuſtitia, paſcuis, ſyluis, aquis, piſcationibus, venationibus, & omnibus prouentibus ſeu attinentijs ſuis in ius & proprietatem huius monaſterij perpetuam donauit, cum Sculteto, Scabinis & optimatibus.

Adelbertus comes reuertitur. Villa Auvven obuenit nobis.

MCCVI.

Hoc anno pridie calend. Martij, hora diei x. eclipſis ſolis fuit ſatis horrenda. Nam plures humanum caput in ſole ſe tunc vidiſſe teſtabantur. Alia quoque multa ſigna in ſole, & ſtellis, & aere iſto tempore plures apparuerunt.

Eclipſis ſolis.

Rupertus abbas conſiderans magnum ſæpius oriri monachis periculum animarum ex cohabitatione mulierum etiam Deo conſecratarum, de conſilio fratrum ſuorum ſtatuit, quod nulla deinceps ſoror ad incluſorium iuxta præſens cœnobium noſtrum reciperetur, ne qualibet occaſione poſteris fierēt in ruinam animarum, & ſic nulla deinceps fuit ſuſcepta. Erant enim eo tempore adhuc ſex in incluſorio, quarum duæ poſt aliquot annos obierunt, & quatuor reliquæ ſub Iuano abbate ad montem ſancti Ruperti tranſierunt, ſicut infra ſuo tempore dicemus, cum ad annum XI. Iuani abbatis peruenerimus.

Clauſa noſtra deficere cœpit.

MCCVIII.

Erenfridus ſextus Prior huius monaſterij hoc anno moritur in die ſancti Andreæ apoſtoli, vir bonus & regularis diſciplinæ amator præcipuus, qui verbo & exemplo fratribus ſuis monita ſalutis ſtudioſſime impendebat: Poſt quem Iuanus monachus huius cœnobij, non infime natus, Prior ſeptimus in ordine cōſtitutus eſt per Rupertum abbatem, cui & in abbatia ſucceſſit. Fuit autem Prior annis ferme v. vſque ad mortem abbatis Ruperti.

Erenfridus Prior 6. moritur. Iuanus Prior 7.

Hoc anno Philippus rex Romanorum occiditur apud Babenberg, per Ottonem Palatinum comitem de Wittelsbach, cui Otto dux Brunoniſuici, immediate per electionem Principum in imperio ſuccedens, paucis annis, vtpote tribus, regnauit.

Philippus rex occiditur. Otto eligitur.

MCCX.

Cœnobium noſtri ordinis ſanctimonialium diui Ruperti iuxta Bingen ab altera parte, per diſſenſionem duarum pro magiſterio contendentium, magnam hoc tempore iacturam ſuſtinuit. Fuerunt enim duæ in diſſenſione electæ, quarum altera Gertrudis filia Emelrici militis de Moguntia, altera vero Beatrix filia comitis de Hohenfels fuit. Tandem concordia inter eas facta per Rupertum abbatem noſtrum, abbatem quoq; S. Diſibodi ex iuſſione Sifridi archiepiſcopi Moguntini, ambæ ceſſerunt, & tertia in earum locum ſurrogata eſt.

Diſſenſio monialium S. Ruperti.

Eodem tempore Hermannus Lantgrauius Thuringiæ, Friderici regis quondam filium eligi procurauit in regem Romanorum contra Ottonem, & ſecuta ſunt multa mala, ſeditiones, incendia & bella, quæ vſq; ad mortem Ottonis durauerunt.

Fridericus 2.

MCCXI.

Hoc anno Sifridus archiepiſcopus Moguntinus, iuſſu & imperio papæ Innocentij tertij Ottonem Imperatorem per totam Alemanniam vbique denunciauit excommunicatum.

Otto Imperator excōmunicatur.

Vnde commotus Henricus comes Palatinus Rheni, frater Imperatoris, cum duce Brabantiæ, comite in Sponheim, & cæteris nobilibus Lotharingiæ ac iſtarum partium, totum epiſcopatum Moguntinenſem circa feſtum ſancti Michaelis incendio & rapina vaſtauit, nihil præter ciuitates & caſtra intactum relinquens, ſed omnia deſtruens.

Hēricus comes Palatinus Rheni vaſtat archiepiſcopatū Moguntinum.

MCCXII.

Hoc anno IV. calend. Martij magnum contigit miraculum in villa, quæ Vallis vir-

Mortuus reuixit & miranda prædicauit.

rum, vulgariter Mannendal, non procul abhinc ſita, nuncupatur. Fuit in ea vir quidam bonus & honeſtus, nomine Adelbertus, habens vxorem & liberos; quos labore manuum ſuarum nutriebat. Is cum eſſet annorum LXII. febres acutiſſimas incidit, quibus paulatim ſeſe augmentantibus, morti videbatur eſſe vicinus. Confeſſus igitur & Sacramentis præmunitus eccleſiaſticis ad extrema deuenit, & die præfata iam ſole occidente, rebus humanis exceſſit. Mortuus itaque ſic iacuit tota nocte, amicis circa corpus exanime funeralia cum lacrumis ex more peragentibus. Mane autem facto, oriente iam ſole, cum paratis omnibus quæ ad ſepulturam neceſſaria videbantur, iamiam eſſet ſepeliendus, ſubito corã omnibus qui aderant viuus reſedit, cumque fugerent omnes, ſurrexit etiam ipſe de loco in quo iacebat, feſtinoque curſu ad eccleſiam pergens, vſque ad nonam horam diei, fixus in oratione permanſit, nec vllum interrogantibus dare reſponſum voluit. Cum autem ab oratione tandem ſe eleuaſſet, circumſpiciens multitudinem vidit aſtantẽ, mirantemque & interrogantem quid circa eum ageretur: Et reſpondit: *Hoc Deus beneſecit. Væ ſtultitiæ hominum! væ impietati! quam acerba ſunt quæ manent eos poſt hanc vitam!* Accedens autem interea Paſtor eccleſiæ ipſius Vdo nomine, qui & Archipresbyter fuit, vir doctus, religioſus ac timens Deum dixit: *Quid eſt Adelberte? fuiſtine mortuus? Mortuus eram,* inquit, *& per miſericordiam Dei ſum viuens, ſicut antea fui: ſed aliter mihi deinceps viuendum quam antea erit.* Cui Paſtor: *Vidiſtine aliquid de futura vita? Vidi,* inquit, *& multa & horrenda.* Cumque rogaretur vt viſa ediceret, reſpondit: *Lex mihi impoſita, ſine qua nec dicere nec facere aliquid poſſum.* Reductus autem in domũ Paſtoris, dixit ad eum: *Domine Paſtor iuſſus ſum vobis aperire & dicere omnia, quæ vidi & audiui & non poſſum omni populo: ne magnalia & ſecreta Dei veniant in deriſum his qui ſecundũ carnem ſapiunt.* Miſit ergo Paſtor nuncium huc ad monaſteriũ, & intimauit omnia Ruperto abbati noſtro, rogans illum, quatenus ad Mandal venire ſine mora, & magnalia Dei dignaretur audire. Qui ſecum aſſumpto Iuano Priore, illuc concitus perrexit, aduocatisque paucis ex villanis, quot Paſtor ibidem iudicabat idoneos, coram eo qui fuerat mortuus, audituri quid diceret, reſidebant. Qui aperiens os ſuum dixit: *Cum grauiſſima infirmitate vrgerer ad mortem, & obtenebratis omnibus ſenſibus meis ſic iacerem, videbatur mihi quaſi terræ motus fieret maximus, in quo cælo & terra concuſſis fortiter, ſubito anima mea extra corpus facta quaſi ex tenebris ad lucem, neſcio quomodo, omnem mundum ſimul & ſemel videre quam liquidiſſime potuerit. O bone Deus quam remota eſt mortalium opinio à veritate vitæ illius, quæ ſequitur poſt præſentem. Anima mea, tunc quidem extra corpus poſita, tam lucida fuit, vt omnia quæ in mundo ſunt prouincias omnes, ciuitates, caſtra, villas, gentes, homines, regna, terras, montes, colles, & aquas ſiue maria, ipſum ſitum totius vniuerſi tam clare conſpiceret, omniaque proprie & diſtincte ſimul & ſemel intelligeret, vt nihil vnquam in hoc mũdo tam bene me intellexiſſe viderer. Et mirabile eſt ſuper omnia quod dicturus ſum: Cum enim ſcirem me nec corpus habere, nec oculos, & tamẽ omnia videre, quæ ſunt in toto mundo, non poſſum iam ſatis admirari ignorantiam meam, qua non amplius intelligo quæ tunc intellexi, anima enim ſpiritus eſt, & omnia in ſpiritu mecum ſunt acta: & iam nihil eorum amplius aliter intelligere poſſum, quam ſi mihi per ſenſibilia fuiſſent oſtenſa.* Ad hoc interrumpens verba illius abbas Rupertus dixit *Quæ dicis vera intelligimus, nec opus eſt hic diutius immorari, cum ratione conſtet & fide, nihil eorum quæ ſubſtantiis ſeparatis aguntur aut patiuntur, ad noſtrum intellectũ abſque ſenſuum miniſterio ſeu comparatione poſſe peruenire. Sed perge dicturus quæ dicere inſtituiſti. Continuauit ergo dicendo: Cũ autem in maxima admiratione ita in me conſiſterem, vidi ſubito, quaſi à dextris & ſiniſtris, ſpiritus innumerabiles cum impetu venire ad me: quorum hi qui à dextris venerãt, boni ſpiritus erant, qui vero à ſiniſtris, mali & peruerſi. Aſſumentes autem angeli boni ſurſum in aera leuabant ſubito & quaſi in momento & ictu oculi. Videbatur autem mihi quod totus aer eſſet repletus Dæmonibus, qui tanquam ſcintillæ in modum denſæ niuis volantes omnia replebant. In circuitu autem quocunque reſpiciebam ignis erat & horribilis flamma, quæ me in tantum cruciare videbatur, vt nulla huius mundi pœna vnquam mihi grauior fuerit viſa. Inſuper & ſpiritus illi maligni me rapere nitebantur, Angelis defendẽtibus, & grauiſſimas mihi flammas cum accuſationibus peccatorum meorum obuias poſuerunt. Ductus igitur ad iudicium omnipotentis Dei, cuius ſine horrore nequeo reminiſci, quæ vidi & audiui, nec ego poſſum dicere, nec mortalis quiſpiam, qui non ea vidit, credere. Ibi erant omnibus tam malis quam bonis ſpiritibus nuda, manifeſta & aperta, omnia peccata mea, quæcunque vel cogitatione etiam paruiſſima vel operatione feci in omni vita mea, pro quibus me duriſſime accuſabant. Sed & ipſa peccata quæ feci, ſubito ad memoriam mihi venerunt, & neſcio quomodo ipſa vltro me tam grauiter accuſabant, vt Dæmonum accuſatio leuior eſſe videretur. Ea quæ non æſtimabam eſſe peccata, quam grauiter ibi ponderentur & puniantur, non eſt mihi poſſibile vt dicam. Dicam vnum de ne, per quod cætera æſtimentur. Contigit annos XX. eunti mihi ad Creutzenacht pauperem quendã ſeu mendicum obuiare, qui cum interrogaſſet me de via, neſcio ad quem locum, dixi: Hæc eſt via recta ad locum*

cum

tum quo tendis. Progreſſus ille ad biuium à recta via per ignorãtiam ad aliud declinauit iter, & per aliquot horas in nemore oberrauit. Quam grauiter fuerim accuſatus & afflictus pro eo quod eum de biuio non auiſauerim, etiam minime inquirentem, ſi linguas haberem centum eloqui non poſſem. Aliud quoque multo grauius mihi Dæmones obijciebant: Cum aliquando in decimando fruges meo in agro (ſicut moris eſt) debitũ ordinem nõ obſeruaſſem, & vnũ manipulum eccleſiæ debitũ mihi vſurpaſſem, repoſito in locum alio qui videbatur aliquantũ vilior, fuiſſemq́; ipſum reatum meũ ſacerdoti meo confeſſus & abſolutus ab eo, credebam me iam omnino ſecurum. Sed heu quam miſere decepit me confidentia mea. Nam propterea quod illatum damnum eccleſiæ (quod vix erat quatuor denariorum) etiam abſolutus non reſtitui, proferenda contra me iam fuerat æternæ damnationis ſententia, niſi beatiſſima Dei genitrix & S. Maximinus, vna cum ſanctis Angelis miſericordiã iudicis interpellaſſet. Veruntamen ineffabili flammarum incendio fui cruciatus, inijcientibus ſuper me Dæmonibus quaſi quoſdam manipulos frugũ, mihiq́; cũ cachinno inſultantibus. Viſum autem mihi fuit quod plus quã CCCC. *annis in illo pœnaliſſimo incendio cruciarer, & omnes manipuli totius mundi ſuper me proijcerentur: cum tamen poſtea didici, vix ad vnius horæ ſpatium in ipſa tortura fuerim conſtitutus. Inde per miſericordiam Dei liberatus ductus fui per Angelum ad loca pœnarum, vbi tam horrenda, tam immania & metuenda vidi tormenta, vt ea nullus intellectus mortalium capere, nullaque lingua cuiuſquam in mundo dicere poſſit. Nulla comparatio pœnarum huius Mundi eſſe poteſt ad illas pœnas æternæ damnationis, quas vidi apud inferos. Tanta quoque multitudo animarum per illud ſpatium, quo ego corpore fui exſutus, deſcendit ad infernum, vt antea non credidiſſem tot homines in centum annis mori potuiſſe. Ibi erant epiſcopi, abbates, Presbyteri, Monachi, & Moniales, cum innumeris vtriuſque ſexus Chriſtianis, quantos vix eſſe in toto mundo credidiſſem. Porro Ethnicorum & infidelium multitudo infinita fuit: ſicut nix de cœlo, ita cadebant in infernum. O quanta miſeria infelicium animarum quam miſerabilis eorum gemitus & clamor, quæ nunquam ceſſant ab eiulatu, ſemper vociferantes, Væ Væ Væ mihi, ad quid fui natus ſuper terram? venire in hunc locum æternæ damnationis? Vidi interea cuiuſdam epiſcopi animam per Dæmones trahi in infernum, cum tanto eorum tripudio, vt ſit dictu difficile: quæ miſerabiliter clamabat eiulans ſine fine. Tanta autem Dæmonum multitudo circa miſeram animam illam diffuderat, vt tot eſſe Dæmones nunquam credidiſſem. Ibi clariſſime vidi & cognoui vnius cuiusque animæ peccata, quantumcunque parua quæ geſſit in corpore, & ſine confeſſione tranſiuit. Sed & mea delicta & peccata, quæ aut neglexi cõfiteri, aut fui oblitus, omnia ſubito ad memoriã mihi ſunt redacta, vt mihi magnam confuſionem coram aliis & in meipſo generarent. Omnibus enim, ſicut mihi, notiſſima erant tam bona quam mala quæ feci, nec quicquam abſcondi poteſt. Multa etiam (ſicut dixi) eſſe peccata grauiſſima cognoui, quæ prius in hac vita neſciui eſſe delicta. O ſi ſcirent homines agricolæ & vinitores, cum quanta diſtrictione & horrendiſſimis pœnis puniatur doloſa decimatio, & cenſuum eccleſiarum & monaſteriorum ſubtractio: potius duplicem decimam ſoluerent, quam vnius denarii valorẽ miniſtris eccleſiæ ſubtraherent. Vidi ibi Monachos & Moniales propter paruã vel inobedientiam, vel contra ſuperiores diſplicentiã ſeu murmurationẽ, horrendas ſuſtinere pœnas, quas mihi nõ eſt poſſibile eloqui. Epiſcoporũ & prælatorũ eccleſiæ innumeram multitudinem ibi conſpexi, quorum ſtatim peccata cognoui, pro quibus cruciabantur, eſſe Simoniam, auaritiam, ſuperbiam, faſtum, contemptum pauperũ, negligentiã curæ paſtoralis, luxum, & delicias carnis. Clericorũ quoque pro iiſdem criminibus pœnæ ineſtimabiles pene fuerunt, & alter grauius altero puniebatur pro diuerſitate peccatorum. Ibi complures vidi, quos dudum in hac vita cognoui, qui miſeras ad me voces pro ſuffragio emittebant: è quibus alii purgabantur, ſpem liberationis & futuræ ſalutis certam habentes, alii magis cruciabantur ob id quod nullam liberationis ſuæ certitudinem habebant. Maiorem ſimplicium & ruſticorum multitudinem damnari dicebat propterea, quod fraudem ſibi mutuo & maxime miniſtris eccleſiæ in decimationibus, in frugibus, in paſcuis, in agris & in aliis faciunt, & illata damna non reſtituunt; & quod pauci eorum vere & pure confiteantur peccata ſua cum vera contritione & firmo emendationis propoſito. Sed & hoc aſſerebat graue ſubditorum eſſe peccatum, facta Prælatorum ſeu miniſtrorum eccleſiæ temere diiudicare, reprehendere, vel eis obloqui, quos* D E V S *ipſe iudicabit. Videbatur autem mihi* (dicebat) *quod in medio terræ magnus & profundiſſimus eſſet puteus, plenus animabus, ſpumãtibus flammis, vſque ad nubes in altum: ad quem ductus ab Angelo iuſſus fui introſpicere. O bone Deus? quantus me horror inuaſit! cuius, ſi mille annos vixero, nunquam potero obliuiſci, cum introſpexiſſem; ſi tot linguas haberem, quot ſunt in mari magno guttulæ aquarum, minimam eorum pœnam, qui ibi torquebantur, non poſſem edicere. Vidi enim infinitas animas hominum ibi horribiliter cruciari, & Dæmones innumerabiles illis commixtos, eoſque crudeliſſime lacerantes. Nihil ibi audiebatur, quam lamentum, & Væ ſine intermiſſione, cum tanta blaſphemia in Deum & in omnem creaturam, quod illius reminiſci abſque horrore non poſſim. Tantus erat ibi tumultus, tantus fragor, tanta tempeſtas, vt ſi mille orbes ſimul colliderentur, tam horribiliter ſtrepitum nequaquam efficerent. Plures ibi cognoui quos in hac vita dudum noueram, qui ſe damnatos in æternum clamauerũt. Erat enim puteus*

Decimationes fraudulentæ.

ille (ſicut ab Angelo didiceram) locus inferni, in quem qui ſemel deſcendit, nequaquam in æternum exibit. Poſthac iterum circumduxit me Angelus per omnia loca pœnarum, in quibus animæ torquebantur (vt aſſerebat) purgandæ: & erat multitudo earum innumerabilis, quæ in diuerſis locis vario tormentorum genere puniebantur, ſecundum qualitatem delictorum ſuorum pro quibus in vita non ſatisfecerunt. O quanta miſeria, quanta calamitas infelicium animarum? quas ibi patientes pœnas acerbiſſimas vidi, etiam pro culpis quas in hac vita leuiſſimas confiteri & diluere lacrumis neglexerunt. Poſtea veni ad quandam profundiſſimam vallem (vt mihi videbatur) in qua erat flumẽ quoddam magnum & valde fœtidum, eratque pons tenuis, lubricus & ſubtilis nimium ſupra fluuium, de vno monte altiſſimo ad alium extenſus in tanta altitudine, vt quatuor turres caſtri in Creutzenacht non potuiſſent pontem illum ſuppoſiti contingere: iam vero anguſtus erat vt vix duos pedes caperet, & ab vnoquoque latere verſus medium eleuabatur paulatim, ita vt cum maxima difficultate poſſet aſcendere. Vidi multas animas ſuper hunc pontem tranſire cupientes, quarum aliæ ſtatim in principio, aliæ circa medium, atque aliæ circa finem cadebant in illud horrendum flumen, quod erat plenum draconibus & ſerpentibus maximis, qui capita ſua ſurſum extendebant, quaſi ad deuorandum cadentes: eratque miſerabile ſpectaculum. Cadentes autem in flumen mergebantur, aliæ vſque ad caput, aliæ vſque ad collum, aliæ vſque ad genua, atque aliæ aliter, vel ex toto vel ex parte, ſecundum demerita ſua: & laborabant natando & mergendo ſæpius cum maxima inſtantia peruenire ad littus fluminis: & aliquæ citius, aliquæ vero tardius peruenerunt. Statim vero vt littus perueniſſent, multo pulcriores quam antea fuerant, à ſanctis Angelis cum maxima exſultatione ſuſceptæ, ad palatium cœleſtis regni introducebantur. Vidi quoſdam ibi, onuſtos auro vel argento, aut quibuslibet aliis oneribus curarum temporalium rerum grauatos, tranſire volentes, qui ſtatim in principio cadebant, & poſt multos labores vix tandem ad littus peruenire potuerunt, quanto enim quis ſæpius de ponte cadebat, tanto diutius in flumine permanſit, retrocedendi non erat facultas, ſed procedere: omnes autem mergi in profundum vrgebantur. Aliqui autem multis annis in illo fœtore voluti, quaſi vſque ad defectionem virium laborauerunt. Interea vidi animam vnam nudam ſed pulcherrimam ad pontem venire, & cum tanta velocitate ſecuritateq́; tranſire, vt nec in aliquo vel modicum trepidaret. Interrogaui angelum quæ eſſet anima illa, & dixit ad me: Hæc eſt anima Theodeberti monachi, qui præter Deum nihil in vita amauit, propterea ſecure graditur. Nam cum eſſet Canonicus eccleſiæ Moguntinæ diues, iuuenis, & potens, omnia pro Dei amore contempſit, & monachus in monaſterio S. Ferrucij (quod Blidenſtatt nominatur) factus eſt, vbi vſque ad mortem Domino in omni puritate & ſimplicitate mentis, & tranquillitate cordis ſeruiuit. Et quia propter Deum contempſit omnia, donauit eum hoc priuilegio Deus vt ſecure tranſiens pontem non caderet. Eadem omnes ſecuritate tranſibunt, qui in monaſterio Deo in vera conuerſatione regulari ſine occupatione mundanarum rerum deſeruiunt. Multa & alia ibi vidi & audiui, quæ dicere non valeo pro hac vice. Deinde arripiens manum meam Angelus duxit me ad loca beatorum ſpirituum, tanta felicitate & iocunditate exſultantium, vt nulla mens hæc gaudia capere valeat, nulliusq́; hominis lingua exprimere. Quæ ibi vidi & audiui dicere nõ valeo; nec ſi dicere pergerẽ, caperetis. Ibi vidi nonnullos quos antea in carne nouerã, inter quos erat Dominus meus Hildebertus quondã Paſtor in Sponheim, & poſtea monachus ibidem, qui ſupra pectus ſuum auream ſtellam fulgentem ſicut ſol habebat, propter ſcientiæ & doctrinæ lumen, quo multos in hac vita docendo & admonendo ad iuſtitiæ cultum reuocauit. Ah quam dulciſſimas cantilenas ibi audiui? quam pulchra & amœna vidi? quæ præparata ſunt his qui Deum in veritate diligunt, quæ nemo intelligit, niſi qui accipit. Per omnes choros Angelorum neſcio qualiter ductus fui, & vidi ſecreta quæ dicere nec debeo nec poſſum. Cumq́; ad illos priores ſplendidiſſimos beatorum ſpiritus veniſſem, inuitabant me vt manerem cum eis, quibus Angelus Domini reſpondit: Ad corpus ei redeundum eſt, qui ſi tranſacta mala per pœnitentiam diluerit, ſi peccare deinceps cauerit, ſi operibus iuſtitiæ ſtudium impenderit, ad nos felicior poſt annos paucos remeabit. Audito hoc verbo, quod mihi redeundum eſſet ad corpus, contremui; & totus quaſi præ amaritudine defeci: tam inuitus ab illa beatorum ſocietate poteram ſeparari. Dixitq́; Angelus Domini ad me: Fixum eſt Dei cõſilium, nec poteſt mutari, ad corpus tuum iamiam reuerteris, omnia quæ vidiſti & audiſti, Paſtori tuo nota facies, & quæ iuſſerit ille publicari timentibus Deũ, prædica; quæ prohibuerit, perpetuo noueris ſilentio tegenda. His dictis mox fui ad corpus meum reductus & iuſſus ingredi. O bone Deus! quam fœdum & turpe mihi corpus ipſum videbatur, quam inuitus in illud redii. Maior enim pœna mihi fuerat denuo ad corpus ingredi, quam fuerat antea mori. Et ecce ſubito me viuum inuenio, nec ſcire poſſum modum. His dictis ſiluit & fleuit. Cui Paſtor dixit: *Mira ſunt quæ dicis, ſed ſcire velim, vtrũ ea quæ vidiſti ita videris in veritate, aut in aliqua ſimilitudine ſenſibili, quaſi per ſenſum, an in ſenſu, an ſpiritu.* Cui ille reſpondit: *Domine Paſtor, nulla vos traditio ſeducat. Quãtum ego ſcire poſſum, imo quãtum dicere audeo, omnia quæ ibi ſunt, aguntur vel patiuntur, ſpiritualia ſunt, & tanto maiora & ſublimiora mortalibus cunctis, quanto corpore ſubtilior eſt ſpiritus. Mihi autem (ſicut ab Angelo ſum edoctus) propterea in ſimilitudine ſenſibilium & materialium cognitorum oſtenſa ſunt, quia ad corpus*

eram

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

eram reuerſus:nec potuiſſem illa ſpiritualiter ſicuti ſunt, iam in carne aut retinuiſſe aut vobis reuelaſſe, ſi ea vidiſſem ſine adminiculo, ſimilitudinem ſenſus inducente. Impoſſibile eſt enim vt homo mortalis illa videat ſicut ſunt, veruntamen non ſatis intelligo nunc in corpore quæ extra corpus poſitus tunc intellexi, ſed ſum quaſi poſt lucem magnam in denſiſſimas ignorantiæ tenebras proiectus. Multa dixit & alia horrenda de pœnis inferni & purgatorij, ſimul & de gaudijs regni cœlorum, quæ omnia ſcribere nimis eſſet prolixum: Occulta etiam quorundam hominum peccata, iubente Angelo, vt pœnitentiam agerent, eis indicauit, & futura nonnulla, quæ poſtea euenerunt, prædixit. Hæc autem quæ ſignauimus Vdo Archipresbyter, Paſtor in Mandal cōſcripſit ad notitiam poſteritatis. Porro ipſe Adelbertus qui fuerat mortuus & reuixit, tam arduum iter pœnitentiæ aſſumpſit, vt dubium non fuerit, maiora illum vidiſſe tormenta, quam dixit. Nam vitam ſolitariam in nemore non procul à Dalen aſſumpſit, vbi paruam caſam fabricauit ex lignis & luto, in qua vſque ad mortem Domino in magna abſtinentia ſeruiuit per ſeptem annos, quibus ſuperuixit.

MCCXIII.

Hoc anno XVII. cal. Septemb. obijt Rupertus quintus huius monaſterii abbas, ante gradus presbyterij in thoro ſepultus: vir per omnia magnificus, qui obſeruantiam regularis diſciplinæ tam in ſe quam in alijs ſtrenue cuſtodiuit, & multos verbo & exemplo ad iuſtitiam conuertit. Fuit enim (quemadmodum ſupra diximus) tam in diuinis ſcripturis quā ſecularibus literis eruditiſſimus, & prædicator diuini ſermonis egregius; & non minus ad regimen temporalium rerum quam ſpiritualium idoneus, ac prudentiſſimus in omnibus quæ agenda erant. Non eum ſine multis lacrumis fratres ſui ſepelierunt, cuius maximo tenebantur amore. Multa enim bona huic monaſterio fecit, ampliauit cenſus; & varias comparauit poſſeſſiones, & (quod omnibus eſt maius) ſpiritualis vitæ ſanctimoniam vſq; mortem inuiolabiliter cuſtodiuit.

Rupertus abbas 5. moritur.

Hoc etiam anno S. Maria de ægmes in Leodienſi parochia obijt, mulier ſanctiſſimæ vitæ & conuerſationis, quæ multis miraculis in vita ſua claruit. Cuius geſta Iacobus de Vitriaco, poſtea epiſcopus Achonenſis, & poſtremo Tuſculanus ſacroſanctæ eccleſiæ Romanæ Cardinalis, qui crucem contra infideles in diœceſi Leodienſi prædicauerat, luculento ſermone conſcripſit.

DE IVANO, ABBATE HVIVS MONASTERII SPONHEIMENſis ſexto; qui præfuit annis XXXIX. menſibus tribus, & de variis geſtis illius temporis.

RVPERTO venerabili abbate mortuo (ſicut diximus) atq; ſepulto, conuenientes in vnum fratres huius monaſterij Sponheimenſis anno Domini MCCXIII. Indictione prima. XV. cal. Septembris in abbatem vnanimiter elegerunt Iuanum, Priorem huius loci ſeptimum, virum ſatis idoneum ad regimen animarum, qui præfuit in abbatia annis XXXIX. & menſibus tribus: fuitque eodem anno ordinatus à domino Sifrido archiepiſcopo Moguntino. S. eccleſiæ Romanæ Cardinali & legato, Moguntiæ in monaſterio S. Iacobi in feſto S. Michaelis Archangeli. Fuit autem iſte Iuanus filius Gotfridi militis de Sponheim, qui in iuuentute ſua ſub Adelgero abbate ad ſeruiendum omnipotenti Deo in hoc monaſterio à parentibus traditus fuit, cum eſſet annorum X. vel XI. vltimo videlicet anno Adelgeri abbatis. Creſcentibus annis creuit in eo ſapientia & ſcientia ſcripturarum, in qua adeo profecit, vt omnes pene coætaneos ſuos longe ſuperauerit. Tandem ſub abbate Ruperto factus eſt Prior, & annis fere quinque in ipſo officio miniſtrauit, quo mortuo (ſicut dictum eſt) ei in abbatia ſucceſſit: & erat homo ſatis peritus tam ad ſpiritualia quā ad temporalia pertractanda, cuius fama ſapientiæ longe in prouincia hinc inde fuit diuulgata. Priorem poſt ſe inſtituit octauū, monachum quendā Iohannem, qui præſedit in Prioratu annis tantū tribus, fuitq; neſcio q̄ ob cauſam depoſitus, quemadmodū ſuo loco dicemus.

Iuanus eligitur. *Ordinatur.* *Eius parentes.* *Iuuentus.* *Ioannes fit Prior octauus.*

MCCXIV.

Iuanus abbas anno ſuo primo impetrauit priuilegium à domino Sifrido archiepiſcopo Moguntino, ſedis apoſtolicæ legato, quod poſſet benedicere veſtes & ornamenta eccleſiaſtica pro vſu monaſterij & eccleſiarum ſibi ſubiectarum.

Eodem anno ad religionem venit Marquardus, frater Iohannis comitis de Sponheim, qui multa huic monaſterio donaria attulit: vixitq; pacifice inter fratres, humiliter & religioſe ſine querela: ſed vtroque pede claudo ita quod difficulter ambulare poterat, & ob id non fuit multum vtilis mundo, ideoq; monachizauit.

Comes fit monachus.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Conradus de Marpurg prædicator & inquiſitor hæreticæ prauitatis.

Hoc ipſo anno cœpit in Alemannia prædicare frater Conradus de Marpurg, ordinis prædicatorum, autoritate apoſtolica, & per annos XIX. continuauit, multosque & quaſi innumerabiles tanquam hæreticos comburi fecit, ipſeq; tandem occiditur.

MCCXV.

Fridericus ſecũdus Imperator vngitur. Exercitus deducitur ad terram ſanctam.

Hoc anno, qui ſecũdus annus fuit domini Iuani abbatis, multi principes apud Aquisgranum conuenientes, Fridericum regem Siciliæ, nepotem Friderici Imperatoris primi, regem vnxerunt Romanorum, per Sifridum archiepiſcopum Moguntinum, apoſtolicæ ſedis legatum, eumq; in ſede regali poſuerunt, Ottone Imper. deſerto & ab omnibus pene derelicto. Conſecratione peracta mox Iohannes Scholaſticus Xantenſis crucem in ſubleuationẽ terræ ſanctæ ibidem prædicauit: vnde mox cruce ſignantur, ipſe Fridericus rex, Sifridus archiepiſcopus Moguntinus & legatus, epiſcopi quoq; Leodienſis, Bambergenſis, Pictauienſis & Argentinenſis, dux quoq; Morauiæ, dux Brabantiæ, Henticus dux de Limpurg, dux de Ancei, comes Palatinus de Tubingen, Marchio de Baden, comes de Los, comes de Iuliaco, comes de Seyne, comes de Monte, Iohannes quoque comes de Sponheim, & alij multi nobiles, clerici & laici, magnusque equeſtrium & pedeſtrium ſignabatur exercitus.

Terræmotus.

Eodem anno V. cal. Septembris circa I. horam diei terræ motus fuit.

MCCXVII.

Iuanus proficiſcitur ad terram ſanctam.

Hoc anno Iuanus abbas cum domino Iohãne comite de Sponheim & multis alijs peregrinis cruce ſignatis mare tranſiens perrexit ad terram ſanctam. Iuerunt etiã eodem tempore cum ipſis Wilhelmus comes Hollandiæ, & Georgius comes Widenſis, cum magna turba cruce ſignatorũ. Andreas quoq; rex Vngariæ, & Lupoldus dux Auſtriæ, cũ epiſcopis & comitibus, copioſaq; multitudine ſignatorũ mare tranſeuntes eodẽ tempore ad terræ ſanctæ ſubuentionẽ exierunt.

Regenfridus Prior 9.

Porro Iuanus gubernacula monaſterij commiſit Riginfrido Priori, quẽ anno præcedente depoſito Iohanne ſubſtituerat: qui fuit prudens vir & nobilis, rexitq; officium Prioratus ſtrenue annis XXII. bonamque diſciplinam ſeruauit.

MCCXVIII.

Iuanus reuertitur & reliquias ſanctorum apportat.

Hoc anno Iuanus abbas & Iohannes comes de Sponheim de tranſmarinis partibus reuerſi VIII. cal. Aprilis monaſteriũ intrauerunt. Dominus vero Iuanus abbas multas particulas reliquiarum ſanctorum Martyrum ſecum attulit: & maxime de locis illis quæ Dominus Ieſus Chriſtus ſua corporali præſentia ſanctificauit, lapides & petras exciſas, quæ omnia ſanctuario fabricata incluſit.

Monaſteriũ S. Catharinæ fundatur.

His temporib. monaſteriũ monialiũ Ciſterciẽſis ordinis in valle S. Catharinæ virginis & martyris, iuxta Mandal conſtruitur, & dotatur per munificentiã Vdonis Paſtoris in Mandal archipresbyteri ſociorumq; eius, qui viſione ſupra memorati defuncti reſuſcitati præmonitus, omnia quæ habere potuit ad eundem locum dedit, cuius fundationis copia ſequitur, & eſt talis.

Copia literarum fundationis.

In nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Amen. Sifridus Dei gratia Moguntinæ ſedis archiepiſcopus, tenore præſentiũ omnibus Chriſti fidelibus innoteſcat, quod dilecti filij Gotfridus præpoſitus de Creutzenacht, Vdo archipresbyter de Mannendal, Fridericus Decanus de Hilbersheim, & eorum confratres, habentes in cordibus ſuis zelum Dei, proprietates ſuas contulerunt in vnum, & eccleſiam S. Catharinæ Ciſtercienſis ordinis exinde fundauerũt. Proinde diſponentes, ꝙ bona eadẽ ab omni onere aduocatorũ & cuiuslibet praſtatione ſeruitii ſint exſuta, renunciantib. iuri ſuo, ſi ꝙ in illis tenuerũt aduocati. Cum autẽ hanc proprietatis donationẽ noſtra autoritate roborare teneamur, ita vt liceat inhabitantib. hæc quæ ad ea pertinent iuſte & legitime poſſidere, autoritate qua fungimur confirmantes ſtatuimus, quatenus monaſticæ religionis ordo, ſecundum regulam beati patris Benedicti & inſtitutionem Ciſtercienſium fratrum, ab ibidem commorantibus ſemper & inuiolabiter ſeruetur. Illud quoq; ipſis firmiter ſtatuentes & ſtabilientes, ꝙ & ipſis & omnib. ſuæ religionis & profeſſionis a domino Papa Alexandro, pluribusq; Romanæ ſedis pontificib. indultũ & conceſſum eſſe dignoſcitur, videlicet vt de noualibus &

Priuilegia cœnobij.

locis incultis ſuo labore, proprijsq; impenſis ad culturam redactis, nec non de hortis, animaliumq; ſuorũ nutrimentis, nemini decimas aliquas exſoluant: ſed hac ſibi conceſſa gaudeant indulgentia. Inſtituimus etiam, vt prætaxati præuiſor cœnobii in vendendis vel emendis eccleſiæ rebus, ſiue in ſororibus, ſiue in conuerſis ſuſcipiendis, ſine conſenſu abbatiſſæ conuentusq; conſilio ædificia vel erigat vel deſtruat. Oblationes quoque quæ ad manus ſacerdotũ offeruntur, & quæ de remotis aut vicinis partib. eccleſiæ ſupradictæ deferuntur vel mittũtur, in loco ad hoc deputato ſub abbatiſſa, præpoſiti & ſeruorũ cuſtodia reſeruentur. Domus vtenſilia cũ appendiciis, lana ſcilicet & lacticiniis, ſub dominarũ cuſtodia teneantur. abbatiſſa & conuentus ſine præpoſiti conſilio nihil in prædictis ordinet: Præpoſitus vero ſine illis nihil diſponat. Obeunte autẽ abbatiſſa ſiue præpoſito, nũ ibi quacunque ſurreptionis aſtutia vel violentia ab-

batiſſa

batiſſa ſeu Præpoſitus inſtituatur, niſi quam aut quem conuentus communi conſenſu, vel pars ſanioris conſilii, ſecundum Dei timorem & regulam beati Benedicti elegerint. Statuimus etiam vt non niſi de illarum ordine abbas ab eodem conuentu, pro rigore ordinis conſeruando, aut quæſtionibus ad quas ſibi videbitur conuentus non ſufficere decidendis, eligatur; & ille iuxta mandatum noſtræ inſtitutionis non debet electioni in eum factæ contradicere. Conuerſi Præpoſito, ſorores vero Abbatiſſæ obedientiam promittant, & ſecundum beati Benedicti regulam ſine murmuratione perſoluant. Præcipimus item ne conuerſi à prædicto loco ſine licentia debita exeuntes, in aliquo locorum recipiantur. Quicunque igitur contra conſtitutionis noſtræ hanc paginam aliquo temerario auſu (quod abſit) venire attētauerit, & ordinationem ſupra notatam ſigilliq; noſtri impreſſione munitam & corroboratā infringere aut perturbare ſtuduerit, indignatione Dei omnipotentis, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorū eius, per eum damnatus anathemate, autoritate domini papæ Honorii & noſtra, ſe incurſurum, niſi reſipuerit, recognoſcat. Acta ſunt hæc anno Dominicæ incarnationis MCCXIX. *Indictione* VIII. *domino Honorio tertiò apoſtolicæ ſedi præſidente, regnante domino Friderico* II. *glorioſiſſimo Romanorum rege ſemper Auguſto, & rege Siciliæ: ſub his teſtibus, Henrico maiore Præpoſito, Poppone Decano, Gotfrido cuſtode, Chriſtiano Cantore, Henrico Burgenſi Præpoſito, Alberto de Cogelenberg, Friderico de Firnenberg, canonicis maioris eccleſiæ Moguntinæ: Iuano de Sponheim, Hartvvino de monte S. Diſibodi, abbatibus, Henrico Præpoſito de Shvvabenheim: Laicis quoq; Iohanne filio comitis de Sponheim, cum fratribus ſuis, Godeboldo de Wierbach, & Michone fratre ſuo, Wulframo de Lapide, Marquardo & Bartholdo de Strumberg militibus, aliisque quamplurimis tam clericis quam laicis fide dignis: Diepoldo etiam de Eberbach, Euſtachio de Hennenrode, Philippo de Oterburg abbatibus, Mechthilde eiuſdem loci abbatiſſa, anno quo incepit Ciſtercienſis ordo* CXXI. XII. *calend. Iunii, anno quo initiata eſt domus in valle beatæ Catharinæ ſecundo,* X. *calen. Nouembris. Datum Moguntiæ* XVII. *cal. Nouembris. Pontificatus noſtri anno* XIX.

Teſtes confirmationis.

Multa hoc anno cum Saracenis bella geſſerunt Chriſtiani.

MCCXX.

Hoc anno comes Siluester Conradus, vulgariter Wiltgraff de Duna, per Sifridum archiepiſcopum Moguntinum excommunicatur, & terra eius interdicto ſupponitur, propter aduocatiam in Heimbach, quam violenter inuaſerat cōtra voluntatem Henrici maioris Præpoſiti & canonicorum eccleſiæ Moguntinæ. Tandem concordia inter eos facta, receptis à canonicis centum marcis comes aduocatiam eccleſiæ reſignauit, & à ſententia excommunicationis & interdicti abſolutus fuit.

Conradus Wiltgrauius excōmunicatur.

Eodem quoq; anno Fridericus rex habito cōuentu Principum apud Franckenfort, Romam proficiſcitur, & ab Honorio III. Papa in Imperatorem conſecratur.

Fridericus vngitur Imperator.

MCCXXI.

Iuanus abbas anno regiminis ſui VIII. curtim in Nosbach pro XXV. marcis argenti cōparauit à quodam milite de Beckelnheim, qui dicebatur Henricus Spon, quam Craffto abbas III. poſtea alienauit à monaſterio pro CL. florenis Rhenenſibus redimibilem, vt ſuo loco dicetur.

Henricus Spon vendit abbati curtim Noſbach.

Eodem anno Wormacia in die ſancti Margarethæ virginis fuit incenſa, & multæ domus circa forum maxime & in plateis contiguis combuſtæ ſunt. His diebus fuit ibidem epiſcopus Henricus, filius comitis de Satbrucken. Eodem quoq; anno Minores intrauerunt Wormaciam & conſtruxerunt cœnobium.

Wormatia incenditur ſub Henrico epiſcopo. Monoritæ Wormatiā venerunt.

MCCXXII.

Hoc anno, qui fuit Iuani abbatis IX. Conradus epiſcopus Spirenſis, audiens moniales noſtri ordinis in cœnobio Hauſen dicto, iuxta monaſteriū Limpurgenſe in ſua diœceſi, nimiū à tramite regularis diſciplinæ prolapſas, & non minus in temporalibus, & neceſſariis bonis q̄ in ſpirituali conuerſatione defeciſſe, vſq; adeo vt inopiā ſuam turpi cōmercio releuare cogerentur, ſtatuit cum cōſenſu Sifridi archiepiſcopi Moguntini, vt nulla deinceps ad ordinem ſuſciperetur: & incorporauit ipſum cœnobium cum omnibus prouentibus monaſterio Limpurgenſi, vt mortuis cunctis monialibus eiuſdem loci, abbas Limpurgenſis per monachos ſuos diuina ibidem faceret celebrari.

Moniales in Hauſen deficiunt.

Monaſteriū Hauſen incorporatur Limpurgo.

MCCXXIV.

Anno Iuani XI. fuerunt adhuc quatuor moniales ſorores in incluſorio noſtro tantū, cæteris per ſucceſſum temporis omnib. defunctis, nec aliqua ſuſcipiebatur amplius, ſecundum q abbas Rupertus ante annos ferme XVIII. ſtatuerat, ſicut ſupra dictū eſt. Vnde cū licentia & authoritate Iuani abbatis hę quatuor relictæ ad monaſteriū S. Ruperti iuxta Bingas tranſierunt, cū omnibus rebus ſuis, & ibidē ad conuentū fuerunt ſuſceptæ, quarū iſta ſunt nomina: Agatha, Radegundis, Helvvigis, & Margaretha. Et ſic locus monialiū noſtra-

Moniales noſtræ deficiunt, & tranſierunt ad montem S. Ruperti.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Mons S. Ruperti committitur abbati noſtro.

rum vacare cœpit & vacat vſq; in præſentē diē, nihilque priſtinæ vel manſionis vel ædificij continens, præter ſolū nomen, quo Clauſa dicitur, ꝙ antiquitus fuit. Vnde moniales præfati cœnobij S. Ruperti tali adinuentione vel occaſione audentiores factæ, apud archiepiſcopū Moguntinū Sifridum impetrauerūt, vt ipſarū cœnobium ſupra dictū, abbati huius cœnobij perpetuis futuris temporibus cōmitteretur, ꝙ à principio fundationis abbati S. Diſibodi fuerat cōmiſſum: ſed quia religio nimiū in eodē monaſterio Diſibodenſi tepuerat, facile ab archiepiſcopo poterant conſequi ꝙ pro animarū ſalute poſtulabant. Erat enim in iſto noſtro cœnobio adhuc illo tempore laudabilis obſeruātia diſciplinæ. Cōmiſit ergo dominus Sifridus archiepiſcop. pręfatus monaſteriū & moniales cœnobij S. Ruperti Iuano abbati huius cœnobij Sponheimenſis, quod multis annis ita commiſſum permanſit, quouſque tandem diſciplina regularis vtrobique quaſi ex toto perijt, & moniales libertatem aucupantes nullum abbatem deinceps aduerterunt.

MCCXXV.

Sifridus archiepiſcopus moritur & ſuccedit Sifridus 3.

Sifridus archiepiſcopus Moguntinus idib. Septembris obijt, cui alter huius nominis Sifridus tertius ſucceſſit, præfuitq; annis XXIV. vir magnarū actionū, tantæq; autoritatis & cōſtantiæ, vt Fridericū Imper. excōmunicaret intrepide & expugnaret, iuſſu domini Papæ.

Engelbertus archiepiſcopus Colonienſis à nepote ſuo occiditur.

Eodem anno VII. idus Nouemb. Engelbertus archiepiſcopus Colonienſis, cum altero die dedicaturus eſſet eccleſiā in villa quadā, adueſperaſcente iam die, à Friderico comite de Eiſenberg fratris ſui filio crudeliter occiſus eſt XXXVIII. vulneribus ſeu plagis cōfoſſus, propter iuſtitiā, qui in eccleſia Coloniēſi ſepult⁹ infinitis cœpit miraculis coruſcare. At vero comes Fridericus impius parricida, cum ſicarijs ſuis numero XXV. mox ſe ad caſtrū Eiſenberg recepit, ſed munitioni non confidens inde fugit, totoq; anno profugus latitans & excōmunicatus à Conrado Portuenſi epiſcopo & legato ſedis apoſtolicæ, tandem reuoluto anno à quodā milite inuentus & captus, pro centū & duobus millibus marcis Henrico archiepiſcopo qui Engelberto ſucceſſerat, venditur, & vinctus XVIII. calen. Decembris extra muros Colonienſes eductus rotatur, matre eius ſub rota aſſiſtente & clamente: *Heu mihi, hæc ſunt viſcera mea deuoranda à coruis, ſicut per ſomnium vidi, cum te fili, adhuc portarem in vtero.* Friderico autem ſic rotato, mox ſigna fieri ad tumbam Engelberti ceſſauerunt.

MCCXXVI.

Ioannes monachus noſter fit Præpoſitus S. Ruperti.

Iohannes monachus huius cœnobij, qui fuit ante Reginfridum Prior, vir ſagax, religioſus & valde deuotus, mortuo Petro Præpoſito S. Ruperti apud Bingas, per Iuanum abbatem præpoſitus ibidem conſtitutus eſt, qui regularis diſciplinæ obſeruantiam tam in ſe quam in alijs pro ſua virili ſemper inuiolate cuſtodiuit.

Monaſteriū in Kirſgarten fundatur.

Clerus Wormatia exit.

His temporibus Henricus epiſcopus Wormaciēſis, filius comitis de Saræponte, fundauit cœnobiū monialiū in Kirſchgartē, extra muros ciuitatis Wormacienſis, poſuitque inibi moniales Ciſtercienſis ordinis, quæ ipſum locū per annos fere CC. ſub eadē religione inhabitarunt, vſq; ad tempora Friderici epiſcopi, qui anno MCCCCXLIII. monialibus expulſis, canonicos regulares de bona obſeruantia reformatos introduxit. Henricus præfatus epiſcopus in diſſenſione fuit cum ciuibus Wormacienſibus pro libertate eccleſiaſtica, qui cum eius mandato nollent obtemperare, poſuit ſuper eos interdictum, quo cum non proficeret, iuſſit exire clerum omnē præter plebanos ſacerdotes, quibus cura erat cōmiſſa animarum, qui nihilominus dare corpus Chriſti infirmis non audebant, niſi promitterēt ſe velle obedire epiſcopo ſi conualeſcerent, neque ſepelire corpora mortuorum ad ſancta loca permittebantur. Cumque hæc ad anni ſpacium duraſſent, quidam è ciuibus horum tædio affecti ad partē epiſcopi declinantes, partialitatē in ciuitate ſuſcitarunt. Vnde conſulatus neceſſitate compulſus, ne deteriora experiretur, pacem cum epiſcopo & concordiam inierunt & abſoluti ſunt.

MCCXXVII.

Comes Marquartus monachus moritur.

Hoc anno, qui fuit Iuani abbatis XIV. obijt Marquardus monachus huius monaſterij filius comitis de Sponheim, anno conuerſionis ſuæ XIII. vir bonus & ſingulari deuotione præditus, qui nobis plurima bona fecit.

Fridericus 2 Imperator excommunicatur.

Eodem anno Gregorius papa IX. Fridericum Imperatorem ſecundum excommunicauit, propterea quod iuxta promiſſum tranſire ad terræ ſanctæ recuperationem neglexit: & omnis exercitus ad hoc iter à diuerſis Europæ partibus cōgregatus diſſipatur, vnde multa mala ſunt ſecuta.

Ludouicus Landgrauius Thuringiæ moritur.

Eodem quoq; anno III. idus Septemb. obijt in Sicilia in ciuitate quadā, quæ dicitur Ortrant, Ludouicus Pius Thuringorum Lantgrauius quintus, & primus Marchio Miſnēſis, maritus S. Elizabeth, cuius oſſa in Thuringiam relata ſepulta ſunt in monaſterio Reinhartsbornenſi ordinis noſtri.

MCCXXVIII.

MCCXXVIII.

Hoc anno Odocharus & Wentzlaus Bohemiorum reges inclyti, tale priuilegium dederunt eccleſiæ Moguntinæ, quod archiepiſcopus Moguntinus & nullus alius tam eos quam ſucceſſores eorum debet reges inungere & coronare, vt patet in his literis:

Reges Bohemiæ à ſolo archiepiſcopo Moguntino inungi & coronari debent.

In nomine Domini Amen. Odocharus & Wentzlaus reges inclyti vniuerſis Chriſti fidelibus, præſens ſcriptum intuentibus, ſalutem perpetuam: Confitemur & publice proteſtamur, quod tam nos q̄ omnes ſucceſſores noſtri conſecrationem regalem & diadematis impoſitionem de ſacroſanctæ ſedis Moguntinæ archiepiſcopo, terræ noſtræ Metropolitano, in perpetuum tenemur recipere. Si vero idem archiepiſcopus requiſitus, ſe pro motu animi ſui ſubtraxerit, alteri epiſcopo, quem nos vel ſucceſſores noſtri poſtulauerint, vicem ſuam ad id exſequendum committat. Vt autem hoc ratum & inconuulſum permaneat, hanc paginam de conſenſu venerabilium Pragenſis & Olmucenſis epiſcoporum, ſigillorum noſtrorum appenſione firmauimus. Data Pragæ anno Dominicæ incarnationis MCCXXVIII. Indictione prima.

Copia Priuilegij.

Eodem anno Fridericus Imperator mare tranſiuit, Ieroſolymam recuperauit, cum parte terræ ſanctæ, & ad certum tempus treugas fecit cum Saracenis ibidem.

Ieruſalem recuperatur.

MCCXXIX.

Anno Iuani abbatis XVI. villa dicta Wimesheim fuit igne caſuali incenſa & quaſi ex toto combuſta, perieruntque illo incendio tres pueri infantes ex ſimili infortunio, videlicet XII. cal. Septembris, & plures vſq; ad mendicitatem depauperati ſunt.

Wimeſheim comburitur.

Eodem anno Fridericus Imperator de tranſmarinis partibus reuertitur, & inueniens terram ſuam in Italia per papam tribulationibus vexatam, & quaſdam iniurias ſuſtinuiſſe, grauiter omnia vindicauit.

Fridericus Imperator ex Iudæa reuertitur.

MCCXXX.

Grauis hoc anno inter ciues & conſulatum oppidi Bingen controuerſia & diſſenſio fuit exorta, quæ vſque adeo excreuit, quod duo ex conſulatu per ſeditionem vulgarium in foro publice fuerunt trucidati, aliqui vulnerati, cæteri per fugam vix euadentes ſe ſaluare curabant. Verum non diu poſtea grauis vltio in autores ſeditionis ſubſecuta eſt. Nam alij capite cæſi ſunt, alij membris truncati, & reliqui extra patriæ limites proſcripti perpetuum portauerunt exilium.

Seditio Bingenſis.

Eodem quoque anno Imperator à papa abſoluitur, mediante duce Auſtriç Lupoldo, qui tractatu pacis peracto inter papam & Imperatorem apud S. Germanum in Campania moritur, cuius viſcera & carnes in domo capitulari monaſterij ſanctiſſimi patris noſtris Benedicti in Monte Caſſino tumulantur, oſſibus in Auſtriam relatis.

Imperator abſoluitur. Lupoldus Auſtriæ dux moritur.

Eodem quoq; anno oritur diſſenſio inter archiepiſcopum Colonienſem & ducē de Limpurg ſuper aduocatia monaſterij Sigebergenſis noſtri ordinis in eadem diœceſi Colonienſi.

Diſſenſio inter epiſcopū Coloniēſem & ducē de Limpurg.

MCCXXXI.

Anno Iuani abbatis noſtri XVIII. obijt S. Helizabeth filia quondā regis Vngariæ, Ludouici Pij quinti Lantgrauij Thoringiæ relicta vidua, mulier multarū virtutū & ſanctiſſimæ conuerſationis, ſepulta in Marpurg, quod eſt oppidum Haſſiæ, quæ ſtatim infinitis clareſcere cœpit miraculis.

S. Helizabeth moritur.

Eodem anno in menſe Iulio in ciuitate Wormacienſi ignis à caſu in domo Herbordi militis exortus magnam vrbis partem cum templo S. Pauli conſumpſit.

Incendium Wormacienſe.

Eodem quoq; anno Ludouicus dux Bauariæ, cum iuiſſet ad terrā ſanctā cum exercitu magno, in reditu à quodā Saraceno, nuncio Vetuli de Montanis, præſente familia ſua in Kelheim cultro fuit occiſus, Friderico Imperatore hoc nefas procurante, ſicut poſtea fuit confeſſus. Ipſe autem Saracenus mox à familiaribus ducis in fruſta fuit conciſus. Corpus ducis amplo honore proſequutū in monaſterio Schirenſi in Bauaria eſt ſepultū. Cui Otto filius in ducatu ſucceſſit: qui duxit in vxorē Gertrudē filiam vnicā Henrici comitis Palatini Rheni, qui Heidelbergæ morabatur, cum qua totū illud dominium obtinuit, & ſic ducatus Bauariæ & comitatus Palatinus in vnū coniuncta ſunt. Genuit autē iſte Otto ex Gertrude præfata vxore ſua duos filios Henricū & Ludouicū, de quib. ſuo loco dicemus. Iſte dux Otto oppidum Brubach cum caſtello adiacente & omnibus attinentiis ſuis in feudum dedit comiti de Katzenelenbogen: quod hodie poſſidet Lantgrauius Haſſiæ, nullo ex comitibus illis amplius viuente.

Ludouicus dux Bauariæ occiditur. Otto dux Bauariæ ducit Gertrudem Palatinam. Bauariæ & Palatinatus Rheni coniunctio. Brubach feudum.

Eodem anno Vdalricus abbas Limpurgenſis noſtri ordinis, in diœceſi Spirenſi, de conuentus ſui conſenſu, dedit capitulo eccleſiæ Moguntinæ paſtoralē eccleſiā in Heldenberg cum decimationibus & prouentibus ſuis, in augmentū præbendarum eccleſiæ Moguntinæ, ſicut patet ex literis corundem, vt ſequitur.

Parochia in Heldenberg donatur capitulo Moguntino.

Copia donationis.

In nomine Domini Amen. Vdalricus miſeratione diuina abbas, Henricus Prior cum vniuerſo conuentu Limpurgenſi, vniuerſis hoc ſcriptum viſuris ſalutem in omnium ſaluatore. Ne ea quæ geruntur in tempore cum tempore labantur & pereant, labili humanæ memoriæ ſalubriter eſt prouiſum, vt quæque acta ſcripturæ teſtimonio roborentur. Ea propter vniuerſis, præſentis æui & futuri, fidelibus fieri volumus manifeſtum, quod matura deliberatione præhabita, & conſenſu vnanimi & communi, libere & abſolute, eccleſiam in Heldenberg, cuius ad nos ius patronatus noſcitur pertinere, eccleſiæ maiori Moguntinæ tradidimus perpetuo poſſidendam, ita videlicet, vt cum paſtor qui nunc eſt, ceſſerit vel deceſſerit, quemcunque ad dictæ eccleſiæ regimen elegerit capitulum Moguntinum, cum literis ipſius capituli, abbati, vel Priori ſi abbas non fuerit, præſentetur, qui in ſignum recognitionis accepti beneficii ab eccleſia Limpurgenſi domum poſtulet ab ipſo, & abſq; difficultate qualibet aſſequatur, ita videlicet, vt idem clericus cum literis abbatis vel Prioris archidiacono præſentetur, vt ab ipſo curam recipiat animarum, & idẽ in cæteris obſeruabitur ſubrogandis. Quod ſi vel abbas vel Prior (quod tamẽ abſit) aliqua occaſione denegare voluerit, nihil exinde ſubrogato præiudicii vel ipſi capitulo Moguntino generetur. Itaq; ordinato ipſi ſacerdoti competenti & ſufficienti ſtipendio, vnde tam Diœceſano quã archidiacono loci valeat de eorum iuſtitiis reſpondere, & nihilominus plebanus ipſe congrue ſuſtentari, quod reſiduum fuerit de prouentibus, quos paſtores huc vſq; tantum percipere conſueuerunt, ad meliorationẽ

Fraternitas inter Canonicos Mogunt. & Limpurg.

proficiat præbendarum capituli Moguntini, ſaluo in omnibus iure eccleſiæ Limpurgenſis. Præterea vt firmiore vinculo charitatis Moguntinenſis & Limpurgenſis eccleſiæ inuicem conſtringantur, ſalubriter & prouide eſt ſtatutum, vt quicunq; de fratribus noſtris viam vniuerſæ carnis ingreſſus Moguntinæ eccleſiæ denunciatur, tanquam vni ex ipſis inuigiliis & exequiis defuncti memoria peragatur. Et nos ſimiliter more ſolito pro ipſorum fratribus defunctis Domino preces & hoſtias offeremus. Verum illud prætereundum non eſt, quod in omnibus eccleſiæ noſtræ Agẽdis, ſæpe fata eccleſia Moguntina auxilium & conſilium bona fide, tanquam in propriis, quantum potuerit & debuerit, feret amicabiliter & benigne. Acta ſunt hæc anno gratiæ MCCXXXI. *menſe Octobri, indictione quarta.*

Conradus quoq; Spirenſis eccleſiæ epiſcopus vna cum ſuo capitulo in pręfatam donationem abbatis Limpurgenſis cõſenſum præbuit, ad inſtãtiam Præpoſiti, Decani & totius capituli Moguntini, aſſerens eam non in diſpendium monaſterij Limpurgenſis, ſed ad commodum potius & honorem eiuſdem eſſe factam, vt patet in literis deſuper confectis ab ipſo, quas inſerere huic hiſtoriæ noſtræ ſuperfluum iudicauimus. Dominus etiam Sifridus archiepiſcopus Moguntinus eandem donationem ſuo capitulo factam per literas confirmauit.

MCCXXXII.

Diſſenſio inter abbatem & villanos Sponheimenſes. Compoſitio litis.

Iuanus abbas anno regiminis ſui XIX. grauẽ habuit diſſenſionẽ & cõtrouerſiam cum villanis villæ Sponheim, ratione nemorum, & paſcuorum, & Almeyndæ iuxta hortum olerum Dominæ Richardis Comitiſſæ Spõheimenſis, quẽ in prima fundatione huic monaſterio donauerat. Vnde poſt multas contentiones concordia tandem inter eos per Dominum Iohannem comitem de Sponheim facta eſt, tali modo: Inprimis nemora & ſyluæ fuerunt diuiſa in ſignis ab inuicẽ diſtincta, ita vt abbas ſeorſim & villani etiam ſeorſim nemora ſua deinceps quiete poſſiderent, nec vna pars alteri damnum in ſyluis aut alibi deinceps quomodolibet inferre vel impedire præſumeret, paſcua autem per totam marcham tam abbati quam villanis debent eſſe communia, exceptis quibuſdam diſtrictibus abbatis in quibus villam nullam paſcendi habeant poteſtatem. Almeynda debet eſſe communis, manere communis in omni forma, monaſterio, villanis, & Dalẽſibus, & cæteris in comitatu pauperibus, ſicut ante annos ferme LXXX. à comite Megenhardo & filio eius Craſſtone huius monaſterij ſecundo abbate dignoſcitur inſtituta, nec aliquid vendi ex ea licebit cuiquam, neq; de fundo ipſius, quoniam ad monaſterium pertinet, neq; de vſufructu, quem villanis & pauperibus comitatus comes & abbas indulſerunt.

Bellum Moguntino archiepiſcopo infert Lãdgrauius.

Hoc anno Conradus Lantgrauius Thuringorum propter quædam dominia contra Dominum Sifridum archiepiſcopum Moguntinum inimicitias gerens & bellum, multa ei damna fecit. Nam oppidum Friſlarienſe cepit & funditus pene deſtruxit, cum quibuſdam alijs. Tandem inter eos concordatum fuit tali modo, vt ſequitur:

Concordia forma.

In nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis: Super deſtructione Friſlariæ & Wicenharſen oppidis & aliis damnis, quæ dominus Sifridus archiepiſcopus Moguntinus, & dominus Conradus Iunior Lãtgrauius hinc inde ſenſerunt, cum guerrã haberent ad inuicẽ, talis compoſitio interuenit: antiqua compoſitio ſicut ordinata eſt à Domino Sifrido quondã archiepiſcopo, & Domino Ludouico piæ memoriæ quõdam Lantgrauio modis omnibus in perpetuũ incõuulſa ſeruetur. Itẽ oppidũ in Wolffheim conceſſit archiepiſcopus in feudũ Conrado Lantgrauio memorato, & concedit hæredibus ſuis, legitimis etiã filiabus, non exiſtentibus filiis, poſt mortẽ iure hæreditario ſucceſſuris. Et ſi idẽ Conradus rogauerit in vita ſua, vt concedat fratri ſuo aut filio fratris idem oppidum, hoc ei nullatenus denegabitur, &c.

Multos continet hæc compoſitio & alios articulos de iure partium allegato, quos nõ opus eſt nunc inſerere. Huic aũt compoſitioni inter præfatos Dominos Sifridũ archiepiſcopũ Moguntinũ & Cõradum Lantgrauiũ factæ, interfuit Magiſter Cõradus de Marpurg ordinis prędicatorũ, vir in S. Scripturis magnæ eruditionis & auctoritatis, qui generalis inquiſitor hæreticæ prauitatis à ſancta ſede Apoſtolica conſtitutus; hoc ipſo anno 3. nonas Maij quatuor hæreticos in ciuitate Erphordenſi, condemnatos ad ignẽ fecit comburi. Multos, & pene innumerabiles, per totam fere Alemanniã, qui diu latuerant hæreticos, in lucẽ productos, examinatos condemnauit, ſeculariq; tradidit curiæ comburendos. Sunt qui dicunt eũ nimis procliuẽ & promtum in condemnationem ſimplicium fuiſſe, vſque adeo vt multos necari fecerit innoxios; quippe qui mox vt aliquis corã eo delatus fuiſſet, non examinata delationis cauſa, neq; meritis deferentis, promulgauerit ſententiã clamãdo: *Tollite, tollite impium hæreticum, igneq; comburendum.* Vnde anno ſequenti, qui fuit Dominicæ incarnationis MCCXXXIII. cõtigit Comitẽ Seynenſem apud eum de hæreſi falſo accuſari, pro cuius excuſatione ſeu purgatione Henricus Friderici Imperatoris ſecundi filius conuentum multorũ Principum, epiſcoporum & abbatũ in Moguntia habuit, qui omnes vno ore comiti iniuſte delato teſtimoniũ catholicæ fidei & vnitatis ferebant; vtpote qui non ſine graui ſuorũ & hominum & rerum diſpendio, paucos ante annos, in ſubſidiũ Dominici ſepulcri mare tranſierat, & eccleſiam Dei cum miniſtris ſemper honorauerat. Deniq; ipſe Comes ſtans corã omnibus ſuam innocentiã cum lacrumis, lęſam nimis iniurioſe publice proclamauit. Quapropter frater Conradus tam nobilibus q̃ ignobilibus omnibus odioſus factus, quippe qui propter veras hæreſes & fictas multos nobiles & ignobiles, clericos, monachos & moniales incluſas, burgenſes & ruſticos, ignis ſupplicio, per diuerſas Alemanniæ prouincias (ſi dici fas eſt) nimis præcipiti ſententia condemnãs, crudeliter fecit occidi. Nam eodem die quo quis accuſatus eſt, ſiue iuſte ſiue iniuſte, nullius appellationis, nullius defenſionis ſeu excuſationis, vel etiam (quod impium fuit) reuocationis ſibi refugio proficiente, damnatus eſt, & flammis crudelibus iniectus, intantum vt multitudine damnatorum potius lætari videretur, quam innocentum. Cernens ergo ſe contra comitem Seynenſem præualere non poſſe, confuſus & odio multorum expoſitus, à Moguntia verſus Marpurg ire ſtatuit, ſaluumque conductum tam Regis quam Archiepiſcopi Moguntini, quoniam timebat inſidias, accepit. Cumque veniſſet non procul à Marpurg, à quibuſdam nobilibus fuit occiſus; qui cum veniam & miſericordiam cum lacrumis & ſuſpiriis poſtulaſſet, exauditus non fuit. Sepultus eſt iuxta S. Elizabeth.

Frater Conradus de Marpurg inquiſitor hæreticæ prauitatis & eius Tyrannis.

Comes Seynenſis accuſatur hæreſeos coram Conrado de Marpurg.

Conradus occiditur.

Eodem anno Soldanus Babyloniæ Imperatori tentorium miſit, mirifica arte conſtructum, in quo imagines Solis & Lunæ artificialiter motæ curſum ſuum certis debitiſq; ſpacijs peragrabant, horas quoque diei ac noctis infallibiliter indicabant, cuius precium valoris viginti millium marcarum pondus excedebat.

Tentorium miri artificij Imperatori donatũ à Soldano.

Eclipſis ſolis fuit.

Eodem quoque anno Fridericus Imperator ſecundus principatũ monaſterij noſtri ordinis non longe ab Heidelberga, quod dicitur Lauriſſa, cum omni honore, vaſallis, miniſterialibus, caſtris, oppidis, prouentibus, iuribus & pertinentiis ſuis, quem abbas eiuſdem cœnobij ſemper hucuſq; habuit, abſtulit ab eodem monaſterio, & donauit eum Sifrido archiepiſcopo Moguntino & eccleſiæ eius, vt patet ex literis quæ ſequuntur:

Principatus monaſterij Lors aufertur ab eo.

In nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis: Fridericus ſecũdus diuina fauente clementia Romanorũ Imperator ſemper Auguſtus, Ieruſalem & Siciliæ Rex. Romani principis decus extollitur, & auguſta ſedes Imperii decoratur, cũ principatus (in quibus conſiſtit & viget Imperium in ſua dignitate) congrua prouiſione reparat & conſernat, & illas ad eorum reparationem & conſeruationem perſonas eligit & præponit, quæ cum prærogatiua commiſſarum ſibi animarum cum ſuæ merito dignitatis, ſufficientes ad id & acceptæ fore cenſentur. Vniuerſis igitur Imperii fidelibus tam modernis quam poſteris volumus eſſe notum, quod nos conſiderantes tenuem ſtatum Eccleſiæ Lauriſſenſis, ab honore & nomine principatus proceſſu temporis collabentem, vt non minus Imperio quam ſibi deficere videatur: attendentes inſuper, quod per dilectum Principem noſtrum Sifridum venerabilem Archiepiſcopum Moguntinum, cuius grata ſeruitia quotidie Imperio præſtita, noſtro conſpectui multa gratitudine ſe præſentat, & non per eandem ſedem Moguntinam, velut obſequioſam, ſemper Imperio & noſtris honoribus efficacem, ſeruitium eiuſdem principatus Imperio debitum, quod propter eiuſdem Eccleſiæ impotentiam nobis hactenus eſt ſubtractum, integre potuerit exhiberi: aſſiſtentes nobis & appropinquante dilecto filio noſtro, Henrico illuſtri Rege Romanorum ſemper Auguſto, ſuper his prouidere volẽtes, vna cum deliberatione & conſilio principum, de innata prouidentia & noſtræ gratia maieſtatis, eundem principatum Eccleſiæ Lauriſſenſis cum omni honore, vaſallis, miniſterialibus,

Copia donationis.

caſtris, oppidis, prouentibus, iuribus, & pertinentiis ſuis, ſicut ad nos & Imperium noſcitur pertinere, eidem Moguntinæ eccleſiæ, dicto Moguntino archiepiſcopo & ſuis ſucceſſoribus, imperiali auctoritate in perpetuum donauimus & conceſſimus, & nominatum Principem noſtrum venerabilem archiepiſcopum Moguntinum, præſentibus principib. ſolenniter inueſtiuimus, vt eadē eccleſia Mogūtina, idē archiepiſcopus Mogūtinus, & ſucceſſores eius amodo principatū ipſum teneāt & poſſideant, & ad honorem noſtrum & Imperii illum foueant & conſeruent, ſaluo iure quod inde debetur Imperio: Præſentis priuilegij auctoritate mandantes, quatenus nullus Princeps, Dux, Marchio, Comes, ſcultetus, aduocatus, miniſterialis, nulla perſona ſublimis vel humilis, Eccleſiaſtica ſeu mundana, contra præſentis donationis & conceſſionis noſtræ paginam auſu temerario venire præſumat. Quod qui præſumſerit, ſciat ſe præter indignationem noſtram (cui ſe nouerit ſubiacere) in ſuæ temeritatis vindictam, centum libras puri auri compoſiturum, quarum medietas Curiæ noſtræ, & reliqua parti paſſæ iniuriam perſoluetur. Ad huius itaque donationis & conceſſionis noſtræ memoriam & ſtabilem firmitatem præſens priuilegium fieri fecimus, aureo typario noſtræ maieſtatis impreſſa iuſſimus communiri. Cuius rei teſtes ſunt, B. patriarcha Aquilegienſis, & cæteri. Signum Domini Friderici Secundi Dei gratia inuictiſſimi Romani Imperatoris ſemper Auguſti, Ieruſalem & Siciliæ regis, &c. Ego Siphridus Ratiſponenſis Epiſcopus, Imperialis aulæ Cancellarius, vice prædicti Sifridi Archiepiſcopi Moguntini in Germania Archicancellarij, recognoui. Acta ſunt hæc anno Dominicæ incarnationis MCCXXXII. menſe Aprili, indictione quinta: Imperante Domino noſtro Friderico II. Dei gratia inuictiſſimo Romanorum Imperatore ſemper Auguſto, Ieruſalem, & Siciliæ Rege glorioſiſſimo, anno Imperii eius XII. regni Ieruſalem VII. regni vero Siciliæ XXXIV. feliciter Amen. datum Aquilegiæ.

Henricus rex confirmat donationē patris. Copia confirmationis.

Hanc donationem ſeu alienationem principatus à monaſterio Lauriſſenſi, tunc adhuc ordinis noſtri, per Fridericum Imperatorem factam Rex Henricus filius eius ſic confirmauit:

Henricus Romanorum rex, Dei gratia, ſemper Auguſtus, vniuerſis imperij fidelibus, paginam hanc viſuris, gratiam ſuam & omne bonum. Regali munificentiæ cedit ad gloriam, ſi dignis extollitur honoribus, ſi rerum amplificat incrementis ſui cultores lateris, & ſuorum conſcios ſecretorum. Hinc enim deuotio pullulat in ſubiectis, & augetur numerus in deuotis, multiplicante munificentia per exēplum, quicquid potuit per gratiam contuliſſe. Inde eſt quod notum eſſe volumus vniuerſis noſtris fidelibus, tam præſentibus quam futuris, quod conſtitutus in præſentia noſtra dilectus Princeps noſter Sifridus archiepiſcopus Moguntinus, celſitudini noſtræ ſupplicauit attente, donationem & conceſſionem principatus Lauriſſenſis Eccleſiæ cum omni honore, vaſallis, miniſterialibus, caſtris, oppidis, prouentibus, iuribus & pertinentiis ſuis à Domino & patre noſtro Friderico, inuictiſſimo Romanorum Imperatore ſemper Auguſto, Ieruſalem & Siciliæ Rege, nobis præſentibus & conſentientibus laudabiliter ſibi factam, & eccleſiæ Moguntinæ, denuo ratam habere & conſeruare inuiolabiliter deberemus. Nos igitur attendentes grata exſequia quæ dicta eccleſia Moguntina nobis & progenitoribus noſtris noſcitur impendiſſe, conſiderantes etiam ſeruitia debita Imperio, quæ per impotentiam monaſterij memorati ei hactenus ſunt ſubtracta, per dictum Archiepiſcopum & ſucceſſores eius poſſe congrue exhiberi, conceſſionem & donationem prædictam, tanquam de aſſenſu noſtro factam, ratam habentes, præſentis regalis paginæ ſenſimus edicto, quatenus nulla perſona, alta vel humilis, Eccleſiaſtica vel mundana ei auſu temerario contra ire præſumat. Quod ſi quis attentauerit, præter indignationem, quam ex hoc incidet, quinquaginta libras auri ſe nouerit compoſiturum, quarum medietatem Curiæ noſtræ, alteram vero parti paſſæ iniuriam volumus applicari. Teſtes huius confirmationis noſtræ ſunt B. patriarcha Aquilegienſis. Datum apud Chindacum, anno Domini MCCXXXII. quinto Calendas Maij indictione V.

Archiepiſcopus dolo inducit monachos Lauriſſenſis vt papæ ſcribant.

Huiuſmodi donatione Imperiali, ſimul & regali confirmatione principatus prædicti monaſterij Lauriſſenſis ſuſceptis, Sifridus archiepiſcopus Moguntinus, quo ſibi & ſucceſſoribus ſuis eundem principatum perpetua firmitate ſtabiliret, monachos ipſius cœnobij callida perſuaſione induxit, magna promittens, vt literas ſummo Pontifici Gregorio nono dirigerent, & monaſterium ſuum vniri cum eccleſia Moguntina poſtularent. Igitur monachi de ſua expulſione nullam ſuſpicionem habentes, firmiter autem ſperantes ſe cum monaſterio ſuo per archiepiſcopum in ſtatum priſtinum quantocius reformandos, ita ſcripſerunt:

Copia literarum. Petunt cum eccleſia Moguntina vniri.

Sanctiſſimo in Chriſto Patri ac Domino, D. Gregorio, ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ ſummo Pontifici. Decanus cum deuoto fratrum collegio quamuis paruo, & miniſterialium eccleſiæ Lauriſſenſis, continuas orationes ad Chriſtum cum ſubiectione filiali. Ad Apoſtolatus veſtri gratiam referendum duximus, quod cum ad mandatum examen iudicum à ſede Apoſtolica delegatorum, dominus Conradus quondam abbas noſter ſententialiter fuiſſet depoſitus, pro dilapidatione & aliis enormitatibus ſuis quas commiſerat: Nos ſentientes, iam dictæ eccleſiæ noſtræ reformationem, in alio non poſſe conſiſtere, ſicut nec re vera potuit nec poteſt, memoratos iudices noſtros, de benignitate veſtra confiſi, de conſilio &

conſenſu

conſenſu Principum, qui tunc Imperium gubernabant, petiuimus, Eccleſiæ Moguntinæ eandem eccleſiam noſtrã vniri, præſertim cum eccleſia noſtra ſine adiutorio eccleſiæ Mogũtinæ (quæ hactenus nos fouit) nõ poſſet aliquatenus reſurgere; cum etiã iam dictã eccleſiam noſtram in multis reformauerit, redimendo caſtrũ ipſius eccleſiæ prouide de manu fortiorũ, in quo caſtro multa pars eccleſiæ noſtræ conſiſtit, præterea multas alias poſſeſſiones eiuſdem Eccleſiæ noſtræ per potentiã ſuã recuperauit. Cum igitur pater pie & clemens, hoc deliberatione & prouidẽtia prudentium virorum factũ eſſe ſit manifeſtũ, ſanctitatis veſtræ pedib. prouoluti, humiliter & attente ſupplicamus, quatenus noſtram neceſſitatẽ vtiliter reſpicientes, factũ noſtrum & vnionẽ noſtram circa ſæpe dictam eccleſiam Moguntinam ratam habentes, autoritate & miſericordia ſedis Apoſtolicæ dignemini confirmare, &c.

Quibus quidem literis Gregorius Papa ſuſceptis, Sifrido Archiepiſcopo Moguntino ſic incontinenti pro hac cauſſa reſcripſit, vt ſequitur.

Copia literarum Papalium ad archiepiſcopũ Moguntinum. Bulla prima.

Gregorius ſeruus ſeruorũ Dei venerabili fratri archiepiſcopo Moguntino ſalutẽ & Apoſtolicã benedictionẽ. Inſinuantibus nobis dilectis filiis Decano & cõuentu Lauriſſenſis Eccleſiæ & monaſterij, innotuit, ꝙ cum abbas de Wernvveiler ac eius collega, eidẽ monaſterio de mãdato Apoſtolico viſitationis officiũ impendentes, abbatẽ ipſius ab eius regimine amouiſſent, procurationẽ, defenſionem & reformationem ipſius, cum adeo in ſpiritualibus & temporalibus lapſum eſſet, ꝙ vix poſſe reſurgere, niſi per tuũ auxilium crederetur, tibi in cuius conſiſtit diœceſi cõmiſerunt: Tu vero eam circa reformationem ipſius ſolicitudinẽ impendiſti, ꝙ præter alia grata cõmoda, q̃ tua diligentia iam ſuſcepit, caſtrũ quoddã nõ modica ſumma pecuniæ reuocaſti. Nos ergo prudentiã tuã ſuper hoc in Domino recommendantes, firmitati tuæ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus circa cõmiſſam tibi procurationẽ, defenſionem & reformationem ipſius, ſicut laudabiliter incepiſti, inuigilans, ſic illud foueas, manuteneas & defendas, quod per tuum ſtudium ad ſtatum debitum reducatur, & exinde recipere à Domino retributionem, & à nobis debeas commendari. Datum Peruſii, 4. nonas Maij, Pontificatus noſtri anno ſexto.

Archiepiſcopus & monachi diſcordare incipiunt.

His literis Apoſtolicis receptis Archiepiſcopus Sifridus Moguntinus, nõ ſolum principatum monaſterij Lauriſſenſis, dominia, caſtra, oppida, vaſallos & mancipia, eccleſię ſuæ Moguntinæ cum auctoritate mancipauit, ſed vitam monachorum ipſius cœnobij reformare ad obſeruantiam regularis diſciplinæ laborabat. Verum cum monachi cernerent omnẽ ſibi libertatẽ ademtam, ipſumq; monaſterium non ſibi ſed eccleſiæ Moguntinę cum omni honore & dominio relictũ, ſero myſterium intelligentes & nõ parum ſe circumuẽtos conſpicientes, doluerunt, ſeq; auxilio quorundã nobilium archiepiſcopi mãdatis cœperunt opponere. Quod cernẽs Sifridus præfatus archiepiſcopus, impetrauit à ſummo Põtifice denuo fieri viſitationis & inquiſitionis officiũ per epiſcopum Hildesheimẽſem, qui viſitatione peracta Põtificem Romanũ informauit, ꝙ in monachis ipſius monaſterij, qui erant ordinis S. Benedicti, non eſſet aliqua ſpes emendationis, eo ꝙ loci ſtatus nunq̃ poſſet reſurgere, niſi alterius ordinis introducerentur. Sunt autem qui dicant, ipſum archiepiſcopum monachos ordinis ſancti Benedicti vehementer habuiſſe ſuſpectos, ne forte in futurum ſibi aſſignatum principatum dicti monaſterij, tanquam iniuſte ablatum, aut iure, aut potentia repeterent amicorum; & ob id omni laboraſſe ſtudio, vt expulſis monachis loci alterius profeſſionis viri, qui dominia & principatũ non curarent, reponerentur. Egit ergo modis quibus potuit apud ſedem Apoſtolicam quatenus expellerentur monachi ſancti Benedicti; & Ciſtercienſes (quibus principatum & dominia temporalia habere ſtatuta eorum non permittunt) in locum quantocius introducerentur. Vnde poſt biennium ſic Papa ſcripſit ad eundem archiepiſcopum Moguntinum.

Monachos S. Benedicti archiepiſcopus ſuſpectos habuit.

Secũda bulla, qua monachi iubẽtur expelli Lauriſſa.

Gregorius epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, venerabili fratri archiepiſcopo Moguntino ſalutẽ & Apoſtolicã benedictionem. Lauriſſẽſis monaſterij vinea diutius exſpectata vt vuas faceret, ecce in medium dicitur produxiſſe labruſcas, dum monaſteriũ ipſum, in quo Mariæ officium per contemplationis ſpeciẽ florere conſueuerat, & in rerum affluẽtia temporalium Marthæ officioſa ſolicitudo vigebat, malitia inhabitantium faciente, adeo in vtroq; (venerabili fratre noſtro Hildesheimenſi epiſcopo, cuius prouidentiæ ſuper hoc cõmiſimus inquiſitionem, referente) didicimus eſſe collapſum, ꝙ loco Mariæ Iezabela, ac loco Marthæ prodigalitate ſuccedentibus nulla ſpes eſt vlterius, vt in ſuo poſſit ordine reformari. Monachi enim eiuſdem monaſterij exteriori & interiori nigredine demigrati, adeo ſe mundi delitiis inuoluerunt, ſubſtantiam monaſterii cum filio prodigo diſſipantes, quod eorum ficulnea immiſſis ſtercoribus diutius exſpectata, non ſolum fructibus ſed etiam foliis dicitur aruiſſe: quod nil aliud expetit & exſpectat, niſi radices ficus fatuæ, quæ terram inutiliter occupant, abſcindantur. Sane ſicut medici periti ſolertia, vulnera quæ fomentorum non ſentiunt medicinam, abſcindenda cenſentur, vt excluſa putredine vinum & oleum infundantur vulneribus, & tandem ſanetur ægrotus. Ne vero fideles, qui bona eidem Monaſterio contulerunt, orationum ſperantes ſuffragiis inibi habitantium releuari, ſpe præconcepta fruſtrentur; iuxta epiſcopi præfati conſilium, quod ſuis nobis literis innotuit, te, qui loci Diœceſanus exſiſtis, decet & expedit, maxime cum tempus meſſis adue-

nerit, zizania monachorum exſiſtentium in eodem ſarculis correptionis euellere, ac triticum in horreã congregare. Compatiatur igitur tua fraternitas, quia & nos compatimur, monaſterio ſic collapſo, & ad ipſum perſonaliter accedens, omnino virtutibus deſtitutum, Ciſtercienſem ordinem plantes in ipſo: vt ordo, de nigro conuerſus in album, purgetur vitiis, & virtutibus augeatur, & ſic in architriclini nuptiis aqua in vinum ſummi artificis operatione conuerſa, florem honoris & honeſtatis educet, & fructum boni operis non relinquet: ex quo ſpes fidelium reuiuiſcet, & irrigando tanti nominis & religionis de nouo plantatæ plantulam ſui roris dulcedine deuotius & libentius confouebunt. Si quos autem de monachis inuenies, quos amor Ciſtercienſis ordinis accendat, illos ibidem retinere poteris, dum tamen de illis nulla opinio ſiniſtra apud bonos & graues facile oriatur. Alios vero per diuerſa loca ſui ordinis in tua diœceſi adeo caute diſponas, ne ouis morbida gregem commaculet; ſed deperdita potius reducatur ad caulas: prouiſurus attentius ne poſſeſſiones & bona, quæ idem monaſterium quondam noſcitur habuiſſe, à plantatione nouella aliquatenus excludantur.

Monachi S. Benedicti de Laurisſa expelli\~tur. Ciſtertie\~ſes introducu\~tur.

His itaque literis ſummi Pontificis acceptis Sifridus archiepiſcopus omnes monachos ſancti Benedicti de præfato monaſterio Lauriſſenſi contra eorum voluntatem eiecit, & conuentum cum abbate Ciſtercienſis ordinis iuxta mandatum Apoſtolicum introduxit. Quod factum in circuitu nobilibus non parum diſplicuit, licet obſiſtere tantæ auctoritati penitus nequirent. Introducti autem monachi Ciſtercienſes, poſſeſſiones monaſterii, quæ relictæ fuerant, archiepiſcopo tradente, præter vaſallos, miniſteriales, caſtra, oppida, prędia, quæ pertinebant ad honorem principatus, arripiunt, & fructus earum in ſuum vſum vnde viuerent conuertunt.

Antiqui monachi nouos de Lauriſſa fugant,

Interea monachi priores grauiter dolentes ſe expulſos, & in ſuo monaſterio alterius ordinis profeſſores collocatos, ſtatuunt tantam iniuriam nullatenus eſſe ſine vltione ferendam. Conuenientes igitur quadam nocte, cum auxilio quorundam amicorum ſuorum, monaſterium ſuum Lors violenter cum potentia intrant, abbatem cum monachis conuerſis & tota familia inuadentes eijciunt, quoſdam capiunt & locum abiurare compellunt, alios percutientes vulnerant, omneſque ſimul de monaſterio fugant. Expulſi autem monachi ordinis Ciſtercienſis querelam ad archiepiſcopum Moguntinum deferunt, ſe manere in tantis periculis non poſſe profitentes. Interea monachi priores monaſterium recuperatum poſſidentes, quæ ſibi vtiliora videbantur, inter amicos conſultant. Verum non poſt multum temporis cum archiepiſcopum cum potentia venturum audiſſent, locum deſerentes non ſine ſpoliis ad tutiora ſeſe recipiunt; & quid agere velit epiſcopus, latentes exſpectant. Itaque Ciſtercienſis ordinis monachi, qui expulſi fuerant, perſuaſione epiſcopi animati ad monaſterium Lauriſſenſis religionis ſunt reuerſi, & inceptum viuendi modum continuant.

Ciſtertie\~ſes iterum Lauriſſa pelluntur. Ciſtertie\~ſes nolunt redire Lauriſſam. Lauriſſa vacua aliquã diu monachis.

Et ecce non poſt multum temporis cum ſe Ciſtercienſes in Lauriſſa conſtituti iam crederent eſſe ſecuros; antiqui monachi cum amicis ſuis nocte monaſterium cum potentia ingreſſi eos aggrediuntur, cædunt, percutiunt, & denuo expellunt, proteſtantes ſe omnes interemturos ſi denuo ad monaſterium Lauriſſenſe fuerint reuerſi. Vnde ab hac die non amplius Ciſtercienſes poterant induci, vt ad Lauriſſam manſuri inibi, reuerterentur. Vacat ergo aliquandiu cœnobium, dum nec iſti nec illi tuto ſe in illo cernerẽt poſſe conſiſtere. Tandẽ Sifridus archiepiſcopus negociũ ad examẽ ſedis Apoſtolicæ, cui tum præerat Innocẽtius Papa IV. renunciat, à quo tale reſpõſum per literas recepit ſuper ordinatione ipſi⁹ monaſterij Lauriſſẽſis, vt ſequitur:

Papa permittit archiepiſcopo vt collocet Lauriſſam quos vult monachos.

Innocentius Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, venerabili fratri Sifrido archiepiſcopo Moguntino ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Cum (ſicut nobis exponere curauiſti) felicis recordationis Gregorius Papa, prædeceſſor noſter, intellecto, quod monaſterium Lauriſſenſe, ordinis S. Benedicti, Moguntinæ diœceſis, erat in ſpiritualibus & temporalibus non modicum diminutum propter malitiam inhabitantium, in eodem tibi dediſſet ſuis literis in mandatis, vt monachis prorſus ab eo amotis, illud de Ciſtercienſi ordine reformares; tu mandatorum ipſius diligens exſequutor, in eo conuentum Ciſtercienſem introduxiſti. Sed nonnulli perditionis filij, qui in reprobum ſenſum dati Dei filios eo ferocitres perſequuntur, quo magis habentur diſſimiles actibus eorundem, prædictos Ciſtercienſes à præfato monaſterio ſemel & ſecundo per violentiam eiecerunt: ex quo monaſterio ipſo (non ſine iniuria Ieſu Chriſti) dato pene in vaſtitatem, penitus in eo laudis non reſonat vox diuinæ. Quia vero noſtræ ſolicitudinis dignoſcitur intereſſe in eccleſiis, quarum vaſtitatem peruerſorum immanitas procurauit, feſtino remedio, ne pereant totaliter, ſuccurramus; inſtituendi in eodem monaſterio Conuentum regularium, ſeu etiam Canonicos ſeculares, prout tua prouidentia magis loco & patriæ nouerit expedire, eis prioris conuentus reditibus aſſignatis, liberam tibi, auctoritate præſentium, concedimus facultatem. Contradictores per cenſuram Eccleſiaſticam, appellatione poſtpoſita, compeſcendo. Datum Lugduni, 3. nonas Maij, Pontificatus noſtri anno II.

Narrat binam expulſionem Ciſtertienſiũ.

Harum auctoritate literarum præmunitus archiepiſcopus Moguntinus Præmonſtratenſes

ſtratenſes

ſtratenſes de monaſterio omnium ſanctorum, Argentinenſis diœceſis, aſſumſit, & conuentum in præfato cœnobio inſtituit, præficiens eis non abbatem ſed Præpoſitum, præfecitque poſt eum Priorem, ſecundum illius ordinis conſuetudinem. Hanc autem inſtitutionem Præmonſtratenſis ordinis in ſæpe dicto monaſterio Lauriſſenſi literis ſuis confirmauit, quarum Datum eſt anno Domini MCCXLVIII. ſexto idus Ianuarij, Pontificatus ſui anno XVIII: quæ quoniam nimis ſunt prolixæ, nec propoſito noſtro conducunt, copiam earum rationabiliter obmiſimus. Introducti autem Præmonſtratenſes in Lauriſſam, ad inſtantiam archiepiſcopi renunciauerunt omni iuri principatus dicti monaſterij, vt patet in his literis:

Præmõſtratenſes Lauriſſam introducũtur.

Vniuerſis Chriſti fidelibus tam præſentibus quam futuris: Præpoſitus & Conuentus monaſterii Lauriſſenſis, Præmonſtratenſis ordinis, Moguntinenſis diœceſis, deuotas orationes in Chriſto. Quoniam venerabilis Pater dominus Sifridus Moguntinæ ſedis Archiepiſcopus, de conſilio & conſenſu Capituli Moguntini, autoritate Apoſtolica nos inſtituit in monaſterio Lauriſſenſi, aſſignatis nobis prouentibus competentibus & honeſtis, quibus & contenti ſumus; videlicet prioris conuentus reditibus vniuerſis & officiorum eiuſdem: Ratione inſtitutionis huiuſmodi, ac ideo quia locus noſter in diœceſi Moguntina conſiſtit, nos, & locum noſtrum ſubiicimus & ſubiectos recognoſcimus eccleſiæ Moguntinæ, dicto domino archiepiſcopo & ſuis ſucceſſoribus vniuerſis, iuxta quod inſtitutionis noſtræ priuilegio continetur. Porro cum Imperialis autoritas, pariter & Regalis de conſilio & aſſenſu Principum, Lauriſſenſis eccleſiæ principatum cum omni honore, vaſallis, miniſterialibus, caſtris, oppidis, prouentibus, iuribus & pertinentiis ſuis, eccleſiæ Moguntinæ ex certis & legitimis cauſſis duxerit vniendum, ſecundum in Imperiali & Regali priuilegiis proſpexerimus contineri: Nos in principatu ipſo & cunctis pertinentiis recognoſcimus eccleſiam Moguntinam, dominum Sifridum archiepiſcopum & ſucceſſores eiuſdem, ius firmum & ſtabile obtinere, & ſuper his nunquam mouebimus vel alii ſucceſſores noſtri mouebunt aliquatenus quæſtionem. Sin autem ex inſtitutione noſtra, ratione monaſterii Lauriſſenſis, nobis vel ſucceſſoribus noſtris in principatu ipſo vel præſcriptis bonis & iuribus attinentibus Abbatiæ eſſet iuris aliquid acquiſitum, illi renunciauimus, & damus & concedimus id idem eccleſiæ Moguntinæ archiepiſcopis, qui cum tempore fuerint, obtinendum; cum ad reformandum & manutenendum principatum eundem in ſuis iuribus & honore ſimus penitus impotentes, noſq; talia poſſidere ordinis noſtri prohibeant inſtituta. In cuius facti memoriam & perpetuam firmitatem præſentes literas conſcribi fecimus, & eccleſiarum S. Petri & S. Stephani Moguntinenſium, noſtroque & de omnibus ſanctis Argentinenſis diœceſis ſigillorum munimine roborari. Actum Moguntiæ, anno Domini MCCXLVII.

Præpoſitus & conuẽtus Lauriſſenſis recognoſcũt ſe ſubiectos eccleſiæ Moguntinæ, & principatui renunciant.

Et ſic nobilis illa Lauriſſenſis monaſterij quondam famoſa & potentiſſima abbatia ſacro Ordini noſtro ablata, in manus aliorum data eſt, & principatus eius minus iuſte (vt multis viſum fuit) Moguntinæ Eccleſiæ mancipatus; cum bene fuiſſent inuenti noſtri ordinis viri prudentes & religioſi, nobiles ac potentes, qui ipſum cœnobium in vtroque ſtatu reformaſſent. Hoc monaſterium Dux Bauariæ Taſſilo, tempore Caroli Imperatoris Magni circa annum Domini CCLXX. conſtruxit, ac magnifice dotauit, in quo & poſtea monachus factus, cum Theodone filio ſuo in magna religione vitam finiuit.

Quis fundauerit Lauriſſam.

Nunc autem poſtquam excidium Lauriſſenſis cœnobii lamentabile deſcripſimus, quod in 16. annis peractum eſt, ad noſtrum propoſitum nobis eſt redeundum.

MCCXXXIII.

Anno præſcripto qui fuit Iuani abbatis noſtri XX. inter epiſcopum Wormatienſem & ciues concordia facta eſt Franckfordiæ 3. calend. Martij per Sifridum archiepiſcopum Moguntinum, Conradum epiſcopum Spirenſem, & Marchionem Badenſem. Eodem anno multa incendia per diuerſa loca contigerunt.

Concordia inter epiſcopũ & ciues Wormatienſes.

Incendia multa.

Hoc ipſo anno frater Conradus de Marpurg (ſicut anno præcedente ſupra iam diximus) à militibus illorum de Dornbach iuxta Marpurg fuit interemtus.

Frater Conradus de Marpurg occiditur.

MCCXXXIV.

Hoc anno, qui fuit Iuani abbatis XXI villa noſtra in Dalen XV. calend. Martij caſuali igne noctu incenſa combuſta fuit, & penitus deſolata vſque in hodiernum diem. Nam dominicalia huc in villam iuxta monaſterium tranſlata fuerunt, ita vt villæ priſtinæ in Dalen hodie non appareat veſtigium. Eccleſia quoque dudum in honorem ſancti Gregorii conſtructa, eodem incendio perijt, ſicque deſolata iacuit per annos ferme LXII. ita quod arbores creuerunt in ea, vſque ad tempora Iohannis Abbatis, quando per Hadvvigem viduam denuo fuit reſtaurata, ſicut ſuo loco inferius dicemus. Et ita villa circa monaſterium creuit & augmentata fuit multitudine hominum & domorum.

Dalen conflagrat & deſolatur.

Eodem anno Papa Gregorius nonus crucem fecit prædicari contra Stadingenſes populos, in confinio Friſiæ & Saxoniæ ſitos, paludibus inuiis, & fluminibus circum-

Crux prædicatur cõtra Stadingos.

cinctos, qui pro ſuis exceſſibus & ſubtractionibus decimarum multis annis excommunicati, contemtores clauium eccleſiaſticorum extiterant; & pluries cum Epiſcopis, comitibus & alijs nobilibus confligentes frequenter victores, & raro victi fuerunt. Verum exercitu cruce ſignatorum contra eos veniente victi ſunt, & plures quam duo millia occiſi, reliqui ad vicinos Friſones fugerunt.

Comes Hollandiæ occiditur.

Eodem anno Comes Hollandiæ in torneamento quodam apud Corbiam in diœceſi Ambanienſi occiſus eſt.

Wormatia incenditur.

Eodem quoque anno 10. Calend. Iulij in nocte, ciuitas Wormatienſis fuit incenſa igni & magna pars eius non ſine maximo damno multorum combuſta.

Henricus epiſcopus Wormatienſis moritur: cui Landolfus ſuccedit. Nonnenmunſter reformatur.

Eodem anno obijt Henricus de Saræponte epiſcopus Wormatienſis, cui Landolfus ſucceſſit, annis fere XIII. Iſte Landolfus epiſcop[us] moniales ordinis noſtri de monaſterio in ſuburbio ciuitatis Wormatienſis, (quod vulgari vocabulo Nonnenmunſter appellatur) propter inordinatam vitam earum expulit, & moniales Ciſtercienſis ordinis illuc introduxit quæ locum ipſum inhabitant vſque in præſens.

Hēricus rex ſe patri Friderico opponit & malè perit.

Eodem quoque anno Henricus Rex Bopardiæ conuentum quorundam principum habuit, vbi à quibuſdam nefarijs conſilium accepit vt ſe opponeret patri ſuo Friderico, quod & fecit. Nam ex tunc cœpit ſolicitare quoſcunque potuit, minis, prece, precio, vt ſibi aſſiſterent contra patrem: & non paucos inuenit.

MCCXXXV.

Anno Iuani abbatis XXII. Fridericus Imperator ex Italia rediens in Germaniam cum multis theſauris, 6 nonas Iulij conſilium in Wormatia habuit, vbi filium ſuum Henricum in gratiam recepit. Verum cum promiſſa non ſeruaret, & caſtrum Dreifels contra voluntatem eius occuparet, iuſſu patris capitur, & primo quadam in domo firmiſſima lapidea circa ſanctum Andream Wormatiæ includitur, deinde ad Heidelbergam perducitur. Poſtea denique Alzeiam, & poſtremo in Siciliam miſſus, vſque ad mortem captiuus detinetur, & anno 5. exilij & captiuitatis ſuæ ibidem in cuſtodia mortuus fuit.

MCCXXXVI.

Monſtrum in Gebrad naſcitur.

Hoc anno, qui fuit Iuani abbatis XXIII. in villa Gebrad natus eſt puer maſculus biceps, monſtroſus valde, vixitque menſibus 6. & nouem diebus, cuius duo erant capita à parte poſteriori ſibi oppoſita, vnum vero corpus, duo ventres confuſi, & inferius mirabiliter in vnum redacti, pedes duo.

S. Helizabeth canonizatur.

Eodem anno ſancta Helizabeth de Marpurg canonizata eſt à Papa Gregorio. Fridericus Imperator cum innumerabili multitudine populi præſens fuit in Marpurg, quando ſacratiſſimum corpus de tumba leuabatur: & primus ipſe lapidem de ſarcophago eius leuauit, & ſancto capiti coronam auream donauit. Aderant ibi Commiſſarij Apoſtolici, Siphridus archiepiſcopus Moguntinus, Theodoricus archiepiſcopus Treuirenſis, & epiſcopus Hildesheimenſis; cum multis alijs Epiſcopis & Principibus. Sunt qui ſcribant illuc tum conueniſſe plures quam duodecies centena millia hominum. Acta ſunt hæc anno à tranſitu ſanctæ Helizabet 9. in die Philippi Iacobi, vbi inter alia ſigna oleum de corpore eius fluxit ſacro.

MCCXXXVII.

Curtis Gauuershauſen. Hodie Goſberg vel Gauuxberg.

Anno Iuani abbatis XXIV. curtis monaſterij noſtri in monte circa Dalen ſita, quæ Gauvvershauſen dicta fuit, cum omnibus domibus circumſtantibus, numero 5. aut 6. exuſta fuit, nec deinceps reſtaurata. Fuit enim in ipſo monte, qui Gauiæ mons, vulgariter Gauvversberg dictus, olim paua villula; quæ paulatim deficiens, hoc anno ex toto conſumta in tantumque deſolata, vt hodie nullum veſtigium illius in loco appareat.

Epiſcopus Spirenſis moritur.

Eodem anno obijt Conradus de Than epiſcopus Spirenſis, cui Conradus de Eberſtein ſucceſſit in feſto ſanctæ Agnetis virginis; præfuitque annis 8.

MCCXXXIX.

Reginfridus Prior 9. moritur.

Hoc anno, qui fuit Iuani abbatis XXV. obijt Reginfridus Prior huius monaſterij nonus in die S. Cæciliæ virginis & martyris, vir bonus & integer; cui ſimilis in zelo & feruore obſeruantiæ regularis & monaſticæ diſciplinæ cuſtodia poſtea in multis annis in iſto monaſterio non ſurrexit.

Ioannes fit Prior 10.

Quo mortuo Iuanus abbas cum conſilio fratrum ſuorum decimum huius loci Priorem ordinauit Iohannem venerabilem ſenem; qui præfuit in officio ſuo tantum vno anno, diebus 6. & obiit.

Eodem anno maior eccleſia Moguntina per Sifridum archiepiſcopum conſecrata eſt.

MCCXL.

MCCXL.

Hoc anno, qui fuit Iuani Abbatis noſtri XXVII. Iohannes X. Prior huius monaſterij in vigilia S. Andreæ Apoſtoli obiit, ſenio grauatus & apoſtemate: poſt quem Sifridus monachus, natus de Treuiri in Priorem XI. fuit ordinatus, & præfuit in officio ſuo annis 4. fuitque depoſitus.

Ioannes 10. Prior obiit. Sifridus Prior 11.

MCCXLI.

Anno XXVIII. Iuani abbatis, Paſtor eccleſiæ in Roxheim Dauid à ruſticis in Sommerloch prope Waldenhauſen crudeliſſime occiſus eſt, propter defenſionem iurium & libertatem eccleſiæ ſuæ. Vnde à Sifrido archiepiſcopo Moguntino excommunicati & maledicti grauiſſimas impietatis ſuæ pœnas dederunt. Omnes enim qui huius ſceleris contagione polluerunt cõſcientias ſuas, quidam peregrinatione, alii rotati, alii per fugam elapſi in mendicitate & inopia magna huius vitæ perierunt.

Paſtor in Roxheim occiditur.

Eodem anno epiſcopus Spirenſis Conradus, vna cum Capellano ſuo vendidit cõmiti de Seyna omne ius proprietatis & poſſeſſiones quas habuerunt ipſe & Canonici eccleſiæ Spirenſis in Creutznacht, pro mille & centum marcis puri argenti, pro qua pecunia ſibi conuenientiora bona comparauerunt.

Creutznacht venditur Comiti Seynenſi.

MCCXLII.

Hoc anno, qui fuit Iuani abbatis XXIX. obiit Iohannes Præpoſitus monialium cœnobii S. Ruperti prope Bingen, monachus huius monaſterii & quondam Prior in ordine VIII. vir bonus & integer. Poſt quem ordinauit Iuanus abbas in Præpoſitum dicti monaſterii Roricum monachum, qui quamdiu præfuerit non inueni.

Ioannes Præpoſitus S. Ruperti moritur, Roricus ſuccedit.

Eodem anno idib. Aprilis hora veſperarum ciuitas Wormatienſis ſupra medietatem incẽdio conſumta eſt, & plus quam CCC. homines in ipſo incendio perierunt, fuitque damnum hoc penitus irrecuperabile.

Wormatiã crematur.

MCCXLIIII.

Fridericus Imperator II. dudum excommunicatus in conſilio Lugdunenſi ab Innocentio Papa 4. ab Imperio deponitur, ſed nõ curauit: mandauitque Papa principibus vt alium pro Imperatore contra Fridericum eligerent. Et ſic tandem fuit electus Henricus Lantgrauius Haſſiæ, filius S. Elizabeth, qui circa Franckfordiam bellum habuit cum Cõrado rege, filio Imperatoris Friderici, quem & ſuperauit. Annis quinque ferme nomen regimus habens nihil memoriæ dignum patrauit, obiitque non diu poſtea.

Fridericus Imperator deponitur à papa. Henricus Landgrauius eligitur.

Hoc anno Papa Innocentius Decano maioris eccleſiæ Moguntinæ vſum mitræ ſeu infulæ in præcipuis feſtiuitatibus conceſſit, vt patet in Bulla quæ ſequitur:

Infulæ vſus Decano Moguntinenſi conceditur.

Innocentius epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, dilecto filio, Decano Moguntinenſi, Capellano noſtro ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Noſtram & Apoſtolicæ ſedis gratiam obſequioſa puritate fidei dudum multipliciter meruiſti, ad hõc ſemper inuigilans, omnem à te propellendo formidinem, quod ſub experientia laborum grauium eiuſdem ſedis ampliare poſſes honorem. Vt autem ex huiuſmodi meritis cordi tuo gaudium, & aliis deuotionis producatur exemplum, tibi & ſucceſſoribus tuis, quod in eccleſia Moguntina in præcipuis ſolẽnitatibus in celebratione diuinorum vti perpetuo mitra poſſitis, qua Præpoſitus & cantor eiuſdem Eccleſiæ, vti dicuntur, auctoritate præſentium indulgemus. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam noſtræ conceſſionis infringere. Datum Lugduni, 4. nonas Auguſti, Pontificatus noſtri anno 3. Et hi tres Præpoſitus, Decanus & Cantor præfatæ Moguntinæ eccleſiæ, vigore indulti priuilegij infula vtuntur in ſummis feſtis vſque in præſens.

MCCXLV.

Hoc anno, qui fuit Iuani abbatis XXXII. Sifridus Prior huius monaſterii Sponheimenſis XI. depoſitus eſt. Cauſſam vero depoſitionis eius non potui inuenire. Quo depoſito XII. Prior conſtitutus eſt Petrus, & præfuit in ipſo officio Prioratus annis ferme XIII. & per Iohannem Abbatem ex Priore tandem Cellarius factus eſt, & poſtremo ipſo iam mortuo, in eius locum ſucceſſit.

Sifridus Prior 11. deponitur. Petrus Prior 12. eligitur.

Eodem anno in nocte ſancti Andreæ Apoſtoli obiit Otto Comes Palatinus Rheni, primus ex Bauariæ Ducibus, qui in principio ſui regiminis pius, iuſtus & ſtrenuus Princeps fuit. Tandem propter Fridericum Imperatorem & Henricum filium eius Conradum, ab Innocentio Papa fuit excommunicatus, & perſequi cœpit Clerum. Vnde cum in vigilia ſancti Andreæ lætus cum vxore & familia fuiſſet, in ipſa nocte ſubitanee obiit. Reliquit autem duos filios Ludouicum & Henricum qui per annos decem principatum patris communiter tenuerunt. Verum poſtea anno Domini MCCLVI. cum diſcordarent ab inuicem, terras & patrimonium diuiſerunt. Ludouicus qui maior natu erat, Palatinatum cum certis aliis in Bauaria ſuperiori pro ſua portione accepit: Et Henricus

Otto comes Palatinus moritur. Reliquit duos filios. Bauaria & Palatinatus diuiſio. Ludouicus Palatinatũ.

Henricus Bauariam accepit. Ludouicus procurat necē vxoris.

Landtshutam cum inferiori Bauaria obtinuit. Ipſe Ludouicus Comes Palatinus primo duxit vxorem Mariam filiam Ducis Brabantiæ, quam habens ſuſpectam de adulterio in Werdea Sueuiæ fecit poſtea decollari, nec liberos ex ea habuit. Pro ſatisfactione huius ſceleris monaſterium Furſtenfeld poſtea fundauit, in quo & ſepultus eſt, vt ſuo loco poſtea dicemus.

*Conradus epiſcopus Spirenſis obijt: Hēricus ſuccedit. * Bergſtras.*

Eodem anno obiit Conradus epiſcopus Spirenſis, cui Henricus comes de Leiningen, Imperialis aulæ Cancellarius, feria ſexta ante feſtum omnium ſanctorum ſuccedens præfuit annis XXVII. Iſte Henricus electus & nondum confirmatus, vna cum fratre ſuo Comite de Leiningen, caſtrum quoddam in Stratamontenſe* dictum Starckenberg in diœceſi Wormatienſi, quod pertinebat ad principatum monaſterii Lauriſſenſis, armata manu inuadens cepit. Vnde archiepiſcopus Moguntinus commotus iudices, qui eos ad reſtitutionem compellerent, à papa impetrauit.

MCCXLVI.

Henricus Lādgrauius Imperator.

Anno Iuani abbatis noſtri XXXIII. Henricus Lantgrauius in Regem Romanorum (ſicut paulo ante dictum eſt) per Principes Friderico depoſito electus, cum Conrado filio Imperatoris pugnans apud Francfordiam eum vicit, & in Italiam fugere compulit.

Landolfus epiſcopus Wormatiēſis moritur.

Eodem anno obiit Landolfus epiſcopus Wormatienſis, & in monaſterio Nonnenmunſter, quod ordini noſtro abſtulerat, ſepultus eſt: cui Cuno Decanus Moguntinus ſucceſſit, quo infra tres hebdomadas mortuo, Richardus de Treuiri ſubrogatus præfuit annis ferme XI.

MCCXLVII.

Caſtrū Fridburg exſtruitur.

Hoc anno qui fuit Iuani abbatis XXXIV. Ludouicus Comes Palatinus Rheni, Dux Bauariæ (de quo ſupra dictum eſt) pro defenſione Bauariæ contra epiſcopum Auguſtenſem caſtrum, quod Fridburg appellari voluit, conſtruxit.

Diſcordia Crucennacenſis.

Eodem anno conſulatus Crucennacenſis in magna cum ciuibus diſſenſione fuit, propter quaſdam libertates & priuilegia ciuitatis non ſeruata pauperibus, vt multis eo tempore viſum fuit: verum poſtea inter eos concordia facta.

MCCXLVIII.

Templum Colonienſe exſtruitur.

Hoc anno qui fuit Iuani abbatis XXXV. Conradus epiſcopus Colonienſis, homo diues & magnanimus, magnam illam & inſignem eccleſiam Colonienſem conſtruere cœpit, ponens lapidem primum in vigilia beatæ Mariæ ſemper virginis. Quod opus, licet quotidie ſumat labore artificum incrementa, & ſic iam per annos CCLIII. ſine intermiſſione continuatum; tamen vix media pars concepti ædificii conſummata nunc cernitur.

Eccleſia Cuniberti Colonienſis.

Idem Conradus archiepiſcopus eccleſiam S. Clementis papæ & martyris collapſam, quā S. Cunibertus Archiepiſcopus Colonienſis olim fundauerat, à fundamentis nouam conſtruxerat, quæ amiſſo priſtino nomine Clementis hodie S. Cuniberti vocabulo nuncupatur. Multa conſtruxit alia, & multa Eccleſiæ contulit.

Annonæ caritas.

Eodem anno maxima fames totam Alemanniam oppreſſit & multos interfecit.

MCCXLIX.

Sifridus archiepiſcopus moritur.

Anno Iuani abbatis XXXVI. obiit Sifridus archiepiſcopus Moguntinus VII. idus Martij, cui ſucceſſit Chriſtianus huius nominis ſecundus; & præfuit eccleſiæ Moguntinæ annis XI. vir quidem bonus & amator cleri.

Henricus Lādgrauius Thuringiæ moritur. Wilhelmus dux Hollādiæ rex Romanorum eligitur.

Eodem anno obiit Henricus Lantgrauius Thuringiæ, qui ante paucos annos in Regem Romanorum fuerat electus, licet non omnes principes in eum conſenſerint, neque ad Imperii coronam peruenit. Quo mortuo Wilhelmus Dux ſiue Comes Hollandiæ in regem Romanorum fuit electus, Friderico Imperatore adhuc cum filio ſuo Conrado viuente; ſed ad coronam Imperii non peruenit, nec diu vixit: veruntamen ſatis magnam obedientiam habuit, tam hic quam in partibus inferioribus.

MCCL.

Fridericus Imperator moritur.

Hoc anno qui fuit Iuani abbatis XXXVII. Fridericus Imperator ſecundus apud Tarentum moritur, anno ætatis ſuæ LVII.

Epiſcopus Herbipolenſis moritur.

Eodem anno obiit Hermannus Epiſcopus Herbipolenſis, cui Iringus Reinſtein ſucceſſit.

Hyems aſperrima.

Eodem quoque anno hyems fuit aſperrima & nimis diuturna niue, glacieque nimis abundans, quibus tandem reſolutis in vnum, maxima inundatio aquarum fuit ſubſequuta, quæ tanta fuit vt multa ædificia circumquaque ſubuerteret.

MCCLI.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

MCCLI.

Anno ſuo XXXVIII. Iuanus abbas huius monaſterij Eccleſiam S. Gregorij martyris reædificare cœpit, miſſoque Priore ſuo cum certis fratribus ad Hugonem Cardinalem, Presbyterum S. Sabinæ, Apoſtolicæ ſedis Legatum, qui tunc apud Bingas morabatur, huiuſmodi ab eo indulgentias obtinuit.

Templū S. Georgij reædificatur.

*Vniuerſis Chriſti fidelibus per Alemanniā conſtitutis, ad quos iſtæ literæ peruenerint, frater Hugo, miſeratione diuina, tituli S. Sabinæ Presbyter Cardinalis, Apoſtolicæ ſedis Legatus ſalutē in Domino. Quoniam (vt ait Apoſtolus) omnes ſtabimus ante tribunal Chriſti, percepturi prout in corpere geſſimus, ſiue bonum fuerit ſiue malum; oportet nos extremæ diem meſſionis miſericordiæ operibus præuenire, ac æternorum intuitu ſeminare in terris, quod (reddente Domino) cum multiplicato fructu, recolligere debemus in cælis, firmam ſpem fiduciamq; tenentes, quoniam qui parce ſeminat, parce & metet; & qui ſeminat in benedictionibus, de benedictionibus etiam metet vitam æternam. Cum igitur (ſicut dilecti filij Prior & conuentus monaſterii S. Martini in Sponheim, ordinis S. Benedicti, Moguntinæ diœceſis, nobis intimare curauerunt) iidem capellam ſuam S. Georgii in Dalen nimia vetuſtate conſumtam reædificare inceperunt opere ſumtuoſo: & ad id propriæ ſibi non ſuppetant facultates; omnes vos Chriſti fideles monemus & exhortamur in Domino, ac in remiſſionem vobis iniungimus peccatorum, quatenus de bonis, vobis à Deo collatis, pias eleemoſynas & grata eis charitatis ſubſidia erogetis, vt per ſubuentionem veſtram dictum opus conſummari valeat, & vos per hæc & per alia bona, quæ Domino inſpirante feceritis, ad æterna poſſitis gaudia peruenire. Nos autem de omnipotentis Dei miſericordia, & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum, eius auctoritate confiſi, omnibus vere pœnitentibus & confeſſis, qui eis ad hoc manum perrexerint adiutricem, XL. dies de iniuncta pœnitentia miſericorditer relaxamus, quas multi * per quæſtuarios diſtrictius inhibemus; eas, ſi ſecus actum fuerit, carere viribus decernentes. Datum Pingiæ 12. calend. Auguſti: Pontificatus Domini Innocentij Papæ 4. anno 9.* Itaque eccleſia S. Georgij, hoc anno reædificari cœpta non fuit conſummata. Nam ſolus chorus, vbi eſt altare, tectus fuit, cætera pars eccleſiæ imperfecta remanſit vſque ad tempora Iohannis abbatis, ſicut ſupra dictum eſt anno Iuani XXI.

Indulgentiā ad S. Georgij templū.

Eodem quoque anno Chriſtianus Archiepiſcopus Moguntinus obijt, cui Gerardus ſucceſſit annis nouem. Eodem anno Iuanus Abbas infirmari cœpit ad mortem.

Chriſtianus archiepiſcopus Moguntinus moritur, cui Gerardus ſuccedit.

MCCLII.

Hoc anno, qui fuit Iuani abbatis XXXIX. & vltimus, obijt deuotiſſima Chriſti virgo Iutta 14. calend. Aprilis, quæ olim fuerat pediſſequa beatæ Helizabeth Lantgrauiæ Thuringorum, de qua ſupra dictum eſt. Hæc ſancta virgo multis & ſignis & miraculis tam in vita quam poſt mortem claruit, & omnium virtutum Dominæ ſuæ dum adhuc viueret conſcia & cooperatrix ſemper fideliſſima fuit, eiuſque ſanctiſſimam conuerſationem, qua in tantum præualuit, in omnibus imitari ſtuduit, pauperumq; ſingularis aduocatrix fuit.

Iutta pediſſequa S. Helizabeth moritur.

Eodem anno Iuanus, abbas huius monaſterij Sponheimenſis VI. ſenio & diuturna infirmitate grauatus diem clauſit extremum, & obijt 4. calend. Decembris: Sepultus in clauſtro monaſterij cum fratribus ſuis, ſub cuius regimine obſeruantia regularis diſciplinę vltimis annis deficere cœpit.

Iuanus abbas moritur. Obſeruātia diſciplinæ deficit.

DE IOHANNE, SEPTIMO HVIVS MONASTERII ABBATE; qui præfuit annis 12. menſibus 4. diebus 21. & geſtis illius temporis circa hunc locum.

MORTVO atque ſepulto Iuano huius monaſterij Sponheimenſis 6. abbate, poſt maturam inter ſe habitam deliberationem fratres in vnum conuenerunt, animo & intentione nouum ſuper ſe conſtituendi Paſtorem: inuocatoque auxilio Spiritus Sancti anno prænotato Dominicæ incarnationis MCCLII. indictione X. in vigilia S. Andreæ Apoſtoli, hoc eſt, 3. Calend. Decembris in abbatem vnanimiter elegerunt Iohannem monachum, huius cœnobij Cantorem; qui præfuit annis 12. menſibus 4. diebus XXI. vir bonus & ſimplex, filius cuiuſdam nobilis de Schonberg: qui in pueritia ſua ſub Iuano præfato Abbate parentum inſtantia & oblatione ad religionem venit, & multo tempore Cantoris officium geſſit. Ordinatus autem in abbatem reperit obſeruantiam regularis diſciplinę paulatim deficere, ſed eam in priſtinum feruorem reducere non potuit propter malitiam temporis & mores improborum. Sicque ſucceſſiue ab ipſo tempore vſque ad reformationem nouiſſimam (quæ nominatur à loco vbi cœpit Burſfeldenſis) obſeruantia monaſticæ puritatis, in hoc monaſterio tepeſcens & deficiens, per annos CC. minus curata fuit, quanquam aliquoties interea reformatio tentata fuerit, ſed ad effectum ſtabilem non peruenit. Cœperunt enim monachi habere peculium, & paulatim ſemper in deterius cadere, donec ex toto defecerunt.

Ioānes von Schonberg abbas.

Diſciplina collabitur.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

MCCLIII.

Templi S. Georgij continuatio. Ventus vehemens.

Iohannes Abbas anno regiminis ſui primo inceptum opus S. Georgii martyris eccleſiæ in Dalen aliquandiu continuauit, quod tamen poſtea imperfectum dimiſit.

Eodem anno magnus & validus in his regionibus ventus fuit, qui arbores & ædificia multa ſubuertit in diuerſis locis.

MCCLIV.

Conradus rex moritur. Conradinus ſuccedere in Apuliæ regno non permittitur.

Conradus Rex filius Friderici Imperatoris II. moritur, quo defuncto Conradus filius eius, quem Longobardi Conradinum appellarunt, ſuccedere in regno Apuliæ, tanquam legitimus hæres cupiens, Papæ machinatione repulſus eſt, & Carolus Comes Andegauienſis per dolum introductus: vnde Conradinus cum maximo exercitu Apuleiam ingreſſus, in prima congreſſione Carolus cum auxilio Papali victus eſt. Poſt victoriam noſtris prædæ & ſpoliis inhiantibus, reſumtis viribus ſubito ſuper eos Carolus irruens, victores vicit, multoſque interfecit, alios cepit, alios fugauit. Ibi Conradinus cum multis nobilibus captus, capite truncatus eſt: in quo Friderici ſecundi & Ducatus Sueuorum generatio defecit. Erat autem Conradinus adoleſcens omnium pulcerrimus, qui conſilio Papæ, ob inuidiam Teutonici nominis & maxime aui ſui Friderici Imperatoris noſtri, cum multis Comitibus & Nobilibus peremtus fuit.

Conradinus interficitur. Inuidia papæ.

Abbas S. Iacobi eccleſiã in Schornſheim alienauit.

Eodem anno Godeſcalcus Abbas ſancti Iacobi Moguntinus, de conuentus ſui conſenſu & Gerardi archiepiſcopi Moguntini, cõtulit Capitulo & Canonicis maioris eccleſiæ Moguntinæ pro augmento præbendarum eccleſiam Parochialem in Schornsheim cum decimationibus, prouentibus & omnibus attinentiis ſuis, ſicut patet in his literis:

Copia donationis.

Honorandis viris & dilectis in Chriſto, Præpoſito, Decano, totiq; Capitulo Moguntino, Godeſcalcus Dei gratia Abbas, totuſque conuentus monaſterii S. Iacobi Moguntinenſis, orationum munus & paratam ad obſequia voluntatem. Cum ad mentem reducimus debita meditatione, quam liberalis, quam magnifica exſtiterit tempore ſuæ opulentiæ eccleſia Moguntina circa nos & alias eccleſias, quæ de viſceribus eius prodeuntes, per eam in multa rerum temporalium ſunt vbertate plantatæ atq; fundatæ; vix quicquam excogitare poſſumus, vnde eidem vicem debitam impendere valeamus. Vt tamen ad reuelationem matris inopiæ, cui nos occaſione negocii eccleſiæ, turbatio terræ generalis inuoluit, aliquid ſaltem minutum noſtra tenuitas offerat, ſicque filialis feruor deuotionis & debitæ in nobis compaſſionis effectus clarius eluceſcat; ecce eccleſiam parochialem in Schornsheim veſtræ Diœceſis, cuius collatio ad nos ſpectat cum iure patronatus & vniuerſis prouentibus, in augmentum præbendarum veſtrarum vobis & veſtris ſucceſſoribus voluntate concordi & animo liberali in perpetuum donamus poſſidendam. Itaque quod cum primum illam vacare contigerit, ipſam veſtris communibus vſibus applicetis. In cuius facti memoriam æternam & perpetuam firmitatem præſentes literas vobis donamus noſtrorum ſigillorum munimine roboratas. Actum anno Domini MCCLIV. *in die beati Barnabi Apoſtoli.* Quam donationem Gerardus archiepiſcopus Moguntinus eodem anno in vigilia S. Iacobi Apoſtoli per literas confirmauit.

Eccleſiã in Oſternach donat abbas S. Diſibodi Moguntinẽſibus. Copia donationis.

Simili quoque modo eodem anno Otto abbas & conuentus S. Diſibodi, ordinis S. Benedicti, Moguntinæ diœceſis, eccleſiam in Oſternach Canonicis & Capitulo maioris eccleſiæ Moguntinæ contulit, eiſque literas deſuper huiuſmodi dedit:

Reuerendis ac dilectis in Chriſto, Præpoſito, Decano, totiq; Capitulo Moguntino, Otto abbas & conuentus S. Diſibodi, ordinis S. Benedicti, Moguntinæ diœceſis, cum filialis deuotionis affectu paratam ad obſequia voluntatem. Cum decorem eximiæ honeſtatis veſtræ Eccleſiæ, matris noſtræ, quæ inſignis effulget & mirifici ſplendore operis excellentia dignitatis, paucitas miniſtrorum obfuſcet, cupientes in aliquo, prout filialis deuotionis compaſſione tenemur, deformitatem huiuſcemodi defectus redimere, ac vnius ſaltem obiectione miniſtri chori veſtri miniſterium redimere: Ecce Eccleſiam parochialem in Oſternacht, veſtræ Diœceſis, cuius collocatio ad nos ſpectat cum iure patronatus & vniuerſis pertinentiis ſuis, quas paſtor hucuſque percipere conſueuit, ſaluis aliis quæ Eccleſia noſtra in ipſa villa habet & habuit, de conſenſu vnanimi liberaliter ſic donamus, vt cum eam primo vacare contigerit, vniuerſos prouentus ipſius, quæ ſuper competentes præbendam perpetui vicarii eiuſdem eccleſiæ, per vos deinceps inſtituendi, ſupereſſe poterunt, ad præbendam perpetui Vicarii in veſtra eccleſia, nomine noſtræ Eccleſiæ ſeruituri, totaliter conuertatis. Itaque quod ego Otto & mei ſucceſſores Abbates, vicariam ipſam ſemper libere conferamus perſonæ honeſtæ & choro vtili ſacerdoti, qui, prout alij Eccleſiæ veſtræ Vicarii, choro debito ſeruitio & Decano obedientia ſit adſtrictus. In cuius facti memoriã & perpetuã firmitatẽ præſentes literas ſigillis noſtris duximus roborãdas. Actũ anno Domini MCCLIV. Hanc donationem Gerardus archiepiſcopus Moguntinus eodẽ anno cal. Ianuarii per ſuas literas confirmauit, pontificatus ſui anno 3. quas Capitulo Moguntino tradidit.

Eodem anno contigit quoddam in Colonia factum Alberti Magni ordinis prædicatorum,

diċatorum; quod recitat Iohannes de Becka clericus in Chronicis ſuis, de geſtis Pontificum Traiectenſium & Comitum Hollandinorum, ſic dicens: *Appropinquante Epiphania Domini Rex Wilhelmus migrauit ad Coloniam, vt ibidem in honore trium Magorum hoſtiam laudis ſolenniter immolaret. Fuit autem illis diebus regens & legens ibidem dominus Albertus, Ratiſponenſis poſtmodum epiſcopus, de ordine Prædicatorum, magnus in necromantia, maior in Philoſophia, ſed maximus in Theologia, qui Regem rogabat humiliter, quatenus in die ſolenni ſecum diſcumbere dignaretur. Rex autem ſperans aliquod prodigiale ſignum videre, petitioni eius conſenſit. Finitis ergo Miſſarum ſolennibus, Rex ad conuentum Prædicatorum properauit, quem Albertus læte ſuſcipiens extra domum duxit in quendam hortum monaſterio contiguum, in quo reperit miniſtros miræ pulchritudinis, qui omnia conuiuio neceſſaria præparauerunt. Erat autem diebus iſtis hyems aſperrima, & tota ſuperficies terræ niuibus cooperta. Quapropter omnes contra Magiſtrum murmurare cæperunt cum Rege exſiſtentes, quod in tam horrendo frigore conuiuas ſuos extra domum ſine foco in horto prandere iuſſiſſet. Verum poſtquam Albertus vna cum Rege ad menſam ſediſſet, locatis ſingulis ſecundum ſtatum ſuum, exſpectantes eſcam inferri, ecce ſubito omnis illa niuis & glaciei immenſa congeries in momento diſparuit, & æſtiualis calor emicantibus ſolis radiis feruenter inualuit, produxitque ſubito terra gramen, & mira venuſtate flores tam in arboribus quam in gramine ipſo apparuerunt. Mira res. Vnaquæq; mox arbor eiuſdem horti fronduit, floruitque, fructumque ſubito maturum produxit. Vinea florens odorem ſuauitatis dedit & recens vuas in vbertate magna coram omnib in inſtanti procreauit. Multitudo quoq; auium diuerſi generis viſa eſt, quæ applaudentibus alii vario cantu garriendo cominus lætificabat, vt non Ianuarii ſed Maii potius tẽpus aut Iunii affuiſſe putaretur. Mox enim longus algor hyemalis frigiditatis prorſus euanuit, & feruor æſtiualis caliditatis intantum efferbuit, vt nonnulli diſcumbentium veſtes, quibus erant induti exſuere propter calorem nimium cogerentur, & plerig; vmbram vario ingenio ſibi præparauerunt. Miniſtri autem erant iuuenes pulcherrimi, alacres & nimium formoſi, omnib. conſidentibus incogniti, qui cibum & potum in multa varietate & copia abundantiſſime (neſciebatur vnde) cum maxima honeſtate & morum diſciplina inferebãt. Mirabantur omnes cũ lætitia magna, cernentes mirabilia tanta, qualia ante non viderunt. Expleto tandẽ conuiuio turba miniſtrorũ omnis ſubito diſparuit, cantus auium omnino ſiluit, viriditas arborum graminumq; ſubito aruit, copia niuis iterum rediens faciem terræ cooperuit, tantumq; confeſtim frigus inhorruit, vt omnes qui veſtes duplices ante depoſuerant, præ nimio calore ſudantes, nunc frigore nimio tacti reſumtis veſtimentis ad ignem redire quantocius feſtinarent. His peractis Albertus locum impetrauit à Rege pro fratribus ſuis in Traiectenſi ciuitate ad conſtruendum cœnobium, cum libertate & donariis auri & argenti multis.* Hæc Iohannes ſupradictus in præfatis Chronicis Traiectenſium ſcripſit, quæ an vera ſint an falſa, non eſt noſtri propoſiti hoc in loco velle iudicare.

Miraculum magicum Alberti Magni.

Eodem anno in menſe Februario colligauerũt ſe perpetuis temporibus firmiſſimo fœdere Wormatienſes cum Moguntinenſibus, qui priſcis antea multis annis hoſtilitates & inimicitias ad inuicem diu exercuerunt.

Fœdus inter Wormatiẽſis & Moguntinẽſes initur.

His quoque temporibus Emicho Comes de Liningen omnino laborabat occulte, vt Richardum epiſcopum Wormatienſem caperet & abduceret, qui tamen auxilium ciuium ſuorum implorans Wormatiam intromiſſus eſt, ſtante nihilominus inter epiſcopum & Comitem dudum concepta diſcordia ad plures dies.

Emicho comes de Liningen inſidias ſtruit epiſcopo Wormatienſi.

Magnus iſtis temporibus tumultus in Regno fuit, & variæ diſſenſiones; quia non omnes Wilhelmum pro Rege Romanorum ſuſcipere voluerunt.

Wilhelmus rex nõ agnoſcitur ab omnibus.

Eodem anno caſtrum quod Richenſtein dicitur iuxta Rhenum, non longe à Bingen captum fuit.

Richenſtein caſtellum capitur.

Eodem quoque tempore cum Wilhelmus Rex in partibus inferioribus moraretur, Moguntia & reliquæ iſtarum partium ciuitates quæ ei adhæſerant, nullum contra aduerſarios habebant defenſorem. Vnde conuenientes in Moguntia proceres ciuitatum Wormatiæ, Bopardiæ, Weſaliæ, Bingiæ, Oppenheim, Fridbergiæ, Franckfordiæ, Geilnhauſen, Friſlariæ, & quarundam aliarum in die ſanctæ Margarethæ virginis & martyris, fœdus, pacem & concordiam inierunt anno prænotato, & omne thelonium, quod circa Rhenum hãbebant, pro bono pacis conſeruando depoſuerunt: quanquam pleræque earum grauibus eſſent debitis inuolutæ, propter bella & incommoda quæ paſſæ erant multa, tempore ſchiſmatis poſt depoſitionem Friderici Imperatoris ſecundi.

Cõfœderatio ciuitatũ.

MCCLV.

Hoc anno, qui fuit Iohannis abbatis tertius cum eſſet Rex Wilhelmus in Wormatia, vxor eius Regina quadam die in menſe Decembri ad caſtrum, quod Trifels appellatur, pergere cum honeſta comitiua ſtatuit. Quod percipiens Hermannus quidam miles de Rieperg, ipſam Reginam cepit in itinere, & Comitem de Waldeck cum ea, ſpoliatamque

Regina & comes de Waldeck capiuntur.

omnibus clenodiis ſuis duxit captiuam ad Rieperg, quam, poſteaquam aliquandiu detinuiſſet, abire permiſit.

Abbas Blidenſtadēſis dat eccleſiā in Kemden Capitulo Moguntine.

Eodem anno Hermannus abbas in Blidenſtat ordinis noſtri, Canonicis maioris eccleſiæ Moguntinæ de conſenſu conuentus ſui in augmentum præbendarum ſuarum contradidit eccleſiam parochialem in Kemde, cum omnibus prouentibus & attinentijs ſuis, ſub teſtimonio literarum ſigillis, ſuo & conuentus præfati munitarum, quas hic inſerere ſuperfluum duco; quia ſub eadem forma conſcriptæ, ſicut litera abbatis ſancti Diſibodi ſuper donatione Eccleſiæ in Oſternach, quas ſupra poſuimus.

Abbas Fuldenſis dedit eccleſiam in Berſtatt.

Henricus etiam abbas Fuldenſis de conſenſu conuentus ſui eodem anno contulit eccleſiæ Moguntinæ pro augmento præbendarum eccleſiam in Berſtatt, cum vniuerſis reditibus, prouentibus & attinentijs ſuis, ſicut patet in literis deſuper conſcriptis, quarum datum Fuldæ nonas Iunij, id eſt in vigilia ſancti Bonifacij, Anno MCCLV.

Abbas Selgenſtadēſis dedit eccleſiam Nuheim.

Starcardus quoque Abbas, Selgenſtadenſis noſtri ordinis, vna cum ſuo conuentu eiſdem Canonicis Moguntinis tradidit Eccleſiam parochialem in Nuhem, cum omnibus prouentibus & vtilitatibus ſuis reſeruato ſibi ſuiſque ſucceſſoribus in perpetuum iure conferendi vicariam vnam, his prouentibus inſtituendam in maiori Eccleſia Moguntina. Actum 6. Calend. Maij. Anno Domini MCCLV.

MCCLVI.

Abbas Spōheimēſis noluit dare Gentzingē.

Gerardus epiſcopus Moguntinus vna cum Canonicis Capituli ſui abbatem noſtrum Iohannem & conuentum huius monaſterij non parum moleſtantes, precibus & minis ſolicitarunt pro eccleſia in Gentzingen, q̄ omnibus modis in augmentum præbendarum cupiebant. Sed Iohannes Abbas conſentire noluit, & tam minas quam preces eorum conſtanti animo contemſit. Verum poſt mortem eius tandem Petrus Abbas ipſam eccleſiam petentibus donauit, ſicut inferius ſuo loco dicemus.

Wilhelmus rex à Friſonibus occiditur.

Eodem anno Wilhelmus cum pro corona imperii Romam ire diſponeret, ac Friſones rebellantes prius domare voluiſſet, exercitum contra eos 5. Calend. Ianuarij produxit. Qui præcedens exercitum ſuper glaciem ad explorandum introitum & viam meabilem contra aduerſarios, ſuper equum ſedebat: & ecce glacie confracta in paludinoſo vado equus ipſe cum Rege paulatim immerſus eſt, & rex nullum habens ſecum famulorum pene ſuffocatus fuit. Quod cernentes Friſones in arundinetis latitantes concurrerunt, & eum, neſcientes Regem, priuſquam adueniret exercitus, occiderunt.

MCCLVII.

Duo reges eliguntur propter diſcordiam.

Hoc anno, qui fuit Iohannis Abbatis noſtri 5. conuenerunt Principes Imperii ad Regem nouum inſtituendum, ne ſi diutius diſſimularent, ius electionis amitterent. Diſcordantes autem ab inuicem Conradus Colonienſis, Gerardus Moguntinus Epiſcopi, & Ludouicus comes Palatinus Rheni Duxq; Bauariæ, Richardum Cornubiæ Comitē, fratrem regis Angliæ in regem Romanorū elegerunt. Arnoldus vero archiepiſcopus Treuirorum cum adhærentibus ſibi Alfunſum regem Caſtellæ in regem Romanorum eligens, ſolennes ad eum nuncios miſit, conſilium & auxilium promiſit.

Alphonſus electus rex Romanorū negligit imperium.

At vero rex Alfonſus, vel contemnens vel non curans Romanum Imperium, nuncios magnis muneribus donatos remiſit, promittens ſe cum exercitu ſubſequuturum: ſed regno ſuo contentus (quia Philoſophus erat, & Aſtronomus maximus) non venit, nec ſe in aliquo de regno Romanorum intromiſit, præter ſolum titulum, quem præter honorem eligentium ſuorum, ad tempus in literis ſuis retinuit.

Richardus rex Romanorum.

Porro Richardus, præfatus Comes Cornubiæ, per Conradum archiepiſcopum Colonienſem ex Anglia euocatus, titulum & gubernacula imperij Romanorum aſſumſit, & cum magno ſuorum tripudio in Eccleſia beatæ Mariæ ſemper virginis apud Aquisgranum per eundem archiepiſcopum in Regem conſecratus fuit. Poſtea fauore & ſuffragijs ſuorum Principum à Colonienſibus, Bopardienſibus, Weſalienſibus, Moguntinenſibus, Francfordienſibus, & multis alijs ciuibus, vt verus Rex Romanorum ſuſceptus eſt. Vlterius aſcendens omnes in ſuam ditionē accepit, & multas pecunias ad habendum obedientiam impendit. Cumq; veniſſet vſq; Baſileam, & pecuniæ nimis prodigaliter expenſæ iam deficerent, Principes ab eo recedentes ſolū & deſolatū reliquerunt, tacite innuentes, ſe prædā ſequutos fuiſſe non hominem. Vnde cernens ſe Principum auxilio deſtitutū nil amplius poſſe proficere, cōmiſit Philippo de Falckenſtein (cuius ſororē ob nimiā pulcritudinem duxerat vxorem) regnū Wederaugiæ, Wernhero epiſcopo Argentinenſi Alſatiā, & Philippo de Hochenfels Bopardiam & Weſaliam cum attinentiis ſuis,

Richardus in Angliam reuertitur.

aſſumtaque vxore in Angliam reuerſus eſt. Emerat enim regnum pecunia, qua deficiente amplius regnare nō potuit. Tempore enim quo inſtabat electio, Gerardus archiepi-

archiepiſcopus Moguntinus à duce Brunſuicenſi tenebatur captiuus; quem ipſe Richardus, pro marcis octo millibus ea conditione redemit, vt vocem eius in electione obtinere mereretur. Quod & factũ eſt. Abſolut⁹ enim à cuſtodia dic̃ archiepiſcopus præfatus à Marpurg ad Francofurdiam tranſtulit, & Richardum in regem Romanorum elegit.

Archiepiſcopus Moguntinus captus.

Anno præſcripto VI. idus Nouembris obiit Richardus epiſcopus Wormacienſis, cui Conradus de Durcheim Decanus Moguntinenſis ſuccedens, præfuit tantum hebdomadibus tribus & obijt, in eccleſia Moguntina ante altare S. Petri ſepultus. Poſt hunc electus fuit Euerhardus de Badenberg præpoſitus eccleſiæ S. Cyriaci in Nuhuſen, & præfuit annis ferme XX. habuitq; diſcordiam cum ciuibus.

Richardus epiſcopus Wormatiẽſis moritur. Euerhardus epiſcopus Wormatiẽſis.

Eodem anno Ludouicus comes Palatinus Rheni, filius Ottonis ducis Bauariæ, habens Mariam vxorem ſuam de adulterio ſuſpectam (ſicut in ſuperioribus diximus) apud Werden Sueuiæ morantem XV. cal. Februarij decollari fecit, ex qua nullum habuit hæredem: quod factum nimis crudele fuit viſum omnibus bonis viris, & à multis reprobatum, cum ipſo qui fieri mandauit & præcepit.

Ludouicus Palatinus vxorem interfecit.

MCCLVIII.

Hoc anno Iohannes abbas huius monaſterij Petrum Priorem depoſuit, & eum in Cellerarium cœnobij ordinauit, propterea quod magis ad gubernandũ temporalia quã ſpiritualia idoneus eſſe videretur. Fuit enim homo (vt ipſe dicere conſueuit) natus ad terrena, qui quietis impatiens externis laboribus ſemper inhiabat: de quo latius erit dicendũ infra, vbi poſt mortem Iohannis abbatis noſtri in eius locum referetur ſubrogatus. Porrò poſt Petrum Nicolaus per abbatem Iohannem inſtitutus eſt Prior huius monaſterij, ſecundum ordinem XIII. qui aliquando fuit præpoſitus monialium in monte ſancti Ruperti apud Bingas: vir bonus, & pro regularis diſciplinæ obſeruantia ſatis admodum zeloſus, quam tamen ad priſtinum feruorem non potuit reducere: præfuit autem in officio Prioratus annis VI. & obijt.

Petrus Prior 12. deponitur. Nicolaus Prior 13. cõſtituitur.

Eodem anno eccleſia S. Catharinæ in Oppenheim per Gerardum archiepiſcopum Moguntinum in eccleſiam erigitur parochialem, vt patet in literis quæ ſequuntur.

Eccleſia parochialis in Oppẽheim. Copia fundationis.

Gerardus Dei gratia ſanctæ Moguntinæ ſedis archiepiſcopus ſacri imperii per Germaniam Archicancellarius. Cum ad mandatum ſereniſſimi Domini noſtri, Romanorũ regis illuſtris, per antiquiores & meliores incolas (reuelatis antiquis & veris limitibus, qui Moguntinam diœceſin à Wormacienſi diſtinxerunt, quanquam per ignaviam fuiſſent in parte conuulſi) extiterit liquido declaratum, quod noua ciuitas in Oppenheim in noſtra ſit diœceſi conſtituta, ac populus ciuitatis eiuſdem numero & authoritate in tantũ excreuerit (Domino adaugente) quod ipſam deceat imo expediat ob animarum ſalutem ſingularis ac proprii rectoris regimine gubernari. Nos de conſilio & conſenſu capituli noſtri & præpoſiti S. Victoris Archidiaconi loci, eccleſiam S. Catharinæ in ipſa ciuitate fundatam, in parochialem eccleſiam eligimus, facimus & creamus, ipſamque iure & honore parochialis eccleſiæ inſignimus: concedentes eidem vt proprii baptiſterii vſum habeat pro ſuis paruulis baptizandis, nec non cœmiteriũ ſpeciale ad commodum ſepulturæ: Iuratos etiam habeant & ordinent ſpeciales, qui ea quæ ſunt iuris ſpiritualis promoueant & diſponant. In huius facti teſtimonium ad debitam firmitatem præſens ſcriptũ noſtri & capituli noſtri ac præpoſiti S. Victoris præfati ſigillis fecimus communiri. Datum Moguntiæ V. nonas Iulii, anno Domini MCCLVIII.

Oppenheim noua ciuitas.

Eodem anno canonici maioris eccleſiæ Metenſis omnia bona ſua habuerunt in Odernheim (vbi S. Rufus quondam epiſcopus Metenſis, vſq; in præſentem diem manet tumulatus) canonicis maioris eccleſiæ Moguntinæ pro MXL. libris monetæ Metenſis vendiderunt, ſicut patet ex literis deſuper confectis & ſigillatis, quarum Datum eſt anno Domini MCCLVIII. cal. Iunij.

Odernheim S. Rufus epiſcopus.

MCCLIX.

Anno Iohannis abbatis noſtri VI. monachi ordinis noſtri de monaſterio S. Diſibodi iuxta Sobernheim, mortuo Ottone abbate ſuo per Gerardum archiepiſcopum & maioris eccleſiæ Moguntinæ canonicos, tamquã fundatores eiuſdẽ loci eliminati & expulſi ſunt, & datum eſt ipſum cœnobium ordini Ciſtercienſi vſq; in præſentẽ diem. Venientes igitur de Otterburg Wormacienſis diœceſis monachi & conuerſi ipſum locum primitus inhabitare cœperunt, conſtituentes ſibi primum ordinis ſui abbatem nomine Iohannem, qui ſe & monaſteriũ ſuũ eccleſiæ Moguntinæ, quaſi pro gratitudine accepti beneficij, in perpetuum obligauit ſingulis annis centum maltris ſiliginis, vt patet in copia quæ ſequitur:

Cœnobium S. Diſibodi datur Ciſtertienſib.

Reuerendis & dilectis in Chriſto, Wernhero præpoſito, Iohãni Decano, totiq; capitulo Mogũtino, frater Iohannes dictus, abbas & cõuentus monaſterii S. Diſipodi, Ciſterciẽſis ordinis, orationes in Domino ſempiternas. Cum vos vna cum venerabili Domino & Patre noſtro Gerardo archiep. Mog. monaſte

Copia obligationis.

rium S. Diſibodi tunc ordinis S. Benedicti, ab eccleſia Moguntina fundatum, ex certis cauſis nobis & per nos ordini noſtro donandum duxeritis: Ne ingrati videamur tantæ gratiæ per veſtram nobis factæ benignitatem, reſtaurantes immenſi muneris eiuſdem memoriam ſempiternam, vniuerſitati veſtræ promittimus liberaliter & conſtanter, & nos ſucceſſoresque noſtros obligatos eſſe volumus, quod ad opus duarum vicariarum de nouo in veſtra eccleſia ordinatarum, dabimus vobis de reditibus noſtri monaſterii ſingulis annis perpetuo ſingula quinquaginta maldra ſiliginis Bingenſis menſuræ Moguntiam, in omnem euentum, noſtris expenſis & periculo præſentanda, ſic quod vnam vicariam inſtanti meſſe dabimus maltra ſiliginis quinquaginta, & ex tunc in ſequenti meſſe proxima, & deinceps ad vtramque vicariam ſingulis annis perpetuo dabimus ſiliginis ſiccæ & abſq; palea centum maltra prædictæ menſuræ, Moguntiam (ſicut dictum eſt) præſentanda ſub noſtro periculo & expenſis, inter duo feſta, Aſſumptionis videlicet Mariæ & Natiuitatis eiuſdem. Adijcientes quod cum primum habuerimus aratra aliqua iumentis inſtructa, abſque omni dolo & fraude teneri nos volumus perpetuo ad deducendum vinum veſtrum, quod vobis creuerit in Monzechen ſingulis annis tempore vindemiarum, cum requiſiti fuerimus, ante cellarium veſtrum Moguntiam in noſtris curribus & expenſis: ita tamen vt ſi aliquod infortunii euentus acciderit, ſimus penitus excuſati. Et ad horum debitam firmitatem concedimus præſens ſcriptum, Dominorum in Eberbach & Otterburg abbatum, de conſenſu & ſcientia conuentuum eorundem, ac noſtri monaſterii ſigillorum munimine roboratum. Actum Moguntiæ, anno Domini MCCLIX. *pridie nonas Martii.*

Vides quemadmodum canonici maioris eccleſiæ Moguntinæ, vt præbendas ſuas facerent pinguiores, monaſterium quod antea ordinis noſtri erat liberrimum, Ciſtercienſibus pro centum maltris ſiliginis in ſeruitutem annuam vendiderunt, nō in paruam ordinis noſtri iacturam, iniuriam & opprobrium, immemores beneficij ab Ottone eiuſdem monaſterij abbate, noſtri ordinis vltimo, ante quadriēnium percepti, qui eis parochialem eccleſiam in Oſternach cum inſigni libertate tradiderat, cum omnibus prouentibus in perpetuum poſſidendam.

Albertus Magnus epiſcopus Ratisbonenſis.

Eodem anno Albertus Magnus prouincialis, ordinis prædicatorum, prouiſione Alexandri Papæ quarti factus eſt epiſcopus Ratisbonenſis in Bauaria.

MCCLX.

Gerardus archiepiſcopus Moguntinus moritur.

Gerardus archiepiſcopus Moguntinus obijt, cui Wernherus de Falckenſtein maioris eccleſiæ Præpoſitus ſuccedens præfuit annis XXIIII. menſibus VI. qui eccleſiam ſuam optime rexit, & reditibus ornatibusque mirifice eam ampliauit.

Wernerus ſuccedit.

Ludouici Palatini ſecunda nuptia.

Eodem anno Ludouicus comes Palatinus Rheni (de quo ſupra diximus) qui filiam Ducis Bauariæ Mariam vxorem ſuam occiderat, aliam duxit vxorem, filiam Conradi ducis Poloniæ, nomine Annam ex qua genuit filiam nomine Agnetē, & Ludouicum filium, elegantem virum, de quo poſtea ſuo loco erit dicendum.

Wormatienſium hoſtes nobiles.

Eodem quoque anno Iacobus de Lapide & Simon de Guntheim militares, contra Wormacienſes graues inimicitias gerentes, multos ex ciuibus tenebant captiuos: ſed poſtea inter eos concordia facta eſt, & captiui pecunia interueniente dimiſſi.

MCCLXI.

Inundationes maximæ.

Hoc anno, qui fuit Iohannis abbatis noſtri IX. maxima inundatio aquarum fuit in his regionibus, & Rhenus intantum excreuit, quod domos & ædificia multa ſubuerterit. Homines etiam circa Rhenum habitantes, nimio terrore perculſi, relictis domibus ſuis multi ad montium præſidia confugerunt.

Diſſenſio Colonienſis.

Maxima his temporibus inter Engelbertum archiepiſcopum & ciues Coloniēſes diſſenſio fuit, quæ multis annis non ſine damno vtriusque partis perdurauit.

MCCLXII.

Magus quidam mirabilia fecit.

Anno Iohannis abbatis huius monaſterij X. venit quidam homo ex partibus inferioribus ad terras iſtas, qui vocabatur Magiſter Theodo Magus & præſtigiator admirabilis, qui multa & incredibilia fecit prodigia. Nam in oppido Creutzenacht coram omni populo publice in foro caput famuli ſui amputauit, quod poſt ſpatium vnius dimidiæ horæ corpori iacentis reſtituit. Cum canibus in aere quaſi ad venandum ambulare videbatur, aſcendens atque deſcendens, & clamans in altiſſimis quaſi à remotis. Armatū hominem deuoraſſe putabatur. Currus quoque lignis ſeu fœno oneratos cum equis deuorauit, ſicut neſcientes modum putabant. Alia quoque ſtupenda fecit, quæ ſcribi hoc in loco ſuperfluum duxi.

Philippus de Hohēfels excommunicatur.

Eodem anno Wernherus archiepiſcopus Moguntinus excōmunicauit Philippum de Hohenfels, & terrā ſuppoſuit interdicto propter nimias & indiſcretas exactiones, quas in bo-

in bonis clericorum Moguntinæ ciuitatis in ſuo dominio poſitis faciebat, & grauis inter eos fuit exorta turbatio.

MCCLXIII.

Hoc anno, altera die poſt Epiphaniam Domini, tempore Richardi Romanorum regis, in monte S. Iacobi facta eſt concordia inter Philippum de Hohenfels ſupradictum, & prælatos eccleſiæ Moguntinæ, & ſub pœnis proſcriptionis & alijs cēſuris terribilibus confirmata, vt patet in literis deſuper confectis, quas propter prolixitatē nimiam omiſimus.

Reconciliatio Moguntinenſis.

His etiam temporibus inter archiepiſcopum & ciues Colonienſes longa & grauiſſima diſſenſio fuit, iſto libertates ciuium ad ſe trahere cupiente, illis vero pro libertate fortiſſime pugnantibus. Tandem ciues archiepiſcopum ſuū Engelbertum & Theodericum de Falckenburg fratrem eius capientes ad pacem compulerunt.

Diſſenſio Colonienſis & eiuſdem reconciliatio.

MCCLXIV.

Nicolaus Prior huius monaſterij XIII. hoc anno calend. Ianuarij obijt, vir bonus & amator diſciplinæ regularis, poſt quem XIV. Prior eſt inſtitutus monachus quidam, Otvvinus nomine, vir ſapiens & valde notabilis: qui præfuit in officio prioratus annis XII. & libenter reformaſſet collapſam diſciplinam monaſticam, ſed propter malitiam temporum parum proficere potuit.

Prior 13. moritur, & 14. inſtituitur.

Eodem anno fratres Eremitæ, ordinis S. Auguſtini, Wormaciam intrātes monaſterium ædificare cœperunt, quod perficientes inhabitant vſq; in hunc diem.

Auguſtiniani Wormacienſes.

Eodem quoq; anno XI. cal. Maij obijt Iohannes huius monaſterij Sponheimenſis abbas VIII. ſepultus in medio chori, ante gradus pr̄esbyterij.

Ioannes abbas 7. moritur.

DE PETRO OCTAVO HVIVS MONASTERII SPONHEIMENſis abbate, qui præfuit annis XXV. & menſibus tribus, & de variis geſtis illius temporis.

IOHANNE autem abbate mortuo atque ſepulto, cum ad nouum Paſtorem eccleſiæ viduatæ eligendum fratres huius monaſteri, qui tum erant cōueniſſent, grauis ſubſequuta fuit turbatio. Duo enim per diſſenſionem fuerunt electi. Petrus qui Cellerarius erat (de quo ſupra diximus) vnam partem conuentus pro ſe habuit, & Wilhelmus monachus, qui Cantoris gerebat officium, alteram pro ſe partem eligentium obtinuit. Cumque grauis contentio inter vnius cœnobij huius partes, oriretur, & quęlibet pars ſuum electum conaretur defendere, Petrus qui erat homo aſtutus, priſtina officij ſui autoritate vſus, ingenioſa adinuentione familiarium ſtipatus caterua, abbatiam potenter inuaſit, ſeque in omnibus pro abbate geſſit. Porro Wilhelmus ad Simonem comitem Sponheimenſem confugit, Petrum grauiter accuſans, comitis auxilium pro abbatia ſibi debita implorauit. At vero comes Simon partes Wilhelmi primo quidem fouere atque defendere laborauit, qui tamen poſtea cauſam totam in manus Wernheri archiepiſcopi Moguntini reſignauit. Durauit autem iſta contentio ad anni ſpatium, non ſine damno rerum monaſterij temporalium & grandi periculo animarum. Tandem Wernherus archiepiſcopus Moguntinus vtrumque ad ſe vocans electum, & modum formamque electionis, ſimulque & zelum eligentium diligenter examinans, Wilhelmum repudians Petrum in abbatem huius cœnobij confirmauit.

Diſſenſio in electione abbatis. Duo abbates.

MCCLXV.

Hoc anno poſt longam diſcordiam, Petrus tandem (ſicut diximus) à Wernhero archiepiſcopo Moguntino, repudiato Vvilhelmo, in abbatem huius monaſterij confirmatus eſt, fuitque VIII. in ordine abbatum, & præfuit anniš XXV. & menſibus IV. homo ſatis aſtutus & externis plus deditus quam ſpiritualibus. Erat autem oriundus ex Moguntia, qui poſtquam literis aliquandiu dediſſet operam, ad monaſterium venit, & ſub Iuano abbate monachus factus eſt, à quo poſtea Prior (ſicut diximus) ordinatus eſt, ac deinde Cellerarius, poſtremoq; abbas. Iſte Petrus eccleſiā parochialē in Gentzingen in pago Nachgau, q̄ ex donatione nobilis quondam viri Vdonis monaſteriū noſtrum per annos CXXXVIII. pacifice poſſederat, in primo cōfirmationis ſuæ anno ſtatim dedit capitulo maioris eccleſiæ Moguntinæ cum omnibus prouentibus ſuis, vt patet in his literis:

Eccleſia in Gentzingē alienatur.

Reuerendis ac dilectis in Chriſto, præpoſito ac Decano, totiq; capitulo eccleſiæ Moguntinæ, Petrus Dei gratia electus & confirmatus in abbatem monaſterii Sponheim, ſalutem & cum obſequio deuotas orationes in Chriſto. Vt per noſtræ ſubuentionis auxilium, (qua matri noſtræ digne ac reuerenter adeſſe tenemur) præbendarum veſtrarum tenuitas in aliquo releuetur, & per vos etiam beato Mar-

Copia donationis.

tino patrono noſtro reuerentiam impendamus, eccleſiam parochialem in Gentzingen, Moguntinenſis diœceſis, cum iure patronatus ac vniuerſis pertinentiis & reditibus ſuis, quos Paſtor ipſius eccleſiæ conſueuit hucuſque percipere, de conſenſu venerabilis patris, domini noſtri Wernheri archiepiſcopi Moguntini & totius conuentus noſtri vobis conferimus in perpetuum obtinendam, ita quod cum primum eam vacare contigerit, prouentus ipſius communibus veſtris vſibus libere perpetuo applicetis. Relicta tamen de prouentibus eiuſdem eccleſiæ certa & cōgrua portione, de qua perſona in ipſa eccleſia Gentzingen, Deo perpetuo ſeruitura & per vos inſtituenda, honeſte valeat ſuſtentari. In cuius facti memoriam & perpetuam firmitatem præſentes literas vobis damus, noſtro & conuentus noſtri ſigillorum munimine roboratas. Actum anno Domini MCCLXV. VII. *idus Iulii.*

Cōfirmatio Wernheri archiepiſcopi.

Hanc donationem Wernherus archiepiſcopus confirmans ſequentes literas tradidit:

Wernherus Dei gratia ſanctæ Moguntinæ ſedis archiepiſcopus ſacri Romani imperii per Germaniam Archicancellarius, dilectis in Chriſto, præpoſito, Decano, totique capitulo Moguntino ſalutem in Domino. Iuſtis petentium deſideriis grato nos decet conſenſu occurrere, & eadem ſtudioſe proſequi, inquantum facultas ſuppetit effectui mancipare. Veſtris igitur precibus inclinati, donationem eccleſiæ in Gentzingen, quam vobis in augmentum præbendarum veſtrarum dilecti in Chriſto, abbas & conuentus in Sponheim noſtræ diœceſis monaſterii, liberaliter & benigne fecerunt (ſicut in eorum ſcripto continetur inde confecto) gratam plurimum habentes & ratam, præſentis ſcripti teſtimonio confirmamus. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam noſtræ confirmationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Dei omnipotentis & beati Martini, ac noſtræ excommunicationis ſententiam nouerit incurriſſe. Datū Moguntiæ anno Domini MCCLXV. X. *cal. Octobris.*

Eccleſia parochialis in Sponheim incorporatur cœnobio.

In recompenſam autem præfatæ donationis, Wernherus archiepiſcopus memoratus de conſenſu capituli ſui eccleſiam parochialem in Sponheim cum omnibus prouentibus ſuis Monaſterio incorporauit, vt patet ex literis quæ ſequuntur.

Copia incorporationis.

Wernherus Dei gratia ſanctæ Moguntinæ ſedis archiepiſcopus, ſacri Romani imperii per Germaniam Archicancellarius, dilectis in Chriſto, Petro electo in abbatem totique conuentui monaſterii in Sponheim noſtræ diœceſis, ſalutem in Domino. Nos paterno penſantes affectu eccleſiam veſtram propter onera impreſſionum multimoda & per varios infortunatos euentus adeo attenuatam in multis, quod egeſtate non modica laboretis, vt quantum poſſumus veſtram inopiam pro ſalute noſtra aliqualiter releuemus, eccleſiam parochialem in Sponheim cum capellis attinentibus, vobis pleno iure habēdam perpetuo de conſenſu noſtri capituli & tui electi, qui eiuſdem eccleſiæ es patronus, tradimus & donamus, ita quod cum eam vacare contigerit, prouentus ipſius communibus veſtris vſibus libere perpetuo applicantes ad ipſam eccleſiam fidelem & perpetuum Vicarium loci Archidiacono præſentetis, cui de prouentib. ipſius eccleſiæ certam & congruam aſſignabitis portionem de qua honeſte valeat ſuſtentari, qui etiam nobis & Archidiacono ipſi de iuribus nobis debitis valeat reſpondere. Nos præpoſitus, Decanus & capitulum Moguntinum noſtrum ſuper donatione huiuſmodi liberaliter impertimur conſenſum. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ donationis infringere, vel ei auſu temerario cōtraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotētis Dei & S. Martini ſe nouerit incurſurum. Ad maiorem autem firmitatem & euidentiam huius, fecimus vobis præſens ſcriptum noſtrum, noſtro, prædictorum Præpoſiti Decani & Capituli, nec non & tui electi ſigillorum munimine roborari. Actum anno domini MCCLXV. VII. *idus Iulii.*

Ius patronatus pertinet abbati.

Conſenſus Capituli.

Itaque vt eccleſia villæ Sponheim incorporaretur monaſterio, Petrus abbas eccleſiam in Gentzingen cum omnibus pertinentijs ſuis eccleſiæ Moguntinæ donauit.

Ciues Herbipolenſes mulctantur grauiter.

Eodem anno ciues Herbipolenſes propter magnas variasque iniurias, quas intulerant Iringo epiſcopo ſuo & clero, in duobus millibus & ducentis marcis ei condemnati ſunt, & ſoluto argento ad eius obedientiam redire ſunt compulſi.

MCCLXVI.

Decimæ Bingenſis.

Hoc anno præpoſitus, Decanus & capitulum maioris eccleſię Moguntinæ, quartam partē decimæ in Bingen pro pecunia emerunt à Philippo ſeniore de Falckenſtein, & duobus filijs eius Philippo & Wernhero, quam iure feudali ab eccleſia Moguntina tenuerant, Wernhero archiepiſcopo conſentiente, vt patet ex literis emptionis deſuper confectis, quarum datum eſt anno Domini MCCLXVI. tertio idus Februarij.

Epiſcopus Herbipolēſis moritur.

Eodem anno obijt Iringus epiſcopus Herbipolenſis cui Bartholdus de Sternberg ſuccedens præfuit annis XVIII.

MCCLXVII.

Prædicatores Spirēſes.

His temporibus monaſterium fratrum Prædicatorum in ciuitate Spirenſi ſub Henrico epiſcopo fundari cœpit de conſenſu eius & totius capituli.

Eodem

Eodē anno ſeditio maxima fuit inter ciues Coloniēſes exorta. Nam cū Rectores ciuitatis communitati graues exactiones & precarias * impoſuiſſent, ſurrexit aduerſus conſulatum ipſa communitas, ſeque mutuo inſectantes armis ac bello in ipſa ciuitate impugnabant, & multi ab vtraque parte cæſi & occiſi fuerunt.

Seditio Colonienſis.
** Vel Beed.*

MCCLXVIII.

Hoc anno, qui fuit Petri abbatis noſtri IIII. Wilhelmus, qui (vt ſupra diximus) contra Petrum in diſſenſione fuerat electus pro abbate huius monaſterij ab vna parte conuētus, ſed à Wernhero archiepiſcopo Moguntino refutatus tanquam pauciores & infirmiores voces habens in electione, poſteaquam monaſterium & abbatem diu moleſtauerat, diſcurrens hinc inde ab ipſo archiepiſcopo Moguntino capitur, & carceri mancipatus vſque ad obitum ſuum non exiturus. Et ceſſauit quaſſatio ipſa, quam per triennium contra Petrum exercuerat, adhærentibus ſibi quibuſdam è fratribus, occulte tamen propter metum epiſcopi.

Wilhelmus Pſeudoabbas capitur.

MCCLXIX.

Hoc anno grauis inter epiſcopum Herbipolenſem Bertholdum & comites de Henneberg, Caſtello, & Hohenlohe diſcordia fuit exorta, qui tandem iuxta oppidum Franconiæ, quod Kitzingen dicitur, ad pugnam conuenientes, acriter concertarunt, & multi ab vtraque parte fuerunt cæſi, vulnerati & capti.

Epiſcopus Herbipolenſis diſcordat à quibuſdā comitibus.

Eodem anno proſcripti & profugi à ciuitate Colonia, facto ſub terrā occulto meatu, Coloniam occupare & capere volentes, multa ciuibus mala intulerunt, compugnantesque ad inuicem, damna ſibi irrecuperabilia mutuo præſtiterunt.

Colonienſis ſeditio.

MCCLXX.

Hoc anno, Petri abbatis noſtri VI. cum obſeruantia regularis (proh dolor) nimium à prima ſui inſtitutione defeciſſet, monachi huius cœnobij iam publice proprietarij eſſe cœperunt, ipſo abbate conſenſum ad hoc præbente expreſſum. Nam tunc primum conuentus ab abbate fuit diuiſus, ita vt abbas certa bona pro menſa & ſuſtentatione ſui haberet ſeorſum, & pro ſe conuentus ſimiliter ſeorſum. Et tunc primum ceſſauit communis vitæ regularis inſtitutio, quæ per annos ferme CXXX. ſatis laudabiliter in præſenti monaſterio antea viguerat. Conuentus ergo ſummam prouentuum ſuorum in præbendas diſtinxit, adijciens his quoddam commune diſtribuendum (quod Præſentias appellant) more ſecularium canonicorum in graue detrimentum præſentis monaſterij & periculum animarum.

Monachi huius monaſterii ab obſeruantia regulari receſſerunt.

Eodem anno Iohannes abbas & conuētus S. Cœnobij Nidenſis, ordinis noſtri, Colonienſis diœceſis, vendiderūt capitulis Moguntinenſibus maioris eccleſiæ & beatæ Mariæ virginis ad gradus, villas Drechtingshauſen * Heimbach ſuperiorem & inferiorem, Weiler, cum terminis earum, ac partem caſtri Reichenſtein cum hominibus, fundo, proprietate, dominio, ædificijs, vineis, poſſeſſionibus, terris, cultis & incultis, iuriſdictione ac actionibus quibuscunque cum omnibus iuribus, pertinentijs & prouentibus in præfatis villis, & in ipſo caſtro Reichenſtein, & cunctis terminis adiacētibus, pro MCCCCXXIII. marcis denariorum Colonienſium, ſicut patet in literis huiuſcemodi venditionis deſuper cōfectis, quarum datum eſt præfato anno, VIII. *cal. Octob.*

Drechtingshauſen venditur.
Hodie Dreckshauſen.

Eodem quoque anno Gotfridus Dominus de Eppenſtein & filius eius Gotfridus villam quæ dicitur Flersheim, cum agris, vineis, curtibus, pratis, paſcuis, aquis, molendinis, nemoribus, terris cultis & incultis, hominibus ibidem exiſtentibus, vel redire volentibus qui ſe ad alia loca tranſtulerunt & hæreditatem habuerunt ibidem, militibus (pueris militum à Iohanne Venatore exceptis) pro MD. marcis vendiderunt, literas deſuper conficientes, quarum Datum eſt tale: *Actum anno Domini* MCCLXX. *tertia feria poſt Dominicam Iudica.*

Flersheim venditur eccleſiæ Moguntinæ.

MCCLXXI.

Anno regiminis ſui ſeptimo Petrus abbas huius cœnobij bona in Praumvveiler cōparauit pro CC. marcis de quibus curtem fecit eamque, pro cenſu annuo agricolis locauit. Verum poſt aliquot annos domus ipſa quæ ad curtem pertinebat fuit exuſta, & coloni agros monaſterio reſignarunt, qui diſtracti villanis per partes & minutas pro cenſu annuo locati fuerunt.

Curtis noſtra in Weiler emitur.

MCCLXXII.

Hoc anno obijt Henricus epiſcopus Spirenſis, cui Fridericus de Bolandia ſororis filius IV. nonas Martij ſuccedens, præfuit annis fere XXX.

Epiſcopus Spirenſis moritur.

Eodē quoq; anno obijt Engelbertus archiepiſc. Colonienſis in eccleſia Budenſi ſe-

Epiſcopus Colonienſis moritur, Sifridus ſuccedit.

pultus, cui Sifridus de Weſterburg, vir bellicoſus nimium, ſucceſſit; & à Gregorio Papa x. confirmationem cum decore pallij archiepiſcopalis ſuſcepit.

MCCLXXIII.

Rudolphus de Habſpurg rex Romanorum.

Hoc anno, qui fuit Petri abbatis noſtri nonus, principes Romani imperij apud Franckfordiam conuenientes, in regem Romanorũ poſt multos tractatus vnanimiter tandem elegerunt Rudolphum comitem de Habſpurg tunc abſentem, & Baſileam cum magno exercitu obſidentem; qui vt audiuit ſe in regẽ Romanorum electum, ſoluta mox obſidione venit in Franckofordiam, & deinceps ad Aquaſgrani deſcendens conſecrationis munus ex more ſuſcepit. Ibi principes iurata obedientia feudalia ſua de manu eius ſuſceperunt, eique contra omnes aduerſarios imperij fortiter adſtiterunt. Vnde multa in breui recuperauit, quæ ab imperio alienata fuerant, pacemque reformauit in terra, & regnauit annis XVIII. menſibus vero X. Vxorem habuit Helizabeth filiam Burchardi comitis Haierloch, quæ peperit ei tres filios, Albertum ducem Auſtriæ, qui poſtmodum fuit Imperator Romanorum, à quo omnes duces Auſtriæ qui hodie ſunt, aut interea fuerunt, geniti ſunt: Hartmannum qui fuit in Rheno ſubmerſus; & Rudolphum Sueuiæ ducẽ, qui filiam Ottocari regis Bohemiæ duxit vxorem. Filiarũ prima nupſit Wentzeslao regi Bohemiæ: ſecunda Machtildis nomine Ludouico comiti Palatino Rheni, ſicuti dicemus: tertia Alberto duci Saxoniæ, & quarta Carolo principi Apuliæ.

Filij Rudolphi Habſpurgenſis.

Ludouicus Palatinus ducit tertiã vxorem.

Eodem anno Ludouicus comes Palatinus Rheni, mortua ſecũda ſua vxore tertiam duxit Machtildem præfatam Rudolphi regis Romanorum filiam, de qua genuit Rudolphum comitem Palatinum Rheni, & Ludouicum poſtea Imperatorem, de quibus poſtea dicemus.

MCCLXXIV.

Comites 15. contra Imperatorem conſpirant.

Hoc anno certi comites, videlicet comes de Montfort, comes de Helffenſtein, comes de Duckenberg, comes Eberhardus de Wirtenberg cum alijs vndecim, contra regem Rudolphum conſpirantes eum aut capere aut interficere ſummopere quærebant, quod cum ei innotuiſſet, producto contra eos magno exercitu vicit, eoſque ad obedientiam ſibi & imperio in perpetuum coegit, & pacem in omni terra circumquaque ab Italia vſq; ad Angliam tutam reformauit.

Diſcordia abbatis & monachorũ.

Eodem anno Petrus abbas huius monaſteri, cernens illam diuiſionem redituum & prouentuum inter ipſum & conuentum ante triennium factam omnis impuritatis futuræ principium, & authoritatis ſuę non paruum detrimentum, vehementer doluit de ea, & renitentibus omnibus, præter Ortvvinum Priorem, eam publice reuocauit. Vnde commoti monachi & quaſi in væſaniam verſi totis viribus reſtiterunt, factaq; inter ſe conſpiratione abbatem interficere potius quam ſibi indultam ſemel proprietatis portionem reſignare ſtatuerunt. Quod cum abbati innotuiſſet, dans locum iræ ad Creutzenach declinans, plus quam ad anni ſpatium ibidem commoratus eſt, quouſque tandem mortuo potiore factionis principe, res per comitem de Sponheim dominum Simonem compoſita & ſedata fuit.

MCCLXXV.

Rudolphus rex Ottocarum Bohemiæ regem vicit & occidit.

Anno Petri abbatis noſtri XI. Rudolphus rex Romanorum exercitum mouit in Bohemiam, contra Ottocarum regem, Auſtriam, Stiriam, Carinthiam, Morauiam, mortuo hærede legitimo iniuſte contra imperij iuriſdictionem occupantem, factaque congreſſione eum vicit & ſubiugauit, pactaque ſubiectionis impoſuit. Verũ cum ille promiſſa ſeruare poſtea contemneret, Rudolphus denuo in Bohemiam reuertitur, & regem periurum iterum ſuperans occidit, & ſibi regnum Bohemiæ ſubiugauit. Porro ducatum Auſtriæ donauit filio ſuo Alberto comiti de Habſpurg, à quo Maximilianus hodie rex Romanorum ſecundum rectam lineam generationis ita vt ſequitur cõtinuatam deſcendit. Rudolphus rex ex comite de Habſpurg rex Romanorum genuit Albertum, poſtea regem, ducem Auſtriæ. Albertus genuit Albertum iuniorem ex Helizabeth filia comitis ſiue ducis Carinthiæ Meynhardi. Albertus iunior genuit Lupoldum ducem Auſtriæ ex Iohanna filia comitis Pyrrethi. Lupoldus autem genuit Erneſtum ducem, Erneſtus autem genuit Fridericum Imperatorem tertium, ex Simburga filia ducis Alexij de Ancazon in Polonia. Fridericus autem Imperator genuit Maximilianum regem. Maximilianus autem genuit Philippum ducem Auſtriæ, Burgundiæ, Brabantiæ, & Mariam Reginam Hiſpaniæ, de quibus ſuo loco dicetur.

Comites de Habſpurg fiunt duces Auſtriæ. Genealogia ducum Auſtriæ.

MCCLXXVI.

Anno Petri abbatis noſtri XII. concordia inter ipſum & conuentum ſuum per Si-

monem

monem comitem facta eſt, mortuo Sigero monacho, qui totius turbationis princeps & caput fuit, ita videlicet, vt diuiſio redituum ſemel inter abbatem & conuentum (vt prædiximus) facta deinceps permaneat, & monachi ſingulis annis de perceptis & expoſitis abbati computationem facere teneantur. Ipſe quoque abbas, ne quid inconſulto ſuo conuentu alienare poſſet, computationem ſimili modo facere conuentui quotannis omnimode ſit adſtrictus, & neque abbas ſine conſenſu conuentus, nec conuentus ſine conſenſu abbatis quicquam vendere ſiue alterare præſumant. *Concordia inter abbatẽ & monachos noſtros proprietarios.*

Eodem anno prænotato obijt Ortvvinus huius monaſterij Prior XIV. cui multum diſplicuit illa diuiſio prouentuum inter abbatem & conuentum, eamque totis viribus ad impedire ne fieret, aut reuocare factam laborauit, ſed parum proficere potuit, licet omnium in ſe fratrum odia prouocauerit. *Ortvvinus Prior moritur.* Poſt hunc inſtitutus fuit Prior XV. Megenhardus monachus, filius Iohannis militis de Weinsheim, qui præfuit in illo officio annis XVIII. *Megenhardus Prior 15.*

MCCLXXVII.

Anno Petri abbatis noſtri XIII. Simon comes de Sponheim aduocatus noſter obijt relinquens duos filios, Iohannem & Henricum, de quibus ſequenti anno latius dicemus. *Simon comes de Spõheim moritur.*

Eodem anno Hermannus filius regis Rudolphi in Rheno ſubmerſus eſt, & in Baſilea ſepultus, non ſine lacrumis matris multis.

MCCLXXVIII.

Anno Petri abbatis noſtri XIV. Iohannes & Henricus comites de Sponheim fratres & filij comitis Simonis (de quo ſupra diximus) grauem inter ſe diſſenſionem habuerunt. *Diſcordia inter fratres, comites Sponheimẽſes.* Iohannes maior natu erat, cui & Pater comitatum Sponheimenſem gubernandum reliquerat, vir animoſus & conſtans, qui cum fratri Henrico in nullo cederet, hoſtem ſibi aduerſariumque effecit. Itaque Henricus comes frater Iohannis ad Wernherum archiepiſcopum Moguntinum ſe conferẽs ejus tuitioni ſe commiſit, & feudum XX. marcarum denariorum Aquinenſium pro ſeruitute annua recepit, ſed & caſtrum, quod Beckelnheim appellatur, cum villis adiacentibus caſtrenſibus ibidem, & octoginta marcarum redditibus, in graue comitatus diſpendium, præfato archiepiſcopo vendidit pro MCCCC. marcis denariorum Aquinenſium, vt patet ex literis venditionis, quas archiepiſcopo tradidit, quarum tenor ſequitur. *Hẽricus comes feudalis fit archiepiſcopo & caſtrum Bikelnheim vendit.*

Ego Henricus nobilis vir, natus quondam Simonis Comitis de Sponheim tenore præſentium publice recognoſco, & ad notitiam vniuerſorũ cupio peruenire, quod caſtrũ meum Beckelnheim cum villis caſtrenſibus iam feudalibus ibidem caſtrenſi feudo, & octoginta marcarum reditibus de conſenſu Cunegundis vxoris meæ, cui idem caſtrum propter nuptias in donationem exſtitit aſſignatum, communicata manu vendidi domino meo Wernhero archiepiſcopo & eccleſiæ Moguntinæ in proprietatẽ perpetuo poſſidendũ, pro MCCCC *marcis denariorum Aquinenſiũ, ſoluendis in certis terminis, conſtitutis mihi fideiuſſoribus pro eiſdẽ, prout in literis ipſius domini archiepiſcopi ſuper ea confectis plenius continetur, promittẽs archiepiſcopum & eccleſiã ſupra dictos de caſtro & bonis eiuſdẽ per anni & vnius diei ſpaciũ, prout iuſtũ & conſuetũ fuerit, vverandare.* Et quia præfatus dominus archiepiſcopus pro* CC. *monetæ prædictæ me acquiſiuit in caſtrẽſem * ſuũ & eccleſiæ Moguntinæ apud Olmenã vel Bingiam, data mihi optione, in loco iſtorũ reſidentiam eligendi, profiteor & proteſtor, quod ipſas ducẽtas marcas poſt quã mihi fuerint perſolutæ, in bona ſita apud Olmenã vel Bingiã, de quibus reditib.* XX. *marcarũ habere poterunt annuatim, conuertere teneor, vel de bonis meis quæ iure proprietatis poſſideo* XX. *marcarũ reditus demõſtrare eidẽ domino archiepiſcopo, recipiendos ab ipſo & eccleſia Moguntina nomine caſtrenſis feudi, & tenendos. Præterea ſi ante dictum dominũ archiepiſcopũ occaſione mei guerram habere cõtigerit, cum Iohanne comite de Spõheim fratre meo, fratriq; in proſecutione iuris mei adſtiterit, nullã prorſus cõpoſitionem ab ipſo comite acceptabo, abſq; ſcitu eiuſdẽ domini archiepiſcopi & conſenſu. Et hoc mihi promiſit ſimiliter ſe factur ũ. In cuius teſtimoniũ & certitudinẽ firmiorẽ præſentes cõſcribi literas & ſigilli mei feci munimine cõmuniri. Ego quoq; Cunegũdis vxor nobilis anteſati, proprio ſigillo carẽs, in teſtimonium & euidentiam mei cõſenſus, ipſas literas ſigillo Lucardis matris meæ petij ſigillari. Datum & actum Moguntiæ, anno Domini* MCCLXXVIII. VIII. *Calend. Auguſti.* *Copia venditionis.* ** Burgman.*

Iohannes Comes grauiter offenſus, inimicum animum contra fratrem & archiepiſcopum concepit, qui, dum caſtrum præfatum Beckelnheim paternæ hæreditatis portionem, nec precibus nec minis obtinere poſſet à præſule Wernhero, armis rem aggredi ſtatuit. Factus itaque publicus archiepiſcopi hoſtis & inimicus, multa eccleſiæ Moguntinæ intulit per ſe & per ſuos damna.

MCCLXXIX.

Anno Petri abbatis noſtri XV. atrox bellum inter Wernherum archiepiſcopum Mo-

Bellũ geritur inter comites fratres & Wernherum archiepiſcopũ. Inſignis vnius viri conflictus.

guntinum & Iohannem comitem de Sponheim iuxta Gentzingen non procul à Sprenglingen factum eſt propter caſtellum Beckelnheim, quod Henricus frater Iohannis comitis de Sponheim eidem archiepiſcopo (ſicut diximus) ſine conſenſu fratris vendiderat, & ab vtraque parte multi fuerunt occiſi, vulnerati & capti. Inter alios fuit quidam macellarius de Creutzennacht dictus Michael Mort vir fortis & audaciſſimus, qui pro parte comitis domini ſui tam fortiter contra aduerſarios pugnauit, vt quaſi alter Maccabęus perenne ſibi nomen laudis apud poſteritatem promeruerit. Nam in medio hoſtium conſtitutus à dextris & à ſiniſtris gladium fibrans, tam fortiter in illos ſęuiebat, vt ipſe ſolus plures quam xx. occideret, ſibique viam per medium illorum mucrone pararet. Tandem multitudine hoſtium ſuperatus ac pedibus læſus in terram corruit, reſumtisque illico viribus & ſtans in genibus, cum ſurgere non poſſet, ſe fortiter defendens ac trepide circumfibrans gladium, adhuc quinque alios proſtrauit, & plures è circumſtantibus vulnerauit. Poſtremo autem non habens adiutorem, cum ſui partim fugere cœpiſſent, glorioſe occubuit. In tantæ fortitudinis memoriam lapis in eodem loco erectus cum eius inſculpta imagine, vſq; in præſentem diem cernitur.

Lapis iſte anno 1568. per Cinglianos ſubuerſus.

Archiepiſcopus Victor, comites capti.

Cæterum etſi ambiguo Marte diu pugnatum fuerit, tamen victoria tandem archiepiſcopo ceſſit. Ibi de parte comitis Iohannis capti ſunt ab eodem archiepiſcopo comes Rheni, comes de Liningen, comes de Veringen, cũ multis alijs nobilibus: & ipſe Iohannes comes de Sponheim equi ſubſidio fugiens vix euaſit. Erat autem vno pede claudus, qui cum propria manu fortiter pugnaret, ab hoſtibus circumuallatus & comprehenſus eſt: Quod cernens ſupradictus Michael Mort cum cæteris macellarijs de Creutzennacht audacter (ſicut diximus) ſuper hoſtes irruit, & dominum ſuum proprio ſanguine liberauit. Pro tanto beneficio comes poſtea macellarios in Creutzennacht proprio & ſingulari priuilegio remunerauit.

Exercitus archiepiſcopi ſpoliat templa & monaſteria. Schvvabẽheim.

Hac victoria potitus archiepiſcopus omnes villas comitis in circuitu ſpoliauit & multas incendit. Milites quoque eius prædam ſitientes nec monaſterijs pepercerunt, nec eccleſijs. Nam cœnobium, quod Schvvabenheim dicitur, in vicino ſitum, intrantes ſpoliauerunt, curtes & ædificia in circuitu prædantes incenderunt, & multa fratribus damna intulerunt.

Reinberg caſtrum deſtruitur.

Eodem anno Wernherus archiepiſcopus præfatus caſtrum quod Reinberg dicitur, cepit & funditus deſtruxit, propter latrocinia & deprædationes quæ ex ea fiebant.

Fœdus inter comitem Veldenſem & archiepiſcopum Moguntinum. Copia fœderis.

Eodem quoq; anno Henricus comes de Veldentz ſe cũ Wernhero archiepiſcopo Mogũtino in perpetuũ cõfœderauit, vt patet ex literis quæ ſequũtur, quarũ tenor talis eſt:

Ego Henricus comes Veldentiæ notum facio vniuerſis, quod reſpectu fidelitatis qua teneor eccleſiæ Moguntinæ, cuius dapifer ac vaſallus exiſto, & à qua habeo larga feuda, deſiderans in eiuſdem eccleſiæ deuotione & obſequio perpetuo manere, promitto bona fide pro me & meis hæredibus, qui comitatu Veldentiæ mihi ſuccedere debent, quod ego & hæredes mei prædicti domino Wernhero archiepiſcopo & eccleſiæ Moguntinæ contra iniuriatores eorũ quoſcunq; auxilium præſtabimus & perpetualiter aſſiſtemus. Quod & ipſe archiepiſcopus mihi & meis hæredibus promiſit facere vice verſa, prout in literis ſuis patentibus plenius continetur. In cuius rei teſtimoniũ euidens & perpetuã firmitatẽ ſigillũ meum duxi præſentibus appendendum. Datum & actum anno Domini MCCLXXX. *cal. Septembris.*

MCCLXXX.

Albertus Magnus moritur.

Anno Petri abbatis noſtri XVI. obijt Albertus Magnus quondam Ratiſponenſis epiſcopus, vir vndecunque doctiſſimus, Coloniæ in choro fratrum ſuorum ſepultus, non ſine opinione ſanctitatis.

Bellum Aquenſe. Comes Iuliacẽſis cum filio & 468. occiditur.

His temporibus magna in diuerſis mundi partibus bella fuerunt, tam in eccleſiaſticos quam in ſeculares. Wilhelmus comes de Iuliaco cum CCCCLXVIII. armatis ciuitatem Aquenſem occulte ingreſſus, animo & intentione capiendi ciuitatem, cum filio ſuo primogenito ac cunctis armatis ſuis à ciuibus occiſus eſt. In cuius facti vindictam poſtea, cum de concordia fieret tractatus, Aquenſes compulſi ſunt comiti Iuliacenſi perpetuis temporibus ius inſtituendi præpoſitum in eccleſia Aquenſi reſignare, cum perceptione tertiæ partis omnium oblationum cedentium in eccleſia beatæ Mariæ ſemper virginis ibidem.

MCCLXXXI.

Conuentus Principum. Imperator Burgundios vincit. Colmar, Zurch, Bern, Hagenavv, rebelles.

Anno Petri abbatis noſtri XVII. Rudolphus rex Romanorum rebus in Auſtria & Bohemia proſpere geſtis, conuentum ſolennẽ primo Nurenbergæ, poſtea Francfordiæ celebrauit: omnia caſtella, in quibus ſe latrones & ſpoliatores vię regiæ continebant, deſtruxit. Poſtea contra Burgundiæ comitem exercitum mouit, & primo Biſontinam ciuitatẽ obſidione vallauit, contra quem comes cum magno exercitu procedens, victus eſt, & in deditionem regis iurauit. Rediens à Burgundia rex Columbariam, Thuregium, Beronam & Ha-

& Hagenavv ciuitates rebelles cepit, autoribus rebellionis partim occiſis, partim proſcriptis: & ſiluit omnis terra à facie eius in bona pace.

Eodem anno Rodolphus rex apud Moguntiam conſtitutus menſe Decembri cum multis principibus, concordiam fecit inter Wernherum archiepiſcopum Moguntinum cum Henrico comite de Sponheim ex vna, & Iohannem comitem de Sponheim fratrem Henrici, cum Henrico filio ſuo ſibique adhærentibus ex altera parte, ſuper omnibus guerris & bellis & damnis ratione caſtri Beckelnheim habitis, vt patet ex literis compoſitionis quæ ſequuntur:

Bellū inter comites Spōheimenſes & archiepiſcopum Moguntinum, quod propter caſtrū Beckelheim geſſerant, componitur. Literæ compoſitionis.

Rodolphus Dei gratia rex Romanorū ſemper Auguſtus, notum facimus vniuerſis ac ſingulis has literas lecturis aut legi audituris, quod nos omnem diſcordiam, litem & contentionem, quæ fuerunt inter dilectos principes noſtros, Wernherum archiepiſcopum Moguntinum, eccleſiam ſuam, Henricum fratrem comitis de Sponheim, cum omnibus amicis & auxiliariis eorum partibus ex altera, complanauimus, concordauimus & pacificauimus integraliter, perfecte ac in perpetuum, ſuper omnibus factis commiſſis & perpetratis, in toto tempore illo quo diſcordia inter eos cœpit & durauit, in hunc modum. Inprimis caſtro Beckelnheim, caſtrenſibus hominibus & bonis, quæ præfatus archiepiſcopus emerat, ſicut habetur in literis diuiſionis inter comitem Iohannem & Henricum fratrem eius factæ, renunciauit prædictus comes Iohānes cum vxore & fratre ſuo Euerhardo pro ſe & cunctis hæredibus ſuis, coram nobis in perpetuum: debetq́; meo iudicio, ſub quo dicta bona conſtare noſcuntur, facere omnia & ſingula quæ ordo iuris cum Warandia expoſtulant. Comes Henricus ſua tertia parte ibidem debet eſſe contentus, quemadmodum hucuſque tenuit eandem & archiepiſcopus vna cum eccleſia Moguntina in duabus partibus, quas ei vendidit Henricus frater comitis Iohannis, ſine alicuius eorum moleſtatione in poſſeſſione quieta permanebit. Captiui omnes facto iureiurādo pacis (vt moris eſt) liberi dimiſſi ſunt. Omnia præſcripta Iohannes & Henricus comites de Sponheim ſe firmiter obſeruaturos ſuper ſancta Dei Euangelia iurauerunt. Quod ſi hanc concordiæ & pacis noſtram compoſitionem ad iniuriam archiepiſcopi & eccleſiæ Moguntinæ præfati comites violare præſumpſerint, tunc nos vna cum ciuitatibus regni Francfordia, Fridburg, Wetzlaria, Geilenhauſen, Oppenheim, Weſalia ac Bopardia, & ipſe nobiſcum aduerſus eos, ſæpedicto archiepiſcopo & eccleſiæ eius auxilium ferentes, aſſiſtentiam faciemus. Contra hæc auxilium ferre præfatis comitibus Iohanni & Henrico non debebunt Fridericus comes de Liningen, neq; filius eius, neq; Euerhardus comes de Katzenellenbogen, neq; Emicho comes de Liningen, ſeu aliquis eorum, aduerſus archiepiſcopum & eccleſiam Moguntinam. Hanc autem concordiæ & pacis compoſitionem de conſenſu & bona voluntate præfatorum, archiepiſcopi Moguntini, & comitum Iohannis & Henrici de Sponheim fecimus, & ad inſtantiam eorundem ſigillum noſtrū regium, vna cum ſigillis eorum & Friderici comitis de Liningen & Euerhardi comitis de Katzenelnbogen, his literis fecimus appendi. Actum Moguntiæ anno Domini MCCLXXXI. *in profeſto S. Luciæ.*

Captiui dimiſſi.

MCCLXXXII.

Anno Petri abbatis noſtri XVIII. Iohannes comes de Sponheim, qui ſuperiori anno (ſicut diximus) contra Vvernherum archiepiſcopum Moguntinum apud Gentzingen dimicauerat, nunc perpetuum cum eo fœdus inijt, aſſiſtentiam contra omnes iniuriatores promittit, exceptis Gotfrido comite Seinenſi, Henrico comite de Starckenburg, Euerhardo comite de Catzenelnbogen (qui fuit frater vxoris ſuæ) Emichone & Friderico iuniore comitibus de Liningen, comite quoq; de Zvveibrucken & Lantgrauio Haſſiæ, cum quibus antea exſtitit fœderatus, vt patet ex literis deſuper confectis, Moguntiæ datis *anno Domini* MCCLXXXII. *tertio nonas Maii*, quæ quia & nimis ſunt prolixæ, & noſtro propoſito nihil conducunt, eas conſulto tranſmiſimus..

Fœdus inter comitem Iohannem de Sponheim & archiepiſcopum.

Eodē anno Rodolphus caſtra prædonū Reichenſtein & Schoneck capiens deſtruxit.

Eodem anno ſecunda feria poſt feſtum S. Paſchæ, ciues Moguntini omnes Iudæos qui erant in ciuitate Moguntina propter quoddam enorme maleficium occiderunt, & omnia eorum bona ſibi vſurparunt. Subſequuta eſt ſimilis plaga in cæteros Iudæos pene omnes per totam Alemanniam.

Caſtra duo deſtructa. Iudæorum occiſio.

Annus iſte tam fuit temperatus, vt circa feſtum Marcellini & Petri martyrum (id eſt II. Iunij) vineæ generaliter in his terris vbique botros florentes haberent.

Annus temperatus.

MCCLXXXIII.

Anno Petri abbatis noſtris XIX. in die S. Potentianæ virginis, comites de Henneberg exercitum contra Bertholdum Herbipolenſem epiſcopum produxerunt, oppidum quod dictum eſt Schvvartzbach combuſſerunt; & monaſterium ordinis noſtri ibidem extra mures ſpoliarunt.

Bellū apud Schvvartzbach.

Eodem anno Martinus Papa IIII. Legatum à latere miſit in Alemanniam epiſcopum Tuſculanum, qui veniens ad Herbipolim in præſentia Rudolphi regis & multorum

Legatio Apoſtolica.

Exactio papæ & regis præſumpta caſſatur.

principum, epiſcoporum, abbatum, prælatorum atque nobilium ſolenne concilium celebrauit. Ibi inter alia Papa decimum denarium à clero, & rex ab vniuerſo regni populo inſtantiſſime exigere cœperunt, multis principibus conſenſum prębentibus. Siſridus autem epiſcopus Colonienſis & Henricus epiſcopus Treuirenſis contra inſolitā & nimis grauem exactionem conſtantiſſime ſe opponentes & contradicentes conatus vtriuſque irritos fecerunt.

MCCLXXXIV.

Archiepiſcopus Moguntinus moritur. Duo archiepiſcopi eliguntur. Henricus fit archiepiſcopus Moguntinus.

Anno Petri abbatis noſtri xx. ſecunda die menſis Aprilis, obijt Wernherus archiepiſcopus Moguntinus, & in eccleſia Moguntina ſepelitur: & vacauit ſedes Moguntina per triennium, duobus in diſſenſione electis, videlicet Petro Canonico Baſilienſi, maioris eccleſiæ præpoſito, qui olim fuit medicus Rudolphi regis Romanorū, & Gerardo de Epſtein, Treuirēſi archidiacono, quibus de epiſcopatu apud ſedem apoſtolicam per trienniū contendentibus, tandem Honorius papa IIII. vtroq; abrogato, Henricum ordinis minorum, Baſilienſem epiſcopū in archiepiſcopum Moguntinum ſublimauit. Petrū vero præfatum Medicum, in locum prædicti Henrici conſtituit Baſilienſis eccleſiæ Antiſtitem.

Eodem anno obijt Bertholdus epiſcopus Herbipolenſis, cui Mangoldus de Nuenburg ſuccedens, præfuit annis XII. & fuit XLIII. in ordine epiſcoporum Herbipolenſium.

MCCLXXXV.

Templum Moguntinū comburitur. Clerus Herbipoli expellitur. Pſeudofridericus Imperator comburitur. Ludouicus Comes Palatinus moritur. Ludouici filij & nepotes.

Anno Petri abbatis noſtri XXI. eccleſia B. Mariæ virginis ad gradus Moguntiæ combuſta eſt. Eodem anno canonici eccleſiæ Herbipolenſis cum vniuerſo clero per ciues violenter expulſi ſunt VI. idus Ianuarij, & ſpoliati omnibus bonis ſuis.

His temporibus venit quidā homo incognitus Friderico Imperatori ſimillimus, qui ſe Fridericū Imper. eſſe dicebat, & primo quidē apud Miſſiam, deinde in Wetzlaria alijsq; locis multos ſibi homines attraxit, qui ipſum credebant eſſe Fridericum. Verum falſitate comperta iuſſu Rudolphi regis Romanorum poſt multa tormenta viuus exuritur.

Eodem quoq; anno obijt Ludouicus comes Palatinus Rheni & dux Bauariæ, in monaſterio Furſtenfeld, quod ipſe pro interfecta vxore fundauerat, ſepelitur: duos filios relinquens Rudolphum comitem Palatinum, & Ludouicum poſtea Imperatorem Romanorum. Rudolphus primogenitus genuit Rudolphum, Rupertum & Adolphum, de quibus ſuo loco dicetur.

MCCLXXXVI.

Anno Petri abbatis noſtri XXII. Honorius papa IV. (ſicut ſupra diximus) Petro & Gerardo, apud ſedem apoſtolicam de Moguntino archiepiſcopatu contendentibus, abrogatis, Henricum epiſcopum Baſilienſem ordinis minorum, archiepiſcopum Moguntinum ordinauit, qui præfuit anno I. menſibus XI. diebus V. Petrus autem præpoſitus, Baſilienſis epiſcopus factus eſt, & ceſſauit illa diuturna & pernicioſa pro eccleſia diſſenſio.

MCCLXXXVII.

Iudæi Wernherum puerū occidunt. Sanctus Wernherus. Epiſcopus Wormatiēſis moritur, Simon ſuccedit. Hochheim cōſtruitur & conſecratur. Wilhelmus monachus antiabbas moritur. Hēricus archiepiſcopus Mogūtinus moritur. Duo archiepiſcopi per diſſenſionē eliguntur. Honori⁹ papa moritur.

Anno Petri abbatis noſtri XXIII. Iudæi quendam puerum, nomine Wernherum, oriundum ex villula cui Wamraidt vocabulum eſt, occulte inſcijs parentibus rapientes, ad Weſaliam ſecum abduxerunt, eumque XIII. cal. Maij acubus pungentes pro capiendo ſanguine, crudeliter poſt multa tormenta occiderunt, cuius cadauer in quadam capella, in oppido Bacharach in monte ſita, poſitum, vſque in præſentem diem incorruptum & integrum pro martyrij ſui memoria oſtenditur, quod ſtatim in principio tumulationis ſuæ multis miraculis coruſcaſſe perhibetur.

Eodem anno obijt Fridericus epiſcopus Wormacienſis, anno pontificatus ſui VI. cui Simon de Schonek ſuccedens in epiſcopatu, præfuit annis IIII. Iſte Simon epiſcopus primo anno epiſcopatus ſui eccleſiam & monaſterium monialium, ordinis prædicatorū, iuxta Wormaciam, quod Hochheim appellatur, tunc nouiter conſtructum per Rudolphum militem, conſecrauit.

MCCLXXXVIII.

Anno Petri abbatis noſtri XXIIII. obijt Wilhelmus monachus, qui in diſſenſione cōtra Petrum electus propter multa mala quæ fecerat à Vvernhero epiſcopo Moguntino fuerat captus, & incarceratus per annos ferme XX. ſicut ſupra dictum eſt.

Eodē anno XV. cal. Aprilis obijt frater Henricus archiepiſcopus Moguntinus, in maiori eccleſia Moguntiæ ſepultus: quo mortuo iterum duo per diſſenſionē electi ſunt, videlicet Gerardus de Epſtein canonicus Moguntinus, & Archidiaconus Treuirenſis, qui cum Petro antea (vt diximus) poſt mortē Vvernheri fuerat electus: & Emmericus de Schoneck Scholaſtic⁹ Moguntin⁹. Verū cū hæc apud Mogūtiā agerētur, Honorio Papa mortuo ſedes apoſto-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

apoſtolica vacauit decem menſibus, ita quod cauſa electionis huiuſmodi non poterat nec in partibus nec Romæ tam facile terminari. Interea Henricus archiepiſcopus Treuirenſis moritur, & Gerardus præfatus contra Bohemundum ab vna parte canonicorum Treuirenſium etiam archiepiſcopus poſtulatur. Tandem cum duplici electione Romam profectus à Nicolao Papa IV. in archiepiſcopum Moguntinum ordinatus eſt, & Bohemundus in archiepiſcopum Treuirorum, Henrico ſuccedens præfuit annis XVI. vir magnanimus & prudentiſſimus, quippe qui multa ſtrenue geſſit pro commodo & vtilitate eccleſiæ ſuæ.

Sedes Romana vacat.
Epiſcopus Treuirenſis moritur.
Gerardus fit archiepiſcopus Moguntinus & Bohemundus Treuirenſis.

Eodem anno obijt dux Limburgenſis non relicto ſemine, & ſequuta eſt magna diſſenſio inter Iohannem ducem Brabantiæ, & Reinaldum comitem Gelriæ propter eundem ducatum Limburgenſem, quem vterque ſibi hæreditario iure vendicare tanquã legitimus & vicinior hæres maximopere laborabant. Ventum eſt poſtremo ad bellum, habuitque dux Brabantiæ ſecum Gottfridum fratrem ſuum, Adolphum comitem de Monte, Henricum comitem de Vindeck, Vvalramum comitem Iuliacenſem, & Gerardũ fratrem eius, Euerhardum comitem de Marca cum fratre ſuo, epiſcopũ quoq; Leodienſem, comitem de Los, ciues Colonienſes & alios multos nobiles atque fortiſſimos. Cum Reinaldo autem comite Gelriæ erant Sifridus archiepiſcopus Colonienſis, Henricus comes Lutzelburgenſis, & Vvalramus frater eius, Iohannes Dominus in Limburg, Henricus comes de Vveſterberg, item comes de Falckenburg & complures alij. Conſerto prælio dux Brabantiæ victoriam obtinuit, comitem Gelriæ cepit, & multa pro eius dimiſſione caſtella & dominia conſecutus eſt. Captus etiam fuit Sifridus archiepiſcopus Colonienſis, & ſub coſtodia comitis de Monte, cum ſe pecunia redimere nollet, per annos VII. detentus, quouſque tandem neceſſitate compulſus, magno ſe pretio à captiuitate redemit.

Dux Limburgenſis ſine liberis obijt.
Bellum propter ducatũ Limburgenſem.
Dux Brabantiæ & eius ſocij.
Comes Gelriæ & eius ſocij.
Dux Brabantiæ victor euadit.
Comes Gelriæ captiuus.

MCCLXXXIX.

Anno Petri abbatis noſtri XXV. Rudolphus rex denuo exercitum mouit in Burgundiam, & primo Paterniacum ciuitatem obſidione vallatam cepit. Deinde ipſum Burgundiæ comitem, comitem quoque Montis Bellcardi, & comitem Sabaudiæ in poteſtatem ſuam fortiter ſubiecit, ſibiq; obedientem in omnibus fecit.

Expeditio ſecunda Regis in Burgundiam.

Eodem anno obierunt Emicho comes de Liningen, Dietherus filius Euerhardi comitis de Katzenellnbogen, Vvaltherus comes de Geroldſteck, Gerlacus ſenior Dominus de Limburg, comes de Vehingen & comes de Reineck apud nigram ſiluam, vno tempore pariter miſere ſimul interierunt.

Interitus 5. Comitum & vnius Domini.

Eodem quoque anno Sifridus archiepiſcopus Colonienſis (ſicut diximus) tenebatur in vinculis Adolphi comitis de Monte, & ſatis miſerabiliter per ſeptennium tractabatur.

Septennis captiuitas archiepiſcopi Colonienſis.

MCCXC.

Hoc anno Petrus abbas huius monaſterij Sponheimenſis VIII. cum præfuiſſet annis XXV. & menſibus quatuor obijt VI. nonas Maij, in ætate conſummata, vtpote annorum LXXVIII. & amplius, ſepultus in clauſtro monaſterij ante introitum ad eccleſiam. Fuit homo multum actiuus, ſed minus curãs interna & ſpiritualia, qui primus admiſit monachis huius monaſterij portiones redituũ, licet poſtea reuocare voluerit, ſed non profecit. Moriturus autem deuotiſſime cõfeſſus dixit, ſe de nullo plus formidare iudicium Dei futurũ, quam quod ſe autore proprietatis occaſio monachis huius cœnobij maxima videretur eſſe relicta. Nihilominus quantum in ſe fuit, etiam in extremis iam poſitus, omnia circa hanc diuiſionem redituum, regulæ S. Patris noſtri Benedicti contrariam, facta conſtanti perſeuerantia reuocauit: ſed nihil profecit. Nam monachi licentiam peculij (vt ita dixerim) ſemel aſſequuti, morientis verba non curauerunt.

Petrus abbas 8. moritur.
Petrus qualis fuerit.
Reuocauit proprietarietatem.

His temporibus inter Iohannem comitem de Sponheim & Henricum comitem Veldentiæ magna pro leui cauſa fuit exorta diſſenſio.

Diſſenſio inter comitem de Sponheim & Veldentiæ.

Nam comes de Sponheim ſuſpendi fecerat hominem quẽdam ex comitatu Veldẽſi oriundum, qui furatus fuerat non paruam pecuniarum ſummam in oppido Creutzennach, quam occulte deportans, in quadam villula pręfati comitis Veldenſis abſconderat. Manifeſtata pecunia per torturam comes Sponheimenſis voluit vt redderetur illi cui fuerat ablata: è contrario comes Veldentiæ ad ſuam iuriſdictionem eam pertinere, & nullatenus alicui reddendam, pro eo quod in ſuo eſſet reperta dominio, aſſerebat. Orta itaque diſſenſione prope fuit vt rem bello aggrederentur, niſi Gerardus archiepiſcopus Moguntinus vices ſuas interpoſuiſſet pacemque reformaſſet, adiudicans pecuniam debere reſtitui læſo.

Pecunia furto ablata debet reſtitui ei cui ablata fuit, nõ magiſtratui iſtius loci, vbi aut inuenta fuit, aut ablata.

DE IOHANNE SECVNDO, NONO HVIVS MONASTERII SPONheimenſis abbate, qui præfuit annis VII. *menſibus* XI. *& de variis huius temporis geſtis.*

POST mortẽ domini Petri, huius monaſterij Sponheimẽſis VIII. abbate anno præfato, qui fuit Dominicæ natiuitatis MCCXC. cõuenientes in vnũ fratres ſine paſtore relicti IV. nonas Maij, animo & intentione ſuper ſe conſtituendi Paſtorem, poſt multa præhabita conſilia & maturam deliberationem vnanimiter in abbatem elegerunt Iohannem monachum, huius monaſterij Cellerarium, quem non diu poſtea Gerardus archiepiſcopus Moguntinus præſentatum ſibi confirmauit, & per Petrum epiſcopũ Sudenſem Vicarium in pontificalibus generalem eodem anno, Dominica poſt feſtum S. Vrbani Papæ apud Moguntiam fecit ordinari. Electus autẽ confirmatus & ordinatus in abbatem Iohannes (vt moris eſt) præfuit huic monaſterio annis VII. & menſibus XI. Oriundus fuit ex Sobernheim honeſtis & mediocris fortunæ parentibus natus, qui cum adhuc puer eſſet XII annorum, monaſterio ab ipſis genitoribus ſuis traditus fuit, & ſatis bene ſecundum mores illius temporis coram fratribus conuerſatus, per Petrum abbatem Cellerarius conſtitutus, eidẽ (ſicut diximus) in regimine ſucceſſit, & pro modulo ſuo in temporalibus ſatis bene rexit.

Patria, parentes & educatio Ioannis abbatis.

MCCXCI.

Eccleſia noſtra de nouo dedicatio facta eſt.

Iohannes abbas anno regiminis ſui primo eccleſiam noſtrã intrinſecam cum quatuor altaribus renouauit, & eam de nouo conſecrari fecit per Petrum Sudenſem (ſicut diximus) Gerardi archiepiſcopi Vicarium in pontificalibus generalem, vt patet ex literis eiuſdem.

Copia.

Vniuerſis hæc viſuris Petrus miſeratione diuina Sudenſis epiſcopus, reuerendi patris ac domini Gerardi Dei gratia Moguntini archiepiſcopi Vicarius, ſalutem in Domino: Cum nos anno Domini MCCXCI. VI. *Idus Aprilis eccleſiam monaſterii Sponheimẽſis, ordinis S. Benedicti, cum quatuor altaribus ad diuinum cultum perpetuò agendum * Nos omnibus Chriſti fidelibus vnius anni, quo ad venialia, &* XL. *dierum, quo ad criminalia, ac vnius carenæ in ſingulis altaribus conceſſimus tempore dedicationis, videlicet die Dominica proxima poſt natiuitatem beatæ Mariæ ſemper virginis, & per omnes octauas ſequentes in perpetuum duraturas: addẽtes de gratia ſpeciali omnibus benefactoribus prædicti monaſterii ad inſtar venerabilis patris domini Hugonis Cardinalis, ſedis apoſtolicæ legati,* XL. *dierum indulgentiam conſimiliter duraturas. Datum &c.*

** deeſt aliquid.*

Sed hic aduertendum quod propter rationabiles cauſas dies præfatæ dedicationis huius eccleſiæ cum indulgentiis poſt annos XLVI. per Albertum epiſcopum Ibinẽſem, Vicarium Henrici epiſcopi Moguntini, in dominicam poſt feſtum S. Martini proximam inſtantia Wilhelmi abbatis tranſlata fuit.

Conuentus Principum apud Francofordiam.

Eodem anno Rudolphus rex Romanorum conuentum principum apud Francfurdiam celebrans, multis & precibus & promiſſionibus principes inducere laborabat, vt filium Albertum ducem Auſtriæ in regem Romanorum eligerent. Quod facere principes omnino recuſabant, dicentes ſe iam habere regem, nec duos poſſe nutrire regnum, cum vno ſatis ad modum reſpublica videretur eſſe grauata.

MCCXCII.

Rudolphus rex moritur.

Anno Iohannis abbatis noſtri ſecundo, in octaua diuiſionis apoſtolorum obijt Rudolphus comes de Habſpurg rex Romanorum & in eccleſiam Spirenſem cum anteceſſoribus ſuis regibus & imperatoribus honorifice fuit ſepultus, & vacauit imperiũ anno vno.

Synodus Moguntina. Suffraganei Moguntinenſes.

Eodem anno Gerardus epiſcopus Moguntinus Synodum celebrauit in Aſchaffenburg, præſentibus epiſcopis ſuffraganeis ſuis, Eiſtenſi, Spirenſi, Auguſtenſi, Herbipolenſi, Bambergenſi & Hildesheimenſi, & multis abbatibus, prælatis & clericis prouinciæ Moguntinæ. Soluto autem concilio, cum vnuſquiſque in ſua redire diſponeret, Fridericus de Bolandia epiſcopus Spirẽſis in itinere iuxta Moganũ & villam quæ vocatur Kelſterbach, per Gerardum filium comitis Euerhardi Catzenelnbogenſis, eccleſiæ Traiectenſis præpoſitum, captus eſt & in munitionem perductus, ſed tandem compoſitione interueniente abſolutus fuit.

Epiſcopus Spirenſis capitur.

Adolphus comes de Naſſau rex eligitur.

Eodem anno conuenerunt principes apud Francfordiã circa feſtum Philippi & Iacobi pro eligendo nouo rege Romanorum, & poſt multos tractatus præhabitos electus eſt in regem Romanorum Adolphus comes de Naſſau, & imperauit annis VI. fuitque per principes imperii depoſitus, vt poſtea dicemus. Ex his concluditur Rudolphum regem nõ iſto, ſed præcedenti anno defunctum, alioquin imperium non vacaſſet vno anno, ſicut potiores Chronographi referunt.

MCCXCIII.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

MCCXCIII.

Hoc anno ciuitas Wormacienſis caſuali incendio conflagrans, magna ex parte concremata eſt. Eodem anno in die S. Ottmari abbatis obiit Simon Epiſcopus Wormatienſis, & in monaſterio Schonaugienſi ſepelitur. Quo mortuo electus fuit Gerhardus, filius Comitis hirſuti, qui ante confirmationem ſuam obiit. Poſt quem denuo fuit electus Euerhardus de Stralenburg, qui præfuit eccleſiæ Wormatienſi vix 10. menſibus. Quo etiam defuncto in Epiſcopatu ſucceſſit Emicho de Badenberg maioris eccleſiæ Præpoſitus, electus vnanimiter in craſtino S. Thomæ Apoſtoli, & præfuit annis 4. & menſe vno. Iſte Emicho cum adhuc eſſet Wormacienſis eccleſiæ Præpoſitus, Capellam in ſuburbio ciuitatis fundauit in honorem beatiſſimæ virginis Dei genitricis Mariæ, in qua præbendarios ſacerdotes 12. inſtituit, qui horas ibidem perſoluerent in honorem Dei & virginis. Poſtea vero cũ epiſcopus inſtitutus eſt, quod prius fecerat, confirmauit, & maiora præſtitis beneficia coniunxit. A prima autem eiuſdem Capellæ fundatione multa miracula & ſigna ibidem facta, meritis B. Mariæ ſemper virginis referuntur, ita vt magnus vſque in præſentem diem concurſus fidelium populorum ad eandem eccleſiam factus ſit, per quorum eleemoſynas & oblationes in eam creuit formam ſucceſſu temporis, in qua modo cernitur.

Incendium Wormatienſe.
Tres epiſcopi Wormatienſes vno anno mortui ſunt.
Emicho epiſcopus Wormatienſis.
Eccleſia beata Maria Wormatia.

MCCXCIV.

Anno Iohannis abbatis noſtri 4. obiit Megenhardus, Prior huius monaſterii Sponheimenſis, 15. in ordine Priorum à principio fundationis, anno prioratus ſui 18. in clauſtro monaſterii ſepultus cum fratribus ſuis. Huic in Prioratu 16. ſucceſſit Iohannes, monachus huius conuentus, oriundus ex Weinsheim, & præfuit in eo annis ferme 5.

Megenhardus Prior 15. moritur.
Iohannes ſucceſſit.

His temporibus magna inter Philippum Regem Franciæ & Eduardum regem Angliæ ſuborta fuit diſſenſio, quæ ad bellum atrociſſimum proceſſit. Rex Angliæ præfatus Adolphum regem Romanorum in auxilium conduxit, pro cẽtum millibus argenti marcis: ſed Adolphus acceptam pecuniam quam diuidere cum principibus Imperij debebat, contra voluntatem eorum ſolus retinuit, & eos ad indignationem maximam prouocauit, adeo vt nullus eorum proficiſci cum illo in auxilium Regis Angliæ ab ipſo promiſſum conſentiret. Confuſus ergo rex Adolphus, Anglorum Regi, nec ſicut promiſerat cum Principibus vnquam, nec ſolus cum ſuis oportuno tempore potuit occurrere, fuitque maxima tam ipſi regi Romanorum Adolpho quam toti Imperio confuſio, tantam recepiſſe pecuniam & pro miſſum pro ea auxilium turpiter ſubtraxiſſe.

Adolphus Imperator mercenariã operam promittit non præſtat regi Angliæ.

MCCXCV.

Anno Abbatis noſtri 5. Albertus Dux Auſtriæ filius quondam regis Rudolphi contra Adolphum regem Romanorum ſe fortiter erexit, & multa ei damna intulit, quem cum Adolphus à Ducatu ſuo deponere tentaſſet, non potuit; quia multis Principibus gratus, & adiutus fortiter ſe defendit.

Albertus Auſtriacus contra Adolphum inſurgit.

Eodem anno Sifridus Archiepiſcopus Colonienſis poſt ſeptennium captiuitatis ſuę tandem multo precio dimiſſus arte & induſtria cepit ipſum Comitem Montenſem, à quo tanto tempore ipſe captiuus fuerat detentus, quem coniectum in carcerem captiuũ detinuit vſq; ad mortem, nec eum aliquo precio dimittere voluit: ſed illi ſæpius improperans dicebat: *Nunc ego te docebo, quemadmodum Archiepiſcopum tenere captiuum debeas.* Cumq; Comes ſe omnia quæ ab ipſo extorſerat redditurum, additurumque multo maiora, ſi dimitteretur, promitteret, Archiepiſcopus reſpondit: *Sanctus Petrus, etiam ſine iſtis quæ tu polliceris, famulos ſuos poteſt enutrire, idcirco promiſſa tua non attendo, captiuus morieris.* Quod & factum eſt. Eodem anno Iohannes Dux Brabantiæ in Haſtelitz moritur.

Comes de Monte ab archiepiſcopo Colonienſi capitur & in carcere moritur.
Dux Brabantiæ moritur.

MCCXCVI.

Anno Abbatis noſtri 6. quondam Eccleſia S. Martyris Georgii in Dalen dudum exuſta & poſtea reædificari cœpta, cum imperfecta ſtaret, religioſa quædam matrona Hedevvigis, vxor quondam Hermanni militis de Sponheim, diuina inſpiratione præmonita, ſuis impenſis & ſumtibus eam perfecit, & curtim ſuam in Winckelsheim cum agris, areis, pratis & vniuerſis prouentibus ſuis ad eandem perpetuo poſſidendam cœnobio dedit. In cuius beneficii gratitudinem Iohannes Abbas ius patronatus eidem & hæredibus ſuis contulit eiuſdem Capellæ, ita tamen quod eam non alteri quam ſeniori monacho huius monaſterii debeat conferre vt patet in literis:

Templum S. Georgii Dalenſe.
Winckelsheim, hodie Welgesheim.

In nomine Domini. Amen. Nos Iohannes Dei gratia Abbas, Iohannes Prior totuſq; cõuentus monaſterii in Sponheim, ordinis ſancti Benedicti, Moguntinæ diœceſis, ſalutem omnibus in perpetuum. Quoniam domina Hedvvigis relicta domini Hermanni, felicis recordationis, militis de Sponheim, XXX. *maldra ſiliginis Bingenſis menſuræ redituum annualium perpetuorum, emta & comparata pro*

Copia.

nobis ſuper omnia bona noſtra, ſita in terminis villæ Welgesheim, capellæ noſtræ S. Georgii in Dalen contulit libere, & piæ deuotionis intuitu in dotis nomine aſſignauit: Nos ſuæ benignitatis reſpectu ipſi Hedvuigi & ſuis hæredibus iure hæreditario in perpetuum, ius patronatus ſcilicet præſentationem ad ipſam Capellam conferimus in hunc modum; Quod prædicta domina Hedvuigis & dominus Wildericus filius ſuus, vel eiuſdem Wilderici hæres ſenior qui pro tempore fuerit, vni monacho ſacerdoti, in noſtro conuentu aſſumto, dictam Capellam conferat, ſeu eum ad eandem præſentet, qui licentia Abbatis ſui indulta dictos prouentus percipiat, & Capellam afficiet in diuinis, &c. Datum Anno Domini MCCXCVI. Verum poſt annos CLXXV. hæres præfatæ Hedvvigis ius patronatus in manus Iohannis de Kulenhauſen abbatis, in fauorem nouæ reformationis reſignauit, vt ſuo loco dicemus.

Ius patronatus abbati reſignatur.

Eodem anno obiit Manigoldus epiſcopus Herbipolenſis, cui Andreas natus de Gundelfingen ſuccedens præfuit annis XXII. qui & ipſe multas contentiones cum ciuibus ſuis habuit, à quibus multas iniurias recipiens ſoluit.

Epiſcopus Herbipolenſis moritur, Andreas ſuccedit.

MCCXCVII.

Adolphus rex incurrit in odia omnium.

Adolphus rex Romanorum nimia elatus ſuperbia, multas diſſenſiones & bella in omni terra contra pacem habentes concitauit. Nam eius iuſſu Hermannus comes de Geroldſeck & quidam alius comes, præfecti prouinciales in Alſatia conſtituti, Conrado de Leichtenberg epiſcopo Argentinenſi & omnibus Alſatiæ incolis moleſti nimis fuerunt, & multa damna intulerunt. Tantis iniuriis prouocati tandem præfatus epiſcopus, ciues quoque Argentinenſes, Comites de Lichtenberg, comites de Ochſenſtein, Lantgrauius Alſatiæ, comes de Freiburg, comes de Zvveibrucken, & comes de Holloch, cum multis aliis principibus, comitibus, ciuitatibus & nobilibus, contra regem Adolphum vnanimiter conſpirarunt, nimia eius & ſuorum inſolentia concitati, nec deſtiterunt à cœpto propoſito, quouſque multis in eandem ſententiam prouocatis principibus eum à regno tandem eiecerunt, quemadmodum ſequenti anno dicemus.

Coniuratio contra Adolphum.

MCCXCVIII.

Wichboldus fit epiſcopus Colonienſis.

Sifridus Archiepiſcopus Colonienſis obiit, in Eccleſia Bonnenſi ſepultus, cui Wichboldus, Decanus maioris eccleſiæ ibidem ſucceſſit, quem Bohemundus Archiepiſcopus Treuirenſis propter ſenium ſuum mox in coadiutorem aſſumſit, qui & ipſe Bohemundus non diu vixit.

Adolphus regno exuitur. Albertus rex,

Eodem anno cum Rex Adolphus nimium extenuaret Imperium, diſcordias & bella nutriret, populum inconſuetis tributis grauaret, Principeſque contemneret; Gerardus archiepiſcopus Moguntinus vna cum certis aliis Principibus Albertum Ducem, filium quondam Rudolphi regis Romanorum, ex Auſtria vocauit ad Moguntiam, promittens eum abrogato Adolpho regem Romanorum eligendum. His auditis cum multis Principibus maximoque exercitu venit ad Rhenum, habens in ſua parte Gerardum archiepiſcopum Moguntinum, Wichboldum archiepiſcopum Colonienſem, Bohemundum archiepiſcopum Treuirenſem, Conradum epiſcopum Argentinenſem, epiſcopum quoque Conſtantienſem, comites de Leichtenberg, Ochſenſtein, Freiburg, Holloch, Geminipontis, Lantgrauium Alſatiæ, & multos alios Principes ex Auſtria, ex Vngaria, Bohemia, Carinthia & diuerſis aliis prouinciis. Epiſcopus Argentinenſis adduxit in adiutorium Alberto contra Adolphum LXXX. armatos equites & pedites. Argentinenſes vero in auxilium eius miſerunt quatuor millia armatorum tam equitum quam peditum, qui eum apud Friburgum magno cum honore ſuſceperunt. Audiens hęc Adolphus rex congregato magno exercitu Rubiacum * obſedit, ſed infecto negocio receſſit; & Spiram ſe conferens operiebatur, quid Principes apud Moguntiam congregati contra eum agere diſponerent. Interea Albertus cum maxima potentia nullo reſiſtente ad Moguntiam venit, & congregatos Principes Imperii potiores inuenit. Ibi ergo in vigilia S. Iohannis Baptiſtæ Principes, Adolpho propter graues exceſſus à regno depoſito, Albertum in regem Romanorum vnanimiter eligentes, obedientiam, fidelitatem & aſſiſtentiam contra omnes aduerſarios promiſerunt. His factis Albertus nouus Rex Moguntiam exiens cum vniuerſo exercitu ſuo venit ad oppidum quod Alcea dicitur, tribus à Wormatia verſus Creutzennach miliaribus diſtans, ibique cum Principibus ſuis papilionibus fixis reſedit, totumque oppidum præter caſtellum illi annexum deſolauit. Adolphus autem congregato magno exercitu bellatorum ex ciuitatibus ſibi iuratis, Spira, Wormatia, Oppenheim, Francofordia, cum Principibus ſuis, Rodolpho comite Palatino Rheni Bauariæque Duce genero ſuo, comite quoque de Eiſenberg & multis aliis in Oppenheim ſe recipiens, per dies decem auxilia amicorum, quibus ſcripſerat, exſpectauit. Verum decem euolutis diebus antequam auxi-

** Ruſſach.*

Altzei deſolatur.

lia ami-

lia amicorum veniſſent, nimis inconſulte & præcipitanter contra Albertum impar viribus ad bellum proceſſit, inter villam quæ dicitur Gilheim, & cœnobium monialium Roſenthal nuncupatum, ibi acriter olim pugnatum & multi ab vtraque parte ceciderunt. Adolphus autem rex propria manu fortiſſime pugnauit, & cum iam ſibi accedere victoria videretur, ſui fugere cœperunt & ipſe fuit occiſus in eodem loco, & filius eius captus. Cecidit etiam in eodem bello dominus Otto de Ochſenſtein primus Capitaneus in exercitu Ducis Alberti; ſimiliter Comes de Eiſenberg in exercitu regis Adolphi ſupremus ſignifer, & fortiſſimus miles fuit occiſus. Comites quoque, milites & nobiles plures quam ſexaginta notabiles in eodem loco ceciderunt. Corpus autem occiſi regis Adolphi in præfato monaſterio Roſenthal fuit ſepultum, vſque ad tempora Henrici regis de Lutzelberg qui oſſa eius in ſepulcris Regum in Eccleſia Spirenſi tumulari præcepit. Sunt qui ſcribant, omnes illos qui contra Regem Adolphum conſpirarunt, mala morte periiſſe. Ferunt enim ipſum Albertum regni vſurpatorem à fratris filio interemtum: Comitem de Holloch occiſum: Ottonem quoque de Ochſenſtein (ſicut diximus) in bello cecidiſſe; archiepiſcopum Moguntinum ſuper ſellam ſedentem inopinate mortuum; Comitem Geminipontis in aqua ſeu ripa Blieſſe dicta ſubmerſum; Conradum Epiſcopum Argentinenſem ante Friburgam à quodam ruſtico gladio extinctum: Comitem de Liningen inſanum & phreneticum factum, ac ſimili mortis genere omnes pene de hoc mundo emigraſſe. Albertus itaque victor euadens cum principibus ſuis ad ciuitatem Aquenſem proficiſcitur, ac ibidem à Wichboldo archiepiſcopo Colonienſi in regem Romanorum conſecratur. Regnauit autem annos 10. vxorem habuit Helizabeth filiam Meinhardi comitis Carinthię, quæ peperit ei 5. filias & 6. filios: quorum iſta ſunt nomina. Primogenitus fuit Rudolphus rex Bohemiæ, qui obiit anno Domini MCCCLXX. Pragæ ſepultus: Secundus fuit Fridericus Dux Auſtriæ, qui poſtea contra Ludouicum Bauarum Imperatorem fuit electus; de quo ſuo loco dicetur. Tertius fuit Lupoldus Dux Auſtriæ, Stiriæ & Carinthiæ, qui obijt anno Domini MCCCXXVI. ſepultus in monaſterio Konigsfeld. Quartus fuit Henricus Dux, qui obijt anno Domini MCCCXLIIII. relicta vxore Helizabeth filia comitis de Virnenburg. Quintus fuit Albertus Dux qui fundauit monaſterium in Gemino, à quo linea Maximiliani regis Romanorum deſcendit. Sextus fuit Otto Dux Auſtriæ, qui habuit vxorem filiam Ducis Bauariæ nomine Helizabeth, & obiit anno Domini MCCCXLIV. Filiarum autem prima nomine Agnes nupſit Andreæ Regi Vngariæ, quo mortuo ſine liberis iterum nupſit Duci Vratislauiæ. Secunda fuit Helizabeth, quæ nupſit Friderico Duci Lotharingiæ, & peperit ei Rudolphum, qui patri in Ducatu ſucceſſit. Tertia fuit Anna, quæ nupſit Hermanno Brandeburgenſi. Quarta fuit Catharina, deſponſata Henrico Lutzelburgenſi Romanorum regi ſeptimo; quo ante nuptias mortuo, data fuit Ruperto regi Apuliæ Duci Calabriæ, & obijt anno Domini MCCCXXXIIII. Quinta filia nomine Iutta, nupſit Vdalrico Comiti de Ottingen, & obijt anno Domini MCCCXXXIIII.

Adolphus occumbit.

Sepelitur.

Male perierũt qui contra Adolphum conſpirarant.

Albertus coronatur.

Filij & filiæ Alberti.

His temporibus ciues Colonienſes propter lites & contentiones, quas habuerant cum Sifrido Archiepiſcopo Colonienſi, fuerunt in excommunicatione per annos VII. menſes totidem & dies nouem, ac interdicti, ita quod per totum illud tempus diuinorum celebratio apud eos fuit intermiſſa. Mortuo autem Sifrido archiepiſcopo Wichboldus eius ſucceſſor, homo ſenex & amator pacis, eos quamprimum potuit fecit abſolui, & ad concordiam reuocauit.

Colonienſes annis 7. excommunicati abſoluuntur.

Eodem anno Indictione II. 5. calend. Aprilis in nocte circa 12. obijt Iohannes huius nominis ſecundus, Abbas huius monaſterij Sponheimenſis 9. ante gradus presbyterij ſepultus, anno regiminis ſui VIII. nondum completo: ætatis vero LXIIII. Erat autem homo bonus & humanæ conuerſationis, amator pacis & quietis, & quem iurgia & contentiones ſecularium negotiorum non magnopere delectabant. Veruntamen male præſumtam licentiam Monachorum à regularis obſeruantiæ integritate longe recedentium non compeſcuit, ſed diuiſionem redituum cum pernicioſo peculio, vt reperit, permiſit.

Ioannes abbas noſter moritur.

DE DIETLIBO, MONASTERII HVIVS SPONHEIMENSIS X. Abbate: qui præfuit annis X. & menſibus VI. & de variis geſtis in his regionibus.

ANNO igitur prænotato Iohanne Abbate huius monaſterij mortuo atque ſepulto (ſicut diximus) conuenerunt fratres ad locum Capitularem 4. calend. Aprilis animo

& intentione nouum ſuper ſe conſtituendi abbatem, inuocataq; (vt moris eſt) gratia Spiritus Sancti, vnanimiter elegerunt in paſtorem animarum ſuarum venerabilem ſenem, nomine Dietlibum, monachum huius conuentus, quem Gerardus archiepiſcopus Moguntinus confirmauit, & per Vicarium ſuum in Pontificalibus generalem fecit benedici.

Patria, parentes & educatio Dietlibi.

Ordinatus autem in abbatem Dietlibus præfuit huic monaſterio x. annis, 6. menſibus. Fuit oriundus ex ciuitate Treuirenſi, honeſtis parentibus generatus, qui datus ad literas in pueritia cum ætate non parum diſcendo profecit. Factus autem ſenior cum profectu ſtudiorum, cum eſſet annorum xx. ad cancellariam Henrici epiſcopi Treuirorum receptus eſt, in qua per annos aliquot ſapienter claruit, & multam in agendis rebus curialibus ſapientiam experientia conſecutus eſt. Poſt hæc Iohannes Comes de Sponheim prudentiam viri exploratam habens, in Cancellarium ſuum ſecretorumque ſuorum primarium eum aſſciuit, & eius conſiliis, tanquam prudentis & experti, magnopere acquieuit. Poſtremo cum infirmitate grauiſſima febrium teneretur, votum religionis vouit Domino & conualuit, & ſic monachus ſub Iohanne ſecundo factus eſt. Quo poſt triennium mortuo,

Reformauit monachos proprietarios.

in eius locum fratrum electione ſucceſſit. Erat autem vir bonus, pius, & multum in agendis expertus, qui optime intelligens monachis peculium non licere, ita radicitus hoc vitium ſtatim in principio ſui regiminis amputauit, vt ſociali communitate reuocata, religio huius monaſterii in priſtinum ſtatum non parua ex parte reducta videretur, quanquam cætera non omnia ad puritatem regularem reformarit: propterea quod minoris æſtimationis ea quæ nos ponderamus, eo tempore haberentur.

MCCXCIX.

Iohannes Prior 16. deponitur.

Dietlibus abbas anno regiminis ſui primo Iohannem Priorem huius monaſterii Sponheimenſis XVI. depoſuit, propterea quod ſanctæ reformationi & abdicationi proprietatis videretur aliquantulum eſſe contrarius. Depoſitus autem à Prioratu Iohannes patienter tulit, & non diu ſuperuiuens eodem anno in Domino quieuit.

Albertus Prior 17.

Poſt hunc Dietlibus abbas in Priorem XVII. ordinauit Albertum, ſanctæ conuerſationis monachum, cuius pater fuit Iohannes miles de Bleinich, & mater Helizabeth filia Henrici militis de Spōheim. Erat autem Albertus iſte, (qui & Iuanus) homo ſatis doctus, moribus & conuerſatione ſatis internus, in oratione & compunctione deuotiſſimus, qui nunquam conſenſit prauorum ſtudiis, ſed fortiter ſe ſemper oppoſuit, licet parum aliis profecerit. Ordinatus autem Prior omni ſtudio curauit mandatis regulæ & abbatis ſemper obedire, & vitium proprietatis radicitus amputare, ac quantum præualuit monachos verbo & exemplo ad obſeruantiam regulæ coarctauit. Imitatorem habuit inter alios præcipuum, ſororis ſuæ filium Henricum, qui ei poſtmodum in Prioratu ſucceſſit. Ipſe præfuit in Prioratu annis 4.

Bohemūdus archiepiſcopus Treuirenſis obiit. Dietherus de Naſſauu archiepiſcopus Treuerēſis obtruditur à Papa.

Eodem anno obiit Bohemundus archiepiſcopus Treuerenſis, 4. idus Nouembris, & in Henrad monaſterio Ciſtercienſis ordinis ſepelitur. Iſte Bohemundus conſtruxit à fundamentis nouum caſtellum in Numachen iuxta Trittenheim. Poſt quem Dietherus de Naſſau, frater Adolphi regis, non electus neque poſtulatus, in odium Regis Alberti à Bonifacio papa 8. fuit ſubſtitutus, ordinatus, & ad Treuirim pro archiepiſcopo miſſus; præfuitque annis ferme 8. Erat autem ex ordine fratrum Prædicatorum, & omnibus diebus Pontificatus ſui Alberto regi Romanorum aduerſabatur, ſed viribus longe inferior nihil aduerſus eum potuit. Non rexit vtiliter, & propterea omnium contra Treuirenſes odia concitauit.

Epiſcopus Wormatiēſis moritur, Eberwinus fit epiſcopus Wormatienſis. Libenavv cœnobium.

Eodem anno in vigilia S. Iacobi Apoſtoli obiit Emicho epiſcopus Wormatienſis, ſepultus in maiori eccleſia ſua Wormatienſi, in habitu (vt ferunt) monaſtico. Huic in Epiſcopatu ſucceſſit Ebervvinus de Cronenberg, & præfuit annis tribus & menſibus 9. qui ad inſtantiam ciuium ſuorum conſenſit, quod 16. de communitate ad conſilium ſenatus admitterentur. Eius temporibus fundatum eſt monaſterium ſanctimonialium, ordinis fratrum Prædicatorum in Libenavv extra muros Wormatienſes, non procul à Neuhauſen verſus meridiem, per quendam ciuem Wormatienſem, dictum Iacob Engelman; & ipſe factum confirmauit.

MCCC.

Comes Willicho fit monachus.

Hoc anno, qui fuit Dietlibi abbatis ſecundus, ad religionem venit Willicho frater vxoris Comitis Henrici de Sponheim, vir nobilis, ſapiens & multum religioſus, qui audiens bonam famam Dietlibi abbatis, & quod monaſterium iſtud tam diligenter reformare curaſſet, monachus ſub eo factus, eidem in abbatia tandem ſucceſſit, de quo ſuo loco inferius dicetur.

Iubilæus celebratur.

Cum eodem anno Bonifacius Papa 8. Iubilæum Romæ inſtituiſſet, infinita multitudo

tudo

Dietlibus abbas Romã literas Indulgentiarũ apportat.

tudo ex vniuerſa Germania Romam pro indulgentijs conſequendis proficiſcitur: inter quos fuit Dietlibus abbas huius monaſterij, qui cum Henrico comite ſupradicto & alijs multis Romam profectus inter alia beneficia ſpiritualia ſequentes indulgentiarum literas nobis apportauit.

Copia literarum 13. epiſcoporum.

Vniuerſis ſanctæ matris eccleſiæ filiis, ad quos præſentes literæ peruenerint: Nos miſeratione diuina, Baſilius Ieroſolymitanus, Ramitius Calaritanus, Adevulphus Cõſanus, archiepiſcopi; Thomas Eteſienſis, Bonifacius Tarentinus, Adam Marturanenſis, Nicolaus Neccaſtrenſis, Bernhardus Pacenſis, Benedictus Tracouarienſis, Nicolaus Tortibulenſis. frater Antonius Thunadienſis, Angelus Feſſulanus, & Frater Iacobus Calcedonenſis, Epiſcopi: ſalutem & ſinceram in Domino charitatem. Sanctorum meritis induta gaudia fideles Chriſti exſequi minime dubitamus, qui eorum patrimonia per condignæ deuotionis obſequia promerentur illum quoque venerantur in ipſis, quorum gloria ipſe eſt & retributio præmiorum. Nos igitur ad conſequenda prædicta, cauſam dare fidelibus cupientes, omnibus vere pœnitentibus & confeſſis, qui ad monaſterium de Sponheim, ordinis S. Benedicti, Moguntinæ diœceſis, quibuſcunq; diebus & horis cauſa deuotionis & orationis acceſſerint, peccatorum ſuorũ veniam à Domino imploraturi; vel qui ad fabricam, luminaria, veſtimenta, ornamẽta, vel ad aliqua alia ipſius monaſtery neceſſaria, manus porrexerint adiutrices, aut in extremis laborantes quicquã facultatum ſuarum legauerint, donauerint, miſerint monaſterio præfato; aut etiã qui miſſas vel ſermones monachorũ illius monaſterii reuerenter audierint, quotieſcunq; vbicunq; & quandocunq; ipſos aut eorum aliquẽ diuina celebrantẽ, ſeu Dei verbum prædicantem contigerit, aut ipſis vel eorum alicui acceptabiles fecerint oblationes, pro ſingulis vicibus quibus præmiſſa aut præmiſſorum aliqua fecerint, de omnipotentis Dei miſericordia, & beati Petri & Pauli Apoſtolorum autoritate confiſi, quilibet noſtrum 40. dies de iniunctis ſibi pœnitentiis (dum modo volũtas Diœceſani ad hoc acceſſerit) miſericorditer in Domino relaxamus. In cuius rei teſtimonium ſigilla noſtra præſentibus ſunt appenſa. Datũ Lateranis, anno Domini MCCC. *Pontificatus Domini Bonifacii Papæ octaui Anno ſexto.*

Iohan de Sœtern.

Conſenſus archiepiſcopi Moguntini.

Has quidem indulgentias Dietlibus abbas de Roma ſecum attulit, impetratas laboribus & impenſis cuiuſdam familiaris ſui Iohannis de Sœtern, qui erat procurator huius monaſterij ab eodem conſtitutus, quem Romam profecturus ſecum aſſumſerat. Conſenſus autem Diœceſani, de quo in literis fit mentio, poſt annos 12 primum acceſſit per Petrum archiepiſcopum Moguntinum, ſicut patet in chartula, quam literis ipſis ſigillo ſuo munitam affixit, cuius tenor eſt talis:

Nos Petrus Dei gratia, ſanctæ Moguntinæ ſedis archiepiſcopus, ſacri Imperii per Germaniã Archicancellarius, indulgentias venerabilium patrum archiepiſcoporum & epiſcoporum, contentas in literis quibus hæc chartula noſtra eſt affixa, ratas & gratas habentes ſicut prouide & iuſte ſint datæ, in nomine Domini confirmamus, ita quod ad queſtum publicum nõ trahantur. Datum in Caſtro Beckelnheim anno Domini MCCCXII. *tertio nonas Nouembris.*

Copia aliarum indulgentiarum trium epiſcoporum.

Ex ſupradictis tredecim epiſcopis tres eodem tempore ſeorſum huic monaſterio, eccleſiæ parochiali, & Capellæ S. Pancratij martyris in caſtro Sponheim indulgentias dederunt, quilibet eorum XL. dies, vt patet in literis quæ ſequuntur:

Vniuerſis ſanctæ matris Eccleſiæ filiis ad quos præſentes literæ peruenerint: Nos miſeratione diuina Baſilius archiepiſcopus Ieroſolymitanus, Ramitius Calaritanus archiepiſcopus, & Nicolaus Tortibulenſis epiſcopus, ſalutem in Domino ſempiternam. Splendor paternæ gloriæ qui mundum illuminat ſua ineffabili claritate, pia vota fidelium, de clementiſſima ipſius maieſtatis benignitate ſperantium, tunc præcipue benigno fauore proſequitur, cum deuota ipſorum humilitas Sanctorum meritis & precibus adiuuatur. Cupientes igitur vt Eccleſia ſanctorum Martini, Ægidii, Pancratii & Benedicti Spõheimenſis, ordinis S. Benedicti, Moguntinæ diœceſis, congruis honoribus frequentetur, & à Chriſti populo iugiter veneretur, omnibus vere pœnitentibus & confeſſis, qui ad dictas eccleſias prædictorum ſanctorum cauſa deuotionis vel orationis acceſſerint, & ibidem diuinum officium, ſeu verbum exhortationis audierint, vel qui ad fabricam, ſtructuram, veſtimenta, ornamenta, vel ad aliqua alia neceſſaria dictarum eccleſiarum pertinentia manus porrexerint adiutrices, aut quicquam facultatum ſuarum dederint, mandauerint, procurauerint, vel alios ad hoc excitauerint; nos de Dei omnipotentis miſericordia & beatæ Mariæ clementia, ac ſanctorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius, atq; omnium ſanctorum meritis & auctoritate confiſi, quilibet noſtrum ſigillatim 40. dies de iniunctis ſibi pœnitentiis, dum modo voluntas diœceſani ad id acceſſerit & conſenſus, miſericorditer in Domino relaxamus. In cuius rei teſtimonium præſenti ſcripto ſigilla noſtra appoſuimus. Datum Romæ anno Domini MCCC. *Pontificatus Domini Bonifacii Papæ* VIII. *Anno* VI.

Conſenſus archiepiſcopi Mogũtini.

Ad has indulgentias Dominus Gerardus archiepiſcopus Moguntinus ad inſtantiam Henrici comitis de Sponheim ſupradicti dedit conſenſum, eaſque viuæ vocis oraculo confirmauit.

MCCCI.

Clauſa noſtra fit vinea.

Dietlibus abbas anno regiminis ſui tertio Incluſorium ſororum iuxta cœnobium ad occidentalem plagam, à principio fundationis huius loci per primum Abbatem conſtructum, & hoc tempore nimia vetuſtate collapſum, penitus deſolauit, deſtruxit, & lapides deportari fecit, & vineam in eodem loco plantauit: & ſic deinceps nil præter nomen loci Incluſorii vſque in præſentem diem remanſit. Dicitur enim adhuc ab incluſione ſororum quondam ibi habitantium Clauſa, & præter nomen veſtigium nullum oſtendit priſtinæ ſuæ conditionis, vt cernitur.

MCCCII.

Sibodo fit epiſcopus Spirenſis.

Anno Dietlibi abbatis noſtri IV. 5. calend.....*. obiit Fridericus epiſcopus Spirenſis & in monaſterio Vresdal Ciſtercienſis ordinis ſepelitur; cui Sibodo de Lichtenberg in Epiſcopatu ſuccedens, præfuit Eccleſiæ Spirenſi annis 12.

Henricus de Wirnẽberg archiepiſcopus Coloniẽſis.

Mortuo Wichboldo Archiepiſcopo Colonienſi ſucceſſit Henricus de Wirnenberg huius nominis ſecundus, & præfuit annis 26. homo plus ad bellum inclinatus quam ad pacem, quippe qui cunctis diebus pontificatus ſui cum ciuitate Colonienſi, Comitibus, Principibus, Nobilibus, vicinis, contentiones habuit, & vltra conſuetum & debitum grauiſſimis exactionibus clerum ſuum & religioſos taxauit.

Fœdus Principum Alberto regi diſplicuit.

Eodem quoque anno Gerardus Archiepiſcopus Moguntinus, Dietherus archiepiſcopus Treuirẽſis, Henricus archiepiſcopus Colonienſis & Rudolphus Comes Palatinus Rheni Bauariæque Dux in vnum coniurantes pacem inter ſe fœduſque perpetuum fecerunt, quod diſplicuit valde Alberto regi Romanorum: vnde cum magno exercitu inopinate veniens terram præfati Comitis Palatini primum inuaſit, qua vaſtata miſerabiliter ad deditionem eum coartauit. Deinde mouens exercitum contra archiepiſcopum Moguntinum, inter alia damna & incendia regioni illata, oppidum Bingen, quod ad iuriſdictionem eccleſiæ Moguntinæ pertinebat, obſedit. Moniales cœnobij S. Ruperti, præfato oppido ab alia parte Nahi fluminis proximum, audito regis aduentu omnes fugientes, in Ibingen ſe receperunt, receptis ſecum priuilegiis, reliquiis, clenodijs, & quicquid pro anguſtia temporis abducere potuerunt. Veniens ergo ad oppidum Bingionum rex Albertus, machinas bellicas & partem exercitus in prædictum cœnobium S. Ruperti locauit, & fecit ex domo Deo famulantium ſtabulum equorum, cœpitque fortiter impugnare oppidum, quod etiam paucis elapſis diebus in ſuam ditionem accepit. Cernens autem archiepiſcopus præfatus ſe regis potentiæ nequaquam poſſe reſiſtere, veniam ab eo petijt, & gratiam impetrauit, reſignatis in manum & poteſtatem ipſius Regis oppidis Lonſtein & Bingen, cum caſtellis Clop, Ehrenfels & Scharffenſtein cum cæteris alijs conditionibus.

Bingen ab Alberto rege capitur.

Moniales S. Ruperti in Ibingen ſe recipiunt.

Monaſteriũ S. Ruperti ſpoliatur.

Miraculum imaginis Mariæ ibi factum.

Interea dum archiepiſcopus cum rege in ipſo oppido Bingen conſtitutus de conditionibus pacis tractaret, omneſque qui in monaſterio S. Ruperti vltra Nahum manſionem habuerant, oppido iam capto ſeſe in illud contuliſſent, cœnobio demiſſo vacuo & omnibus rebus ſpoliato; duo nequitioſi viri, qui præ inopia ſequebantur Regis exercitum, præfatum cœnobium S. Ruperti intrarunt, animo & intentione, ſi quid inuenirent auferendi. Luſtratis autem omnibus locis & angulis monaſterij diligentiſſime, nihil inuenerunt: omnia enim prius ablata fuerunt per eos, qui locum diebus obſidionis occupauerant. Exeuntes ergo clauſtrum perſcrutabantur Eccleſiam, ſi forte in ea aliquid relictum inuenirent. Erat autem eo tempore in ipſa eccleſia ante introitum chori, qui fuit in inferioribus ſuper terram, non eleuatus (vt modo) ad meridiem verſus, clauſtrum, altare in honore S. Catharinæ virginis & martyris conſecratum, ſuper quod in muro arcualiter excauato imago beatiſſimæ Dei genitricis & virginis Mariæ ſatis decenter fuit depicta, coronam habens in capite, in qua erant quatuor lapides Criſtalli, muro & coronæ artificialiter infixi, & quintus in pectore ipſius imaginis. Cum ergo fures illi nihil in eccleſia reperiſſent, vnus eorum, ne omnino vacuus abiret, altare prædictum aſcendit, & effodere de corona virginis ipſos criſtallos cœpit: cui alter increpando dixit: *Quid facis, ô miſer, deſine ſpoliare matrem miſericordiæ; per quam, ſi nobis ſalus contingere debet, & non per aliam gratiam poterimus inuenire.*

Ecce blaſphemiam. Imago ſudare per totum viſa eſt. Sanguis cũ lacte de imagine profluit.

Cuius increpationem ſacrilegus & impius ille contemnens, poſteaquam criſtallos de corona effoderat quatuor, etiam quintum de pectore ſacræ virginis effodere cœpit. Mira res accidit: mox vt impius ille ſacrũ pectus violare præſumſit, imago ſudare per totum cœpit, quo viſo ſacrilegus aliquantulum horruit, ſed obduratus in malitia à cœpto crimine non ceſſauit. Euulſit ergo de ſacro pectore imaginis lapidem, quo auulſo mox ſanguis lacte mixtus de ipſo vulnere in magna copia ſequutus erupit, quo viſo infelix ille totus inhorruit, proſilienſque de altare, puluerem in eccleſia collegit, & vulnus imaginis, ne flueret ſan-

ret ſanguis cum lacte, obſtruere cœpit. Quanto autem obſtruere ſacræ virginis pectus vulneratum amplius conabatur, tanto maiori exuperatione lac cum ſanguine emanauit. His viſis impius ille de eccleſia curſim exijt, & currens ad Nahum fluuium, velut amens factus, præcipitans ſemetipſum ſubmerſit. At vero ſocius eius confeſtim aufugit, qui tamen poſtea reuerſus rei ordinem Magiſtræ ac monialibus dicti cœnobij narrauit. Superueniens autem Sacerdos quidam, qui eo die ibidem celebrauerat, & videns miraculum tantæ nouitatis, corporale ante imaginem explicuit, & lac cum ſanguine profluente collegit. Hunc vero ſanguinem cum lacte in vitreo vaſe conſeruatum vſque in præſentem diem in ſæpedicto cœnobio vidimus, quem etiam manibus proprijs ad petitionem Abbatiſſæ de veteri vaſe confracto in vitrum nouum tranſpoſuimus. Publico autem confeſtim miraculo rex Albertus, qui adhuc fuit in oppido Bingen, cum cæteris Principibus ad monaſterium S. Ruperti acceſſit, videnſque tam horrendum facinus obſtupuit, & pro reſtauratione cœnobij in honorem beatæ Virginis multa dona contulit. In memoriam vero huius miraculi Capella in honorem Dei genitricis ibidem conſtructa eſt, in qua imago ſuper altare, ſæpius interea renouata, cernitur.

Sanguis iſte reſeruatur ibidem.

Pacatis rebus cum archiepiſcopo Moguntino, Rex contra archiepiſcopum Treuirenſem & Colonienſem vlterius progrediens, ſibi ſubiugauit vtrumque, & ad gratiam poſtulandam non ſine eorum damnis grauiſſimis coegit.

MCCCIII.

Anno Dietlibi abbatis noſtri V. obijt Albertus Prior huius monaſterij XVII. 7. idus Maij, vir multarum virtutum, qui pro reſtauratione obſeruantiæ regularis maximam diligentiam fecit, & non parum reſtaurauit. Poſt hunc Dietlibus abbas in Priorem huius monaſterij XVIII. elegit Henricum monachum, filium ſororis præfati Alberti, iuuenem quidem in annis, ſed moribus & ſapientia ſenem, & præfuit in Prioratu huius cœnobij annis XXIX. de quo poſtea ſuo loco poſt Wilhelmum dicemus. Toto tempore quo ipſe præfuit Prior, ſatis bona reformatio fuit, licet ad primam inſtitutionem, quæ tempore fundationis exſtitit, ad multos annos non peruenit.

Albertus Prior huius loci obiit, qui & Iuuenus. Henricus fit Prior 18.

MCCCIV.

Anno Dietlibi abbatis noſtri VI. 5. calend. Martij obijt Conradus de Epſtein archiepiſcopus Moguntinus, cui Petrus de Treuiri natus ſuccedens; præfuit annis XVI. homo ſagax & induſtrioſus, qui multas conſtitutiones edidit, & eccleſiam Moguntinam ſatis magnifice rexit.

Petrus fit archiepiſcopus Moguntinus.

Eodem anno III. Cal. Maij obijt Eberuuinus epiſcopus Wormatienſis; cui Emericus de Cronenberg ſuccedens, præfuit annis ferme X. homo pacificus & deuotus, quem tam populus quam clerus miro venerabatur affectu, miſſumque ab Apoſtolico Papa pro epiſcopo libenter ſuſceperunt.

Emericus epiſcopus Wormatienſis.

MCCCV.

Anno Dietlibi abbatis noſtri VII. in feſto commemorationis S. Pauli Apoſtoli rex Albertus Spiræ conſtitutus exequias regis Bohemiæ cum magna pompa in maiori eccleſia celebrauit, & inter pulſandum maior campana cecidit, fractiſque duabus teſtudinibus & cadens ad terram in tres partes diuiſa fuit.

His temporibus ciues Confluentini contra Dietherum archiepiſcopum Treuerenſem, dominum ſuum, contumaciter ſe erexerunt, obliti fidelitatis & iuramentorum ſuorum. Vnde commotus archiepiſcopus conuocatis in auxilium ſui multis Principibus & Nobilibus, quos magnis pecunijs conduxit, Confluentiam obſidione vallauit; qua tandem in deditionem recepta, ciues ad obedientiam coartauit. Pro hac victoria incredibiles pecunias expoſuit: vnde pene omnes eccleſiæ reditus & prouentus obligauit, & odium in ſe tam clericorum quam laicorum & maxime nobilium prouinciæ Treuirenſis cōcitauit.

Confluentia per archiepiſcopū Treuirēſem capitur.

MCCCVI.

Anno Dietlibi abbatis noſtri VIII. in die beatæ Mariæ virginis, alias purificationis, glacie reſoluta maxima ciuitatibus & villis circa Rhenum & Mogonum illata ſunt damna. Pons apud Francofordiam fuit confractus, multæ iuxta domus ſubmerſæ in diuerſis locis fuerunt: Coloniæ quoque turres duæ circa Rhenum ea tempeſtate commotæ ceciderunt, & multi homines vtriuſque ſexus & ætatis in diuerſis locis fuēre in Rheno ſubmerſi.

Reſoluta glacie magna fuit inundatio aquarum.

Eodem tempore Iudæi omnes de regno Francorū bonis confiſcatis fuerunt expulſi.

Eodem quoque anno hoſpitularij S. Iohannis Ieroſolymitani cum auxilio Troianorum inſulam Rhodis cum aliis quinque adiacentibus inſulis de manu Turcorum cum

Inſula Rhodus per Chriſtianos capitur.

maxima potentia obtinuerunt; per continuos annos quatuor contra eoſdem Turcos dimicantes, quouſque (vt dictum eſt) anno præſcripto vicerunt.

MCCCVII.

Baldevvinus fit archiepiſcopus Treuirenſis.

Anno Dietlibi abbatis IX. clerus Eccleſiæ Treuirenſis Dietherum archiepiſcopum ſuum propter dilapidationem rerum & prouentum eccleſiæ, & alia diuerſa contra æquitatem, Romam citari ad examen Apoſtolici Pontificatus fecerunt; qui priuſquam terminus adueniſſet, eodem anno XXIII. die menſis Nouembris diem clauſit extremum, apud Prædicatores ſuos in ciuitate Treuirenſi ſepultus, cui Baldevvinus filius comitis de Lutzenburg, & frater Henrici Imperatoris ſeptimi, annum ætatis agens XXIII. Clemente Papa quinto cum ipſo de minorennitate diſpenſante, ſucceſſit, & annis præfuit XLVI. menſe vno & diebus XVIII. vir per omnia magnificus, qui etiam eccleſiam ſuam ſatis prouide & vtiliter gubernauit, pacem reformans, debita ſoluens, & alienata reſtituens.

Ordo Templariorũ deletur.

Eodem anno Clemens Papa V. in concilio Vienenſi ordinem Templariorum, qui per annos ferme CLXXXIV. à fundatione ſua durauerat, annullauit & deſtruxit. Impingebatur eis, quod in ſua profeſſione Chriſtum abnegarent: quod vtrum verum an falſum ſit, non eſt noſtrum iudicare.

MCCCVIII.

Albertus rex Romanorum occiditur.

Anno Dietlibi abbatis X. Albertus rex Romanorum, propterea quod nimium videretur auarus, & Ducatum Sueuiæ fratris ſui Rodolphi teneret nomine tutoris, quem reſignare Iohanni filio ipſius fratris iam adulto non immerito debuiſſet, ſæpiuſque ab eo interpellatus, & non aduertens; apud Schaffhauſen gladio interemtus eſt, & poſt annum in eccleſia Spirenſi ſepultus.

Henricus 7. rex eligitur.

Eodem anno Principes apud Rhenſen conuenientes XXVII. die menſis Nouembris in regem Romanorum concorditer elegerunt Henricum Comitem de Lutzelburg, fratrem Baldevvini archiepiſcopi Treuirenſis, quem Aquisgrani cum magna ſolennitate conducentes in regem conſecrari fecerunt, regnauitque annis V. Vxorem habuit Margaretham Ducis Brabantiæ filiam.

Carthaus zu Mentz.

His temporibus Petrus archiepiſcopus Moguntinus monaſterium Cartuſienſium extra muros Moguntinos de nouo conſtruere cœpit & dotauit.

Iohannes Scotus obiit.

Eodem anno 6. idus Nouembris obijt in Colonia Iohannes Scotus ſacræ Theologiæ Doctor, Pariſienſis, ordinis Minorum, in conuentu ſuo ibidem ſepultus.

MCCCIX.

Dietlibus abbas huius monaſterii moritur.

Dietlibus huius monaſterii abbas X. obijt in die Michaelis archangeli, ſepultus ante gradus Presbyterij, non ſine multis fratrum lacrumis. Fuit enim vir bonus & amator fratrum ſuorum, qui bene præfuit monaſterio tam in ſpiritualibus quam in temporalibus, quia & peculium, quod prædeceſſores eius indulſerant monachis, abſtulit, & competenter ſubſtantiam temporalium rerum ampliauit. In agendis fuit prouidus & perſpicacis ingenij, cuius conſilio in arduis cauſſis etiam Comes de Sponheim & vicini nobiles aliquotiens vtebantur. Eius autem laudabiliter geſta, quanquam multa fuiſſe dubium non ſit, ſcire omnia non potuimus, tum propter veterum negligentiam, tum propter temporis diſtantiam.

DE WILLICHONE PRIMO, HVIVS MONASTERII SPONheimenſis abbate II. qui præfuit annis XXVII. menſibus V. & diebus IV.

MORTVO itaque Dietlibo Abbate huius monaſterii X. atque ſepulto, III. videlicet Calend. Octobris, anno prænotato MCCCIX. indictione VII. vacauit Abbatia Sponheimenſis iſta diebus 4. Deinde 5. nonas Octobris conuenientes in vnum fratres

Willicho fit abbas huius monaſterij.

huius cœnobii, & inuocata ex more gratia Spiritus Sancti, in abbatem vnanimi conſenſu elegerunt Willichonem, filium nobilis viri Comitis de Weſterburg, fratrem Comitiſſæ de Sponheim, virum religioſum & deuotiſſimum, huius monaſterij monachum conuentualem, qui ante annos ferme octo ſub Dietlibo (ſicut ſupra diximus) ordinem intrauerat. Confirmatus autem & ordinatus per Petrum Archiepiſcopum Moguntinum, præfuit huic monaſterio ſatis ſtrenue annis XXVI. menſibus quinque, diebus 4. multaque huic monaſterio bona fecit, tam in ædificiis quam prouentibus ampliandis.

Vita Willichonis abbatis.

Hic in pueritia literis traditus, cum ætate diſcendo ſatis profecit, & in virum doctum pariter & deuotum euaſit. Cum autem ad virilem ætatem peruę-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

perueniſſet, cingulo militari præcinctus eſt, & cum aliquandiu vitam duxiſſet in armis & rebus bellicis, contigit eum vſque ad mortem infirmari, deſperatuſq; à Medicis ad Deum ſe conuertit, & voto religionis ad conſilium ſororis emiſſo, miraculoſe omnibus ſtupentibus reualuit ab infirmitate ſua. Biennio nihilominus in conuerſatione ſeculari manens res ſuas ſecundum conditionem propoſiti ſui ordinauit, diſtribuitque in eleemoſynis pauperum magnam partem ſubſtantiæ ſe concernentis, ad conuerſionem inſtinctu præfatæ ſororis ſuæ, quæ Dietlibum Abbatem & præſens monaſterium miro venerabatur affectu, ſine mora peruenit. Denique non parum huic monaſterio contulit & dona dedit.

MCCCX.

Hoc anno Henricus rex Romanorum conuentum Principum Spiræ habuit, vbi Helizabeth filia Wenceslai regis Bohemiæ iam demortui perſonaliter comparuit, petens à rege Henrico paternum ſibi regnum in feudum concedi. At vero rex Henricus maturo ſuorum Principum conſilio præhabito, attendens dictam filiam Bohemiæ ſolam regni eſſe hæredem, eam filio ſuo Iohanni Comiti Lutzelburgenſi copulauit vxorem, & eum in regem Bohemiæ auctoritate imperiali ſublimauit. Celebratis ergo ibidem nuptiis mox in Bohemiam miſit, adiungens ei Petrum Archiepiſcopum Moguntinum quondam Phyſicum ſuum, cum ingenti exercitu. Veniens autem in Bohemiam Iohannes Rex nouus cum Regina & Archiepiſcopo præfato, vniuerſum ſibi mox regnum Bohemiæ ſubiugauit, & in ſuam ditionem potenter ſuſcepit, & coronatus eſt per eundem Petrum Archiepiſcopum Moguntinum, ad quem de antiquo iure pertinebat reges Bohemiæ inungere & coronare, ſicut longe ſupra oſtendimus. Coronatione autem ſolemniter facta (cui interfuiſſe plus quam trecenta millia equitum ac bellatorum referuntur) Rex Archiepiſcopo Moguntino præſcripto donauit auream ſedem gemmis pulchre gemmatam, quam ille ſecum abducens Moguntiam ſancto Martino contulit, quæ in maiori ſeruatur eccleſia vſque ad præſentem diem, & à vulgo *ſedes ſancti Martini* appellatur.

Conuentus Principum in Spira.

Ioannes comes Lutzelburgenſis fit rex Bohemiæ.

Aurea ſedes S. Martini Moguntiæ.

Eodem anno Henricus rex cum fratre ſuo Baldevvino archiepiſcopo Treuirorum, Rodolpho comite Palatino Rheni ac Duce Bauariæ, Lupoldo Duce Auſtriæ, ac multis alijs Principibus, Ducibus, Comitibus Nobilibuſque, & magno exercitu pro ſumenda corona Imperij profectus eſt in Italiam, & inter eundum multas ſibi obſiſtentium rebelliumque ciuitates armata manu cepit & deſtruxit. Veniens autem Romam per Cardinales à Papa ad hoc ordinatos & miſſos apud ſanctum Iohannem Lateranenſem Imperator coronatus fuit, in die ſancto Pentecoſtes. Romanos qui ſibi introitum Vrbis negabant, cum rege Apuliæ circa pontem Tiberis pugnans ſuperauit, & multos eorum occidit. Coronatus autem Imperator, Rodolphum comitem Palatinum Rheni, & multos alios Principes ac Nobiles in præfata Eccleſia ſancti Iohannis milites creauit. Imperatore autem in Italia per biennium exſiſtente, ſecundus exercitus eius, quem ad hoc ſpecialiter ordinatum in Alemannia reliquerat, contra Comites Wirtenbergenſes, imperio rebelles, dimicando proceſſit, quibus CLXXX. caſtellis ac oppidis munitiſſimis quæ obtinebant, LXXII. armis fortiter expugnata ademit. Iturus enim in Italiam rex Henricus tres comparauit exercitus, quorum primum ex Franckonibus & Bauaris collectum cum filio & Petro archiepiſcopo Moguntino (vt iam ſupra diximus) in Bohemiam deſtinauit: Secundum ordinauit aduerſum præfatos Comites Wirtenbergenſes; & tertium in Italiam ſecum duxit. Brixenſes, quos potenter armis vicit & ad obedientiam Imperij coartauit, Longobardos omnes, Papienſes, Taurinenſes, Aſtenſes, Veronenſes, Placentinos, Ianuenſes, Piſanos, Senenſes, Florentinos, & multos aliarum ciuitatum incolas, omneſque ſibi reſiſtentes armata expeditione vincens in poteſtatem accepit. Erat autem Henricus Imperator iſte vir ſapiens, iuſtus & gratioſus, in armis ſtrenuus, Catholicæ fidei integerrimus cultor & amator, conſilio & animo potens, Cleri amator & defenſor, cui ſimilis interea non ſurrexit.

Henricus rex proficiſcitur in Italiam.

Imperij bellum contra Wirtenbergenſes.

Imperator Italiam ſubiugauit.

MCCCXI.

Hoc anno Willicho abbas huius monaſterij domum portæ cœnobij principalis ad plagam meridionalem denuo conſtruxit. Verum poſt annos ferme CLVI. Iohannes de Culenhuſen primus abbas in reformatione Burſfeldenſi dicta, eandem portam claudi fecit, & nouam portam monaſterij ad plagam orientalem conſtruxit. Donum autem portæ antiquæ, à Willichone conſtructam, ſibi in habitationem Abbatialem mutauit;

Domus portæ abbatiæ conſtruitur.

quam Iohannes Trithemius ſucceſſor eius ampliauit, in eam formam, in qua nunc cernitur ſublimatam, congruam fecit eſſe manſionem.

MCCCXII.

Cōfirmatio Indulgētiarum.

Hoc anno Petrus archiepiſcopus Moguntinus circa feſtum omnium ſanctorum venit ad caſtrum Beckelnheim, & per ſex dies ibidem commoratus eſt, quem accedens Willicho abbas huius monaſterij inter alia confirmationem Indulgentiarum per XIII. epiſcopos Romæ tempore Iubilæi primi daturum (vt patet in literis, quarum reſcriptum ſuo loco ſuperius poſuimus) impetrauit.

Bopardia & Weſalia eccleſiæ Treuirenſi impignoratur.

Eodem anno Baldevvinus archiepiſcopus Treuirenſis, qui Romæ & extra cum fratre ſuo Henrico Romanorum Imperatore VII. in propria perſona bellando & præliando multa egregie patrauerat, pro expenſis & impenſis, quas ratione Imperij fecerat, ab ipſo Imperatore Bopardiam & Weſaliam oppida cis Rhenana cum quibuſdam alijs impignorata recepit: cuius impignorationis priuilegium datum fuit *in caſtris ante Florentiam, anno prænotato poſt milleſimum trecenteſimo duodecimo; Henrici regno IV. Imperii autem primo, 6. idus Decembris.* His literis ab Imperatore ſuſceptis Baldevvinus ad Treuirim rediit, & Imperator anno ſequenti mortuus fuit.

MCCCXIII.

Altare in monaſterio S. Nicolai fundatur & dotatur.

Anno Willichonis abbatis huius monaſterij IV. fundatum & dotatum fuit Altare ſanctorum Nicolai & Catharinæ in ipſo monaſterio noſtro Sponheimenſi, per Stephanum Præpoſitum Canonicorum in Rauingirsburg, vt patet in literis deſuper datis ita ſonantibus:

Copia donationis.

In nomine Domini. Cum omnis Chriſtiani nominis & fidei profeſſor, his quæ ad laudem & honorem Dei reſpiciunt, & ſalutem accumulant animarum, intendere debeat cum effectu; Nos Stephanus Dei gratia Præpoſitus Eccleſiæ de Reuengirsburg Canonicorum regularium, Moguntinæ diœceſis, inſtauramus & ordinamus in monaſterio de Sponheim, ordinis S. Benedicti, accedente conſenſu & libera voluntate domini Willichonis & totius conuentus ibidem, ſuper altare beati Nicolai & beatæ Catharinæ vnam miſſam per ſacerdotem ſecularem perpetuo & quotidie celebrandam, niſi cauſis legitimis fuerit impeditus: in qua miſſa recordationem & memoriam Patris noſtri Emelrici, quondam militis, & matris noſtræ Petriſſæ, fratrum quoque noſtrorum Lamberti & Arnoldi, dicti Kindelen, quondam militum, & Emelrici, quondam armigeri, Sacerdos habebit & faciet memoratos.

Curtim vnā aſſignat pro dote.

Cui altari & ſacerdoti ipſum officianti damus & aſſignamus libere curiam noſtram in Rochßheim, cum bonis & omnibus attinentiis eiuſdem, quocunque nomine cenſeantur; vt idem Sacerdos curia, bonis & attinentiis omnibus quiete & pacifice fruatur; vnam quoque carratam vini ſibi in villa Manendal perpetuo deputamus: prouiſa ante omnia diligenter, quod per dictum ſacerdotem Plebanum parochialis eccleſiæ in oblationibus & aliis euentibus quibuſcunque præiudicium nullum fiat. Idem quoque Sacerdos ſummæ miſſæ & veſperis debet quotidie intereſſe, & ſi deformiter exceſſerit, per abbatem, qui pro tempore fuerit, corrigi & puniri debet per Eccleſiaſticam diſciplinam:

Collationē Altaris ſibi & hæredib. reſeruat.

cuius altaris collationem nobis reſeruamus ad tempora vitæ noſtræ. Poſt mortem vero noſtram Arnoldus dictus Kindelin, & Emelricus frater ſuus, & filiæ fratris noſtri præſcripti, & Arnoldus filius Bigele conſanguineus noſter, ipſorumque hæredes propinquiores ſucceſſiue, alternis vicibus præſentabunt. Hoc tamen ſtatuimus, quod poſt mortem noſtram ad prædictos fratres Kindelinum & Emelricum prior collatio pertinebit. Vt autem omnia & ſingula præſcripta debito robore conſeruentur, præſentes literas ſigillo dominorum Iudicum Moguntinenſium, ac ſigillo Domini Abbatis & conuentus prædictorum in Sponheim fecimus roborari. Nos quoque Iudices ad petitionem domini Præpoſiti prædicti ſigillum noſtrum præſentibus duximus apponendum. Acta ſunt hæc anno Domini MCCCXIII. 3. Cal. Aprilis.

Hæredes ius patronatus abbati huius loci dedere.

Huius autem altaris S. Nicolai collationem hæredes præfatorum inſtituentium, videlicet Wilhelmus de Lebenſtein, Simon Booſs de Waldeck, Hartmannus de Halbeg militares, vna cum conſenſu vxorum ſuarum, pro ſe & omnibus hæredibus ſuis Iohanni Trithemio abbati monaſterij in perpetuum tradiderunt, anno Domini MCCCCXC. vt infra ſuo loco dicemus.

Hēricus Imperator obiit in Italia.

Henricus Imperator Romanorum ſeptimus præſcripto anno adhuc in Italia conſtitutus apud ciuitatem Piſanam, nouis comparatis copijs, & cum Gemienſibus ac Friderico Siciliæ rege conuentionibus factis, contra Robertum Apuliæ Regem ire contendit, & veneno periit dolo & inſidijs (vt ferunt) Bernhardi Confeſſoris ſui de ordine Prædicatorum, qui eum in die Aſſumptionis beatæ Mariæ ſemper virginis in hoſtia, bene confidentem, intoxicauerat. Et magna in Prædicatores perſecutio conſequuta eſt: quamuis idem Bernhardus coram Rege Bohemiæ filio ipſius Imperatoris,

ſimili-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ſimiliter & archiepiſcopis & epiſcopis, Treuirenſi, Mediolanenſi, Ianuenſi, Lucénſi & Argentinenſi, cum alterius inſidijs perijſſe diceret; nihilominus Henricus comes Flandriæ & cæteri nobiles curiales conſtantes confirmabant ipſum eſſe reum, & Imperatorem in hoſtia (ſicut diximus) de manu eius interemtum, & vacauit Imperium Romanum quaſi anno.

His temporibus mortuo Imperatore Henrico magna cariſtia & peſtilentia facta eſt, & multi perierunt.

Fames & peſtilentia magna.

MCCCXIV.

Anno Willichonis abbatis noſtri v. 14. calend. Nouembris conuenerunt Principes Imperij apud Francofordiam pro nouo Imperatore eligendo, votiſque in diuerſa diuiſis, Petrus epiſcopus Moguntinus, Baldevvinus archiepiſcopus Treuirenſis, Iohannes Rex Bohemiæ, & Volmarus Marchio Brandeburgenſis Ludouicum Comitem Palatinum Rheni Ducemque Bauariæ in Regem Romanorum elegerunt. Contra quem Rudolphus Comes Palatinus Rheni frater ipſius Ludouici, Henricus Archiepiſcopus Colonienſis, & Dux Saxoniæ in regem elegerunt Fridericum Ducem Auſtriæ, filium Alberti quondam regis Romanorum. Sed Ludouicus regnum & Imperium obtinuit, & Fridericum ſuperatum in bello captiuauit. Et fratrem ſuum Rudolphum Comitem Palatinum cum Friderico ſentientem, Ducatu ſpoliatum & omni poſſeſſione, in Angliam fugere compulit, vbi vſque ad mortem permanſit. Filijs tamen eius principatum reſtituit.

Ludouicus dux Bauariæ in regem Romanorũ eligitur. Fridericus dux Auſtriæ contra Ludouicum eligitur.

Eodem anno 4. Idus Februarij obijt Emericus epiſcopus Wormatienſis, cui Henricus filius comitis Silueſtris de Dune ſucceſſit, Præpoſitus maioris eccleſiæ Wormacienſis, & præfuit ſtrenue annis ferme 5.

Henricus fit epiſcopus Wormatiẽſis.

Eodem quoque anno pridie idus Ianuarij obiit Sibodo de Leichtenberg epiſcopus Spirenſis; cui Emicho de Liningen ſuccedens, præfuit annis 14.

Emicho fit epiſcopus Spirenſis.

MCCCXV.

Anno Willichonis abbatis noſtri VI. magna per totam Alemanniam & Italiam fames fuit, in qua multa millia hominum præ inopia perierunt, & durauit quaſi per biennium, & ſecuta eſt peſtilentia magna.

Fames & peſtilentia magna.

Eodem anno factum eſt prælium inter Ludouicum regem Romanorum, & Fridericum Ducẽ Auſtriæ aduerſarium eius apud Spiram, in quo Lupoldus frater Friderici multas in circuitu villas igne conſumſit. Erat (ſicut diximus) fames magna, & Baldevvinus epiſcopus Treuerenſis, homo diues & prouidiſſimus, regi & exercitui ſuo, quæcunque neceſſaria fuerant, copioſe miniſtrauit. Ludouico victoria ceſſit: qui Fridericum cum omnibus ſuis fugere compulit; qui tamen poſtea non acquieuit.

Bellũ inter Ludouicum regẽ & Fridericum ducẽ Auſtriæ.

MCCCXVI.

Anno ſuo VII. Willicho abbas huius monaſterij Sponheimenſis circá feſtum Pentecoſtes à Iohanne Papa XXII. vna cum cæteris alijs Prælatis Eccleſiæ Moguntinæ, Commiſſarius conſtitutus fuit ſuper inquiſitione vitæ ſanctitatis & miraculorum Hildegardis, quondam Magiſtræ virginum Chriſti in monte ſanctæ memoriæ Ruperti Ducis Bingionum, cuius rei commiſſio prius etiam per Clementem Papam V. facta fuerat: qui in eius canonizatione cõſenſit. Inquiſitione aũt facta & præfato ſummo Pontifici Iohanni XXII. per literas intimata, canonizata fuerat, & neſcio qua occaſione intercedente neglectũ ſit.

Commiſſio papæ pro canonizatione S. Hildegardis.

Eodem anno Ludouicus Rex, Baldevvinus archiepiſcopus Treuirenſis, & quidam alij in auxilium vocati, munitiones Wisbaden & Scharffenſtein contra Fridericum obſederunt. Qui cum ſe parum poſſe proficere cernerent, infecto negotio ſolutaque obſidione, quiſque ad ſua redierunt.

Wisbaden & Scharffenſtein obſidione ſaluantur.

Eodem quoque anno Ludouicus Rex cum omnibus Principibus & ciuitatibus Imperij pacem confirmauit: quam Henricus archiepiſcopus Colonienſis & cæteri alij, qui erant pro parte Friderici Ducis Auſtriæ, non curarunt.

Pacem rex Ludouicus reformat.

MCCCXVII.

Hoc anno, qui fuit Willichonis abbatis noſtri 8. Baldevvinus archiepiſcopus Treuirenſis comitem de Hennenberg 40. marcis argenti Eccleſiæ ſuæ præfatæ feudalem fecit, vt patet in literis deſuper datis. Idem quoque archiepiſcopus Sterrenberg caſtellum Imperij redemit, & ſuę eccleſię, permiſſione Ludouici regis Romanorum, coniunxit. Fuit enim homo magnificus & Imperatoribus gratus; vnde multa contraxit bona.

Comes de Hennẽberg fit feudalis eccleſiæ Treuerenſis.

MCCCXVIII.

Anno Willichonis abbatis noſtri IX. moritur Andreas Epiſcopus Herbipolenſis, cui

Gotfridus fit epiſcopus Herbipolenſis.

Gotfridus de Holenn ſuccedens præfuit annis 9. qui cum ciuibus ſuis multas contentiones habuit, ſed tandem eorum duritiem euicit, eoſque ſuo imperio ſubiacere coegit: ita vt ad ſeruitium in apparatu bellico ſibi venire in adiutorium compellerentur; quod facere anteceſſoribus eius à multis annis recuſauerunt.

Diſſenſio Colonienſium cum archiepiſcopo.

** Broel.*

Eodem anno ciues Colonienſes vocatis in auxilium rege Bohemiæ Wilhelmo, comite Hollandiæ, Iohanne fratre eius, Comite in Hennegavv, Gerardo comite Iuliacenſi, Rodolpho comite de Monte, & Iohanne comite Seinenſi, cum quibuſdam alijs, contra Henricum archiepiſcopum ſuum, pacta pacis Ludouici Imperatoris violantem, & partes Friderici Ducis Auſtriæ defendentem, ad bellum procedentes, caſtellum in Brull* dictum obſederunt menſibus 4. eumque ad pacis fœdera compulerunt.

MCCCXIX.

Cuno fit epiſcopus Wormatienſis.

Hoc anno qui fuit Willichonis abbatis noſtri x. obiit Henricus Epiſcopus Wormatienſis, in maiori eccleſia ſepultus, & vacauit Epiſcopatus menſibus 11. diebus VIII. Poſt hunc in Epiſcopatu tandem ſucceſſit Cuno de Schoneck, filius fratris Emelrici quondam epiſcopi, & præfuit annis x.

Contentio inter abbatē & villanos propter paſcua.

Concordia facta ſuper ſiluis & paſcuis.*

Eodem anno orta eſt diſſenſio inter Willichonem abbatem & incolas villæ Sponheimenſis, ratione nemorum & paſcuorum in marcha huius monaſterij, quæ durauit ad biennium coram iudicibus ſedis Moguntinæ, non ſine expenſis vtriuſque partis grauibus. Tandem Iohannes & Simon comites de Sponheim vices ſuas interponentes concordiam reformarunt: ita quod abbas nemora ſua ante plures annos ſeorſum diſtincta perpetuo poſſideat liberrima: Villani autem quicquid in nemoribus habent, de abbatis gratia ſe obtinere, non ex debito recognoſcant: ita tamen quod nihil ex ipſis nemoribus vendant ſine eius conſenſu, & in ſignum percepti beneficij, ſingulæ domus villæ præfatæ, quotannis in feſto S. Martini ad altare monaſterio perpetuis temporibus offerrent duos denarios, qui dicuntur Colonienſes. De paſcuis autem ita concordauit inter partes, vt ſecundum antiquam conſuetudinem & compoſitionem tam abbati quam villanis eſſent communia; ita tamen quod Villani nihil ex eis vendant, neque locent cuiquam ſine conſenſu Abbatis, neque aliena pecora pro precio ſeu gratis intromittant. Facta eſt iſta concordia in Creutznacht, anno Domini MCCCXXI. indictione IV. 6. cal. Iunij.

MCCCXX.

Petrus archiepiſcopus Moguntinus moritur.

Anno Willichonis abbatis noſtri XI. pridie Non. Iunij obijt Petrus Archiepiſcopus Moguntinus, vir per omnia magnificus, qui fundauit monaſterium Cartuſienſium prope Moguntiam, & collegium Canonicorum eccleſiæ S. Catharinæ in Oppenheim primus inſtituit. Hic ante Pontificatum Henrici Comitis de Lutzenburg poſtea regis Romanorum fuit Medicus, qui miſſus Romam poſt obitum Gerardi archiepiſcopi Moguntini ad Papam Clementem V. vt Baldevvino filio Henrici Comitis prædicti Archiepiſcopatum impetraret vacantem; cum propter minorennitatem eius (vtpote qui annum XVIII. vix compleuerat) Papa petitionem Comitis refutaſſet, Petrus ſui non oblitus, qui Archiepiſcopatum poſtulare alteri venerat, eum pro ſemetipſo petit & impetrat. Quo mortuo, in Archiepiſcopatu Moguntino ſucceſſit Martinus de Buchſeck, monachus ordinis S. Benedicti profeſſus, & præfuit annis ferme VIII.

Martinus fit archiepiſcopus Moguntinus.

MCCCXXI.

Fridericus dux Auſtriæ deuaſtat Bauariam.

Hoc anno, qui fuit Willichonis abbatis noſtri XII. Fridericus Dux Auſtriæ contra Ludouicum electus in regem (ſicut diximus) cum fratre ſuo Duce Lupoldo in manu valida contra Ludouicum Imperatorem egreſſus, totam Bauariam ferro & igne vaſtauit, rege in munitionibus ſe continente.

Seditio inter ciues Bingenſes.

Vindicta in autores huius ſeditionis.

Eodem anno ciues oppidi Bingen grauiſſimam inter ſe diſſenſionem habuerunt ex leui occaſione. Nam macellarius quidam nomine Henricus canem alterius cuiuſdam nautæ percuſſerat circa macellum, quare indignatus nauta macellarium percuſſurus aggreditur, à quo percuſſus querelam detulit ad Conſulatum. Ad carcerem ergo macellarius ponitur; aduerſus conſulatum tota pene ciuitas concitatur: quæ commotio adeo creuit, vt amici ipſius, qui captiuus tenebatur, aſſumto ſeditioſorum ſuffragio, fracto carcere incluſum educerent, & magnam inter ciues ſeditionem concitarent. Facta eſt itaque inter ciues diuiſio, quorum altera pars conſulatum ſequebatur; altera vero interficere conſules nitebatur. Veſanorum ſimilis erat in ciuitate diſcurſus, effractiſque clauſuris domorum vbique exercebatur præda. Tres è ciuibus hac ſeditione fuerant occiſi, & multi enormiter vulnerati. Commotione tandem ſedata, poſt menſem grauis vindicta de ſeditioſis ſumta eſt: nam alij capitibus amputatis necati ſunt, alij

proſcri-

proſcripti, nonnulli membris truncati, vt perpetuum impietatis ſuę opprobrium ſpectantibus circumferrent.

MCCCXXII.

Hæreſiarcha Coloniæ comburitur.

Anno Willichonis abbatis noſtri XIII. Combuſtus fuit in Colonia frater quidam Walterus nomine, hæreticorum pater & Princeps, qui diu in occulto latuerat, & multos ſimplices ſuis erroribus infecit, qui tormentis expoſitus non potuit induci, vt participes erroris ſui oſtenderet.

Eodem anno Ieſabela filia Philippi regis quarti Francorum, vxor Edvvardi regis Anglorum, ipſum regem ſuum maritum propter deſolationem quam cum ſeruis ſuis fecit in regno, cepit & cuſtodiæ mancipauit, in qua vſq; ad mortem permanſit, nec vllis minis aut precibus exire potuit.

MCCCXXIII.

Bellũ inter Ludouicum regẽ & Fridericum ducẽ Auſtriæ. Fridericus dux Auſtriæ capitur.

Magus promittit ſe Fridericum liberaturum.

Spiritus miſſus venit ad ducem.

Fridericus dux liberatur. Ludouicus rex imperat annis 33.

Filij Ludouici imperatoris.

Hoc anno, qui fuit Vvillichonis abbatis noſtri IV. Fridericus dux Auſtriæ magno collecto exercitu plus quam ſex millibus armatorum ex Vngaria & Turcia, venit contra Ludouicum Bauarum regẽ Romanorum: cui Ludouicus cum magno apparatu bellico occurrens, conſertoq; prælio inter Muldorff & Oetingen in Bauaria, Ludouicus victor exſtitit, & Fridericus dux per Iohannem Bohemiæ regem captus, Ludouico ſub conditione ne interficeretur, præſentatus fuit, quem in caſtello quodam non longe à Napurg cuſtodiæ mancipauit. Poſt tempus aliquod Friderico ſic in cuſtodia perdurante, venit ad fratrem eius ducem Lupoldum, in Auſtria morantem, Magus quidam, promittens ſe Fridericũ ducem captiuum arte ſua de cuſtodia erepturum, & in Auſtriam ſaluum vna hora reducturum. Credidit dux vrbis Magiſtro, & promiſit ſe, quicquid poſtularet, daturũ, ſi dicta factis compenſaret. Intrant itaque circulum ambo, nocte prædiſpoſita vocat Magiſter ſpiritum venire coniurationibus aſſuetum, venit in forma hominis peregrini, mandatum accipit vt ducem de cuſtodia exemptum in Auſtriam ſine mora reducat. Reſpondit ſpiritus: *Mandatis tuis, bone Magiſter, lubens obediam, ipſumq; ducem captiuum liberabo, ſaluumq; & incolumem ad te reducam, modo ipſe venire mecum non recuſet.* Auolat ilico ſpiritus, & in eadem forma venit ad ducem captiuum nocte quieſcentem dicens: *Lupoldus frater tuus miſit me huc, vt educã te de domo carceris: ſurge itaque velociter, & aſcende hunc equum, & ducam te ad fratrem tuum ſaluum & incolumem.* Cui dux, qui es tu? Reſpõdit ſpiritus: *Ne cures quis ſim ego, ſed aſcende ſuper equum, ſi liberari cupis ab iſta cuſtodia.* Confeſtim horror inuaſit ducem, & omnes qui erant cum eo, factoque ſigno crucis ſpiritus euanuit, & vacuus ad Magiſtrum redijt. Poſt hæc dux Lupoldus ferro & igne tam diu moleſtauit regem Ludouicum, donec tandem interuentu principum ad miſericordiam prouocatus, captiuum emiſit, accepto ab eo cautione, quod de nomine regio vlterius ſe non intromitteret: & ſic Ludouicus à principio electionis ſuæ vſque ad mortem annis ferme XXXIII. imperauit, & Fridericus de regno Romanorum & nomine ſe deinceps non intromiſit. Fuit autem Ludouicus iſte eius nominis IV. qui habuit vxorem Margaretham filiam Wilhelmi comitis de Hennengavv, de qua ſuſcepit filios ſex: videlicet Ludouicum Marchionem Brandenburgenſem, Stephanum ducem Bauariæ in Lanshuta, Albertum ducem Bauariæ in Strubingen, Wilhelmum ducem Hollandiæ, Selandiæ, Friſiæ & in Breda: Ludouicum, qui dicebatur Romanus, quia Romæ natus fuerat; & Ottonem Brandenburgenſem. Et ita per hanc Margaretham imperatricem comitatus Hollandiæ, Selandiæ, Friſiæ & Hennengavv ad duces Bauariæ comitesque Palatinos peruenit. Nam anno MCCCXLV. (vt infra dicemus) Wilhelmo fratre ſuo à Friſonibus occiſo, decreto principum Imperatrix ad Hollandiam cum apparatu pulcherrimo deſcendit, homagium à vaſallis terræ, & iuramentum ab incolis fidelitatis accepit, libertates & gratias omnibus ampliauit, & trugas cum Traiectenſibus fecit. His geſtis comitatum filio ſuo tradidit, & reuerſa in Bauariam fuit. Wilhelmus enim pater ipſius Margarethæ Imperatricis, comes Hollandiæ ſupradictus obijt anno Domini MCCCXXXVII. cui Wilhelmus filius eius, frater imperatricis ſuccedẽs à Friſonibus (ſicut diximus) poſtea fuit occiſus.

Comitatus Hollandiæ venit ad ducẽ Bauariæ.

MCCCXXIV.

Ciuitas Metenſis obſidetur.

Anno Willichonis abbatis noſtri XV. à primo fratrum introitu in hoc monaſterium Sponheimenſe CC. Baldvvinus archiepiſcopus Treuirenſis, Iohannes rex Bohemiæ (qui Lutzenburgi tunc temporis morabatur) dux quoque Lotharingiæ & comes Barenſis, ſe mutuo ad inuicem confœderantes cum magno exercitu ciuitatem Metenſem obſederunt, vaſtantes & deuaſtantes omnia in circuitu.

MCCCXXV.

Cambium inter comites & abbatem pro Baſenheim.

Hoc anno,qui fuit Vuillichonis abbatis XVI. facta eſt inter Iohannem & Simonem fratrem eius,comites de Sponheim,ex vna parte, & Vuillichonem huius monaſterij abbatem cum ſuo conuentu,ex alia parte,commutatio talis. Comites præfati dederũt huic monaſterio curtem,quam adhuc hodie poſſidemus pacifice,in Baſenheim,cum omnib. pertinentijs ſuis liberam,abſolutam,& immunem ab omni ſeruitio,precaria & exactione cuiuscunque,in perpetuum poſſidendam,pro caſtello Coppenſtein cum prouẽtibus ſuis, vna cum viculis Richvveiler & Geilvveiler, cum decimis,cẽſibus,pratis,agris,ſiluis,aquis, piſcationibus,& alijs pertinentijs vniuerſis,vt patet in literis deſuper confectis,& præfatorum duorum comitum ſigillis roboratis,quarum Datum eſt *anno Domini* MCCCXXV. *in die S.Laurentii martyris.*

Militares dicti de Coppenheim vnde venerint.

Comes iſte Iohannes filiam cuiuſdam Armigeri ſui,virginem ſatis ſpecioſam,violatam in concubinam habuit, quæ tandem peperit ei filium, quẽ pater comes per Imperatores Ludouicum IIII. & Carolum æque IIII. legitimari fecit, cui inter militares conſcripto,titulum præfati caſtri de Coppenſtein dedit, cuius propago generis vſque in præſentem diem multiplicata viget. Denique ad petitionem præfati comitis Iohannis Willicho abbas prædictum filium eius, aduocatum ſuum in villa monaſterij, quæ Avven dicitur, conſtituit,cui XII. maldra auenæ & totidem pullos ab incolis eiuſdem villæ danda ſingulis annis pro feudo aſſignauit:ita videlicet,quod ſenior filius progeniei per ſucceſſiones legitimas,aduocato mortuo,feudum ab abbate huius monaſterii accipiat, iuramentumque faciat,& fidelitatem more Vaſallorum abbati promittat. Nil aliud iuris habebit in homines villæ præfatæ,niſi quod ſibi conſtituit abbas,nec grauabit eos in aliquo,quia omne ius in ipſa villa,in pratis,agris,paſcuis,hortis,vineis,nemoribus,venationibus, aquis,aquarũque decurſibus,vijs & inuijs,cultis & incultis,quæſitis & inquirendis, cum iudicio & iuſtitia Dominicali,inſtitutione & deſtitutione Sculteti & Scabinorum ac vniuerſali iuriſdictione temporali ad abbatem pertinet,cui ſoli homagium præſtabunt incolæ præfati loci & non aduocato. Cum opus fuerit iuſtitiam facere in cauſis criminalibus ad interficiendum vel ad mutilandum malefactores,hoc pertinet ad officium aduocati,ita tamẽ,quod de prouentibus ad fiſcum pertinentibus,& de mulcta,quam Frevel vocant,abbas recipiat duas partes,& tertiam partem aduocatus. Quod ſi abbas miſericordia motus remittere mulctam pauperibus voluerit, aduocatus contradicendi non habeat poteſtatem, ſed etiam partem ſuam remittere teneatur. Denique tam ipſe aduocatus quã eius hæredes poſt ipſum,poſt ſucceſſum inſtituendi ipſam aduocatiam nec vendere nec impignorare debebunt,neque etiam pro ſe alium quemcunque ſubſtituere, ſine voluntate bona & conſenſu abbatis.

Feudũ Aduocatia in Avvge datur Coppenſtein.

Ius Aduocati in Villa noſtra Avvgen.

Mulctarum pars tertia pertinet ad Aduocatũ.

MCCCXXVI.

Curtis in Villa Sponheim per abbatẽ emitur.

Willicho abbas huius monaſterij Sponheimenſis anno regiminis ſui XVII. comparauit curtem in villa Sponheim pro LXX. marcis denariorum Colonienſium, tribus Hallenſibus pro vno denario computatis,à Conrado,Rudolpho & Simone fratribus,& filijs Rudolphi quondam militis de Ansbruck,vt patet in literis venditionis deſuper confectis, eorumque & Iohannis comitis de Sponheim ſigillis roboratis, quarum Datum eſt *anno Domini* MCCCXIII. *in exaltatione ſanctæ crucis.* Et licet emptio facta fuerit anno in literis deſcripto,tamen ad poſſeſſionem hoc anno,qui fuit XVII. ſui regiminis, Vuillicho abbas primum potuit peruenire.

Reynaldus primus dux Gelriæ.

Eodem anno primus dux Gelrenſis nomine Reynaldus,qui patrem ſuum eiuſdem nominis per annos VIII. in caſtello,quod dicitur Mons fortis,captiuum tenuerat,eo in cuſtodia VII. iduum Octobris mortuo,principatum potenter obtinuit annis ferme XX. quem prius octo annis,quibus patrem tenuit captiuum,adminiſtratoris nomine gubernauerat. Fuit autem in ducem creatus per Ludouicum Imperatorem IV. retento cum titulo ducatus Gelriæ comitatu Zutfanienſi annexo vſque in hodiernum diem.

MCCCXXVII.

Ludouicus rex pro corona Imperij Romam proficiſcitur.

Anno Vuillichonis abbatis XVIII. Ludouicus rex à Iohanne Pontifice Romano ſæpius admonitus,vt pro corona Imperij ſuſcipienda veniret Auinionem,vbi tum Pontifex morabatur,quod cum nec iuſtum nec tutum ſatis æſtimaret, cum multis principibus & magno exercitu Romam profectus eſt, ſcripſitque Papæ vt aut ipſe Romam veniret,aut Cardinales aliquos mitteret,qui eum imperij corona inſignirent. Quod facere cum papa contemneret,ipſe Ludouicus Romanis fauentibus à quodam epiſcopo in eccleſia S.Petri ſe fecit coronari:quod Iohanni Pontifici vſque adeo diſplicuit,vt eum à communione fi-

delium

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

delium eccleſiæ Catholicæ duceret remouendum. Habuit autem inter cæteros Principes ſecum Reynaldum primum ducem Gelriæ, Wilhelmum Comitem Hollandiæ ſocerum ſuum, Theodoricum Comitem Cliuenſem, Wilhelmum Comitem de Iuliaco, Theodoricum Comitem de Monte, & alios complures, qui omnes magnis expenſis & magno exercitu in eius auxilia conuenerunt.

Eodem tempore mortuo Matthæo Vicecomite Mediolanenſium Ludouicus Imperator in Italia (ſicut diximus) Galeatium filium eius, Iohanni Papæ ſatis infenſum, de eodem ducatu feudauit: quod ſummo pontifici vltra quam decebat diſplicebat, dicebatq; ei non licuiſſe quicquam facere imperatorio nomine, niſi prius à Romano Pontifice in Imperatorem eſſet coronatus, nec eum etiam poſt coronationem quicquam iuris in Italia habere: ſed Italiã, imo cunctum orbem Romano Pontifici in ſpiritualibus & temporalibus eſſe ſubiectum. Hanc vanitatem Pontificis cum Imperator deſpiceret, ad inſtantiã Lupoldi ducis Auſtriæ Papa, non ſatis prouide vſus conſilio, ipſum Imperatorem excõmunicauit, omneſque qui eum Imperatorem dicerent, excommunicatos, & terras corũ interdicto ſuppoſitas eſſe declarauit, & ſequutum eſt graue ſcandalum in eccleſia.

Vicecomes Mediolanẽſis ordinatur ab Imperatore. Ecce factũ papa.

Anno prænotato obijt Gottfridus epiſcopus Herbipolenſis, cui Vvolframus de Grunbacb ſuccedens, præfuit annis VI. & ciues ſuo ſubeſſe imperio coegit.

Wolframus fit epiſcopus Herbipolenſis.

Eodem quoque anno Matthias archiepiſcopus Moguntinus celebrata ſynodo abbatum & prælatorum multa ad eccleſiaſticam vtilitatem neceſſaria conſtituit.

Synodus celebratur Moguntiæ.

MCCCXXVIII.

Anno Willichonis abbatis noſtri XIX. IV. idus Septembris obijt Matthias archiepiſcopus Moguntinus, ordinis ſancti Benedicti, & in eccleſia Moguntina ſepelitur. Quo mortuo archiepiſcopus Treuirorum eccleſiam Moguntinam adminiſtratorio nomine quaſi per triennium gubernauit. Magna fuit his temporibus inter clerum & ciues Moguntinos diſſenſio, illis pro libertate certantibus, ciuibus autem omnia violari contendentibus: & iſta vel prima cauſa fuit, quod clerus Baldevvinũ pro Adminiſtratore aſſumpſit, quem omnes nouerunt virum prudentem & magnanimum, per cuius fortitudinem facile Moguntinenſium ſuperbia domari poſſet. Vnde Adminiſtrator factus ad reprimendam eorum temeritatem caſtrum in Altauilla circa Rhenum à fundamentis erexit, quod Henricus de Virnenburg, qui Matthiæ poſtea ſucceſſit, perfecit. Interea dum Baldevvinus Adminiſtrationem huiuſcemodi ſuſcepiſſet, rogatu Canonicorum & cleri Moguntini Iohannes Papa XXII. præfatum Henricum de Virnenburg, conſecratũ in archiepiſcopum Moguntinum, miſit cum mandatis ad clerum & ciues, vt eum ſine contradictione pro ſuo Pontifice ſuſciperent. Canonici autem eccleſiæ præfatæ Moguntinæ præfato Henrico defectus & multa crimina opponentes, contra eum ad ſedem apoſtolicam appellarunt, commendantes ſecundo caſtra, ciuitates & munitiones cum tota diœceſi Baldevvino prædicto archiepiſcopo Treuirorum. Verum poſt multas contentiones & lites inter Henricum & capitulum præfatos coram ſummo Pontifice habitas, tandem Papa duos legatos miſit ad Moguntiam, præcipiẽs tam Baldevvino archiepiſcopo prædicto, vt Adminiſtrationem cum caſtellis & munitionibus vniuerſis, in manus eorum traderet, quam Canonicis clero & populo ſub excommunicationis ſententia, vt Henricum archiepiſcopum eis deſtinatum ſuſciperent. Baldevvinus mandatis Papæ obediens adminiſtrationem reſignauit, ſed clerum cum indignatione receſſit. Legati igitur vna cum Baldevvino ſæpedicto archiepiſcopo Henricum præfatum in ſedem archiepiſcopalem cum fauore ciuium locauerunt. Interea dum inter eccleſiam Moguntinam & Henricum de Virnenburg iſtæ contentiones agerentur, ciues Moguntini obſidionem Baldevvini archiepiſcopi Treuirorum metuentes, accepto conſilio quadam die armati exeuntes, monaſteria ſancti Albani martyris, ſancti Iacobi apoſtoli in monte ſpecioſo, & ſancti Victoris vna cum caſtello in Wiſſenavv miſerabiliter deſtruxerunt, ſicut luce clarius apparet in eccleſia ſancti Albani præcipue, deſtructionis veſtigia monſtrãte vſque in præſentem diem. Pro temeritate qua poſtea citati ad Cameram Imperatoris per prælatos dictorum monaſteriorum, ciues Moguntinenſes in magna pecuniarum quantitate condemnati fuerunt. Ab illo tempore vſque ad excidium ciuitatis (Deo iniuriam ſanctorum vindicante) ſemper fortuna Moguntinenſibus fuit aduerſa.

Mathias archiepiſcopus Mogũtinus obiit. Baldevvinus fit Adminiſtrator eccleſiæ Moguntiæ. Caſtrũ inter Altſel conſtruitur. Contentio inter Henricum & capitulũ Moguntinum. Papa Henricum deſtinauit in archiepiſcopũ. Monaſteria S. Albani, Iacobi, Victoris deſtruuntur.

Eodem anno feria IV. ante diem S. Georgij martyris obijt Emicho de Liningen epiſcopus Spirenſis, cui ſucceſſit Bartholdus de Bucheck, ordinis fratrum Teutonicorũ, & vix vno anno præfuit: poſtea translatus ad eccleſiam Argentinenſem per Iohannem Papam XXII. vt in ſequentis anni deſcriptione dicemus.

Bertholdus de Bucheck fit epiſcopus Spirenſis.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Coniuratio 16. comitum aduerſus ducem Brabãtia.

Eodem quoque anno XVI. comites contra Iohannem ducem Brabantiæ coniurantes, aduerſus eum proceſſerunt ad bellum iuxta Fexhe & Landen, inter quos ex his terris ſuperioribus fuerunt Iohannes comes de Sponheim, comes quoq; de Katzenelenbogen, Henricus de Bolandia, & comes de Falckenburg: ſed contentio tandem per Philippum regem Franciæ ſedata fuit.

MCCCXXIX.

Caſtrum de Spõheim fit feudum abbatis.

Hoc anno, qui fuit Vvillichonis abbatis noſtri XX. Simon comes de Sponheim, poſteaquam caſtrum Sponheim cum Iohanne fratre ſuo diuiſerat, partem ſuam cum omnib. pertinentibus ad illud, de conſenſu Dominæ Helizabeth vxoris ſuæ Vvillichoni abbati huius monaſterij dedit, tradidit & reſignauit, libere, ſponte & voluntarie in perpetuum, & per eum omnibus ſucceſſoribus ſuis abbatibus huius monaſterij, ita vt comites de Sponheim ab eo deſcenſuri, qui pro tempore ſenior fuerit, de manu abbatis medietatem ipſius caſtri cum omnibus pertinentijs ſuis in feudum accipiat, iuxta tenorem literarum deſuper cõfectarum, quas idem comes ſuo & vxoris ſuæ præfatæ ſigillis roboratas abbati Vvillichoni tradidit: quarum Datum eſt *anno Domini* MCCCXXIX. *Dominica proxima poſt feſtum S. Iohannis Baptiſtæ.* Hac conditione facta Dominus Vvillicho abbas dictum caſtrum Sponheim cum omnibus prouentibus & pertinentijs ſuis Domino Simoni comiti præfato in feudum de nouo conceſſit, & iuramentum ab eo conſuetum accepit. Idem fuit Iohannes comes frater domini Simonis de reliqua parte ſua ſæpedicti caſtri, anno ſexto poſtea ſequente, ſicut ibidem dicemus.

Simon comes feudum de manu abbatis ſuſcepit.

Cuno Wormacienſis epiſcopus obijt.

Eodem anno obijt Cuno de Schoneck epiſcopus Vvormacienſis, qui fratribus Canonicis in Franckenthal permiſit proprias domos & manſiones contra regularem inſtitutionem, quam tamen permiſſionem ante obitum reuocauit. Quo mortuo Baldevvinus archiepiſcopus Treuirenſium aliquãdiu fuit Adminiſtrator eccleſiæ Vvormacienſis, rogatus per capitulum contra Gerlacum Schenck de Erbach, qui dictam ſedem inuadere laborabat. Veruntamen cum Baldevvinus poſtmodum adminiſtrationẽ reſignaſſet, Gerlacus non electus neq; poſtulatus, ſed violenter intruſus, epiſcopatum Vvormacienſem quaſi per triennium occupauit, & (ſicut dicebatur) ſine confirmatione.

Baldevvinus archiepiſcopus Treuirenſis fit Adminiſtrator eccleſiæ Wormatienſis.

Baldevvinus fit Rector 4. epiſcopatuum.

Eodem quoq; anno Bertholdus epiſcopus Spirenſis autoritate Iohannis Papæ XXII. ad epiſcopatum Argentinenſis eccleſiæ translatus eſt, & Baldevvinus archiepiſcopus Treuirorum per capitulum Spirenſis eccleſiæ Adminiſtrator conſtitutus eſt: eratque ſatis rarum quod vnus homo ſimul & ſemel eſſet archiepiſcopus Treuirorum, & Adminiſtrator tum Moguntinæ, Vvormacienſis & Spirenſis eccleſiarum. Sed fuit homo digniſſimus, qui ad regimen natura & gratia erat diſpoſitus, in omnibus eccleſiarum ſtudens vtilitati.

MCCCXXX.

Walramus fit epiſcopus Spirenſis.

Anno Vvillichonis abbatis noſtri XXI. Vvalramus filius comitis Veldentiæ factus eſt epiſcopus Spirenſis, promotione Baldevvini archiepiſcopi Treuirorum, qui poſt tranſlationem Bertholdi epiſcopi ad Argentinam (ſicut diximus) epiſcopatus eiuſdem eccleſiæ Adminiſtrator fuit, & præfuit idem Vvalramus eccleſiæ Spirenſi annis VI.

Gerlacus fit epiſcopus Wormatienſis.

Eodem quoque anno Baldevvino præfato archiepiſcopo Adminiſtrationẽ Vvormacienſis eccleſiæ reſignante, Gerlacus Schenck de Erbach (de quo iam ſupra diximus) epiſcopatum eiuſdem eccleſiæ aſſumpſit, & præfuit annis II.

Henricus fit archiepiſcopus Moguntinus.

Eodem quoque anno poſt longam concertationem in curia papali habitam clerus Moguntinus & ciues per Iohannem Papam XXII. compulſi fuerunt, Henricum de Virneburg cognomento Bulman, in archiepiſcopum ſuum ab eodem conſecratum ſuſcipere, qui per duos legatos apoſtolicos ad hoc miſſos, Baldevvino Treuirorum archiepicopo adminiſtrationem, quam ferme triennio geſſerat, reſignante, in poſſeſſionem omnium bonorum archiepiſcopatus introductus præfuit annis XV. Iſte autem Henricus archiepiſcopus caſtrum, Altauilla * dictum, à Baldevvino archiepiſcopo Treuirenſi, Moguntinæ eccleſiæ Adminiſtratore, inchoatum (ſicut dictum eſt) conſummauit.

** Elfeld.*

Filij Rudolphi comitis Palatini patri ſuccedũt.

His quoque temporibus Ludouicus Imperator videns elegantiam filiorum Rodolphi fratris ſui, comitis Palatini, quem cum Friderico duce Auſtriæ ſentientem in Angliam (ſicut diximus) fugauerat, ait: *Pater eorum peccauit in me, non filii: Nunquid ergo portabant iniquitatem Patris innocentes filii? Abſit.* Iuſſit ergo filijs reddi omnia, quæ patri abſtulerat, Principatum videlicet comitatus Palatini cum alijs in Bauaria, in Amberg & Napurgi, caeteriſque vniuerſis quæ pater eorum poſſederat. Fuerunt autem filij Rodolphi tres, quorum iſta ſunt nomina: Rodolphus primogenitus, homo non multum ſapiens nec aſtutus, vxorem habuit ſororem Ludouici regis Vngariæ, de qua genuit filiam vnicam nomine Margaretham

Nomina filiorum Rodolphi comitis Palatini præfati.

garetham

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

gârethaim, quæ nupſit Carolo regi Bohemiæ, qui poſt Ludouicum factus fuit Imperator Romanorum. Rupertus ſecundogenitus ſine liberis obijt, ante chorum eccleſiæ in Noua ciuitate ſepultus. Adolphus vltimogenitus, qui principatum comitatus Palatini & Electoriæ dignitatis obtinuit, vxorem duxit filiam Comitis de Oetingen, de qua genuit Rupertum Comitem Palatinum Rheni & ducem Bauariæ, de quo poſtea ſuo loco continuabitur hiſtoria.

Nevvſtatt an der Hart.

MCCCXXXI.

Anno Willichonis abbatis noſtri XXII. Iohannes Comes generoſus de Sponheim ad inſtantiam Vvillichonis abbatis, curiam noſtram in Gentzingen, & omnia bona ibidem ad præſens monaſterium pertinentia ab omni ſeruitio, precaria exactione, & quouis grauamine in perpetuum liberauit, pro ſe & cunctis hæredibus ſuis, cum cōſenſu Domini Simonis fratris ſui, & Vvalrami filij eius, Comitum de Sponheim: pro qua libertate idem abbas Vvillicho & conuentus huius monaſterij ipſi Comiti & hæredibus eius in proprietatem & poſſeſſionem perpetuam tradiderunt molendinum in Rudesheim, & priſtinum in Gentzingen, cum omnibus prouentibus eorum, vt patet in literis deſuper ab eodem Comite confectis, ſuo ac fratris, fratrisque filij ſupradictis ſigillis roboratis, monaſterioque traditis: quarum Datum eſt *anno Domini* MCCCXXXI. *in medio Quadrageſimæ, Dominica Lætare.*

Curtis noſtra in Gentzingen à ſeruitio liberatur.

Eodem anno Baldevvinus archiepiſcopus Treuirorum capellā S. Albani cum horto adiacente extra muros Treuirenſium, ab abbate & conuentu cœnobij S. Matthiæ precio comparans, monaſterium Cartuſienſis ordinis ibidem conſtruere cœpit, quod in decem annis ad ſtatum debitum conſummando perfecit, & anno Dominicæ natiuitatis MCCCXL. Eccleſiam eiuſdem cœnobij conſecrauit.

Carthuſia apud Treuerim à Baldevvino fundatur.

Idem quoque archiepicopus circa hæc tempora pontem lapideum ſuper Moſellam apud Confluentiam magnis ſumptibus & impenſis de nouo conſtruxit, ſtatuens omnes homines diœceſis Treuirenſis, cuiuscunq; ſtatus aut conditionis fuerint, libere poſſe trāſire per illum. Cæterorum autem qui extra diœceſim oriundi per pontem tranſire voluerint (clericis exceptis) quemlibet dare debere ad cōſeruationem ipſius pontis vnum obulum, quos ab Hallis Hallenſes vocant.

Pons apud Confluentiā ſuper Moſellam cōſtruitur.

MCCCXXXII.

Hoc anno, qui fuit Willichonis abbatis huius monaſterij XXIII. dominus Iohannes Comes de Sponheim ſupradictus cum conſenſu fratris ſui Comitis Simonis, & Walrami filij eius, locauit abbati & conuentui huius monaſterij omnem iuriſdictionem & diſtrictum (quem vocant Bañ) molendini & piſtrini in villis Sponheim & Bockenavv ad firmum, hoc eſt perpetuo, ſecundum tenorem literarum, quas idem Comes deſuper fieri fecit, abbatique tradidit: quarum Datum eſt *anno Domini* MCCCXXXII. *in die ſancto Paſchæ.*

Molendini & piſtrini iuriſdictio datur monaſterio.

Eodē anno XV. calen. Ianuarij obijt Gerlacus Schenck de Erbach epiſcopus Wormacienſis, cui Salamannus ex Moguntia oriundus ſuccedens, præfuit annis ferme XXIII. Iſte Salamannus epiſcopatum Wormacienſem à Iohanne Papa XXII. obtinuit, & ab eius ſucceſſore Benedicto conſecratus fuit: quem cum Vvormacienſes ſuſcipere in epiſcopum recuſarent, ciuitas ipſa cum habitatoribus ſuis ad tempus interdicto ſubiacuit, & plures ex Canonicis, maxime S. Cyriaci in Neuhuſen; apoſtolicis mandatis inobedientes excommunicati fuerunt: quos tandem ſatisfactione præmiſſa, authoritate apoſtolica idem epiſcopus abſoluit.

Salamānus fit epiſcopus Wormatiēſis.

Eodem quoque anno VII. calen. Ianuarij obijt Henricus XVIII. Prior huius monaſterij Sponheimenſis, anno officij ſui XXIX. ætatis vero LVI. nondum completo, vir bonus, deuotus, & regularis obſeruantiæ amator præcipuus, ſub cuius manu & directione monāſticæ conuerſationis integritas ſatis competens in hoc monaſterio viguit, quanquam ad primæuæ inſtitutionis feruorem non fuerit vſque adeo reducta. Poſt hunc dominus Vvillicho abbas Vvernherum huius cœnobij monachum ordinauit Priorem XIX. qui in officio Prioratus præfuit annis VI. de cuius vita, zelo & conuerſatione nihil ſpecialiter inueni, niſi hoc ſolum, quod poſt mortem Henrici Prioris, cum Vvillicho abbas iam ſenuiſſet, obſeruantia regularis diſciplinæ paulatim deficere cœpit, quouſq; tandem ex toto per annos ferme CXXXVII. collapſa iacuit.

Henricus Prior 18. moritur.

Wernherus fit Prior huius loci 19.

Eodem quoq; anno cōſulatus ciuitatis cum regimine in Argentina cōmutatus eſt. Nam cum Nobiles eatenus Rempublicam per annos multos gubernaſſent, & ciues nimium grauarent, tandem hoc tempore ciuitas ſe contra Rectores erigens, eo vſq; produ-

Regimen ciuitatis Argentinēſis in aliū ſtatum mutatur.

xit negotium, quod Nobiles relicta ciuitate in contemptum ciuium ſeſe foras ad caſtella diuerſa contulerunt, exiſtimantes quod ciues per hoc ad obedientiam reuerentiamque ſui maiorem eſſent inducturi: ſed res aliter quam ſperauerant accidit. Exeuntibus enim illis ciues maturo conſilio præhabito portas clauſerunt, & nouum conſulatum ex ciuibus & ignobilibus idoneis tum inſtituentes, publico decreto ſanxerunt, quod eorum qui ciuitatem exierant nullus deinceps regredi in illam permitteretur. Et ex eo tempore vſque in hodiernum diem ad regimen ciuitatis vnus ex ciuibus, quem nulla generis nobilitas extolli ſingulis annis in Magiſtrum cæterorum totiuſque Reipublicæ aſſumi conſueuit.

MCCCXXXIII.

Otto fit epiſcopus Herbipolenſis.

Anno Willichonis abbatis huius monaſterij XXIV. obijt Wolfframus epiſcopus Herbipolenſis pridie calend. Iulij: cui Otto Wolffskeel ſuccedens præfuit annis XV. promotus & ordinatus Leodij XXI. die menſis Iulij per Iohannem Papam XXII. contra Hermannum de Leichtenberg Ludouici Imperatoris Cancellarium, in odium ipſius Imperatoris. Sicut enim in ſuperioribus diximus, mortuo Henrico Imperatore VII. Ludouicus comes Palatinus Rheni & Bauariæ dux, frater Rodolphi comitis Palatini, electione Principum, deuicto Friderico Auſtriæ duce, in regem fuit ſublimatus anno Domini MCCCXIIII. Indictione XII. qui mox in magna diſcordia cum Papa Iohanne XXII. venit tali occaſione. Rex Ludouicus Cancellarium quendam habuit nomine Vdalricum de Auguſta, hominem temerarium & ſuperbum, cleri & eccleſiaſticæ dignitatis ac libertatis aduerſarium, qui in literis, quas Imperator ſcribi ad Papam mandauerat, falſa pro veris inferens, Papam appellauit *Beſtiam de mari aſcendentem*; & ſimilia complura poſuit: per quæ Papa ad magnam indignationem prouocatus fuit, & Imperatorem cum omnibus ſibi adhærētibus excōmunicauit. Hanc malitiam ſuam idem Cancellarius tandem in mortis ſuæ articulo confeſſus eſt, Verum poſtea anno Domini MCCCXXVII. Ludouicus Romam profectus Papæ reconciliatus eſt, & accepta benedictione papali ad propria abſolutus remeauit. Ad hunc Ludouicum Imperatorem excommunicatum Wilhelmus Ockam, natione Anglicus, ordinis fratrum Minorum, vir in Philoſophia & ſacris literis doctiſſimus, à Iohanne Papa XII. neſcio ob quam cauſam exacerbatus confugiens, eius defenſionem implorauit, dicēs: *Imperator iuſtiſſime, tu me armis, ego te ſcripturis defendere contra iniurias Papæ & poſſum & volo.* manſitque apud eum vſque ad diem mortis ſuæ, & multa horrenda contra eundem Papa ſcripſit.

Cauſa diſcordiæ inter Papam & Ludouicum Imperatorē. Vide Apocal. 13. verſ. 1. Et nota tū tēporis iſta de regno Antichriſti interpretata fuiſſe: & Papatū eſſe illud regnū. Concordia inter Papam & Imperatorē facta. Wilhelmus Ockam venit ad Imperatorem.

Abundātia vini.

Hoc ipſo anno magna creuit abundantia vini, ita vt tempore vindemiarum præ vbertate nimia vaſa multis deficerēt, & vas vnum pro altero impleretur optimo vino, vendebanturque pro vno denario Hallenſi duæ menſuræ boni vini.

MCCCXXXIV.

Walramus fit epiſcopus Colonienſis.

Anno Willichonis abbatis huius monaſterij XXV. obijt Henricus archiepiſcopus Colonienſis, cui Walramus filius Gerardi comitis Iuliacenſis, præpoſitus Leodienſis & Theſaurarius Colonienſis, vir in vtroque iure doctiſſimus ſucceſſit, & præfuit annis XVI. menſibus VI. diebus 19. homo pacificus, qui eccleſiam ſibi commiſſam in bona pace ſatis ſtrenue & vtiliter gubernauit. Iſte Walramus archiepiſcopus inter multa ædificia quæ tempore ſui pontificatus in diuerſis locis conſtruxit, etiam cœnobium Cartuſienſium in Colonia fundauit, quod pro ſuſtentatione fratrum honeſte dotauit: quanquam ſucceſſu temporis tam in reditibus quam in ſtructuris ex oblatione fidelium mirum in modum ſit ampliatum.

Carthuſia in Colonia fundatur.

Bellū inter comites Spōheimenſes & archiepiſcopum Treuirorum. Caſtrum in Sprendlingē deſtruitur.

His quoque temporibus Adolphus Comes Palatinus Rheni, Iohannes & Simon comites de Sponheim, Comes quoque de Naſſavv, & Comes Syluestris de Duna, mutuo confœderati ad inuicem contra Baldevvinum epiſcopum Treuirorum arma ſumpſerunt. Quod cum ille reſciſſet, cum magno ſuorum exercitu cōtra comites de Sponheim & Syluestrem, quorum terræ viciniores fuerant, egreſſus, multa eis damna intulit: Sprendlingen caſtrum Iohannis comitis de Sponheim violēter obtinuit, & vſque ad Creutzenacht oppidum eiuſdem comitis incendia inferendo & prædas, vſque ad portas peruenit, multaque damna in bladis & vino eidem fecit. Poſthæc dimiſſo oppido Creutzenacht, quia ipſum expugnare non poterat, cum exercitu ad Sponheim perueniens, omnia quæcunque extra caſtrum reperit crudeliter deuaſtauit, incēdens & deuaſtans omnia: municipiū quod fuerat ante caſtrum incendio concremauit, incolas cepit, ſpolia & prædas omnium quæ reperiſſet abduxit: omnes in circuitu villas Sponheim, Beckenavv, Beckelnheim, Rudeſheim, Weinesheim, cum cæteris adiacentibus incendio conſumpſit. Monaſterijs autem & eccleſijs pepercit, præter curtes, in villulis comitatus ſitas, quas vorax flamma vna cum

Villæ comitatus Sponheim comburuntur.

domibus

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

domibus ruſticorum cōſumpſit. Deinde mouit exercitum ad caſtellum, quod erat domini Simonis ſenioris comitis, fratris videlicet Iohannis ſupradicti, illud obſidione vallauit, & multa in circuitu damna, incendio & præda, exercuit. Quod cernēs vxor domini Simonis, nata de Falckenburg, neptis illius archiepiſcopi, comitiſſa illius terræ, caſtellum cum infantibus ſuis exiuit, & ſe coram epiſcopo ad genua ponens dixit: *Quid facis? ô Pater reuerende, nunquid carnem & ſanguinem tuum, quem ab aliorum iniuriis defenſare debueras, ad egeſtatem deducere pergis? Parce obſecro nepti, parce ſanguini, parce nepotibus tuis.* His dictis à comitiſſa Baldevvinus archiepiſcopus miſericordia motus eſt, & data pace comitibus obſidionem ſoluit. Facta eſt itaque inter ipſum archiepiſcopum Treuirenſem & præfatos comites Sponheimenſes concordia & pax, & reconciliati ab inuicem receſſerunt. Porro comes Syluestris in quodam caſtro, Felsberg dicto, ſe continuit: quod poſteaquam Baldevvinus archiepiſcopus percepit, illud obſidione cingens cepit & funditus deſtruxit, ipſumque comitem ad deditionem ſui coartauit. Acta ſunt hæc anno Domini MCCCXX. indictione III.

Caſtellum obſidione vallatur. Comitiſſa miſericordiã impetrat. Pax inter comites & archiepiſcopum reformatur.

Poſthæc anno Domini MCCCXXVIII. inter Baldevvinum epiſcopum præfatum & comitiſſam de Starckenburg ſuborta eſt quædam contentio ſuper quibuſdam bonis in Birckenfeld, vnde archiepiſcopus contra ipſam comitiſſam coadunare exercitum decreuit, ſed per induſtriam Henrici. Comitis de Sponheim præpoſiti Aquenſis, & Emerici de Lapide militis, pro comitiſſa laborantium, intentio archiepiſcopi præpedita fuit. Contigit interea Baldevvinum archiepiſcopum per Moſellæ alueum, in nauicula occultatum, ad Confluentiam velle deſcendere, qui comitiſſæ proditus, ab ea captus eſt, & in præfato caſtro Starckenburg aliquandiu detentus. Tandem à captiuitate ipſa triginta millibus florenorum aureorum ſe redemit, renunciauitque omnibus bonis in Birckenfeld, pro quibus contentio exorta fuerat. De hac pecunia eadem comitiſſa caſtrum, Fravvenburg dictum, conſtruxit, quod modo in ditione Iohannis ducis de Siemern eſt poſitum.

Archiepiſcopus Treuerenſis capitur à comitiſſa de Starckenburg. Fravvenburg caſtrũ.

MCCCXXXV.

Hoc anno qui fuit Willichonis abbatis noſtri XXVI. Iohannes Comes de Sponheim frater Simonis comitis, partem caſtri ſui Sponheimenſis ſe concernentem, cum omnibus attinentijs eius, abbati Vvillichoni & ſucceſſoribus eius abbatibus huius monaſterij, in perpetuum tradidit, ita videlicet, vt abbas, qui pro ſuccedente tempore fuerit, illud in feudum ſeniori ex comitibus, qui Dominus in Creutzenacht extiterit, tradat, iuxta tenorem literarum, quas idem Comes deſuper confectas, ſuoque munitas ſigillo abbati tradidit: quarum Datum eſt *anno à Chriſti natiuitate* MCCCXXXV. *ſexta feria poſt diem decollationis S. Iohannis Baptiſtæ.* Et ſic totum caſtrum Sponheim deinceps cum omnibus ad illud pertinētibus de feudo pendet abbatis huius monaſterij. Nam quod Iohannes de ſua parte hoc anno præſtitit, hoc idem Simon frater eius, qui aliam partem in diuiſione ſuſceperat, ante annos ſex (ſicut ibidem diximus) fecit.

Caſtrum Sponheim feudum fit de manu abbatis.

Eodem anno in die Simonis & Iudæ apoſtolorum maximus vētus in omnibus partibus his & circa Rhenum fuit, qui multa ædificia & arbores ſubuertit.

Ventus magnus.

MCCCXXXVI.

Anno Vvillichonis abbatis XXVIII. in die S. Auguſtini epiſcopi obijt Vvalramus epiſcopus Spirenſis, ſepultus Spiræ in eccleſia fratrum prædicatorum ante ſummum altare, cui ſucceſſit Gerardus de Ernberg, electus in die S. Catharinæ virginis & martyris: præfuit annis XXVII. menſe vno, diebus VI.

Gerardus fit epiſcopus Spirenſis.

Eodem anno ciuitas Mechlinienſis cœleſti igne ſuccēſa, in die corporis Chriſti exuſta fuit miſerabiliter.

MCCCXXXVII.

Hoc anno abbas huius monaſterij XI. Dominus Vvillicho (qui etiam dicebatur Vvilhelmus, vt patet in ſigilli eius ſuperſcriptione) XVI. calen. Aprilis in Domino quieuit, ſepultus in choro ante gradus presbyterij, qui multa bona fecit huic monaſterio. Inprimis anno regiminis ſui VIII, impetrauit à Iohanne Papa XXII. confirmationem omnium bonorum huius monaſterij, vt patet in ipſa bulla, cuius tenor ſequitur & eſt talis:

Willicho abbas XI. moritur.

Iohannes epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, dilectis filiis abbati & conuentui monaſterii S. Martini in Sponheim, ordinis ſancti Benedicti, Moguntinenſis diœceſis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Cum à nobis petitur quod iuſtum eſt ac honeſtum, tam vigor æquitatis quam ordo exigit rationis, vt id per ſollicitudinem officii noſtri ad debitum perducatur effectum. Ea propter, dilecti in Domino filii, veſtris iuſtis petitionibus grato concurrentes aſſenſu, perſonas veſtras & locum, in quo di-

Bulla confirmationis bonorũ huius monaſterij.

Perſonas & locum ſub protectionē Apoſtolicā recepit. Poſſeſſiones omnes confirmat,

uino eſtis obſequio mancipati, cum omnibus bonis, quæ in præſentiarum rationabiliter poſſidetis, & in futurū iuſtis modis (præſtante Domino) poteritis adipiſci, ſub beati Petri, & noſtra protectione ſuſcipimus. Specialiter autem decimas, domos, poſſeſſiones, nemora, prata, molendina & alia bona veſtra ſicut ea iuſte & pacifice poſſidetis, vobis & per vos eidem monaſterio authoritate apoſtolica confirmamus, & præſentis ſcripti patrocinio communimus, ſalua in prædictis decimis moderatione concilij generalis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ protectionis & confirmationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hæc attemptare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurum. Datum Auinioni III. idus Maij, anno pontificatus noſtri II.

Alia quoque multa pro vtilitate & libertate huius monaſterij fecit, quorum aliqua in ſuperioribus per ſeriem annorum ſignauimus, cætera ſilentio tranſire hoc loco decreuimus.

DE HENRICO, HVIVS MONASTERII ABBATE XII. qui præfuit annis II. menſe I. diebus VI. & geſtis eius perpaucis.

Henricus fit 12. abbas huius monaſterij.

POST mortem Domini Willichonis, XI. huius monaſterij abbatis, conuenientes ad locum deputatum fratres, inuocata gratia ſpiritus ſancti, in abbatem elegerunt Henricum huius conuentus monachum, ex Creutzenacht oriundum: qui confirmatus ab Henrico archiepiſcopo Moguntino, munus benedictionis ab eius in pontificalibus Vicario, fratre Alberto epiſcopo Ibinenſi, Moguntiæ in eccleſia fratrum Prædicatorum ſuſcepit, prima Dominica poſt octauas feſti Paſchalis, & præfuit huic monaſterio annis II. menſe vno & VI. diebus.

Iterū facta eſt diuiſio inter abbatem & conuentum.

Eius tempore diſciplina regularis obſeruantiæ nimium deficere cœpit, & monachi peculium denuo ſibi vſurparunt, & facta eſt inter ipſum abbatem & conuentum diuiſio redituum, in graue diſpendium huius monaſterij: quæ durauit vſque ad reformationem nouiſſimam, quæ facta fuit ex monaſterio ſancti Iacobi prope Moguntiam anno Domini MCCCCLXIX. & monaſterij ſubſtantia per ſucceſſum temporis nimium extenuata, tandem quaſi ex toto fuit diſſipata. Mortuo enim Vvillichone abbate, qui reformationem à Dietlibo inceptam continuauerat, non fuit qui monaſticæ inſtitutionis integritatem curaret, cœperuntque monachi poſt diuiſionem generalem, quilibet etiam pro ſe, habere peculium, & in omnem ſe licentiam ſine alicuius prohibitione diffundere.

Libri bibliotheca deſtruuntur.

Bibliothecam à principio fundationis monaſterij ſatis locupletem, varijsque voluminibus refertam, turpiter deſtruxerunt, vendentes precioſa volumina pro vili precio, vt ſuis comeſſationibus & voluptatibus ſatisfacere poſſent. Hic autem Henricus fuit (ſicut dictum eſt) ex Creutzenacht oriundus, parentela humili procreatus, cuius pater Albertus, comitum de Sponheim pincerna fuit, miſſus ad ſcholas, non literis ſed vanitati operam dedit, & propterea Idiota permanſit. Ad petitionem autem comitum, ad monachatum huius cœnobij ſub Domino Vvillichone ſuſceptus eſt, & poſt mortem eius in abbatem, patris intuitu potius quam diuini timoris, ordinatus. Ipſe nihil pro vtilitate huius monaſterij fecit, ſed econtrario multa potius eidem damna intulit.

De Henrico abbate qualis fuit. Nemoris pars à monaſterio alienatur.

Inprimis enim (quod damnorum omnium fuit grauiſſimum) diſciplinam obſeruantiæ regularis perire fecit, monachis peculium indulſit, diuiſionem redituum inter ſe & conuentum cõtra monaſticam inſtitutionē inſtituit. In primo namq; anno regiminis ſui magnā partem nemorū & ſyluarū inter Wiler & Argenſchvvangā monaſterio alienauit, & in omnibus actionibus ſuis incircumſpectus & nimium negligens ſemper extitit.

MCCCXXXVIII.

Philippus Meyſvvin fit Prior 20.

Anno primi Henrici abbatis Wernherus Prior huius monaſterij XIX. Præpoſitus monialium in Ibingen factus eſt, ad mandatum Henrici archiepiſcopi Moguntini poſt quem Philippus de Sponheim, dictus Meyſvvein, in Priorem fuit conſtitutus: fuitque in ordine priorum huius monaſterij XX. & præfuit in ipſo officio Prioratus annis XII. & tunc poſt Vvilhelmum electus in abbatem, quemadmodum ſuo loco dicemus.

Eodem anno dedicatio eccleſiæ noſtri monaſterij à Dominica proxima ante natiuitatem ſancti Mariæ virginis tranſlata eſt in Dominicam proximam poſt feſtum ſancti Martini archiepiſcopi, per Albertum epiſcopum Ibinenſem, Henrici archiepiſcopi Moguntinenſis in pontificalibus Vicarium generalem, vt patet in literis ſequentibus:

Nos

Nos frater Albertus Dei gratia Ibinenſis eccleſiæ epiſcopus, vices venerabilis in Chriſto Patris ac Domini noſtri Henrici archiepiſcopi Moguntini in pontificialibus gerentes, vniuerſis in Chriſto fidelibus, ad quos præſentes peruenerint literæ, ſalutem & ſinceram in Domino charitatem. Cupientes quosque Chriſti fideles ad pietatis opera, modis conuenientibus & Deo placitis inuitare, omnibus vere pænitentibus & confeſſis, qui ad monaſterium S. Martini in Sponheim manus porrexerint adiutrices, vel ad ipſum cauſa deuotionis & orationis acceſſerint in ſingulis feſtiuitatib. glorioſæ ſemper virginis Mariæ, omnium apoſtolorum, Patronorum & dedicationis, aut qui corpus Chriſti ſequuntur dum fuerit ad infirmum ſeu infirmos deportatum, vel qui cœmiterium ſeu ambitũ circumierit, orando pro omnibus fidelibus inibi & vbiq; defunctis, de omnipotentis Dei miſericordia & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum gratia confiſi, autoritate noſtra qua fungimur, de iniunctis eis pœnitentiis XL. dies indulgẽtiarum, cum vna Karena, in domino miſericorditer relaxamus. Inſuper dedicationem monaſterii prælibati huc vſque Dominica die proxima ante diem natiuitatis beatæ Mariæ virginis celebratam, in Dominicam diem proximam poſt diem S. Martini tranſpoſuimus, in nomine Patris & Filii & ſpiritus ſancti perpetuo celebrandam. Datum & actum noſtro ſub ſigillo in teſtimonium ſingulorum, anno Domini MCCCXXXVIII. in vigilia S. Bartholomæi apoſtoli.

Copia Indulgentiarum vnius epiſcopi.

Dedicatio noſtra trãſfertur per eundem epiſcopum.

Eodem quoque anno Eduardus ſecundus rex Angliæ venit ad Imperatorem Ludouicum apud Confluentiam, poſtulans ab eo auxilium contra regem Franciæ: cui Ludouicus accepta magna pecunia promiſit ſuffragium, ſed non ſeruauit promiſſa, & rex Angliæ pecuniam datam non recepit.

Rex Angliæ venit ad Imperatorem.

Eodem etiam anno Reynaldus Comes Gelriæ (qui poſtea primus in ducem creatus eſt) magnum produxit exercitum contra Leodienſes, qui anno priore, abſente illo & cum Imperatore exiſtente, terram eius incendio & præda miſerabiliter vaſtauerant, habens ſecum Adolphum epiſcopum Leodienſem, quem ciues ignominioſe dudum expulerant. Ex aduerſo Leodienſes noſtri exercitum producentes multo maiorem, non longe à Traiecto ſuperiore conuenerunt, & conſerto prælio ſatis miraculoſe per Comitem ſupradictum cum paucioribus victi, multis eorum captis, de quorum præda diues & inclytus factus eſt. In hoc certamine plus quam IX. millia pugnantium ex vtraque parte cecidiſſe ferebantur. Victoriam vero tam inſignem conſequutus Reynaldus Comes, non ſolum diues ex præda & captiuorum redemptione factus eſt, ſed etiam nominatus & famoſus in omni terra, cunctiſque principibus gratus: multaque fortalitia & caſtella conſtruxit, ac comitatum ſuum ampliauit.

Bellũ inter Leodienſes & comitem Gelriæ.

Comes Gelriæ victor exſtitit.

MCCCXXXIX.

Anno Henrici abbatis huius monaſterij ſecundo, in die ſancti Kiliani martyris, circa meridiem fuit eclipſis ſolis magna quæ plus quam ad duas horas durauit, & in eodem anno poſtea in autumno Svvitenſes in Verona plures occiderunt.

Eclipſis ſolis magna.

Hoc ipſo quoq; anno Baldevvinus archiepiſcopus Treuirorum maximam ſummã pecuniarum mutuauit Edvvardo regi Anglorum, recipiens ab eo pro pignore Coronam regalem, inæſtimabilis precij clenodium. Diffidauerat enim anno priore idem rex Philippum regem Franciæ propter comitatum Normandiæ, quem ad ſe hæreditario iure pertinere aſſerebat: multiſque ex Alemania conductis ſtipendio magno principibus atque Nobilibus, Franciam in manu valida ingreditur, incendio & præda (licet parum ſibi profecerit) in aduerſarios debacchabatur.

Bellũ inter Angliæ & Franciæ regem.

Eodem anno Ludouicus Imperator, conuocatis omnibus regni principibus, in medio Quadrageſimæ, curiam ad Franckfordiam celebrauit: vbi inter alia, reſidens in maieſtate ſua imperiali, Reynaldum Comitem Gelriæ, propter ſingularem prudentiam eius & res magnifice geſtas, de comitum numero aſſumens ad cœtum ducum locauit, creans eũ in ducem Gelriæ, titulo Zutphaniæ comitatus adiecto, qui fuit vndecimus Comes in ordine ſucceſſionis qui Gelriam rexerunt, factusque eſt ex Comite primus dux, de quo ſupra ante XIII. annos diximus. Eodem quoque tempore Wilhelmus Comes Iuliacenſis in Marchionem eſt ſublimatus per Ludouicum Imperatorem de conſenſu omnium principum, propter multas virtutes eius & magnifice geſta, quibus dignus videbatur.

Conuentus Principum Franckfordiæ.

Comes Gelriæ in ducẽ creatur.

Comes Iuliacenſis fit Marchio.

MCCCXL.

Hoc anno maxima per omnem fuit Alemanniam peſtilentia, & multa hominum millia proſtrauit, magna quoque fames ſubſequuta eſt, fuitque & miſeria viuere & mori periculum.

Peſtilentia & fames magna.

Cometa in Quadrageſima circa Dominicam Lætare apparuit.

Eodem anno Edvvardus rex Angliæ circa natiuitatem S. Iohannis Baptiſtæ ma-

Expeditio ſecunda regis Angliæ in Frãciam.

re tranſiens expeditionem ſecundo mouit in Franciam, & multis ex Francigenis interfectis, multisq; occiſis glorioſe triumphauit.

Caſtrũ Dunæ obſidione vallatur. *Comes Walramus de Sponheim.*

Hoc ipſo quoque anno Baldevvinus archiepicopus Treuirorum Dunam caſtrum comitis dicti Sylueſtris obſidione vallauit: ad cuius domandam inſolentiam caſtrum de nouo conſtruxit, quod montem S. Iohannis appellauit, tandemque ipſum comitem in deditionem venire coegit. Walramus quoque comes de Sponheim contra præfatum archiepiſcopum multa patrauit: vnde commotus denuo contra eum proceſſit, veniensque vſque ad Creutzenacht multa incendio & præda in comitatu damna fecit. Verum Ludouicus Imperator vices ſuas interponens concordiam & pacem fecit.

Hẽricus abbas huius monaſterij 12. obiit.

Eodem anno VI. calen. Maij obijt Henricus abbas huius monaſterij XII. in corpore eccleſiæ ante altare S. crucis ſepultus, vacauitque abbatia diebus V. Reliquit autem poſteris teſtamentum non bonum, qui prouentus in poſſeſſiones monaſterii cum conuentu diuiſit, monachosque iterum fecit eſſe proprietarios, quemadmodum & Petrus abbas olim fecerat anno Domini MCCLXX (vt ſupra dictum eſt) non attendens pietatem abbatum Dietlibi & Willichonis prædeceſſorum ſuorum, qui hoc vitium iuxta præceptum regulæ radicitus amputantes, ſubſtantiam & prouentus monaſterij cum lucro animarum magnifice auxerunt. Cum primum inter abbatem & conuentum diuiſio redituum facta eſt, & peculium monachi reſumpſerunt, mox cum diſciplina regulari mox perire cœpit & ſubſtantia temporalis, ad tantamque inopiam & paupertatem in paucis annis deuenerũt, vt cum pauci eſſent numero in hoc loco monachi, vix haberẽt de cunctis monaſterij prouentibus vnde viuerent. Sed nunc ad hiſtoriam continuandam calamum dirigentes narrationem faciemus.

DE WILLICHONE SECVNDO, HVIVS MONASTERII SPONheimenſis abbate XIII. qui præfuit anno I. menſibus III. & diebus IV. geſtisque eius.

Willicho ſecundus fit abbas huius monaſterij 13.

IGITVR poſt mortem Henrici, abbatis huius monaſterij XII. conuenientes in locum capitularem fratres anno prænotato Dominicæ natiuitatis MCCCXL. indictione VIII. II. die menſis Maij poſt longam deliberationem præhabitam, tãdem in abbatem huius cœnobij tertium decimum vnanimiter elegerunt Cellerarium monaſterij, monachum hic à iuuentute ſua profeſſum, nomine Willichonem, filium Iohannis militis de Sponheim, cognomento Bruder: qui confirmatus per Henricum archiepiſcopum Moguntinum, & ab eius Vicario in pontificalibus fratre Alberto Ibinenſi epiſcopo benedictus præfuit dũtaxat vno anno, menſibus tribus, quatuor diebus.

Genus & origo Willichonis.

Oriundus fuit (ſicut diximus) de Sponheim honeſtis parentibus, militaris ordinis, cuius pater Iohannes Domini Simonis comitis miles & Secretarius fuit: mater vero Gertrudis filia Wilhelmi militis de Sobernheim fuit, qua poſt annos à partu ſeu natiuitate filij x. mortua, pater ſecundã duxit vxorẽ Mechthildem, filiam cuiuſdam militaris de Winnesheim, quæ cum filios & filias plures peperiſſet, præcedentes filij ad diuerſa monaſteria inſtinctu eius ad ſeruiendum Deo à patre traditi ſunt. Igitur Vvillicho cum eſſet in iuuenili ætate conſtitutus, ſub Vvillichone abbate monachus factus eſt, deinde poſt annos aliquot in Cellerarium conſtitutus, & poſtremo in abbatem (ſicut diximus) eſt ordinatus: qui ſtatim in principio ſuæ promotionis portionem maternæ hæreditatis ſe concernentem, à patre ſuo repetijt, pro qua monaſterio certa bona in Bockenavv (ſicut anno ſequente dicemus) acquiſiuit. Erat autem homo ſatis induſtrioſus & prouidus, de quo certa ſpes habebatur, ſi nactus vitam fuiſſet longiorem, quod ſubſtantiam rei temporalis huic loco magnifice auxiſſet.

MCCCXLI.

Curtis Noſbach monaſterio datur.

Cum Vvillicho abbas à primo anno promotionis ſuæ maternæ hæreditatis portionem à patre ſuo poſtulaſſet, & ille minus voluntarius ad dandum aliquid monaſterio videretur, conſilio tandem & authoritate domini Simonis comitis de Sponheim inductus poſtulationibus filij ſic condeſcendit. Inprimis ergo dedit ei, & per eum huic monaſterio, in perpetuam poſſeſſionem curtim in Nosbach cum agris, pratris, paſcuis, aquis, vijs & inuijs, cultis & incultis, cum omnibus prouentibus & attinentijs ſuis, vna cum domibus, capella & omnibus inquiſitis & inquirendis, traditione liberrima, ſine aliquo grauamine debitis, precaria, vel cuiuſcunque exactionis impedimento. In Bockenavv quoque idem miles certa bona in agris, pratis & hortulis habuit iure feudali à Domino

mino Georgio Comite Feldenſi, quæ de conſenſu eius abbati & conuentui huius monaſterij pro certa ſumma pecuniarum vendidit in perpetuam poſſeſſionem, vt patet in literis quas de conſenſu Mechtildis vxoris ſuæ ſcriptas & ſigillatas filio & conuentui tradidit: quarum Datum eſt *anno Domini* MCCCXLI: *Dominica in medio Quadrageſimæ*. Præſcripta bona villanis in Bockenavv pro annuis cenſibus ad firmum ſunt partim locata, partim vero ad vſum colonorum curtibus noſtris diſtributa. Sed & alia bona quoque nonnulla præfatus miles Vvillichoni abbati filio ſuo & monaſterio huic in perpetuum poſſidenda tradidit, de quibus mentionem facere per ſingula ſuperfluum in hoc opere iudicamus.

Bona quedã in Beckenavv empta per abbatem.

Eodem anno Comes de Eiſenburg, in nundinis S. Remigij in ciuitate Colonienſi interfecit dominum Stephanum militem de Oirsbeck, publice in quodam ſociali haſtiludio præter voluntatem ſuam, qui fracta ceruice ſubito exſpirauit, & etiam mortuus non cecidit, ſed erectus in ſella ſedendo ſuper equum, quouſq; deponeretur manibus familiarium, permanſit, quod magnæ fortitudinis ſignum fuit.

Quidam in haſtiludio perit.

Hoc ipſo anno VIII. iduum Auguſti obijt Vvillicho ſecundus, abbas huius monaſterij XIII. vir in cura rerum temporalium ſatis prouidus & expertus: qui ſi diutius viuere potuiſſet, prouentus & poſſeſſiones monaſterij proculdubio ampliaſſet. Veruntamen peculium monachis non abſtulit, nec diuiſionem redituum ad communem vſum (vt decuerat) reuocauit.

Willicho ſecundus abbas moritur.

DE WILIHELMO, ABBATE HVIVS MONASTERII SPONHEIMENSIS XIIII. *qui præfuit annis* IX. *& de geſtis eius, variiſque incidentiis illius temporis.*

MORTVO autem domino Vvillichone ſecundo, huius monaſterij abbate XIII. ac corpore eius ſepulturæ more eccleſiaſtico, tradito, conuenientes ad locum capitularem fratres pro nouo ſuper ſe conſtituendo paſtore, inuocata gratia ſpiritus ſancti, anno prænotato Dominicæ natiuitatis MCCCXLI. indictione IX. in die S. Cyriaci ſociorumque eius martyrum, quæ eſt VI. iduum Auguſti, vnanimiter elegerunt Vvilhelmum de Beckelheim, monachum huius cœnobij profeſſum, virum prudẽtem, & pro conſuetudine illius temporis ſatis religioſum, qui confirmatus per Henricum archiepiſcopum Moguntinum, & per eum in pontificialibus Vicarium, Rudolphum epiſcopum Salonienſem benedictus, infulaque ex more decoratus, præfuit annis nouem ſatis vtiliter, & cenſus monaſterij pro viribus ampliauit. Oriundus fuit ex villa Beckelnheim parentibus honeſtis, & de militari genere procreatus, ex illa videlicet progenie, ſub qua ſancta virgo Hildegardis, fundatrix & abbatiſſa monaſterij S. Ruperti apud Bingas, quondam exſtitit nata. Hic in pueritia literis traditus à parentibus fuit, quibus operam diligenter impendens pro modulo ſuo ſatis eruditus euaſit. Deinde cum eſſet annorum XXIII. ſub imperio Iohannis & Simonis comitum de Sponheim militare cœpit, & per annos aliquot in ipſo militaris ordinis officio perdurauit. Verum cum eſſet corpore gracilis & imbecillis, poſtremo militiam deſeruit, & ſub Vvillichone primo monachus factus, ad dignitatem ſacerdotalem ab eodem promotus fuit. Erat conuerſatione placidus, moribus compoſitus, mitis atque tranquillus, & talis qui ab omnibus merito amabatur. Pro religionis honeſtate ſatis videbatur eſſe ſollicitus, quamuis peculium à monachis non abſtulit, quod ſuo tempore in omnibus huius prouinciæ monaſterijs tam erat publicum ac conſuetum, vt monachis quaſi licitum videretur.

Wilhelmus fit abbas huius monaſterii 14.

Vnde fuerit oriundus.

Vita & cõuerſatio Wilhelmi abbatis.

MCCCXLII.

Anno Vvilhelmi abbatis noſtri I. XXIII. die menſis Ianuarij, I. hora noctis, horrenda nubium tempeſtate ſuborta, audiebantur tonitrua, fulgura, & coruſcationes apparuerunt cum grandine & pluuia magna, ita vt ſi media æſtate fuiſſet, maior tempeſtas non fuiſſet.

Tonitrua in Ianuario audita.

Eodem anno Comes Sylueſtris de Duna, qui iam multis annis, non ſine damno ſuo maximo, contra Baldevvinum archiepiſcopum Treuirorum inimicitias geſſerat, fatigatus tandem & exhauſtis viribus, ſponte non coactus ad palatium ipſius archiepiſcopi Treuirorum venit, miſericordiam petijt & impetrauit, ac deinceps pacificus permanſit, ac caſtrum Droneck cum villa Dalvang ac cæteris prouentibus ibidem eſſe de feudo eccleſiæ Treuirenſis & archiepiſcopi præfati publice recognouit, & in fidelitatis ſignum hoc ipſum feudum de manu illius acceptauit.

Comes Sylueſtris de Duna archiepiſcopo Treuirorum ſe ſubmiſit.

Rhenus excreſcẽs multas domos ſubuertit.

Eodem quoq; anno in vigilia S. Iacobi apoſtoli, Mogonus fluuius contra naturam & conſuetudinem ſuam excreſcens, tantam inundationem aquarum ad Rhenum ſubito immiſit, quantam nullus eo tempore viuens ſe vidiſſe meminerat: multa etiam hominibus damna intulit, integraſque villas ſubuertit, agros, vineas ac hortos, domoſque Rheno contiguas multas annihilauit.

Rupertus comes Palatinus Rheni moritur. Vniuerſitas Heydelbergenſis erigitur.

His temporibus obijt Rupertus Comes Palatinus Rheni ac Bauariæ dux, filius Rodolphi quondam (vt diximus) per Ludouicum Imperatorem in Angliam fugati, & XII. die mẽſis Februarij in eccleſia nouæ ciuitatis, quam ipſe fundauerat, ſepelitur. Idem Rupertus generale ſeu vniuerſale Gymnaſium Heydelbergenſe inſtituit, quod multis beneficijs ſublimatum Benedictus papa XII. confirmauit. Eccleſiam quoque collegiatam in noua ciuitate (ſicut diximus) à fundamentis pulchro tabulatu lapideo conſtruxit, & ſatis magnifice dotauit.

MCCCXLIII.

Curtis noſtra in Buckenavv.

Anno Wilhelmi abbatis noſtri II. curtis noſtra in Buckenavv, quæ vocatur curia abbatis, cum agris, vineis, pratis, hortis, & vniuerſis pertinentijs ſuis, de patrimonio eius ad poſſeſſionem monaſterij deuenit. Mortua enim matre ipſius abbatis, patre diu antea obeunte, facta eſt inter fratres paternæ hæreditatis diuiſio, & præfata curtis cum quibuſdam alijs bonis in eius partem conceſſit, quam huic monaſterio de conſenſu fratrum ſuorum in poſſeſſionem perpetuam donauit, quam & pacifice poſſidemus.

Curia Præſentiæ ibidẽ.

Alia vero curtis in Bockenavv, quæ curia Præſentiæ appellatur, ex donatione domini Vdonis, anno Domini MCXXVII. (ſicut ſupra eodem anno ſcriptum eſt) ad poſſeſſionem monaſterij prouenit, & cum ea iudicium Scabinorum, quod ibidem habemus, cum omnibus iuribus & libertatibus in eiuſdem deſcriptione contentis. Hæc autem curtis cum vniuerſis ad eam pertinentibus ab omni exactione, precaria, & ſeruitute ab initio ſemper fuit hodieque eſt liberrima: quam ad maiorem firmitatem cum cæteris bonis omnibus, quæ in Bockenavv habemus, Walramus Comes de Sponheim, filius domini Simonis, ab omni grauamine poſtea liberauit, ſicut inferius anno DOMINI MCCCLIX. dicemus.

Reynardus primus dux Gelriæ moritur.

Eodem anno obijt Reynardus primus dux Gelriæ, cui Reynardus filius eius puer X. annorum in ducatu ſucceſſit, qui poſtea in vxorem duxit Mariam filiam Iohannis ducis Brabantiæ, & ambo ſine liberis obierunt. Eduardus vero frater prædicti Reynardi poſt annos aliquot, ductus cupidine regnandi, ipſum fratrem cepit, & per X. annos captiuum detinuit.

MCCCXLIV.

Curtis noſtra in Bingen emitur.

Hoc anno Dominus Wilhelmus abbas huius monaſterij domum & curiam, quam habemus in Bingen, cum attinentijs ſuis comparauit, à quodam Wentzone dicto Kippen, & vxore eius Gertrude, vt patet in literis venditionis eiuſmodi, quarum Datum eſt *anno Domini* MCCCXLIV. *Dominica qua cantabatur Reminiſcere.*

Reynerus de Weſterburg fit inimicus archiepiſcopi Treuirorum.

Eodem anno Reynerus de Weſterburg, inimicus Baldevvini archiepiſcopi Treuirorum factus eſt, contra quem idem archiepiſcopus prædictus producens exercitum, Stadeck & Grenzavv ſimul obſidione vallans cepit, & ad poſſeſſiones Treuirenſis eccleſiæ cum certis alijs potenter adiunxit.

Ludouici Imperatoris facinus contra iuſtitiã.

Eodem quoque anno Ludouicus Imperator Iohannem filium regis Bohemiæ de ducatu Carinthiæ, quam ei prius donauerat, abiecit, eiuſque vxorem, ſine iudicio eccleſiæ raptam, filio ſuo dedit vxorem, in graue ſcandalum eccleſiæ. Vnde tam pro iſto quam pro alijs criminibus à Clemente Papa VI. denuo fuit excommunicatus, & tandem ab imperio depoſitus, & Carolus rex Bohemiæ contra eum electus.

MCCCXLV.

Wilhelmus comes Hannoniæ à Friſonibus occiditur. Comitatus Hannoniæ, Selandiæ, veniunt ad Bauaros.

Anno Wilhelmi abbatis noſtri IV. Wilhelmus comes Hannoniæ, Selãdiæ, Hollãdiæ, ac Dominus Friſiæ, circa feſtum natiuitatis S. Mariæ virginis magnum exercitũ produxit contra Friſones, habens ſecum comitem de Horn, & multos viros nobiles ac fortiſſimos. Contra quem Friſones egreſſi, ac ſolita induſtria vſi, concluſos in paludibus alios occiderunt, alios vero ſubmerſerunt, inter quos etiam ipſe comes ſubmerſus eſt Wilhelmus, nõ relinquens liberos. Quo mortuo ſoror eius, vxor Ludouici Imperatoris, vna cum filio ſuo Wilhelmo & apparatu pulcherrimo deſcẽdens, tanq̃ vicinior hæres, decreto Imperatoris ac principum ad Hollandiam, omnẽ comitatũ Hollandiæ, Hãnoniæ, Selandiæque, & Friſiæ dominium in ſuam poteſtatẽ recepit, ſicuti ſupra anno Domini MCCCXXIII. iã nos ſcri-

pſiſſe

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

pſiſſe meminimus. Omnibus autem rite peractis, terras illas & Comitatus Wilhelmo ſuo committens, ad Bauariam eſt reuerſa. Igitur Wilhelmus Dux Bauariæ ac Palatinus Comes, filius Ludouici Imperatoris ſupradicti, dominus Hollandiæ factus Comitatus illos annis XIV. rexit, talique vſus in literis ſuis titulo: *Wilhelmus Dei gratia Comes Palatinus Rheni, Dux Bauariæ, Comes Hannoniæ, Selandiæ, Hollandiæ, ac Dominus Friſiæ.* Fuit autem Wilhelmus iſte homo ſuperbus, inquietus & bellicoſus, qui eccleſiæ Traiectenſi multa damna intulit: matrem quoque poſt mortem Imperatoris ad terras eius, quas ſibi commodauerat, recipere noluit, & inſanus factus mercedem iniquitatis ſuæ à Deo etiam in hac vita recepit. Ab iſto igitur tempore vſque ad annum Domini noſtri Ieſu Chriſti MCCCCXXV. Duces Bauariæ Comitatum Hannoniæ, Selandiæ, Hollandiæ & Friſiæ per annos ferme LXXX. poſſederunt: quibus elapſis Iohannes Dux Burgundiæ, qui ex parte matris filius erat domus Bauariæ, Comitatus illos vſurpauit vt ſuo loco dicemus: cuius hæredes vſque in præſentem diem quieta poſſeſſione potiuntur.

Bauariæ duces 80. annis rexerunt Hollandiã.

MCCCXLVI.

Anno Wilhelmi Abbatis noſtri V. cum Henricus de Virnenburg Archiepiſcopus Moguntinus Ludouico Bauaro Imperatori excommunicato contra prohibitionem ſummi Pontificis adhæreret, cumque in factis ſuis pro viribus defenderet, ſæpiuſque admonitus nollet deſiſtere, per Clementem Papam VI. Romæ in publico Conſiſtorio per ſententiam abſens depoſitus eſt, & omni honore pontificiali ſpoliatus eſt. Qui non aduertens ſententiam Papæ, aſſumpto in coadiutorem eccleſiæ Moguntinæ Cunone de Falckenſtein (qui poſtea factus eſt Archiepiſcopus Treuirẽſis) in omnibus ſe geſſit vt ante. Verum Papa depoſito Henrico Gerlacum de Naſſavv in Archiepiſcopum Moguntinum promouit, qui per annos octo contra eum & Cunonem Adminiſtratorem eius ad quietam poſſeſſionem non peruenit, quouſque tandem Henricus ipſe mortuus fuit. Hoc autem ſchiſmate per annos VIII. durante eccleſia Moguntina miſerabiliter fuit deſolata, & infinita mala perpeſſa, monaſteria ſpoliata & deſtructa, eccleſiæ ſpoliatæ ſuis ornatibus, clerus perſecutiones, incendia & deprædationes ſuſtinuit irrecuperabiles.

Hẽricus archiepiſcopus Mogũtinus deponitur.
Cuno de Falckẽſtein fit Adminiſtrator eccleſiæ Mogunt.
Papa Gerlacum de Naſſavv promouit in archiepiſcopũ Moguntinum.

Hoc ipſo anno inter Reynardum Ducem Gelriæ & fratrem eius Eduardum contentio de ducatu ipſo ſuborta eſt, quæ durauit per annos XVI. cum maximo ipſorum diſpendio & totius terræ deſolatione. Nam ſæpius inter ſe bellantibus eis multa millia hominum fuerunt occiſa, villæ ſine habitatoribus deſertæ, caſtra deſtructa, & terra ruſticis aut interfectis aut fuga lapſis, ſine cultura derelicta. Tandem anno Domini MCCCLXI. Eduardus cepit Reynardum, & Ducatum obtinuit ſolus, quamdiu vixit, ſine alicuius prohibitione, ſicut inferius ſuo loco dicemus.

Contentio pro ducatu Gelriæ.

Eodem quoque anno Clemens Papa VI. qui Ludouicum ab Imperio dudum depoſuerat, mandauit Principibus, vt ſi non vellent ius eligendi amittere, intra certum tempus alium in locum Ludouici abrogati Imperatorem eligerent, alioquin ſe de imperio neceſſario prouiſurum. His Principes auditis, Baldevvinus Archiepiſcopus Treuirenſis, Walramus archiepiſcopus Colonienſis, Gerlacus de Naſſavv (cui Papa de archiepiſcopatu Moguntino contra Henricum prouiderat) Iohannes Rex Bohemiæ, & Dux Saxoniæ apud Reuſe iuxta Rhenum conuenientes depoſitionem Ludouici ab Imperio per ſententiam ratificabant. Deinde ibidem conſiſtentes anno prænotato Wilhelmi abbatis V. 11. die menſis Iulij, qui fuit dies translationis ſancti Benedicti abbatis, Carolum (qui & Wenceslaus antea dicebatur) Iohannis Regis Bohemiæ primogenitum, in regem Romanorum vnanimiter elegerunt, quem cum magna pompa ad Bunnam deducentes, per manus Archiepiſcopi Colonienſis iniungi & coronari fecerunt. Non enim poterant ad Aquaſgrani venire, propterea quod Aquenſes partes Ludouici ſequerentur. Verum quamdiu Ludouicus vixit, Carolus ad Imperij poſſeſſionem non peruenit, licet Papa electionem ſtatim confirmauerit. Adolphus enim Comes Palatinus Rheni, Marchio Brandenburgenſis, Duces Bauariæ, & pene omnes ciuitates Imperiales Ludouicum ſequebantur.

Papa mandat Principibus vt eligant Imperatorem.
Carolus 4. rex Bohemiæ in Imperatorem eligitur.

Eodem quoque anno XXVI. die menſis Auguſti inter Reges Angliæ & Franciæ pro Ducatu Normandiæ denuo bellum geritur; in quo Iohannes rex Bohemiæ & Comes Lutzenburgenſis (quamuis cæcitate percuſſus) pater Caroli regis Romanorum, perſonaliter interfuit, & ſagitta cuiuſdam Anglici vulneratus occubuit. Iſte Iohannes Rex, filius fuit Henrici Imperatoris VII. (de quo ſupra diximus) & pater Caroli IV. per quem Comitatus Lutzenburgenſis ad regnum Bohemiæ deuenit, anno videlicet Domini MCCCX.

Ioannes rex Bohemiæ & pater Caroli occiditur.
Comitatus Lutzelburgenſis regno Bohemiæ cõiungitur anno 1310.

Mortuo enim Wenceſlao rege Bohemiæ, Iohannes prædictus Comes Elizabeth filiam eius duxit vxorem, & cum ea regnum obtinuit annis XXXVI. Quo etiam mortuo Carolus præfatus ſucceſſit, & poſt eum filius eius Wenceſlaus.

MCCCXLVII.

Ludouicus Imperator moritur.

Hoc anno, qui fuit Wilhelmi abbatis noſtri VI. in die S. Gereonis martyris obijt Ludouicus Imperator, & in eccleſia beatæ Mariæ ſemper virginis in ciuitate Monacenſi ſepelitur. Fama eſt eum veneno periiſſe cuiuſdam Duciſſæ Auſtriæ, quam omnes ob fœdam tetramque vultus diſpoſitionem Maultaſch appellare ſolebant. Certum quidem hoc tenemus, quod poſt venationem domum reuerſus, & ſumpto cum ea cibo in eadem menſa, ſtatim male ſentire cœpit, ſperanſque agitatione corporis ſe melius habiturum, equum aſcendit, ad venationemque rurſus perrexit. Incaleſcente autem corpore non procul à Furſtenfeld de equo cecidit, & inter manus familiarium exſpirauit. Vir aliquandiu bonus, pacificus, qui iniurias æquo ſemper animo tollerauit, & plus pietate quam ſeueritate vicit.

Rex Angliæ ad imperiū inuitatur.

Ludouico autem Imperatore mortuo conuenerunt in vnum Rupertus Comes Palatinus Rheni (qui & Adolphus dicebatur) filius Adolphi & nepos Rudolphi fratris Ludouici Imperatoris defuncti, Ludouicus Dux Bauariæ filius defuncti Imperatoris, Otto Marchio Brandenburgenſis, & Henricus archiepiſcopus Moguntinus; qui licet per Papam eſſet depoſitus, nihilominus tamen ſe pro archiepiſcopo geſſit; Eduardum regem Angliæ, qui tum illo anno contra Francigenas glorioſiſſime triumphauerat, per literas & ſolemnes nuncios ad Imperium aſſumendum inuitarunt. Quibus ille gratias agens remandauit, ſe in gubernandis regnis Angliæ & Franciæ in tantum occupari, quod imperio Romanorum nullatenus poſſet intendere. His à rege Angliæ præfati Principes intellectis, literas & nuncios ad Marchionem Myſniæ, generum Ludouici Imperatoris defuncti mittentes, ipſum in regem Romanorum elegerunt, contra Carolum ab alijs Principibus adhuc viuente Ludouico, (ſicut diximus) electum; qui electioni de ſe factæ ſtatim conſenſit. Interea tranſit annus, dum hæc agerentur.

MCCCXLVIII.

Marchio Myſnenſiū rex electus ius ſuū vendidit Carolo 4.

Igitur poſteaquam Carolus intellexiſſet Marchionem Myſnenſium à præfatis Principibus contra ſe electum in Regem Romanorum, nihil moratus ad eum properavenit, & ius omne quod illi competebat ad Imperium, pro X. millibus argenti libris ſibi ab eo redemit. Renunciauit igitur Marchio Myſnenſium accepto argento iuri ſuo, & ceſſit cum bona voluntate Carolo. Sed non placuit hæc conuentio Principibus prædictis.

Curtis noſtra in Blenich emitur.

Anno prænotato Wilhelmus abbas huius monaſterij curtim, quam habemus in Blenich, cum omnibus attinentijs ſuis, agris, vineis, pratis, hortis, paſcuis & domibus, comparauit pro certa ſumma pecuniarum à Clementia, Tilmanni militis relicta vidua, conſentiente Georgio de Savvelnheim genero eius, pro ſe & cunctis hæredibus ſuis, vt patet in literis conſenſus eiuſdem deſuper cōfectis quarū Datum eſt *Anno domini* MCCCXLVIII. *in diebus Felicis & Adaucti martyrum.*

Albertus fit epiſcopus Herbipolenſis.

Eodem anno obijt Otto epiſcopus Herbipolenſis, cui Albertus de Hoenloe ſuccedens, præfuit annis XLIV. qui anno Pontificatus ſui VI. Herbipolim per tres hebdomadas firmiter obſidione cinxit, & ciues ad obedientiam ſuam, quam detrectabant, potenter cogit.

Wilhelmus comes Palatinus Rheni & deuaſtat terras eccleſiæ Traiectenſ.

Eodem quoque anno Wilhelmus Comes Palatinus Rheni & Dux Bauariæ, Comeſque Hannoniæ, Selandiæ, Hollandiæque, & Friſiæ Dominus, Ludouici Imperatoris defuncti filius, cum maximo exercitu intrauit terras eccleſiæ Traiectenſium, omnia igne & gladio miſerabiliter deuaſtando totam deſolauit diœceſim.

Cunradus de Deck interficitur.

Guntherus comes de Schvvartzburg contra Carolū eligitur.

Hoc ipſo anno Cunradus de Dect fuit in ciuitate Monacenſi, quem Nobilis quidam Svvickgerus de Gondelfingen, habens exoſum in domo propria quaſi ſalutaturus accedens, crudeliter interfecit, & confeſtim aufugit. Eodem quoque anno Rupertus Comes Palatinus Rheni, Henricus archiepiſcopus Moguntinus depoſitus, Marchio Brādenburgenſis, Ludouicus Dux Bauariæ, cum quibuſdam alijs, videntes ſe à Marchione Myſnenſium eſſe deceptos, apud Francofordiam denuo conuenientes, Guntherum Comitem de Schvvartzenburg contra Carolum in regem Romanorum elegerunt.

MCCCXLIX.

Guntherus cum exercitu venit ad Franckfordiam.

Anno Wilhelmi abbatis noſtri 8. Guntherus electus in regem Romanorum cum magno exercitu venit ad Francofordiam, & poſuit ibi tentoria ſua ante ciuitatem (vt moris eſt) 3. diebus & 6. hebdomadibus, quem Franckfordienſes ac reliquæ vicinæ ciuitates in

regem

regem Romanorum cum reuerentia receperunt. Quod cum Carolus percepiſſet, magno coadunato exercitu contra Guntherum proceſſit; ſed videns eum fortiorem ſe, per induſtriam Baldevvini Archiepiſcopi Treuirorum Ducem Bauariæ in partem ſuam attraxit; quanquam ſanguine iuncti eſſent, nihilominus filiam eius vxorem duxit. Deinde poſt menſes tres Guntherus rex Franckofordiam reuerſus infirmari cœpit, videnſque ſe deceptum, concordiam mediante Marchione Brandenburgenſi cum Carolo, qui tum præſens erat, tractare cœpit: acceptiſque duabus in Thuringia ciuitatibus, & duobus millibus ducentiſque marcis argenti, ſigillum regium & inſignia regalia cum regno in manus Caroli ſupradicti coram Principibus reſignauit. Fama fuit eo tempore Guntherum veneno intoxicatum: accepto enim poculo Medici fertur dixiſſe ad ipſum medicum: *Magiſter, ſi potio tua eſt bona, tu bibe prior, ac ego poſtea bibam.* Quod cum Medicus neceſſitate compulſus feciſſet prior, & rex poſtea bibiſſet, tertia die Medicus obiit, & rex tumore corporis plus infirmatus poſt vnius menſis ſpatium eum ſequutus fuit.

Gunt[h]erus infirmatur, mediante[q]; Marchione Brandeburgẽſi de concordia tractatur.

Guntherus veneno intoxicatus moritur.

Igitur Carolus IIII. Anno Domini MCCCXLVI (ſicut diximus) in regem Romanorum electus, Gunthero mortuo Imperium quiete adeptus eſt, & imperauit annis XXXI. vir bonus, ſapiens, doctus & magnificus, quinque linguarum ſcientia & peritia perfecte imbutus. Quatuor vxores habuit: Prima fuit Rudolphi Comitis Palatini fratris Adolphi, quæ ſine liberis obijt: Secunda fuit ex Francia: qua etiam ſine liberis mortua accepit: Tertia filia Principis Suediæ, de qua genuit filiam, quam dedit vxorem Marchioni Brandeburgenſi, poſt cuius mortem veſana remanſit; & filium nomine Wenceslaum poſtea Regem Romanorum. Quarta vxor fuit Elizabeth filia Ducis Pomeraniæ & Stetinenſis, de qua genuit Sigiſmundum Regem Vngariæ, & Iohannem Ducem.

Carolus rex Romanorũ 4. quatuor vxores habuit.

Eodem anno in vigilia aſſumptionis beatæ Mariæ ſemper virginis obijt Walramus Archiepiſcopus Colonienſis, cui Wilhelmus Canonicus ibidem prouiſione Apoſtolica ſuccedens præfuit annis XII. & menſibus IX. qui bene rexit, & eccleſiam ex multis debitis eleuauit, omniaque impignorata redemit.

Wilhelmus fit archiepiſcopus Colonienſis.

Anno prænotato MCCCXLIX. Wilhelmus abbas huius monaſterij pro ſua deuotione, quam habuit ad beatiſſimam Dei genitricem Mariam, in ambitu clauſtri Capellam in eius honorem à fundamentis nouam erexit, quam ipſo anno perfecit, & ſequenti (vt ibi dicemus) conſecrari fecit.

Capella beatæ Mariæ erigitur in ambitu noſtro.

Eo quoque anno ſurrexit in Vngaria noua quædam ſecta Flagellatorum, quæ totam Alemanniam ſuo errore quam citiſſime maculauit. Incedebant enim homines nudi, mares & fœminæ ſimul, capite caputio & pileo, ac pudebundis lineo velamine tectis, cruces in manibus portantes, & flagella nodos in acumine habentia, quibus aculei erant affixi. His in eccleſia & extra ſub ſpecie pœnitentiæ (quam ipſi ſine iudicio Sacerdotum ſibi imponebant) ſeſe flagellabant, carmina quædam Chriſtianæ fidei vt plurimum aduerſa cantantes, ſæpius ſe in terram in modum crucis proſternentes, orantes, clamantes, & vſque ad effuſionem ſanguinis percutientes. Horum nouitatem pernicioſam cum imperitum vulgus tanquam ſanctam & Deo placentem admirari & laudare, pluresque imitare cœpiſſent, metuẽtes eccleſiarum Pontifices ne error in immenſum creſceret diſſimulantes, rem ad examen Apoſtolicæ ſedis detulerunt, & mandato Clementis Papæ VI. omnes aut ad publicam pœnitentiam reuocati ſunt, aut ſeculari iudicio traditi incendio perierunt, & ſic ceſſauit hæreſis illa breui confutata.

Noua ſecta Flagellatorum ſurgit.

Eodem quoque anno humanum genus triplici plaga flagellatur: Nam primo lugubris & miſeranda, pene per vniuerſum mundum, ab India incipiens, paſſimque prouincias omnes perrepens, trium annorum ſpatio vſque ad Angliam, vbique terrarum in omnes gentes peſtilentia deſæuit, ita vt media pars hominum totius orbis non remanſerit in vita. Quam cito enim aliquis fuiſſet infectus, quicunque anhelitum eius percepiſſent, omnes celerius moriebantur. In ſola Florentia ciuitate Italiæ, plus quam ſexaginta millia hominum vtriuſque ſexus hac peſte miſerabiliter infecti eodem anno obierunt: nec locus erat in tota Europa, vbi iſta calamitas contagioſa non ſæuiret. Secunda plaga fuit hæmorrhoida, id eſt, ſanguinis profluuius, in quo etiam multa hominum millia, maxime in Alemannia, perierunt. Tertia fuit illa, quæ ſacri ignis nomine appellabatur, quæ corpora hominum tam mortuorum quam viuentium vſque ad oſſa conſumpſit. Tam ſæua erat iſta calamitas, vt etiam corpora mortuorum ſepulta celerius in ſemetipſis conſumeret. Erant autem hæc tempora plena calamitate & miſeria tantiſque periculis obnoxia, vt ab origine Mundi, præter diluuium vniuerſale non legamus

Triplex plaga humani generis. 1. Peſtilẽtia.

In Florẽtia peſte obierũt pluſquam ſexaginta millia hominum.

2. Hæmorrhois.

3. Ignis ſacer.

In Creutznacht obierunt pluſquam mille ſexcenti. In Mogũtia quoq; pluſquã ſex millia hominũ.

tempora fuiſſe periculoſiora. Nam (ſicut iam diximus) peſtilentia per vniuerſum mundum ſæuiente, plus quam dimidietatem humani generis in triennio conſumpſit. Etenim tempeſtate obierunt in oppido Creutznacht, quod ſatis paruum eſt, plus quam mille ſexcenti homines. In Moguntia plus quam ſex millia hominum, ita quod tam ibi quam in Erphordia, & alijs ciuitatibus præcipuis aliquando vna die ccc. homines in vnam foſſam, ſicut ordine ponebantur confuſo, ita numero vix poterant teneri certo. Vbique metus vbique lamentum & mortis imago, tranſieruntque homines velut mortui & amentes, nimio timore perculſi à morte ſubitanea, quam quiſque ante oculos poſitam cernebat.

Cauſa huius calamitatis adſcribitur Iudæis. Perſecutio Chriſtianorum in Iudæos.

Huius calamitatis cauſa Iudæis fuit impoſita, quod fontes & aerem intoxicaſſent; vnde perſequutio in eos Chriſtianorum grauiſſima fuit ſubſequuta. Nam in diuerſis Mundi partibus, cum talis in eos æſtimatio Chriſtianorum fuiſſet publicata, alij fuerunt miſerabiliter ſuffocati, alij præcipitati in aquam, alij ſubmerſi, alij capitibus truncati, alij combuſti, alii gladijs & lanceis perfoſſi, atque alij vario tormentorum genere interempti. Nonnulli vero eorum cernentes in malo ſe poſitos, necatis liberis primum cum vxoribus, ne in manus crudeliter ſæuientium Chriſtianorum deuenirent, ſe cum domibus & manſionibus ſuis, igne ſuppoſito, incendio peremerunt. Hæc autem in Iudæos perſequutio, prænotato anno incipiens, biennio durauit, quæ vtrum iure an iniuria peracta ſit, non eſt noſtrum iudicare: quanquam nobis non videtur veriſimile, quod omnes totius orbis fontes, etiam ſi voluiſſent, veneno inficere potuiſſent: Sed græci prouerbij memores; κλεπτ᾽ ὁ θεὸς ὁ βρότος ἔργοις ὔτε βέλοι ſententiam Deo ferendam committimus, qui nec falli poteſt, nec fallere nouit. In Colonia eodem quoque anno, propter eandem, quam diximus, cauſſam in vigilia S. Bartholomæi Apoſtoli Iudæi ſe cum domibus incẽdentes concremarunt; cæteri ex ipſa ciuitate omnes fuerunt expulſi.

MCCCL.

Capella in ambitu noſtro conſecratur.

Hoc anno, qui fuit Wilhelmi abbatis noſtri IX. cum noua Capella, quam in ambitu fundauerat, iam eſſet conſummata, fecit eam in honorem beatæ Mariæ ſemper virginis conſecrari, 5. die menſis Septembris, per Rudolphum epiſcopum Salonienſem, Gerlaci Moguntini archiepiſcopi in Pontificalibus Vicarium, vt patet in literis eius, quæ ſequuntur:

Copia conſecrationis.

Vniuerſis hæc viſuris Rudolphus diuina miſeratione Salonienſis epiſcopus, reuerendi patris & domini Gerlaci Dei gratia Moguntini archiepiſcopi Vicarius ſalutem in Domino. Cum nos Anno Domini MCCCL. *nonis Septembris Capellam cum altari beatæ & glorioſæ ſemper virginis Mariæ in ambitu monaſterii Sponheim, ordinis S. Benedicti, Moguntinæ diœceſis, dedicauerimus ad diuinum cultum perpetuo peragendum: nos omnibus Chriſti fidelibus pœnitentibus & confeſſis, prædictum altare cum Capella deuote viſitantibus, indulgentias 14. dierum criminalium peccatorum, ac venius carnæ ſemel in anno conceſſimus: & quotieſcunque Sacramentum infirmis porrigitur, per totam parochiam in poſterum duraturas. Datum & actum Anno Domini vt ſupra.*

Cura Capellæ committitur Priori.

Et quia (ſicut ſupra diximus) omnes eo tempore Monachi in hoc monaſterio proprietarij erant, & pecuniam publice quaſi licite poſſidebant, abbas Wilhelmus præſcriptam Capellam de bonis monaſterij dotauit, eamque de conſenſu fratrum ſuorum ad officium Prioratus cum omnibus prouentibus ſuis aſſignauit: ita videlicet, vt Prior, qui pro tempore fuerit, duas in hebdomada miſſas in ea celebret, & omnes prouentus illius perciperet; vt patet in literis deſuper confectis; quarum Datum eſt. *Anno Domini* MCCCL. *in die Epiphaniæ Domini.* Hæc ante reſignationem eius facta ſunt. Conſecratio autem Capellæ poſt eius reſignationem ſub domino Philippo Abbate peracta fuit, vt liquido ex calculatione dierum pateſcere poteſt.

Wilhelmus abbatiã reſignat & eodem anno moritur.

Anno igitur præſcripto Wilhelmus abbas huius monaſterij ſenio & infirmitate grauatus, Abbatiam ſuam in manus conuentus ſponte & libere reſignauit, ſecunda feria ante feſtum S. Laurentij martyris, & eodem anno 5. calend. Octobris obijt, in medio Eccleſiæ quam fundauerat ſepultus: homo pius & bonus, qui multa huic monaſterio bona fecit, curtes, poſſeſſiones, reditus & cenſus ampliauit. Nam (ſicut diximus) curtem in Blenich & curiam in Bingen ad proprietatem monaſterij pecunia comparauit; curtim quoque in Bockenavv cum certis alijs bonis de ſuo patrimonio in poſſeſſionem perpetuam monaſterio acquiſiuit. His beneficijs, quæ monaſterio in vita ſua exhibuit, fratres qui tum erant, perpetuum ei anniuerſarium quater in anno peragendum, poſt mortem inducti, adhuc viuenti promiſerunt, in quibus more canonicorum portiones inter ſe, quas appellant præſentias, diuidere ſolebant.

Indulgentiæ ad eius ſepulchrum.

Ad cuius ſepulcrum quicunque orationem Dominicam cum Angelica ſalutatione, aut VII. Pſalmos, vel quaslibet alias orationes deuotus

pro

pro anima ipſius dixerit, indulgentias CCCCLXXX. de iniunctis pœnitentijs conſequetur, vt patet in literis per Philippum abbatem à XII. epiſcopis Anno LIX. impetratis; quarum reſcriptum inferius anno Philippi abbatis VIII. Domini prænotato ponemus.

DE PHILIPPO MEYSWIN, HVIVS MONASTERII SPONheimenſis Abbate XV. qui præfuit annis XXIV. menſe I. diebus XII. & de geſtis eius, ac illius temporis.

POST reſignationem Wilhelmi reuerendi patris, quæ ſecunda feria ante feſtum S. Laurentij facta eſt, ne monaſterium diu viduitatis ſuæ deploraret incommoda, fratres quintam feriam immediate ſequentem pro termino eligendi ſuper ſe nouum paſtorem conſtituerunt, in quo conuenientes in locum capitularem, præmiſſis orationibus conſuetis ſtatim nullo alio tractatu interueniente, ſubito gratia Spiritus Sancti (vt aſſerebant) inſpirati omnes, nullo penitus reclamante ſeu diſcordante, in Priorem huius monaſterij Philippum, Meyſvvin dictum, vota ſua vna cum Wilhelmo prenominato dirigẽtes, eum in abbatem vnanimiter elegerunt, quem ad Gerlacum archiepiſcopum Moguntinum cum his literis miſerunt confirmandum.

Philippus Prior in abbatẽ huius loci 15. eligitur.

Venerabili in Chriſto patri ac domino, domino Gerlaco archiepiſcopo Moguntino, per Germaniã Archicancellario, totus conuentus religioſi monaſterii ordinis S. Benedicti in Sponheim, Moguntinenſis diœceſis, orationes ſuas in Chriſto deuotas. Cum per vocationem diutinam, eccleſiæ in ſpiritualibus & temporalibus diſpendia & incommoda plurima patiantur; reſignata igitur in manus noſtras Abbatia monaſterii noſtri per Vuilhelmum quondam abbatem monaſterij noſtri; ne ipſum monaſterium viduitatis ſuæ diutius deploraret incommoda, fuit à noſtris fratribus præſentibus dies, videlicet feria quinta proxima ante Laurentij martyris ſub anno Domini MCCCL. ad electionem futuri Abbatis celebrandam concorditer aſſignatus. Citatis autem interim abſentibus, & conuenientibus in termino ſupradicto ad noſtrum capitulum omnibus qui voluerunt, potuerunt & debuerunt commode intereſſe, ſtatim, nullo alio tractatu interueniente, ſubito gratia Spiritus Sancti (vt credimus) inſpirati, omnes nullo penitus reclamante ſeu diſcordante, in fratrem Philippum Myſvvin, Priorem monaſterii noſtri, virum vtique prouidum & diſcretum, literarum ſcientia, vita & moribus commendandum, in ſacris ordinibus & ætate legitima conſtitutum, noſtri monaſterii profeſſum, ac de legitimo matrimonio procreatum in ſpiritualibus & temporalibus quamplurimum circumſpectum, concorditer vnà cum Wilhelmo, quondam abbate, dixerimus vota noſtra, cumque vna voce & vno ſpiritu in noſtrum ac monaſterij noſtri abbatem elegimus, Te Deum laudamus ſolemniter decantauimus, & dictũ electum ad ſummum altare (prout moris eſt) eleuantes, eius electionem confeſtim clero & populo fecimus publicari. Poſtmodum vero electione huiuſmodi dicto electo infra tempus debitum præſentata, & petito ab eo vt ſuum præberet aſſenſum: Ipſe tandem nolens reſiſtere diuinæ voluntati, infra tempus à iure ſtatutum annuit votis noſtris, electioni conſentiens de ſe factæ. Quapropter paternitati veſtræ tam deuote quam humiliter voto vnanimi ſupplicamus, quatenus electionem eandem ſic vnanimiter & concorditer factam, dignemini confirmare, ac eidem electo munus benedictionis fauorabiliter impertiri, vt nobis & monaſterio noſtro velut Abbas præeſſe valeat, vtiliter & prodeſſe, noſque atque alii eius ſubditi ſub ipſius regimine Deo poſſimus ſalubriter militare. Cæterum vt paternitas veſtra cognoſcat vota euidentius noſtrûm omnium in prædictis omnibus concordaſſ:; ac in petitione huiuſmodi conſiſtere vnanimes & concordes, præſens electionis noſtræ decretum P. V. tranſmittimus, ſigillo noſtri conuentus in præmiſſorum teſtimonium roboratum. Datum anno Domini MCCCL. ſabbatho proximo ante diem beati Laurentii martyris.

Decretum electionis epiſcopo mittitur.

Quinta feria ante diẽ Laurentij dies electionis.

Cõmendant Philippum electum.

Petunt confirmationẽ electi.

Igitur Philippus electus cum his literis veniens ad Gerlacum archiepiſcopum Moguntinum, in Abbatem huius monaſterij confirmatus eſt, fuitque in ordine Abbatum XV. & præfuit annis XXIV, menſe I. diebus XII. Deinde in prima Dominica Septembris à Rodolpho epiſcopo Salonienſi, præfati Archiepiſcopi Moguntini in Pontificalibus Vicario hic in monaſterio noſtro, aſtantibus ſibi duobus Abbatibus, ſcilicet Iohannis in Rinckauia & montis ſancti Diſibodi, munus benedictionis accepit, & Capellam beatæ Mariæ virginis, à domino Vvillichone anteceſſore ſuo in ambitu fundatam (vt ſupra dictum eſt) per eundem epiſcopum fecit eodem tempore conſecrari. Fuit autem iſte Philippus oriundus ex Sponheim, de genere militari illo, quod à magno quondã Philippo Meyſvvino originem ducens eiuſdẽ vocabulo dicebatur, honeſtis parentibus natus: cuius pater Hermãnus Beide dictus, miles comitũ de Sponheim fuit: mater vero Hildegardis vocabatur. In pueritia ſua poſitus ad diſcendũ literas ſatis pro modulo ſuo profecit, & natura ſtudium adiuuãte in virum ſatis prouidum & agilem euaſit: factus deinde monachus ſub abbate Vvillichone primo, & per ſucceſſum temporis ad altiora proficiens, ad ſacerdotij

Philippus abbas cõfirmatur.

Genus & origo Philippi.

Quomodo ſit monachus factus & quando Prior.

dignitatem eſt promotus,& tandem ſub Henrico abbate, qui Willichoni ſucceſſit (vt ſupra diximus) in Priorem huius cœnobii xx. conſtitutus: in quo officio quum annum impleſſet xii. poſt Wilhelmum, ſicut eſt, in abbatem fuit ordinatus. Erat enim homo prudens & multarum occupationum, qui monaſterium in vtroque ſtatu libenter reformaſſet, ſi potuiſſet. Ordinatus autem abbas Priorem poſt ſe conſtituit xxi. in ordine ſucceſſionis Gerlacum, monachum huius cœnobij profeſſum, virum vita & moribus ſatis pro qualitate illius temporis maturum ætate ſenem, debilem & infirmum, qui præfuit in officio Prioratus annis ferme viii. & propter ſenium ſuum parum profecit.

Gerlacus fit Prior huius loci 21.

MCCCLI.

De nouis teloneis per Imperatorē in Rheno impoſitis.

Anno Philippi abbatis noſtri i. Carolus Imperator iiii. ad complacendum Principibus cis Rhenanis multa telonia noua in diuerſis locis Rheni poſuit, quorum auxilio ad Imperium fuerat ſublimatus. Verum cum mercatores per hoc nimium grauati commeatum Rheni deuitarent, Argentinenſes Rhenum circa Argentinam cathenis & lignis ita clauſerunt, quod naues per biennium neque aſcendere neque deſcendere potuerunt. Videntes autem Principes ſe tam noui quam veteris telonei prouentibus ſpoliari, concordiam cum Argentinenſibus inierunt, & veteribus contenti nouis renunciarunt.

Eodem anno Wilhelmus Dux Bauariæ, Comes Hannoniæ, Selandiæ, Hollandiæ & Friſiæ Dominus, filius Ludouici quondam Imperatoris, qui primus ex Bauaria regnauit in Hollandia, nouis & inconſuetis exactionibus populum oppreſſit, nec vllam cum pauperibus miſericordiam habere voluit: vnde neceſſitate compulſi, matrem eius Imperatricem, quæ ſola erat filia illius terræ (ſicut ſupra diximus) implorarunt; quæ cum per ſcripta admoneret vt à tyrannide præſumpta deſiſteret, filius contempſit imperium matris. Videns ergo ſe mater à filio contemni, magno congregato exercitu ſuper Moſam nauali prælio contra filium in die translationis S. Martini proceſſit, à quo victa cum paucis in Angliam fugit, & filius in Hollandia permanſit, & multam contra pauperes tyrannidem exercuit.

Bellū inter comitē Hollandiæ & matrē eius.

MCCCLII.

De libertate curtis noſtræ & bonorum in Blenich.

Hoc anno Philippus abbas huius monaſterij bonorum curtis noſtræ in Blenich omnimodam libertatem, & exemptionem ab omni grauamine exactionis, precariæ & cuiuslibet ſeruitutis innouari coram Sculteto & Scabinis ibidem fecit, in præſentia Walrami Comitis de Sponheim & aliorum complurium, ſicut patet in inſtrumento deſuper confecto.

Reynaldus de Spōheim, & Erneſtus de Molenarck interficiuntur.

Eodem anno Reynaldus de Sponheim & Erneſtus de Molenarck Canonici maioris Eccleſiæ Colonienſis pro vili cauſa à primoribus ciuitatis Colonienſis in domo officialis fuerunt crudeliter & minus iuſte interfecti.

MCCCLIII.

Henricus de Wirnēburg obiit.

Anno Philippi abbatis noſtri iii. in profeſto S. Thomæ Apoſtoli obijt Henricus de Virnenburg quondam archiepiſcopus Moguntinus, à Clemente Papa vi. dudum depoſitus & excommunicatus (quemadmodum ſupra dictum eſt) & Gerlacus de Naſſavv in poſſeſſione quieta permanſit.

Ducatus Bauariæ diuiditur.

Eodem anno in die S. Oſvvaldi facta eſt Ratisbonæ Ducatus Bauariæ inter Stephanum, Albertum & Wilhelmum, filios Ludouici Imperatoris diuiſio ſecunda per Ludouicum Marchionem Brandenburgenſem, Adolphum Comitem Palatinum Rheni, & Iohannem Burggrauium Norenbergenſem, vt patet in literis.

MCCCLIV.

Conuentus Principum Moguntiæ.

Hoc anno, qui fuit Philippi abbatis noſtri iv. Imperator curiam ſeu conuentum Principum apud Moguntiam in menſe Ianuario ſolemnem habuit, & multa pro pace & vtilitate Reipublicæ tractauit.

Eodem anno calend. Februarij obijt Baldevvinus Archiepiſcopus Treuirorum, vir per omnia magnificus, qui eccleſiam ſuam rebus & honoribus multum ampliauit, & in occidentali parte eccleſiæ honorifice ſepelitur: poſt quem Boemundus de Edendorff in archiepiſcopum ſublimatus præfuit annis xiiii. Eodem anno obiit Salamannus epiſcopus Vvormatienſis, cui ſucceſſit Theodericus Bauarus de Bopardia, & annis præfuit ix.

Boemundus fit archiepiſcopus Treuirenſis. Die Beier von Bopart.

MCCCLV.

Ioannes dux Brabantiæ moritur.

Anno Philippi abbatis noſtri v. 6. die Decembris obiit Iohannes tertius Dux Brabantiæ non relinquens liberos: vnde pro Ducatu eius inter Vvenceslaum Comitem Lutzelburgenſem, & Ludouicum Flandriæ comitem grauis fuit ſuborta contentio, quæ

tandem

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

tandem Wilhelmo comite Hollandiæ, filio Ludouici Imperatoris, mediante ſopita eſt. Obijt autem præfatus Dux in habitu ordinis noſtri, & in monaſterio Veleer tanquam monachus ſepelitur.

Eodem anno Philippus abbas huius monaſterij locationem bonorum curtis noſtræ in Wendelsheim ad altare beatæ Mariæ Magdalenæ pertinentis renouari fecit corā Notario & teſtibus, vt patet in inſtrumento deſuper confecto, quod ſanum adhuc habetur.

Curtis in Wandelſheim.

Eodem quoque anno Carolus rex cum magno Alemānorum exercitu intrauit Italiam, veniensque Romam Imperij coronam de manu Cardinalis Oſtienſis, quem Innocentius Papa VI. ex Auinione ad hoc miſerat, cum magna ſolennitate ſuſcepit. Inde digreſſus ad ciuitatem Piſanam diuertit, vbi ſeditio inter ciues orta in tantum præualuit, vt ipſe Imperator fuga lapſus vix cum ſuis incolumis euaderet. Imperatrix quoque noctu cum pediſſequis ſuis de ciuitate aufugit, quarum aliquæ nudæ, aliquæ in ſolis camiſiis, ceteræ vero ſeminudæ fugientes dominam ſequebantur. Poſtero vero die auctores ſeditionis capite truncati ſunt. Simile contigit eis in ciuitate Senenſi.

Carolus 4. Romæ coronam Imperij ſuſcepit.

Hoc ipſo anno in menſe Septembri captus fuit Iohannes rex Francorum ab Anglicis.

Eodem quoque anno quodam die circa horam nonam magnus terræmotus factus in Argentina & Baſilea, ita quod multa ædificia & muri corruerent, magnaque ciuitatis Baſilienſis pars & ipſo cecidit & multos homines oppreſſit: ſed & multa in montibus caſtra fortiſſima ceciderunt.

Terræmotus circa Argētinā & Baſileam.

MCCCLVI.

Carolus Imperator ex Italia reuerſus conuentum Principum ſolennem in ciuitate Metenſi cum maxima pompa celebrauit, vbi omnes pene totius regni Principes concurrentes regalia ſua de more ſuſceperunt. Aderat ibi ſedis Apoſtolicæ Legatus quidam archiepiſcopus, cum multis Principibus Francorum. Ibi tunc Wilhelmus Marchio Iuliacenſis in Ducem per Imperatorem fuit creatus, & ex eo tempore vſque in præſentem diem Duces Iuliacenſes eſſe cœperunt. Wenceslaus quoque frater Imperatoris ex Comite Lutzēburgenſi in Ducem fuit ſublimatus per ipſum Imperatorem, omnibus Principibus conſentientibus, tunc præſentibus. Eodem tempore Imperator Comitatum Barenſem in Marchionatum ſublimauit: Bullam quoque auream de Imperatore deligendo, & multis alijs ad Reipublicæ vtilitatem pertinentibus, de conſenſu Principum Imperij conſcribi fecit, eamq; confirmauit. His rite peractis de ciuitate ad ciuitatē, & de monaſterio ad monaſteriū tranſiēs, multas Sanctorū reliquias hinc inde collegit, & ſecū in Bohemiā portauit.

Conuentus Principum Metis habetur ſolennis.
Marchionatus Iuliacenſis fit ducatus.
Comitatus Lutzenburgenſis quoq; fit ducatus.
Bulla aurea.

MCCCLVII.

Anno Philippi abbatis noſtri VII. Innocentius Papa VI. decimum denarium ab vniuerſo Clero totius Imperij poſtulauit, ſed non ab omnibus obtinuit; multi enim ſe oppoſuerunt, maxime Treuirenſis, Moguntinenſis & Colonienſis diœceſis.

Papa poſtulat 10. denarium ab vniuerſo clero.

Eodem quoque anno Wilhelmus Comes Palatin⁹, Hannoniæ, Hollandiæ, Selādiæ & Friſiæ Dominus morbo correptus, inſanus factus eſt & omnino delirans; qui cum liberos non haberet, Albertus Dux Bauariæ frater eius, filius quondam Ludouici Imperatoris, terram eius gubernandam ſuſcepit, quam annis XLVII. rexit; vxorem habuit Margarethā filiam Ducis Brigenſis, de qua genuit filium Wilhelmum, & filiam nomine Catharinam, quæ nupſit Eduardo Gelriæ Duci, fratre Reynaldi.

Wilhelmus com. Palat. &c. morbo correptus fit inſanus.
Poſt Wilhelmū Albertus frater eius fit comes Hollandiæ.

MCCCLVIII.

Anno Philippi abbatis noſtri VIII. 7. cal. Ianuarij obijt Gerlacus Prior huius monaſterij XXI. in ordine, & in ambitu cum fratribus eſt ſepultus. Poſt quem Prior XXII. ordinatus eſt Petrus de Schomberg, Monachus huius cœnobij profeſſus, & præfuit in officio prioratus annis 14. vir magis ad temporalia quam ad ſpiritualia natus. Diſciplina namque regularis obſeruantiæ ſuo tempore multum fuit collapſa, habebantq; monachi peculium, & tam in ſpiritualibus quam in temporalibus multum defecerunt.

Petrus fit Prior 22.

Eodem anno obijt Albertus Dux Auſtriæ, filius quondam Alberti Regis Romanorum (de quo longe ſupra dictum eſt) relinquens poſt ſe Lupoldum filium & Ducem, per quem genealogia Maximiliani Imperatoris noſtri continuatur; Albertum quoque Ducem, qui fundauit Vniuerſitatem Wiennenſem; Rodolphum Ducem, qui fundauit Præpoſituram S. Stephani protomartyris in Wienna, & Comitatum Thirolis Auſtriæ Ducatui ſubiecit; cuius vxor fuit Catharina filia Caroli Imperatoris IV. & Fridericum Ducem qui ſine liberis obijt: filiam quoque reliquit vnam nomine Margaretham, Marchioniſſam Brandenburgenſem, & ſecundam nomine Catharinam, quæ fuit abbatiſſa in cœnobio S. Claræ Viennæ, virgo deuotiſſimæ conuerſationis.

Albertus Auſtriæ dux moritur.
Filij & filiæ Alberti ducis Auſtriæ.

Hermannus Beude impetrat ab 12. episcopis Indulgentias 480. dierũ. Copia Indulgentiarum.

Eodẽ quoq; anno Hermãnus Beude miles, pater Philippi abbatis noſtri, impetrauit pro huius monaſterij vtilitate literas indulgentiarum à XII. epiſcopis qui ſequuntur.

Vniuerſis ſanctæ matris Eccleſiæ filiis ad quos præſentes literæ peruenerint; Nos miſeratione diuina Nicolaus Bellicaſtri, Raphaël Archadienſis, Remigius Piſtorienſis, Richardus Biſancienſis, Petrus Valonenſis, Iohannes Potentinus, Garſias Conchenſis, Iacobus Sebaſtienſis, Petrus Otthonenſis, Arnaldus Surrenſis, & Auguſtinus Salubrienſis, Bonifacius Fodienſis, epiſcopi, ſalutem in Domino ſempiternam. Splendor superni luminis, qui ſua Mundum ineffabili claritate illuminat, pia vota fidelium de clementia maieſtatis ſuæ ſperantium, tunc præcipue fauore benigno proſequitur, cum deuota ipſorũ humilitas Sanctorum meritis & precibus adiuuatur. Cupientes igitur vt monaſterium in Sponheim, ordinis S. Benedicti, in honore S. Martini, ac Capella S. Mariæ virginis, in ambitu dicti monaſterij fundata, Moguntinæ diœceſis, cõgruis honorib. frequentetur, & à Chriſti fidelibus iugiter veneretur: omnibus vere cõtritis & cõfeſſis, qui ad dictum monaſterium ſeu Capellã, in ſingulis ſuorum patronorũ

Quibus feſtis per annũ ſint conceſſæ Indulgẽtiæ.

feſtis, & in omnibus aliis infra ſcriptis, videlicet, Natalis Domini, Circumciſionis, Epiphaniæ, Paraſceues, Paſchæ, Aſcenſionis, Pentecoſtes, Trinitatis, corporis Chriſti, Inuentionis & exultationis S. crucis S. Michaelis Archangeli, in omnibus feſtis beatæ Mariæ virginis, Natiuitatis & decollationis S. Ioannis Baptiſtæ, beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli, & omnium Apoſtolorum & Euangeliſtarũ, in feſto omnium Sanctorum, in cõmemoratione animarum, ac in dicti monaſterij ſeu Capellæ dedicatione, Sanctorumq; Stephani ſeu Laurentii, Nicolai, Georgii, Sanctarumq; Mariæ Magdalenæ, Margarethæ, Catharinæ, Elizabeth, Luciæ, & Agathæ, & per octauas omnium feſtiuitatum prædictarum, octauas habentium, ſingulisq; diebus Dominicis & Sabbatis totius anni, cauſa deuotionis, orationis ſeu peregrinationis acceſſerint, ſeu qui miſſis, prædicationibus, matutinis, veſpertinis, & aliis diuinis officiis & exequiis, & mortuorum ſepulturis ibidem interfuerint, aut qui ibidẽ celebrauerint ſeu fecerint vel procurauerint celebrari, ſeu qui cœmeterium dicti monaſterii ſeu ambitũ circumiuerint exorando pro defunctis, aut qui corpus Chriſti vel oleum ſacrum, cũ infirmis portantur, ſequuti fuerint, vel qui in ſerotina

Indulgentia pro Aue Maria data.

pulſatione campanæ flexis genibus ter Aue Maria dixerint, nec non qui ad fabricam ipſius monaſterij ſeu Capellæ, luminaria, libros, calices, veſtimenta ſeu quæuis alia ornamenta neceſſaria, manus porrexerint adiutrices: aut qui eidem eccleſiæ ſeu altari aurum vel argentum, ſeu aliquid facultatum ſuarum in ſuis teſtamentis donauerint, legauerint, ſeu donari vel legari procurauerint: & qui pro ſtatu ſalubri

Orans pro anima Philippi abbatis. Similiter pro anima Wilhelmi abbatis orãtes.

Domini archiepiſcopi, ac ſtatu domini Philippi Meyſvvini nũc abbatis dicti monaſterii in Sponheim, & Hermanni Beude militis, & Hildegardis vxoris ſuæ, filiorum & filiarum ſuarum impetratarum, earundem dum vixerint, & earundẽ cum ab hac luce migrauerint: & qui pro anima reuerendi patris ac domini Wilhelmi abbatis prædeceſſoris prædicti monaſterii in Spõheim (qui exſtitit ſepultus in prædicta Capella) iuxta ſepulchrum ſuum orationem Dominicam cum ſalutatione Angelica, ſeptem Pſalmos pœnitentiales, aut aliquas alias deuotas orationes dixerint & pie Deũ exorauerint: Quotieſcunq; præmiſſa ſeu aliqua præmiſſorũ deuote fecerint, de omnipotentis Dei miſericordia, & beatorũ Apoſtolorum Petri & Pauli eius autoritate confiſi, ſinguli noſtrum XL. *dies indulgentiarum de iniunctis eis pœnitentiis miſericorditer in Domino relaxamus, dummodo Diœceſani voluntas ad id interuenerit & conſenſus. In cuius rei teſtimonium ſigilla noſtra præſentibus literis ſunt appenſa; Datum Auinioni* XX. *die Maii, Anno Domini* MCCCLVIII. *Pontificatus Domini Innocentii Papæ* VI. *anno* VI.

Gerlacus archiepiſcopus Indulgẽtias confirmat. Copia confirmationis.

Hæs autem indulgentias Gerlacus Archiepiſcopus Moguntinus, Diœceſanus huius monaſterij ſua autoritate confirmauit, & XL. dies in omni præmiſſorum addidit, ſicut patet in literis ſuis:

Gerlacus Dei Gratia, ſanctæ Moguntinæ ſedis archiepiſcopus, ſacri Imperii per Germaniam Archicancellarius, vniuerſis Chriſti fidelibus, ad quos præſentes literæ peruenerint, ſalutẽ in Domino ſempiternã. Indulgentias venerabilium patrum epiſcoporum, quibus hæc præſens noſtra cartula eſt transfixa, pro monaſterio in Sponheim, ordinis S. Benedicti, in honorem S. Martini, ac pro Capella S. Mariæ virginis, in ambitu dicti monaſterij ſita fundatis, noſtræ diœceſis, datas & conceſſas, ratas habemus atq; gratas, easq; in nomine Domini præſentibus confirmamus, nec nõ de omnipotentis Dei miſericordia & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius, ac S. Martini noſtri patroni meritis confiſi, eisq; XL. *diebus indulgentias in conſimili forma ſuperaddentes in Dei nomine in his ſcriptis. Nolentes tamen & ſub pœna excommunicationis diſtricte prohibentes, ne quis huiuſmodi indulgentiarum literas extra monaſterium & Capellam, pro quibus conceſſæ ſunt, per modum quæſtus aliqualiter deferat vel exportet. In cuius rei teſtimonium ſigillum noſtrum præſentibus eſt appenſum. Datum Idibus Nouembris Anno Domini* MCCCLVIII.

Summa vero harum Indulgentiarum XII. epiſcoporum & præfati archiepiſcopi Moguntini pro quolibet opere præmiſſorum & in quolibet die Dominico per circuitum anni ſeu alio in literis expreſſo ſimul iuncta facit dies DXX. remiſſionis pro pœnitentia promerentibus iniuncta.

Eodem

Miſſa in Bockenavv inſtituitur.

Eodem quoque anno inſtituta eſt reſidentia Presbyterij ſecularis, in Bockenavv per Petrum Archipresbyterum de Sponheim, domino Philippo Abbate & conuentu huius monaſterij conſentientibus; cuius beneficij collatio pertinet ad abbatem; vt patet in literis, quarũ Datum eſt *anno Domini* MCCCLVIII. *Dominica proxima ante feſtum Philippi & Iacobi.*

MCCCLIX.

Curtes noſtra in Sponheim, Rudesheim & Bockenavv donantur libertate.

Hoc anno Philippus Abbas huius monaſterij curtis & bonorum noſtrorum in marchijs villarum Sponheim, Rudesheim, & Bockenavv omnimodam libertatem ab omni ſeruitio, precaria, & exactione impetrauit à domino Walramo comite in Sponheim pro mille florenis, quos eidem Comiti in vna ſumma dedit, ſicut patet in literis eiusdem libertatis ſigillo præfati Comitis & Helizabeth vxoris eius munitis; quarum Datum eſt *Anno Domini* MCCCLIX. *in die S. Martini.* Huius autem libertatis quietam poſſeſſionem in omnibus curtibus præſcriptis, ſicut data eſt, hodie poſſidemus.

Legatus apoſtolicus hoc monaſteriũ reformare cœpit.

Eodem anno Philippus Cauallicenſis epiſcopus, & ſacroſanctæ ſedis Apoſtolicæ Legatus & nuncius, in ciuitate Moguntina cõſtitutus, Philippum abbatem, Petrum Priorẽ & ſeniores cõuentus huius monaſterij monachos ad ſe Moguntiã fecit euocari, factaq; inquiſitione diligenti de ſtatu eorundem tam ſpirituali ꝙ temporali, cum eos in vtroq; didiciſſet multorum teſtimonio defeciſſe, modum eis in ſancta conuerſatione deinceps viuendi cõſtituit, præcipiens & mandans inprimis, vt Monachi omnes huius monaſterii tã præſentes tunc ꝙ futuri præcipue informarentur regularibus diſciplinis, & in vno ſimul dormitorio (iuxta ſanctiones Canonicas, & antiquam huius monaſterij conſuetudinem catenus laudabiliter obſeruatam) communiter dormirent, ſub pœna priuationis præbendæ illius diei, ac inobedientiæ. Morum quoq; integritatem, victus ſobrietatem, honeſtatẽ veſtitus, & diuini cultus ſedulitatem eos habere ſecundum regulam S. Benedicti mandauit. Abbati præcepit delinquentes corrigere, & inobedientes ſecundum inſtitutiones Canonicas emendare. Deniq; in fauorẽ obſeruantiæ regularis ad petitionem abbatis incorporationẽ eccleſiæ parochialis per Wernherũ archiepiſcopum dudum factã; donationem Vdonis, & omnes alias à quibuſcunq; huic monaſterio factas, autoritate ſua in perpetuum cõfirmauit. Acta ſunt hæc Moguntiæ anno Domini MCCCLIX. XX. die menſis Decembris, præſentibus ibidẽ Hermanno S. Albani, & Wirico S. Iacobi monaſteriorum abbatib. cum alijs multis, in domo habitationis præfati domini epiſcopi, ſediſque Apoſtolicæ nuncij.

Donationes omnes confirmat.

MCCCLX.

Conuentus Principũ in Eſlingen. Seditio ciuium contra Imperatorẽ. Eſlingen ciuitas Sueuiæ obſidetur.

Anno Philippi abbatis noſtri X. Carolus Imperator IV. conuentum Principum in Eſlingen celebrauit. Ibi cum die quadã apud Minores in refectorio cũ Principibus ſuis haberet conſilium, tumultus inter ciues contra Imperatorẽ ſuboritur, qui diſcedens à loco Comiti Euerhardo de Wirtenberg mandauit, quatenus auxilio ciuitatum Imperialium Eſlingen obſideret, ciueſque ad ſatisfactionem iniuriarum compelleret. Ciues ergo fortiſſima obſidione circumuallati, videntes in malo ſe poſitos, & tantæ potentiæ Imperij nequaquam poſſe reſiſtere, pacem pecunia compararunt, dantes Imperatori LXX. florenorum millia pro ſatisfactione iniuriarum, & Comiti Wirtenbergenſi XXX. millia pro expenſis, quas fecerat contra eos bellando ex mandato domini Imperatoris.

Diſcordiã inter archiepiſcopum Treuirẽſem & comites de Spõheim & Starckẽburg.

His quoq; temporibus graues diſcordię ac diſſenſiones fuerunt inter Boemundũ archiepiſcopum Treuirenſem, & comites de Sponheim & Starckenburg ratione quorundã caſtrorum, quæ archiepiſcopus reclamantibus iſtis ad ius eccleſiæ ſuæ pertinere dicebat. Verum Walramus comes de Sponheim cũ militibus ſuis, mediantibus amicis cum archiepiſcopo ad concordiam mox redijt. Comes autem de Starckenburg agros, villas & poſſeſſiones eccleſiæ Treuirenſis gladio, rapinis, & incendio deuaſtare cœpit, & multa eccleſiæ damna intulit. Contra quem archiepiſcopus producens exercitum villam circa Moſellam, quæ dicitur Enckerig, & munitionem ſubtus caſtrum Starckenberg (quam idem Comes pro telonio conſtruxerat) obſedit, ac funditus deſtruxit. Quo facto Comes gratiam Pontificis expoſtulans cum pace & veniam impetrauit.

Enckerig deſtruitur.

Vniuerſitas Pragenſis fundatur.

His quoq; temporibus Carolus Imperator IV. cũ eſſet vir doctus, (quippe qui multo tẽpore in Gymnaſio Pariſienſi literis operam dederat) viroſq; doctos ſemper diligeret, ad decorẽ regni ſui Bohemici Vniuerſitatẽ Pragenſem inſtituit, ꝙ multis priuilegijs, gratijs, & poſſeſſionibus ditans ſublimauit. Eccleſias quoq; multas & monaſteria diuerſarũ religionum ſuo tẽpore fundauit, & in magnificentia imperiali copioſe prouidit. In aula imperiali villæ, quæ dicitur Ingelnheim, nõ longe à Moguntia, cœnobium Canonicorum ordinis S. Auguſtini inſtituit, in quo recipi neminem ad religionem, niſi fuerit de Bohemia natus, conſenſit. Primos autem eiuſdẽ monaſterij fratres de cœnobio S. Caroli in ciuitate Pra-

Aula in Ingelnheim fit monaſteriũ.

genſi aſſumi fecit, quibus Præpoſitum ſecundum conſuetudinem Canonicorum regularium ordinauit, ſubijciens tam ipſum q̃ fratres & locum perpetuis temporibus abbati monaſterij præfati de S. Carolo in ciuitate Pragenſi, cui & noſtris temporibus pleno iure eſt ſubiectum. Epiſcopatum eccleſiæ Pragenſis in Archiepiſcopatum ſublimari fecit, eumque multis priuilegijs & honoribus inſignem reddidit, qui archiepiſcopo Moguntino prius ſubiectus fuit. Impetrauit etiam à Papa inſtitutionem feſti Lanceæ & clauorum Domini noſtri Ieſu Chriſti, quod celebrãdum eſt ſingulis annis per vniuerſum orbem Chriſtianũ, feria VI. poſt Dominicam Quaſimodogeniti, cum multis gratijs & indulgẽtijs peccatorũ.

Eccleſia Pragenſis fit archiepiſcopatus.
Feſtum lanceæ & clauorũ Chriſti inſtituitur.

MCCCLXI.

Anno Philippi abbatis noſtri XI. facta eſt inter Eduardũ & Reynaldum fratres ac Duces Gelriæ pro ipſo Ducatu grauiſſima contentio & concertatio, qui cum aliquandiu inter ſe contendiſſent, Eduardus tandem victor exſiſtens fratrem cepit, & annis X. Ducatum Gelriæ ſolus rexit. Eodem anno in menſe Februario cœlum quadam nocte ardere viſum eſt, & eadem nocte obijt Wilhelmus I. Dux Iuliacenſis, quem Imperator in conuẽtu Metenſi, ante V. ferme annos, in Ducem creauerat, quemadmodum ſupra diximus.

Eduardus dux Gelriæ fratrẽ cepit.
Wilhelmus I. dux Iuliacenſis moritur.

Hoc ipſo anno Gerardus Comes Montenſis, & Arnoldus comes de Blanckenheim (q dudũ hoſtiles animos ad inuicẽ habuerant) lanceis acutis in quodã haſtiludio apud Coloniã ſe mutuo impetẽtes, ambo mortui ſunt, alter alterius lancea crudeliter transfixus.

Duo comites in haſtiludio pereũt.

MCCCLXII.

Anno Philippi abbatis noſtri XII. quidam latrunculi de Anglia exeuntes, per Franciam & Hiſpaniã diſcurrẽbant, gladio, incendio prædaq; omnia vaſtantes, & multa vbiq; damna inferentes. Qui cum numero augmentati fuiſſent, Capitaneum ſuper ſe conſtituerunt, quẽ Archipresbyterum appellarunt. Ipſa autẽ multitudo latronum ſocietas vel magna vel Anglicana dicebatur, habens plus quam quadraginta millia pugnatorum. Hi ergo peruagata Francia, Hiſpaniam vicinaſq; regiones ingredientes omnia rapuerunt. Deinde venerunt ad fines Treuirorum in maxima multitudine, quorum aduentum Boemundus Archiepiſcopus Treuirenſis audito, Cunonem de Falckenſtein coadiutorem ſuum, Wẽceslaum Ducem de Lutzenburg, Walramum comitem de Sponheim, comitem de Veldentia, Comitẽ de Starckenburg, cum alijs multis tã ex comitibus q̃ ex Nobilibus, & exercitu copioſo contra illos miſit, qui mox percipientes tot aduerſum ſe Principes conueniſſe ad pugnandum, de finibus Treuirorum fugientes Alſatiam intrauerunt, & multa circa Argentinam damna ruſticis intulerunt, omnia diripientes quæ in villulis reperiſſent. Venientes ergo noctu ad ciuitatẽ Argentinã, extra muros ſe locauerunt, cõburentes in circuitu Konigshofen, & quædã alia villagia, Verum priuſquã veniſſent, fama eorum territi vbique in villis ruſtici, quicquid aſportare poterant, ad ciuitates vicinas & loca tutiora ſeruandum contulerant: deinde manſiones in villis circa Argentinam facientes, quicquid reliquum fuit rapuerunt. Portæ autem Argentinenſes metu eorum erant clauſæ, nec quiſquã ingredi permittebatur. Quoſcunque reperiſſent in agro ruſticos, inauditis ſupplicijs affecerũt, niſi pecunia ſe redemiſſent: mulieres ac virgines, tam ſeculares quam Deo ſacratas, quaſcunque inueniſſent, incredibili genere libidinis conſtuprarunt, nulli parcentes ætati: oppida quidem plura obſidione vallabant, ſed quia machinas non habebant neceſſarias, nullum omnino capere potuerunt. Nulli tuto tranſire, ſine ipſorum ſaluo conducto, licebat; quem cuicunque dediſſent, inuiolabili firmitate ſeruabant. Captiuos, qui ſe pecunia redimere non potuiſſent, ſine miſericordia occidebant, quanquã multi noctis beneficio fugientes, ſalui de manibus eorum euaſerint. Maſculos iuuenes in ſeruitutem ſibi captiuos reſeruabant. Tandem poſteaquam multis diebus in Alſatia commorantes multa damna in agris & villulis varia deuaſtatione feciſſent, per exercitum Imperatoris, Principum, Argentinenſium & aliarum ciuitatum ad hoc congregatum fugati ſunt. Quos cum inſequi vellent, tanta velocitate fugiebant, vt iter, quod vno die confecerant, noſtri vix in quatuor diebus peragere potuiſſent. Et ſic in Alſatia ceſſauit iſta quaſſatio: quamuis Imperator cum ſuis maiora damna populis Alſatiæ intulerit recedendo, quam ab Anglicis viderentur perpeſſi, propterea quod meſſis erat proxima, & frumenta in agris per exercitum fuerunt conculcata, vnde fames magna ſequuta eſt, quæ per VI. annos durauit.

Archipresbyter cũ ſocietate Anglicana deuaſtat omnia.
Archipresbyter deuaſtat Alſatiã.
Crudeles exſtiterunt.
Societas Anglicana per exercitum Imperatoris fugatur.

Anno prænotato Boemundus de Saraponte Archiepiſcopus Treuirenſis ſenio grauatus, cum ſe ad gubernandam eccleſiam ſibi commiſſam inſufficientem conſpiceret, Cunonem de Falckenſtein Moguntinenſis eccleſiæ Canonicum, & ante Gerlacum ſub Henrico de Virnẽberg Adminiſtratorem (ſicut ſupra diximus) virũ magnificum, ad ſe vocauit, eumque in Canonicum Treuerenſis eccleſię creari fecit, & in coadiutorẽ aſſumpſit,

Cuno fit Adminiſtrator eccleſiæ Treuirenſis.

qui

qui glorioſiſſime aduerſum hoſtes prænotatæ eccleſiæ triumphans, mox in exordio ſuæ conſtitutionis miranda perpetrauit. Vnde gauiſus Boemundus ab Innocentio Papa VI. obtinuit licentiam Cunoni Archiepiſcopatum Treuirenſem reſignandi, quod Papa libēter conceſſit. Boemundus ergo Pontificatu Cunoni reſignato, pro ſuſtentatione ſui fortalitium & arcem Sarburg cum attinentijs & prouentibus, quoad viueret, ſuſcepit, & annis ferme V. podagra laborans ibidem ſuperuixit.

Cuno fit archiepiſcopus Treuirenſis.

Eodem quoque anno obijt Wilhelmus archiepiſcopus Colonienſis, multas poſſeſſiones in auro, argento & prouentibus relinquens, & vacat Archiepiſcopatus X. menſibus. Interea Iohannes de Virnenburg Decanus maioris eccleſiæ per Capitulum electus, Romam pro confirmatione ſua perrexit, cuius electionem Vrbanus Papa V. non ſolum confirmare noluit, ſed etiam penitus caſſauit, & Adolphum fratrem Comitis de Marcha epiſcopum Monaſteriēſem in archiepiſcopū Colonienſem irrequiſito capitulo, ſublimauit; qui erat iuuenis ætate, taliq; dignitati nequaquā idoneus. Rexit autem eccleſiā Colonienſem male menſibus X. & diebus XVIII. ac poſtea reſignās duxit vxorē, vt ſuo loco dicemus.

Adolphus fit archiepiſcopus Colonienſis auxiliante papa.

MCCCLXIII.

Anno Philippi abbatis noſtri XIII. in die ſanctorum Innocentum obiit Gerlacus de Ernberg epiſcopus Spirenſis, in maiori ſepultus eccleſia: cui Lāpertus de Burnē abbas monaſterij in Gengenbach noſtri ordinis, Argentinenſis diœceſis, ſuccedens, præfuit annis 13. & poſtea ad Epiſcopatum Bābergenſem autoritate Apoſtolica per Vrbanū Papā V. tranſlatus eſt. Huic epiſcopo Spirenſi Carolus Imperator IV. omnia priuilegia Regum, eidē eccleſiæ conceſſa renouauit, & ſub aurea Bulla ſolenniter coram Principibus confirmauit.

Lampertus abbas fit epiſcopus Spirenſis.

Eodem anno obijt Theodericus de Bopardia epiſcopus Wormatienſis, cui ſucceſſit Iohannes Schatlandt ordinis Prædicatorum, Doctor ſacrarū literarum, Nuncius Apoſtolicus, hæreticæ prauitatis Inquiſitor, Adminiſtrator aliquando eccleſiarū Hildesheim in Saxonia, Auguſtenſis in Rhætia, Culmenſis in Pruſſia, & Conſtantienſis in Sueuia, & præfuit annis ferme XIII. qui multas cum Wormatienſibus contentiones habuit.

Iohannes Schadland fit epiſcopus Wormatienſis.

MCCCLXIV.

Anno Philippi abbatis noſtri XIV. Adolphus archiepiſcopus Colonienſis accuſatus apud ſedem Apoſtolicā, quod dilapidator eſſet rerum eccleſiaſticarum: non vi, non metu ſed voluntarie archiepiſcopatū in manus Papæ reſignauit, amore (vt ferebatur) cuiuſdā puellę comitis Montenſis, cū qua Comitatum Cleuenſem ſe recepturū ſperabat, quod & factum eſt. Reſignato enim Pontificatu, cū ſacros ordines non haberet (quanquam Monaſterienſem epiſcopatum annis 5. & Colonienſem ferme, vno tenuiſſet) præfatā puellam duxit vxorem & nō diu poſtea dominiū terræ Cleuenſis, ad eā pertinens obtinuit. Poſt reſignationē Adolphi poſtulatus fuit in archiepiſcopū Colonienſem Engelbertus comes de Marcha, epiſcopus Leodiēſis, patruus Adolphi prædicti: qui cōfirmatus ab Vrbano Papa V. præfuit annis IV. & parū profecit, quia eccleſiā in maximis debitis reperit, & noua veteribus debita cōiunxit.

Adolphus archiepiſcopatum reſignans ducit vxorem.

Engelbertus fit archiepiſcopus Colonienſis.

MCCCLXV.

Anno Philippi abbatis noſtri XV. hyems fuit aſperrima, & Rhenus quaſi per tres mēſes congelatus ſe tranſeuntibus calcabilem præbuit, multi quoque homines hoc anno fame & frigore obierunt. Magna etiam eodem anno peſtilentia in his regionibus deſæuiens, homines ſine numero conſumpſit.

Hyems aſperrima. Peſtilentia magna.

Eodem anno in oppido Creutzenacht magna inter ciues & Conſulatum diſſenſio & ſeditio ſuborta fuit pro leui occaſione, quæ intantum creuit, vt quibusdam ex conſulibus nec loca conſecrata pro defenſione tuta viderentur, quo minus ab inſana turba ad ſupplicium peterentur. Sedata tandem commotione turbæ autores ſeditionis IV. capti ſunt, & iuſſu comitis in medio fori capite truncati.

Seditio ciuiū in Creutznacht.

MCCCLXVI.

Anno Philippi abbatis noſtri XVI. magna inter epiſcopū & ciues Wormatienſes ſeditio fuit & diſcordia, ſuper inſtitutione conſulatus & Sculteti, & quibuſdam alijs ad iuriſdictionem pertinentibus, quę tandem poſt multā diſſenſionem per Rupertum (qui & Adolphus dicebatur) Comitem Palatinum Rheni, & conſulatum Moguntinenſem & Spirenſem in die conuerſionis S. Pauli anno præfato amice fuit compoſita.

Seditio inter epiſcopū & ciues Wormatienſes.

Diſſenſio rurſus componitur.

Eodē anno rex Angliæ regē Franciæ cum filio eius, & ſimiliter regē Scotorū, captos in Angliā duxit. His quoq; temporib9 magna inter ciuitates Imperij cōfœderatio facta eſt.

Reges capti in Angliam ducuntur.

MCCCLXVII.

Anno Philippi abbatis noſtri XVII. obiit Boemundus archiepiſcopus Treuirorum in die S. Scholaſticæ virginis, in maiori eccleſia Treuirenſi ſepultus; poſt quem Cuno de

Cuno de Falckenſtein fit archiepiſcopus mortuo Boemundo. Bopardia & Weſalia impignorata plus aggrauantur.

Falckenſtein ſupra dictus ac Dominus de Myntzenburg matre filia comitis de Sarvverden ortus, qui ipſo viuēte fuerat ordinatus in archiepiſcopum, eccleſiā Treuirenſem ſtrenue rexit annis XXI. & multa bona eccleſiæ fecit. Pro ſeruitijs Carolo Imperatori IV. multipliciter impenſis, Bopardiā & Weſaliam, cum medietate Sternenberg (quæ Baldevvinus quondā archiepiſcopus ab Imperatore Henrico VII. fratre ſuo, in pignus expenſarum obtinuit) pro magna pecuniarum ſumma eccleſiæ Treuirenſi arctius in pignus impetrauit: ita vt poſterior iſta impignoratio maior ſit in ſumma, quam prior fuerat.

Diſcordia inter comites de Wirtenberg & Eberſtein. ** Wildbad.*

Eodem anno diſcordiæ fuerunt graues inter Vdalricum comitē de Wirtenberg, & comites de Eberſtein. Cum ergo Vvirtēbergenſis quadā die in balneo eſſet naturali, q appellamus ſylueſtre *, comites præfati de Eberſtein occulte cum exercitu venientes locum obſidione cinxerunt, ſperantes ſe Comitē intus concluſum omnino capturos. Sed fefellit eos confidentia inanis; nā à quodam ruſtico noctu per nemora cōductus manus eorū euaſit, ſequutaq; in prouincia Sueuorum diſcordia magna. Omnes enim illius terræ nobiles aduerſus comites de Vvirtenberg conſpirationē in vnum fecerunt. Ciues autē de Eſlingē Vvirtenbergenſibus adhærentes Heisheim obſidione vallarunt, & nobiles ad obedientiam Comitum præfatorum compulerunt.

Heysheim obſidetur.

Cuno archiepiſcopus fit Adminiſtrator eccleſiæ Colonienſis.

Eodem quoq; anno Engelbertus archiepiſcopus Colonienſis ſenio & maximis debitorum oneribus grauatus, ſed & paralyſi diſſolutus, ſentiens ſe ad rerū eccleſiaſticarum minus ſufficere gubernationem, de conſilio ſuorum Cunonem archiepiſcopum Treuirenſem ſupra dictum in coadiutorem aſſumpſit, cum conſenſu capituli ſui Colonienſis; quam aſſumptionem Vrbanus Papa V. confirmauit. Engelbertus autem Archiepiſcopus hac prouiſione facta, ad priuatæ vitæ tranquillitatem ſe contulit, & certis prouentibus pro vſu vitæ ſuæ retentis non diu ſuperuixit. Cuno autem archiepiſcopus ambas eccleſias ſtrenue gubernabat.

MCCCLXVIII.

Engelbertus Archiepiſcopus Colonienſis moritur.

Anno Philippi abbatis noſtri XVIII. obijt Engelbertus archiepiſcopus Colonienſis, 21. die menſis Auguſti, & vacauit eccleſia annis duobus. Cuno enim præfatus archiepiſcopus Treuirenſis poſtulatus à capitulo Colonienſi, noluit Pontificatum dictæ vrbis aſſumere, ſed iuſſu Vrbani V. adminiſtratorio nomine vna cum eccleſia Treuirenſi ſtrenue & vtiliter rexit.

Cometa apparuit.

Eodem anno in Quadrageſima apparuit Cometa.

Engers caſtrum conſtruitur.

His ferme temporibus prædictus Cuno Treuirenſis archiepiſcopus caſtrum Engers cum fortalitio ſuo ſatis pulchre coſtruxit.

Dominicum Schonneck coniungitur eccleſiæ Treuir. Telonium Rheni in Cōfluentia ad Capellam transfertur.

Circa idem tempus Cuno archiepiſcopus Treuirenſis dominium de Schonneck cum caſtro pro magna pecuniarum ſumma comparauit, & ad proprietatem perpetuam eccleſiæ ſuæ Treuirenſis conſcripſit. His etiam temporibus idem archiepiſcopus telonium Rheni quod in Cōfluentia habuit, ad Caſtrum quod Capella dicitur, tranſtulit. Sed poſtea ad Engers tranſlatum eſt, vbi & fixum manet vſque in præſentem diem.

MCCCLXIX.

Caſtrum Hatſtein expugnatur.

Anno Philippi abbatis noſtri XIX. Cuno Archiepiſcopus Treuirenſis caſtrum Hatſtein obſidione cinxit & potenter obtinuit, reſeruans ſibi ac ſucceſſoribus ſuis Archiepiſcopis perpetuum in eo ius municipale, quod Præſidium appellamus.

Winandus de Lapide miles obiit.

Eodem anno in conuerſione S. Pauli obijt Winandus de Lapide miles, cuius vxor fuit ſoror Philippi Abbatis noſtri, qui ſingularis promotor & benefactor huius cœnobij exſtitit, & multa bona fratribus impendit.

Imperator exercitum mouit cōtra Mediolanēſes in Italia. Papa cōpulſus manducare literas.

Hoc anno circa feſtum Dominicæ reſurrectionis Imperator Carolus IV. contra Mediolanenſes cum magno exercitu profectus, in Longobardia vſque ad feſtum S. Michaelis Archangeli ſine effectu permanſit. Volebat enim dominium Mediolanenſium ad Imperium armis reducere, & iniurias Papæ Vrbani V. quas à vicecomitibus olim, cum in minoribus eſſet, acceperat (à quibus fuerat compulſus manducare literas Apoſtolicas, quas contra illos attulerat) vindicare. Sed cum peſtis inuaſiſſet exercitum, accepta magna ſumma pecuniarum in ſignum ſuperioritatis Imperij, non ſine magna diſplicentia Papæ ad propria remeauit. Videns enim Papa Imperatorem cum pace abſceſſiſſe, & contumeliam ſibi dudum à Dominis Mediolanenſium factam, non ſatis eſſe vindicatam, intremuit, & ab Imperio deponere omnibus modis cogitauit. Sed priuſquam cogitationem ſuam iniquam ad effectum potuiſſet perducere, vita defunctus eſt.

Ciuitas Colonienſis interdicto ſuppoſita.

Hoc ipſo tempore ciuitas Colonienſis biennio interdicto fuit ſuppoſita, propterea quod ciues priuilegia & libertates Clericorum violare & infringere tentaſſent.

MCCCLXX.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

MCCCLXX.

Anno Philippi abbatis noſtri xx. obijt Gerlacus de Naſſavv archiepiſcopus Moguntinus, & in electione ſucceſſoris maxima difficultas fuit, Primo enim poſtulatus fuit ad eccleſiam Moguntinam Cuno archiepiſcopus Treuirenſis, qui ſub Henrico de Virnenberg, prædeceſſore Gerlaci, Adminiſtrator eius aliquandiu fuerat, qui contentus eccleſia ſua dignitatem ſibi oblatam recuſauit. Poſtea fuit electus à capitulo Adolphus de Naſſavv, contra quem Imperator nepotem ſuum Iohannem filium Wenzeslai ducis Lutzenburgenſis (quem vulgus appellabat Gallicum) promoueri in archiepiſcopum eccleſiæ Moguntinæ procurauit, qui ordinatus à Gregorio Papa xi. præfuit annis duntaxat duobus, vir bonus & ſtrenuus, qui veneno intoxicatus moritur.

Gerlacus archiepiſcopus Moguntinus moritur.
Iohannes fit archiepiſcopus Moguntinus.

Eodem anno dominus Cuno archiepiſcopus Treuirenſis & Adminiſtrator eccleſiæ Colonienſis, à capitulo præfato obtinuit Coloniẽſi, quod Fridericum de Sarvverden nepotem ſuum & Canonicum eorum in archiepiſcopum eccleſiæ Colonienſis vnanimiter elegerunt, in caſtello non longe à Confluentia, quod capella nuncupatur, iuuenem quidem annis, ſed bonæ ſpei & prudentiæ ſingularis, qui ordinatus à Papa Vrbano v. menſis Nouembris die xiii. Romæ in præſentia Cardinalium: præfuit annis xliv. ſatis vtiliter & ſtrenue, multaque eccleſiæ ſuæ bona fecit.

Fridericus fit archiepiſcopus Colonienſis.

Eodem anno Carolus Imperator iiii. iam ætate grauis, propriæ conſulens quieti, Wenzeslaum filium ſuum regem Bohemiæ in regem Romanorum creari à Principibus obtinuit, cum quo annis octo imperium gubernauit Romanum.

Wẽceslaus fit rex Romanorum.

MCCCLXXI.

Anno Philippi abbatis noſtri xxi. in vigilia S. Bartholomæi apoſtoli factum eſt prçliũ magnum inter Wenceslaum ducem Brabantiæ & Lutzenburgenſem, fratrẽ Caroli Imperatoris iiii. & Wilhelmum ducem Iuliacenſem iuxta Baesvveiler, in quo dux Iuliacenſis victor exſtitit, & Wẽceslaum ducem Brabantiæ cum multis alijs Nobilibus atq; comitibus captiuum abduxit, à quibus incredibilem ſummam pecuniarum extorſit. Ducem autem Lutzelburgenſem, poſtquam mẽſibus xi. captiuum tenuerat, metu fratris eius Imperatoris ſine exactione pecuniarum liberum dimiſit. In hoc prælio ab vtraque parte plus quam octo millia corruerunt, inter quos fuerunt de genere militari plures quam quadraginta numero. In eodem bello Eduardus dux Gelriæ, qui filiam Alberti comitis Hollandiæ ducisq; Bauariæ deſponſauerat, à proprio ſeruo Hermanno Leers dicto (cuius vxorem abutebatur) ſagitta in fronte percuſſus obijt: Quo mortuo frater eit s Reynaldus à cuſtodia decennali dimiſſus, iterum ab omni populo fuit aſſumptus, qui cum eſſet pinguiſſimus, vix tribus menſibus ſuperuiuens obijt, & ſtirps ducum Gelriæ in ipſo defecit, & Wilhelmus dux Iuliacenſis ducatum obtinuit.

Bellũ inter ducem Brabantiæ & Iuliacẽſem. Dux Iuliacẽſis victor.
Eduardus dux Gelriæ ſagitta percuſſus moritur.

MCCCLXXII.

Anno Philippi abbatis noſtri xxii. obijt Petrus de Schonberg anno Prioratus ſui xiv. cuius tempore & deinceps per multos annos in præſenti monaſterio nulla pene diſciplina regularis obſeruantiæ fuit. Erãt enim proprietarij omnes, & parum de integritate monaſticæ conuerſationis curabant. Poſt Petrum abbas Philippus xxiii. Priorẽ huius cœnobij inſtituit Fridericum monachum profeſſum, qui in Prioratu præfuit annis xviii. homo mundanus & ſecularis, qui aut nihil aut parum de religione curabat.

Petrus Prior huius monaſterii obijt.
Status monaſterii.
Fridericus fit Prior huius loci 23.

Eodem anno obijt Iohannes archiepiſcopus Moguntinus, filius Wenceslai ducis Brabantiæ & Lutzenburgenſis, nepos Imperatoris Caroli iv. in caſtro Altauillenſi veneno (vt videbatur) intoxicatus. Quo mortuo capitulum elegit in archiepiſcopum Moguntinum Adolphum de Naſſavv, filium ſororis Gerlaci quõdam archiepiſcopi, qui ante Iohannem (ſicut diximus) fuerat electus. Verum Gregorius Papa xi. cupiens Ludouicum, filium Marchionis Myſnenſis, epiſcopum Bambergenſem, in archiepiſcopum Moguntinũ (ſicut ei promiſerat) ſublimare, confirmationem & pallium Adolpho contra iuſtitiam (vt ferebatur) denegauit. Adolphus adiuuantibus ſe amicis, non confirmatus, loca & munitiones archiepiſcopatus obtinuit, & per annos fere viii. cum Ludouico Romæ litigauit: tandem ipſe Ludouicus igne interceptus perijt, & Adolphus confirmatus in archiepiſcopum, eccleſiam Moguntinam quiete poſſedit. Præfuit autem à tempore electionis ſuæ vſque ad obitum per annos ferme xvi.

Ioannes archiepiſcopus Mogũtinus moritur.
Adolphus in archiepiſcopum eligitur.
Gregorius papa Ludouicũ in archiepiſcopũ Moguntinũ vult promoueri.
Adolphus loca & munitiones archiepiſcopatus occupat.
Ludouicus igne interceptus perijt.

Eodẽ quoq; anno Carolus Imp. cum Imperatrice, epiſcopis, xi. ducib. ix. comitibus x. militib. & nobilib. lxxxiii. equitibusq; mille & centũ, & alia innumera multitudine venit ad Aquasgrani, ſeruataq; ibi curia Imperiali, fratrem ſuum Wilhelmũ ducẽ Brabantiæ & Lutzelburgenſem à captiuitate ducis Iuliacenſis minis non pecunia liberauit, quẽ antea pro magna ſumma dimittere recuſauit.

Curia Imperialis Aquiſgrani habetur.

MCCCLXXIII.

Gerardus fit episcopus Herbipolenſis.

Anno Philippi abbatis noſtri XXIII. obijt Albertus epiſcopus Herbipolenſis, in cuius locum electus fuit per capitulum Albertus Heſsburg, contra quem Carolus Imperator à Papa Gregorio XI. obtinuit Gerardum de Schvvartzburg in epiſcopum promoueri, contra voluntatem totius cleri & populi Herbipolenſis. Ordinatus autem à Papa Gerardus in epiſcopum præfuit annis XXVIII. fuitq; exoſus omnibus propter auaritiam ſuam exactionesque inconſuetas, quas impoſuit.

Marchionatus Brandeburgenſis à Bauaris venditur.

Eodem anno duces Bauariæ vendiderunt Marchionatum Brandeburgenſem Carolo Imperatori & regi Bohemiæ, pro ducentis millibus florenorum, quorũ centum millia in promptu fuerunt ſoluta, pro reliquis centum millibus quædam caſtella, videlicet Lauff, Hersbruck, Reichenfelt, Sultzbach, Roſenburg & Hirſchavv, in manibus ducũ Bauariæ fuerunt ſub titulo redemptionis ad præfatam ſummam dimiſſa. Reliqua vero caſtra regi Bohemiæ in Bauaria vendita, per Rupertum regem Romanorum poſtea fuerunt recuperata, & ducibus Bauariæ per eum reſtituta.

MCCCLXXIV.

Hoc anno, qui fuit Philippi abbatis noſtri XXIV. & vltimus, Papa Gregorius XI. mandauit ſcholaſtico S Petri Moguntinenſis ad inſtantiam ipſius Philippi abbatis, quatenus bona iniuſte à monaſterio alienata, ad ius & proprietatem monaſterij faceret reſtitui, vt patet in bulla, quæ ſequitur.

Bulla papæ pro monaſterio.

Gregorius epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, dilecto filio ſcholaſtico S. Petri extra muros Moguntinenſium, ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Dilectorum filiorum abbatis & conuentus in Sponheim, ordinis S. Benedicti, Moguntinenſis diœceſis, precibus inclinati, præſentium tibi authoritate mandamus, quatenus ea quæ de bonis ipſius monaſterii alienata inueneris illicite vel diſtracta, ad ius & proprietatem eiuſdem monaſterii legitime reuocare procures, contradictores per cenſuram eccleſiaſticam, appellatione poſtpoſita, compeſcendo. Teſtes autem qui fuerunt nominati, ſi ſe gratia, odio vel timore ſubtraxerint, cenſura ſimili appellatione ceſſante compellas veritati teſtimonium perhibere. Datum Auinioni VII. cal. Martii, Pontificatus noſtri anno IV.

Verum quid iſtius commiſſionis impetratio effecerit aut profuerit, non inuenio, quia non diu poſtea Philippus abbas obijt, & Craffto ſuccedens non ſatis vtiliter rexit.

Aquarum inundatio magna.

Eodem anno in menſe Februario nimia fuit inundatio aquarum: Rhenus enim intantum excreuit, vt muros ciuitatis Colonienſis tranſcenderet, oppidum quoque Bingionum pro maiori parte aquis fuit oppletum, intantum, quod omnes portæ verſus Rhenũ & Naham clauſæ fuerunt & aquis opertæ vſque ad ſummitatem murorum. Hæc inundatio Rheni multa mala fecit & damna hominibus iuxta Rhenum morantibus: nam villas ſubuertit & homines ſubmerſit, templa & multa ædificia proſtrauit, vineas, hortos, ſepes & vias circa Rhenum ad nihilum redegit.

Chorisatio S. Iohannis dicta S. Veits Tantz.

Eodem quoque anno maniaca paſſio multos homines infecit (quam paſſionẽ homines choream S. Iohannis appellant) quæ multos, tam mulieres & virgines, quam viros & iuuenes inuadens, profugos ex patria & cognatione fecit & inſanos, qui primum cadẽtes in terram ſpumabant, poſtea ſurgentes vſque ad defectionem ſaltabant, niſi fortiſſima ligatura per alios ſtringerentur. Multæ etiam tali occaſione deceptiones fiebant, nam plures vt vel pecuniam mendicando perciperent, vel vt luxuriam ſuam explerent liberius, morbum fingebant.

Philippus abbas moritur.

Eodem quoque anno XIII. calend. Octobris obijt Philippus huius monaſterij abbas XV. anno regiminis ſui XXIV. completo, cum menſe I. & diebus XII. ſepultus in medio chori ante gradus presbyterij, cuius tumulo lapis cum inſcriptione ſuperpoſitus fuit, quem Iohannes Colnhauſen, abbas in reformatione primus, pro refectorio conſtruendo amouit.

DE CRAFFTONE SECVNDO, HVIVS MONASTERII ABBATE XVI. qui præfuit annis XV. menſibus XI. diebus X. & variis geſtis illius temporis.

Craffto fit abbas huius monaſterij 6.

MORTVO abbate Philippo atque ſepulto iuxta morem eccleſiaſticæ traditionis die calend. Octobris XIII. ne monaſterium viduitatis ſuæ diu deploraret incommoda, mox fratres altera die ſequente, hoc eſt, in vigilia S. Matthæi apoſtoli pro eligendo nouo paſtore ad locum capitularem conuenerunt, & poſt multos tractatus in abbatem elegerunt dominum Crafftonem huius nominis ſecundum, præſentis cœnobij monachum, quem Adolphus archiepiſcopus Moguntinus, confirmauit, & per Vicarium ſuum in pontificali-

tificalibus fecit ordinari, præfuitque in abbatia huic monaſterio annis xv. menſibus xi. & diebus x. Fuit autem oriundus ex Beckelnheim, patre Vvolfframo milite de Sponheim, matre vero Margaretha de Sobernheim genitus, qui in pueritia ſua monaſterio ſub Vvilhelmo abbate traditus, inter fratres more eorum verſabatur. In abbatem autem electus magis intuitu parentum quam Dei, non ſatis vtiliter præfuit: quia & diſciplinam regularis obſeruantiæ nullam inſtituit, & temporalis ſubſtantiæ ſubſidia in multis deteriora fecit. Sub eius regimine monachi omnes huius cœnobij quæ ſua erant, non quæ Domini quærentes, pecuniam habebant, & Bibliothecam ſatis pretioſam, quæ hucuſque ſana durauerat, diſtrahere primum & violare & vendere cœperunt.

Obſeruãtiæ regularis deſtitutio.

MCCCLXXV.

Craffto abbas anno regiminis ſui primo, caput S. Irminæ virginis in argentea capſula, quam Craffto primus ante annos ferme cc. fieri pro decore domus Dei fecerat, ſpolians denudauit, venditoque argento ſacrum verticem cupro veſtiuit, quemadmodum adhuc cernitur eſſe veſtitum. Alia quoque diuerſa clenodia huius monaſterij, quæ abbates olim pro honore Dei eccleſiæ contulerunt, deinde per ſucceſſores eorum alienata & vendita ſunt, ita vt præter infulam pontificalem antiquam eorum, nihil ad tempus noſtrum permanſerit.

Argenteum caput S. Irminæ venditur.

His quoq; temporibus inter Fridericum archiepiſcopũ & ciues Colonienſes grauis diſſenſio fuit, & multi Principes cum archiepiſcopo aduerſum eos conuentionẽ fecerũt.

Diſſenſio inter archiepiſcopum & Colonienſes.

MCCCLXXVI.

Anno Crafftonis abbatis noſtri II. obijt Iohannes dictus Scadlandt, epiſcopus Vvormacienſis, ordinis fratrum prædicatorum, ſepultus in conuentu ſuo Cõfluentino, vbi ordinem ipſum intrauerat. Poſt quẽ epiſcopatum Vvormacienſem obtinuit Eckhardus de Ders annis xxix. vir tam in ſacris ſcripturis quam in ſecularibus literis multum eruditus, vita & conuerſatione deuotus, contemptor mundi & amator Dei, qui contra cõſuetudinem epiſcoporum illius temporis, vt Simonia vitaretur, omnes ordines tam minores quã maiores conferre in perſona propria gratis cum omni puritate conſueuit. Raro extra eccleſiam videbatur in publico, ſed tumultum fugiẽs hominum, in palatio ſuo Laudenburgenſi ſolus quieſcebat cum ſuis, lectioni ſcripturarum & orationi ſtudium impendens continuum.

Eckardus fit epiſcopus Wormatienſis.

Eodem anno Craffto abbas pro libertate curtis noſtræ in Flonheim cum villanis ibidem actionem habuit, libertatemq; omnimode obtinuit, vt patet in literis.

Curtis in Flonheim.

Hoc ipſo anno oppidani Tuitiẽſes cum Friderico archiepiſcopo Colonienſi ſentiẽtes, ſe hoſtes Coloniẽſium publicos exhibuerũt. Vnde prouocati ad indignationem Colonienſes congregarunt armatorum multitudinem, & Rheno tranſmiſſo Tuitium, præter monaſterium & eccleſiam parochialem, incendentes funditus deſtruxerunt. Poſtea eodẽ anno in profeſto S. Panthaleonis martyris Fridericus archiepiſcopus obſedit Coloniam diebus paucis, quam cum ſe non poſſe capere cerneret, obſidione ſoluta ad Bonnam reuerſus eſt. Deinde circa feſtum S. Laurentij martyris Colonienſes denuo egreſſi monaſterium Tuitienſe, quod prius intactum reliquerant, cum eccleſia parochiali, funditus deſtruxerunt, nihil omnino relinquentes integrum, ne forte archiepiſcopus ad expugnandum ciuitatem, præſidia ſua ibidem poneret. Hac eorum præſumptione commoti Principes multi, publice hoſtes & inimici Colonienſium facti ſunt, inter quos erant iſti potiores: Cuno archiepiſcopus Treuirenſis, epiſcopus quoque Paderbornenſis, Vvenceslaus dux Brabantiæ & Lutzenburgij, dux Auſtriæ, Imperator quoque Romanorum, Comes de Zegenhan, ciuitas Aquenſis, & cum his plures quam octingentos militares diffidatos habebant inimicos. Per annos quoq; VIII. ciuitas ipſa Colonienſis interdicto fuit ſuppoſita, & diuinorum in ipſa celebratio prætermiſſa.

Colonienſes Tuitiũ deſtruunt.

Colonia obſidetur.

Monaſteriũ Tuitienſe cum eccleſia parochiali deſtruitur.

Hoſtes Colonienſium.

MCCCLXXVII.

Anno Crafftonis abbatis noſtri III. obijt Vvilhelmus Comes Hollandiæ, Selandiæ & Hannoniæ, Comesque Palatinus Rheni & dux Bauariæ, filius quondam Ludouici Imperatoris, & frater Alberti comitis, in cuſtodia (ſicut diximus) veſanus, quam veſaniam hauſto veneno incurriſſe ferebatur. Frater eius Albertus (quemadmodum ſupra dictum eſt) poſt eius depoſitionem in cuſtodiam, terram eius ſibi vſurpauit.

Wilhelmus comes Hollandiæ moritur.

Eodem anno factum eſt prælium magnum inter Euerhardum comitem de Vvirtẽberg, & ciuitates imperiales Sueuiæ, iuxta Reutlingen, & multi occubuerunt.

Bellũ Eberhardi comitis Wirtenbergenſis cũ ciuitatibus Imperialib. Sueuiæ.

Eodem quoque anno facta eſt per Cunonem archiepiſcopum Treuirenſem cõcordia inter Fridericum archiepiſcopum & ciues Colonienſes firmiſſima, ſed more ſolito non diu ſeruata.

Concordia inter archiepiſcopũ & ciues Colonienſes.

MCCCLXXVIII.

Hēricus comes de Spōheim proficiſcitur ad terram ſanctam.

Anno Crafftonis abbatis IIII. Henricus Comes de Sponheim, filius Walrami comitis, pro remiſſione peccatorum ſuorum ad terram ſanctam profectus eſt, cui abbas Crafftopro Capellano adiunxit Wernherum de Dille, monachum huius cōuentus. Sed & frater ipſius abbatis, dictus Eytelvvolff de Sponheim, cum ipſo Comite profectus Ieroſolymam, militiæ illic dignitatem ſuſcepit.

Turris S. Martini in Colonia cōburitur.

Eodem anno turris S. Martini in Colonia, noſtri ordinis, incendio concremata eſt, & magna pars domorum adiacentium eodem incendio perierunt, manſitque turris ipſa ſine tecto per annos ferme CXVI. quouſque tandem inſtitor quidam, Eualdus de Bacharach, ciuis Colonienſis, tantum pecuniarum moriturus ad inſtaurationem eiuſdem legauit, quod in eam formam, in qua nunc cernitur, fuit reformata: pro cuius anima ſingulis diebus miſſa in honorem beatæ Mariæ ſemper virginis canitur in eadem eccleſia ſolennis.

Carolus Imperator 4. moritur.

Eodem quoque anno in vigilia S. Andreę apoſtoli obijt Carolus Imperator IIII. poſt quem Vvenzeslaus filius eius, cum quo regnauerat annis VIII. imperat annis XXII. ſine corona imperij. Hunc pater cum adhuc viueret, in regem Romanorum (ſicut diximus) procurauit eligi, puerum videlicet, XV. annorum, promittens vnicuique principi Electori centum millia florenorum, quæ cum ſoluere nō poſſet, optimas Imperij ciuitates pro pignore, donec pecunia ſoluatur, principibus aſcribere coactus fuit. Itaque Rupertus Palatinus Rheni pro centum millibus florenorum ſibi promiſſis ab Imperatore in pignus accepit Oppenheim, Odernheim, Ingelnheim, ac Luteram Cæſaream, cum omnibus prouentibus ſuis, quæ ſui hæredes hodie adhuc poſſident, poſſidebuntque donec & quouſque prædicta pecunia ſoluatur.

Contra ſuā ipſius ſanctionem aureæ bullæ.

MCCCLXXIX.

Venetia obſidetur.

Anno Crafftonis abbatis V. Ludouicus rex Vngariæ obſedit Venetiam, & multa Venetis damna intulit, compellens eos mutare ſigillum, ne ſe *Dominos maris* de cętero ſcriberent, quem titulum ſibi præſumptuoſe vſurpauerant.

Eodem anno Wenceslaus rex Romanorū venit ad Coloniam, & cum honore magno ſuſceptus eſt, habens in comitatu ſuo Cardinalem apoſtolicæ ſedis legatum.

Otto Marchio Brandenburgēſis moritur.

Eodem quoque anno obijt Otto Marchio Brandenburgenſis, filius quondam Imperatoris Ludouici IIII. & in Soldendal ſepelitur. Hic Otto, ſicut & duo ex fratribus eius, Wilhelmus qui tenuit Hollandiam (de quo diximus) & Ludouicus dictus Romanus, Romæ quia natus, abſq; liberis diſceſſit, relinquens fratribus omnia quæ poſſidebat.

MCCCLXXX.

Ciuitates Imperij oppugnant duces Bauariæ.

Anno Crafftonis abbatis VI. omnes ferme ciuitates & oppida Imperij circa Rhenū & in Sueuia, vna cum Pilgrino archiepiſcopo Saltzburgenſi, & ciuitate Ratiſponenſi, cōtracto inter ſe fœdere, cum exercitu ferme octo millium, duces Bauariæ & quoſdam alios ſibi in circuitu moleſtos, rapina & incendio oppugnant. Verum poſt annos quinque, cum inſolentius agere cœpiſſent, principum contra ſe omnium circa Rhenum, in Sueuia, Bauaria & Franconia animos concitarunt: qui adunato maximo ſuorum exercitu contra illos proceſſerunt, & maximis illatis damnis ligam ſeu confœderationem ipſam deſtruxerunt. Pilgrinus archiepiſcopus præfatus Saltzburgenſis eodem tempore in treugis capitur, caſtrum Hoenſolms à ciuibus prædictæ confœderationis captum fuit, & igne immiſſo ſolo coæquatum.

Hoenſolms capitur.

MCCCLXXXI.

Adolphus fit epiſcopus Spirenſis.

Anno Crafftonis abbatis VII. Lampertus ex abbate noſtri ordinis epiſcopus Spirenſis authoritate apoſtolica ad eccleſiam Bambergenſem translatus eſt, cui Adolphus de Naſſavv in epiſcopatu Spirenſi ſuccedens, præfuit annis XV. vir in agendis acutus & perſpicacis ingenij, qui cum ciuibus ſuis quaſdam contentiones habuit.

Eodem anno Wenzeslaus rex Romanorum propter peſtē exiuit Bohemia, & cum pileo cardinalitio ſacroſanctæ ſedis Romanæ venit ad Moguntiā, & per Rhenum deſcendens Coloniam, vlterius per terram ad Aquaſgrani profectus eſt, ibique reſedit.

Diſcordia inter archiepiſcopum Moguntinū & comitem Palatinum.

Eodem quoque anno inter Adolphum archiepiſcopum Moguntinum, & Rupertum comitem Palatinum Rheni ducemque Bauariæ diſcordiæ graues exortæ ſunt, quæ eo vſque proceſſerunt, quod hoſtes publici aduerſum ſe facti multa ſibi inuicem damna fecerunt. Tandem tamen per medium principum amicorum ad concordiam redacti ſunt.

Peſtis magna.

Hoc etiam anno maxima in Vngaria & Bohemia peſtilentia ſæuiebat, quæ multa

millia

millia hominum abſumpſit, nam in ciuitate Pragienſi vna die MCXVI. obierunt.

MCCCLXXXII.

Anno Crafftonis abbatis VIII. rex Franciæ & Comes Flandriæ obſederunt Gandauum, & quamuis victores bis exſtiterint, nihilominus Gandauenſes contra eos proceſſerunt ad pugnam, eoſque fugere ad ciuitatem Brugis compulerunt, vnde Gandẽſem ciuitatem obſidione vallantes, ipſam ceperunt hora VI. poſt meridiem, in die Sabbati, quando ſanguis circumciſionis Domini in proceſſione portatur, vbi plus quam ſeptuaginta ſeptẽ millia hominum cecidiſſe ferebantur. Comes autem Flandriæ fuga lapſus vix euaſit, rex Franciæ ſubito veſanus factus fremebat. *Gandauum obſidetur.*

Eodem anno Lupoldus dux Auſtriæ cõtra Svvitenſes proceſſit ad bellum, à quibus victus cum multis alijs nobilibus & ignobilibus eſt occiſus, & multi ſunt capti. *Bellum aduerſus Svvitenſes.*

MCCCLXXXIII.

Anno Crafftonis abbatis noſtri IX. obijt Comes Iohannes de Sponheim, frater Henrici comitis ſine liberis. *Ioannes comes de Spõheim moritur.*

Eodem anno VII. cal. Auguſti obijt Wernherus de Dille, monachus huius cœnobij, qui ante triennium cum Henrico Comite de licentia abbatis ſui (ſicut diximus) vltra mare fuit ad ſepulchrum Domini profectus.

Eodem quoque anno VII. iduum Decembris obijt Wenceslaus dux Brabantiæ & Lutzenburgij, frater Imperatoris Henrici IIII. qui Brabantiã vexerat annis XXVIII. & cum magna pompa ſepultus in monaſterio beatæ virginis Mariæ prope Lutzenburg, quod eſt abbatia ordinis noſtri: poſt cuius obitum Ioanna vxor eius, quæ fuit filia Iohãnis tertij ducis Brabantiæ, rexit terras illas annis ferme XXII. cum adiutorio Arnoldi de Horne epiſcopi Leodienſis, quem de ſacro fonte baptiſmi leuauerat. *Wẽceſlaus dux Brabãtiæ moritur.*

MCCCLXXXIV.

Hoc anno, qui fuerat Crafftonis abbatis X. obijt Iohannes dictus Frie, monachus huius monaſterij, qui geſſit officium Cellerarij annis multis. *Nobiles die Freien.*

Eodem anno VII. iduum Auguſti obijt Hermannus Stumpf, monachus & cuſtos hic. *Stumpf.* Poſt mortem Iohannis maioris Cellerarij ſupradicti Craffto abbas Cellerarium inſtituit Emericum, huius conuentus monachum, filium Philippi Vlner militis de Beckelnheim, qui antea Redituarius fuerat huius monaſterij per annos ſeptem. *Vlner.*

MCCCLXXXV.

Hoc anno Craffto abbas curtim huius monaſterij in Nosbach cum omnibus prouentibus ſuis pro CL. florenis vendidit Henrico Wolff de Sponheim militi, quæ ſic alienata manſit à monaſterio vſq; ad tempora Iohannis Trithemii abbatis, per annos C. qui mediam curtim redimens aliam dimidietatem dimittere coactus fuit, vt ſuo loco dicemus. *Curtis in Nosbach venditur.*

Eodem anno VIII. iduum Septembris obijt Philippus Vlner miles de Beckelnheim, pater Emerici monachi & Cellerarij, huius monaſterij benefactor ſingularis. *Philippus Vlner moritur.*

Eodem quoque anno Wilhelmus Comes Hollandiæ, filius Alberti ducis Bauariæ, & nepos Ludouici Imperatoris IIII. vxorem duxit filiam ducis Burgundiæ, Philippi, & nuptias cum magna pompa & ſolennitate ſpectabili celebrauit. *Wilhelmus comes Hollandiæ ducit vxorem.*

MCCCLXXXVI.

Anno Crafftonis abbatis noſtri XII. creuit maxima vini copia ita vt tempore vindemiarum præ vbertate vaſa deficerent, venderetur que plauſtrum vini pro vno floreno, & vas vinum capiens, plauſtrum pro tribus florenis. *Abundãtia vini.*

Eodem anno I. die menſis Martij, quæ fuit V. feria ſexageſimæ, exeuntes de Wormacia ciues, armata manu inuaſerunt Nuhuſen, eamq; penitus deſtruxerũt, & quoſcunq; inueniſſent ex clericis capiebant, & ad cuſtodiam carceris poſuerunt. Et hæc fuit ſecunda eiuſdem loci per Wormaciẽſes deſtructio. Prima enim facta eſt tempore Ludolphi epiſcopi. Concordia tandem per Rupertum Comitem Palatinum Rheni, & Comitem Henricum de Sponheim facta eſt, & Nuhuſa denuo cœpit reædificari, & in breui ad perfectionem deducta eſt. *Nuhuſen deſtruitur.*

MCCCLXXXVII.

Hoc anno, III. Maij obijt Eydelvvolff de Beckelnheim miles, frater domini Crafftonis abbatis noſtri, cuius vxor Catharina nobis certa bona ex eius legatione contradidit. Sepultus eſt in eccleſia noſtra coram altari S. Margarethæ virginis & martyris. *Eydelvvolff de Beckelnheim, miles obijt.*

Eodem anno IX. cal. Martij obijt Iohannes, dictus Reyſe, monachus huius monaſterij profeſſus, & in ambitu eccleſiæ ſepelitur.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Monaſteriũ Tuitiẽſe reædificatur.

Eodem quoque tempore monaſterium Tuitienſe, noſtri ordinis, quod Colonienſes ante decennium cum parochiali eccleſia deſtruxerant, reædificatum eſt, & denuo conſecratum.

Bellũ inter Duciſſam Brabantiæ & ducem Gelriæ.

Hoc etiam anno bellum fuit inter duciſſam Brabantiæ, Ioannam relictam Wenceslai ducis, & Wilhelmum ducem Gelriæ, qui contra eam victor euaſit, & tandem concordia inter eos per Fridericum archiepiſcopum Colonienſem facta eſt.

MCCCLXXXVIII.

Conradus fit archiepiſcopus Moguntinus.

Anno Crafftonis abbatis noſtri XIV. obijt Adolphus de Naſſavv archiepiſcopus Moguntinus, cui Conradus de Vvinsberg, Canonicus maioris eccleſiæ, per electionem ſuccedens præfuit annis VII. vir bonus atq; pacificus.

Vniuerſitas Colonienſis erigitur.

Eodem anno erectum eſt ſtudium generale, ſeu Vniuerſitas in ciuitate Colonienſi per conſulatum ibidem, & ad eius inſtantiam per Vrbanum Papam VI. confirmatur, alibi legimus quod Bonifacius IX. qui Vrbano ſucceſſit, eam confirmauerit.

Ciues Moguntinenſes, Wormatienſes & Spirẽſes deuaſtãt Palatinatũ. Dux cũ ſuo exercitu victor euadit. Quale factum, talis pœna.

Eodem quoque anno ciues Moguntinenſes, Wormacienſes, & Spirenſes, cum quibuſdam alijs confœderatis cõtra Principes, ſexcentis armatis terram domini Ruperti comitis Palatini ducisque Bauariç intrantes, incendio & rapina deuaſtare cuncta cœperunt, quibus dux ipſe cum ſuo exercitu non longe à Wormatia venit in occurſum, conſertisq; manibus victor euaſit, ducentis ex eis interfectis & trecentis captis, ita quod de toto exercitu eorum vix C. fuga elapſi remanſerunt. Inter captiuos erant ſexaginta raptores miſeri, qui noctu diſcurrentes incendio & rapina pauperes oppreſſerant, quos dux in fornacem calcis fortiter ardentem proijci iuſſerat, dicens: *Vos terram meam nocturno tempore in occulto incendio concremaſtis, & ego vos clara die, plurimo inſpectante populo, ardere faciam.* Reliqui de captiuitate pecunia ſe redimere coacti ſunt. Acta ſunt hæc VI. feria ante feſtum S. Martini anno prænotato, non procul à Wormacia. Et non auſi deinceps ciues confœderati terras Principum, niſi valde vicinas, bello impetere, nec pacem poſthac habuerunt, donec principibus cum pecunia ſatisfacerent pro eorum voluntate, & Ligam confœderationis ſuæ inter ſe diſſoluerent.

Wernherus fit archiepiſcopus Treuirenſis.

Eodem quoque anno Cuno de Falckenſtein archiepiſcopus Treuirenſis ſenio grauatus, de capituli ſui voluntate & conſenſu, reſignauit archiepiſcopatum Wernhero de Falckenſtein, cognato ſuo quem canonice electum & à Papa Vrbano VI confirmatum menſe Maio in Pontificem vnanimiter ſuſceperunt, aſſignantes ei poſſeſſiones eccleſiæ omnes, oppida, caſtra & villas, nemine contradicente. Cuno autem retento apud ſe theſauris ſuis, in auro & argento maximis, vitam priuatam agere cœpit, manſionem in caſtello, quod Vvelmich dicitur, accipiens, vbi non diu ſuperuiuens eodem anno, menſe Iunio defunctus eſt, & in eccleſia S. Caſtoris ſepultus in Confluentia, cui Vvernherus ſolennes peregit exequias, Friderico archiepiſcopo Colonienſi, & Ruperto (qui & Adolphus) comite Palatino Rheni & duce Bauariæ cum multis alijs principibus adſtantibus. At vero theſaurum ingẽtem apud eum Vvernherus ſucceſſor reperit, eccleſiamq; debitis abſolutam, & in omnibus victualibus copioſiſſime prouiſam.

Bellũ inter Franckfordienſes & nobiles de Cronenberg.

Eodem anno Franckofordienſes exercitum contra Dominos Cronenbergenſes produxerunt ad pugnandum. Quibus illi de Cronenberg, licet pauciores numero, in occurſum audacter properantes, commiſſoque prælio victores exiſtunt, centum ex Franckfordienſibus occidunt, & ſexcentos captiuos abducunt, reliqui cum ignominia fugerunt. At vero pro liberatione captiuorum Nobiles de Cronenberg ſeptuaginta florenorũ millia à Franckfordienſibus acceperunt, eosque ad conditiones pacis accipiendas compulerunt.

Bellũ inter ciues confœderatos Sueuiæ & comites de Wirtenberg. Wyla oppidum Sueuiæ diſtãs Phorcemio 2. miliaribus.

Anno etiam prænotato ciues confœderati in Sueuia aduerſum Comitem de Vvirtenberg arma ſumpſerunt, contra quos comites ipſi, aliorum Principum adiutorio ſuffulti, iuxta Vvile oppidum Sueuiæ procedentes ad bellum poſt longam concertationem victores facti ſunt, & multos ex confœderatis ciuibus occiderunt, & Ligã ciuitatum (quæ decennio ferme durauerat) penitus diſſoluentes, in nihilum redegerunt. Omnia hæc mala Vvenceslao regnante, & imprudenter diſſimulante, in terra facta ſunt.

Monſtrum naſcitur.

Hoc anno in oppido Bopardienſi, Treuirenſis diœceſis, natus fuit infans, ab vmbilico & ſurſum duplex exiſtẽs, qui habuit duo capita, manus quatuor, & cætera omnia quæ ad hominis perfectionẽ requirũtur dupliciter. Deorſum vero ab vmbilico cuncta membra in forma vnius hominis erant diſpoſita, Sed non diu vixit hoc monſtrum, nam infra vnius anni ſpatium ambo mortui ſunt.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

MCCCLXXXIX.

Anno Crafftonis abbatis noſtri XV. V. idus Martij obijt Margaretha relicta Philippi Vlner, militis de Sponheim mater Emerici monachi & Cellerarij huius cœnobij, quæ legauit XXX. florenos pro tabula in ſummo altari faciẽda, quam præfatus filius eius Emericus Cellerarius & Prouiſor fieri fecit; addens de ſuo patrimonio reliquum quod conſtabat, ſeque inferius iuxta imaginem S. Trinitatis, in pede ipſius tabulæ, cum armis ſuis procurauit depingi.

Margaretha relicta Philippi Vlner moritur.

Eodem anno VIII. iduũ Decembris obijt Petrus de Sponheim monachus huius loci.

Eodem quoq; anno Wilhelmus comes Montẽſis per Wenceslaum regẽ Romanorum in ducem creatus eſt, cum magna pompa & ſolennitate, vt fieri conſueuit.

Comes Montẽſis in ducẽ creatur.

MCCCXC.

Anno abbatis noſtri Crafftonis XVI. & vltimo, Diethardus comes de Katzenelenbogen factus eſt inimicus & publicus hoſtis Colonienſium; & eis multa damna intulit, Friderico archiepiſcopo diſſimulante & promouente negotium.

Comes de Katzẽelenbogen fit inimicus Colonienſium.

Eodem quoq; anno in die S. Ægidij confeſſoris obijt dominus Craffto, huius monaſterij abbas XVI. anno ætatis ſuæ LIX. in choro monaſterij ad caput Bernhelmi primi abbatis ſub lapide ſepultus: homo laborioſus, ſed parum fortunatus, & qui in vtroq; ſtatu nõ ſatis prouide rexit, relinquens monaſterium in multis debitis, & obſeruantiam penitus diſſipatam.

Craffto abbas moritur.

Eodem anno in epiſcopum Leodienſem poſtulatus fuit Iohannes dux Bauariæ, filius Alberti comitis Hollandiæ, comitis Palatini Rheni, ducisque Bauariæ, cum annũ ætatis XIX. nondum compleuiſſet, & à Leodienſibus cum magno honore fuit ſuſceptus.

Ioannes poſtulatur in epiſcopum Leodienſem

DE PHILIPPO SECVNDO, HVIVS MONASTERII ABBATE XVII. qui præfuit menſibus VI. & diebus XVIII. ac de geſtis eius & illius temporis,

DOMINO Crafftone abbate mortuo atque ſepulto anno & die præfatis, cõuenerunt ad locum capitularem die ſequente, hoc eſt, IV. nonas Septembris, pro electione noui abbatis celebranda fratres, & poſt maturam inter ſe deliberationem præhabitam, Philippum eius nominis ſecundum in XVII. huius monaſterij abbatem concorditer elegerũt, qui mox eodem menſe per Conradum archiepiſcopum Moguntinum confirmatus, & per eius in pontificalibus Vicariũ iuxta morem ordinatus, præfuit tantum VI. menſibus & XVIII. diebus: homo nimium pompoſus & vaneglorioſus, qui ſtatim in principio regiminis ſui glorioſus apparere deſiderans multam familiam inutilem conduxit, equos ſuperfluos comparauit, & contra conſuetudinem omnium Anteceſſorum ſuorum, qui tribus equis, Capellano & familiari ſolebant eſſe contenti, cum quatuor aut quinque extra monaſterium equitare incepit, magnas faciens expenſas, quarum magnitudinem tenuitas monaſterij non poterat ſine deſolatione omnimoda ſuſtinere. Crucem auream ſatis pręcioſam, quam Craffto abbas eius nominis primus ante annos CCXLV. pro decore domus Domini fieri fecit, vt ſatisfaceret pompæ ſtatus ſui, vendidit & à monaſterio penitus alienauit. Inſuper & poſſeſſiones quaſdam vendidit, quas monaſterium à principio fundationis ſuæ in omni quiete & vtilitate vſque ad iſta tempora poſſedit. Fuit autem Philippus oriundus ex Bechtolsheim, filius Henrici militis, qui cum eſſet annorum XII. ſub Philippo Meyſvvin abbate monachus factus eſt, & more cæterorum inſtituebatur, magis ad luxum & vanitatem ſeculi quam ad amorẽ Dei. Cum autem annũ ætatis ageret XXXII. poſt mortem Crafftonis abbatis in abbatẽ (ſicut diximus) electus eſt, & mala regiminis ſui principia fecit, qui ſi diutius vixiſſet, omnem ſubſtantiam monaſterij ex toto diſſipaſſet.

Philippus ſecundus fit abbas monaſterii 17.

Crux aurea venditur.

Eodem anno quo Philippus abbas inſtitutus eſt, V. idus Octobris obiit Fridericus Prior huius monaſterij XXIII. ſub cuius præſidentia aut nulla aut parua fuit in monaſterio regularis diſciplinæ obſeruantia. Monachi enim omnes proprietarij erant, domosq; ſeorſum habebant proprias, & nec refectorium (iuxta regulam) eis commune fuit, nec dormitorium. Mortuo autem Friderico Philippus abbas XXIV. Priorem inſtituit Rudolphum, huius monaſterij monachum profeſſum, qui præfuit in officio Prioratus annis XIII. & pro diſciplina regularis vitæ aut nihil aut parum videbatur eſſe ſollicitus more prædeceſſoris ſui.

Fridericus abbas moritur.

Rudolphus fit Prior huius loci 24.

MCCCXCI.

Hoc anno XV. calen. Aprilis obijt Philippus ſecundus, huius monaſterij abbas XVII. & in choro ante gradus Presbyterij ſepelitur, cuius obitus neminẽ plus contriſtauit, quam

Philippus abbas moritur.

eius familiares, epulones & adulatores, qui prædam ſequebantur non hominem, qui parum de vtilitate monaſterij curabant. Porro fratres, quibus nimia eius pompa grauis & intollerabilis erat, conſiderantes dinini conſilij prouidentiam meliora in poſterum futura exſpectabant.

DE BERNHARDO, ABBATE HVIVS MONASTERII SPONHEImenſis XVIII. *qui præfuit annis* XLI. *menſibus* III. *diebus* IX. *& de variis geſtis eius & incidentibus illius temporis.*

MORTVO autem Philippo ſecundo, huius mor aſterij abbate XVII. & iuxta morem eccleſiaſticæ traditionis ſepulto, conuenientes ad locum capitularem vocem electionis habentes ad eligendum ſuper ſe nouum paſtorem fratres, inuocataque (vt fieri ſolet) gratia ſpiritus ſancti, ſummopere cauendum ſtatuerũt, ne ſimilem defuncto abbatem eligerent, qui reliquas monaſterij inani pompa conſumeret, potius vtilem & prouidũ virum Deum timentem, & pro communi zelum habentem promouerent.

Bernhardus fit abbas [?]ius loci 18.

Matura igitur deliberatione præhabita, tandem vnanimiter elegerunt in abbatem & Paſtorem huius monaſterij Bernhardum de Sponheim, monachum huius cœnobij profeſſum, annum ætatis XXXI. agentem, qui confirmatus à Conrado archiepiſcopo Moguntino, & per Vicarium eius in pontificalibus (vt moris eſt) benedictus, præfuit huic monaſterio annis XLI. menſibus III. & diebus IX. vir conſtans & ſtrenuus, & agendis rebus ſatis acer & idoneus.

Genus & origo Bernhardi abbatis.

Oriundus autem fuit de Sponheim, militari genere natus, qui in pueritia ſua literis diſcendis aliquandiu operam dedit, in quibus cum iam ſapere cœpiſſet, parentum voluntate & perſuaſione monachus factus eſt, & inter coætaneos ſuos melior euaſit. Ordinatus autem Abbas omni quo potuit ſtudio laborauit, vt res & poſſeſſiones, ab anteceſſorib. iniuſte diſtractas, ad proprietatem monaſterij reduceret, & partem quidem reduxit, partem in aliena poſſeſſione dimittere, propter inopiam rerum temporalium & malitiam temporum, coactus fuit. Denique obſeruantiam regularis diſciplinæ, in hoc monaſterio penitus collapſam, ad integritatẽ monaſticę conuerſationis reducere ſæpe aggreſſus eſt, ſed improborum temeritate obſtante parum profecit. Hæc tamẽ effecit, quod monachi ſui, quamdiu ipſe vixit, in vno refectorio comedere, & in vno dormitorio ſimul dormire cõpulſi ſunt, quod tamen ſtatim poſt mortem eius iterum fuit depoſitum. Veruntamen radicem omnis irreligioſitatis monachorum peculium non abſtulit, & priuata ad communem vſum non reduxit, nihilominus propter zelum rectitudinis ſæpe multas inſolentias non ſine damno monaſterij & periculo animarum à monachis ſuis ſuſtinuit.

Altare S. Margarethæ incorporatur monaſterio.

Menſe V. regiminis ſui Philippus & Eue. hardus Meysvvin, armigeri de Sponheim, ius ſuũ, quod cum Abbate habebant, ad altare in monaſterio noſtro, in honore ſanctorum Mariæ Magdalenæ, Laurentij martyris, & Margarethæ virginis & martyris conſtructũ, abbati & conuentui in perpetuũ reſignauerunt, ita quod idem altare per monachum huius cœnobij deinceps & non per aliũ officietur, ſicut patet in literis eiuſmodi reſignationis, quas præfati armigeri tradiderunt Abbati, *anno Domini* MCCCXCI. *in vigilia Laurentii.*

MCCCXCII.

Vniuerſitas Erphordienſis erigitur.

Hoc anno, qui fuit Bernhardi Abbatis noſtri I. fundata eſt vniuerſitas Erphordienſis in Thorıngia, & per Boniſacium IX. confirmata datis priuilegijs & libertatibus ad inſtar aliarum vniuerſitatum.

Iubilæus celebratur Monaci.

Eodem anno Bonifacius Papa IX. ad inſtantiam Stephani Friderici, & Iohannis ducum Bauariæ, fratrum, conceſſit annum Iubilæum ad ciuitatem Monacenſem, Friſingenſis diœceſis, in Bauaria, à Dominica Lætare vſque ad feſtum S. Iacobi apoſtoli.

Bauaria inter fratres diuiditur.

Eodem quoq; anno feria tertia ante feſtũ S. Catharinæ virginis & martyris, facta eſt inter prædictos, tres fratres, filios Stephani ducis, filij Ludouici Imperatoris IIII. Bauariæ diuiſio, in qua Iohannes Monacum in ſuperiori Bauaria cum attinentijs ſuis pro portione legitima accepit, Stephanus æque in ſuperiori Bauaria Ingolſtatt & Rattenberg cum pertinentibus ad eam conſecutus eſt: Fridericus autem in Bauaria inferion Lantzhutam cum attinentijs ſuis pro ſua portione accepit.

Genealogia ducum Bauariæ.

Ex his Stephanus & Fridericus duxerunt vxores filias Galeacij Vicecomitis Mediolanenſis, quem Wenceslaus rex Romanorum accepta pecunia in ducem creauit. Stephanus autem genuit Ludouicum ducem de Ingolſtatt, & Helizabeth Reginam Franciæ, & Iohannem epiſcopum Ratisbonenſem. Fridericus autem genuit Henricum ducem de Lantzhutt, & duas filias, Magdalenam & Helizabeth, quarum vltimam duxit in vxorem Fridericus Nurenbergæ Burggrauius, quẽ Sigiſmundus Imp. poſtea tempore concilij Cõſtantienſis Marchionẽ Brandenburgẽſem

fecit

fecit. Iohannes vero duxit vxorem comitiſſam Portzenſem, de qua genuit Erneſtum & Wilhelmum de Monaco, & filiam nomine Sophiam, vxorem Wentzeslai Romanorum & Bohemiæ regis.

MCCCXCIII.

Anno Bernhardi abbatis noſtri II. facta eſt inter Fridericum archiepiſcopum Colonienſem & ciues concordia, per medium comitis de Moers, & aliorum amicorum vtriuſque partis, poſt longam concertationem.

Concordia inter archiepiſcopũ & ciues Colonienſes.

Eodem anno in archiepiſcopatu Treuerenſi in vico, qui dicitur Brechen, natus eſt infans horrendæ diſpoſitionis. Nam inferior pars corporis, hominis præ ſe formam & diſpoſitionem ferebat, ſuperior autem buſonis teterrimi, ita quod etiam intuentes horror inuaderet: multi peccatis genetricis id attribuebant.

Monſtrum horrendũ ſpinum naſcitur.

MCCCXCIV.

Anno Bernhardi abbatis noſtri III. Iohannes Burgundiæ dux, qui erat filius ſororis ducis Alberti in Strubingen, cum magno exercitu venit in Bauariam, & proceſſit vlterius contra Turcos, habens ſecum Rupertum dictum Pipan, comitẽ Palatinum ducemq; Bauariæ, filium Ruperti poſtea regis Romanorum, & alios complures comites & Nobiles cũ magno exercitu. Rex autem Vngariæ Sigiſmundus, magnam à Turcis inſolentiã omnibus Chriſtianorum principibus innoteſcens, auxilium poſtulauit. Maxima igitur multitudine bellatorum dicto regi ex vniuerſo Chriſtianorũ orbe in auxilium veniẽte, aduerſum Turcos expeditio fuit ordinata. Cumq; veniſſent ad quandã ciuitatem Turcorũ, Nicopolim dictam, eam obſidione vallarunt. Rex autẽ Turcorum ciuitati cum ducẽtis millib⁹ in auxilium venit, contra quem Sigiſmundus rex Vngariæ cum ſuis ad ſpatium vnius milliaris obuiam factus, aciem (vt potuit) ordinauit, cõſtituens exercituũ Capitaneũ ducem Walachiæ: quod Iohannes dux Burgundiæ ſupradictus moleſte ferens, ſibi principatum rege inuito vſurpauit, aſſumptoq; ſuorũ exercitu, qui erant fere ſex millia numero, primũ in Turcos minus prudenter fecit inſultum, à quibus cum multis alijs captus eſt, innumera Chriſtianorum multitudine à Turcis occiſa. Sigiſmundus vero rex Vngariæ fugit, & nauigio euaſit, Rupertus autẽ Pipan Palatinus Rheni & dux Bauariæ in magna paupertate repatriauit.

Bellum Sigiſmũdi regis Vngariæ aduerſum Turcos.

Nicopolis obſidetur.

MCCCXCV.

Anno Bernhardi abbatis IIII. obijt Conradus de Winſberg archiepiſcopatus Moguntinus, in menſe Octobri, poſt cuius mortem Gotfridus comitis de Liningen filius, per capitulum vnanimiter fuit electus, vir bonus, probus, & in ſcripturis tam ſecularibus quã diuinis ſatis admodum eruditus. Contra quem Iohannes de Naſſavv canonicus eccleſiæ Moguntinæ archiepiſcopatum à Bonifacio Papa IX. pro ſeptuaginta ducatorum millibus (vt dicebatur) obtinuit, confirmatuſque per eundem Papam & ordinatus Gotfrido repulſo contra voluntatem capituli, præfuit Moguntinæ ſatis prouide annis fere XXIV. homo aſtutus & callidus, cuius conſilium paucis cognoſcibile fuit.

Conradus archiepiſcopus Moguntinus moritur.

Iohannes fit archiepiſcopus Moguntinus.

Eodem anno infra octauas corporis Chriſti fuit terræ motus magnus in nocte, & poſtea tempeſtas cum vento ingenti ſequuta arbores ſubuertit & domos.

Terræmotus magnus.

Eodem quoq; anno XVIII. die menſis Auguſti obijt Albertus dux Auſtriæ, qui primus vniuerſitatem Viennenſem in Auſtria fundauit, vt ſupra diximus.

Albertus dux Auſtriæ moritur.

MCCCXCVI.

Anno Bernhardi abbatis V. Nicolaus de Wiſbaden epiſcopus Spirenſis, qui Adolpho de Naſſavv (de quo ſupra dictum eſt) ſucceſſerat obijt, Poſt hunc electus fuit vnanimiter per capitulum Rabanus de Helmſtatt, & præfuit annis XXXV. poſtea in archiepiſcopum Treuirenſem ſublimatus fuit, vt ſuo loco dicemus.

Rabanus fit epiſcopus Spirenſis.

Circa hæc tempora Wernherus archiepiſcopus Treuirenſis telonium quod Cuno prius de Confluentia ad Capellam locauerat, propter meliorem profectum tranſtulit in Engers. Comitem quoque de Solms & eccleſiæ Treuirenſis cum multis nobilibus in bello cepit captiuumque abduxit, & in caſtro Monteburc tam diu ſeruare præcepit, donec voluntati præcipientis obediret.

MCCCXCVII.

Anno ſuo ſexto Bernhardus abbas curtem monaſterij in Flonheim locauit, ad firmam, quod tametſi pro vtilitate monaſterij feciſſe videatur, non tamen finaliter ad vtilem monaſterij prouiſionem ceſſiſſe conſtat.

Flonheim curtis.

Eodem anno Wilhelmus dux de Monte cum valido exercitu terram comitis Cleuenſis intrauit, & primo quidem congreſſu vicit, ſecundo ciuibus de Vveſalia comiti ſuo

Dux Montenſis à Cleuenſibus capitur.

auxilia ferentibus,victus eſt,& cum multis ſuorum captus. Inter quos fuerunt præcipuè dux Iuliacenſis,comes de Solms,comes quoque de Hinsberg,comes de Seyne,comes de Weſterburg,& comes de Riferſcheit.

MCCCXCVIII.

Henricus Vlner de Sponheim moritur.

Anno Bernhardi abbatis noſtri VII.pridie calend.Septembris obijt Henricus Vlner de Sponheim,frater Henrici monachi & Cellerarij huius monaſterij, ſingularis fautor & benefactor præſentis loci,qui & ipſe coadiutor exſtitit Bernhardo abbati in omnibus,quę pro decore ordinis incepit.

Vicecomites Mediolanenſes fiunt duces.

Eodem anno Wenceslaus rex Romanorum ſine ſcitu & voluntate Principum & Electorum creauit Galeaceum Vicecomitem Mediolanenſem in ducem,& iſte fuit vnus articulorum,propter quos ab imperio poſtea fuerat depoſitus.

MCCCXCIX.

Creutzenacht ſuccenditur. Sponheim quoq;.

Anno Bernhardi abbatis VIII. magnum incendium fuit exortum in ciuitate Creutzenacht in noua ciuitate,& plus quam mediam partem vorax flamma conſumpſit.Et eadem æſtate villa Sponheim fuit igne fortuito incenſa,cuius magna pars incendio perijt,& multa damna intulit.

Magna etiam hoc anno in terra Montenſi bella agitata ſunt,& damna multa pauperibus incendio & deprædatione illata,Molenheim quoq; villa capta fuit.

MCCCC.

Conuentus Principum.

Anno abbatis noſtri Bernhardi IX.die menſis Septembris XX.conuenerunt circa horam X.vel quaſi,in Loinſtein ſuperiori, Fridericus archiepiſcopus Colonienſis, Wernherus archiepiſcopus Treuirenſis,Iohannes archiepiſcopus Moguntinenſis,& Rupertus comes Palatinus Rheni duxq; Bauariæ,cum multis alijs principibus, & depoſuerunt Wenceslaum regem Romanorũ à regno ob ſequentes articulos,quos aduerſus eum poſuerũt.

Wēceſlaus rex Romanorum deponitur. Cauſæ depoſitionis.

Item,quod ciuitatem Ianuenſem accepta pecunia ab Imperio alienauit, cõtradens eam
regi Francorum ſine conſenſu Principum Electorum & imperij.Item,quod Vicecomites
Mediolanenſes ſine conſenſu Principum creauit in duces(ſicut ſupra diximus) aſſignan-
I. II. do eis totam Lombardiam in titulum.Item,quod territoria, dominia & caſtra ad ipſum
III. iure imperij deuoluta,ab imperio alienauit, concedens ea in perpetuam proprietatem a-
IV. lijs.Item quod martyrizauit & occidit tam ſeculares quam ſpirituales honeſtas perſonas,
& præcipue quendam Magiſtrum in Theologia,& multas alias crudelitates exercuit, tam
V. in viros literatos & clericos,quam in nobiles & pauperes.Item,quod fouit prædones, qui
mercatores & quoslibet itinerantes ſpoliauerunt, nulliq; tutum erat quoquam ambulã-
VI. di,nec in aqua ſub eius regimine.Item,quod accepta pecunia dedit membranas ſub ſigil-
VII. lo regiæ Maieſtatis.Item,quod vniuit & confœderauit ſe cum rege Poloniæ, qui ſe cum
VIII. paganis habuit contra Dominos Teutonicos in Pruſcia magis q̃ cum Chriſtianis.Item,ꝙ
citauit multos homines ad curiã ſuã abſq; rationabili cauſa, ſolũ vt pecunias extorqueret
IX. ab eis iniuſte & ſine omni occaſione iuſtitiæ.Item ꝙ illam laudabilẽ vniuerſitatẽ Pragen-
ſem,q̃ pater eius inſtituit,quaſi penitus ad nihilũ redegit,expellẽs Doctores, & odio habẽs
viros literatos & nobiles,quod multi de eo teſtabantur iniuſte expulſi bonisque ſpoliati.I-
X. tem,quod cõmeſſationibus & ebrietatibus & luxuriæ ſemper intentus,negotia regni non
XI. curauit,ſed in omnibus remiſſe agens,bella fouit & ſeditiones.Item,quod ſuper præmiſſis
& multis alijs criminibus & negligentijs ſæpius admonitus à principibus palã & occulte,
nunquam ſe vel in vno emendare curauit.Acta ſunt hæc in Lonſtein ſuperiori, anno prænotato Dominicæ incarnationis MCCCC. die XX. menſis Septembris, circa horam X.vel quaſi.

Porro dux Saxoniæ & Marchio Brandenburgenſis ad terminũ vocati non venerũt, quorũ abſentia non obſtante præfati principes Wenceslaũ per ſe etiã depoſuerunt,vt hominẽ ad regnũ penitus inutilẽ,quippe qui omne temp⁹ in Bohemia in otio & libidine cõſumpſit.

Rupertus comes Palatinus fit rex Romanorum.

Poſt depoſitionẽ eius principes qui conuenerant, Rupertum comitẽ Palatinum Rheni ac Bauariæ ducem in regem Romanorum vnanimiter elegerunt,quem Fridericus archiepiſcopus Colonienſis circa feſtũ Epiphaniæ Domini in maiori eccleſia Colonienſi vnxit & coronauit:qui præfuit imperio Rom. annis X.homo ſatis Chriſtianiſſimus,iuſtitię cultor,in rebus bellicis ſtrenuus,amator cleri,& pauperũ defenſor integerrimus. Eius electionẽ Papa Bonifacius IX.confirmauit,ratã habens depoſitionẽ Wenceslai regis inertis. Verũ cum poſtea coronã imperij ſuſcepturus Romam pergere decreuiſſet, Galeacius dux Mediolanenſium,fautor Wenceslai,à quo in ducẽ creatus fuerat (ſicut diximus) in Italiã venienti cũ potentia reſtitit,& iter verſus Romã intercluſit. Reuerſus ergo in Alemaniã ſine be-

ne benedictione imperiali regnum ſtrenue gubernauit, Marchionem Badẽſem ſibi rebellem obſeſſo caſtello eius Mulberg ad obedientiam ſuam coartauit. Rupertus iſte rex Romanorum vxorem habuit Margaretham Burggrauii Nurenburgenſis filiam, quæ peperit ei VI. filios & III. filias, Rupertum dictum Pipan, qui pugnauit contra Turcos (vt ſupra diximus) Fridericum Amberg, Ludouicum Barbatum, qui poſt patrem Comes Palatinus & Elector imperij fuit, Iohannem Nuenburg, Stephanum de Gemino ponte, Ottonem Mosbach, Agnetem, Margaretham & Helizabetham. Primogenitus Rupertus Pipan ſine liberis obijt ſepultus in Amberg: Fridericus ſimiliter ante patrem obijt ſine liberis. De alijs autem filijs ſuo loco dicemus.

Rupertus rex Badenſes domat.
Filij Ruperti regis Romanorum.

MCCCCI.

Anno Bernhardi abbatis noſtri X. obijt Gerardus epiſcopus Herbipolenſis, relinquẽs eccleſiam debilem, exhauſtam & nimium depauperatam. Nam pene omnia erant impignorata, caſtella, oppida, villæ cum prouentibus eccleſiæ. Huic ſucceſſit Iohannes de Egloffſtein, promotione regis Ruperti, & præfuit annis XI. homo bonus atque pacificus, eccleſiæ ſuæ fidelis & in omnibus ſatis vtilis.

Iohannes fit epiſcopus Herbipolenſis.

Eodem anno in feſto Epiphaniæ Domini Rupertus electus in regem Romanorum conſecratus eſt in maiori eccleſia Coloniẽſi, à Friderico eiuſdem ciuitatis archiepiſcopo. Ciues autem Aquenſes, propterea quod eſſent Wenceslao regi depoſito obnoxij iuramẽto, noluerunt coronationem noui regis in ciuitate ſua admittere, ſpem in duce Iuliacenſi habentes, qui aſſiſtentiam eis contra Rupertum pollicitus fuerat. Sed non ceſſit eis in proſperum. Coronatus enim rex Rupertus (ſicut diximus) in Colonia, in Aquenſes animaduertit, eoſque banno imperiali ſubiecit, donec tandem poſt ſex annos compulſi in eius arma iurauerunt.

Rupertus in regem coronatur.
Aquenſes ciues vexãtur à rege.

MCCCCII.

Anno Bernhardi abbatis noſtri XI. Rupertus rex Romanorum nuptias ſplendidas filio ſuo Ludouico celebrauit in Colonia menſe Maio, dans ei vxorem filiam Henrici regis Angliæ, nomine Blancam, quæ peperit ei filium, nomine Rupertum, qui XX. ætatis ſuæ anno obijt ſine liberis. Sed & vxor ipſa poſt paucos annos obijt, & tũc aliam duxit, filiam ducis Sabaudiæ Mechtildem, de qua inferius ſuo loco dicemus opportuno.

Ludouicus filius regis ducit vxorem.

Eodem anno Rupertus rex Romanorum in Italiam profectus eſt, tam pro corona imperii adipiſcenda, quam etiam pro auxilio ferendo Florentinis contra Mediolanenſes.

Rupertus rex in Italiã proficiſcitur.

MCCCCIII.

Hoc anno, qui fuit Bernhardi abbatis noſtri XII. in feſto S. Hyppoliti martyris, maximum in oppido Bingen incendium fuit caſualiter exortum, & multa hominibus damna intulit. nam vix quarta pars oppidi incombuſta permanſit. Conſumpſit enim vorax flamma parochiam, turres, domos, capellaſque ſanctorum, Chriſtophori, Nicolai, Ægidii, & ſpiritus ſancti cum omnibus quę apprehendit: fugitq; tam potens incendium, ꝙ à nemine poterat reſtringi. Omnia vaſtauit, omnia conſumpſit, & in vna hora multos ex diuitibus pauperrimos effecit.

Oppidũ Bingen incendio perit.

Eodem anno XI. cal. Decembris obijt Rudolphus prior huius monaſterij in ordine Priorum XXIV. homo ſecundum mores illius temporis, qui parum curabant diſciplinam regularis obſeruantiæ. Monachos huius cœnobij quales reperit, tales etiam poſt ſe ad poſteros tranſmiſit, proprietarios, incontinentes, & ſeculares potius quam religioſos. Poſt mortem Rudolphi abbas Bernhardus, XXV. huius loci Priorem inſtituit Conradum nomine, huius cœnobij monachum profeſſum, qui præfuit in officio Prioratus annis ferme XVIII. homo quidem ſecundum æſtimationem hominum communem bonus & conuerſationis honeſtæ, qui, quia inter deformatos à pueritia nutritus fuerat, viuere moribus inuentis ad ſalutem ſibi ſufficere confidebat.

Rudolphus Prior 24. moritur
Status monachorum.
Conradus fit Prior huius loci 25.

Eodem quoq; anno XIV. cal. Auguſti obijt Iohannes plebanus eccleſiæ noſtræ Spõheimenſis, qui fuit olim Rector ſcholarium hic in monaſterio, & benefactor ſingularis.

Eodem anno dux Montenſis captum patrem ſuum poſuit in cuſtodiam in caſtro quod dicitur Nuvvenburg, ſibique dominium patris vſurpauit, patris ſui preces paruifaciens, & lacrymas matris indeſinenter fuſas cõtemnens. Sed eodẽ anno per Henricum de Oeyr. Friderico archiepiſcopo opem ferentem, occulte & cum magna aſtutia fuit de cuſtodia liberatus & clam abductus.

Dux Montẽſis patrem capit.

MCCCCIV.

Anno Bernhardi abbatis noſtri XIII. inchoata eſt reformatio ordinis noſtri in Bauaria, quæ Caſtellenſis appellatur, per Ottonẽ abbatẽ monaſterij de Caſtello, in diœceſi Ei-

Reformatio Caſtellenſis cœpit.

ſtetenſi,qui primum ſe & monaſterium ſuum ad integritatem monaſticæ inſtitutionis reformauit,ac deinde per ſucceſſum temporis multa alia monaſteria in Bauaria & Sueuia in eandem ſocietatem attraxit.Sed non durauit C. annis in præfato monaſterio tam ſancta reformatio,quæ per pompam & ſuperbiam abbatum deſtructa nullum hodie ſui veſtigiũ reliquit.Cætera quoq; monaſteria Caſtellẽſibus per vniformitatem vitæ quõdam annumerata,matre deficiente,à prima inſtitutione pene omnia defecerunt.

MCCCCV.

Dux Montenſis ad obedientiam patris compellitur.

Anno Bernhardi abbatis noſtri XIV.venit ad regem Rupertum, Heydelbergæ moram tem,ſoror eius Anna,vxor Wilhelmi ducis Montẽſis, filium accuſans Adolphum, qui patrum ceperat,& nunc vtrumque parentem de ducatu Montenſi expulerat, petens conſilium & auxilium contra filium proteruũ. Cuius calamitati rex frater compatiens,filium imperiali ſententia notauit,& ad venerationem obedientiamque parentum in breui coegit.

Albertus Palatinus moritur in Hollandia.
Filij Alberti.

Eodem anno circa natiuitatem Domini obijt dux Albertus dux Bauariæ, filius Ludouici Imperatoris,Palatinus Rheni,Hannoniæ,Hollandiæ ac Selandiæ Comes,ac Dominus Friſiæ,vir pius,bonus,& princeps humaniſſimus,in Hollandia ſepultus,relinquens ex Margaretha,filia ducis Poloniæ,vxore ſua tres filios,ſcilicet,Albertũ, qui habuit Straubingen cũ ducatu inferioris Bauariæ,qui primus inter fratres obijt ſine liberis,qui non habuit vxorem,Iohannem,qui fuit electus epiſcopus Leodienſis,& poſtea rexit Hollandiam per plures annos poſt obitum fratris ſequentis,Vvilhelmũ, qui matre mortua rexit Hollandiam,Hannoniam,Selandiã & Friſiam annis paucis,obijtq; anno Domini MCCCCIX. filiam relinquens vnicam Iacobam nomine,de qua ſuo loco dicemus.

Clerus Wormatiæ exiuit.

Eodem anno in die S.Scholaſticæ virginis clerus Wormacienſis pro conſeruatione libertatum de ciuitate exiuit,& anno vno cum menſibus XI.(alij dicunt biennio) extra ciuitatem manſerunt,quodlibet collegiũ in loco ſibi antiquitus deputato.Tandem cõcordia facta eſt(vt inferius ſuo loco & ordine dicemus) per Rupertũ regem & filiũ Ludouicũ.

Matthæus fit epiſcopus Wormatienſis.

Eodem etiam anno XIV die menſis Maij Eckardus epiſcopus Vvormacienſis,in medio chori maioris eccleſiæ ſepultus:cui ſucceſſit Matthæus de Cracouia,& præfuit annis V. vir eruditus & in ſacris literis Doctor, qui multa conſcripſit opuſcula ad eruditionem fidelium morumq; inſtitutionem pertinentia.

Curtis in Winsheim cõparatur.

Anno prænotato Bernhardus abbas huius monaſterij Spõheimenſis curtim vnam in Winsheim cum domibus,agris,vineis,pratis,hortis & omnibus pertinentibus ſuis cõparauit,à Petro Conradi ſartoris filio,quam coram Sculteto & Scabinis ibidem(vt moris eſt)in proprietatem monaſterij perpetuam ſuſcepit. Verum poſt annos aliquot(ſicut infra dicemus)in diſplicentia contra conuentum ſuũ cadens,extra tam iſtam curtim quam aliam ſine conſenſu & voluntate conuentus alienauit, in non paruum animæ ſuæ periculum.

MCCCCVI.

Defectio ſolis.

Anno abbatis noſtri Bernhardi XV.in die Viti & Modeſti martyrum, de mane, circa horam VII.fuit Eclipſis Solis maxima, & ſecuta ſunt bella multa in diuerſis terris & prouincijs Romani imperij.

Conſpiratio Nobiliũ contra ciues Moguntinenſes.

Eodem anno poſt feſtum Paſchale conuenerunt in vnum quidam principes, comites,& alij diuerſi ordinis Nobiles iſtius prouinciæ, fecerunt aduerſus ciues Moguntinenſes conſilium,& magna eis damna intulerunt,pro cõtumelijs & damnis, quæ antea à Moguntinenſibus ſe pertuliſſe dixerunt.Quadam quoque nocte in manu valida venerunt ad portam ciuitatis,& ſimulantes ſe ſodales ipſius ciuitatis,intromiſſi ſunt:qui cum fortes & multi eſſent numero,quoſdam ex potioribus ciuium capite truncarunt, ſpoliantes ciues quoſcunq; potuiſſent,irrecuperabilia eis damna intulerunt & receſſerunt.Hoc ipſo anno tandem ciues Aquenſes regi Ruperto poſt damna multa iurauerunt.

MCCCCVII.

Clerus Wormatienſis concordia facta ad ciuitatem reuertitur.

Anno Bernhardi abbatis noſtri XVI.circa feſtum S.Iacobi apoſtoli facta eſt inter clerũ & ciues Wormacienſes concordia,per Rupertum regem Romanorũ,& filium eius Ludouicum comitem Palatinum Rheni,poſteaquam multæ ab vtraq; parte in Romana curia & extra expenſæ factæ fuerunt.Et ſic Clerus,poſtquam biennio exulauerat & menſibus V.ad ciuitatem eſt reuerſus.

Prætorium Colonienſe.

Eodem anno prætorium nouum in Colonia, quod ciuium domum appellant,inchoatum eſt,& in ſeptennio conſummatũ,cuius impenſæ(vt ferunt) L. florenorum auri millia tranſcendunt,dum ſingula computantur.

MCCCCVIII.

MCCCCVIII.

Anno Bernhardi Abbatis XVII. facta eſt magna diſſenſio inter Iohannem Ducem Bauariæ, Leodienſis eccleſiæ electum (qui annis ferme XVI. ſe geſſit pro epiſcopo, & ſacros ordines non accepit, contra iuramentum ſuum) & ciues Leodienſes cum ſibi adhærentibus; qui cladem Leodienſibus pernicioſam attulit, quos Iohannes præfatus bello ſuperauit. Leodienſes namque obſederunt ipſum Iohannem electum in Maſtricht, vbi tantam crudelitatem exercebant, quod mulieribus, propter inopiam à dicta ciuitate fugientibus, vbera & veſtimenta circa pudibunda amputarent. Et licet Wilhelmus Dux Bauariæ, Comeſque Hannoniæ, Selandiæ, Hollandiæque, frater Iohannis electi, nec non Iohannes Dux Burgundiæ filius ſororis amborum in principio nullam ei vellent facere aſſiſtentiam, poſtremo tamen videntes eum in tanta neceſſitate poſitum, ei cum centum millibus, ad bellum expeditis, in adiutorium venerunt, ipſo neſciente, & in ciuitate à Leodienſibus obſeſſo. Venientes autem ad ciuitatem Maſtricht præfati Duces cum exercitibus ſuis, ſuper Leodienſes inopinate irruerunt XXIII. die menſis Septembris, plus quam triginta quinque millia ex eis occiderunt, paucis euadentibus, & ex parte eorum vix decem occubuerunt. Et ſic Iohannes electus totam diœceſim obtinuit.

Diſſenſio inter Ioannem ducem Bauariæ & ciues Leodienſes.

Leodienſes obſederunt Ioannē electū in Maſtricht.

Bellū contra Leodienſes atrox, in quo Leodiēſium plus quā triginta quinquē millia occubuerunt.

MCCCCIX.

Anno Bernhardi abbatis noſtri XVIII. obijt Wilhelmus ſupradictus Dux Bauariæ, Comeſque Palatinus Rheni, Hollandiæ, Selandiæ, Hannoniæque Comes, & dominus Friſiæ, filius Ducis Alberti, & nepos Imperatoris Ludouici IV. vnam relinquens filiam nomine Iacobam, quæ primum nupſit Delphino Franciæ, poſtea Duci Brabantiæ, & poſtremo cuidam nobili Francorum, qui omnes abſque liberis obierunt. Hæc filia Iacoba mortuo patre comitatus illius hæreditario iure obtinere laborabat, contra quam præfatus Iohannes electus Leodienſis, frater patris, per violentiam obtinuit, & quam diu vixit, Hannoniam, Hollandiam, Selandiamque, & partem Friſiæ in dominatione retinuit, præfata fratris filia reclamante. Tandem vero cupiens legitimum habere poſt fata hæredem, Epiſcopatum Leodienſem deſeruit, & cum diſpenſatione concilij Conſtantienſis vxorem duxit, ſed liberos ex ea non ſuſcepit.

Wilhelmus comes Hollandiæ moritur.

Ioannes electus epiſcopus Leodiēſis obtinet comitatus fratris ſui Wilhelmi.

Eodem anno XXI. die menſis Maij obijt Blanca filia regis Angliæ Henrici, vxor Ludouici Comitis Palatini Rheni Duciſque Bauariæ, filij Ruperti regis Romanorum, qui dicebatur *Dux cum Barba*, propterea quod Barbam, quam ad terram Sanctam profectus nutrierat, abradi poſtea non conſenſit. Poſt hanc ſecundam duxit vxorem Matildem filiam Ducis Sabaudiæ; fœminam magnæ pietatis & deuotionis, de qua genuit tres filios; Ludouicum, Fridericum & Rupertum, & quaſdam filias, quarum duæ factæ ſunt moniales, tertiam duxit vxorem Comes Wirtenbergenſis, quo mortuo, nupſit alberto Duci Auſtriæ, fratri Imperatoris Friderici.

Blāca vxor Ludouici comitis Palatini moritur.

Filij Ludouici comitis Palatini ex Matilde ſecunda vxore.

MCCCCX.

Anno Bernhardi abbatis noſtri XIX. obijt Rupertus rex Romanorum Dux Bauariæ ac Palatinus Comes Rheni, in Oppenheim XXI. die menſis Maij, ſepultus Heydelbergæ in medio eccleſiæ Spiritus Sancti choro, Mauſolæo in altum erecto. Iſtè Rupertus antequam in regem Romanorum eligeretur, Vniuerſitatem Heydelbergenſem primus fundauit, erexit, & dotauit Anno Domini MCCCLXXXVI. quam Vrbanus Papa VI. confirmauit, & varijs priuilegijs honorauit. Conſtruxit etiam in eodem oppido inſignem eccleſiam in honorem Spiritus Sancti, in qua multas Canonicorum & Vicariorum præbendas ſatis pingues & bonas inſtituit.

Rupertus rex Romanorum obiit. Vniuerſitas & eccleſia Spiritus ſancti Heydelbergæ fundatur.

Poſt mortem vero regis Ruperti conuenientes Principes electores in vnum regem Romanorum vnanimiter elegerunt Sigiſmundum, Caroli Imperatoris IIII. filium, & fratrem Wenceslai quondam regis depoſiti, regem Bohemiæ & Vngariæ, virum fortem, ſtrenuum & ſapientem atque Chriſtianiſſimum, qui imperauit annis XXVII. & multa pro vtilitate eccleſiæ Catholicæ ſtrenue fecit & perpetrauit.

Sigiſmūdus fit rex Romanorum.

MCCCCXI.

Hoc anno, qui fuit Bernhardi abbatis noſtri XX. graues fuerunt diſſenſiones & diſcordiæ inter Ludouicum Palatinum quondam Ruperti regis Romanorum filium, & Iohannem Comitem de Sponheim, ſuper quibuſdam terminis & libertatibus in comitatibus, & præcipue in Creutzenacht, in quibus Comes Iohannes per ſententiam Iudicum victoriam obtinuit contra præfatum Ludouicum Palatinum. His temporibus ſtatus huius monaſterij in temporalibus valde tenuis fuit, & Monachi diſciplinæ obſeruantiam abiicientes, in magna vitæ deformitate viuebant.

Diſcordia inter Ludouicum Palatinum & Ioannem comitem de Sponheim.

Status monaſterii qualis.

MCCCCXII.

Iohanne de Brun ſiepiſcopus Herbipolenſi.

Anno Bernhardi Abbatis noſtri XXI. Iohannes epiſcopus Herbipolenſis obijt, veneno (vt ferebatur) in Forchen peremptus XI. die menſis Ianuarij; cui alter Iohannes de Brun ſuccedens, præfuit annis XXVIII. homo nimium ſumptuoſus, qui ob id pene omnia ad menſam epiſcopalem pertinentia creditoribus impignorauit.

MCCCCXIII.

Stephanus comes Palatinus, &c. ducit vxorē. Filij Stephani Palatini.

Anno Bernhardi abbatis noſtri XXII. Stephanus Comes Palatinus Rheni & Dux Bauariæ, filius Ruperti quondam regis Romanorum, & frater Ludouici Palatini cum Barba, in vxorem duxit vnicam filiam vltimi Comitis de Veldentia, quæ peperit ei quinque filios: Fridericum de Siemern, patrem Ducis Iohannis nunc in Siemern commorantis, qui obtinuit Comitatum Sponheimenſem; Ludouicum cognomento Nigrum, qui fuit pater Ducis Alexandri, & obtinuit Comitatus Gemini pontis & Veldentiæ; Rupertum Epiſcopum Argentinenſem; Stephanum Canonicum & Decanum eccleſiæ Colonienſis, & Iohannem Epiſcopum Monaſterienſem, ac poſtea Magdeburgenſis eccleſiæ archiepiſcopum & Primatem Germaniæ.

MCCCCXIV.

Cōſtantienſe concilium inchoatur. Ioannes papa 23. in cōcilio deponitur.

Hoc anno, qui fuit Bernhardi abbatis noſtri XXIII. inchoatum fuit Concilium generale celeberrimum in Ciuitate Conſtantienſi, ope & induſtria Sigiſmundi regis Romanorum, quod durauit per continuum triennium, in quo primo comparuit Iohannes Papa XXIII. poſtea ibidem per Concilium cum alijs duobus de Papatu contendentibus ſententialiter depoſitus: qui intrauit Conſtantiam anno prænotato V. die menſis Nouembris, cum magna ſolennitate, tanquam Papa, honorifice ſuſceptus, inchoauitque Concilium, & tenuit ſeſſionem in ſexta feria, quæ fuit eiuſdem menſis Nouembris XVI. dies.

Concilium Cōſtantienſe durauit triennio.

In hoc Concilio per triennium habitæ fuerunt ſeſſiones Synodales publicæ atque ſolennes XLIV. & multa pro pace & vnitate Eccleſiaſtica laudabiliter inſtituta. Maxima illic multitudo Principum, Pontificum, Abbatum, Prælatorum, Nobilium, Clericorum & Laicorum conuenit ex vniuerſo Chriſtianitatis orbe, qui omnes vnanimiter decretis Concilij obedientes erant.

MCCCCXV.

Fridericus dux Auſtriæ naſcitur.

Anno abbatis noſtri Bernhardi XXIV. in vigilia S. Matthæi naſcitur Fridericus Dux Auſtriæ, poſtea Imperator huius nominis III.

S. Brigitta canonizatur.

Eodem anno ſacro concilio Conſtantienſi adhuc durante, Canonizata fuit ſancta Brigitta, quondam Regina, Sueuiæ & Norivvegiæ, in vigilia purificationis S. Mariæ.

Comes Cleuenſis creatur in ducē.

Eodem quoque anno Sigiſmundus rex Romanorum de conſilio & aſſenſu Principum conſtitutus in concilio generali in Conſtantia, ex comite Cleuenſi in Ducem creauit Adolphum, cum magna pompa & ſolennitate. 4. Cal. Maij, & ex illo tempore Duces Cleuenſes eſſe cœperunt, & ſunt vſque in præſentem diem.

Theodericus fit archiepiſcopus Colonienſis.

Eodem quoque anno, mortuo Friderico archiepiſcopo Colonienſi, Theodericus filius Comitis de Mœrſe ſucceſſit, & præfuit annis ferme XLVIII. ſatis ſtrenue.

MCCCCXVI.

Tuitiū incenditur.

Anno Bernhardi abbatis noſtri XXV. Montenſes incenderunt villam Tuitienſem in oppoſitum ciuitatis Colonienſis trans Rhenum ſitam, propterea ne archiepiſcopus Theodericus præſidia ſua inibi locaret. Fuerant enim inimicitiæ & diſſenſiones inter præfatum Archiepiſcopum Colonienſem & Ducem terræ Montenſis.

Oppidum Monſtereyſel nube cōfracta ſubuertitur.

Eodem anno nubes quædam noctu confracta cecidit ſuper oppidum Monſtereyſel; & dormientibus cunctis muros, portas, & maiorem oppidi partem ſubuertit, multis hominibus & pecoribus inopinate ſubmerſis, quorum cadauera extra oppidum ad diſtantiā vnius miliaris reperta ſunt, & multa ſunt habitatoribus loci damna illata, quæ vſque in hunc diem recuperata non ſunt.

MCCCCXVII.

Omnes abbates ordinis noſtri citantur ad Conſtantiā. Primū capitulū prouinciale in Conſtantia celebratur.

Hoc anno, qui fuit Bernhardi abbatis noſtri XXVI. omnes abbates & Prælati ordinis noſtri per totam prouinciam Moguntinam vocati fuerunt & citati ad concilium Conſtantienſe, pro celebratione prouincialis inſtituenda Capituli, & ordinis noſtri reformatione inchoanda in omnibus monaſterijs. Conuenerunt ergo ad Conſtantiam ordinis noſtri abbates, inter quos fuit Bernhardus huius cœnobij abbas cum alijs vocatus atque citatus; qui ex mandato ipſius Concilij, in monaſterio Petri domus dicto, noſtri ordinis, in ciuitate Conſtantienſi primum celebrauerunt Capitulum prouinciale. Et quia nullus erat inter omnes Abbates prouinciæ Moguntinæ, qui modum teneret celebrandi Capitulum,

tulum, propterea concilium deputauit pro capituli celebrandi præſidentibus duos ex noſtra prouincia Moguntina, videlicet, Sifridum Abbatem in Elnvvangen Auguſtenſis diœceſis, & Iohannem abbatem S. Georgij Conſtantienſis diœceſis: quibus adiunxerunt Ludouicum Abbatem Trenorchienſem Cabilonenſis diœceſis, Thomam abbatem Ebracenſem, qui modum celebrandi Capitulum ab antea nouerunt. In hoc capitulo fuerunt pro reformatione ordinis noſtri laudabiliter inſtituta, quæ in actis Capituli prouincialis conſcripta habentur. Hoc Capitulum prouinciale celebratum fuit anno Domini prænotato, & vltima die Februarij inchoatum, ex quo reformatio noſtra, Bursfeldenſis nuncupata (ſicuti ſuo loco dicemus) primordialiter ſumpſit erordium. Ex eo tempore Capitula prouincialia in triennio celebrari in prouincia Moguntina cœperunt, & continuantur vſque in præſentem diem, ſicut per ordinem deinceps ſuo loco dicemus.

Dux Montenſis terrã Barenſem ingreditur.

Eodem anno in Auguſto Dux Montenſis Adolphus cum valido ſuorum exercitu intrauit terram Barenſem, Ducatui Lutzenburgenſi contiguam, quam ad ſe iure hæreditario pertinere ex parte vxoris ſuæ dicebat: ſed victualibus conſumptis cum damno & cõfuſione redire coactus eſt. Deinde poſt annos VII. cum denuo eam terram in manu ſuorum valida intraſſet, & magnam partem ſuo ſubd.diſſet imperio, in quodam cœnobio monialium captus fuit, & in manus Ducis Lotharingiæ præſentatus.

Ioannes electus Leodienſis ducit vxorem.

Eodem quoque anno Iohannes Dux Bauariæ & comes Palatinus Rheni, filius Alberti, & frater Wilhelmi Comitis Hollandiæ, electus Leodienſis & ſubdiaconus (de quo ſupra diximus) poſteaquam aliquandiu, mortuo fratre, Comitatus illius cum Iacoba fratris filia rexiſſet, Epiſcopatum dimiſit, & cum diſpenſatione concilij Conſtantienſis duxit vxorem, relictam Anthonij Ducis Brabantiæ; exienſque Leodium menſe Septembri vltra non reuerſurus, contra fratris filiam terram obtinuit cum ſanguine multorum, & multa cum ea bella committens, tandem victor euaſit.

MCCCCXVIII.

Anno Bernhardi abbatis noſtri XXVII. obijt Wernherus de Falckenſtein archiepiſcopus Treuirorum 4. die menſis Octobris, Confluentiæ in eccleſia S. Caſtoris cum honore tumulatus. Quo mortuo in Archiepiſcopum fuit per Capitulum canonice electus Otto filius Comitis de Ziegenhan, maioris eccleſiæ Præpoſitus, vir magnificus & per omnia glorioſus; qui ſtrenue præfuit annis XII. & multa in breui tempore fecit pace & armis potens & conſtans.

Otto fit archiepiſcopus Treuirenſis.

Bernhardus abbas alterũ oculum amiſit.

Eodem anno Bernhardus abbas huius monaſterij alterum oculum tali occaſione amiſit. Exſiſtens in Capitulo prouinciali, ad quod eundo, ſtando & redeundo plus quam L. aureos conſumpſit cum famulo & duabus equis (ſicuti ex eius manuali inuenimus) apud Conſtantiam tempore concilij celebrato, iurare cum cæteris, quod infra vnius anni ſpatium reformationem præpoſitam ſine contradictione vellet aſſumere, coactus fuit, ſub pœna amiſſionis Abbatiæ & inhabilitatis in perpetuum. Reuerſus ergo ad monaſterium, fratribus iuramentum quod fecerat cum cæteris Abbatibus expoſuit, & vt reformationem indictam aſſumerent inſtantius rogauit. Verum cum eos omnino inuoluntarios cerneret, pœnis & comminationibus vſus, omnem inprimis occaſionem deformitatis, quantum potuit, amputare curauit, euagationem Monachis & ingreſſum ad cœnobium mulieribus ſtricta prohibitione interdicens. Habebat autem intra muros cœnobij hortum diuerſi generis arboribus conſitum, in quo cum mulieres cum monachis quadam vice reperiſſet ceraſia comedentes, iratus ſecurim accepit, & ſuccidere arbores manu propria cœpit; quo minus conſiderante quid ageret, oculum ramuſculo læſit, quem dolore creſcente tandem ex toto amiſit, Monachis ridentibus, inſultantibuſque ruſticis cum mulierculis, quaſi Deus hanc inuidiam eius tali animaduerſione vindicaſſet. Monachos tamen retrahere à ſuis deformitatibus ad plenum non potuit, vnde magna inter ipſum & illos diſcordia fuit exorta, quæ huic monaſterio cladem non modicã attulit. Raro deinceps Abbas ipſe in monaſterio fuit, ſed in oppido Trauerbach, aut in Bingen, vel in Creutzenacht frequentius morabatur, non ſine graui rerum temporalium ac ſpiritualium huius cœnobij diſpendio.

Bernhardus abbas monachos reformare nititur.

Capitulum prouinciale in Mogũtiã celebratur.

Anno prænotato prima die menſis Septembris fuit celebratum ſecundum ordinis noſtri Capitulum prouinciale apud Auguſtinenſes in ciuitate Moguntina; in quo præſederunt Abbas Fuldenſis, Campidonenſis, S. Vdalrici Auguſtenſis, & Reynhartzbornẽſis; qui in vltimo capitulo in Conſtantia (ſicut diximus) celebrato ad officium præſidentię fuerunt deputati. Locus autem pro celebrando Capitulo fuit in monaſterio S. Albani

denunciatus; ſed quia Monachi reformationem in Conſtantia propoſitam aſſumere contemnentes, de monaſterij translatione in ſtatum ſecularem, in quo nunc eſt, laborabant; idcirco Capitulum ibidem ſeruari non potuit, ſed apud Auguſtinenſes celebratum fuit. In hoc prouinciali capitulo perſonaliter præſens fuit Bernhardus huius cœnobij abbas, qui cum præſidentibus Monachorum ſuorum proteruiam, reformationem aſſumere contemnentium expoſuiſſet, Viſitatoribus fuit commiſſum, vt eos per cenſuram eccleſiaſticam ad reformationem compellerent. Venientes ergo ad monaſterium viſitatores parum profecerunt; quia fraudulentia Monachorum decepti ſunt, qui coram eis magna promittentes, poſt eorum receſſum nihil ſeruauerunt.

Bernhardus abbas noſter ipſe interfuit Capitulo.

Ciuitas Pariſienſis capitur, doctores & epiſcopi occiduntur.

Eodem quoque anno Iohannes Dux Burgundiæ Franciam in manu valida contra regem Francorum ingreſſus, damna ei plurima intulit, & ciuitatem Pariſienſem cum potentia cepit. Ibi multi Epiſcopi, Sacerdotes, Doctores, Studentes & ciues crudeliter fuerunt occiſi, & ciuitas miſerabiliter depopulata. Verum anno ſequente præfatus Dux Burgundiæ (ſicut dicemus) in præſentia regis capite truncatus fuit.

Diſſenſiones inter epiſcopũ & ciues Colonienſes.

His quoque temporibus magnæ inter Theodericum Archiepiſcopum & ciues Colonienſes diſcordiæ & diſſenſiones fuerunt, quæ vſque ad inimicitias publicas procedentes multa vtrinque damna partibus intulerunt, quouſque tandem concordati fuerunt.

MCCCCXIX.

Conradus fit archiepiſcopus Moguntinus.

Hoc anno, qui fuit Bernhardi abbatis noſtri XXVIII. 23. die menſis Septembris obijt Iohannes archiepiſcopus Moguntinus, cui in Archiepiſcopatu ſucceſſit Conradus filius Comitis Rheni de Lapide, electus in Rudersheim VI. Iduum Octobris, vir magnificus & potens, qui bene præfuit annis ferme XVI.

Ioannes dux Burgundiæ capite truncatur.

Eodem anno Iohannes Dux Burgundiæ in præſentia regis Franciæ capite truncatus eſt, contra fidem & iuſiurandum, quippe qui pacem inter ſe firmiſſime ſeruandam ſupra corpus Dominicum iurauerant, in cuius euidentiam, diuiſam in duas partes hoſtiam Dominici corporis de manu ſacerdotis de altari ſumpſerunt. Hanc Ducis necem Philippus filius eius animaduerſione grauiſſima vindicauit: aſſumpto enim rege Anglorum in auxilium, totam Franciam incendio & rapina deuaſtauit, Pariſium cepit, & multa hominum millia occidit, ipſumque regnum quaſi penitus deſtruxit, & Regem ex Francia ad tempus fugere coegit.

MCCCCXX.

Emericus Vlner de Sponheim, Cellerarius huius loci moritur.

Anno Domini Bernhardi abbatis noſtri XXIX. obijt Emericus Vlner de Sponheim 16. calend. Iunij, monachus huius cœnobij profeſſus, qui plus quam XXX. annis Cellerarij ſui prouiſoris geſſit officium ſatis fideliter & ſtrenue. Poſt cuius mortem Bernhardus non reperiens inter monachos cui confideret, per ſecularem ſacerdotem rem monaſterij familiarem ad tempus fecit gubernari: quod tamen non longe poſtea iterum commutans monachis commiſit.

Capitulum Prouinciale 3. celebratur.

Eodem anno v. die menſis Maij tertium ordinis noſtri Capitulum prouinciale fuit celebratum in monaſterio Fuldenſi, Herbipolenſis diœceſis; in quo præſederunt Lampertus Montis monachorum prope Bambergam, Fridericus Hirſaugienſis, & Henricus S. Gothardi Hildenſheimenſis, monaſteriorum ordinis noſtri abbates, & multa pro reformatione ordinis ibidem fuerunt decreta.

MCCCCXXI.

Conradus Prior 25. moritur.

Gotfridus de Schmidberg fit Prior huius loci 26.

Laus monachorum.

Anno Bernhardi abbatis noſtri XXX. obijt Conradus Prior huius monaſterij XXV. homo (ſicut ſupra diximus) ſatis bonus & honeſtus ſecundum mores illius temporis, qui à pueritia cum deformatis enutritus, reformationem vitæ monaſticæ non didicit nec curauit, credens ſibi ad ſalutem ſufficere ſi viueret moribus inuentis. Poſt hunc in Priorem huius monaſterij fuit conſtitutus Gotfridus de Schmidberg, monachus huius loci profeſſus, & fuit in ordine Priorum à principio fundationis huius monaſterij XXVI. præfuitque in officio Prioratus annis ferme IX. & non curauit reformationem, ſed potius ſemper contrarius fuit in omnibus. Fuerunt enim monachi huius cœnobij illo tempore nimium diſſoluti, & tam Deo quam abbati ſuo in omnibus, quæ ad religionem pertinebant, rebelles & contumaces, ſuperbi & inobedientes, proprietarij, incontinentes, vagi, & in omnibus irreligioſi.

MCCCCXXII.

Capitulum prouinciale 4. celebratur.

Hoc anno, qui fuit Bernhardi abbatis noſtri XXXI. 3. die menſis Maij, IV. Capitulum ordinis noſtri prouinciale cum continuatione dierum ſequentium celebratum fuit, in monaſterio ſanctorum Marcellini & Petri martyrum, in oppido Selgenſtat; in quo præſederunt

derunt Albertus Hirsfeldenſis, Georgius Caſtellenſis, & Theodericus Amorbacenſis, monaſteriorum noſtri ordinis abbates.

Eodem anno Sigiſmundus Imperator Romanorum & Branda Cardinalis, Apoſtolicæ ſedis Legatus, in Ratisbona ad diætam cum certis alijs Principibus conuenientes, longam illam concertationem & diſſenſiones inter Duces Bauariæ, quæ per annum & VI. menſes durauerant cum multo damno & deſolatione Bauariæ, ad certos annos compoſuerunt, pacem & concordiam inter Duces reformantes.

Diſſenſiones inter duces Bauariæ componitur.

Eodem quoque anno Iohannes Dux Brabantiæ Vniuerſitatem Louanienſem inſtituit, quam ad eius petitionem Martinus Papa V. confirmauit, permittens inſtitui lectiones in omni facultate præter Theologia. Verum Eugenius papa, ſucceſſor Martini, poſtea lectiones in Theologia, ſicut in aliis facultatibus conceſſit.

Vniuerſitas Louanienſis inſtituitur.

His etiam temporibus magna Principum, Epiſcoporum, Nobilium & ignobilium expeditio facta eſt contra Bohemos, qui ſe ab vnitate eccleſiæ Catholicæ per multos errores & hæreſes diuiſerant, Martino Papa V. plenarias indulgentias omnibus concedente à pœna & à culpa, qui contra eos proficiſcerentur in bellum. Maxima igitur Catholicorum multitudine aduerſum eos proficiſcente, primum noſtri euaſere victores, multis oppidis, caſtellis & viculis hæreticorum ſubuerſis, occiſiſque multis. Verum poſtea cum noſtri Principes plus prædam quam fidei Catholicæ defenſionem ſitire cœpiſſent, Imperatoris aduerſum ſe ſenſere animum commotum, cuius regnum ſpoliare inter ſeque diuidere maluerunt, quam ſaluum conſtare. Mutata hinc fortuna eſt, cœperuntque Bohemi fortius in noſtros irruere, & maiora inferre damna quam recepiſſent ab illis. O cæca ſemper humanæ cupiditatis ambitio: quæ dum modum neſcit habendi, etiam quod habet amittit. Actum tunc de Bohemis hæreticis fuiſſet, ſi Principes noſtri auaritiam & ambitioſam cupiditatem fidei Catholicæ amori ac defenſioni non præpoſuiſſent. Cæſi ergo, ſpoliati, & confuſi à Bohemis noſtri cum ignominia ad propria redierunt. In hac fidelium expeditione perſonaliter fuit cum ſatellitibus ſuis Iohannes Comes de Sponheim vltimus, qui præ cæteris contra ſchiſmaticos fortiſſime dimicauit. Is dum quodam mane in ortu Solis, quoddam hæreticorum oppidum ſubito & improuiſe cum quibuſdam alijs Catholicis inuadere diſpoſuiſſet, porta propter emiſſionem pecorum ad campos aperta, ouicula pedibus equi, cui inſidebat, ſe à caſu ſubuoluens, paululum ante portam præcipitem dedit; qui priuſquam dextrarium rurſus conſcenderet, ciues portas oppidi clauſerunt, & omnes quotquot ex noſtris præcipiti curſu intrauerant, occiderunt. Comes autem, ouis periculo dicam an beneficio, contra voluntatem ſuam excluſus, ſaluatus eſt.

Expeditio cõtra Bohemos maxima.

Noſtri euadunt victores.

Noſtri à Bohemis proſternuntur.

Ioannes comes de Spõheim vltimus fortiter dimicat.

Eodem quoque anno Hoenzoller in Sueuia capta eſt à ciuibus Imperij, poſteaquam eam plus quam ad anni ſpatium fortiſſima obſidione & inopia vallarunt.

Hoenzoller à ciuib. Imperij capitur.

MCCCCXXIII.

Anno Bernhardi abbatis noſtri XXXII. in vigilia Iohannis, obijt Reynaldus Dux Iuliacenſis & Gelrienſis ſine liberis. Poſt cuius obitum Gelrenſes in Ducem ſuſceperunt Arnoldum Comitem de Egmunda, qui accepto regimine Ducatus Gelriæ poſteritati ius acquiſiuit. Porro Ducatum Iuliacenſem Adolphus Dux Montenſis Ruperto filio ſuo, per auxilium Theoderici Archiepiſcopi Colonienſis, obtinuit vſque in præſentem diem.

Reynaldus dux Iuliacẽſis & Gelrienſis moritur.

Comes de Egmunda fit dux Gelrenſis.

Ducatus Iuliacenſis Montenſi cõiungitur.

Hoc ipſo anno Bernhardus abbas prouiſorem depoſuit ſecularem, & inſtituit duos monachos, Fridericum & Wilhelmum, qui omnes redditus & prouentus huius cœnobij leuantes in vſus neceſſarios exponerent, & quotannis facerent de ſingulis computationẽ. Fuit autem ſtatus monaſterij illo tempore ſatis tenuis, & non minus in temporalibus quam in ſpiritualibus diſſolutus. Sæpe monachi cum abbate fuerunt in excommunicatione, aliquando ab ordine propter inobedientiam & rebellionem, aliquando à Iudice propter debita creditoribus in tempore non ſoluta. Diuina multotiens intermittebantur officia, quæ niſi obtenta relaxatione temporali, non licuit celebrari. Abbas morabatur in Trauerbach, raruſque erat in monaſterio, & faciebat vnuſquiſque liber à metu quod ſibi rectum videbatur. Viuebant ſine regula Monachi, in omnem laſciuiam & voluptatem miſerabiliter deuoluti.

Duo monachi Prouiſores huius cœnobii inſtituuntur.

Status monaſterii qualis.

Anno prænotato poſt mortem Rudolphi & Alberti Ducum Saxoniæ Sigiſmundus Imperator Romanorum contulit Ducatum Saxoniæ cum Principatu electionis Friderico Marchioni Miſnenſi Lantgrauioque Thuringiæ atque hæredibus eius in perpetuum, Erico Duce fratre prædictorum Rudolphi & Alberti, excluſo, qui adhuc viuebat; quẽ ablato Ducatus Saxoniȩ titulo, Ducẽ Lunenburgenſem in poſterum voluit appellari. Verum

Marchiones Miſnenſes fiunt duces Saxoniæ & electores.

cum ſe huic donationi Fridericus Marchio Brandenburgenſis conſtanter opponeret, acceptà à Miſnenſibus pecunia, viginti octo millium florenorum, ceſſit iuri quod ei competere videbatur.

MCCCCXXIV.

Capitulum prouinciale 5. celebratur.

Hoc anno, qui fuit Bernhardi abbatis XXXIII. Dominica Iubilate, quæ fuit 14. dies menſis Maij, v. ordinis noſtri Capitulum prouinciale celebratum fuit cum continuatione dierum ſequentium, in monaſterio S. Stephani martyris in ciuitate Herbipolenſi; in quo præſederunt Baldevvinus Lunenburgenſis, Theodericus Northeimenſis, Appelloin Synsheim, & Helfridus S. Iohannis in Rinckaugia, monaſteriorum ordinis noſtri abbates, & multa pro reformatione ordinis noſtri ibi fuerunt ordinata & decreta.

Erneſtus dux Auſtriæ moritur.

Eodem anno obiit Erneſtus Dux Auſtriæ, pater Friderici Imperatoris III.

Dux Montenſis cum exercitu intrat terram de Bare. *Dux Montenſis capitur.*

Hoc ipſo anno Adolphus Dux Montenſis iterum intrauit terram de Bare cum exercitu valido, & maiorem partem eius obtinuit; qui dum in quodam cœnobio noctibus (pro conſuetudine ſua) cum eiuſdem Deo ſacratis voluptatibus vacaret impudicis, quadam nocte traditus & captus, in manus Ducis Lotharingiæ fuit præſentatus. Poſt integrum ergo annum in cuſtodia detentus, non prius liberari potuit, quam ipſe cum filio ſuo Ruperto omne ius, quod ei competebat ad præfatam terram, abiurantes, in manus & poteſtatem Ducis Lotharingiæ hæredumque eius in perpetuum concederet.

MCCCCXXV.

Ioannes comes Hollãdiæ ſine hæredib. obiit.

Anno Bernhardi abbatis noſtri XXXIV. obijt Iohannes Comes Palatinus Rheni, Dux Bauariæ, Comeſque Hollandiæ, Selandiæ & Hannoniæ, Friſiæque Dominus, filius Ducis Alberti, & nepos Ludouici Imperatoris IV. quondam electus Leodienſis, qui diſpenſante concilio Conſtantienſi Epiſcopatum cum ſubdiaconatu dimiſerat, ducens vxorem & ſubijciens ſibi Hollandiam cum cæteris Comitatibus, Iacobam fratris Wilhelmi filiam paterna hæreditate priuauerat, non relinquens liberos. Quo mortuo, præfata fratris filia

Comitatus Hollandiæ à Bauaris ad Burgundios deuenit.

Comitatus præſcriptos, patris ſui Wilhelmi, vt proximior hæres repetijt; ſed Dux Burgundiæ, filius ſororis Ducis Alberti, reſtitit, & omnem terram Hollandiæ cum cæteris attinẽtijs ſuo imperio ſubiugauit. Et ſic Comitatus Hollandiæ, Selandiæ, Hannoniæque cum dominio Friſiæ (quos Palatina Ducumque Bauariæ progenies per annos LXXX. poſſederat) in deditionem Ducum Burgundiæ peruenerunt vſque in præſentem diem, non ſine iniuria præfatæ Iacobæ filiæ Ducis Wilhelmi, grauique Bauaricæ domus iactura.

Otto Treuirenſis archiepiſcopus ſepulchrũ Domini viſitat.

Anno quoque prænotato Otto Archiepiſcopus Treuirenſis piæ deuotionis igne inflammatus mare cum patientia & humilitate multa tranſiuit, & ſanctum Domini ſepulchrum Ieroſolymis viſitauit, deferens ſecum precioſa ornamenta ſuis armis inſignita, quæ pro honore diuini cultus fratribus Minoribus ibidem degentibus, in perpetuam ſuæ peregrinationis memoriam, alacri deuotione contulit, ſeque orationibus eorundem humili inſtantia commiſit. Huius cauſa peregrinationis ſola deuotio fuit.

MCCCCXXVI.

Ludouicus Palatinus Barbatus ad terram ſanctã proficiſcitur.

Hoc anno, qui fuit Bernhardi abbatis noſtri XXXV. Ludouicus Comes Palatinus Rheni, Duxque Bauariæ, Princeps elector, filius Ruperti quondam regis Romanorum, vir pius & inclytus, amore Domini noſtri Ieſu Chriſti vltra mare ad Terram ſanctam profectus eſt, & Saluatoris noſtri ſepulchrum in Ieruſalem cum ingenti deuotione viſitauit. Reuerſus autem de partibus tranſmarinis barbam, quam in peregrinatione ſancta nutrierat, radi amplius non permiſit; ſed eam quamdiu vixit, in memoriam ſuæ peregrinationis inuiolabiliter conſeruauit: & ob hoc deinceps à vulgo *Dux cum Barba* fuit appellatus.

Ioannes comes de Spõheim mare transfretat.

Iohannes quoque Comes de Sponheim vltimus in eadem peregrinatione cum Duce Ludouico profectus eſt ad Terram ſanctam, habens in comitatu ſuo Gobelinum monachum S. Diſipodi Capellanum & Secretarium ſuum, ordinis Ciſtercienſis, quem poſt obitum Bernhardi abbatis huius monaſterij, contra ius, priuilegium & voluntatem conuentus intrudens, conſtituit abbatem, ſicuti ſuo loco inferius dicemus. Iſte Comes Iohannes de Sponheim olim per Simonem fratrem fugatus, ad Marchionem Badenſem

Quomodo Marchio de Baden venit ad comitatum Sponheimenſem. *Quomodo Palatinus venit ad comitatũ Spõheimenſem.*

confugit, à quo honorifice humaniterque tractatus, partem Comitatus Sponheimenſis non modicam, in tanti beneficij viciſſitudinem eidem Marchioni ſe daturum pollicitus eſt, quam etiam mortuo Simone Comite, ad paternam hereditatem præfati Marchionis auxilio reuerſus (ſicut promiſerat) dedit, talique modo & donatione Marchiones de Baden ad Comitatum Sponheimenſem venerunt, vſque in præſentem diem. Verum cum idem Comes Iohannes Dominam Elizabeth, vxorem quondam Simonis demortui (qui obijt anno Bernhardi abbatis noſtri XXII.) impugnaret, atque de Comitatu Sponheimenſi cam

ſicam

ſi eam penitus expellere niteretur, illa prudenti vſa conſilio præfatum Dominum Ludouicum Palatinum tutorem ſui inuocauit & cōſtituit, cui eam partem, q̄ in Comitatu Spōheimenſi (præter impignorata poſtea) hodie habet ex antiquo comes Palatinus, in perpetuam poſſeſſionem condonauit. Et ſic comes Palatinus Rheni ad hunc Comitatum intromiſſus à principio fuit. Fuit autem comes iſte homo multum curioſus; & rerum nouarum ſemper cupidus, qui multam pecuniam ſæpe inutili tranſactione expoſuit, iam in Alchymia, nunc in Mathematica, iam in iſtis, nunc in aliis curioſis inquiſitionibus. Semper enim in curia ſua habu[illegible]omines talibus vanitatibus debitos; Alchymiſtas, Mathematicos, Auruſpices, Exorciſtas, Magos, futurorum coniectores, quibus & facile credidit, & multotiens enormiter deceptus, honorem nihilominus impendit magnum.

Qualis fuerit iſte Ioannes de Sponheim.

Anno prænotato obiit Iohannes de Fleckenſtein epiſcopus Wormatienſis, qui ſucceſſerat Matthæo de Cracouia, Anno pontificatus ſui XVI. 18. die menſis Maii, in maiori eccleſia ſepultus: cui ſucceſſit in Epiſcopatu Fridericus de Donneck annis XIX.

Ioannes epiſcopus Wormatienſis moritur, cui ſuccedit Fridericus.

Eodem quoque anno Philippus Dux Burgundiæ Ioannam admirabilem illam puellam (de qua Magiſter Iohannes Gerſon nonnulla conſcripſit) quæ armata inter milites equitans pro rege Francorum mirabilia in bello fecit, futuraque prędixit, cepit, eamq; regi Anglorum tranſmiſit quā ille multis pœnis & tormentis diu afflictam, poſtremo igne fecit cōcremari, quod illa ſibi futurum prædixerat. Fuit autem hæc puella oriunda ex Lotharingia, quæ cum eſſet annorum XIV. venit ad Carolum regem Frācorum, anno Bernhardi Abbatis noſtri XXIX. qui (vt ſupra diximus) de regno ſuo per Ducem Burgundiæ fuit expulſus, prædicens illi futura, & promittens cum reſtitutione regni victoriam certam cōtra omnes aduerſarios eius. Quæ quamuis iuuencula eſſet & tenera, equum tamen armata ex omni parte cum magna agilitate aſcendit, ſuo conſilio acies ordinauit, inſidias docuit, pericula prædixit, vexillum manibus tenuit, inter armatos equitans prima ſemper contra aduerſarios pugnauit, & multa vbique mirabilia fecit.

Admirabilis illa puella regis Francorum capta comburitur.

Qualis fuerit iſta iuuencula.

Anno quoque prænotato VI. ordinis noſtri prouinciale Capitulum in Erphordia apud S. Petrum XXI. die menſis Aprilis, quæ fuit Dominica Iubilate, cum continuatione (vt moris eſt) dierum ſequentium, celebratum eſt; in quo præſederunt Iohannes in Vraugia, Henricus S. Ægidij in Brunſvvick, Georgius S. Ægidij in Norinberga, & Nicolaus in Brentzenhauſen, monaſteriorum ordinis noſtri abbates, & multa ibi pro inſtauratione & reformatione noſtri ordinis fuerunt inſtituta.

Capitulum prouinciale 6. celebratur.

MCCCCXXVII.

Anno Bernhardi abbatis noſtri XXXVI grauis fuit inter ipſum abbatem & conuentum huius monaſterij diſſenſio, quæ ex ſubditorum quorundam temeritate exorta, pernicioſam huic cœnobio cladem attulit. Cum enim monachi propoſitam reformationem (ſicut ſupra diximus) recuſarent aſſumere, abbatem ſuum oblocutionibus & contumelijs affecêre, quibus ille commotus, cum alio ſe modo vindicare non poſſet, duas curtes in Winsheim cum omnibus attinentijs & prouentibus earum, ſine conſenſu conuentus ſui, de monaſterio alienauit, pro nihilo contradens eas cuidam Iacobo de Gamundia, per quem ad manus Meynhardi de Coppenſtein venerunt, à quo per abbates plures minis & precibus ſæpius requiſitæ, obtineri ab eo nunquam potuerunt vſque in præſentem diem.

Abbas Bernhardus 2. curtes in Winsheim alienauit.

MCCCCXXVIII.

Hoc anno, qui fuit Bernhardi abbatis noſtri XXXVII. Imperator Sigiſmundus Martino Papa V. conſentiente innumerabilē pecuniam ab omni clero & populo totius Alemāniæ leuauit, contra Bohemos ſchiſmaticos cum ea pugnaturus, quamuis paruus aut nullus ſequutus fuerit effectus. Qui mille habebat florenos; dabat duos; qui vero centum florenorum exſtitit poſſeſſione locuples, quartam vnius floreni partem pendebat: reliqui omnes viri & mulieres, filij & filiæ, mercenarij & familiares, quotquot annum XV. ætatis ſuę impleſſent, nullo penitus excepto, XIII. Hallenſes ſinguli perſoluebant. Magna quidem exactio, ſed pro fide Catholica parua eius vtilitas fuit ſubſequuta. Fuerunt tamen inter Alemannos, qui huic exactioni colla ſubmittere recuſarent. Huius anni æſtas fuit nimium humida, & aquarum inundatio multa hominibus intulit damna; magna dehinc in omni Alemannia peſtilentia ſubſequuta eſt.

Imperatoris in omnes exactio grauiſſima.

Æſtas humida.

MCCCCXXIX.

Anno Bernhardi abbatis noſtri XXXVIII. VII. ordinis noſtri capitulum celebratum fuit, in monaſterio Montis Monachorum prope Bambergam, X. die menſis Aprilis, quæ fuit Dominica miſericordia Domini, cum continuatione (vt moris eſt) dierum ſequentium; in quo præſederunt Georgius Caſtellenſis, S. Petri Erphordenſis, Henricus de Gul-

Capitulum Prouinciale 7. celebratur.

pen Doctor, S. Ægidij Nurenburgenſis, & Hugo in Albersbach, monaſteriorum ordinis noſtri abbates. In hoc autem Capitulo Bernhardus Abbas huius monaſterij non comparuit perſonaliter ſed loco ſui monachum, Capellanum ſuum, nomine Iacobum de Cleberg, cum mandato & procurationibus conſuetis tranſmiſit.

Reformatio Burſfeldenſis noſtri ordinis cœpit.
Exordium ſumpſit de monaſterio S. Mathiæ prope Treuirim.
Magiſter Ioannes Rode abbas S. Mathiæ qualis fuerit.
De Carthuſia extractus fit abbas S. Mathiæ.

His ferme temporibus cœpit noua ordinis reformatio in monaſterio Burſfeldenſi, Mogūtinæ diœceſis in Saxonia, ꝙ Hēricus quondā Comes de Northeim circa annos Domini MXCVIII. fundauerat, à quo noſtra obſeruantia & vnio *Burſfeldenſis* nūcupata eſt, vſq; in præſentē diem. Sumpſit aūt reformatio iſta exordium de monaſterio S. Matthiæ prope Treuirim, cui tunc præerat inſignis ille Abbas Magiſter Iohānes Rode, per quem, Ottone Archiepiſcopo cooperante, omnia noſtri ordinis monaſteria, quæ circa Treuirim ſunt, ad meliorē ſtatum reducta fuerunt. Fuit aūt iſte Iohannes Rode homo doctus, probus & magnæ deuotionis, qui cum eſſet Metenſis eccleſiæ Canonicus, ſanctiq; Simeonis Præpoſitus & curiæ Treuirenſis officialis, contemptis omnibus pro Chriſti amore monachus in Carthuſia prope Treuirim factus eſt. Qui cum eſſet vir multum eruditus, vita & conuerſatione maturus, & pro ordinis obſeruantia valde rigidus & zeloſus; Otto Archiepiſcopus Treuirenſis, de cōſenſu Papæ, extractum de Carthuſia, in Abbatē monaſterij S. Matthiæ ordinauit, qui monaſticā vitam ſecundum regulā S. Patris noſtri Benedicti mox ibidem inſtaurauit, ſtatuta & ceremonias inſtituit, & monachos in omni religione & ſanctitate verbo & exemplo erudiuit. Reformato autē monaſterio S. Matthiæ fratres miſit in Burſfeldiam, à Duce Brunſvvicenſi rogatus, cum ordinario, ſtatutis & cōſuetudinibus quas ediderat, quos Iohannes Abbas Burſfeldenſis cum magno gaudio & deuotione ſuſcipiens,

Ioannes abbas Burſfeldenſis reformator primus qualis fuerit.

ſenioribus eorum ſanctis in omnibus ſtudioſiſſime conformauit. Fuit autem iſte Iohannes olim monachus in Reynhuſen, quē abbas ſuus procuratorio nomine quondam miſerat ad concilium Conſtantienſe, eo videlicet tempore, quando omnes Abbates prouinciæ Moguntinæ (ſicut ſupra diximus) pro celebrando Capitulo ad Conſtantiam per concilium citati ſunt. Vbi cum vidiſſet zelum & diligentiam Patrum pro reformatione ordinis, audiſſetque quam ſit monacho periculoſum in deformitate viuere, compunctus eſt, & ſatisfacere iuramento, ꝙ nomine Abbatis ſui Præſidentibus fecerat, omnino cogitauit. Reuerſus enim ad Reynhauſen monaſterium, abbati & confratribus ſuis (qui tunc erant deformatiſſimi) rem omnem aperuit; viſa, audita, acta, concluſa, & iuramento promiſſa pro reformatione ordinis reſeruauit; quos ſedulo, vt vitam emendarent, reformationemque promiſſam & indictam ſub pœnis aſſumerent, hortaretur. Cœperunt eum primo irridere, poſtea etiam odio habere & afficere contumelia. Videns ſe contemni, & nihil proficere, cupienſque ſuæ prouidere ſaluti, ad Agnetem vxorem Ottonis Braunſvvicenſis, ſororem Lantgrauij Thuringiorum, quæ tum in Gamundia, non procul à Reynhauſen, morabatur, deuotiſſimam in Chriſto fœminam, acceſſit, acta & concluſa per Patres in concilio retulit; auxilium, quo ſatisfaceret iuramento, poſtulauit. Cuius ſanctum propoſitum mulier ſancta cum agnouiſſet, conſilium auxiliumque impenſuram pollicita eſt. Contigit interea quod abbas monaſterij Cluſenſis moreretur, quod vbi Duciſſa comperit, apud Ducem maritum egit, vt præfatus monachus de Reynhauſen in locum demortui Abbatis ſuccederet, quod & factum eſt. Ordinatus autem Abbas in Cluſa monachus ille Iohannes, omne ſtudium pro reformatione adhibuit, & in omni ſanctitate & religione ſubditos ſuos ſecundum regulam præcedere cœpit: quod monachi, prauis moribus aſſueti, cernentes, omnes ab eo fugierunt. At ille paucis recollectis nouitijs, eos ad puritatem regulæ inſtituit, & in magna paupertate viuens, Deo ſeruire in omni humilitate cœpit.

Fit abbas in monaſterio Cluſenſi.

Burſfeldia prorſus deſolata.

Eo tempore ſupra dictum monaſterium Burſfeldenſe ad tantam miſeriam & deſolationem peruenerat, quod multis annis monachus tantum in eo degebat, cui pro ſuſtentatione, præter vnicam vaccam, cenſus nullus erat: eccleſia ſtraminibus tecta ſtabulum fuit aduentantium pecorum, quæ olim canentium chorus fuerat monachorum. Et quamuis in extrema paupertate locus eſſet conſtitutus, placuit tamen præfato Iohanni Abbati Cluſenſi, propter ſolitudinem & quietem. Vnde cum voluntate præſcriptorum Ducis & Duciſſæ, monaſterium Cluſenſe dimittens (quod etiam fuerat pauperrimum) ad Burſfeldiam ſe cum ſuis pauperibus contulit, & ibi inchoatam reformationem, prout potuit, in magna paupertate continuauit. Audiens autem famam & religionem Iohannis Rode, abbatis ſancti Matthiæ iuxta Treuirim, quomodo monaſterium ſuum optime reformaſſet, conſtitutiones pro conſeruatione reformationis neceſſarias feciſſet, eſſetque vir doctus, maturus, & ſingulariter pro religionis obſeruātia zeloſus, ad eum venit pedibus, laudabilem inſtitutionem vidit, vitam monachorum

Ioannes abbas de Cluſa trāſit ad Burſfeldiā.
Proficiſcitur Treuerim.

experi-

experimento ſanctam didicit, conſtitutioneſque ab illo editas, vt ſanctiſſimas collaudauit: Rogauit itaque Abbas abbatem, Burſfeldenſis Treuirenſem, pauper diuitem, Iohãnes Iohannem, quatenus ſibi de fratribus ſuis aliquos adiungeret, quorum conſilio & auxilio reformationem in Saxonia deſideratam perficeret: cuius pio deſiderio Iohãnes Rode abbas conſentiens, de monachis ſuis viros quoſdam probatæ conuerſationis adiũxit, & cum gaudio ad Burſfeldiam remiſit: & ex eo tempore ſancta monaſteriorum ordinis noſtri reformatio, per Treuirẽſes in Burſfeldiã originaliter transfuſa, reuireſcere cœpit, & in paucis annis augmentata fuit. Videntes enim Principes & Pontifices eccleſiarum deuotam & ſanctam conuerſationem monachorum Burſfeldenſium, ſingula monaſteria ſibi ſubiecta reformari ab eis cupiebant. Cœperunt ergo paulatim ex monaſterio Burſfeldenſi certa monaſteria in Saxonia & extra, atque ex illis alia reformari, quorum abbates quandam inter ſe vnionem & confœderationem facientes, ſingulis annis ſemel cõueniebant, Synodum (quam nos vſitato, licet Barbaro & improprio nomine Capitulum appellamꝰ) celebrantes, in quo de his, quæ ad vtilitatem reformationis ordinis pertinent, haberetur tractatus. Hanc Abbatum reformatorum vnionem ſub appellatione Burſfeldenſi, vna cũ annuo Capitulo, Pius papa II. anno Pontificatus ſui primo confirmauit, multaq; illis vnitis & inuentis priuilegia cõtulit, de quibus infra per ordinem ſuo tempore breuiter faciemus mentionem. Itaq; Iohannes præfatus abbas Burſfeldenſis primus in ea nuncupatione reformator, vir bonus, religioſus & deuotus, ordinem noſtrum, in his regionibus pene collapſum, magnifice reſtaurauit. Eo autem poſt aliquot annos mortuo, ſucceſſit Iohãnes de Hagen, vir æque bonus & zeloſus, cuius tempore plura monaſteria reformata ſunt, qui & ipſe obijt tertio Iduum Auguſti, anno Domini MCCCCLXIX. Poſt quem præfuit in Burſfeldia Abbas Theodericus, vir mitis & prudens annis XVI. & obijt IV. Nonas Ianuarij, anno Domini MCCCCLXXXV. Huic ſucceſſit Iohannes, qui hodie in abbatia Burſfeldenſi annum agit XVII. vir ſenex, deuotus & ſanctæ conuerſationis. Creuit autem ſucceſſu temporis numerus monaſteriorum huic ſacræ vnioni ſubiectorum, ita vt hodie reformata ſunt LXXV. quorum iſta ſunt nomina. Primum eſt monaſterium illud inſigne S. Matthiæ apud Treuirim, ꝙ ideo ante Burſfeldiam duximus nominandum, quia fons omnis reformationis Burſfeldenſis ab illo in cætera quæ ſequuntur emanauit. Secundum ex ordine reformationis, primum autem ex nomine, Burſfeldia fuit: cætera ſine ordine reformationis ita ſequuntur: Monaſterium S. Iacobi prope Moguntiam, monaſteriũ iſtud noſtrum in Sponheim, monaſterium S. Iohannis in Rinckaugia, monaſterium in Selgenſtat, monaſterium S. Petri in Erphordia, monaſterium in Reynhartsborn, monaſterium in Homburg, monaſterium in Oldensleuen, monaſteriũ in Gerode, monaſteriũ in Reynhauſen, monaſterium in Mortheim, monaſteriũ in Breydenavv, monaſterium Lacenſe, monaſterium in Tholeia, monaſterium Mediolanẽſe, monaſteriũ S. Martini Treuirenſe, monaſterium ad martyres iuxta Treuirim, monaſteriũ in Schonavvẽ, monaſterium in Grunavvẽ, monaſterium in Lympurg, monaſteriũ in Hirſavvẽ, monaſterium in Gottſavvẽ, monaſterium in Schottern, monaſterium in Albersbach, monaſterium S. Stephani in Herbipoli, monaſteriũ Montis monachorum prope Bambergã, monaſterium in Zvvartzag, monaſterium in Vravvẽ, monaſterium in Feielsdorf, monaſterium in Monichaurach, monaſteriũ S. Martini in Colonia, monaſterium S. Pãthaleonis in Colonia, monaſteriũ in Tuitio, monaſterium in Bruvviler, monaſterium S. Pauli in Traiecto, monaſterium S. Laurentii in Obsburgk, monaſteriũ in Egmunda, monaſterium in Stauria, monaſteriũ in Liesborn, monaſterium in veteri Vlſen alias in Oldeſtat, monaſteriũ Werdenſe, monaſterium in Amesleuen, monaſterium S. Michaelis in Hildesheim, monaſteriũ in Marienmonſter, monaſterium in Koniglautern, monaſterium in Iburg, monaſterium Ciſmarienſe, monaſterium Schumenſe, monaſterium Bremenſe, monaſterium in Cluſa, monaſterium in Ilſenburg, monaſterium Mersburgenſe, monaſterium in Husburck, monaſterium in Hildensleuen, monaſterium in Monigen, Nuenburckg, monaſterium Poſamenſe, monaſterium Abdincouenſe, in Paderbrõna, monaſteriũ in Rinsdorff, monaſterium in Wymelburg, monaſteriũ in Pegania, monaſteriũ oratorij in Datia, monaſterium Bergenſe prope Magdeburg, monaſterium in Goſeck, monaſteriũ in Navvẽburck, monaſterium Cellæ Mariæ ꝙ quondam Elvversdorff dicebatur, monaſterium in Ringelnheim, monaſteriũ in Ballẽſtat, monaſterium in Mynda, monaſterium monialium in Siloha, monaſteriũ in Selechtorff, monaſterium monialium in Clara aqua, ꝙ non habet abbatem ſed Præpoſitum noſtro capitulo ſubiectũ: cætera vero omnia monaſteria præſcripta etiam in Siloe abbates habent, Capitulo & vnioni Burſfeldenſi iuramento ſubiectos. Multa deniq; monaſteria

Ioannes adiunctis viris quibuſdam probatæ cõuerſationis Burſfeldiã remittitur.

Ex Burſfeldia multa monaſteria reformantur.

Succeſſio abbatum Burſfeldenſium in reformatione.

Nomina monaſteriorum noſtræ vnionis reformatorũ.

In diœceſi Moguntinenſi.

In diœceſi Treuirenſi.

In diœceſi Spirenſi.

In diœceſi Bambergẽſi.

In diœceſi Colonienſi.

In Saxoniæ partibus.

monialium ordinis noſtri ex iſta ſancta inſtitutione reformata ſunt, quæ etſi abbatibus vnionis noſtræ ſint vt plurimum commiſſa, tamen præter illa duo monaſteria prædicta, in Siloe & in Clara aqua, noſtro Capitulo minime ſunt vnita. Sunt & alia quæda͂ monaſteria per noſtros reformata, quæ ex certis cauſis Capitulo noſtro annuali & vnioni no͂ ſunt hoc tempore incorporata; monaſterium in Wiſſenburg, monaſterium in Raſteten iuxta mare, monaſterium in Lutzenburg, monaſterium in Steina, monaſterium in Hulmershuſen & monaſterium in Corbeia: hæc quidem reformata ſunt, ſed nobis nondum vnita.

MCCCCXXX.

Otto archiepiſcopus Treuirenſis obiit.

Hoc anno, qui fuit Bernhardi Abbatis noſtri XXXIX. obijt Otto de Zegenhan archiepiſcopus Treuirenſis in Confluentia ex veteri morbo calculi, Treuirimque relatus ante altare beatæ virginis in eccleſia maiori ſepultus eſt: homo certe magnificus, & in Deu͂ ſingulari deuotione præditus, qui eccleſia͂ ſua͂ optime rexit & multa bona fecit.

Caput S. Mathiæ Apoſtoli.

Caput S. Mathię Apoſtoli, ꝙ multis annis in caſtro Erenbreitſtein, iuxta Confluentia͂ inter Pontificum theſauros ſeruatum fuerat, ad maiorem eccleſiam Treuirenſem cum ingenti deuotione tranſtulit, ꝙ in eade͂ eccleſia vſq; in præſentem die͂ ſeruatur in magna veneratione & honore.

Miſſa beatæ Mariæ in maiori eccleſia Treuirenſi inſtituitur.

In eade͂ eccleſia Treuirenſi miſſam de beata Dei genitrice ſemper virgine Maria inſtituit, quæ perpetuo poſt matutinas ibidem ſolenniter omni die à Choralibus deca͂tatur. Amator & benefactor erat pauperum, atque debellator ſuperborum fortiſſimus. Ipſe primus ordinis noſtri monaſteria circa Treuirim cum multis laboribus & impenſis reformauit, in ꝙ ſanctum opus Iohannem Rode (ſicut ſupra diximus) de Carthuſia extractum, abbatem S. Matthiæ conſtituit.

Schiſma in eccleſia Treuirenſi factum.

Ottone autem Reuerendiſſimo archipręſule mortuo, multa in eccleſia Dei apud Treuiros mala ſubſequuta ſunt. Nam Canonici in electione diſcordantes, maior & pars ſanior elegit Iacobum de Sirck, maioris eccleſiæ Scholaſticum, Herbipolenſemque Præpoſitum, virum bonum & omni honore dignum.

Pars ſanior elegit Iacobu͂ de Sirck. Pars infirmior elegit Vdalricum de Manderſchit.

Alia pars infirmior, videlicet Fridericus de Cracouia, Præpoſitus Treuirenſis, & quidam alius Canonicus, dictus de Pittingen, elegerunt Vdalricum de Manderſchit. Ex qua diſſenſione Treuirenſis eccleſia maxima ſuſcepit incommoda. Vdalricus enim, etſi iure infirmior, tamen armis potentior, auxilio ſuorum, Comitumque de Virnenberg, & aliorum Nobilium, caſtella & munitiones Archiepiſcopatus contra Iacobum, viribus imparem, obtinuit, & à ſubiectis hominibus eccleſiæ conſueta homagia ſuſcepit.

Papa vtroq; abiecto archiepiſcopatum Treuirenſem aſſignat Rabano de Helmſtatt.

Hinc Iacobus neceſſitate compulſus, auxilium ſummi Pontificis inuocauit. At papa citatis partibus auditiſque cauſis, reprobauit electionem facta͂, & vtroq; abiecto Archiepiſcopatum Treuirenſem Rabano de Helmſtat epiſcopo Spirenſi, promotione Ludouici comitis Palatini Rheni aſſignauit. Hinc orta ſunt infinita mala, & eccleſia Treuirenſis plus quam in CCCC millibus florenorum damnum ſuſcepit. Totius enim patriæ comites, Barones & militares Vdalrico adhærentes, Apoſtolica mandata ſpernebant; & contra Rabanum ſæuientes, vrbem Treuirorum, quæ illi fauebat, biennio ferme obſederunt, lapides & bolos è vicinis montibus in eam fruſtra iacientes. Sed tandem re infecta confuſi abierunt. Denique papa intelligens mandata ſua contemni, terram diœceſis Treuirenſis eccleſiaſtico ſupponit interdicto ferme per IV. annos. Tandem Conradus archiepiſcopus Moguntinus, Theodericus archiepiſcopus Colonienſis, & Fridericus epiſcopus Wormatienſis, vices ſuas interponentes, contentionibus finem per amicabiles tractatus impoſuerunt, & ſic demum Rabanus archiepiſcopatum pacifice obtinuit pro maiori parte annis ferme V. poſt IV. videlicet annos quibus contentiones iſtæ durauerant.

Comes de Wirnebu͂rg impugnat Rabanum.

Comes tamen de Virnenburg contra Rabanum veterem continuauit rancorem, inferens ei plura damna, incendia & rapinas, maxime in pago, qui Engersgau nuncupatur; quouſque tandem pro ſumma quadraginta quinq; millium florenorum in pignus accepit quædam caſtra & dominia; ſcilicet Schoneck in Eyſlia, Schonenberg, Dune, Kempeng & Hammerſtein, quibus cum literis aſſecurationis acceptis, ab inquietatione Rabani deinceps manifeſta ceſſauit. Vdalricus autem de Manderſcit non potens reſiſtere Rabano, Romam proficiſci ſtatuit, veniensque Thuregum morbo correptus interijt, & Rabanus Epiſcopatum pacifice gubernauit.

MCCCCXXXI.

Gotfridus Prior obiit.

Hoc anno, qui fuit Bernhardi abbatis noſtri XL. obiit Gotfridus Prior huius monaſterii, in ordine Priorum XXVI. anno Prioratus ſui IX. ſub cuius tempore aut nulla aut parua erat in hoc monaſterio regularis diſciplinæ obſeruantia, quanquam abbas Bernhardus no͂ parum pro reformatione laborarit.

Fridericus Prior huius loci 26. inſtituitur.

Poſt Gotfridum Fridericus Prior huius loci XXVII. inſtitutus fuit, homo illius temporis & morum, quos reperit, ſtudioſus defenſor; præfuitque annis VII.

Eodem

Prouiſorum huius cœnobii mutatio.

Eodem anno Fridericum & Wilhelmum, monachos & Procuratores huius monaſterij, Bernhardus Abbas ab officio prouiſionis ſuæ, quod annis ferme VIII. geſſerant, depoſuit, & contra eorum computum quem fecerant, XXXVIII. articulos excepit. Iterum ergo prouiſorem inſtituit ſecularem, quem eius ſucceſſor Gobelinus poſtea remouit.

Baſilienſe conciliũ inchoatur.

Eodem quoque anno, in menſe Decembri, inchoatum fuit generale Concilium in ciuitate Baſilienſi, & durauit plus quam XIII. annis; in quo XLIV. ſeſſiones publicæ habitæ ſunt. Initium habuit pulchrum & glorioſum, ſed finem debilem & confuſum; propterea quod Eugenius Papa IV. cum ipſo concilio non conſentiens, multas aduerſum illud machinationes concitauit, à quo priuatus honore & dignitate Papali non curauit obedire Concilio, ſed ipſum reuocauit, & primogenitum regis Franciæ Delphinum, in eius diſſipationem contra Baſilienſes (vt ſuo loco dicemus) mitti procurauit. Multa hinc ſequuta ſunt in eccleſia mala & ſcandala, necdum in toto ſopita, alijs Papam ſupra Concilium prædicantibus, alijs dicentibus oppoſitum.

Expeditio ſecũda contra Huſſitas in Bohemia.

Anno quoque prænotato magna Epiſcoporum, Principum, & nobilium & ciuium contra Huſſitas expeditio facta eſt in Bohemia; ſed fructus nullus, detrimentum vero plurimum acceſſit Catholicis. Nam propter ambitionem & auaritiam Principum denuo heretici contra noſtros præualuerunt, cæſiſque multis, cæteri cum damño & ignominia fugierunt; omnibus equis, curribus, clenodijs, pecunijs, totaque ſuppellectili amiſſis.

MCCCCXXXII.

Hyems aſperrima.

Anno Bernhardi abbatis noſtri XLI. hyems fuit aſperrima, & tandem glacie & niuibus reſolutis tanta inundatio aquarum ſubſequuta eſt, vt villæ, domus, & eccleſiæ circa Rhenum complures nimia inundationis vehementia in diuerſis locis ſubuerterentur, magnaque in ſementis & blatis damna ſequerentur.

Puerulus de Wiler à Iudæis interficitur in Lupina dumate.

Eodem anno, in die ſancto Paraſceues, ſub officio venerunt ad villulam, non longe à cœnobio S. Catharinæ poſitam, quæ Wiler appellatur, duo Iudæi, qui blandis ſermonibus atque promiſſis quendam puerulum capientes, VII. annum ætatis agentem, extra villam occulte duxerunt in vicinam ſyluam, quæ Dumus lupina (vulgariter Wolffsheck) appellatur, & eſt huius monaſterij poſſeſſio; ipſumque crudeliter martyrizantes interfecerunt, & collecto eius ſanguine abierunt, innocentis pueri corpuſculum inter ipſa frutera inſepultum relinquentes. Repertum vero poſtea innocentis cadauer, ad Creutznacht cũ honore perlatum eſt, & diebus aliquot inſepultum in cœmeterio parochialis eccleſiæ ſtetit, ſperantibus multis, ꝙ ſignis & miraculis martyrium eius per Dei clementiam foret declarãdum. At vbi miraculum apparuit nullum, ſepelierunt illud in cœmeterio retro chorum, verſus orientem, vbi crux illa lapidea hodie cernitur erecta. Iudæi quoq; deprehenſi in Creutzenacht extra oppidum igne combuſti ſunt.

Capitulum prouinciale 8. celebratur.

Eodem quoque anno, XI. die menſis Maij, qui fuit Dominica Iubilate, celebratum fuit VIII. noſtri ordinis prouinciale Capitulum, apud S. Vdalricum in Auguſta; in quo præſederunt Ortvvinus S. Petri in Erphordia Moguntinenſis, Iohannes in Stein Conſtãtienſis, & Henricus in Amorbach æque Moguntinenſis diœceſium, monaſteriorum ordinis noſtri abbatis, & plura in eo decreta ſunt.

Sigiſmũdus Romæ coronatur.

Hoc ipſo anno Sigiſmundus, potentia Philippi Ducis Mediolanenſium adiutus, Romam profectus eſt, & ab Eugenio Papa imperiali diademate coronatus.

Bernhardus abbas moritur. *Verba abbatis morientis ad fratres.*

Eodem quoq; anno Bernhardus huius monaſterij abbas XVIII. ſenio & morbo calculi prægrauatus, V. cal. Iunij obijt, anno ætatis ſuæ LXXVIII. aſſumpti vero regiminis XLI. cũ tribus menſibus & IX. diebus cõpleto. Hic cum ſibi mortem adeſſe ſentiret, confeſſione cum lachrymis præmiſſa, & ſumptis cum ingenti deuotione Sacramentis eccleſiaſticis, totum ad ſe conuentum fecit vocari, quo aſtante dixit: *Fratres mihi in Chriſto quidem ſemper dilecti, vos nunc videtis mihi finẽ inſtare præſentis vitæ, nec amplius vobiſcum poſſe morari: rogo itaq; ad mentem reducite iniurias, quas & mihi & Deo totiens intuliſtis, qui volenti mihi ad integritatem monaſticæ conuerſationis mores veſtros reducere, ſemper contumelioſe nimium reſtitiſtis: Ecce nunc morior, & ſi bene feci, merces mea mecum eſt; vos autẽ (vehementer timeo) poſt mortẽ meam tribulationẽ habebitis, vt qui me patrem audire noluiſtis, alium non patrẽ audiatis. Cõſiderate ergo, precor, vitæ præſentis breuitatem, & emendate mores ſecundum regulã monaſticam & decreta ſanctorum Patrum; ne vos in articulo mortis, in quo me conſtitutum videtis, temeritatis pœniteat. Inſuper cõmitto vobis, quatenus curtes illas duas in Winsheim, quarum alteram precio comparaui, alteram à fratris mei filio iudiciario edicto conquiſiui, poſt mortẽ meam ab iniuſtis poſſeſſoribus quantotius repetatis. Quod ſi ille de Coppenſteinſe ius aliquod in eis habere prætenderit, noueritis allegationẽ eius eſſe falſam: ego enim (ſicut ſcitis) in illa diſcordia, quæ fuit inter me & vos ante hoc ferme quinquenniũ (quã nobis Deus ignoſcat)*

Futura prædicit.

De duabus Curtibus in Winsheim repetendis.

nimia indignatione prouocatus, ex vehementi commotione & diſplicentia animi mei feci quod iure non potui, tradens illas ſine conſenſu veſtro (quod conſtare non poteſt) dicto Ieckel de Gemunden, quas Meynhardus de Coppenſtein iniuſto titulo nunc poſſidet, ita mihi propitius ſit Deus in hac extrema neceſſitate mea. Ecce dixi vobis rei totius ordinẽ, ſi vos alienatas curtes repetere neglexeritis, Deo reſpõdeatis, ego animam meam exoneraui. His dictis in Domino quieuit.

Nomina in obitu abbatis præſentium.

Erant autem præſentes, qui hanc conteſtationem audierunt, Fridericus Prior, Wilhelmus comes Rheni monachus, Fridericus comes Rheni monachus, Gerardus monachus, Fridericus de Nackheim monachus, & Iohannes monachus, huius cœnobij omnes profeſſi; Iacobus quoque de Cleberg monachus & Capellanus, Volkerus Laicus & Cellerarius huius monaſterij, eodem anno in die Innocentum inſtitutus, & alij ex familiaribus complures. Mortuo autẽ Bernhardo abbate, fratres iuxta commiſſionem eius curtes ipſas repetentes, fœnum metere cœperunt; ſed armata manu per ſeruitores illorum de Coppenſtein fuerunt violenter expulſi. Et licet poſtea ſæpius per plures abbates contra eos mota fuerit querela, vt infra dicemus: nihil tamen contra violentiam profecerunt.

DE GOBELINO, HVIVS MONASTERII ABBATE XIX. QVI PRÆFVIT annis VII. menſe I. diebus XIV. & de variis geſtis tam eius quam illius temporis.

Comes de Sponheim liberam electionẽ fratribus interdicit.

POST mortem Domini Bernhardi abbatis venerandi, tribulatio, quam viuens monachis prædixerat, ſuperuenit. Nam mox vt Iohannes Comes de Sponheim vltimus abbatem eſſe defunctum audiuit, ad monaſterium perſonaliter vna cum comite Veldentiæ acceſſit, & fratribus, ne ſine eius præſentia, cõſenſu & voluntate nouum abbatẽ eligerent, diſtricta prohibitione interdixit: ꝙ forſitan non feciſſet, ſi obitus defuncti abbatis à caſu ad eius notitiam tam ſubito non fuiſſet perlatus, quod ita contigiſſe memoriæ traditum eſt.

Quomodo mors abbatis ad notitiam comitis peruenerit.

In ipſa hora, quando pro defuncto abbate campanarum hic in monaſterio fiebat compulſus, contigit à caſu ipſum Comitem cum ſatellitibus ſuis de Winterburg verſus Creutzenacht cœptum continuare iter, atque ſub ipſa compulſatione non procul à monaſterio ruſticum habere obuium, qui interrogatus ab ipſo, quid pulſus ille cãpanarum inſolita hora prætenderet; abbatem reſpondit eſſe mortuum: quo Comes audito, mox ab itinere declinans monaſterium intrauit, prohibitionem (quam diximus) contra iuſtitiam & priuilegium monaſterij fecit, conſtituens Fratribus diem pro electione noui paſtoris ad oppidum Creutzenacht tertium immediate ſequentem, quæ fuit dies ſanctorum martyrum Abdon & Sennes, 3. videlicet cal. Auguſti. Habebat autem comes monachum quendam Ciſtercienſis ordinis, de monaſterio S. Diſibodi ſecum nomine Gobelinum, hominem aſtutum & curialem, quem plurimum diligebat, eratque apud eum in magno precio, interque ſecretarios primus. Hunc ergo monachum nacta opportunitate, pro eius in ſe fidelitate cupiẽs honorare, promouere in abbatem huius monaſterii ſummopere laborabat; cui fratres, propter prauos eorum mores & vitæ diſſolutionem, contradicere non audebant.

Fratres in Creutznacht pro electione cõueniunt.

Itaque adueniente termino pro electione ſtatuto, monachi huius cœnobij neceſſitate compulſi, ad Creutzenacht (vt iuſſum erat) venerunt. Adunatis autem illis in Curia comitis, ipſo & Comite Veldentiæ cum quibuſdã aliis præſentibus, Comes de Sponheim in hunc modum fuit exorſus:

Comitis verba ad fratres, monentis vt Gobelinũ in abbatem eligant.

Non æſtimetis, domini fratres, propterea quod euocauerim vos in hunc locum pro noui abbatis electione, me aut hoſtem veſtrum eſſe, aut monaſterii veſtri inuaſorẽ: Ego enim tanquam Aduocatus & tutor atq; defenſor veſtri monaſteriiq; fidelis, maxime cupio videre profectum veſtrum tã in conuerſatione ſpirituali quam etiã in ſubſtantia rerũ temporalium; neq; monaſterium, ꝙ progenitores mei ad honorẽ Dei cõſtruxerunt, ego vllatenus deſtruere velle, ſed potius in omnib. ad meliora prouehere ſecundum vires meas credendus ſum. Cum ergo monaſterium veſtrum Sponheimenſe iam à multis annis in vtroq; ſtatu notabiliter defecerit, opus eſt certe, ſi debeat reduci ad priſtinã inſtitutionem, viro ſapiente in multiſque experto, & qui velit & poſſit vobis vtiliter præſedere. Habeo virum penes me, notũ vobis, prudentem & expertum, dominum Gobelinũ, quem vt in abbatem vobis eligatis ſuadeo & rogo, ſcio enim ꝙ per eius ſapientiam & induſtriã ſtatus monaſterii veſtri in melius reducetur. Quibus auditis fratres ſubito nimium conſternati ſunt, & quid agerent penitus ignorarunt.

Gobelinus in abbatem aſſumitur electione cõpacta.

Verum poſt multa tandem conſilia, poſt multas preces in contrarium Comiti porrectas, cum nihil omnino proficerent, conſilio Comitis de Veldentia & aliorum, qui animum comitis noſtri ſciebant non eſſe à cœpto flexibilem, acquieſcentes, ne quid eis deterius cõtingeret (ſicut veriſimili cõiectura ex minis elici poterat) inuiti conſentientes, ipſum Gobelinum taliter qualiter in abbatem ſuum elegerunt. Electus eſt ergo, quamuis alterius ordinis, Gobelinus in abbatem huius cœnobij Sponheimenſis XIX. anno prænotato Domini MCCCCXXXII. indictione x. penultima die menſis Iulii, confirmatuſque à Conrado Archiepiſcopo Moguntino, & per eius in Pontificalibus

Vicarium

Vicarium in die S. Laurentij martyris ordinatus, hic in monaſterio præfuit annis VII. mẽſe vno, diebus XIV. & multas tribulationes & aduerſitates, maxime poſt obitum ipſius comitis, ſuſtinuit. Fuit autem oriundus ex comitatu Sponheimẽſi, ex oppido Creutzenacht, humili quidem ſed honeſta parentela creatus, cuius pater Andreas, mater vero Barbara, ciues ibidem vitam mediocrem laboribus manuum ſuarum & mercatura ſuſtentabant. Qui cum adhuc eſſet puerulus, ad diſcendum literas præceptoribus traditur à parentibus fuit, quibus cum annos plures impendiſſet operam, tandem in monaſterio S. Diſibodi Ciſtercienſis ordinis, monachus eſt factus, in quo, cum eſſet ingenio ſubtilis, in multis ſupra coætaneos ſuos profecit, & inter alia etiam curioſis artibus inſudans, Alchymiæ & Medicinæ ſtudium impendit frequentius. Cum autem in his aliquantulum profeciſſet, in notitiam & familiaritatem pręfati comitis Iohannis de Sponheim vltimi deuenit, per quem de monaſterio extractus, primo Capellanus eius, deinde Secretarius ac poſtremo (ſicut diximus) Abbas huius monaſterij factus eſt, qui tamen raro hic in monaſterio fuit, ſed frequentius in Trauerbach cum Comite morari conſueuit. Habebat ibidem domum propriam, in qua cum familia neceſſaria impenſas partim de mẽſa & curia comitis, partim de monaſterio ſuſcipiens, ſeorſum morabatur. De eius geſtis latius per ordinẽ annorũ mentio fiet.

Vita & origo Gobelini.

Quomodo Capellanus & Secretarius comitis factus ſit.

MCCCCXXXIII.

Anno Gobelini primo, Conradus archiepiſcopus Moguntinus, & Ludouicus Lantgrauius Haſſiæ graues inter ſe diſſenſiones & inimicitias habuerunt, qui poſt cõminationes, incurſiones, prædas & incendia, tandem ad prælium in campo conuenerunt, in quo poſt longam & ambiguam concertationem, non paucis hinc inde occiſis, Conradus archiepiſcopus præfatus à Ludouico Lantgrauio victus eſt, & plus quam ſexcenti ſuorum ab ipſo prouinciæ Comite capti ſunt, qui ſe poſtea non ſine damno archiepiſcopi cum pecunia redemerunt.

Prælium inter archiepiſcopũ Moguntinũ & Lantgrauiũ Haſſiæ.

Eodem anno Vdalricus de Manderſchitt, Decanus Coloniẽſis, qui contra Iacobum de Sirck (vt ſupra diximus) ante Rabanum in diſſenſione conſilio duorum in archiepiſcopum electus fuerat, & per Papam vna cum Iacobo abrogatus, inimicum animum gerens aduerſus ipſum Rabanum archiepiſcopũ, contemnensque mandata apoſtolica, Treuirẽſem antiquiſſimam Europæ ciuitatem, auxiliante comite de Virnenberg, per biennium obſedit, machinas & bombardas in montibus vicinis poſuit, lapidesque & ſagittas complures intra ciuitatem miſit. Verum cum ſe nihil poſſe proficere cerneret, propter ciuium cuſtodiam, & Ludouici comitis Palatini aſſiſtentiam, qui Rabano plurimum fauebat, ſoluta obſidione cum ingenti damno & confuſione receſſit.

Ciuitas Treuirenſis per bienniũ obſidione vallatur. Bombardarum vſus hoc tẽpore.

MCCCCXXXIV.

Anno Gobelini Abbatis ſecundo, obijt Conradus archiepiſcopus Moguntinus X. die menſis Iunij, in eccleſia Moguntina ſepultus. Cuius tempore Sigiſmundus Imperator Romanorum omnes Iudæos, qui erant in ciuitate Moguntina, cuſtodiæ mancipari præcepit, & magnam ab eis pecuniam pro dimiſſione extorſit. Eo quoque præſulante inter clerum & ciues Moguntinos diſcordiæ & variæ diſſenſiones ſubortæ ſunt, quæ intantum creuerunt, quod clerus per Ciuitatenſes fuit violenter expulſus ab vrbe, domus ſacerdotum effractæ, & ſpolia multa deportata. Poſt mortem Conradi Theodericus Schenck de Erbach in oppido Bingen eodem anno in archiepiſcopum Moguntinum fuit à capitulo electus, confirmatusq; ab Eugenio Papa IV. præfuit annis ferme XXV. homo bonus & manſuetus, qui in pace & tranquillitate rexit eccleſiã ſibi cõmiſſam, & reformationẽ noſtram, capitulum annale, & eius conſtitutiones cum multa beneuolentia primus confirmauit.

Conradus archiepiſcopus Moguntinus obijt. Clerus Moguntinenſis per ciues expellitur. Fridericus fit archiepiſcopus Moguntinus.

Eodem quoq; anno Gobelinus Abbas omnia priuilegia, literas & monumẽta libertatis huius monaſterij Sponheimẽſis, qua neſcimus occaſione, ſine ſcitu & voluntate cõuentus ſui occulte abſtulit, Tranerbach iuxta Moſellã (vbi cõmorari ſolebat) deportauit, nõ ſine grauiſſimo huius cœnobij & totius poſteritatis noſtræ damno irrecuperabili. Multa enim ex eis tali occaſione fuerunt amiſſa, quæ ad monaſteriũ nullo vnq̃ tempore reducẽtur. Et licet ſæpius fuerit per conuentũ ſuper eorum reſtitutione admonitus, tandemq; ad concilium Baſilienſe coram præſidentibus capituli (vt dicemus poſtea) citatus delatione viſitatorũ, ac per Abbatẽ S. Matthiæ, Cõmiſſarium concilij ad hoc ſpecialiter deputatum ad ſe, reſtituturum omnia iurare compulſus, tamen nunquam potuit induci, vt promiſſioni ſuæ ac mandatis ſuperiorum ſatisfaceret. Fuerunt qui dicerent ipſa priuilegia in manus comitis perueniſſe, & propterea, quoniam nonnulla ſuæ voluntati viderentur contraria, per Abbatem non potuiſſe reſtitui. Quod vt verum credamus, argumento inducimur probabili, Maior enim literarum & priuilegiorum huius monaſterij pars tem-

Abbas Gobelinus priuilegia monaſterii abſtulit.

Quomodo & per quem priuilegia ſint ad monaſterium reducta.

pore reformationis vltimæ, quæ facta eſt anno Domini MCCCCLXIX. reperta fuit inter literas comitatus Sponheimenſis in teſtudine caſtri Tranerbach, & per dominũ Fridericum, illuſtrem Chriſtianumque Principem, Comitem Palatinum Rheni & ducem Bauariæ, primum reformatorem noſtrum, nobis & monaſterio fuit reſtituta. Supputatis itaque annis ab hinc ad reformationem introductam, fluxerunt anni non minus XXXV. in quibus priuilegia monaſterij fuerunt deperdita, quãquam nec hodie ſint reſtituta omnia, quemadmodum ex certis copijs & reſcriptis, quorum originalia non habemus, edocemur. Sed & quædam precioſa Bibliothecæ noſtræ volumina, quæ priores illi epulones intacta reliquerant, ſecum aſportauit, quæ in diuerſis locis circa Tranerbach diſtracta, nunquam ad nos reducentur. Nam (ſicut antea diximus) raro in monaſterio fuit abbas, ſed curiam Comitis ſequebatur, & inter Conſiliarios eius erat primus. Vnde interea ſtatus monaſterij tam in ſpiritualibus quam in temporalibus nimium defecit, intantum quod propter nimia debita conuentus quaſi frequenter in excommunicatione fuit, qui in principibus feſtiuitatibus (ſicut patet ex regiſtris eorũ manualibus) vt diuina celebrare permitterentur, vexam pecunia redimentes, relaxationem cenſurationum à iudicibus Moguntinæ ſedis ad tempus impetrare ſolebant. Elapſo indulti termino rurſus in cenſuras antea latas inciderunt, intermittere diuina coacti officia. Durauitque hæc miſeranda calamitas per annos plures, vſque ad vltimam reformationem Burſfeldenſem, quæ facta eſt anno Domini MCCCCLXIX.

Abbas Gobelinus libros bibliothecæ deportat.

Status huius monaſterii malus eo tempore fuit.

Contentio inter abbatem & Capellanum S. Quintini.

Nota. Dis Kern gefelt noch einem Pfarhern zu S. Quinten zu Mentz.

Anno autem prænotato, Gobelini abbatis noſtri ſecundo, grauiſſima & diuturna contentio inter ipſum & quendam Crafftonem, Altariſtam beatæ Mariæ ſemper virginis in eccleſia S. Martini Moguntiæ, fuit exorta, ſuper XX. maldris ſiliginis annui cenſus, à domino Bernhardo quondam abbate, ſine ſcitu & voluntate conuentus, ad prædictum altare de bonis noſtris in Blenich, qua occaſione vel ratione neſcitur, per quoddam inſtrumentum (vt aſſeritur) promiſſis. Cum ergo dominus Gobelinus abbas, ſucceſſor Bernhardi, prædictam ſiliginem de conſilio fratrum dare, niſi prius doceretur quare, omnino recuſaret, ab ipſo Crafftone XL. annorum prætendente, primum in Blenich coram iudicio ſeculari impeditur, ac deinde ad concilium Baſilienſe citatur. Durauitque iſta contentio per annos VI. non ſine maximis & grauiſſimis expenſis, & tandem ſententia per Iohannem Decanum S. Gingolfi Moguntinenſem, Commiſſarium præfati cõcilij Baſilienſis pro ipſo actore ſuper poſſeſſorio contra abbatem prolata fuit, in graue diſpendium & damnum cœnobij præſentis. Nam & ipſe abbas Gobelinus in propria perſona ob eam rem bis fuit in concilio Baſilienſi: fratrem monachum ad Baſileam ſæpius miſit, multas reiſas & expenſas per continuos VI. annos in eadem cauſa fecit, quam minus conſulte inchoauit.

Abbas pro hac re bis fuit in concilio Baſilienſi.

Mirabile ſignum apparuit in cœlo.

Eodem quoque anno mirabilia in cœlo viſa ſunt: apparuerunt enim VII. circuli in modum Iridis, arcus contra arcum mirabili ordine diſpoſiti, eratque hyems eiuſdem anni ſatis dura, frigida & prolixa, quæ pauperes nimium afflixit.

Expeditio contra Huſſitas in Bohemia.

Item eodem anno duces Auſtriæ & Miſnenſes cum magno Chriſtianorum exercitu contra Bohemos Huſſitas ad bellum procedentes, plus quam XII. millia ex eis peremerũt, cæteris cum dedecore fugientibus. Ex noſtris autem III. millia ceciderunt.

Ventus horrendus.

Eodem autem anno VII. die menſis Octobris in nocte ventus horrendus & validiſſimus ab Aquilone veniens, à mari Anglico per aſcenſum Rheni & omnes adiacentes illi regiones vſque ad Italiam, tam in aquis quam in terra deſæuiens, infinita hominibus damna intulit. Enimuero domus fortiſſimas, turres, eccleſias, & arbores innumerabiles ſubuertens, multa hominum vtriuſque ſexus & ætatis millia oppreſſit.

MCCCCXXXV.

Capitulum prouinciale 9. celebratur.

Hoc anno, qui fuit Gobelini abbatis III. celebratum fuit capitulum prouinciale ordinis noſtri IX. XXVI die menſis Iunij, quæ fuit Dominica poſt feſtum natiuitatis S. Iohannis proxima, in Baſilea, tempore concilij generalis in cœnobio fratrum Prædicatorum, in quo præſederunt Ortvvinus S. Petri in Erphordia, Fridericus S. Marci in Augia maiori, Iohannes S. Georgij in Steyna, & Henricus in Faucibus, monaſteriorũ ordinis noſtri abbates. Ad hoc prouinciale capitulum Gobelinus abbas, autoritate concilij fuit citatus delatione Viſitatorum accuſatuſque coram præſidentibus in multis articulis, potiſſime quod priuilegia, literas & libertatum monumenta de monaſterio alienaſſet, computationem non faceret, & extra monaſterium vt plurimum reſideret. Qui ſuper his omnibus, vt potuit, reſpondens, impetrauit à concilio & capitulo, per medium Ludouici comitis Palatini, abbatem S. Matthiæ Treuirenſem in Commiſſarium ſibi deputari, qui cauſam pro-

Abbas Gobelinus ad Capitulum per conciliũ citatur.

ptia perſona hic in monaſterio auditā iuſto determinaret conſilio, promiſitq; præſidentibus eius ſe decreto velle acquieſcere. Eodem igitur anno in menſe Decembri venit abbas S. Matthiæ, fultus authoritate concilij Baſilienſis & totius capituli noſtri prouincialis, commiſſioni ſuæ ſatisfacturus, factaque viſitatione (vt moris eſt) cognouit veram ad capitulum fuiſſe delationem, abbatemq; impulit ad promittendum in omnibus emendationem, Computationem de triennio perceptis & expoſitis in Creutzenacht coram amicis ipſius Gobelini audiuit, vbi pacem & concordiam inter Abbatem & conuentum, prout potuit, compoſuit. Huius viſitationis, computationis & compoſitionis expenſæ ſolum in Creutzenacht, ſummam L. florenorum (vt ex regiſtris procuratorum inuenimus) exceſſerunt, & tamen nullus aut paruus prouentus inde prouenit.

Abbas S. Matthiæ viſitat hic autoritate concilij.

Anno quoq; prænotato abbas Gobelinus in die S. martyris Dionyſij, Iohannē quendam, eccleſiæ in Sulme Paſtorē, Prouiſorē, Cellerariū & Procuratorem huius monaſterij conſtituit, eiq; regimen totius monaſterij in temporalibus commiſit, ipſeque more ſuo cum comite in Tranerbach commoratus rariſſime in monaſterio fuit.

Secularis Prouiſor ab abbate inſtituitur.

Anno quoq; præſcripto XII. die menſis Octobris Erneſtus dux Bauariæ iuuenculā quandā ſpecioſiſſimam, filiā cuiuſdam raſoris de Auguſta, quā filius ſuus Albertus nimio dilexit amore, & pro concubina habebat, de ponte in Stravvbingē præcipitari fecit in Danubium & ſubmergi, filio procul abſente & rem penitus ignorāte. Qui reuerſus, vbi patris crudelitatem in amantiſſimā ſibi amaſiam commiſſam audiuit, præ nimio dolore cordis primo in amentiā cecidit, ad ſe poſtea reuerſus amariſſime fleuit, & iurauit ſe nec patri nec patriæ parciturū, quouſq; innocentē amatricis ſuæ mortē vindicaſſet. Magna ergo inter filiū, & patrem nobileſque & cooperatores necis iuuenculæ diſcordia fuit ſubſequuta, quę vix tandē cum maxima difficultate potuit ſedari. Super ſepulchrū mulieris, cogente filio, pater nouā fundauit Capellā, in qua omni die perpetuo vna miſſa pro ipſius anima celebraretur. Fuerunt qui dicerent Albertum ducem matrimonium occulte contraxiſſe cum ea, & patrem propterea motum, quod nobilitatem generis ſui cum tam humilis proſapiæ perſona vituperaſſet, mandatum vt necaretur dediſſe. Male feciſſe patrem omnes clamauere, quod tam pulchram, honeſtam, & innocentem, filioque ſuo ſuper omnes dilectiſſimam iuuenculam amoris cauſa, occidi iuſſiſſet, cum multi olim nobiliſſimi reges & principes, virtute vel amore perurgente, ſibi ex humiliori genere ciuium aut ruſticorum ſine confuſione deſumpſiſſent vxores.

Miſerabile facinus Erneſti ducis Bauariæ.

Eodem quoq; anno hyems fuit aſperrima menſibus III. ita quod nimio frigore arbores, ſementa & vites in multis locis perierūt. Vinum etiam omnino in caro pretio fuit, quia & (præter in Alſatia) parum vbiq; creuit, & nimis acerbum.

Hyems aſperrima.

MCCCCXXXVI.

Anno Gobelini abbatis noſtri IIII. Iohannes comes de Sponheim vltimus, altare S. Pancratij martyris in caſtro Sponheim cum omnibus prouentibus, reditibus & attinentijs ſuis huic monaſterio cum iure patronatus (cui aperte renunciauit) incorporandum contulit, in augmentum præbendarum monachorum, ſicut patet ex literis, quas conuētui deſuper dedit: quarum Datū eſt *in die S. Martini epiſcopi, anno Domini* MCCCCXXXVI. Hanc donationē Theodericus archiepiſcopus Moguntinus per Iohannē de Liſura, decretorū Doctorem, in ſpiritualibus Vicarium ſuum, ad inſtantiam abbatis & conuentus huius monaſterij, poſtea confirmauit, vt patet in literis deſuper confectis, quæ datæ ſunt *anno Domini* MCCCCXXXIX. *die Veneris, menſis Martii.*

Ioannes comes altare caſtri Sponheimenſis huic monaſterio cōfert.

Anno Gobelini abbatis prænotato Albertus dux Bauariæ (de quo priori anno dictū eſt) vxorē duxit Annā ducis Brunſvvicenſis filiam, & nuptias in Monaco celebrauit.

Hoc ipſo anno vinum bonū & in magna copia creuit, & pro vili pretio vendebatur.

Albertus dux Bauariæ ducit vxorem.

MCCCCXXXVII.

Anno Gobelini abbatis noſtri V. obijt Iohannes comes de Sponheim vltimus in caſtro Starckenburg iuxta Tranerbach, relinquens in manib. Gobelini Secretarij ſui teſtamentū conſcriptū, ꝙ tamen contradictione hæredū interueniente, ad effectum non fuit perductum, quamuis ipſe Gobelinus propterea in propria perſona ad conciliū Baſilienſe profectus, literas & cōmiſſiones ab eo neceſſarias impetrauit, pręualere tamē contra potētiam ducis & Marchionis minime potuit, ſed magnū ſibi & huic monaſterio incommodum excitauit. Comes enim præfatus biennio ferme antequā moreretur, XII. millia florenorum ad cuſtodiam Gobelini abbatis noſtri depoſuit, quos ipſe abbas ad eius imperiū exponens in diuerſis cauſis, prout occurrebant, diſpenſauit. Mortuo autem Comite dux Bauariæ & Marchio Badenſis, qui comitatum Sponheimenſem in poſſeſſionē acceperāt,

Ioannes comes de Spōheim vltimus moritur.

Depoſitum comitis abbati noſtro Gobelino commiſſum.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Abbas Gobelinus quaſi ad anni ſpatium tenetur captiuus.

Gobelinum Abbatem in Winterburgk, quaſi ad vnius anni ſpatium, in cuſtodia honeſta detinebant, cupientes ab eo, tanquam à Secretario defuncti comitis, habere non ſolum rationem depoſiti, ſed etiam theſauros neſcio quos, à comite (vt ipſi aſſerebant) commiſſos. Morabatur vero per totũ illud tempus Abbas Gobelinus in publica taberna, ex mandato Principum in Winterburgk captiuus, vno fortiſſimo famulo ad cuſtodiẽdum illum deputato, & deambulare quidem intra muros, cuſtode eius veſtigia ſemper proſequente, vbique pro libitu poterat, egredi autem vicum non audebat. Tandem poſt menſes captiuitatis ſuæ tranſactos, legalem depoſiti rationem & calculum ſufficientem Conſiliarijs Principum ad ſe miſſis fecit, & de ſuſpicione theſaurorum, quod nihil ſibi conſcius eſſet, confidenter aſſeruit. Dimiſſus ergo tandem ab exilio ad monaſterium redijt, & nulla teſtamenti exequutio ſubſequuta fuit.

Ludouicus comes Palatinus, auus Philippi moritur.

Eodem quoque anno, vltimo die menſis Decembris, obijt illuſtris & Chriſtianiſſimus Princeps, dominus Ludouicus Comes Palatinus Rheni duxque Bauariæ, filius quõdam Ruperti regis Romanorũ, dictus cum Barba, vel etiam dux cæcus, quia poſt reditum à terra ſancta morbos, & ex his cæcitatẽ incurrit: vir bonus, pius & ſanctus, qui fuerat protector atque defenſor concilij Conſtantienſis, & Iohannem Papam XXIII. poſt eius depoſitionem, à concilio ſibi traditum, triennio in caſtro ſuo Manheim cuſtodiuit. Reliquit autem poſt ſe tres filios, quorum primus fuit Ludouicus Comes Palatinus Rheni duxque Bauariæ, & princeps Elector, vir pius, iuſtus, & deuotus, qui duxerat in vxorem Margaretham, filiam ducis Sabaudiæ Amedei (poſtea Papæ Felicis in cõcilio Baſilienſi contra Eugenium electi) de qua genuit Philippum inuictiſſimum principem, hodie longe lateque dominantem de quo poſtea ſuo loco faciemus mentionem: Secundus filius Ludouici Barbati fuit Fridericus ille dux potentiſſimus, qui poſt obitum fratris fuit tutor Philippi clariſſimi, qui non duxit vxorem, de quo etiam poſtea dicemus: Tertius fuit Rupertus, archiepiſcopus Colonienſis poſt Theodoricum, cuius mentionem infra faciemus.

Filij ducis Ludouici barbati.

Sigiſmũdus Imperator obiit.

Anno etiam prænotato in menſe Decembri obijt in Morauia Sigiſmundus Imperator Romanorum, rex Vngariæ & Bohemiæ, Princeps Chriſtianiſſimus, amator Dei, defenſor cleri, & pauperum aduocatus, ſepultus in Alba regali cum magno honore, non ſine opinione ſanctitatis.

Adolphus dux Montẽſis & Iuliacenſis moritur.

Adolphus quoque dux Montenſis & Iuliacenſis eodem anno in menſe Decembri Coloniæ in monaſterio S. Panthaleonis, ordinis noſtri, ſine liberis obijt, cui Gerardus de Rauenburg, filius fratris, in ducatu vtroque pacifice ſucceſſit. Propter continua bella nimium exhauſtus pauper obijt, & terram ſuam in maximis pecuniarum ſummis impignoratam nepoti reliquit.

Fames magna.

Eodem anno maxima fames in omni regione, & præcipue in partibus inferioribus, in Hollandia, Selandia, Hannonia, & circa Rhenum vbique exorta eſt, & frumenta in nimis caro precio, ita vt multi pauperes tam in ciuitatibus, quam in villis fame perirent.

MCCCCXXXVIII.

Machtildis, auia Philippi com. Pal. moritur.

Hoc anno, qui fuit Gobelini Abbatis noſtri VI. obijt Machtildis relicta vxor Ludouici comitis Palatini ducisque Bauariæ, auia Philippi principis noſtri clariſſimi, XII. die menſis Maij, deuota mulier in Deum & ſancta, in pauperesq; pijſſima.

Albertus dux Auſtriæ fit rex Romanorum.

Eodem anno circa medium Quadrageſimæ conuenerunt Principes Electores ad Franckfordiam, & vnanimiter elegerunt in regem Romanorum Albertum ducem Auſtriæ, generum Sigiſmundi defuncti Imperatoris, virum ſtrenuum, pium, bonum & ſanctum, qui regnauit annis tantum duobus: qui poſt obitum ſoceri obtinuit multa regna, & ducatus & comitatus, iure hæreditario pacifice abſque tumultu aliquo, ſicut regnum Vngariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, ducatum Morauiæ, & alias terras multas, fuitque inter omnes principes Germaniæ potentior & locupletior. Fuit autem electus (ſicut diximus) XIII. calend. Aprilis in medio Quadrageſimæ, Princeps quo dignus non erat mundus, ideo conſumatus in breui expleuit tempora multa.

Epiſcopus Leodienſis fit coadiutor eccleſiæ Treuirenſis.

Anno prænotato Rabanus de Helmſtatt archiepiſcopus Treuirenſis & Spirenſis epiſcopus ſenio grauatus, videns ſe minus ad regimen tanti pontificatus ſufficere, quorundam vſus conſilio, Iohannem epiſcopum Leodienſem in coadiutorem eccleſiæ Treuirenſis, contra voluntatem multorum de capitulo aſſumpſit: Vnde non paruam (vt multi aſſeuerant) iacturam eccleſia Treuirenſis, incommodum & damnum ſuſcepit.

Erneſtus dux Bauariæ moritur.

Eodem quoque anno, I. die menſis Iulij obijt Erneſtus dux Bauariæ, in Monaco ſepultus, relinquens vnicum filium, nomine Albertum, de quo ſupra dictum eſt.

In eodem anno iterum venit Iohannes Abbas S. Matthiæ Treuirenſis authoritate

concilij

concilij Baſiliēſis & capituli noſtri prouincialis, Viſitator generalis & ſpecialis deputatus, & denuo hic viſitauit, relinquens inſtrumētum quoddā viſitationis ſuæ, in quo præcipue monet Abbatem de duobus. Primum vt iam deinceps reſidentiam ſuam extra monaſterium non continuaret, ſed potius maneret cum fratribus ſuis in cœnobio, propriæque & ſuorum intendens ſaluti, præſertim comite iam mortuo, cuius miniſterio non amplius vrgeretur: Secundum vt literas & priuilegia, dudū à monaſterio per eum alienata (quemadmodum diximus ſupra) ad monaſteriū reducere quantotius curaret. Alterum horum primum fecit, alterum facere non erat in poteſtate eius, quanquam & illud ſæpius attentauerit. Nam propter priuilegia in teſtudine arcis Tranerbach dudum recluſa, ad quæ ipſe non poterat habere acceſſum, & propter teſtamenti comitis defuncti impeditam executionem, ſuique in Winterburg captiuitatem & detinentiam, inimicum animum aduerſus ducem Stephanum concepit, eumq; de Iuriſperitorum conſilio iuridice aggreſſus, primo per Commiſſariū concilij Baſilienſis, ac demū per clementiſſimū Principē Ludouicū comitē Palatinum, ad reſtitutionē & ſatisfactionem compellere cœpit: ſed interea morte ſublatus, inchoatum negotium imperfectum dereliquit, nihilq; amplius factum eſt.

Abbas S. Mathiæ denuo hic viſitat.

Abbas Gobelinus contra ducem Stephanum litigat.

MCCCCXXXIX.

Anno Gobelini abbatis noſtri VII. Eugenius Papa, vt diſſiparet concilium Baſiliēſe, Ludouicum Delphinum Viennenſem regis Franciæ primogenitum in arma concitauit, precibus & precio (vt ferebatur) contra Imperium Rom. & Germanicam nationē. Qui adunato magno exercitu, XXV. millium armatorum venit in Alſatiā, & circa Baſileam, Argētinam, & circumiacentes ciuitates incēdia, prædas, & damna, in villis & in agris, multa fecerunt. Cum Suitenſibus bellum non longe à Baſilea habuerunt atrociſſimum, in quo nō pauciores de ſuis amiſerunt, quam de illis occidiſſent. Acta ſunt hæc in menſe Martio. Tandem Ludouicus comes Palatinus, cum auxilio Principum vicinorum, & ciuitatum imperij, Argentinenſium, Baſilienſium & præcipue Schletzſtatenſium, turmam illam, quæ Armeniaca dicebatur, cum eorū Principe Delphino de Alſatia potenter expulit, multis eorū occiſis, ita quod de tota illa multitudine XXV. millium valde pauci euaſerunt. Magna hanc Armeniacorum in Alſatia cladem, peſtilentia, fames & cariſtia in omnibus regionibus ciſrhenanis ſequuta eſt, & multa millia obierunt.

Delphinus cum Armeniacis occupat Alſatiā.

Armeniaci caſi pelluntur de Alſatia.

Eodem anno concilium Baſilienſe dedit Bullam vnam pro reformatione ordinis noſtri in Germania, quæ ſic incipit. *Inter curas multiplices, quib. inter occurrentium rerum & negotiorum vniuerſalis eccleſiæ diſtrahimur varietatibus, &c. Datum Baſileæ x. cal. Martii, anno à natiuitate Domini* MCCCCXXXIX. In hoc ſacro concilio XII. abbates ordinis noſtri fuerunt deputati viſitatores & reformatores omnium monaſteriorum ordinis noſtri per Germaniam, & præcipue per prouinciam Moguntinam. Inter quos fuit vnus Iohannes Abbas S. Matthiæ prope Treuirim, qui iſto anno viſitauit hic tertio, præfati concilij authoritate ſuffultus. Finaliter tamen parum profecit, quia monachi prauis moribus aſſueti, monentis verba parum curabant, quippe qui in deformitate (vt ita dixerim) nati & enutriti, aliter viuere, quam didicerant, non volebant. Nimia enim paupertas & inopia rerum temporalium eos ad ſpiritualis vitæ deſperationem perduxerant, qua ſe non poſſe credebant, quod faciliter potuiſſent.

Concilium Baſilienſe Bullam dedit pro reformatione.

Eodem anno, XXVI. die menſis Aprilis, quæ fuit Dominica Iubilate, celebratur x. ordinis noſtri capitulum prouinciale Nurenbergæ, in monaſterio S. Ægidij, in quo præſederunt Hartungus S. Petri in Erphordia, Nicolaus S. Baſilij in nigra ſilua, & Henricus Amerbach, monaſteriorum ordinis noſtri abbates. In hoc prouinciali capitulo præſentata fuit patribus Bulla concilij Baſilienſis præſcripta, pro reformatione ordinis noſtri per Germaniam, cum multa (ſicut diximus) maturitate ædita, quam Patres cum reuerentia ſuſcipientes ſeruari ab omnibus mandauerunt.

Capitulum prouinciale 10. celebratur.

Anno quoq; prænotato Rabanus de Helmſtatt archiepiſcopus Treuirenſis cōſiderans ætatē ſuā decrepitā, viribus exhauſtā, ad onera tanti pontificatus non ſufficere, habito ſuorū conſilio, maxime coadiutoris ſui Iohannis epiſcopi Leodienſis, ipſum archiepiſcopatum Treuirenſem Iacobo de Sirck, qui ante ipſum cum Vdalrico de Manderſchitt (ſicut ſuo loco diximus) in diſſenſione fuerat electus, de cōſenſu totius capituli reſignauit, & pro nanciſcenda quietudine ad eccleſiā ſuā Spirenſem, q̄ interea commendatā tenuerat, reuerſus eſt. Sed mox epiſcopatum etiā Spirenſem in fauorē Reinhardi de Helmſtatt maioris eccleſiæ præpoſiti, reſignauit, cui Papa de eodē epiſcopatu prouiſionē fecerat, cōſentiente capitulo Spirenſi. Et ſic Reinhard. in epiſcopū Spirenſis eccleſiæ confirmatus, præfuit annis ferme XVII. in tranquillitate. Porro ipſe Rabanus eodē anno XIV. die Nou. Spiræ

Rabanus archiepiſcopus Treuirenſem reſignat Iacobo de Sirck.

Epiſcopatū quoq; Spirēſem Reinhardo de Helmſtatt.

obijt, in corpore eccleſiæ ſepultus: vir certe magnificus, & totus pro eccleſia Dei laborioſus.

Iacobus fit archiepiſcopus Treuirenſis.

Iacobus autem Sirck poſt reſignationem domini Rabani confirmatus ab Eugenio Papa IV. in caſtro Mayensberg in archiepiſcopum conſecratus fuit, & præfuit annis XVII. vir præſtans, animo bonus & magnificus, qui prudentia & magnanimitate ſua multos æmulos & aduerſarios Treuirenſis eccleſiæ vicit & ſuperauit, & Canonicos quoſdam maioris eccleſiæ, ſibi rebelles, auxilio ſummi Pontificis ad ſubiectionem & obedientiam firmiter coartauit. In primo introitu ſuo eccleſiam Treuirenſem omnino depauperatam, & omnia caſtra, oppida, telonia ac cenſus impignorata, promptuariaque omnia vacua reperit, & nihilominus LX. millia florenorum Iohanni epiſcopo Leodienſi, coadiutori quõdam Rabani, ratione adminiſtrationis ſuæ dare & exſoluere coactus fuit.

Ioannes epiſcopus Herbipolenſis ab illis de Herſchhorn capitur.

Anno quoq; præſcripto, Iohannes epiſcopus Herbipolenſis (propter quam cauſam, non ſatis mihi conſtat) per Domicellos de Hirtzhorn captus eſt, & III. menſibus in eorum cuſtodia detentus. Sunt qui ſcribunt, cauſam fuiſſe pecuniarum, & ipſum Iohãnem Pontificem eccleſiam ſuam multis debitorum oneribus aggrauaſſe, & mutuum à prę̃fatis Domicellis acceptum, in tempore conſtituto non reſtituiſſe, ob eamque cauſam ab eis captum fuiſſe & detentum.

Albertus rex Romanorum moritur.

Eodem etiam anno, VI. calend. Nouembris, obijt Albertus rex Romanorum, biennio in regno nondum completo, in Alba ſepultus, relicta vxore prægnante, Princeps liberalitate & fortitudine clarus. Sed mihi videtur in hiſtorijs erratum. Nam ſi anno præcedente XIV. calend. Aprilis fuit electus, & in iſto VI. calen. Nouembris obijt, non plus quam anno I. menſibus VII. & diebus VII. regno potitus fuit. Defuerunt ergo de biennio adhuc menſes IV. & diebus XXI. vt clare pateſcit, menſes & dies intermedios bene calculanti.

Abbas Gobelinus moritur.

Anno ſuo præſcripto Gobelinus, Abbas huius monaſterij Sponheimenſis XIX. ſenio & infirmitate grauatus, vitam præſentem deſeruit, & XVIII. cal. Octobris in Domino quieuit: poſteaquam in Abbatia compleuerat annos VII. menſem I. & dies XXIV. vir certe animo conſtans & ingenio prouidus, ne dicam callidus, qui tempore ſui regiminis multa aduerſa conſtanti animo ſuſtinuit, & potius vincere quam cedere paratus fuit: Maius damnum quod tempore ſui regiminis huic monaſterio intulit, fuit alienatio priuilegiorũ & librorum, quæ vſque in præſentem diem necdum omnia ſunt nobis reſtituta. Corporalis etiam reſidentiæ ſubtractio nnn parum huic monaſterio nocuit, dum monachi, quaſi truncati capite, nullum ordinem penitus neque in ſpiritualibus neque in temporalibus obſeruarent. A tempore enim Philippi abbatis vltimi, vſque ad nouiſſimam huius loci reformationem, per annos ferme LXXIX. prouiſores & procuratores per Abbatem ſucceſſiue deputati, tam monachi quam ſeculares, maiori ex parte ſicut ex regiſtris eorum manualibus apparet (exceptis paucis) monaſterio infideles exſtitiſſe inueniuntur.

Prouiſores monaſterij fures.

Quantumlibet enim pauper ante officium prouiſionis quiſpiam exſtitiſſet; tamen poſt annos in procuratione paucos infideliter exactos, diues euaſit, ſemperque poſt computationem peractam plus expoſuiſſe inueniebantur in ſumma notabili pro monaſterio, quam ab illo ratione officij in omnibus recepiſſent. Qui interrogati, vnde ſuperueniens accepiſſent, alter à matre, amico, vel quolibet alio ſuperinducto, mutuum accepiſſe mentitus eſt.

Quid profuerit proprietas monachorum monaſterio.

Itaque monachis vitio proprietatis aperto quaſi licenter laborantibus, quid aliud ab eis foręt expectandum, quam furari, ſubtrahere, fraudem facere, mentiri, decipere, & monaſterium ad extremam paupertatem vel inopiam deducere. Miſeranda eorum conuerſatio, huic monaſterio tantam cladem & deſolationem ſuperinduxit, quod vſque in præſentem diem vix aliqualiter maximis laboribus potuit releuari.

DE FRIDERICO NACKHEIM, HVIVS MONASTERII SPONheimenſis Abbate XX. qui præfuit annis V. menſibus VII. diebus IV. & variis geſtis illius temporis

Fridericus de Nackheim fit abbas 20.

MORTVO autem Gobelino, Abbate huius monaſterij XIX. anno & die prænotatis, atque ſecundum conſuetudinem eccleſiaſticę traditionis ſepulto, tertia die ſequente, hoc eſt, XVI. calend. Octobris, conuenerunt fratres ad locum capitularem, animo & intentione nouum ſuper ſe conſtituendi Paſtorem. Erant autem pauci numero. Qui habita inter ſe deliberatione tandem vnanimiter in Abbatem elegerunt Fridericum de Nackheim, huius cœnobij monachum profeſſum, in ſacerdotio conſtitutum, qui confirmatus à Theodorico archiepiſcopo Moguntino, & ab eius in pontificalibus Vicario benedictus, præfuit huic monaſterio annis V. menſibus VII. & diebus IV. & poſtea reſignauit, vt ſuo loco

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

loco dicemus. Fuit autem Fridericus iſte de militari proſapia ortus, qui monaſterio in iuuentute traditus, parum literariæ ſcientiæ apprehendit, quemadmodum & cæteri illius temporis pene omnes ſine eruditione exiſtentes, ex conſuetudine potius quam ex arte canebant. Erat autem homo quietus & laborum impatiens, & propterea ad regimẽ curæ paſtoralis minus ſufficiens. Ipſe ſuo tempore monaſterio, quantum ad eius perſonam pertinet, nec multum profuit, nec etiam multum nocuiſſe repertus fuit. Curam vero temporalium rerum prouiſoribus commiſit, more illorum, qui eum in abbatia præceſſerunt, & ipſe ſuo vacans ſolatio ſe de paucis rebus intromiſit. *Genus & origo Friderici abbatis.*

MCCCCXL.

Monaſteriũ S. Iacobi reformatur. Anno Friderici abbatis noſtri I. monaſterium S. Iacobi in Mõte ſpecioſo iuxta mœnia Moguntinæ ciuitatis, inſtantia & cooperatione Theodorici archiepiſcopi Moguntini, per monachos Bursfeldenſes in Saxonia reformatum eſt, monachis antiquis & deformatis, qui reformationi ſubdi noluerant, procul eliminatis. Primus autem pro manu tenenda ſanctiſſima reformatione abbas fuit inſtitutus, venerandæ religionis pater Lubertus, cum alijs fratribus de Bursfeldia miſſus, qui deuote vixit & ſancte obijt.

Sigiſmũdus fit epiſcopus Herbipolenſis. Eodem anno Iohannes Herbipolenſis epiſcopus obijt, cui Sigiſmundus filius ducis Saxoniæ continuo ſucceſſit, & præfuit vix tribus annis. Nam triennio nondum elapſo, de epiſcopatu per Dominos de capitulo & nobiles fuit expulſus, propter nimiam fatuitatem & inertiã ſuam. Qui confugiens ad fratres ſuos in Saxoniã, vt homo fatuus & deſtructus in quodam caſtello ab ipſis cuſtodiæ mancipatus eſt, interueniente penſione annua pro eius ſuſtentatione ab eccleſia Herbipolenſi, iuxta concordata, vt ſuo loco inferius dicemus.

Fridericus dux Auſtriæ fit rex Romanorum. Hoc ipſo anno in medio Quadrageſimæ cõuenerunt principes Electores ad Franckfordiam pro electione noui regis, & poſt maturam deliberationẽ præhabitam vnanimiter in regem Romanorum elegerunt Fridericum eius nominis tertium, Erneſti ducis Auſtriæ filium, & Alberti quondam regis ex ſorore nepotem, imperauitq; annis LIII. vir mitis & pacificus, amator cleri, ad iniurias patiens, annorum XXVI. cum regnare cœpiſſet.

MCCCCXLI.

Capitulum prouinciale XI. celebratur. Anno Friderici abbatis noſtri II. vltima die menſis Aprilis, celebratum fuit XI. ordinis noſtri capitulũ prouinciale, in monaſterio S. Ægidij Nurenbergæ, cum continuatione dierum ſequentium, vt moris eſt: in quo iterũ præſederunt Hartungus S. Petri Erphordiẽſis, ſimul & Georgius S. Ægidij Nurenbergẽſis, Nicolaus S. Blaſij in nigra ſilua, & Henricus beatæ Mariæ ſemper virginis in Amorbach, monaſteriorũ ordinis noſtri abbates, & multa ſtatuerunt pro inchoanda & continuanda reformatione, ſed executores neceſſarij defuerunt. Eodem anno hyems fuit dura & aſperrima, niuesque magnæ ſuper faciem terræ, & à feſto S. Martini vſque ad feſtum beatæ Mariæ virginis purificationis durabant, intantum quod multi homines pauperes egeni frigore & inopia mortui fuerint. *Hyems aſperrima.*

Impium ſcelus Ludouici Bauariæ ducis in patrem. Eodem quoq; anno Ludouicus dux Bauariæ, cognomento Gibboſus, cõtra patrem ſuum Ludouicũ in Ingelſtatt, auxilio Marchionis Brandenburg. Alberti, oppidum Nuenburg ad ripas Danubij obſidione vallauit, quo tandem, ciuibus ſe dedentibus, capto, patrẽ cepit, & præfato Marchioni in prædam dimiſit, quem ille Henrico duci de Lantzhuta, æmulo eius acerrimo, vendidit pro magno auri pondere. Sed diuina poteſtas tam nefandum in patrem ſcelus filij nõ diu tolerauit impunitum, ſed eum in breui, minime timentem, ſine liberis de medio tollens ſuo iudicio præſentauit.

Suſatũ obſidetur. Hoc etiam anno Theodericus archiepiſcop. Colonienſis, magno congregato ſuorum exercitu, ciuitatem Weſtphaliæ Suſatum obſedit, ſed ciuibus ſe fortiter defendentibus, eam obtinere non potuit, tandemq; concordia facta cum damno ſuo ad ſua remeauit.

MCCCCXLII.

Fridericus in regem coronatur. Hoc anno, qui fuit Friderici abbatis noſtri III. in menſe Iunio, Fridericus rex Rom. electus cum principibus & magna comitiua nobilium per Rhenum deſcendit nauigio vſque ad Bonnam, & vlterius equeſter ad Aquas grani, ibique per Theodericum archiepiſcopum Colonienſem in regem Romanorum ſolennitate conſueta vnctus & coronatus eſt. Coronari autem à Papa, propter ſchiſma, quod erat inter Eugenium & Felicem, diu diſtulit, tandem à Nicolao V. coronatus fuit.

Vini & frugum abundantia. Eodem anno vinum in magna copia creuit bonũ valde, & ſuaue ad bibendum, vendebaturq; plauſtrum pro duob. florenis, & in omni terra vini abundantia fuit. Erat enim æſtas temperatiſſima, & ad omnem creſcẽtiam victualium pulchre diſpoſita, quo factum eſt, vt & vini & frumenti copia proueniret. Sed & tempore meſſis aura fuit ſereniſſima, ita quod fruges ſine aliquo impedimento humiditatis collectæ, in multos annos ſine corruptione ſeruari potuiſſent.

Cardinalis Panormitanus dat Indulgentias huc.

Anno prenotato Fridericus abbas huius monaſterij, conſilio vſus amicorum, Nicolaum Panormitanum ordinis noſtri, olim in Sicilia abbatem, Romanæ eccleſiæ Presbyterum Cardinalem, & Baſilienſis concilij per Germaniam de Latere legatum, Franckfordiæ tunc exiſtentem in legatione acceſſit, eique præſentis monaſterij neceſſitatem & deſolationem expoſuit, rogans vt per largitionem indulgentiarum fidelium mentes, in ſubuentionẽ paupertatis tantæ, incitare dignaretur. Cui vir magnificus iuſta petenti liberaliter conſenſit, & magnas indulgentias v. annorum ſub forma quæ ſequitur conceſſit.

Copia Indulgentiarum.

Nicolaus miſeratione diuina Baſilicæ XII. *apoſtolorum ſanctæ Romanæ eccleſiæ Presbyter Cardinalis, Panormitanus vulgariter nuncupatus, ſacroſanctæ generalis Synodi Baſilienſis in ſpiritu ſancto legitime congregatæ vniuerſalẽ eccleſiam repræſentantis, per Germaniã legatus de Latere, vniuerſis & ſingulis Chriſti fidelibus, præſentes literas inſpecturis, ſalutẽ in Domino ſempiternam. Licet is, de cuius munere, vt ſibi à fidelib. digne & laudabiliter ſeruiatur, de abundantia ſuæ pietatis, quæ merita ſupplicum excedit & vota, bene ſeruientib. ſibi multa maiora retribuit, q̃ valeant promereri: nihilominus tamen deſiderantes Domino populũ reddere acceptabilẽ, & bonorũ operum ſectatorem, fideles ipſos ad cõplacendum ei, quaſi quibuſdã allectiuis muneribus, indulgentiis videlicet & remiſſionibus, inuitamus, vt exinde reddantur diuinæ gratiæ acceptiores. Cum itaq; (ſicut accepimus) monaſteriũ de Sponheim,*

Narratur monaſterij paupertas.

ordinis S. Benedicti, Moguntinenſis diœceſis, propter vrgentes guerras, & alias extremas conditiones cariſtiæ, & aliorum, quæ retroactis temporibus acriter viguerunt, ſuis reditib. & ædificiis multum fallatum & depauperatum exiſtat, ac paramentis, libris, & aliis clenodiis, neceſſariis ad diuinũ cultũ plurimum indigeat, adq; facultates fabricæ eiuſdem monaſterii minime ſufficiunt, propter quod Chriſti fideliũ ſuffragia noſcuntur plurimũ opportuna: Nos cupientes, vt dictũ monaſterium congruis honoribus frequentetur, ac in dictis neceſſitatibus eidẽ ſubueniatur, & vt fideles ipſi libentius eo confluant, nec non ad reparationẽ conſeruationemq; huiuſmodi manus promptius porrigant adiutrices, quo ex hoc ibidem dono cœleſtis gratiæ uberius conſpexerint ſe refectos, de omnipotentis Dei miſericordia, ac beatorum Petri & Pauli apoſtolorum eius, autoritate confiſi, omnib. vere pœnitentib. & confeſſis, qui ad dictũ monaſteriũ quibuſcunq; diebus, cauſa orationis & deuotionis acceſſerint, peccatorũ ſuorũ veniã imploraturi, vel qui ad fabricã luminaria, veſtimenta, aut aliqua alia ornamenta ad ipſius monaſterii neceſſaria, &

In his feſtis ſpecialiter accedens.

in feſtis S. Martini & octauis eiuſdẽ (ob cuius reuerentiã fundata eſt eccleſia in ipſo monaſterio) omniũ ſanctorum & ſanctarũ habentiũ octauas, ac patronorũ altarium omnium, ipſi eccleſiæ pertinentium, dictã eccleſiam deuote viſitandi, manus ipſas adiutrices porrexerint, aut in extremis laborantes quicquam facultatũ ſuarum legauerint, donauerint, aut miſerint ipſi monaſterio, quinq; annos & totidem quadragenas, de iniunctis eis pœnitẽtiis, miſericorditer relaxamus præſentibus perpetuo valituris. Voluimus autem, quod ſi dictis eccleſiæ & monaſterio aliquæ indulgentiæ quomodolibet conceſſæ fuerint, ad tempus vel in perpetuum adhuc duraturæ, vim roboris habeant, eas de nouo confirmantes tenore præſentium. Datũ in oppido Franckfordienſi, Moguntinenſis diœceſis, ſub noſtri Cardinalatus appenſione ſigilli, III. *nonas Auguſti, anno à natiuitate Domini* MCCCCXLII.

MCCCCXLIII.

Hyems fuit aſperrima.

Anno Friderici abbatis IV. fuit hyems longiſſima & valde frigida, quæ duxauit à feſto ſancti Martini quaſi vſque ad medium Maij, defeceruntque iumentis pabula, & in pluribus locis nec fœnum habebatur nec ſtramen, cogebantur pauperes ruſtici domorum ſuarũ ſtraminea tecta præ inopia deponere, & ſtramina, præ vetuſtate pene corrupta, iumentis in eſcam præparare. Multi etiam pecora ſua, propter defectum pabuli, mactare coacti ſunt: alij ea minantes in campos & nemora lupis voluntarie deuoranda expoſuerunt.

Sigiſmũdus epiſcopus Herbipolenſis propter nimiã ſtultitiam deponitur. Gottfridus fit epiſcopus Herbipolenſis.

Eodem quoque anno Sigiſmundus epiſcopus Herbipolenſis (de quo ſupra diximus) homo fatuus & omnino dementi perſimilis, propter nimiam ſtultitiam ſuam fugatus & in Saxoniam ad fratres ſuos remiſſus: qui poſuerunt eum, vt hominem deſtructum, in quodam caſtello perpetuo cuſtodiendum, pro ſuſtentatione eius non modicum ab eccleſia Herbipolenſi penſionem (vt ſuo loco diximus) recipientes. Iſto autem depoſito ſucceſſit electione capituli Gottfridus de Limpurg, præfuitque annis XII.

MCCCCXLIV.

Capitulum prouinciale 12. celebratur.

Anno Friderici abbatis noſtri V. X. die menſis Maii, quæ fuit Dominica cantate, capitulum ordinis noſtri prouinciale XII. celebratum eſt Erphordiæ in monaſterio S. Petri, in quo præſederunt abbates monaſteriorum ordinis noſtri, videlicet S. Petri ibidem, S. Galli, S. Ægidij Norinbergenſis, S. Stephani Herbipolenſis, in quo multa pro reformatione ordinis noſtri neceſſaria ſtatuta fuerunt.

Conuentus Principum.

Hoc ipſo anno Fridericus rex Romanorũ magnũ & inſignem conuentũ Principũ

Norinbergæ habuit, in quo multa pro republica, & maxime ſuper expeditione in Turcos fuerunt concluſa, quorum aut nullus aut paruus ſequebatur effectus. Eo enim tempore Turcus fines Chriſtianorum inuaſit cum magna multitudine: nam in die S. Martini anno prænotato inter Chriſtianos & Turcos bellum atrociſſimum, quale in Europa vix ſimile factum legitur, factum eſt, in quo diu anceps pugna conſeritur, ſed Turci tandem multitudine vicerunt. In hoc prælio plus quam octoginta millia hominum occiſa ſunt. Ibi Ladiſlaus Poloniæ rex, inſignis adoleſcens, qui & Vngariæ regnum armis petebat, & Iulianus Cardinalis S. Angeli, apoſtolicæ ſedis legatus, cum multis laudabilibus viris interierunt.

Bellũ inter Chriſtianos & Turcos atrociſſimũ.

Eodem anno ciues oppidi Suſatenſis in Weſtphalia, repudiato domino ſuo Theodorico archiepiſcopo Colonienſi, ſe Cliuenſi Domino ſubdiderunt. Hinc ſequuta ſunt inter eos multa mala, rapinæ, incendia & bella, cum maximo vtriusq; partis incommodo. Archiepiſcopus enim contra Cliuenſes & Suſatenſes, collecto ex Bohemia maximo exercitu, ſuisque adiunctis, Weſtphaliam cum magna potentia intrauit, incẽdio & rapina deuaſtans omnia, multaque caſtella, villas & munitiones circa Suſatum funditus deſtruxit. & tam nobiles quam ignobiles complures ſecum abduxit.

Bellum archiepiſcopi Colonienſis cõtra Weſtphalos.

Eodem quoque anno Fridericus rex Romanorum introduxit Armeniacos de Francia in Alſatiam, plus q̃ octoginta millia contra Suitenſes: & multa mala fecerunt in terra.

Fridericus rex Romanorum oppugnat Suitenſes.

Eodem anno magna inter ducẽ Lotharingiæ & Metenſes diſſenſio ſuborta eſt, quæ in tantũ creuit, quod dux contra eos procedens cum magno ſuorũ & Armeniacorum ex Francia exercitu, in breui omnia Metenſium caſtella & munitiones cepit, eosque ad petitionem pacis cum magno eorum incommodo & damno coartauit.

Bellum Metenſium.

Eodem etiam anno bellum inter Arnoldum ducẽ Gelriæ & Gerardum ducem Iuliacenſem factum eſt, in quo Iuliacenſes pauci numero magnam Gelrenſium multitudinem fugauerunt, nonnullis etiam occiſis, tandem concordia facta eſt.

Bellum Gelrenſium.

MCCCCXLV.

Hoc anno, qui fuit Friderici abbatis noſtri VI. obijt Fridericus epiſcopus Wormacienſis, qui expulſis monialibus Ciſtercienſis ordinis de cœnobio, quod hortus Mariæ (vulgariter Kirſchgarten) extra muros Wormacienſes appellatur, Canonicos de Windesheim reformatos ſub regula S. Auguſtini introduxit. Huic in epiſcopatu ſucceſſit electione capituli Ludouicus de Aſt, vtriusq; iuris Doctor, maioris eccleſiæ præpoſitus, & Ludouici ſereniſſimi principis Palatini Secretarius, vir bonus & Deum timens, præfuit diebus tantum XL. Enimuero cum eſſet homo prudens & amans Deum, conſiderauit quam ſit periculoſum regimen animarum, & ideo quorundam vſus conſilio amicorum, quadrageſimo poſt electionem ſuam die reſignauit epiſcopatum in manus electorum, malens à ſe in humilitate quietus conſiſtere, quam regiminis animarum curam cum ſui periculo ſubire. Poſt hunc in epiſcopum Wormaciẽſis eccleſiæ fuit electus Reynhardus de Sickingen, vir bonus & pacificus, qui præfuit eccleſiæ ſuæ ſatis & ſtrenue annis fere XXXVI.

Fridericus epiſcopus Wormatiẽſis moritur.
Ludouicus fit epiſcopus Wormatiẽſis.
Ludouicus epiſcopatum reſignat.
Reynhardus fit epiſcopus Wormatiẽſis.

Eodem anno concilio Baſilienſe adhuc perdurante, Iohannes epiſcopus Lauſanenſis, Guilermus Archidiaconus Metẽſis, Rudolphus de Rudersheim præpoſitus ſancti Pauli Wormacienſis, & Iohannes de Bachenſtein Archidiaconus Sagrabienſis, Iohanni abbati, (nam præfati concilij Baſilienſis cauſarum erant auditores) Burſfeldenſi cõmiſerunt, quatenus ordinarium diuinorum, modumque cantandi & legendi corrigeret pro vnione & capitulo noſtro annali, apocrypha reijceret, & ſuperflua amputaret, ſicut ex literis deſuper confectis patet, quarum Datum eſt *anno Domini* MCCCCXLV. XVII. *die menſis Iulii.*

Ordinarij noſtri vnionis correctio.

Hoc anno Ludouicus comes Palatinus Rheni, dux Bauariæ & Princeps elector, Ludouici Barbati quondã filius (de quo ſupra plura diximus) vxorẽ duxit filiã ducis Sabaudię Margaretham (ſicut diximus) de qua genuit Philippum Principem. Eodem anno Fridericus abbas huius monaſterij, cernens ſe propter inopiã loci & malitiã temporum nec in ſpiritualibus nec in temporalibus poſſe proficere, tædio affectus abbatiam in manus conuentus XIII. cal. Martij reſignauit, penſione annua pro vitæ ſuſtentatione congrua ſibi à conuentu addicta, ſuperuixitque poſtea annis XVIII.

Ludouicus Palatinus ducit vxorẽ.
Fridericus abbatiam reſignat.

DE CONRADO HVMBRECHT, HVIVS MONASTERII SPONheimenſis Abbate XXI. qui præfuit annis XVI. diebus XX. & de variis geſtis tam eius quam illius temporis.

VACANTE igitur abbatia huius monaſterij poſt liberã reſignationẽ Friderici de Nackheim vltimi abbatis, anno & die præſcriptis, monachi huius cœnobij, qui tũ pauci erant numero, ne diutius viuerent ſine paſtore, mox eodẽ die, XIII. cal. Martij ad locũ capitularẽ in vnũ conuęniẽtes, concorditer in abbatẽ elegerũt Conradũ Humbrecht de Gau-

Cõradus fit abbas 21.

Odernheim, alio nomine vulgariter Schiltvveck vocatũ, qui per Theodericũ archiepiſc. Mogunt. confirmatus, & per eius in pontificalib. Vicariũ benedictus, præfuit huic monaſterio annis XVI. & diebus XX. Hic fuit oriundus de Odernheim honeſtis parentib. natus, ex proſapia militari, qui in iuuentute ſua ad monaſteriũ traditus, mores quos reperit imitatus eſt. Fuit autem ſecularis, leuis & inconſtans, qui ludis & cõmeſſationib. nimium delectari conſueuit, & parũ imo penitus nihil de religione curabat.

In principio fuit diſſolutiſſimus.

Ordinatus autẽ in abbatem priſtinos mores prauos non ſtatim mutauit, ſed per annos aliquot diu noctuq; cõmeſſationibus, & ludis taxillarijs, alijsq; intentus, nihil omnino curare de profectu monaſterij videbatur. Non. n. raro, ſed ſępe & multũ taxillario ludo ſubſtantiã monaſterij turpiter diſſipauit, aliquando x. aliquando xx. florenos, aut plauſtrũ vini, aut annulos ex digitis in ipſo vanitatis ſtudio ſimul amittendo expoſuit.

Poſtea emẽdauit ſe cõpetenter.

Tandẽ poſt aliquot annos metu reformationis Burſfeldenſis, cuius tunc fama percelebris erat, & Nicolai Cuſani apoſtolicæ ſedis legati, qui multos ſubire reformationem aut monaſteria dimittere compellebat, deterritus, ſe quantũ ad prouidã gubernationẽ rerum temporaliũ pertinet, ſatis emendauit, ludos, cõmeſſationes, & vagos diſcurſus, quib. eatenus operã dederat, intermiſit, & monaſterij profectui ſtudioſius intendit. Veruntamẽ mores tam ſuos q̃ ſubditorũ ad puritatẽ regulę non correxit, nec emendare defectũ ſpiritualis inſtitutionis curauit.

Debita reperit mille ſexaginta florenorum.
Ædificia per eũ conſtructa.

Reperit autẽ ſtatũ monaſterij in temporalib. nimis tenuẽ & exhauſtũ, & plus q̃ in mille ſexaginta florenis creditoribus obligatũ. Verum poſteaq̃ erga profectũ monaſterij cœpit intendere animũ, infra paucos annos maiorẽ partẽ debitorum exſoluit, & plura denuo ædificia conſtruxit. Inter alia enim conſtruxit eam domũ quæ nunc eſt coquina, & illã quæ hodie eſt piſtrinũ, pro quarũ impenſis plus q̃ cxxx. florenos (iuxta computationis ſuę teno: ẽ) expoſuit: molendinũ quoque inferius à fundamentis reparauit, vineas de nouo plures non ſine magnis expenſis plãtauit, & piſcinas duas in integrũ reparauit. Alia quoq; nonnulla, tam in curtibus extra, q̃ in monaſterio intra ædificia, horrea, domus & ſtabula conſtruxit, quorũ omniũ ſingulariter facere mentionem ſuperfluum iudicamus.

MCCCCXLVI.

Ludouicus Prior 28. moritur.
Iohannes Prior huius loci 29. inſtituitur.

Anno Conradi abbatis I. obijt Ludouicus Prior huius monaſterij, XXVIII. in ordine Priorũ à principio fundationis, qui poſt Fridericũ, anno Gobelini abbatis VI. mortuũ, fuit inſtitutus, & præfuit in officio prioratus annis ferme VI. homo mundanus, qui parũ de religione curaret. Poſt hũc in Priorẽ XXIX. fuit ſubſtitutus Iohannes Mariæ, qui etiã aliquãdiu officiũ Cellerarij ſimul cum Prioratu tenuit, propter paucitatẽ perſonarũ, manſitq; Prior annis ferme XIV. vir magis ad temporalia natus, quã ad curas monaſticæ diſciplinæ. Contigit autẽ in illo tempore aliquando, ipſum & Priorẽ eſſe & totũ repræſentare conuentum, eo ꝙ præter ipſum nõ eſſet in cœnobio monachus vllus. Abbas. n. ſeorſum habebat manſionẽ ſuam, pariformiter Fridericus de Nackheim olim abbas, qui reſignauerat, aliquãdo in monaſterio in domuncula propria, aliquando in Creutzenacht morã trahere conſueuit: eratq; monaſteriũ præſens, quondã monachis plenum, deriſioni ruſticorũ expoſitum, dum quaſi prouerbio ſumpto de ipſo vulgariter diceretur: *In monaſterio Sponheim ſunt duo abbates, & monachus vnus, cuius altera pars conuentus eſt.* Numerus tamen perſonarum ex monachis alienis augebatur.

Prouerbium de monaſterio.

Mare terminos ſuos exiens centum millia hominum ſubmerſit.
Tonitrua & coruſcationes horribiles.
Ventus magnus & frigidus.
Sata & vineta frigore perierunt.

Anno Domini prænotato, die menſis Aprilis XVII. quæ fuit Dominica Palmarum, in nocte mare in partibus circa Dordracũ terminos ſuos cum maximo impetu, diſſoluto aggere, exiuit, & plus quam centum millia hominum cum omnibus rebus & pecoribus miſerabili calamitate ſubito & inopinate ſubmerſit. Eodem quoque die Palmarum tonitrua & coruſcationes fuerunt horribiles in comitatu Zutphanienſi, intantum quod fulgetra cadens de nubibus in eccleſiam beatæ ſemper virginis Mariæ in oppido Zutphaniæ turrim & campanas conſumpſit, hominesque plures grauiter læſit, & XIII. numero interfecit. Eodem quoque die ventus magnus & frigidus ab Aquilone veniens per aſcẽſum Rheni, tantam copiam niuis adduxit, quod omnibus vijs niuibus oppletis, nemo extra domum quoquam egredi potuiſſet. Et eiuſdem menſis Aprilis die penultima in multis locis ſata & vineta frigore nimio læſa perierunt.

Archiepiſcopus Colonienſis rurſus magno exercitu intrat Weſtphaliam.

Anno prænotato Theodericus archiepiſcopus Colonienſis cum magno ſuorum exercitu iterum intrauit Weſtphaliam contra Suſatenſes, ſed magno ſuo ſuorumque damno & incommodo. Ciues enim egreſſi viriliterque pugnantes ducentos ex melioribus nobilioribusque de parte archiepiſcopi viros ceperunt, eoſque ad oppidum captiuos introducentes, non prius, quam ſe magna pecuniarum ſumma redimerent, liberos dimiſerunt, à quibus plus quam quinquaginta millia extorſerunt.

Eodem

Eodem quoque anno baſtardus Philippi ducis de Burgundia, cupiens potiri dominio Treuirorum, duos ex ciuibus non infimos, quorum alter de militari genere ortus Wigandus Schenck, alter Iohannes Longus dicebatur, ſecreto conuenit, eosque promiſſa magna pecunia, in traditionem ciuitatis animauit. Cum autem ſuper traditione huiuſmodi conſilium de modo haberēt, in quodam hoſpitio in oppido Lutzenburgenſi, contigit nutu diuino famulam domus eorum audire tractatum, per quam auiſati Treuirēſes, ipſos traditores tormentis expoſuerunt, confeſſosque capitibus amputatis in quatuor partes diuiſerunt. Huius facti hiſtoria in carmine vulgari longo tempore poſtea decantatur à pueris, quę iam pene à memoria hominum aboleuit, in quo Bulmannus Magiſter ciuium & alter dictus Magiſter Michael, qui primus in traditores manum iniecit ad capiendos, introducuntur.

Ciuitatis Treuirenſis attentata traditio.

MCCCCXLVII.

Anno Conradi abbatis noſtri II. celebratum fuit ordinis noſtri capitulum prouinciale XIII. in monaſterio Petri domus in Conſtantia, VII. die menſis Maij, quæ fuit Dominica Cantate, cum continuatione dierum ſequentium, in quo præſederunt ordinis noſtri abbates, Petri domus ibidem, S. Ægidij Nurenburgenſis, S. Stephani Herbipolenſis, & ſancti Gothardi Hildensheimenſis. Multa in eo capitulo pro reformatione ordinis fuerunt decreta.

Capitulum prouinciale 13. celebratur.

Eodem anno poſt natiuitatem S. Iohannis Baptiſtæ, Theodericus archiepiſcopus Colonienſis conductis ex Bohemia XXVI. millium armatorum, vna cum Saxoniæ duce, & epiſcopo Hildensheimenſi, proceſſit denuo cum innumerabili exercitu contra ciues Suſatenſes in Weſtphalia, & contra ducem Cleuenſem, & multa damna fecit in terra, Suſatum tamen non obtinuit. Obſidione autem ſoluta Bohemi omnem terram ducis Montenſis peruagantes, incendio & rapina deſolauerunt, eccleſias & monaſteria omnibus rebus & ornamentis ſpoliauerunt: ſacra Dominici corporis vaſa, fuſo in terram Sacramento, rapuerunt, moniales Deoque ſacratas virgines, quas ſenium ornauit, igni combuſſerunt, iuuenculas autem & pulchras abduxerunt in Bohemiam captiuas, quibus incredibili furore libidinis palam abutebantur.

Archiepiſcopus Colonienſis Bohemorum auxilio Suſatū obſidit. Immane ſcelus Bohemorum.

MCCCCXLVIII.

Hoc anno, qui fuit Conradi abbatis noſtri III. reformātur duo ordinis noſtri monaſteria in Colonia, S. Martini videlicet & S. Panthaleonis, & ad capitulum & vnionem obſeruantiæ Bursfeldenſium ſuſcepta fuerunt.

Duo monaſteria in Colonia reformantur.

Eodem anno calend. Septembris, hoc eſt, in die ſancti Ægidij ſolis defectio fuit.

Defectio ſolis.

Hoc anno Conradus abbas curtes illas in Winsheim, quas abbas Bernhardus olim, (vt ſupra diximus) anno ſuo XXXVI. ſine conſenſu fratrum ſuorum alienauit, à Mainhardo de Coppenſtein repetiuit, conueniens eum corā aduocatis * Principum in Creutzenacht, Friderico de Lerenſtein & Iohanne de Wachenheim, producens quorundam teſtimonia, qui reuocationem Bernhardi abbatis iam mortui ſuper iniuſta alienatione earundem audierant. Vnde aduocati, partibus auditis, commiſerunt abbati, vt petitionem ſuam redactam in ſcriptis alia vice præſentaret, Mainhardusque ſimiliter in ſcriptis reſponderet, quo facto, ſe velle quod iuſtum eſſet decernere. Fecit abbas quod iubebatur, petitionemq; ſuam contra Mainhardum aduocatis præſentauit in ſcriptis. Verū aduocati, ſiue curis nimijs impliciti fuerunt, ſiue parti aduerſæ (quod tum credebatur à multis) nimiū inclinati poſtulatione abbatis & cōuentus recepta, ſententiā diſtulerunt, verbis bonis animum abbatis ſuſpendentes de die in diem, iam hoc nunc illud pro impedimento allegantes, & ſic negotium pendet vſque in præſens.

Conradus abbas curtes in Winſheim repetit.

** Vogt, oder Fauth.*

Eodem anno dudū inter Wilhelmū Saxoniæ, & Philippū Burgundię duces diſſenſione pro ducatu Lutzenburgenſi, altero ius hæreditariū, altero pignoraticiū allegante, ſuborta, finis tandē diſſenſioni imponitur. Cum Nobiles & incolæ terræ Lutzenburgēſis dominam ſuā duciſſam Bauariæ contemptui habere cœpiſſent, & Fridericus Rom. rex ducatū ipſum duci Saxoniæ, Wilhelmo præfato tradidiſſet pro certa ſumma pecuniarū, comitem quendā de Glichen cū exercitu illo miſit, qui ducatū nomine ſuo gubernandū ſuſciperet. Veniens autē ad Lutzenburg præfatus comes de Glichen, maiorē terræ illius partē obtinuit, & diſpoſitis per regionē militibus, ipſe cū aliquib. in oppido Lutzenburg reſedit. Interea cū Domina terræ Saxones haberet infenſos, Burgūdiæ ducē Philippū fecit occulte vocari, omne ius ſuū in manus eius promittēs ſe traditurā. Itaq; nacta oportunitate dominus Philippus miſit illuc Capitaneū ſuū cum decē millib. equitū, Saxonibusque minus caute agentibus, Burgundiones in mēſe Nouembri quadā nocte, traditione quorundā ci-

Diſſenſio ducorum ducū pro Ducatu Lutzenburgēſi.

Comes de Glichē Lutzenburg obtinet armis.

Ducatus Lutzenburgenſis venit ad Burgundiones.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

uium intromiſſi, oppidum Lutzenburg & arcem obtinuerunt, Saxonib. fuga lapſis. Et hic ducatus Lutzenburgenſis ad imperium ducis Burgundiæ acceſſit, manetq; ſub illo vſq; in præſentem diem.

Concilium Baſilienſe terminatur.

Hoc anno concilium Baſilienſe, quod multis annis durauerat, terminatur.

MCCCCXLIX.

Peſtis magna.

Anno Conradi abbatis IV. magna in omni Alemannia peſtilentia fuit, quæ multa millia hominum in breui tempore miſerabili plaga conſumpſit.

Bellū inter Marchionē Brandēburgenſem & Nurenbergenſes.

Eodem anno Marchio Brandenburg. Albertus, in auxiliū nonnullis principib. conſpiratis, ſcilicet archiepiſ. Moguntino, Marchione Badēſi, comitib. de Wirtenberg, epiſcopo Bambergenſi, & epiſcopo Eiſtatenſi, contra ciuitates & oppida Imperii, & præcipue aduerſum Nurenbergenſes (quib. infeſtiſſimus erat) mouit exercitum, cæde, incendio, præda, & agrorū deuaſtatione, vinearumq; exſtirpatione, in eos per annū & VI. menſes nimis inhumaniter ſæuiens. Ciues autē primo impetu, terrore perculſi, intra muros ſe cōtinuerunt. Poſtea comparato exercitu, principum agros potenter inuadunt, igne, ferro, & prœda cuncta deuaſtare cœperunt: donec tandem exhauſtis vtriuſque partis promptuarijs inire concordiam & pacem ſeruare coacti fuerunt.

MCCCCL.

Iubilæum Romæ celebratur magnus.

Anno Conradi abbatis V. maximus concurſus populorū ex omni Chriſtianorū orbe factus eſt Romā, pro indulgentijs & remiſſionib. Iubilæi: tantaq; fuit multitudo hominū peregrinorū Romæ, ꝙ domos, & plateas omnes repleuerunt, & tāta præ multitudine preſſura ducenti fere homines in ponte S. Angeli quadā die in Tyberim de ipſo ponte prolapſi fuerunt, vrgentib. ſe hominib. mutuo ante & retro ad tranſeundū. Iacobus etiā archiepiſ. Treuirenſis, adunato ſibi Conrado epiſcop. Metenſi, cum centū & quadraginta equitibus pro indulgentijs Iubilæi Romam proficiſcitur, ſuſceptusque honorifice à Papa Nicolao V. multa pro decore Treuirenſis eccleſiæ impetrauit. Inter quæ illud fuit præcipuum ſedis apoſtolicæ indultum, quod in ciuitate Treuirenſi Gymnaſium poſſet inſtituere generale, in quo omnium facultatum Præceptores haberentur.

Ludouicus Palatinus moritur.

Anno Iubilæum præcedente, hoc eſt, Conradi abbatis noſtri IV. in die S. Hyppoliti martyris, obijt Chriſtianiſſimus Princeps, Ludouicus comes Palatin. Rheni & dux Bauariæ, Archidapifer & Princeps Elector, relinquens vnicū filium Philippū, inclytum Principē, primum annū ætatis agentē, cui tutorē conſtituit Fridericū fratrē ſuum, cōmendans ei ipſum filium, vxorē & omnia quæ ſui iuris habebat, ita videlicet, vt quamprimū filius annum ætatis XVIII. attingeret, ei paternū ducatum cum omnib. pertinentibus ad eum ſine contradictione reſtitueret. Hiſq; ſic diſpoſitis obijt, in eccleſia ſancti ſpiritus ſepultus. Itaq; poſt obitum fratris Fridericus ducatum eius omnem gubernandum ſuſcipiens, vſque ad mortem ſuam per annos XXVI. vſque ad annum ducis Philippi XXVII. ſtrenue gubernauit, defendit & auxit, & multa bella committens, neceſſitate impulſus, vbique fortunatus omnes aduerſarios ſuos feliciter ſuperauit.

Maior eccleſia Spirenſis cōburitur.

Anno autem prænotato Dominicæ incarnationis MCCCCL. VI. die menſis Maij poſt mediū noctis circa primā horam, per incuriā & negligentiam eorum, qui organum in die reformauerant, magnus in eccleſia maiori Spirenſi incēſus eſt ignis, qui totum ædificium corporis eccleſiæ, tectum, organum, turrim & campanas conſumpſit.

Ars impreſſoria inuenitur.

His quoq; temporib. ars imprimendi & characterizandi libros à nouo reperta eſt in ciuitate Moguntina, per quendā ciuē, qui Iohannes Gutenberg dicebatur, qui cum omnē ſubſtantiā propter nimiā difficultatē inuentionis nouæ in eam perficiendā expoſuiſſet, cōſilio & auxilio bonorum virorū, Iohanis Fuſt & aliorum adiutus, rem inceptam perfecit.

Primus huius artis dilatator fuit Peter Scheffer von Gernsheim.

Primus autē huius artis dilatator fuit poſt ipſum inuentorem Petrus Opilionis de Gernsheim, qui multa volumina ſuo tempore impreſſit. Morabatur autem præfatus Iohannes Gutenberg Moguntiæ in domo, dicta zum Iungen, quæ domus vſque in præſentem diem illius nouæ artis nomine dignoſcitur inſignita.

MCCCCLI.

Capitulum prouinciale 14. celebratur.

Apoſtolicæ ſedis Legatus interfuit Capitulo.

Anno Conradi abbatis noſtri VI. celebratum fuit XIV. ordinis noſtri prouinciale capitulum, XXIII. die mēſis Maij, quæ fuit Dominica IV. poſt feſtū Paſchatis, cum cōtinuatione dierum ſequentiū, in monaſterio S. Stephani Herbipolenſis, Nicolao de Cuſa, cardinali tituli S. Petri ad vincula, apoſtolicæ ſedis legato præſente ac capitulo præſedente, vna cū abbatibus S. Ægidij Nurenbergenſis, S. Burckhardi Herbipolenſis, S. Petri in Erphordia, & S. Gothardi in Hildēsheim, in quo quidē capitulo multa pro reformatione ordinis per præfatū Cardinalē & patres fuerunt tractata. Deniq; omnes abbates tūc præſentes pro ſe, & abſentiū procuratores pro his quorū procuratores erāt, ad ſancta ſanctorū, in man⁹ cardina-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

lis, poſt decantatam per eum miſſam, ſtantes ante altare S. Stephani, iurauerunt, quod ſub pœna omnium dignitatum & priuilegiorum, infra vnius anni ſpatium, reformationem dudum concluſam vellent ſine dilatione aſſumere, & tam in ſe quam in ſubditis ſecundum regulam & ſtatuta Patrum fideliter conſeruare. O quam multi deinceps, non curantes facta, periuri fuerunt. Magnam diligentiam fecit pro reformatione ordinis noſtri præfatus Legatus Nicolaus de Cuſa, & non modicum profecit. Inprimis enim poſt Capitulum fecit vnam conſtitutionem de modo & forma reformationis & viſitationis, in qua ſatis diffuſe de monaſticæ inſtitutionis integritate & conuerſatione tractauit. Obſeruantiam quoque & vnionem Patrum reformatorum de nuncupatione Burſfeldenſium (quæ tunc nouella erat) primus confirmauit, quæ tamen poſtea per papam Pium II. denuo confirmata eſt, anno videlicet Conradi abbatis noſtri XIII.

Conſtitutiones fecit pro reformatione.

Eodem anno Fridericus rex, Ladislao Vngariæ & Bohemiæ rege Alberto fratre Duce Auſtriæ, ac magno procerum exercitu comitante, Italiam cum ſponſa Helionora filia Etvvardi regis Portugalliæ, ingreditur, & XVI. die menſis Martij coronam ferream, quam Mediolani ob Ducis pertinaciam ſuſcipere non potuit, de manu vnius Cardinalis per papam ad hoc ordinati ſuſcepit. Deinde XX. die eiuſdem menſis Martij, quæ fuit Dominica Lætare, in medio Quadrageſimæ, Nicolaus papa V. regem in eccleſia S. Petri cum magno honore corona aurea ſolenniter decorauit. Poſtea diſcedens ab Vrbe iter diuertit ad Neapolim, vbi nuptiis cum deſponſata celebratis, ſalutatoque rege Aragonum Alphonſo, ad propria remeauit.

Fridericus rex Romanorū in Italiam proficiſcitur.

Coronatur Romæ à Nicolao papa 5.

Hoc ipſo quoque anno (ſicut diximus) Papa Nicolaus V. Legatum de latere in Alemanniam miſit cum indulgentijs Iubilæi & auctoritate magna, Nicolaum de Cuſa, patria Moſellanum, ſacroſanctæ eccleſiæ Romanæ tituli S. Petri ad vincula Presbyterum Cardinalem, epiſcopum Brixenſem, virum vndecunque doctiſſimum, & Chriſtianæ fidei zelatorem præcipuum, ad reformandum inter Principes Alemanniæ pacem & excitanda corda fidelium in ſubuētionem Græcorū, qui tunc à Mahumete Amorati filio Principe Turcorū oppugnabātur. Venit ergo ad Treuirim Legatus Apoſtolicus, & deinde ad alias Germaniæ ciuitates, & tā per ſe in propria perſona, q̄ per alios viros cōplures eruditos, multos in publico fecit ſermones, exhortando fideles in ſubuentionē Chriſtianæ fidei periclitātis.

Legatus Apoſtolicus venit in Germaniam.

MCCCCLII.

Hoc anno, qui fuit Conradi Abbatis noſtri VII. Fridericus Comes Palatinus Rheni & Dux Bauariæ, frater Ludouici pij (de quo ſupra diximus) Idibus Ianuarij, hoc eſt, in octaua Ephiphaniæ Domini, conſenſu omnium procerum & Comitum Palatinatus, autoritate quoq; Apoſtolica & confirmatione, aſſumptus eſt in tutorem & gubernatorem, ac in patrem Philippi infantis filij fratris ſui, cum titulo & prærogatiua principatus electionis imperij Romani, ſimul & Palatinatus Rheni, vt Princeps Elector Imperij ab omnibus haberetur & eſſet. Huius prærogatiuæ conſtitutio inprimis diſplicuit Theoderico archiepiſcopo Moguntino, Duci quoq; Stephano Geminipontenſi, Iacobo Marchioni Brandenburgenſi & eius filio, Comitibus quoq; de Lutzelſtein, qui in vnum cōſpirantes multa cōtra Ducem Fridericum machinati ſunt. Poſt multas autē iniurias ſibi à præfatis comitibus de Lutzelſtein (qui tunc erant valde potentes) Dux Fridericus diutius diſſimulare nequiēs Lutzelſtein anno prænotato cum valido ſuorum exercitu firmiſſima obſidione per duos menſes & dies ſeptem vallauit, & tandem in vigilia S. Martini epiſcopi caſtrum cum oppido violenter obtinuit. Comites autem ſe fuga ſaluantes, omnia quæ habebant amiſerūt: & ſic totus Comitatus de Lutzelſtein vſq; in præſentem diem Palatinatui ſubiectus eſt. Eo tempore Schaffhardus comes de Liningen, Ducis Friderici familiaris & conſiliarius, à Comitibus præfatis in arce Lutzelſtein tenebatur captiuus, quem Dux ipſe obtenta victoria, cum magno gaudio liberauit. Altera vero poſt feſtum S. Martini die, Sinhartzhuſen, cuius tertia pars erat præfatorum Comitum obſedit & obtinuit.

Fridericus Palatinus pro Philippo imperium ſumit.

Lutzelſtein capitur à Friderico Palatino.

Schaffhardus comes de Lyningen ex captiuitate liberatur.

Hoc ipſo anno Nicolaus Cuſa Cardinalis, & Apoſtolicæ ſedis Legatus, ordinariū diuinorum reformationis & vnionis noſtræ Burſfeldenſis, per certos Abbates correctum & emendatum (vt nunc eſt) diligenter examinans, autoritate Apoſtolica confirmauit.

Ordinarium vnionis Burſfeldenſis cōfirmatur.

MCCCCLIII.

Anno Cōradi abbatis noſtri VIII. reformatum eſt monaſterium S. Iohānis Baptiſtæ in Ringauia, ordinis noſtri, per monachos vnionis Burſfeldēſis de cœnobio S. Iacobi prope Moguntiam aſſumptos, autoritate & iuſſione Theoderici archiepiſcopi Moguntini. Hanc reformationem Nicolaus Cuſa Cardinalis prædictus, & Rodolphus de Rideſheim, Epiſcopus Vratiſlauienſis, magnopere promouerunt, quæ vt fortius poſſet in ſuo

vigore perſiſtere, cœnobium monialium ſub pede montis, quod Clauſula dicebatur, cum omnibus reditibus & prouentibus ſuis, præfato monaſterio reformato, expulſis monialibus, quæ & paucæ erant & diſſolutiſſimæ conuerſationis, in perpetuum annexerunt.

Conſtantinopolis à Mahumeto capitur.

Eodem anno Mahumetes Turcorum Imperator, anno imperij ſui tertio, famoſiſſimam illam Græcorum vrbem Conſtantinopolim, 3. cal. Iulij, maxima vi armorum terra marique expugnans, quinquageſimo die obſidionis cepit, omneſque vtriuſque ſexus homines, qui ætatis ſextum annum exceſſiſſent, occidit. Conſtantinum Paleologum Imperatorem capite truncauit, & monachos multis tormentis affectos crudeliter interfecit. Ibi infinita millia hominum occiſa ſunt, ita vt tota ciuitas, quaſi flumine quodam, ſanguine exundaret. Virgines autem & moniales, decoraſque mulieres, poſt inauditum furorem libidinis in eas perpetratum, Turci miſerabili cruciatu peremerunt. Nihilo minus Patriarcha Græcorum cum multis Chriſtianis aufugiens, ſaluatus eſt. Ea tempeſtate nefandus ille Turcorum Imperator, regia ciuitate obtenta, omnes eccleſias prophanauit, templum S. Sophiæ toto orbe famoſiſſimum, ſtabulum equorum conſtituit, omnes reliquias ſanctorum, quas reperit, in lutum proijci, & militum ſuorum ab equis conculcari præcepit. Verum cum milites oſſibus mortuorum tantam inferre contumeliam recuſarent, prior ipſe cum equo ſuper Diuorum reliquias truculentius inſiliit, & conuerſus ad milites iratus dixit: *Quicunque me ſequutus non fuerit, per Mahumetem magnum Dei nuncium hoc die morietur.* Vnde perterriti milites Sanctorum reliquias, ſuper lutum diſperſas, equorum ſuorum diſcurſu & conculcatione in profundum luti (proh nefas) demerſerunt. Sacros etiam fidei Chriſtianæ & orthodoxorum Patrum libros, quotquot inuenit Dei crudeliſſimus hoſtis, nauibus perforatis imponi fecit, & in profundum maris demergi, ne qua ibi dimitteretur occaſio ſcientiæ fidei Chriſtianæ. Conſtantinopoli autem capta, totius imperij Græcorum conſequenter crudelis inimicus obtinuit principatum, noſtris Imperatore & Principibus, præter verba nihil in contrarium facientibus.

Virgines cõſtuprantur & poſtea occiduntur.

Reliquiæ ſanctorum in lutum diſperſa conculcantur.

Libri nauibus perforatis impoſiti demerguntur in profundum.

Bellũ inter regem Poloniæ & Magiſtrũ Teutonicorum.

His quoque temporibus Pruteni aduerſus Magiſtrum Teutonicorum conſpiratione facta, quinquaginta quinque ciuitatum & oppidorum tumultum in eum ſuſcitant, quorum maior pars non diu poſtea defecerunt ab ipſis Teutonicis, & ſe Regi Poloniæ ſubdiderunt. Ordo dehinc inter eos grauiſſimo bello, rex deuictis Teutonicorum copijs, oppida eorum capit; inprimis Montem regium, Mariæque montem, cum alijs; principale quoque oppidum Dantiſcum ad Polonos defecit. Itaque victus Magiſter, qui Regibus quondam comparari poterat, cum ſuis Teutonibus, & pene dominatu amiſſo, Barbaris cedere & ſubeſſe coactus eſt. Hoc illi propterea, quod ſui nimis pro libito in ciues tyrannidem agerent, accidiſſe dicitur.

MCCCCLIV.

Capitulum prouinciale 15. celebratur.

Anno Conradi abbatis noſtri IX. celebratum fuit XV. ordinis noſtri Capitulum prouinciale in monaſterio S. Marcellini & Petri in Selgenſtat, XII. die menſis Maij, cum continuatione dierum ſequentium, & fuit Dominica tertia poſt feſtum Dominicæ reſurrectionis; in quo præſederunt Wolfframus in Hirſavv, Chriſtianus S. Petri in Erphordia, Vdalricus in Wiblingen, & Bertholdus S. Stephani in Herbipoli, monaſteriorum ordinis clariſſimi Abbates, & ibi multa pro reformatione ordinis ſtatuta fuerunt.

Dracolus Wayda tyrannidem exercet in Walachia inauditam. Idem ad fidem conuerſus baptizatur.

His temporibus tyrannidem inauditam & incredibilem in Walachia exercuit Dracolus Wayda, Princeps ſeu Capitaneus gentilis crudeliſſimus, qui multa millia hominum vtriuſque ſexus & ætatis innocentes occidit, maxime Chriſtianos, nouo & inaudito prius genere tormentorum. Qui tandem captus à Matthia rege Vngariæ, conuerſuſque ad fidem baptizatus, & poſt aliquot annos ſuo dominio reſtitutus, bene & modeſtiſſime deinceps conuerſatus eſt, & multa bona fecit. Eius crudelia geſta partim vno libello circumferuntur vulgari lingua impreſſa.

Imperator Turcorum Myſiam & Walachiã armis obtinet.

Anno quoque prænotato Mahumetes Imperator Turcorum Myſiam inferiorem & Walachiam, dedentibus ſe Principibus non habentibus auxilium, obtinet.

Cœnobium Clauſa Eberhardi fundatur.

His quoq; temporibꝰ cœnobium in diœceſi Treuirenſi fundatur, nõ longe à Berncaſtel & Cuſa, canonicorum regularium de reformatione Windesheymẽſi, ꝙ Eberhartzclaus dicitur, ex oblatione fidelium. Quidam enim pauper Villanus de villa de littore Moſellæ conſtituta, quæ Pitzbort nuncupatur, oriundus, paruum ibi tugurium fecit, in quo imaginem beatæ Mariæ ſemper virginis, filium in ſinu hora veſperarum tenentis collocauit, de qua multa ferebantur miracula, factuſque eſt ex illo tempore ad ipſam iconem populorum concurſus, vſque in præſentem diem, de quorum eleemoſynis cœnobium ibidem conſtructum eſt, & in neceſſariis ſufficienter prouiſum; qui ruſticus, quia dicebatur

Eberhar-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Eberhardus, nomen loco Clauſa Eberhardi dedit. Huius cœnobij fundationem Iacobus Archiepiſcopus Treuirenſis confirmauit, & eccleſiam nouam in perſona propria conſecrauit. Idem archiepiſcopus Treuirenſis conuentum minorum in Confluentia reformauit, & canonicos regulares de Windesheim bene reformatos in nouo monaſterio non procul à Confluentia in quadam inſula Rheni iuxta Vallendor inſtituit.

Cœnobium regularium in inſula inferiori fundatur.

MCCCCLV.

Anno iſto, qui fuit Conradi abbatis noſtri x. Dux Ludouicus cognomento Niger, Comes in Veldentia, filius Stephani comitis Palatini Rheni Duciſque Bauariæ & Comitis in Zvveinbrucken, & frater Ducis Friderici in Simeren, ſe contra Fridericum Palatinum, tutorem Philippi Principis noſtri erexit, prædas & incendia in Principatu eius hinc inde exercuit. Hunc Fridericus Dux ſemel, ſecundo, & tertio per literas charitatiue monuit, vt à male cœptis deſiſteret, & ius alienum non iniuriâ temeraret. Vt autem ſe contemni ab illo vidit, non amplius diſſimulandum fore ratus, oppidum Montis Zaberniam, quod Ludouicus Dux in præſidium habuit, obſidione vallauit, quod tribus diebus & v. hebdomadibus expugnatum, tandem in die ſancti Tiburtij martyris obtinuit. Verum poſtea in quadam concordia præfatum oppidum Bergzabern, ad inſtantiam amicorum, præfato Duci Ludouico reſtituit; ſub ea videlicet conditione, quod contra ipſum Palatinum nihil in poſterum præſumeret & ageret; quod tamen (vt patebit) non cuſtodiuit. Dehinc magnanimus Princeps Fridericus Comes Palatinus præfatus, inſolentia Richardi à Hoenburg prouocatus, caſtellum quod Cleberg dicitur, non procul à Weiſenberg obſedit, illudque cum omnibus pertinentijs ſuis in biduo capiens acquiſiuit.

Diſſenſionis inter Palatinū & ducē Ludouicū initium.

Bergzabern à Friderico Palatino capitur.

Cleberg à Friderico Palatino capitur.

Anno Domini prænotato feria tertia poſt Dominicam Palmarum obijt Gottfridus Epiſcopus Herbipolenſis, cui Iohannes de Grumbach ſuccedens præfuit annis XII. homo bellicoſus; & quamuis indoctus, tamen cleri amator atque defenſor, & bene rexit eccleſiam ſuam.

Iohannes fit Epiſcopus Herbipolenſis.

His quoque temporibus in præfata diœceſi Herbipolenſi, non procul ab Hippohnen*, in quodam loco qui Bircklingen dicitur, in ſolitudine, quædam imago beatæ Mariæ ſemper virginis, in quadam arbore poſita, multis cepit coruſcare miraculis, ad quam maximus populi concurſus factus eſt, & multæ fidelium oblationes impenſæ, per quas temporis ſucceſſu monaſterium Canonicorum regularium de reformatione Windesheimenſi fuit conſtructum & ſufficienter prouiſum.

Cœnobium Bircklingen fundatur.

MCCCCLVI.

Anno Conradi abbatis noſtri XI. celebratum fuit in monaſterio ſancti Petri in Erphordia XVI. Capitulum ordinis noſtri prouinciale, Dominica tertia poſt feſtum Dominicæ reſurrectionis, cum continuatione, (vt moris eſt) dierum ſequentium; in quo præſederunt Bertholdus S. Stephani Herbipolenſis, Iohannes S. Michaelis Hildensheimenſis, Vdalricus in Blaburen, & Lupertus S. Iacobi prope Moguntiam, monaſteriorum ordinis noſtri præclari abbates. Multa in iſto Capitulo pro reformatione & conſeruatione ordinis noſtri ſtatuta fuerunt.

Capitulum prouinciale 16. celebratur.

Eodem anno VIII. die menſis Maij obijt in palatiolo Iacobus de Sirck Archiepiſcopus Treuirenſis; cuius corpus Treuirim relatum, ante ſummum altare in eccleſia beatæ Mariæ ſemper virginis tumulatur, anno pontificatus ſui XVII. præſul omni laude celebrādus, qui non ſolum eccleſiam ſuam in pace & tranquillitate rexit, ſed etiam inter Principes & aliarum eccleſiarum Pontifices pacem ſæpe reformauit. Eo autem mortuo Canonici maioris eccleſiæ pro eligendo nouo Pontifice ad diem menſis Iunij XXI. conuenerunt, habitoque inter ſe longo tractatu in duo ſunt diuiſi; vna pars Dietherum de Eiſenburg Moguntinenſis & Treuirenſis eccleſiarum canonicum (qui poſtea Moguntinus archiepiſcopus factus eſt) in Archipræſulem elegerunt; alia pars numero potior, Iohannem filium Iacobi Marchionis Badenſis, fratrem Caroli Marchionis, annum ætatis XXII. agētem: quamuis Dietherus confirmationem eius apud ſedem Apoſtolicam impedire magnopere conaretur, præualuit tamen Iohannes, & à Calixto Papa III. confirmatus eſt, & præſidet eccleſiæ Treuirenſi vſque in præſentem diem ſanus & incolumis, annum pontificatus ſui XLVI. ætatis vero LXVIII. agens.

Iacobus archiepiſcopus Treuirenſis moritur.

Ioannes fit archiepiſcopus Treuirenſis.

Eodem quoque anno, XIV. cal. Aprilis obiit Reynhardus de Helmſtat epiſcopus Spirenſis, & in medio eccleſiæ ſepelitur; cui ſucceſſit Sifridus de Venyngen, electus per Capitulum XXIX. die menſis Martij, & præfuit annis III. menſibus V. diebus IV. qui multa bona fecit eccleſiæ in tempore tam breui.

Sifridus fit epiſcopus Spirenſis.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Montfort caſtrũ prædonũ à Friderico Palatino deſtruitur.

Anno prenotatô Idib. Octobr. magnanim⁹ princeps Fridericus, comes Palatinus Rheni, tutor Philippi, cum auxilio Archiepiſcopi Moguntini Theoderici, Montfort caſtrum commune prædonum, quod parum diſtat ab hinc, obſidione vallauit, & diebus v. illud fortiter expugnans, XIX. die menſis Octobris cepit, ac funditus deſtruxit; ſicque manet deſtructum vſque in hodiernum diem, nec reædificari poteſt ſine conſenſu Palatini, qui pro tempore fuerit, & archiepiſcopi Moguntini. Eccleſia enim Moguntina ex hoc prædonum caſtello multa pertulit damna per eos, qui manſionem inibi habere potuerunt.

Turcorum Imperator Nicopolim Chriſtianorum vrbem obſedit. Chriſtianorum contra Turcos inſignis victoria.

Anno quoque prænotato Mahumetes Imperator Turcorum magno ſuorum deſtinatô exercitu, Nicopolim ciuitatem Chriſtianorum inſignem (quam Schiltavv appellant) obſidione fortiſſima circumduxit, Chriſtianis qui intus erant, muros, turres & mœnia fortiter defendentibus. Verum Turcis ad muros cum machinis audacter properantibus, noſtri exhortatione Iohannis Capiſtrani, ordinis Minorum de obſeruantia, viri docti & religioſiſſimi, ad pugnandum pro Chriſtiana fide animati, portas ciuitatis erumpunt, Iohanne Cardinali S. Angeli Legato Apoſtolico, vexillum S. crucis præferente, Turcoſq; tum fortiter cum tanta audacia inuadunt, cædunt, percutiunt, occidunt, omneſque mox in fugam conuertunt, quod præ nimia feſtinatione multi eorum in flumine ſubmerſi fuerunt, multi quoque à noſtris interempti. Ob hanc Chriſtianorum victoriam Calixtus papa III. feſtum Dominicæ transfigurationis 8. idus Auguſti quotannis inſtituit celebrandum.

Feſtum Dominicæ tráſfigurationis inſtituitur.

Corinthum expugnatur à Mahumete.

Eodem tempore Mahumetes Corinthum expugnat, multis millibus Chriſtianorum occiſis, atque in omni Peloponneſo tributa Chriſtianis imponit.

Concurſus puerorũ ad S. Michaëlẽ magnus.

His etiam temporibus magnus puerorum concurſus ad S. Michaelem in Hiſpaniæ finibus ex omni Alemannia oritur, qui relictis & inconſultis parentibus cum incredibili feruore, ſimul in ordinem conducti, pergebant, nemine eos prohibere potente, mendicantes de S. Michaele cantantes, ſub vexillo eiuſdem angeli depicto in ordine procedentes: nec ſciri poterat, quis ille ſpiritus, qui tam fortiter iuuenilem ætatem ad iter tam arduum incitaſſet, vt per tot milliaria pueri X. aut XII. annorum paſſuum ſine viatico tranſirent. Poſtremo non ſolum pueri, ſed etiam viri, mulieres, ſerui, ancillæ & virgines ſubito (neſcio quo ſpiritu inſpirati) relictis omnibus ad idem ſe iter præcinxerunt.

MCCCCLVII.

Ladiſlaus Bohemiæ & Vngariæ rex moritur.

Anno Conradi Abbatis noſtri XII. in menſe Nouembri obijt Ladislaus Bohemiæ & Vngariæ Rex, iuuenis XVIII. annorum, per Huſſitas veneno interemptus in ciuitate Pragenſi, ſepultus ibidem in eccleſia S. Wenceslai.

Prior & Cellarius conſtituitur nouus.

Eodem anno, in die S. Matthæi Apoſtoli & Euangeliſtæ, Conradus abbas huius monaſterij Prouiſorem & Cellarium inſtituit Iohannem Mariæ (de quo ſupra diximus) qui fuit Prior & Cellerarius aliquandiu. Fridericus autem de Nackheim, olim abbas, his temporibus morabatur in Creutzenacht, de ſua penſione viuens.

Abbas computationem facit cõuentui ſuo.

Hoc ipſo anno Conradus abbas computationem fecit ſuo conuentui, in qua fuit compertum, quod maiorem partem debitorum exſoluerat, & nihilominus ſæpius cenſuris eccleſiaſticis ad inſtantiam creditorum ſubiacere, & diuinorum celebrationem intermittere fratres cogebantur. Nam ſicut ex eorum manualibus colligitur, quatuor vicibus hoc anno relaxationem cenſurarum precio compararunt.

MCCCCLVIII.

Aquarum inundatio maxima.

Hoc anno, qui fuit Conradi Abbatis noſtri XIII. feria ſexta poſt Dominicam inuocauit, maxima fuit aquarum inundatio Rheni, Moſellæ, Nahæ, & omnium in circa regione fluminum, quæ multa hominibus intulit damna. Reſolutis enim niuibus aquarum inundatio creuit intantum, quod etiam eccleſiam parochialem in inſula Creutzenacht, totam aqua implentes, altaria quædam ſubuerterẽt, parietes concuterent, à ſepulchris mortuorum lapides dimouerent, multiſque damnis illatis pene templum deſtruxiſſent.

Vnio Burſfeldenſis à papa confirmatur.

Eodem anno Pius papa ſecundus, anno Pontificatus ſui I. reformationem vnionemque Burſfeldenſem & Capitulum annale confirmauit, & cum multis priuilegijs quæ dedit, etiam priuilegia congregationis S. Iuſtinæ de Padua, quæ multa & magna ſunt, ad vnionem noſtram Burſfeldenſem extendit.

Eccleſia S. Iacobi Moguntiæ conſtruitur.

Eodem quoque anno eccleſia S. Iacobi extra muros Moguntinos, ordinis noſtri, quæ modo cernitur, ædificari cœpta eſt, & anno ſequenti perfecta. Ex eo namque tempore, quo monaſterium vltimo fuit deſolatum, poſt obitum Matthiæ Archiepiſcopi, non fuit eccleſia in monte præfato præter Capellam beatæ Mariæ ſemper virginis.

His etiam temporibus Conradus abbas huius monaſterij magnas lites & contentiones ha-

nes ha-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

nes habuit, cum quodam Nicolao, dicto Ritter de Mẽgirſreit, clerico, propter altare S. Nicolai, quod eo tempore nondum incorporatum erat monaſterio, & diu durauit. Tandem ſententia pro ipſo clerico contra Abbatem per iudices Moguntinę ſedis prolata fuit, quod factum ingens damnum huic monaſterio intulit.

Cõtentio inter abbatẽ huius loci & clericũ.

Eodem quoque anno Ludouicus Dux Bauariæ, cognomento Diues, filius Henrici & pater Georgij Ducis, magno exercitu Bauarorum, Bohemorum & Auſtralium congregato, ciuitatem Eyſtatenſem obſedit, ſed concordia interueniente diſceſſit. Inde duxit exercitum contra Marchionem Brandenburgenſem, cepitque duo caſtella illius Landeck & Stauff, ac funditus ſubuertit. Exijt autem contra eum cum magno exercitu Albertus Marchio, habens ſecum Saxoniæ Ducem Wilhelmum; ſed nihil memoria dignum egerunt. Verum concordia taliter facta, quod Marchio Duci Ludouico ad manus reſignaret quaſdam literas certas & priuilegia, contra eum ab Imperatore data, reciperetque feuda ſua ab eccleſia Herbipolenſi (quod ante recuſauit) vt Burggrauius Nurenburgenſis, ab inuicem diſceſſerunt. Poſtea in quadam die Nurenbergiæ ad hoc conſtituta, Marchio (ſicut promiſerat) tradidit Duci Ludouico literas Imperatoris in prætorio publico, quas ille mox in conſpectu omnium lacerauit. Quod cum audiſſet Imperator ægerrime tulit, & Ducem Ludouicum crimen læſæ Maieſtatis incurriſſe volebat: & ob eam cauſam factam inter eos concordiam reclamauit, & multa mala inde ſequuta ſunt.

Eyſtatt obſidetur.
Bellũ inter ducẽ Bauariæ & Marchionẽ Brãdenburgenſem.
Ludouicus dux Bauariæ lacerat literas Imperatoris.

MCCCCLIX.

Anno Conradi abbatis noſtri XIV. pridie nonas Maij obijt Theodericus Schenck de Erbach Archiepiſcopus Moguntinus, cui Dietherus de Iſenburg per Capitulum XIV. Cal. Iulij electus ſuccedens, præfuit fere annis III. contra quem Adolphus de Naſſavv per triennium litigauit, & fuit incentiuum multorum malorum, quia tota prouincia propter eos turbata fuit.

Dietherus fit archiepiſcopus Moguntinus.

Eodem anno ſecunda die menſis Septembris obijt Sifridus epiſcopus Spirenſis, cui Iohannes Nix * de Hoeneck, dictus Ensberg, per Capitulum XVII. die Septembris electus, ſuccedens præfuit annis V. Qui adhærens Marchioni Badenſi & Ludouico Duci Nigro cum cæteris complicibus aduerſus Fridericum Comitem Palatinum, tutorem Philippi, eccleſiam ſuam in multis damnificauit, totamque diœceſim incendio, rapinis & deuaſtationi inimicorum & amicorum expoſuit.

Ioãnes Nix fit epiſcopuſ Spirenſis.

Anno quoque prænotato, XVII. ordinis noſtri prouinciale Capitulum Nurenbergę celebratum eſt, poſt feſtum Dominicæ reſurrectionis ſecunda Dominica; in quo præſederunt Georgius S. Ægidij ibidem, Bertholdus S. Ægidii in Brunſvvick, Euerhardus montis S. Iacobi prope Moguntiam, & Henricus in Ettenheim, cœnobiorum ordinis noſtri religioſiſſimi abbates.

Capitulum prouinciale 17. celebratur.

Eodem anno Fridericus Imperator mandauit omnibus ciuibus Imperij, vt Marchioni Brandenburgenſi Alberto totius viribus contra Ludouicum Ducem Bauariæ ſupra dictum, læſæ Maieſtatis (vt ipſe volebat) reum, auxilia ferrent, quod omnes in Sueuia, præter Nurenbergenſes, fecerunt. Vnde commotus Dux Ludouicus magno Bauarorum, Bohemorum & Auſtralium congregato exercitu, terram Marchionis ingreditur, villas, caſtella, & oppida multa capit, incendia & prædas exercet, & infinita ei damna infert, nemine potente reſiſtere. At vero poſt hæc Marchio conuocatis Imperij ciuibus, Ludouico (neſcio pro qua cauſa) in Bohemia exiſtente, terras illius pari marte ingreditur, deuaſtat, ſpoliat & incendit. Poſtremo iterum concordia per Bohemiæ regem facta eſt, ita quod ablata reſtituerentur.

Fridericus Imperator ciuitates Imperij contra ducem Bauariæ cõcitat.

MCCCCLX.

Anno Conradi abbatis noſtri XV. obiit Albertus Dux Bauariæ, filius quondam Ducis Erneſti, relinquens V. filios; Iohannem, qui ſine liberis obijt, Sigiſmundum, Chriſtophorum, Albertum, Wolffgangum, & filias III. Elizabeth Duciſſam Saxoniæ, Margarethã Comitiſſam de Mantua, & Annam monialem, in cœnobio apud Monacum pro Chriſti amore incluſam. Porro Albertus Chriſtophorum fratrem ſuum præfatum aliquandiu in vinculis tenuit, cuius hiſtoria omnibus nota eſt.

Albertus dux Bauariæ moritur. Filij & filiæ ducis Alberti.

Eodem anno Albertus Marchio, Dietherus archiepiſcopus Moguntin⁹, Ludouicus Dux Niger, & Emicho Comes de Liningen cum adhærentibus ſibi, contra Fridericũ comitem magnanimum in vnum conſpirantes, publici inimici & defidati eius facti ſunt, cũ quibus erat Comes Vdalricus de Wirtenberg, qui Philippi matrem prius duxerat in vxorem. Neceſſitate itaque compulſus Dux Fridericus, ad vlciſcendas iniurias congregauit exercitum, & primo quidem Schavvenberg caſtrum in Strata montenſi (vulgariter

Principes 13. in vnum coniurantes fiũt inimici Friderici comitis Palatini.
Schavvenberg à Friderico Palatino capitur.

(*An der Bergſtraſſen*) quod pertinebat eccleſiæ Moguntinæ, fortiſſimum & Bombardis, victualibus & defenſoribus optime erat munitum, obſedit, & in VIII. diebus cepit, anno prænotato in Dominica octauæ Dominicæ reſurrectionis: in quo reperit XVIII. equites & XXX. pedites baliſtis & Bombardis tela & lapides iacientes, qui omnes ſine alicuius exceptionis conditione capti fuerunt.

Concordia inter Marchionē Brādenburgenſem & ducē Bauariæ facta, interrumpitur.

Ludouicus dux Bauariæ bellū gerit contra Marchionē Brand. Saxoniæ ducē & ciuitates imperij.

Eodem quoque anno, cum inter Marchionem Brandenburgenſem & Ludouicum Ducem Bauariæ concordia facta (ſicut ſupra diximus) Friderico Comiti Palatino non placeret, denuo interrupta eſt, & bellum inter eos de nouo inſtauratum. Comes enim ipſe Palatinus & Dux Bauariæ Ludouicus, cognomento Diues, contra Principes XIII. numero tam ſpirituales quam ſeculares toto tempore fortiter ſteterunt; inter quos fuerunt præcipue Dietherus Archiepiſcopus Moguntinus, Ludouicus quoque Dux Niger comes Veldentiæ, Vdalricus Comes de Wirtenberg, Carolus Marchio de Baden, Albertus Marchio de Brandenburg, Wilhelmus Dux Saxoniæ, Emicho comes de Liningen, cum multis alijs confœderatis eorum Principibus, Ludouicus Dux Bauariæ præfatus contra Marchionem Brandenburgenſem, Saxoniæ Ducem, & ciuitates Imperij bellum geſſit in Bauaria, Præfecto Comitis Palatini prænominati in Amberg adiutore: vbique vicit, vbique mirantibus cunctis triumphauit.

Fridericus Palatinus exercitum producit cōtra archiepiſcopū Moguntinum.

Pedersheim à Friderico Palatino capitur.

Comites, nobiles & equites à Friderico Palatino capiuntur plus quā ſexcenti.

Concordia inter Palatinū & archiepiſcopū Moguntinū facta eſt.

Ingelnheim à Moguntino archiepiſcopo obſidetur.

Sacerdotum prope Moguntiam à Friderico Palatino exactio.

Fridericus Palatinus exercitum producit cōtra Ludouicū nigrum.

Concordia inter Fridericum Palatinū & ducē Ludouicū facta eſt.

Interea Fridericus Comes Palatinus, nec minis terrendus nec multitudine vincendus, animo fremens in aduerſarios ſuos, exercitum cōtra Dietherum archiepiſcopum Moguntinum produxit cum adhærentibus eius, & oppidum milliario aut parum amplius diſtans à Wormatia, Pedersheim nuncupatum, quod eccleſiæ pertinebat Moguntinæ, magno exercitu munitum, aggreditur, capit, ſpoliat & deprædatur, captis ex aduerſarijs plus quam ſexcentis Comitibus, Nobilibus & armigeris: inter quos fuerunt Iohannes de Naſſavv, Wilhelmus comes de Werthen, Otto comes de Hennenberg, Philippus comes de Liningen, & Comes de Runckel; inſuper obtinuit ibi comes Palatinus quingentos equos ſellatos, omnes quoque aduerſariorum currus cum equis, machinas & bombardas in magno numero. Ibi multi Rinckavvgienſes capti ſunt, & multo plures occiſi. In hac expeditione fuit cum Palatino, mercede conductus, Ludouicus Haſſiæ Lantgrauius cum multis equitibus. At vero præda omnis ad Weſthofen euecta inter milites fuit diuiſa. His peractis concordia inter archiepiſcopum Moguntinum & comitem Palatinum præfatos in hunc modum fuit concluſa: *Comes Palatinus caſtrum Schavvenberg, Hentſchucheim, & Dobſenheim; cum omnibus pertinentiis ſuis impignoratum habebit ab eccleſia Moguntina, pro expenſis ſuis XXX. millibus florenorum: inſuper quod Ringauienſes ipſo Palatino darent IX. millia florenorum pro quibuſdam prouentibus iuxta Lorg, quos iure obtinuiſſet.* Verum ab hac concordia Dux Ludouicus de Veldentia, comes de Wirtenberg & comites de Liningen cum ſibi adhærentibus ſunt excluſi. Hæc Palatini victoria facta eſt anno prænotato in die S. Vdalrici Confeſſoris, qui eſt quarto nonas Iulij, & fuit illo anno feria ſexta.

Anno quoque prænotato, prius tamen quam Fridericus Palatinus exercitum produceret ad Pedersheim, Dietherus archiepiſcopus Moguntinus, Ludouicus Dux Niger & Emicho Comes de Liningen cum adhærentibus ſibi, magno coadunato exercitu Ingelnheim intrantes, combuſſerunt. Villanis autem in aulam imperialem confugientibus, & muros fortiter defendentibus, nihil aduerſarij proficere potuerunt. Interea Princeps Palatinus nunciatur venturus, quod illi audientes, ſoluta obſidione receſſerunt. Palatinus autem veniens cum exercitu, prope Moguntiam domos aliquas ſacerdotum apud S. Victorem, S. Albanum & S. crucem in campis deſtruxit, & IV. millia florenorum ab ipſis ſacerdotibus, vt eos de incendio faceret ſecuros (quod vulgariter appellatur *Brantſchatz*) extorſit. Concordia autem cum Diethero archiepiſcopo Moguntino facta (quemadmodum præmiſimus) Fridericus Princeps Palatinus exercitum ſuum contra Ludouicum cognomento Nigrum, produxit, & eum in Meiſenheim fortiſſime obſidens, ad petitionem pacis coartauit. Concordia itaque ſecundo inter eos tali concluſione facta eſt: *Dux Ludouicus mediam partem quingentorum florenorum in telonio Bacheracenſi quotannis ſibi cedentium, Palatino in perpetuum remitteret, & reliquam partem ab eo & ſucceſſoribus eius in feudum, cui nunquam renunciari poſſit, accipiet, caſtrum quoque Scharpffenburg reſignabit.* Ab hac vero concordia Comites de Liningen & cæteri aduerſarij Palatini excluſi fuerunt.

Fridericus Palatinus exercitum producit cōtra comites de Liningen.

Haſloch à Friderico Palatino ſubuertitur.

Minfelt ſimiliter.

Poſt hæc Princeps magnanimus Fridericus exercitum duxit contra Comites de Liningen, & inprimis obſidione cinxit fortiſſimum caſtrum Haſloch, quod captum incendit, deſtruxit & ſolo æquauit; ibi multos ex ſuis captiuos liberauit, & prædam diuerſæ ſuppellectilis copioſam reperiens aſportauit. Inde mouens exercitum aliud caſtellum comitum de Liningen, Minfelt obſedit, expugnauit & deſtruxit funditus, prædamque aſportauit.

Anno

Anno prænotato Iohannes cognomento Mariæ, Prior huius monaſterij XXIX. obijt; poſt cuius mortem prioratus fere ad biennium vacauit. Fuerunt enim pauci numero monachi, in ſumma V. videlicet, Petrus de Blenich, Andreas de Traiecto, Iohannes, Conradus, & Vdalricus poſtea abbas.

Iohannes Prior huius loci 29. moritur.

MCCCCLXI.

Hoc anno, qui fuit Conradi Abbatis noſtri XVI. Pius papa II. ſcripſit & commiſit & mandauit epiſcopo Eyſtetenſi, quatenus aſſumptis ad ſe viris probis, religioſis & peritis, euocatiſq; euocandis, tres illas obſeruantias ordinis noſtri, in Alemannica natione nouiter inſtauratas, Burſfeldenſem, Mellicenſem & Caſtellenſem, & ſi quæ eſſent aliæ, reduceret in vnum autoritate Apoſtolica, contradictores per cenſuras eccleſiaſticas ad obedientiam cōpellendo. Huius occaſione mandati multi interea ſunt facti labores & expenſæ diuerſis temporibus, ſed vſque in hunc diem nullus eſt ſequutus effectus, propter nimiam diuerſitatem ipſarum trium obſeruantiarum in multis.

Triū obſeruantiarum vnio cōmittitur à Papa.

Hoc ipſo anno Dietherus archiepiſcopus Moguntinus per Pium papā II. deponitur, & Adolpho de Naſſavv de Archiepiſcopatu per eundē prouidetur. Cauſas eiuſmodi depoſitionis fuiſſe ferunt q̃ plurimas. Prima, quod ſummā pro confirmatione & pallio ſibi impoſitā papæ non ſoluerit. Secunda, ꝙ infra tempus ſibi conſtitutum in Sacerdotem ſe ordinari nō fecerit. Tertia, ꝙ Apoſtolicæ ſedis Legatos irreuerēter tractauerit, eorumq; mādatis inobediens & contrarius fuerit. Cæteras aūt explicare cauſas depoſitionis eius nō iudicamus eſſe neceſſarium. Contra hanc iniuriam & violentiam ſibi factā, Dietherus archiepiſcopatu ſuo nequaq̃ volens eſſe priuatus, auxilium Friderici Comitis Palatini potentis inuocauit, & habere promeruit. Adiutorio itaq; Palatini Dietherus IX. oppida & ciuitates in ſua obedientia retinuit, reliquis ab eo deficientibus. Ratione huius aſſiſtentiæ idem archiepiſcopus Dietherus dedit & aſſignauit præfato Principi Palatino Friderico Starckenberg caſtrum, Heppenheim, Bensheim, & Morlebach oppida, cum omnibus pertinentijs pro centū millibus florenorum, in vſum Palatinatus tā diu habenda, quouſq; eam pecuniarum ſummā ab eccleſia Moguntina reciperet. Adolphus etiā Ludouicum Ducem Nigrum in auxilium vocans, ei pro ſtipendio Bickelnheim caſtrum & villam, Sobernheim, Montzegen, Nusbaum, & Vlmam non procul à Moguntia caſtrum, cum omnibus pertinentijs eorum, pro certa ſumma pecuniarum in pignore aſſignauit. Quæ omnia Fridericus Palatinus non diu poſtea (ſicut dicemus) ab eo armis potenter diripuit. Marchioni Badenſi pro aſſiſtentia dedit Algesheim & Gavvbeckelnheim, cum omnibus pertinentijs eorum. Comitem Wyrtenbergenſem pro XX. millibus florenorum in auxilium conduxit, Wilhelmo quoque Saxoniæ in adiutorium coempto; ſimiliter & Henrico Comiti de Schvvartzenburg pro mercede ſtipendioque donauit in Eyhsfeldia quædam oppida, caſtella & villas cum bonis prouentibus annuis. Comiti quoque de Lapide regio (vulgariter Konigſtein) qui ſororem eius habebat in vxorem, Comitatum de Hoffheim pro ſuo ſtipendio, ne gratis ſeruiret, aſſignauit. Hinc orta ſunt mala, & famoſiſſima illa quondā Eccleſia Moguntina pene in nihilum redacta fuit. Cum his omnibus archiepiſcopus Treuirenſis, Epiſcopus Metenſis, Iohannes Nix epiſcopus Spirenſis, Albertus Marchio Brandenbargenſis, multique alij Comites, Barones & Nobiles Adolpho contra Dietherum adhæſerunt. Igitur inprimis Dietherus ipſe cum ſuis, habens ſecum pro auxilio ſæpedictum Comitem Palatinum & Philippum Comitem de Katzenelenbogen, exercitum produxit contra Rinckavvgiam, ad cuius aduentum Rinckavvgienſes præſidia ſua deſerunt; ſed propter aeris inclementiam cito ſoluta fuit obſidio, quoniam exercitus diutius nō potuit manere. Poſt hæc quaſi certa ad Dietherum venit promiſſio, ſi denuo veniret, ꝙ Rinckavvgienſes in eius deditionem tranſirent. Venit ergo iterum cum potentia, & promiſſionem ſibi de deditione factā inanem & falſam inuenit. At Dux Fridericus fortium virorū aſſumens phalangem contra Vdalricum Comitem de Wirtenberg mouit exercitum, incendio & præda deuaſtans omnia vſq; ad Stuckardiam, principalem Wirtenbergenſium Comitum ciuitatem. Deinde magnanimus Princeps Palatinus vna cum Henrico Haſſiæ prouinciali Comite exercitum mouit aduerſus Ludouicum Ducem Nigrum Comitem Veldentiæ, & villam Gavvbeckelnheim obſidione vallans quam breui cepit, muros, turres, & omnia fortalitia funditus deſtruxit, ducens ex ea captiuos equites LX. & centum pedites ad bella expeditiſſimos, & omnes machinas eorum.

Dietherus archiepiſcopus Moguntinus à Papa deſtituitur.

Cauſa deſtitutionis.

Fridericus Palatinus aſſiſtit Diethero cōtra Adolphum.

Quomodo ſtrata montana venit ad Palatinatum.

Nomina aſſiſtentium Adolpho cōtra Dietherum.

Rinckavvgia obſidetur à Diethero.

Fridericus Palatinus deuaſtat terrā Wirtenbergenſem.

Palatinus exercitum mouet contra ducem Ludouicum.

Gavvbeckelnheim à Friderico Palatino capitur.

Anno prænotato Dominicæ natiuitatis MCCCCLXI. Conradus Humbrecht, abbas huius monaſterij Sponheimenſis XXI. 7. iduum Martij hora V. poſt meridiē obijt, & ante gradus presbyterij ſepultus fuit. Eius infirmitas ex quodam phantaſmate nocturno ſic

Conradus abbas huius cœnobij 21. moritur.

accidit: Piſcari fecerat nouam piſcinam, quam ante ſeptennium circa fontem ad occidentalem monaſterij plagam inſtaurauit & purgauit, piſceſque captos in viuario quodam ad hoc fabricato ibidem poſuit; qui ne furtim nocturno tempore ſubtraherentur à ruſticis, in hoc opus ſemper paratis, nocte ſolus cum fuſte exiuit, & ad cuſtodiam piſcium ibidem vigilauit. Et ecce intempeſta noctis (Deo permittente) Diabolus quibuſdam phantaſmatibus eum terruit, & mox, vt aſcendit gelidus ad præcordia ſanguis, infirmari cœpit, & poſt dies paucos (vt prædiximus) mortuus fuit. Homo ſatis laborioſus, & qui monaſterio in temporalibus bene præfuit. Reformationem vero deteſtabatur ſummopere, vixitque ſecundum carnem, filios relinquens & filias, non ſine damno monaſterij & animæ ſuæ graui periculo.

Conradus abbas relinquit & filios & filias.

Eodem quoque anno MCCCCLXI. poſt horam vndecimam, minuto XXVIII. in nocte poſt meridiem, Cal. Februarij, hoc eſt, in ipſa nocte feſtum purificationis beatæ Mariæ ſemper virginis præcedente, natus eſt Iohannes Trithemius, poſtea huius cœnobij abbas XXV. in villa Tritenheim, quarto à Treuiri in deſcenſu Moſellæ miliario, vt infra dicetur.

Iohannes Trithemius naſcitur.

DE VDALRICO DE ZEISKEIM, HVIVS MONASTERII SPONheimenſis abbate XXII. qui præfuit annis V. diebus XXIII. & de variis geſtis illius temporis.

CONRADO abbate huius monaſterij mortuo atque ſepulto, conuenerunt in vnum fratres, qui tunc erant conuentuales, altera die ſequente, hoc eſt, 6. Iduum Martij, mane hora IX. vel quaſi, ad locum Capitularem pro nouo eligendo paſtore; habitiſq; inter ſe tractatibus, tandem vnanimiter elegerunt Vdalricum de Zeiskeim, non procul à Germersheim oriundum, qui confirmatus ab Adolpho archiepiſcopo Moguntino, & per eius in Pontificalibus Vicarium ordinatus præfuit huic monaſterio annis V. & diebus XXVIII. Hic in iuuentute ſua traditus à parentibus monaſterio in Fels, Argentinenſis diœceſis, quod poſtea fuit ab ordine tranſlatum, omne tempus leuitati, ludis & commeſſationibus indulſit, & nec ſcientiam literarum hauſit, nec obſeruantiam ordinis amauit. Verum poſt plures annos, cum ſumptuoſe & nimis prodigaliter inter fratres, qui omnes erãt proprietarij & nimium diſſoluti, vixiſſet, pondere debitorum ſuorum prægrauatus diutius ibidem manere non potuit, nimia creditorum inſtantia perturbatus. Licentia igitur Abbatis ſui interueniente, clam inde diſceſſit, & veniens huc, in conuentualem huius monaſterij ſuſceptus eſt. Ordinatus autem Abbas mores priſtinos non mutauit, commeſſationibus & vagis inutilibuſque diſcurſionibus vacans, hoc monaſterium ad extremam paupertatem & inopiam perduxit. Tanta enim in quinquennio contraxit debita, tantaque vendidit & alienauit bona occulte, prata, agros, cenſus & prouentus, quod ſimul computatis tempore ſui regiminis nocuit & damnificauit huic monaſterio plus quam in tribus millibus florenorum. In emendo & vendendo improuide multa inutiliter expendit, quippe qui multotiens equum pro 6. florenis vendidit, quem ipſe infra paucos dies pro XX. aureis comparauit. In computationibus autem ſuis notatum eſt, quatuor cum & viginti comparauiſſe pro ſua perſona equos in V. annis, quos mox vt emiſſet, verbis vendentium deceptus, pro nimium viliori precio iterum vendere conſueuit. Vendidit autem cenſus redituſque annuos abſque ſcitu & voluntate conuentus ſui in multis locis, videlicet, in Odernheim agros pro CXXIII. florenis, in Meſenheim, in Heimbach ſuperiori tres marcas perpetui cenſus vendidit, in Budesheim circa Bingen, in Lorchersheim, in Gyſenheim, in Winckel, in Creutzenacht, in Heimersheim multos & precioſos agros pro magna ſumma pecuniarum vendidit, in Sobernheim. Et in diuerſis alijs locis multa vendidit occulte, quæ vſque in præſentem diem monaſterio alienata permanent. Nihil in vel extra monaſterium ſuo tempore conſtruxit, vt nec ruinoſa ædificia in aliquo reſtaurauit: debita quoque ſua, quæ olim non parua contraxit in Fels, de ſubſtantia huius monaſterij exſoluit. In Moguntia quoque nonnulla contraxit debita, priuſquam ad hunc locum veniſſet, quæ nihilominus de huius monaſterij ſubſtantia per eum poſtea fuerunt occulte ſoluta. Multa etiam turpiter expendit, prædeceſſoris ſui exemplo; vterque enim concubinam publice tenuit, aliquando in monaſterio, aliquando in villis circumiacentibus, quibus multa in damnum cœnobij animarumque ſuarum diſpendium expenderunt. Sed de his hactenus ſatis dictum eſt, cætera Vdalrici geſta per ordinem proſequamur.

Vdalricus fit abbas huius monaſterij 22.

Vita Vdalrici abbatis noſtri.

Monaſterium multis debitis onerauit.

Multa reditum occulte vendidit.

Nulla ædificia conſtruxit.

Aliena debita ſoluit.

Sancta monachorum vita.

MCCCCLXII.

Vdalricus abbas ſtatim in principio ordinationis ſuæ Prouiſorem & Cellerarium huius monaſterij Sponheimenſis inſtituit Ottonẽ, monachũ præſentis loci conuentualẽ, qui pau-

Otto Hawyſſen fit Cellerarius.

qui paulo ante venerat de Colonia ex monaſterio S. Panthaleonis, virum bonum & manſuetum; qui tamen non diu permanſit in hoc officio, ſed in Priorem (vt poſtea dicemus) per eundem Abbatem fuit ordinatus.

Anno prænotato Dominicæ incarnationis MCCCCLXII. Carolus Marchio de Badẽ, Georgius epiſcopus Metenſis frater eius, Iohannes Nix epiſcopus Spirenſis, & Vdalricus comes Wirtenbergenſis, ſimul coadunati congregauerunt exercitum, & contra Fridericum Comitem Palatinum procedentes (quem putabant procul abſentem) omnẽ terram eius, vna cum oppido manſionis eius Heidelberg, in prædam ſibi promiſerunt. Inprimis ergo Hildesheim oppidum, non longe à Brugſal, obſidione cinxerunt; quod vbi Palatino fuit nunciatum, Heidelsheim perſonaliter cum ſuis occulte intrauit, hoſtibuſque per triduum acriter muros vrgentibus, ipſe fortiter oppidum defenſauit. Poſtridie vidẽtes ſe præualere non poſſe, ſoluta obſidione receſſerunt, mouentes exercitum ad diſtrictum oppidi Heidelbergenſis, neſcientes Palatinum eſſe in terra. Exiſtimabant enim, literis quibuſdam (vt fertur) decepti, quod eo tempore eſſet extra patriam. Venientes autem præfati Principes noctu ad terram Palatini, non procul ab Heydelberga exercitum locauerunt, dimiſſiſque in caſtris peditibus, ipſi cum mille equitibus ad pugnandum expeditis, verſus Heydelbergam iter paulatim flectere cœperunt. Interea Palatinus, cui per exploratores aduentus & intentio aduerſariorum mane innotuerat, cum ſeptingentis equitibus Heydelbergam occulte exiuit, cui ſe Dietherus Moguntinus quondam Archiepiſcopus, veniens à caſu, cum trecentis equitibus coniunxit. Abſcondentes autem non longe à Seckenheim in nemore Palatinenſes, aduerſarios nihil de eorum præſentia ſuſpicantes, tranſire permiſerunt, quouſque inter Rhenum & Neccarum concluſi, non amplius fugere potuerunt. Tunc erumpentes de nemore Palatinenſes, impetum in aduerſarios audacter fecerunt. Acriter vtrobique pugnatum eſt, ſed victoria mox ceſſit Palatino, & magno honore de aduerſarijs ſuis (auxiliante Deo) triumphauit. Ibi à Palatino capti fuerunt, Carolus Marchio Badenſis, cum fratre ſuo Georgio epiſcopo Metenſi, Iohannes Nix epiſcopus Spirenſis, Vdalricus Comes Wirtenbergenſis, & quingenti Comites, nobiles & equites, qui omnes vincti ad Heydelbergam perducti ſunt. Cæteri vero CCC. qui non ceciderant, fugerunt. Ex parte Palatini pauci ceciderunt. Acta ſunt hæc in latiſſimo campo non procul à Landenburg, vltima Iunij. At vero Principes præfati, poſteaquam in captiuitate aliquandiu fuerant detenti, cum aliter non poſſent, pecunia ſe redemerunt. Georgius epiſcopus Metenſis pro ſui liberatione Palatino dedit XLV. millia florenorum, & ſe cum tota militia ſua; tribuſque caſtellis, Bergard, S. Theobaldi & S. crucis Palatino fecit per literas & iuramentum perpetuo obnoxium. Carolus Marchio Badenſis pro ſui liberatione obtulit Palatino C. millia florenorum, pro quibus, quia pecunia non erat in promptu, partem ſuam Comitatus Sponheimenſis, ad Creutzenacht pertinentem, ipſi Palatino in pignus cum vſufructuario aſſignauit; ſimiliter & oppida Peſeckheim, Bensheim cum caſtro, telonio & feudalibus pro eadem ſumma pecuniarum in manus Palatini aſſignauit: inſuper reemptioni, quam ſe habere prætendebat ſuper Heydelsheim & Eppingen, atq; venationibus, aquis & piſcationibus, ſuper quibus lis antea fuerat, circa Rhenum inter Gemersheim & Fulis, omnino renunciare coactus fuit: oppidum quoque Porcẽſe feudale conſtituit, ſeq; & militiam ſuam & iuramẽto & literis neceſſarijs Palatinatui obnoxium fecit. Vdalricus Comes de Wirtenberg taxatus fuit pro C. millibus florenorum, quorum XL. millia fuerũt ſoluta, & XX. millia ratione eccleſiæ Moguntinæ ſuper impignoratione Stratæmontenſis fuerunt aſſignata, vltra C. millia pro quibus antea (ſicut ſupradiximus) per Dietherum archiepiſcopum Moguntinum Palatino fuerat obligara: porro de reliquis XL. millibus penſionem duorũ millium florenorum ſingulis annis ſe daturum literis & cautionibus exhibitis promiſit: inſuper Marpach Palatino feudale conſtituit, & ſe cum tota militia Palatinatui obnoxium fecit. His cautionibus præſtitis pręfati Principes dimiſſi fuerunt. Poſt hęc Fridericus Comes Palatinus exercitũ mouit contra Iohãnem Nix epiſcopum Spirenſem, cuius militia partim, non perſona, cum Principibus ante dictis capta fuit, qui & ipſe hoſtis publicus erat; & inprimis obſedit oppidum Rotenburg & caſtellum annexum, ꝙ vtrumq; cepit. Tandem fuit inter eos concordia facta ſub tali conditione: Quod Rotenburg oppidum & caſtrum perpetuo in manibus Palatini debeant permanere, cum quibus Werſavven & venatio in nemore eccleſiæ Spirenſis (Lushart, dicto) Palatino tradita ſunt.

Quatuor Principes contra Fridericũ Palatinũ procedunt.

Heidelſheim obſidetur.

Inſignis victoria Friderici Palatini.

Quatuor Principes & quingẽti comites nobiles & equites à Friderico Palatino capiũtur.

Epiſcopi Metẽſis taxa liberationis.

Marchionis de Baden taxa liberationis.

Oppidum Phorcenſe feudum.

Comitis Wirtẽburgenſis taxa liberationis.

Marbacũ feudum.

Fridericus Palatinus exercitum mouit cõtra epiſcopum Spirenſem.

Rotenburg à Friderico Palatino capitur.

Cõcordia inter Palatinũ & epiſcopũ Spirenſem facta.

Interea dum hæc agerentur circa Rhenum, Albertus Marchio Brandenburgenſis ex mandato Imperatoris ciuitates imperiales ſibi aſſocians, denuo contra Ducem Bauariæ Ludouicum cognomento Diuitem exercitum mouit, incendio & præda terram eius

Bellũ inter Brandeburgenſem & ducem Auſtria.

Heidēheim à Marchione obſidetur. Dux Ludouicus cōtra Marchionē triumphat.

vbiq; deuaſtans. Contra cuius impetum Dux Ludouicus in manu valida producens exercitum, Navv villā opulentiſſimam cum alijs ferme LX. numero obtinuit, ex quibus Vlmēſium fuere complures, quas ad nihilū pene redegit. Hæc aūt circa carnis priuium contigerunt, Poſtea XVI. die menſis Iulij Marchio prædictus cū multis nobilibus & valido exercitu ſuorum & Comitū Wirtenbergenſium ac ciuitatum imperij, Heidenheim, ꝙ Ludouicus Dux antea ceperat, obſidione vallauit. Quod Ludouicus Dux cū audiſſet, contra eū mouit exercitum, & XIX. die mēſis Iulij Marchionē de obſidione fugauit, caſtra eius obtinuit, nobilium & militū plures occidit, plures cepit; Marchio vix cum duobus euaſit, ſeq; in caſtellum Albeck recepit. At vero Dux Ludouicus multā ſubſtantiam in caſtris Marchionis reperit, in auro, argento, equis, curribus & armis. Deinde iterū inter eos concordia facta eſt.

Moguntia ciuitas per Adolphum traditione quorundam ciuium capitur.

Eodem quoque anno in vigilia Simonis & Iudæ apoſtolorum, Diethero de Eyſenburg archiepiſcopo, & Philippo Comite de Katzenelenbogen Fridericum Comitē Palatinum ſupra dictum exſpectantibus, in ipſa nocte, traditione quorundam ciuium, Ottvvino & Dudone traditionis principibus, Moguntia in manus Adolph de Naſſavv tradita fuit, Ludouico Duce Nigro, & Domino de Konigſtein cum Rinckaugienſibus & alijs vrbē incendentibus & miſerabiliter deprædantibus, multis ciuium crudeliter occiſis. Porro Dietherus & comes de Katzenelenbogen per murum ſubmiſſi, nauicula per Rhenum fugientes, euaſerunt. Prædam ibi non vnius ciuitatis, ſed pene totius patriæ, hoſtis inuenit, q̄ ex villis & monaſterijs circumiacentibus metu aduerſariorum multa bona ad ciuitatē antea fuerunt deportata.

Sacerdotes & Iudæi ſpoliati capiuntur.

Domus ſacerdotum & Iudæorum, ab eis ſpoliatæ, miſerabiliter deſolatæ ſunt, & ipſi ſacerdotes cum Iudæis ignominioſe capti, ad Altamvillam, aliaq; loca, fuere perducti. Ex his aūt qui in ciuitate fuerunt, ciues fere quingenti occiſi; mulieres pulchræ & virgines ſtupratæ, & multa præter charitatis & honeſtatis Chriſtianæ ordinem geſta.

Concordia inter Adolphū & Dietherum.

Poſt hæc inter Adolphum & Theodericum de Iſenburg concordia in Franckfordia facta eſt ſub tali concluſione: *Quod Dietherus Pontificatum Moguntinum cum omnibus debitis & grauaminibus ſuis Adolpho dimitteret, & ipſe pro ſuſtentatione vitæ, quamdiu viueret, libere poſſideret Lainſtein oppidum, caſtrum & telonium, cum omnibus prouentibus ſuis* (quod Iohānes epiſcopus præſcriptis guertis durantibus, bina vice cum magno exercitu contra Dietherum obſederat, ſed oppidanis cū Diethero fideliter ſentientibus, ſeq; fortiter defendentibus, obtinere non potuit; imo cum damno ſuo & eccleſiæ ſuæ Treuirenſis non modico recedere coactus fuit.) *Item Hoeſt oppidum, caſtrum, & telonium, oppidum quoq; Diepþurg, omnia cum omnibus eorum prouentibus.* Iſta Dietherus obtinuit, & ſic inter eos concordatum fuit. Porro Friderico Comiti Palatino, pro impenſis & victualibus quæ Diethero expoſuerat, mille florenorum penſio quotannis in telonio Erenfels aſſignata fuit.

Pedersheim Friderico Palatino datur in pignus.

Pro ſumma autem IX. millium florenorum, quam illi Rinckavvgienſes debuêre ſoluere (ſicut ſuperius anno Conradi abbatis noſtri XV. diximus) Pedersheim in pignus ſuſcepit ab eccleſia Moguntina.

Cancellaria Heydelbergæ exuſta.

Eodem quoque anno, quo Moguntia fuit capta, Cancellaria Heydelbergæ cum aliquibus literis & regiſtris fuit igne caſuali exuſta, Sabbato poſt diem aſſumptionis beatæ Mariæ ſemper virginis.

Fridericus comes Palatinus iudicium curiæ ſuæ inſtituit.
** Heſſgerichi.*

Eodem quoq; anno Fridericus illuſtris comes Palatinus iudicium Curiæ quater in annis ſeruandum inſtituit, ꝙ viris doctis in iure atq; nobilibus, ad dicendum vnicuique quod iuſtum eſt, plurimum decorauit. Hoc iudicium Curiæ * ſatis vtiliter inſtitutum, excellentiſſimus Princeps Dominus Philippus Comes Palatinus vſque in præſentem diem, adauctum neruis & ſapientia, laudabiliter continuauit, in quo multarum litium prolixitas amputatur.

Otto fit Prior huius locicio.

Eodem quoque anno, 6. cal. Maij Vdalricus, Abbas huius cœnobij, Ottonem Havviſen, de Colonia, quem ante menſes ferme v. Cellerarium ſtatuerat, in Priorem huius monaſterij XXX. ordinauit, poſteaquam conuentus per biennium fere ſine Priore ſteterat, qui præfuit in officio Prioratus IV. annis, exceptis XXIII. diebus, & Abbatiam Vdalrico reſignāte, (ſicut dicemus) ipſe in Abbatem electus eſt.

MCCCCLXIII.

Cœnobium montis monachorum reformatur.

Anno Vdalrici Abbatis noſtri II. reformatum fuit cœnobium Montis monachorum prope Bambergam, & Capitulo annali vnionis & obſeruantiæ Burſfeldenſis (vt moris eſt) vnitum. Abbatiam eiuſdem monaſterij Pius papa II. Euerhardo de Venlo, abbati S. Iacobi prope Moguntiam contulit, & vt illo ſe transferret pro conſeruatione introductæ reformationis, mandauit. Huic in Abbatia S. Iacobi ſucceſſit Iohannes de Ittſtein, abbas montis S. Iohannis in Rinckavvgia, cui ibidem in Abbatia ſucceſſit Iohannes de Luterbach, & ambo non diu vtrobique præfuerunt.

Eodem

Eodem anno Idibus Februarij obijt Theodericus de Moërs Archiepiſcopus Colonienſis, anno Pontificatus ſui XLIX. in maiori eccleſia Colonienſi tumulatus. Poſt quem eodem anno penultima die Martij per Capitulum in archiepiſcopum vnanimiter fuit electus Rupertus, filius Ludouici Comitis Palatini ac Ducis Bauariæ, dicti cum Barba, frater magnanimi Principis Ducis Friderici, tutoris Philippi, & præfuit annis XVII. in multis tribulationibus, vt poſtea dicemus.

Rupertus fit archiepiſcopus Colonienſis.

Eodem quoque anno in menſe Nouembri facta eſt ſupraſcripta inter Dietherum de Eyſenburg & Adolphum de Naſſavv concordia, per medium quorundam Principum.

Concordia inter Dietherum & Adolphum facta.

Hoc ipſo anno omnia victualia in copia creuerunt, & paruo precio comparabantur. Vinum in vili precio erat: nam in multis locis vna menſura vini pro vno obulo Hallenſi emebatur, & tria maldra ſiliginis pro vno floreno.

Anni fertilitas.

MCCCCLXIV.

Anno Vdalrici abbatis noſtri III. Capitulum ordinis noſtri prouinciale XVIII. in Herbipoli apud S. Stephanum celebratum fuit, Dominica tertia poſt feſtum reſurrectionis, cum continuatione dierum ſequentium; in quo præſederunt Bertholdus ſancti Stephani ibidē, Iohannes S. Michaelis in Hildensheim, Melchior ſancti Vdalrici in Auguſta, & Euerhardus Montis monachorū ordinis noſtri abbates, & pauca in ſtatuta ædita fuerūt.

Capitulum prouinciale 18. celebratur.

Eodem anno VI. cal. Februarij, obijt Fridericus de Nackheim, quondam Abbas huius monaſterij, qui abbatiam reſignauerat, Abbate Conrado ſuccedente.

Fridericus olim hic abbas moritur.

Eodem anno, V. die menſis Maij Iohannes de Aldendorff, abbas S. Burckardi iuxta Herbipolim, ordinis noſtri, vna cum monachis ſuis reprobis & auerſis, ordinem ſanctum & ſacræ habitum religionis, in quo profeſſi educati erant, temere exuerunt, falſis papam narrationibus circumuenientes, vt ſupra hoc ſedis Apoſtolicæ licentiam extorquerent; & facti ſunt ex monachis reprobis ſeculares Canonici mali, multum exemplum poſteris apoſtatandi relinquentes. Huic impijſſimæ translationi ſe ordo noſter & prouinciale Capitulum oppoſuit; ſed pecunijs & fauore multorum contra religionem cogitantium interpoſitis, nihil profecit. Mercedem ſuam apoſtatæ iam dudum receperūt, qui omnes mala morte perierunt, manifeſtum damnationis ſuæ poſteris iudicium relinquentes.

Monaſteriū S. Burckardi transfertur ab ordine.

Eodem quoque anno, VIII. die menſis Auguſti, Iohannes Nix epiſcopus Spirenſis, qui contra Fridericum Comitem Palatinum inconſulte bellando ſine cauſa, damnum irrecuperabile eccleſiæ ſuæ intulit, Epiſcopatum in manus Capituli reſignauit, & mœrore animi tabeſcens in ſemetipſo, vix ad anni ſpatium ſuperuixit. Nam præter mala ſuperius enumerata, quę Fridericus Comes Palatinus propter eum intulit eccleſiæ Spirenſi, etiā domos & molendina ſacerdotum, circa eccleſiam S. Germani extra muros ciuitatis Spirēſis, omnes tam Vicariorum quam Canonicorum, anno Vdalrici abbatis noſtri I. claro die nemine reſiſtente incendit, & funditus deſtruxit. Huic in Epiſcopatu, prouiſione ſummi pontificis Pij ſecundi, de conſenſu Capituli, eodem die ſucceſſit Matthias de Raming nōdum capitularis, Friderici præfati Domini Palatini Cancellarius, & præfuit annis XIV. vir doctus, deuotus & magnanimus, qui virtute & ſapientia eccleſiam ſuam optime rexit, & iura, priuilegia & libertates eius ſtrenue ſemper defendit.

Ioānes Nix epiſcopus Spirenſis epiſcopatum reſignat.

Mathias fit epiſcopus Spirenſis.

MCCCCLXV.

Hoc anno, qui fuit Vdalrici Abbatis noſtri IV. Adolphus Dux Gelriæ Arnoldum patrem ſuum noctu dormientem in lecto nudum cepit, & in quodam caſtello Bobeck includens, tenuit multo tempore captiuum. Quo facto, compulit omnes Ducatus homines ſibi, patre abiurato, præſtare iuramentum homagij. Sed hoc impium ſcelus animaduerſione diuina condigna in eo vindicauit vltione.

Dux Gelriæ patrē ſuum captiū tenet.

Eodem anno Leodienſes poſt multas lites & contentiones in curia Romana & extra cum Iohanne de Burbon epiſcopo ſuo electo & confirmato habitas, innatam feritatē abſque ratione ſequuti, illo nec reſignante nec depoſito, Marcum Iacobi Marchionis de Baden filium, Iohannis epiſcopi Treuirenſis & Caroli fratrem, in Adminiſtratorem ſui & eccleſiæ Leodienſis aſſumpſerunt, quem Archiepiſcopus & Carolus fratres prædicti cum CC. equis Leodium à Colonia perduxerunt. Verum non diu poſtea improbitate eorum & malitia offenſus, & prope interitum poſitus, dimiſſis omnibus recedens, vix manus eorum potuit euadere.

Nicolaus de Badē fit adminiſtrator eccleſiæ Leodienſis.

Hoc ipſo anno monaſterium Liſbornenſe, ordinis noſtri, Monaſterienſis diœceſis, aſſenſu & cooperatione Præſulis eiuſdem reformatum eſt, & cum Henrico ipſius abbate ad vnionem & Capitulum Burſfeldenſis obſeruantiæ ſuſceptum. Monaſterium quoque in Iſenburg pari modo reformatum Capitulo vnitum fuit.

Cœnobium Liſbornenſe reformatur Iſenburg ſimiliter.

Vdalricus abbas multa damna infert huic monaſterio.

Eodem quoque anno Vdalricus abbas huius cœnobij, præter multa debita quæ cõtraxit occulte & manifeſte, multa ſine ſcitu & voluntate conuentus vendidit, diſtraxit & alienauit in Giſenheim, Odernheim, Freymersheim, & alijs diuerſis locis, in non paruum huius monaſterij damnum, pecuniam non ſolum inutiliter, ſed (quod eſt deterius) etiam turpiter conſumens cum leuibus perſonis & fomitem malitiæ nutrientibus.

MCCCCLXVI.

Cœnobium S. Gothardi.

Anno Vdalrici abbatis noſtri v. monaſterium S. Gothardi in Hildensheim, ordinis noſtri de nouo reformatum ad Capitulum & vnionem obſeruantiæ Bursfeldenſis cum Lupoldo eius Abbate primum fuit ſuſceptum admiſſumque.

Rudolphus fit epiſcopus Herbipolenſis.

Eodẽ anno, feria vi. poſt feſtũ Dominicæ reſurrectionis, obijt Iohannes de Grũpach epiſcopus Herbipolenſis Poſt quẽ Rudolphus de Scherenberg vltima die menſis Aprilis electus per Capitulum ſuccedens, præfuit annis XXIX. vir induſtrius atque pacificus, qui multa bona fecit Eccleſiæ ſuæ Herbipolenſi, ingentia perſoluens debita, reducenſque multa per eius anteceſſores ab eccleſia dudum alienata.

Vdalricus abbas 22. abbatiam reſignat.

Eodem quoque anno, poſteaquam Vdalricus Abbas huic monaſterio annis v. & diebus XXIII. male præfuiſſet, ipſumque monaſterium ad extremam inopiam & paupertatem deduxiſſet, non habens amplius vnde viueret, neceſſitate compulſus, III. nonas Aprilis Abbatiam in manus conuentus ſui libere reſignauit, relinquens debita plus quam duorum millium & quingentorum florenorum, præter occulta damna, quæ monaſterio intulerat, bona, reditus & prouentus ſine conſenſu fratrum ſuorum varios vendendo, ac penitus à monaſterio alienando.

DE OTTONE HAWYSEN, HVIVS MONASTERII SPONHEImenſis abbate XXIII. *qui præfuit annis* III. *menſibus* IV. *diebus* XVI. *& variis geſtis illius temporis.*

POST reſignationem Abbatis Vdalrici (heu nimis ſeram) eodem die fratres huius monaſterij ad locum Capitularem de mane, circa horam X. conuenientes, neceſſarium inter ſe de nouo paſtore eligendo cœperunt habere tractatum. Erant autem v. numero, quorum iſta erant nomina, Vdalricus olim abbas. Otto Prior, Petrus de Blenich Cellerarius, Andreas de Traiecto, Iohannes quoq; de Kirgberg, & Iohannes de Bockenavv, qui iam triginta annis tenetur in vinculis, vt ſuo loco cauſam dicemus. Tãdem ergo poſt maturam deliberationem vnanimiter in abbatem elegerunt præfatum Ottonem de Colonia, dictum Havviſen, huius monaſterij Priorem XXX. qui confirmatus ab Adolpho Moguntino archiepiſcopo, & per eius in Pontificalibus Vicarium ordinatus anno prænotato in die S. Iohannis Baptiſtæ in eccleſia S. Barbarę collegiata in oppido Bingẽſi, præfuit huic monaſterio annis trib[9], menſibus IV. diebuſq; XVI. Hic Otto fuit (ſicut & diximus) de Colonia oriundus, ex quadã mercatorum familia, quæ nuncupatur Havviſen, qui in iuuẽtute ſua monachus in cœnobio S. Panthaleonis factus, vſq; ad ætatẽ virilem in eo permanſit. Poſtea cum anno Domini MCCCCXLVIII. monaſterium præfatũ S. Pãthaleonis (ſicut ibidem diximus) per patres vnionis & obſeruantiæ Bursfeldenſis eſſet reformatũ, aliquandiu adhortatione parentũ in eo perſeuerans, ad probandũ ſi rigorẽ ordinis perferre poſſet, & mores & ceremonias obſeruantialium cõpetenter didicit, & tamẽ poſtea fatigatus ac inde recedens, ſub Conrado abbate ad hoc monaſteriũ venit, & conuentui incorporatus fuit.

Otto fit abbas huius loci 23.

Genus & origo Ottonis abbatis.

Otto abbas vir fuit manſuetus & pacificus.

Erat aũt ingenio mitis & pacificus, & plus q̃ mores monachorũ illius tẽporis in cœnobio requirebant præſenti, manſuetus; qui magnã pro viribus ſuis diligentiam in ſua præſidẽtia fecit, & libenter monaſteriũ in vtroq; ſtatu reformaſſet, ſed nõ potuit. In temporalibus enim fuit omnino depauperatũ, & in ſpiritualibus omni regulari obſeruãtia deſtitutũ. Veruntamen plus in tẽporalibus q̃ in ſpiritualibus profecit. Quid in ſpiritualibus optauerit tentaueritq; ſequenti anno ex parte dicemus. Eo aũt in abbatem ordinato, nõ fuit Prior aliquis certus poſt eũ inſtitutus toto tẽpore quo ipſe in abbatia præſedit, per annos III. & IV. menſes, vſq; ad inſtitutionem abbatis Kolenhauſen, vt infra dicemus.

Hoc tempore non fuit Prior in præſenti cœnobio.

MCCCCLXVII.

Otto abbas reformationem nõ durantem incipit.

Hoc anno Dominus Otto abbas, & fratres huius cœnobij cõuentuales, metuentes ad inſtantiã Principum per patres de obſeruantia Bursfeldenſi in fauorẽ reformationis expelli (ꝙ eis tunc ſæpe intẽtabatur) conſilio accepto ſemetipſos reformare ſtatuerunt; miſerunt nuncios & literas ſupplicatorias ad Abbates Treuirẽſes, qui tum (præter cœnobiũ S. Martini) reformati erant, & maxime ab abbate S. Maximini, qui non ſunt de vnione Bursfeldenſi, eis nimium odioſa; pro duobus monachis inſtantius ſupplicantes, qui huius monaſterij monachos & nouitios in moribus & ceremonijs, obſeruantiæ regulari congru-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

congruentibus,informarent:verum à Treuirenſibus nullum impetrare potuerunt. Poſt hæc miſerunt ad Coloniam,& inde duo fratres de S.Panthaleone venerunt, qui primum aduentantes gratanter fuerunt ſuſcepti, & ad inſtituendum monachos huius conuentus Magiſtri per abbatem ſunt deputati:nimia enim improbitate & malitia monachorũ, maxime iuuenum,vexati,deriſi,& interdum etiam verberibus affecti, cum ſe nihil proficere poſſe cernerent,ad Coloniam,vnde venerant,ſunt reuerſi.

Duo monachi reformati de Colonia huc venere.

Eodem anno,XIX.die menſis Aprilis, quæ fuit Dominica poſt feſtum reſurrectionis Dominicę III.celebratum fuit XIX.ordinis noſtri prouinciale capitulum in Monte monachorum iuxta Bambergam,in quo præſederunt Iohannes Burſfeldenſis,Melchior Auguſtenſis,Henricus S.Michaelis Hildensheimenſis,& Iohannes S.Crucis in Werdea, monaſteriorum ordinis noſtri præclari ac celeberrimi abbates.

Capitulum prouinciale 19. celebratur.

Hoc anno,XV.calend.Aprilis obijt Andreas de Traiecto inferiori, monachus huius cœnobij,vir ſtudioſus,& tam in diuinis quam in ſecularibus ſcripturis eruditus, qui reliquit non pauca ingenij ſui opuſcula, ſcilicet,*Soliloquiorum hominis ad Deum,lib.I.De profectu virtutum lib.I.De abſtinentia carnium lib. I. De vſu floccorum in ordine noſtro lib. I.* Sermones quoque varios,carmina,orationes,& epiſtolas plures ad diuerſos,& quędam alia,quæ partim habentur adhuc,partim per negligentiam ſunt diſtracta.

Andreas monachus huius loci moritur. Opuſcula quadã Andrea monachi.

His temporibus venit ex Baſilea quidam homo pauper,habens ſecum filium paruulum,nomine Theodericum,ſex annos & duos menſes ætatis habentem, qui moribus & verbis tam erat maturus & compoſitus, ac ſi XL. annorum fuiſſet,loquebaturque latine tam ornate & diſerte,vt oratori facundiſſimo ſimilis videretur,ſuamque infantiam & inſcitiam vtraq; lingua tam pulchre potuit excuſare, & de quibuslibet loqui,vt omnes verteret in ſtuporem.

Puer 6. annorum latine ornatiſſime loquitur.

Anno prænotato,in menſe Iunio obijt Philippus dux Burgundiæ, qui multa in vita ſua cõmiſerat bella,filium relinquens nomine Carolum, paterni principatus legitimum hæredem vnicum,qui & ipſe multa ſtrenue patrauit.

Philippus dux Burgũdiæ moritur.

MCCCCLXVIII.

Anno Ottonis abbatis noſtri II.Carolus dux Burgundiæ contra Leodiẽſes validum produxit exercitum,& poſt conflictum acerrimum cum eis habitum, in breui tandem omnem terram eorum,vna cum ciuitate Leodienſi obtinuit, eoſque ad obedientiam epiſcopi eorum coartauit.

Carolus dux Burgũdiæ Leodiũ obtinet.

Anno prænotato Adolphus archiepiſcopus Moguntinus autoritate ſua ordinaria obſeruantiam,vnionem & capitulum annale Patrum ordinis noſtri reformatione Burſfeldenſium(eo quod Burſfeldia ſit in diœceſi Moguntina)priuilegia quoque vnioni & capitulo præfatis à ſede apoſtolica quomodolibet adulta,gratioſe admiſit.

Archiepiſcopus Mogũtinus priuilegia noſtra confirmat.

Eodem anno Matthias epiſcopus Spirenſis,III.die menſis Ianuarij eccleſiam S.Germani extra muros ciuitatis Spirenſis vna cum clero & ornamentis vniuerſis eccleſiæ S. Mauritij intra muros vniuit & incorporauit,& vnum canonicorum ibidem inſtituit,propter deſolationem domorũ ſacerdotum S.Germani ante factam, per Fridericum comitem Palatinum contra Iohannem Nix epiſcopum.

Eccleſia S. Germani extra muros ciuitatis Spirenſis incorporatur eccleſiæ S. Mauritij intra muros.

Eodem anno Carolus dux Burgundiæ cum maximo armatorũ exercitu contra Ludouicum regem Franciæ proceſſit in Galliã,& per plures dies ibi manſit, ac multa in toto regno damna incendio & deprædatione exercuit. Interea dum hæc in Francia agerentur,Leodienſis populus factioſus, inconſtans, & omni tempore ad ſeditionem paratus, denuo ad rebellandum ſe parat,& contra epiſcopũ ſuũ ſolito more inſanire cœpit. Quod cum ipſi epiſcopo innotuiſſet,cum VII.millib.ex Burgundionibus & magno apparatu veniens de Francia,Leodiũ obſidere in manu valida diſpoſuit. Qui cum veniſſet ad ciuitatẽ, quæ Tungris appellatur,& præpoſitũ eius Leodienſibus innotuiſſet,noctu cũ duob.millibus ciuitatem intrantes,epiſcopum ceperunt,cum multis nobilib. & comitibus,multisq; occiſis,& cæteris fuga lapſis,captiuum ad Leodium Epiſcopum ſuum perduxerunt. Inter ea vero inter ducem & regem Franciæ concordia facta eſt.Cum ergo fama facti Leodienſium ad ducem Carolum perueniſſet,nimio furore commotus, maximum pugnatorum ex Picardia & Burgundia habens exercitũ,Leodiũ firmiter obſedit, regẽ Francorũ in propria perſona,in armis potentiſſimũ ſecũ habens,quẽ ad hoc precibus induxerat, cõcordia inter eos facta.In menſe itaq; Nouembri dux præfatus obſedit Leodiũ cũ exercitu XL millium armatorũ,quorũ ferme duo millia in ipſa obſidione amiſit, & poſt multos labores ciuitatẽ tandem obtinuit,& inauditã in ciues crudelitatem exercuit.Erat autem ciuitas ſitu & ædificijs pulcherrima,in qua fuerunt eccleſiæ parochiales XXXII. collegiatæ vero ec-

Dux Burgũdiæ deuaſtat Franciam. Leodienſes contra epiſcopum rebelles. Epiſcopus à Leodienſib. capitur. Leodienſis ciuitatis miſerabile excidium.

cleſiæ VIII. monaſteria abbates habentia V. cœnobia fratrum mendicantium III. & aliæ eccleſiæ & capellæ plures cum cœnobijs monialium & hoſpitalibus pauperum. In ea quoque fuerunt ciues ad bella expediti plus quam XX. millia, & omnium rerum copia & ingentes diuitiæ. Capta igitur ciuitate dux Carolus nulli ordini, nulli dignitati, nulli ſexui, nulli pepercit ætati, ſacerdotes omnes captiuos epiſcopo præſentari fecit, & etiã nonnullos occidit. Viros omnes, adoleſcentes & iuuenes in ore gladij conſumpſit, mulieres cum infantibus, viduas & virgines omnes in flumine ſubmerſit. O quot millia innocentes tunc fuerunt occiſi, qui nec verbo nec facto huiuſmodi cauſam præbuerunt. Muros ciuitatis, domos & habitationes vniuerſas, omnemque ciuitatem, pontes, & cuncta ædificia in ea igni ſuccendens, deſtruxit, complanauit, & in fauillam redegit, eccleſias omnes & monaſteria ſpoliauerunt, auferentes omnia quæ reperiſſent, ornamenta, libros, calices, monſtrantias, clenodia, & campanas: nihil enim in tota ciuitate penitus reliquerunt, ſed vniuerſa rapientes, inæſtimabilem prædam abduxerunt. Hoc Leodienſis vrbis miſerabile excidium tam crudele fuit, vt nullis verbis, nullis ſcripturis à nobis valeat ſufficienter explicari aut ſcribi.

Leodiũ funditus euertitur & omnes inuẽti necantur.

Ruperti archiepiſcopi Colonienſis malorũ initium.

Anno quoque prænotato Rupertus archiepiſcopus Colonienſis nimia paupertate & inopia oppreſſus, cum non haberet vnde viueret, omnibus quæ ad menſam pertinebãt epiſcopalem, per anteceſſorem ſuum impignoratis, cõſilium & auxilium à canonicis ſuis & feudalibus poſtulauit: ſed non erat, qui attenderet: Iam enim odium contra eum nonnulli conceperant. Vnde neceſſitate compulſus fratris auxilium inuocauit & obtinuit. Fridericus itaque Palatinus frater eius, cognita neceſſitate, miſit ei pecunias, frumenta, & milites, quibus auxiliarijs iniuſte alienata recuperare potuiſſet, & eorum (vt poſtea dicemus) multa recuperauit.

MCCCCLXIX.

Palatinus exercitum ducit ad Colonienſem diœceſim. Nomina oppidorũ, quæ Fridericus Palatinus armis recuperãs archiepiſcopo Colonienſi reſtituit.

Hoc anno, qui fuit Ottonis noſtri III. Fridericus comes Palatinus Rheni cum exercitu & machinis bellicis, in auxilium Ruperti fratris ſui, deſcendit ad Colonienſem diœceſim, & in valida manu obtinuit plurima oppida & caſtella, quæ ab eccleſia Coloniẽſi fuerant ſub impignorationis titulo alienata. Hæc ſunt oppida quæ ad manus archiepiſcopi reſignauit, Bonna & telonium, Nuſſia oppidum, Lechneck oppidum & caſtrum, Zulvvich oppidum, Bruel caſtrum & oppidum, Nurberg caſtrum in Eyfflia, Aliennar caſtrum, Rimbach caſtrum oppidum & telonium, caſtrum de Diehart, Andernach oppidum, Rolandiſeck caſtrum, Gudenavv caſtrum & oppidum, Zins caſtellum oppidũ & telonium, Lins oppidum caſtrum & telonium, Gutenberg caſtrum, Kempẽ caſtrum & oppidum, Erpenrod caſtrum, Keyſersvverd caſtrum oppidum & telonium, Nyet caſtrum, Papenberg caſtrum, Hersberg caſtrum, & alia multa. Omnia oppida præſcripta & caſtella Fridericus Palatinus de manibus eorum, quibus erant impignorata, ſine pecunijs recuperans armis & comminationibus, Ruperto archiepiſcopo Colonienſi fratri ſuo & Agrippinæ eccleſiæ reſtituit. At vero pro ſuis expenſis, quos propter eccleſiam Colonienſem fecit, oppidum & caſtrum Keyſersvverde cum telonio & omnibus prouentibus impignoratum ſuſcepit.

Keyſerſvverde impignoratur Friderico Palatino.

Cœnobium in Wiſenburg per Fridericũ Palatinum reformatur.

Eodem anno, cum inſigne monaſterium ordinis noſtri in Wiſenburg male regeretur per Iacobum de Ponte abbatem, & ex comitibus Antonium de Liningen prepoſitum, & pene ad vltimam paupertatem deueniſſet, illuſtris & clariſſimus Princeps Fridericus comes Palatinus prædictus ſtatuit illud, ad inſtantiam conſilium & directionem Euchardi abbatis Montis monachorum prope Bambergam, & Hermanni abbatis montis S. Iacobi prope Moguntiam, ordinis noſtri, de reformatione Burſfeldenſi viſitatorum capituli prouincialis, ad meliorem ſtatum reducere, & expulſis deformatis monachis alijsque de obſeruantia introductis penitus reformare. Miſit ergo cum præfatis abbatibus, autoritatem apoſtolicam, conſenſum & Bullam Papæ ad reformandum habentibus, ex conſiliarijs & militaribus ſuis viros prudentes & eruditos, & cum conſenſu ciuium Weyſenburgẽſium, qui manutenere negotium omnino promiſerant, cœnobium reformauit. Ecce autem, quid egit diabolus. Sub officio diuinorum Iudoco de Kalbe ſacræ Theologiæ Doctore, conſiliario principis, ad populum faciente ſermonem, tumultus in populo contra miſſos à Principe oritur, & clamor turbæ concitatæ in altum eleuatur. Tandem commotione vulgi ſedata, & principi ſatisfactione porrecta, inceptum opus conſummatum fuit. Porro monachi deformati clam fugientes, literas, priuilegia & clenodia monaſterij ſubtraxerunt, in caſtellis prædonum amicorum ſuorum ea reponentes. Verum non diu ciuium

Tumultus oritur in oppido Weyſenburg cõtra miſſos.

ergà

erga manutenentiam reformationis Principi fidelitas promiſſa durauit,ſed cito fuit mutata,ſicuti ſequenti anno dicemus.

Hoc anno,III.iduum Auguſti obijt Iohannes abbas Burſfeldenſis , ſecundus in reformatione,cui ſuccedens Theodericus, in reformatione tertius,præfuit annis ſedecim.

Ioannes abbas Burſfeldenſis moritur.

Eodem anno,Fridericus comes Palatinus Rheni,Adolphus archiepiſcopus Moguntinus & Rudolphus epiſcopus Herbipolenſis,ſimul confœderati produxerunt exercitum contra prædones illos de Roſenberg,Georgium,Arnoldum & Michaelem , cum eius adhærentibus,qui diabolico furore concitati,mandata Principum contemnebant , epiſcopos omnes,quotquot reperiſſent,ſpoliabant,ſacerdotes amputatis virilibus caſtrauerunt, & per omnem terram inter Franckoniam & Neckarum,in via publica deprædationes exercentes,multa mala perpetrabant. Nuncios quoque Principum ad ſe miſſos,in eorum contumeliam,literas quas attuliſſent,comedere coegerunt. Vnde præfati Principes commoti,anno ſequenti caſtrum prædonum prædictorum Bocksberg tribus hebdomadibus fortiter obſidentes,& machinis concutientes , ceperunt , prædonibus noctu cum ſeptuaginta equitibus fuga lapſis. Acta ſunt hæc anno ſequente,videlicet MCCCCLXX. in V. feria cœnæ Domini. Poſt hæc caſtrum Schupf fortiſſimum obſidione vallarunt,& in VIII. diebus ceperunt, ꝙ funditus euerterunt in octaua Dominicæ reſurrectionis. Et ſic prædonum illorum temeritas humiliata & confuſa principibus obedire deinceps fuit compulſa.

Prædones illi de Roſenberg domātur per Principes.

Audax facinus prædonum.

Caſtella prædonum euertuntur.

Sed quia præſens monaſterium noſtrum Sponheimēſe anno prænotato fuit reformatum,abbasq; Otto depoſitus,operæ precium eſt modum,tempus & perſonas,autoresque reformationis eius iuxta ſeriem & ordinem temporis breuiter cognoſcere , volentibus maxime poſteris teſtimonio ſcripturarum ad notitiam deducere.

DE REFORMATIONE HVIVS MONASTERII SPONHEIMENſis,& depoſitione domini Ottonis ſupradicti abbatis XXIII. *cæteriſque in illo tempore hic geſtis.*

ANNO igitur prænotato Dominicæ natiuitatis MCCCCLXIX. Indictione ſecunda, cum præſens monaſterium propter malum regimen abbatum , & vitam diſſolutam Monachorum ad extremam deueniſſet paupertatem, eſſetque tam in ſpiritualibus quam in temporalibus omni decore ſuo penitus deſtitutum , illuſtris & deuotiſſimus Princeps Fridericus comes Palatinus Rheni,dux Bauariæ, & comes in Spōheim , filius ducis quondam Stephani, & frater Ludouici ducis Nigri , qui manſionem ſuam in Siemern habuit, dolens ſuper contritione & deſolatione huius quondam inſignis cœnobij,ſtatuit illud ad honorem Dei reformationi ſubijcere,& in vtroque ſtatu pro viribus ad obſeruantiam regulæ inſtaurare. De conſenſu itaque & bona voluntate clariſſimi principis domini Friderici comitis Palatini Rheni,ducis Bauariæ,& principis Electoris in Heydelberga commorantis (de quo multa in præcedentibus dicta ſunt) duos Commiſſarios in hoc opus ab Adolpho Moguntinæ eccleſiæ archiepiſcopo impetrauit, Hermannum videlicet S. Iacobi prope Moguntiam,& Conradum de Rodenberg S. Iohannis in Rinckavvgia , monaſteriorum ordinis noſtri abbates,cum quorū conſilio & directione tam neceſſarium & ſanctum opus ad finem deduceret optatum. Igitur Adolphus præfatus committens eis autoritate ordinaria vices ſuas,viſitandi ac reformandi præſens monaſterium in ſpiritualibus & temporalibus,eis dedit tale mandatum ſuo ſigillo munitum.

Fridericus dux Bauariæ comes in Sponheim reformator huius monaſterij.

Adolphus Dei gratia Mogūtinæ ſedis archiepiſcopus,ſacri Romani imperii per Germaniā Archicancellarius ac Princeps Elector religioſis & deuotis,Hermanno S. Iacobi extra muros ciuitatis noſtræ Moguntinæ,& Conrado S. Iohannis in Rinckavvgia,monaſteriorū abbatibus,ordinis S. Benedicti,noſtris Chriſto dilectis,ſalutem in Domino ſemper. Inter cæteras ſollicitudinum curas noſtris humeris ex paſtoralis nobis crediti officii debito incumbentes , illas præcipue conamur ſubire ; per quas iuxta ſacrorum canonum inſtituta & ſanctorum Patrum decreta, fideles curæ noſtræ ſubiectos decenter viſitare, eorum mores,ſtatum & conditiones vberius exquirere,& bene geſta confirmare , male facta corrigere, inſolentias compeſcere , deſolata reformare , atque errantes ad ſemitam iuſtitiæ & veritatis reducere valeamus,ne ſanguinem ipſorum de noſtris manibus requiri contingat. Sane nuper ad noſtrum,non ſine cordis noſtri diſplicentia,peruenit auditum ,monaſterium in Sponheim , noſtræ diœceſis,ordinis memorati,in ſpiritualibus & temporalibus exiſtere multipliciter deformatum , & Rectores ipſius de negligentia executionis officiorum ſuorum notatos fuiſſe,& merito corrigendos: quæ abſq; debiti appoſitione remedii non debemus ſub diſſimulatione tranſire. Nos igitur de præmiſſis digne dolentes,& ad dicti monaſterii reformationem,rectorumque & membrorum illius correctionem & reductionem, ad

Copia commiſſionis archiepiſcopi Moguntini ſuper reformationem.

conſilia meliora paternis ac ſollicitis ſtudiis intendere cupientes, ſed ad præſens diuerſis noſtris & eccleſiæ noſtræ arduis præpediti negotiis, ad hoc ſpecialiter intendere non valentes, vobis, de quibus ſpecialem in Domino gerimus fiduciam, & cuilibet veſtrum inſolidum, perſecutionem & executionem huius operis committimus, cum poteſtate monaſterium iam dictum viſitandi, fratres in regulari obſeruãtia inſtructos autoritate noſtra ordinaria introducendi, & illis qui in eodem hactenus exſtiterunt, & obſeruantiam debitam ſeruare voluerunt, adiungendi, rebelles vero & contradictores eliminandi, de vtilitate moderni abbatis & aliorum officialium inquirendi, ipſumque abbatem & alios officiatos, qui vobis inutiles aut non vſquequaq; ſeu adeo vtiles, vt expediret, pro reformatione videbuntur, amouendi, & abbatem alium pro hac vice ex reformatis, in debita obſeruantia inſtructis, & teſtimonia digna fide habentibus, eligendi, deputandi, conſtituendi, aliaque, quæ pro reformatione & ipſius debita continuatione vtilia vel expedire videbuntur, ordinandi, ſtatuendi, & agendi, quæ nos ipſe ageremus & agere poſſemus, ſi præſentes eſſemus, ipſosq;, abbatem & fratres dicti monaſterii, ad obtemperandum in præmiſſis, & quæ (vt præfertur) ordinanda duxeritis, adimplendum, ac cæteras, tam ſpirituales quam ſeculares perſonas, cuiuſcunque ſtatus, gradus, ordinis, vel conditionis exſtiterint, iuriſdictioni noſtræ ſubiectos, ſi in præmiſſis vel circa ea vobis impedimentum præſtiterint, directe vel indirecte, quouis quæſito colore, ſub excommunicationis, ſuſpenſionis, interdicti, aliisque cenſuris & ſententiis eccleſiaſticis, requirendi, cohortandi & compellendi, inuocato ad hoc (ſi opus fuerit) etiam præter cenſuras eccleſiaſticas, auxilio brachii ſecularis. Teſtes vero nominandi ac producendi, ſi ſe gratia, odio, amore, vel timore ſubtraxerint, ſimili cenſura cogentes, veritati teſtimonium perhibere: harum noſtrarum, quibus ſigillum noſtrum præſentibus appenſum eſt, teſtimonio literarum. Datum in ciuitate noſtra Moguntina, die vltima menſis Iulii, anno Domini MCCCCLXIX.

Poteſtates per cenſuras compellendi rebelles.

Hac commiſſione ſuſcepta, præfati abbates eam quantotius in notitiam Principis ſupradicti Friderici deducere curauerunt, quibus ille cognitis, diem ſtatuit menſis Auguſti XIX, hic in monaſterio mane comparendi occulte ſeu inopinate, ita quod nullus in circuitu manentium, antequam venirent, quicquam perciperet. Adueniente autem die præfixa, quæ fuit Sabbatum poſt feſtũ aſſumptionis beatæ Mariæ ſemper virginis, miſſi à præfato Principe conſiliarij armata manu præſens cœnobium de mane poſt primas intrauerunt, diligentiſſime præcauentes, ne quisquam monachorum effugeret, aut de monaſterio aliquid deportari poſſet. Interea poſt horam ſuperuenerunt etiam ſupra dicti abbates, Hermannus S. Iacobi & Conradus S. Iohannis, qui mox vt intromiſſi fuerunt, locum capitularem intrantes, abbatem & conuentum adeſſe fecerunt: Quibus congregatis, in præſentia conſiliariorum principis mandatum ſibi factum ab archiepiſcopo Moguntino, legi per Notarium publicum coram omnibus fecerunt. Erant autem monachi huius monaſterij cum abbate numero V. videlicet, Otto abbas, Petrus de Blenich Cellerarius, Iohannes de Kirgberg, Conradus de Kirchberg, Iohannes Nutkin æque de Kirchberg, & ſextus (qui modo iacet in carcere, nequior cunctis) Iohannes de Bockenavv. Qui cum audiſſent commisſionem ſuper monaſterij reformatione lectam, animo conſternati ſunt, & deliberatione pauliſper inter ſe habita, vnanimiter reſponderunt, *Aliter ſe viuere, quam didiciſſent, non poſſe, nec reformationẽ Burſfeldenſem, nimis auſteram, ſibiq; importabilem, aliquatenus poſſe ſubire.* Commiſſarij autem his & alijs multis, quæ contra reformationem afferebant, auditis, & neminem cito condemnare volentes, monuerunt, vt melius deliberarent, ipſi quoque officium viſitationis inceperunt, inquiſitionem de vtroque ſtatu monaſterij facientes. Sequenti vero die, quæ fuit XX. menſis Auguſti, Dominica videlicet & feſtum ſancti Bernhardi abbatis, inquiſitione peracta, cum Viſitatores comperiſſent, abbatem huius loci dominum Ottonem, tum propter corporis ſui debilitatem, tum etiam propter minorem in obſeruantia regulari experientiam, ad curam paſtoralem ſub reformatione introducendam, non eſſe idoneum vel vtilem, poſt pias admonitiones ei tandem, vt dignitati cederet abbatiali, perſuaſerunt, ne ſanctum reformationis negotium aliquomodo vellet impedire. Reſignauit ergo abbatiam, anno & die præſcriptis, coram Notario & teſtibus, & recepta penſione annua pro ſuſtentatione corporis, non diu poſtea in monte S. Ruperti iuxta Bingen Præpoſitus monialium factus eſt, & ibi tandem in Domino quieuit. Reſignatione autem (vt præmiſimus) facta, eo die & ſequenti Commiſſarij vna cum Secretarijs ducis ad hoc miſſis computationem & calculum omnium prouentuum ac debitorum huius monaſterij ab ipſo reſignante acceperunt, Inuentarium (vt moris eſt) manu Notarij conſcribentes, inuentumque eſt, monaſterium pene ad extremam inopiam deueniſſe. Omnia enim fuerunt impignorata, curtes & reditus, ita vt nihil pro ſuſtentatione monachorum liberum reſtaret. Summa debitorum, quibus fuerat impignoratum, duorum millium & ducentorum florenorum calculum exceſſit, præter alia nimis multa grauamina

Conſiliarij ducis hunc locum præoccupant.

Abbates Commiſſarij adueniunt.

Nomina monachorũ huius loci tempore reformationis.

Otto Abbatiã reſignat.

Omnia ſunt impignorata, & debitorũ ſumma maxima.

uamina

uamina paupertatis. Omnia ædificia monaſterij erant ruinoſa, & ſingula quæ videbantur nimia calamitate operta. Vtenſilia domus aut non fuerant, aut prius propter metũ reformationis erant ſubtracta, vt primo aduenĩetes neq; menſalia, neque ſcutellas, neq; quicquam pene aliud, ad regimen domus neceſſarium inuenirent. Porro quamprimũ fratres de reformatione hunc locum inhabitare cœperunt, nõ ſolum pecunias mutuo recipere, verumetiam blada & vinum commodato ab alijs, pro vitæ ſuſtentatione, petere neceſſario coacti ſunt.

Nomina fratrũ huc primo venientium.

Primi autem fratres, qui ad reformationem huius monaſterij venerunt, ex cœnobio S. Iacobi prope Moguntiam fuerunt, numero IV. ſcilicet, Iohãnes de Kolenhauſen, qui ibi Cellerarius fuit, & hic in abbatẽ eſt ordinatus, Henricus de Geilenhauſen, qui permanſit hic vſque ad mortem per annos XVIII. Bruno, qui non diu manſit, Iohannes Hocheim, qui Cellerarius fuit inſtitutus, ſed non permanſit.

Magna paupertas huius monaſterij.

Enimuero propter nimiam paupertatem & inopiam huius monaſterij, apud S. Iacobum in delicijs enutriti, hic manere diu contempſerunt. Illis autem ad S. Iacobum redeuntibus, alij in locum eorum remiſſi, ad tempus manſerunt, quibus etiam abeuntibus, iterum alij ad hunc locum miſſi fuerunt. Multis itaque annis nullus monachorum de S. Iacobo venientium, præter Henricum præfatum, in hoc loco ſtabilis perſeuerantię fuit: quouſque tandem collecti iuuenes, ex ſcholis venientes, & ſecundum cõſuetudinem ordinis inſtituti atque profeſſi, tandem excurſibus finem neceſſarium impoſuerunt. Magna fuit eo tempore huius monaſterij paupertas. Rariſſimi in edulio fratrum piſces erant, ſed frequenter pro piſcibus pira, in fornace quadam exſiccatione decocta, & poſtea reſoluta in caldari, brodioque perfuſa, commeſtioni fratrum parabantur. Voluntariam in egeſtate patientiam pro Dei amore habuerunt, & tam in victu quam in amictu magna extremitate laborantes, nihil amplius quam monaſterium ex tantis oneribus debitorum ſua temperantia & parcitate quantotius cupiebant leuare. Ornamenta pro decore domus Domini pauca erant & nimis exilia, & præter mitram pontificalem clenodia in eccleſia nulla.

Volumina bibliothecæ nulla.

Bibliotheca nulla fuit, quia monachi deformati non libros, ſed ludos & voluptates ſequebantur. Octo enim volumina, præter Bibliam in duabus partibus diuiſam, parui precij aut valoris tempore reformationis fuerunt tantum in hoc monaſterio inuenta.

Quomodo libri fuerint alienati.

Nam (ſicut longe ſupra diximus) bibliothecam quondam ſatis precioſam, poſteaquam regularis diſciplina cœpit in hoc loco paulatim declinare, & rerum quoque temporalium ſubſtantia cum integritate monaſticæ cõuerſationis deficere, monachi, qui tũ omnes erant proprietarij, diſtraxerũt, vendentes furtiue libros pro vili precio, ita vt nihil remanſerit voluminũ tantorum, quod alicuius fuerit æſtimationis. Sed nunc iam inſtitutionẽ noui abbatis proſequentes, ordinem hiſtoriæ compleamus, quia ſicut omnẽ huius cœnobij miſeriã explicare nõ poſſum⁹, ita diutius reprobam vitam monachorũ deformatorum immorari ſuperflue iudicamus.

DE IOHANNE KOLENHAVSEN, HVIVS MONASTERII SPONHEImenſis abbate XXVI. qui præfuit annis XIV. menſibus XI. & diebus III. & de geſtis varijs tam eius quam illius temporis.

ANNO autem pręſcripto MCCCCLXIX. indictione II. feria tertia poſt feſtũ S. Bernhardi, hoc eſt, XXII. die menſis Auguſti, mane circa horã VIII. ſupradicti abbates & Cõmiſſarij domini Adolphi archiepiſcopi Moguntini cum Notario & teſtibus locũ capitularẽ huius cœnobij intrantes omnes monachos hic repertos denuo ad ſe vocari fecerũt: quib. venientibus, & in loco prænominato reſidentibus, in præſentia Iohannis de Lansheim Cãcellarij, & aliorũ qui miſſi à Principe fuerant, ſæpe dicti Cõmiſſarij & viſitatores eis omnibus modis pie ac paterne cõſulere ac perſuadere conati ſunt, vt abiecta deformitate, priſtinæ cõuerſationis ſanctæ reformationi colla ſubmitterent, ac ſe morib. fratrũ, quos ad reformandũ hunc locũ adduxiſſent, pro ſalute animarũ ſuarũ conformarent.

Monachi huius cœnobij reformari nolunt.

Verum cum informationibus pijsq; admonitionibus Patrũ nullatenus vellẽt acquieſcere, viſitatores & Cõmiſſarij præfati, autoritate ſibi ab ordinario facta, omnes de monaſterio eliminarũt, omni iure ad præſens cœnobiũ in electione & alias omnino per ſententiã priuantes.

Monachi antiqui eliminantur.

Deinde animũ ſuum ad inſtitutionẽ noui abbatis, iure electionis ad archiepiſcopũ deuoluto, cũ nullæ adeſſent monaſterio incorporatæ perſonæ, intendentes, vſiq; authoritate cõmiſſa, de cõſilio & cõſenſu fratrũ pro reformatione introducenda præſentiũ, Iohannẽ Kolenhauſen, alias *de Butzbach*, monachũ & Cellerarium S. Iacobi prope Moguntiã, tunc præſentẽ, nomine & vice domini Adolphi Mogunt. archiep. in abbatẽ hui⁹ monaſterij nominauerũt, deputarunt & inſtituerũt: qui ſic per eos inſtitutus, anno & die præſcriptis, on⁹ regiminis ex mãdato ſui abbatis ſuſcepit, cõfirmatusq; Moguntię 3. die mẽſis Octob. per Si-

Iohannes Kolnhauſen fit abbas huius loci 24.

fridum epiſcopum Cyrenenſem, domnum Adolphi archiepiſcopi Moguntini in pontificalibus Vicarium, ex eius commiſſione ſpeciali, ac demum ab eodem ordinatus (vt moris eſt) præfuit huic monaſterio, à die inſtitutionis ſuæ præſcripta annis XIII. menſib. XI. diebus tribus, in magna paupertate, inopia & patientia.

Genus & origo Iohannis Kolnhauſen abbatis.

Oriundus fuit ex quodam oppido Wederauiæ, Butzach nominato, genere militari, quod de Colnhauſen præfert inſignia, qui in pueritia ſua poſitus ad literas, prima puerorum rudimenta percepit. Poſtea cum eſſet annorum fermè XIII. dimiſſis ſcholis equitare cum quodam Domicello, amicorum inſtantia cœpit. Verum cum eſſet corpore gracilis & tener, nec ſufferre labores equitum & onus armorum poſſe videretur, poſt IV. aut V. annos viſum equitandi dimiſit cum officio militandi, conſilio ſuorum, & denuo ad ſcholas ſe contulit.

Iohannes Kolnhauſen ad ſtudium Erphordienſe ſe confert.

Recuperatis ergo, quæ aliquandiu intermiſerat, ſtudijs, ad Gymnaſium generale in Erphordia ſe contulit, & in breui tempore multa perdiſcendo non mediocriter profecit. Mathematicæ autem & Aſtronomiæ propenſius operam dabat, & ſatis eruditus in ea ſcientia euaſit. Verum propter debilitatem capitis non vſque adeo intendere harũ artium ſpeculationi potuit, ſic vt voluntas animi requirebat. Cum ergo per annos aliquot in præfato Gymnaſio literis operam dediſſet, Philoſophiæ Doctor omniũ conſenſu factus eſt, & multos in ea facultate Magiſtros eruditione & ſcientia facile ſuperauit.

Magiſter factus domum reuertitur.

Dimiſſo poſt hoc publico ſtudio literarum, ad locum natiuum ſe contulit, & ibi in domo, quondam paterna, manere vno cum famulo cœpit. Sed cum eum cura familiaris & domeſtica ſollicitudo nimium vexare & inquietũ reddere cœpiſſet, nimio affectus tædio, quid ageret, vel quem vitæ ſtatum aſſumeret, ignorabat. vxorem ducere propter occaſiones, quas conſulto tranſimus, non ſibi ſatis tutum videbatur: ſacerdotium ſubire, & in ſeculari ſocietate conuerſari periculoſum iudicans, non voluit, manere ſicuti erat, multo minus poterat. Statuit ergo tandem poſt multã deliberationem ſeculum deſerere & monaſterium intrare. Sed cum eſſet nimis gracilis, & delicatæ complexionis, arduum regularis iter aggredi timuit, ne forte cogeretur poſtea cum ingenti confuſione deſerere, quod inconſulte ac nimis temere aſſumpſiſſet. Ad vnius itaque ſpatium anni proponens ac metuens, in ambiguo ſtetit, & quid ſibi eſſet vtilius concludere non potuit. Ordinem Carthuſienſium, veluti nimis auſterum, abhorruit, Mendicantium religionem, propter multa quibus monebatur, ingredi noluit, noſtram vero obſeruantiam intrare, propter pene continuam & perpetuam carnium abſtinentiam, æque formidauit. Sed tandem lumine diuinæ miſerationis præuentus, moras rupit, metumque omnem depoſuit, & ordinatis rebus ſuis ad monaſterium S. Iacobi prope Moguntiã venit, & petijt ſuſcipi in monachum, & obtinuit.

Iohannes Kolnhauſen fit monachus S. Iacobi.

Factus autem monachus, in omnibus religioſe & ſine alicuius offenſione conuerſatus eſt, ita vt etiam cæteris in exemplum propoſitus videretur. Ordinatus deinde Preſbyter, ac poſtea Cellerarius præfati monaſterij, quoniam ſatis idoneus eſſe videbatur, poſtremo (ſicut diximus) abbas huius monaſterij in reformatione primus inſtitutus eſt. Fuit autem ſtatura mediocris, nec breuis nimium nec rurſus alta proceritate longus, macilentus & corpore gracilis, ac viribus tenuis, ingenio ſubtilis, mitis, & multũ affabilis, ſed velocis & vehementis iræ, cui perturbatio mentis & cito venit, & cito tranſiuit: nulli tamen ira eius plus nocuit quam ſibi. Reformationem introductam, quantum in ipſo fuit, bene cõtinuauit, & ſemper religioſe vixit, cum ſumma maturitate & honeſtate ſine querela omni tempore conuerſatus.

MCCCCLXX.

Capitulum prouinciale xx. celebratur.

Anno Iohannis Kolnhauſen abbatis noſtri I. XV. die menſis Maij celebratum fuit prouinciale capitulum ordinis noſtri XX. in monaſterio S. Petri in Erphordia, in quo præſederunt, Guntherus eiuſdem, Melchior S. Vdalrici in Auguſta, Sebaldus S. Ægidij in Nurenberga, & Paulus S. Mariæ in Elchingen, monaſteriorum ordinis noſtri abbates, & multa in eo fuerunt ſtatuta & renouata pro conſeruatione ordinis.

Monaſterium præſens Capitulo Burſfeldenſi vnitur & incorporatur. Damnabilis monachi lapſus Iohannis de Bockenavv.

Eodem anno, II. die menſis Septembris celebratum fuit annale capitulum vnionis & obſeruantiæ Burſfeldenſis, in monaſterio S. Matthiæ prope Treuirim: in quo Iohannes huius monaſterij abbas, & monaſterium præſens ad vnionem & participationem omnium indultorum, priuilegiorum & gratiarum eiuſdem in forma conſueta meruerunt incorporari, literis neceſſarijs præſtitis ac confectis.

Eodem quoque anno vnus ex monachis antiquis deformatis, qui anno priori fuerant eliminati, Iohannes de Bockenavv, ſacerdos iuuenis & temerarius, contra fratres reformatos

formatos animum gerens amarum,lædere illos aut etiam occidere (ſi poſſet) occulte laborabat. Veniens ergo ad abbatem & fratres,ſimulata intentione, ad reformationem petit admitti,promittens ſe in omnibus velle obedire mandatis ſeniorum, & latens venenū dulci verborum modulatione abſcondit. Quid moramur? ſuſceptus ad probationē, ouib. lupus coniunctus eſt. Vt autem omnia,propter quæ venerat exploranda,didiciſſet,introitum videlicet & exitum ad dormitorium,fratrum quoque ſingulorum cellas & lectorum diſpoſitionē,& alia quę eius propoſito conduxiſſent,nacta opportunitate clam de cœnobio aufugit. Poſt menſes II. aut III. noctu ſub matutinis cellas fratrū ingreditur, quicquid ſibi placens reperit furatur,& ſe quoſdā ex eis perempturum comminatur. Erat autem eo tempore dormitorium fratrum ad occidentalem plagam clauſtri, vbi nunc eſt dormitorium donatorum.

De monaſterio fugit occulte.

Quadam igitur nocte venit cum gladio in dormitoriū quieſcētium monachorum, accedensq; ſilenter ad ſtratum Brunonis, quē maiore proſequebatur odio, gladium in eius guttur ſe figere putans,pedē ſeu tibiam vulnerauit: verterat enim illa nocte Bruno pedes ad illum locum,quo caput antea ponere conſueuit,neſcio an conſilio vel à caſu. Mox autem vt vulnus ſenſit pungentis, experrectus clamauit,vnde territus latro aufugit.

Monachos conatur occidere.

Poſtea meſſe iam collecta,nocte quadā rediens,horreū vnum cum frugibus incendit,& plus quā quadraginta maldra frumentorū exuſſit,ſublatoq; ex ſtabulo equo,per portam quæ tendit ad vineas,aufugit. Tandē venit ad Hornbach, ibique inter monachos ſub hoſpitis forma ad tempus receptus,non diu nequitiā ſuam potuit abſcondere, ſed furatus in eccleſia ex ciſtulis oppidanorū,illic propter immunitatē loci poſitis,pecunia, clenodijs & veſtibus,detentus & in publica cuſtodia poſitus eſt. Qui cum ibidē pane tantū veſceretur & aqua, Iohanni Kolnhauſen abbati noſtro,cuius non erat monachus, ſcripſit, ac inſtantius rogauit,quatenus eum de carcere duræ afflictionis eriperet. Bonus ille ac nimiū miſericors,cum illum,vt ſibi nulla profeſſione ſubiectū,tanquā incorrigibilem prorſus & iure de monaſterio eliminatū,in ſua iniquitate captū,potuiſſet dimittere,miſericordia motus eſt,& ſolutis quæ furtim in eccleſia abſtulerat,vna cum expenſis in carcere factis, eum inde liberauit. Venit ergo de carcere liber,ſed iniquitatis ſeruus,veniā petiuit,iterū ſuſcept[9] fuit,ſed prauos mores in nullo penitus emendauit. Poſtremo cū nimia temeritate omnes turbaſſet,iterum aufugit,& multas vbique nequitias & iniquitates perpetrauit,quouſque tandē anno Iohannis præfati abbatis III. per equites ducis Friderici captus, ad perpetuos carceres hic in monaſterio poſitus fuit,& iſte eſt annus incarcerationis eius XXIX.

Horreum cū frugibus incendit. Sacrilegium committit. In Hornbach incarceratur.

Iohannes abbas noſter eum de carcere liberat.

Ad perpetuos carceres ponitur.

Cæteri autem monachi antiqui nihil tale contra reformationē tentarunt,quorum ſenior Petrus de Blenich venit ad monaſteriū Sunsheim, & ibi in deformatione ſua mortuus eſt: Otto quondā abbas,in monte S. Ruperti prope Bingē (ſicut diximus) monialium confeſſor factus,ibidem in Domino quieuit,ſepultus in Capella beatæ Mariæ ſemper virginis ibidem. Alij tres iuuenes ad obſeruātiam redierunt, quorum duo breui poſtea obierunt,tertius Iohannes Nutigin de Kirchberg plus quā XX. annis confeſſor monialium fuit in Bibelis Argentinenſis diœceſis,donec tandē improbitate monialiū cedere coactus fuit & ad monaſteriū Schmerlebach Moguntinæ diœceſis,per Iohannē Trithemium,abbatē huius cœnobij,iterum cōfeſſor monialiū inſtitutus eſt,vbi adhuc viuit ſenex & infirmus.

Quo deuenerint monachi antiqui.

Anno Domini prænotato MCCCCLXX. ciues oppidi Weiſſenburgēſis, qui priori anno in verba comitis Frederici iurauerāt,ſe totis viribus velle manutenere per ipſum Principē (ſicut ſupra diximus) introductam reformationē in monaſterio noſtri ordinis ibidē, neſcio qua ratione moti,ſententiam contra iuramentum ꝙ fecerant mutantes,antiquos monachos deformatos in habitu muliebri occulte intromiſerunt,ipſisq; reformatis cum ignominia expulſis,cœnobium antiquis tradiderunt: hoſtes quoq; & inimicos principis Palatini,ſicut Wiricum Hoffart cum quibuſdam alijs,hoſpitio recipientes fouerunt,pręfectum quoque principis in Weiſſenburg captum & exactionatum contumelijs affecerunt. Vnde commotus magnanimus Princeps,oppidum Weiſſenburg cum valido ſuorū exercitu per totā hyemē durā ſatis obſedit, poſitoq; in deſolata præpoſitura quatuor turrium præſidio,vrbē fortiter impugnare cœpit. Interea pro concordia laborabant Argentinenſes cum quibuſdam alijs in Alſatia ciuitatibus,& ſub conditionem ſatisfaciendi pro contumelia principi pax fuit concluſa,& obſidio ſoluta. Sed nō manſerunt in concluſione,quam acceptauerant Weiſſenburgenſes: miſſis enim ad Imperatorem legatis, Palatinum imperialium perſequutorem accuſabant,poſtulantes ſibi contra impetum eius ducem Ludouicum cognomento Nigrum Comitem Veldentiæ in Cap tancum imperatorio nomine conſtitui. Fecit Imperator quod rogatus fuerat,animum contra Palatinum

Ciues Weiſſenburgenſes reformatis expulſis cœnobium deformatis rurſus tradidere.

Weiſſenburg à Friderico Palatino obſidetur.

Cauſa ſecūda diſſenſionis inter Palatinum & ducem Ludouicum.

alioquin habens offenſum, conſtituitq; præfatum ducem Ludouicum Capitaneum per literas imperiales patentes, nomine ſui & totius imperij Romani, quam conſtitutionem dux Ludouicus acceptans, iuramento Palatino (ſicut ſupra dictum eſt) obnoxius, contra eum agere cœpit. Itaque neceſſitate compulſus inclytus Princeps Fridericus, recenſuit milites ſuos, & quaſi rugiens cum exercitu ſuo egrediens contra Ludouicum, Stralburg caſtrum & Schryesheim oppidum obſidione cingens, in VIII. diebus cepit, & præda capta XVI. ex peditibus fecit ſubmergi, cæteris in captiuitatem deductis. Poſt hæc oppidum ducis Ludouici, quod Armsheim dicitur, ſatis munitum obſedit, illudque machinis, bombardis & foſſis fortiter expugnans in die commemorationis S. Pauli in deditionem accepit. In ea victoria milites XVIII. equites vero XLII. Palatinus accepit captiuos. Oppidanis autem pro pecunia taxatis, & peditibus XL. ad Altzen in cuſtodiam miſſis, murum in circuitu deſtruxit, turres & propugnacula euertit, arma, bombardas & omnem apparatum bellicum abduxit. Captiui autem pedites in Altzen ducti, quaſi omnes fuerunt ſubmerſi, quia hanc Princeps Palatinus conſuetudinem habuit, quod neminem viuum dimiſit, qui cum eſſet eius proprius, & ei ſeruili conditione ſubiectus, contra eum inimicitias præſumpſiſſet, niſi cauſam habuiſſet excuſabilem. Deinde Palatinus caſtrum Wachenheim obſedit, & magnis inſultibus expugnatum cepit, in quo magnum apparatum bellicum inuenit. Hoc autem caſtellum aliquandiu in præſidium tenuit, ſed tamen poſtea illud (ſicut hodie cernitur) funditus euertit. His factis etiam oppidum Wachenheim obſedit, ſed cum audiſſet ducem Ludouicum cum comitibus de Liningē & Bitſch cum valido exercitu per Alſatiā venturos, obſidione ſoluta, & machinis bellicis in Didisheim repoſitis, obuiā illis proceſſit. Qui eius aduentu recognito retroceſſerunt, nec auſi fuerunt ante faciē eius venire. Iterū poſthæc Palatinus fortiſſimū caſtrum Rupertzeck obſedit, quod maximus inſultibus, bombard s & foſſis impugnatū, tandem in deditionem accepit, in quo alimenta, equos, machinas & apparat⁹ bellicos in magna copia reperit, ac nobiles XIII. equites XLVI. cum alijs nonnullis, quos omnes cepit. Inter nobiles captiuos fuerunt, Reinhardus comes Hirſutus (vulgariter *Rugraff*) & Iohannes de Landeck, Capitanei cæterorum omnium.

Schreyeſheim à Friderico Palatino capitur.

Armsheim ſimiliter.

Wachenheim caſtrū à Friderico Palatino capitur & euertitur.

Rupertzeck caſtrum à Friderico Palatino capitur.

Monaſterium Limpurg ſpoliatur.

Anno prænotato, cum Fridericus Palatinus comes inclytus ea quæ diximus, contra ſuos ageret inimicos, pedites qui in Wachenheim ex parte ducis Ludouici aduerſus Palatinum præſidia tenuerūt, eruptione facta in vigilia aſſumptionis beatæ Mariæ ſemper virginis, monaſterium Limpurg, noſtri ordinis, intrauerunt, & apertis violenter ſacriſtia & bibliotheca, omnia quæ inueniſſent rapuerūt, tam in eccleſia, (præter reliquias) quam extra in toto monaſterio, ſublatisque currib. & equis monachorum prædam ad Wachenheim deduxerunt.

Turcus capit Euborā Chriſtianorū Inſulam.

Eodem quoque anno Mahumetes Imperator Turcorum cum claſſe XL. nauium & exercitu C. millium equitum Eyboram, Chriſtianorum præclaram Inſulam, inuaſit, camque XXX. dehinc die cepit, & multa millia Chriſto credentium miſerabiliter occidit, vrbes & caſtra funditus ſubuertit.

Comes Ferrariæ creatur in ducē per papam.

Eodem anno idibus Aprilis, Paulus Papa II. inter ſacra miſſarum ſolennia Borſum Eſtenſem Ferrariæ comitem creauit in ducem, quod tunc multis nō ad Papam ſed potius ad Imperatorem pertinere viſum eſt: alioquin ſi Papæ licet creare duces, licet & Imperatori (vt quondam) inſtituere pontifices & abbates. Verū Imperator Fridericus (quod vix aliquis ante eum feciſſet) hoc factū, ſicut & alia multa, in deſolationem imperij diſſimulauit.

Donatus fit Prior huius loci 31.

Hoc anno poſt quadriennalem ferme prioratus monaſterij huius vacationem, Iohannes Kolnhauſen abbas ſupra dictus Priorē XXXI. inſtitu t Donatum, monachum quendam, qui non diu præfuit in ipſo officio, ſed ad Weiſenburg poſtea, ad cœnobium quoddam monialium, translatus eſt: præfuit autem annis III.

MCCCCLXXI.

Wachenheim oppidū à Friderico Palatino capitur.

Anno Iohannis Kolnhauſen abbatis noſtri II. Fridericus comes illuſtris Palatinus exercitū validum XIV. millium armatorū in perſona propria contra Ludouicum du[illegible] Veldentiæque comitem producens, oppidum illius Wachenheim, quod ante hyemē obſederat, rurſus obſidione vallauit, quod machinis, armis, bombardis & foſſis virili inſultu coartans, in die ſancti Bonifacij epiſcopi & martyris in deditionem accepit. Oppido autem capto cum VIII. nobilibus, XXXV. equitibus & LXX. peditibus, oppidanos pro certa pecuniarū ſumma taxauit, muros & turres euertēs ſolo ęquauit, foſſata complanauit, & omnes machinas abduxit. Peditū vero, qui eccleſias & monaſteria ſpoliauerant, pauperes interfecerant, aut domos incenderant, LVI. fuerunt ſubmerſi, & tunc mercedem ſpoliationis monaſterij Limpurgenſis, quā priori anno fecerāt (Domino iniuriā vindicāte) receperūt.

Poſt

Poſt hoc Palatinus mouit exercitum ad Bockenheim villam maiorem & minorem, vtramque foſſatis & propugnaculis bene munitam, quæ pertinebant comitibus de Liningen, eaſque ambas obſidione cinxit, & in VIII. diebus obtinuit, nobilibus & equitibus cum quibuſdam alijs fuga lapſis; præter militares IV. equites XV. & pedites XX. qui inuenti fuerunt & capti, ac nonnulli peditum ſubmerſi. Muri omnes, ſæpes, turres & munitiones omnes deſtructæ fuerunt, foſſæ complanatæ, & domus incenſæ, & villæ ambæ funditus deſtructæ & deſolatæ, in die menſis Iunij XIV.

Grosbockēheim à Friderico Palatino capitur & euertitur.

His autem peractis magnanimus Princeps Palatinus mouit exercitum contra ducē Ludouicū, & obſedit Vlmen caſtrum & oppidum, quod impignoratum dux ipſe Ludouicus ab eccleſia Moguntina tenebat, & multa ex illo Palatino damna intulerat. Quibus auditis canonici Moguntini metuētes, ne ſi Palatinus caſtrum obtinuiſſet, in perpetuum ab eccleſia Moguntina alienaretur, ſe per modum cōcordiæ interpoſuerunt, ita videlicet, *Quod Princeps equites & pedites, in caſtro exiſtentes, cum bonis eorum abire permitteret, caſtrum quoque & oppidum eccleſiæ Moguntinæ reſtitueret, in manus Ludouici ducis non amplius concedendum, & ipſe pro expenſis ſuis ab eccleſia Moguntina IV. florenorum millia reciperet.*

Vlmen à Friderico Palatino obſidetur.

Acta ſunt hæc & concordata in die S. Iacobi apoſtoli, anno præſcripto. Exinde Palatinus cum ſuorum exercitu fortiſſimo Lansheim oppidum, ſitu, aquis, foſſis, muris & propugnaculis munitiſſimum, obſedit, in quo fuerunt XXXIV. nobiles & equites, pedites ex Suitenſibus ſolario conducti plus quam CCC. qui cum poſt biduum obſidionis vidiſſent inſultus & fortitudinem Palatinenſium, obtenta ſecuritate abeundi, cum iuramēto contra Palatinum hac diſſenſione durante non faciendi, dimiſſis oppido & equitibus abierunt: deinde manu valida Princeps oppidum obtinuit, Philippum Luſſer præfectū cum XV. nobilibus, XXXI. equitibus & XX. peditibus cepit, ſed pedites ipſos ſubmergi fecit. Ciues in arma Principis iurare coacti ſunt Dominica poſt vincula Petri. Poſt hæc idem Princeps magnanimus obſedit Dorckheim, inter omnia oppida comitū de Liningen & maius & præſtantius, pro cuius munimine & fortitudine comites ipſi per continuos XX. annos neq; laboribus pepercerunt neque impenſis. Poſuit ergo præſidiū Princeps in monaſterio monialiū in Sebach, noſtri ordinis, & toto anniſu machinis, bombardis, foſſis & varijs bellandi modis oppidum expugnare aggreditur, & poſt multos labores & pericula illud in deditionem accepit, Dominica poſt feſtum aſſumptionis beatæ Mariæ ſemper virginis, anno prænotato: muros, turres & omnia fortalitia (quemadmodum hodie cernitur) ſolo adæquauit & penitus ſubuertit, omnes quotquot duci Ludouico pertinentes ibi reperit, captiui fuerūt abducti. Oppidani autem homagia & iuramentum fidelitatis & ſubiectionis ipſi principi Palatino præſtiterunt. Inter alios capti fuerūt comites tres, Philippus & Dietherus comites de Liningen, & Petrus Dominus & comes quidā Gallicanus: militares autē XXIV. capti fuerunt, equites C. & ſex meliores, qui in toto circuitu fuerunt, pedites cōductitij XL. ciues LI. & viri LXX. ex comitatu Lyningenſi illuc ad defenſionē poſiti, qui vna cū oppidanis pro pecunia fuerunt ab eo taxati. In hac expugnatione Dorcheimēſi ceciderunt ex parte principis Palatini nobiles & ignobiles ferme CC. viri, ex parte autem comitū in oppido LXXXIX.

Lansheim à Friderico Palatino capitur.

Dorckheim à Friderico Palatino capitur & ſubuertitur.

Poſt iſta Princeps magnanimus omnem exercitum mouit contra ducē Ludouicum, & inprimis obſedit Sobernheim, oppidum eccleſiæ Moguntinæ, ipſi Ludouico cum alijs (quemadmodū ſupra diximus) impignoratū, quod cum ciues audiſſent, ſtatim in deditionem eius venerunt, ſcientes ſe & tanto exercitui non poſſe reſiſtere & auxilium à ſuo duce nullū habere, Montzingen quoq;, Merxheim, & Nosbaum pari forma eodē anno & die, in vigilia ſcilicet Bartholomæi apoſtoli in deditionē Palatini comitis venerūt, quæ & ipſa de impignoratione Moguntinæ eccleſiæ in manu ducis Ludouici fuerant. Beckelnheim quoq; caſtrum per deditionē Conradi Schlarpff de Gyſenheim, cum nullū ducis Ludouici ſuppeditare videretur auxilium, in manus Palatini Principis cum adiacētibus villis & viculis eodē ferme tempore deuenit. Deinde comes Palatinus mouit exercitū, feria II. poſt feſtum S. Bartholomæi apoſtoli ad obſidionē caſtelli Lansberg & Moſcheln caſtrum & vicum, & tunc primum dux Ludouicus veniam petiuit, cum iam & multa caſtra & oppida perdidiſſet, & omnibus auxiliaribus deſtitutus eſſet. Facta eſt igitur inter ipſum Palatinum concordia, & in ſecunda feria poſt diem S. Ægidij confeſſoris Heidelbergæ literis & monumentis neceſſarijs concluſa: ita quod omnia caſtra, & alia quæ Palatinus obtinuit, in eius permaneant poteſtate. Non placuit Friderico Imperatori iſta concordia, quam tamē infringere non potuit: quia dux Ludouicus deinceps maluiſſet Imperatorē inimicum, quā offendere Palatinum denuo eius iuſſu. Cæteri etiam Principes in circuitu omnes vires Palatini metuentes, non mutire contra eum præſumebant.

Sobernheim Merxheim, Montzingen & Noſbaum capiuntur.

Beckelnheim deuenit in manus Friderici Palatini.

Concordia fit inter Palatinum & ducem Ludouicum.

Gerolſzeck caſtrum & Morſmonſter oppidū prædonum à Friderico Palatino capitur. Dorsbach & Waltbach ſimiliter.

Eodem quoque anno, feria IV. poſt feſtum XI. millium virginum, præfatus Princeps Fridericus, antea cum Nicolao duce Lotharingiæ confœderatus, communicato exercitu, caſtrum Gerolſeck & oppidum Morsmonſter, in quibus prædones & inimici præfati ducis morabantur, obſedit, fugaque lapſis prædonibus caſtrum & oppidum Morsmonſter cepit, muros deſtruxit ac funditus euertit.

Iterum poſthæc in menſe Decembri eodem anno, Princeps leonanimus Palatinus exercitum ſuum miſit ad terram, quæ vocatur Oden vvalt, & obſedit Dorsbach & Waltbach, caſtella prædonum: quorum primum tertia feria poſt diem S. Luciæ martyris, & aliud die ſequenti cepit, incolis vtriuſque aut fuga lapſis, aut captis vel occiſis. Sicque per eum itinera viatoribus reddita ſunt tutiora.

Altaria quadam nobis incorporantur.

Anno quoq; prænotato Dominicæ natiuitatis MCCCCLXXI. Iohannes Kolnhauſen abbas huius cœnobij obtinuit quorundam altarium, ſcilicet Capellam S. Georgij in Dalen, S. Antonij hic monaſterio & aliorum, quæ omnia incorporata huic monaſterio, Friderico Imperatore III. regnante vel antea, per Franciſcum ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ, tituli S. Euſtachij Diaconum Cardinalem, apoſtolicæ ſedis legatum (vt patet in literis) confirmata ſunt.

Cometes apparuit.

Eodem quoq; anno, in menſe Decembri & per Ianuarium anni ſequentis Cometa horribilis & ingens apparuit, per dies ferme octoginta, igneo colore, in principio Libræ rutilans, qui caudam in longum protendens, atque in ſeptentrionem paulatim circumflectens, omnes in pauorem & admirationem conuertit.

MCCCCLXXII.

Diſſenſio inter archiepiſcopū Colonienſem & Capitulum

Anno Iohannis Kolnhauſen abbatis noſtri III. inter Rupertum archiepiſcopū Colonienſem & capitulum maioris eccleſiæ grauiſſima diſſenſio oritur, quæ in tantum præſulis animum concitauit furorem, vt in diuerſis locis extra Coloniam reditus Dominorum de capitulo in manu valida raperet, & ſuis vſibus applicaret: quod ſibi nō ceſſit in bonum, ſed potius in damnum & opprobrium ſempiternum, ſicut anno proximo & ſequentibus ſuo loco dicemus plenius.

Attentata traditio oppidi Nuſſienſis.

Eodem quoq; anno tres viri ordinati fuerunt & magno precio cōducti, vt oppidum Nuſſienſe in manus archiepiſcopi Colonienſis præfati tradere debuiſſent. Horum vnus nomine Baſilius accepta etiam à Nuſſienſibus pecunia, conſonos ſuos Fridericum Schruff & Eberhardum Bock in manus eorum tradidit, qui ſtatim vt ad Nuſſiam venerunt, nauigio deſcendentes, dato ab his traditore capti ſunt, criminis voluntatem confeſſi capite truncati, & in partes quatuor diuiſi ſunt, Hinc Pontificis in Nuſſienſes furor, hinc malum omne ſumpſit exordium.

Epiſcopus Wormatiēſis ad Coloniam mittitur.

Eodem quoque anno Fridericus Palatinus miſit epiſcopum Wormacienſem Reynhardum cum quibuſdam alijs de conſilio ad Coloniam, pro concordia inter archiepiſcopum & capitulum tentanda: ſed ſine effectu redeuntes in aſcenſu, non longe à Rodenkirchen, vna cum miſſis præfati archiepiſcopi capti, ſpoliati & abducti fuerunt.

Capitur. Diſſavve caſtellum prædonum per exercitū Palatini capitur.

Anno prænotato, circa feſtum S. Martini, Fridericus Comes Palatinus miſit exercitum ſuum ad Syluam Bohemorum, ad deſtructionem cuiuſdam caſtelli prædonum, quod Diſſavve nominabatur, & violenta manu ab eis captum eſt, prædones occiſi, & caſtrum euerſum ſoloque æquatum: Capitaneus abductus in Amberg captiuus. Et ſic ſtratæ per Bauariam viantibus factæ ſunt tutiores.

MCCCCLXXIII.

Donatus Prior 31. ad monaſteriū Weiſenburg mittitur. Præſidentes.

Anno Iohannis Kolnhauſen abbatis noſtri IV. monaſterio Weyſenburgenſi poſt bella & ſeditiones multas ad obſeruātiam reducto, Donatus Prior huius monaſterij XXXI. illo miſſus eſt, qui poſt annos aliquot inde miſſus ad Lobenfelt, cōfeſſor monialiū factus, tandem in Domino quieuit. Et notandum, quod ante & poſt eum Interpriores aliquando fuerunt, quos *Præſidentes* appellant. Nam ſtatim ab initio reformationis Interprior fuit Iohannes de Weſalia, monachus S. Iacobi prope Moguntiam, vir quidem bonus & manſuetus, qui non diu hic perſeuerans ad ſuum monaſterium eſt reuerſus.

Ioānes Prior huius loci 32. inſtituitur.

Poſt Donatum inſtitutus eſt Prior huius monaſterij XXXII. Iohannes de Liningen, monachus S. Iacobi huc miſſus, & hic ſtabilitus, & præfuit in officio Prioratus annis ferme VIII. paruo tempore intermediante excepto, quo Interprior fuit Iohannes de Oppenheim monachus S. Iacobi, ſed non diu hic manſit.

Hermānus Haſſiæ comes fit Gubernator Colonienſis.

Eodem anno canonici maioris eccleſiæ Colonienſis in gubernatorē ſuū & eccleſiæ Colonienſis contra Rupertum archiepiſcopum aſſumpſerunt Hermannū, prouincialis comitis Haſſiæ filium, canonicum ſuum & eccleſiæ Aquenſis præpoſitum, qui poſt mor-

tem

tem Ruperti archiepiſcopus factus eſt. Huic Gubernatori facto ciues & oppidani Bunnenſes & Andernacenſes, à domino ſuo archiepiſcopo deficientes, homagium fidelitatis fecerunt, & ſequuta ſunt plurima mala in eccleſia Colonienſi. Adunato enim ſuorum exercitu Hermannus Gubernator præfatus, quædam caſtella domini ſui archiepiſcopi obſedit & cepit, & in ſuam atq; capituli poteſtatem redegit.

MCCCCLXXIV.

Anno Iohannis Colnhauſen abbatis noſtri V. Imperator Fridericus III. cum multis principibus venit ad Treuirim, & duobus fere menſibus ibidem in Palatio Archiepiſcopi permanſit. Fuit inter alios Principes eo tempore apud Treuiros Carolus dux Burgundiæ vltimus, qui manſionem in cœnobio S. Maximini extra muros Treuirenſes habuit, & ibi coram Imperatore, principibus & omni populo magnificentiam potentiæ & diuitiarum ſuarum oſtend t. Sunt qui dicant, eum regni gloriã ambiuiſſe, & ob eam ſemper Imperatorem inuitaſſe ad Treuiros, vt ab eo ſublimatus in regem, cætera cum inſigniori pompa perageret. In argumentum facit, quod diadema, ſceptrum, pila, & reliqua ad coronationẽ regis pertinentia, cum magno fuerant decore præparata. Verum Imperatore poſtea clam recedente ſpe ſua fruſtratus eſt. Rupertus archiepiſcopus Colonienſis præfatum ducẽ Burgundiæ Carolum in tutorẽ & defenſorem ſuũ contra Hermannum Gubernatorẽ & capitulum Colonienſem aſſumpſit, qui ſtatim eodẽ anno IV. cal. Auguſti Nuſſiam oppidũ inſigne obſed t, vice & nomine ipſius archiepiſcopi in maxima multitudine armatorũ, Hermanno Gubernatorẽ præfato in oppido exiſtente, ac toto tempore obſidionis per menſes X. & dies XXVII. cũ oppidanis perſeuerãte. Habuit autẽ Carolus in exercitu ſuo multa millia hominũ, & cũ machinis & bombardis maximos ſępe fecit inſultus, ſed tamẽ nihil profecit

Fridericus rex Romanorũ venit ad Treuerim.

Caroli Burgundi magnificentia.

Nuſſia obſidetur à duce Burgundia.

Anno præcedẽte celebratũ fuit XXI. ordinis noſtri capitulũ prouinciale Nurenbergę.

Capitulum prouinciale 21. celebratur.

Eodem quoq; anno MCCCCLXXIV. Philippus inclytus comes Palatinus Rheni & dux Bauariæ, Dominica Quinquageſimæ duxit vxorem in Amberg, Margaretham filiam ducis Ludouici Bauariæ cognomento diuitis, ſororem ducis Georgij, ex qua genuit Ludouicum ducẽ, Philippum epiſcopum Phriſingenſem, Rupertum ducem, Fridericum ducem, & alios tam filios quam filias, Porro vxor ipſa obijt anno Iohannis Trithemij, abbatis huius loci, XVIII. vt ſuo loco dicemus.

Philippus Palatinus ducit vxorem.

MCCCCLXXV

Anno Iohannis Kolnhauſen abbatis noſtri VI. [illegible] t Adolphus de Naſſavv, archiepiſcopus Moguntinus, VIII. idus Septembris in caſtro [illegible] Altauilla. Poſt cuius mortẽ canonici maioris eccleſiæ ſapienti conſilio vſi, qu[illegible] vnum prouentus eccleſiæ reducerent, Dietherum de Iſenburg, quondam abrogatum, denuo in archiepiſcopum elegerunt, qui præfuit ſecundario annis VI. & menſibus totidem. Hic Dietherus arcem in fine ciuitatis Moguntinæ de nouo conſtruxit, quam caſtrum S. Martini appellari voluit. Iſte archiepiſcopus Dietherus ſecundo Præſul factus vniuerſitatem Gymnaſij generalis in ciuitate Moguntina primus inſtituit, quam aliqualiter dotatam à ſummo Pontifice confirmari & conſuetis priu legijs & gratijs cumulari impetrauit.

Dietherus iterum fit archiepiſcopus Moguntinus.

Vniuerſitatis Moguntinæ inſtitutio.

Anno prænotato, in vigilia ſanctorum Petri & Pauli apoſtolorũ, Carolus Burgundiæ dux obſidione Nuſſienſis oppidi ſoluta receſſit, ſuaſu & conſilio Imperatoris, qui tunc in auxilio Nuſſienſium præſens cum maxima multitudine armatorum hominum, Principum ciuitatumque imperij omnium. * Poſt cuius deceſſum Hermannus Gubernator eccleſiæ Colonienſis caſtella, oppida, munitiones & villas pro maiori parte epiſcopatus paulatim obtinuit, ita quod obedientia Ruperti valde fuit in breui minorata, quod erat miſerabile videre. At vero dux Carolus exercitum mouit contra ducem Lotharingiæ circa feſtum S. Martini, & fugato duce omnem terram eius totumque ducatum Lotharingiæ in deditionem accepit, omneſque incolas præſtare ſibi homagium coegit.

Obſidio ciuitatis Nuſſienſis ſoluitur.

Dux Burgundiæ obtinet Ducatũ Lotharingiæ.

Eodem anno idibus Decembris obijt Iohannes archiepiſcopus Magdeburgenſis, Germaniæ primas, Stephani ducis Bauarię comitiſq; Sponheimenſis filius, & frater ducis Friderici de Siemern reformatoris noſtri, vir deuotus & ſanctus.

Iohannes epiſcopus Magdeburgenſis moritur.

MCCCCLXXVI.

Anno Iohannis Kolnhauſen abbatis noſtri VII. celebratum eſt XXII. capitulum prouinciale ordinis noſtri, in Monte monachorum prope Bambergã, tertia Dominica poſt feſtum paſchatis, in quo præſederunt Martinus in Schvvartzbach, Hermannus S. Iacobi prope Moguntiam, Henricus in Blaburen, & Iohannes S Ægidij in Nurenberga, monaſteriorum ordinis noſtri abbates.

Capitulum prouinciale 22. celebratur.

Hoc ipſo anno fuit in Franconia tympaniſta quidam, brutorũ paſtor animaliũ, ho-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Concurſus populi ad Niclashauſen.

mo pauper & idiota, apud villulã Niclashauſen, qui dixit beatã Dei genitricem Mariam in campis ſibi apparuiſſe, & in mandatis dediſſe, vt publice populo prædicans vitia clericorum & auaritiam redargueret, telonia & pedagia principibus non eſſe ſoluenda, omnes aquas, piſcationes, nemora & venationes omnibus eſſe communia, ſacerdotum & epiſcoporum mandatis non eſſe parendum, nec eorum curandas eſſe ſententias, neque decimas dandas eſſe neque cenſus alicui. Ad hunc fatuum ex omni Alemannia, tanquã ad ſanctiſſimum aliquẽ Prophetã, populorum concurſus factus eſt, multæ pecuniæ oblatæ, miracula conficta, & multa contra puritatẽ Chriſtianæ fidei patrata. Stabat homo ille fatuus in domo aliqua, & per feneſtrã, quodam fugitiuo monacho verbum ſuggerẽte, populo prædicabat, qui tanto eum libentius audiebant, quanto libertatẽ eccleſiaſticam & dominia principum lædere & imminuere conabatur. Mira ſtultorum inſania. De longinquis regionibus fama Prophetæ noui concitata, maxima multitudo hominũ confluebat, miſerumq; illum & omnino fatuum hominẽ flexis in terrã genibus adorabant, clamentes, eo audiente & tolerante, *Vir ſancte miſerere nobis*. Sed & pecias veſtimentorũ eius pro ſanctuario & reliquijs diripiebant, ſeque felicẽ æſtimabat, qui eum tangere, videre vel audire meruiſſet. Continuus & ſine intermiſſione populorum curſus illuc fiebat: iacebant homines vtriuſq; ſexus & ætatis noctu in campis, pratis & nemoribus vicinis, & multæ fiebant impuritates. Tandẽ Rudolphus epiſcopus Herbipolenſis, in cuius parochia Niclashauſen eſt, ipſum Pſeudoprophetam, miſſis armatis hominibus ſuis, cepit, confeſſum dolum & impietatem præſumptam fecit exuri, & ſic ſtultorum illuc peregrinatio ceſſauit.

Veſana ſtultorũ hominum temeritas.

Pſeudopropheta igne crematus interiit.

MCCCCLXXVII.

Abbatis ſuper Wolfen Apoſtolica commiſſio.

Anno Iohann'ſ Kolnhauſen abbatis noſtri VIII. Sixtus Papa IV. ad inſtantiam domini Friderici ducis Bauariæ & comitis in Sponheim, & Marchionis Chriſtophori de Badẽ, conſtituit eum apoſtolicum Commiſſarium ſuper incorporatione quarundam præbendarum eccleſiæ nouiter collegiatæ in Wolffen iuxta Moſellam in diœceſi Treuirenſi, quã præfati principes fratribus Griſeis de communi vita nuncupatis, tradiderunt perpetuo poſſidendam, & factum in toto confirmauit.

Vniuerſitas Tubingẽſis inſtituitur.

Eodem anno Euerhardus ſenior comes de Wirtenberg, qui poſtea per Maximilianum regem Romanorum apud Vangiones in ducem fuit ſublimatus, Gymnaſium ſeu ſtudium generale inſtituit in oppido ſuo Tubingen, Conſtantienſis diœceſis. In prouincia Moguntina eccleſiam quoque S. Georgij parochialẽ erexit in collegiatam, & tam ipſam quam vniuerſitatem ſufficienti ſtipendio prouiſam à Papa Sixto IV. fecit confirmari, priuilegijsque neceſſarijs, more aliarum vniuerſitatum communiri.

Carolus dux Burgũdiæ occiditur.

Eodem quoque anno dux Lotharingiæ confœderatis Suiceris Carolum ducẽ Burgundiæ, à quo priori anno ducatu pulſus fuerat, aggreditur, eumque ſuperatum occidit. Poſt cuius mortẽ præfatus dux Lotharingiã recuperauit. Rex Franciæ Burgundiã ſuo ſceptro ſubegit, vſque in præſentẽ diem: atque alij principes alia rapientes Caroli dominium minuentes diſſiparunt, & ſicut paulatim creuit, ita ſubito defecit. Filiam reliquit vnicam nomine Mariam, Maximiliano Auſtriæ duci deſponſatam, cum qua Hollandiam, Hannoniam, Selandiam, Brabantiam cum ducatu Lutzenburgenſi obtinuit, & Philippo filio conceſſit, ipſius & Mariæ filio. Pro ducatu Gelriæ multos labores & bella habuit, ſed eum vſque in præſentem diem minime potuit obtinere.

Fridericus comes Palatinus moritur.

Anno prænotato, XII. die menſis Decembris, obijt illuſtris & Chriſtianiſſimus Princeps Fridericus comes Palatinus Rheni & dux Bauariæ, ſacri Imperij Archidapifer ac princeps elector, in habitu Minorum Heydelbergæ apud eos cum ingenti pompa ſepultus, amator cleri, monachorum omnium obſeruantialium promotor, defenſor pauperum & viduarum, eccleſiarum aduocatus integerrimus, qui tanta fecit, quanta nullus in Germania Princeps in trecentis retro annis, pro pace & defenſione ſuorum omnium, adiutorium eius poſtulantium. Qui (vt mea fert opinio) ſi Romanorum fuiſſet Imperator, non tot regna, tot prouincias, tot vrbes à Chriſtianorum dominio Turcus rapuiſſet, aut ſi Imperator fuiſſet, qualis iſte erat. Quo mortuo excellentiſſimus Princeps noſter, hodie feliciter imperans, paternum ducatum, quem ille poſt obitum patris tutorio nomine gubernauerat annis XXVI. regendũ, hoc ipſo anno ſuſcepit, annum ætatis agens XXVIII. Princeps inclytus, manſuetus, ingenio clarus & ſubtilis, non minus conſilio quam armis valens, amator pacis, & ſubditorum ſuorum defenſor & tutor acerrimus.

Philippus Palatinus principatur.

MCCCCLXXVIII.

Ludouicus fit epiſcopus Spirenſis.

Anno Iohannis Kolnhauſen abbatis noſtri IX. obijt Matthias de Raming epiſcopus Spirenſis, illuſtris Principis magnifici comitis Palatini Cancellarius, vir inſignis & Eccleſiæ

ſuæ

ſuæ promotor ac defenſor conſtantiſſimus; cui in epiſcopatu ſucceſſit Ludouicus de Helmſtat, qui hodie in Pontificatu Spirenſis eccleſiæ annum agit XXIV. vir pacificus, manſuetus, amator cleri, omniſque honeſtatis ac religionis fautor, qui ab omnibus, vt talis, teſtimonium puritatis & probitatis meretur.

Eodem anno, ſecunda die menſis Iulij, hoc eſt, in die Viſitationis beatæ Mariæ ſemper virginis, hora fere III. poſt meridiem, natus eſt in arce Heydelbergenſi Princeps inclytus Ludouicus, primogenitus clariſſimi principis noſtri Philippi Comitis Palatini, Bauariæque Ducis qui hodie XXIV. agens annum ætatis, nondum habens vxorem.

Ludouicus primogenitus Palatini naſcitur.

Eodem quoque anno, circa feſtum Pentecoſtes, Rupertus archiepiſcopus Colonienſis, traditione quorundam à militibus Henrici prouincialis Comitis Haſſiæ, fratris Hermanni Gubernatoris Colonienſis, captus eſt, & in caſtello Blanckenſtein in cuſtodiam poſitus, per biennium in maxima calamitate ſuperuixit, & in eadem obijt.

Rupertus archiepiſcopus Colonienſis capitur.

Hoc ipſo anno, obijt Otto quondam abbas huius monaſterij, in monte S. Ruperti prope Bingen, vbi per annos VIII. Confeſſoris geſſit officium, ſepultus ibidem in Capella beatæ Mariæ ſemper virginis, iuxta introitum ad clauſtrum.

Otto, quondam hic abbas, moritur.

Eodem quoque anno Iohannes Schonborn Decanus eccleſiæ S. Iohannis Moguntinenſis, ex commiſſione Papæ Sixti IV. anno præcedente facta, parochialem eccleſiam huius villæ Sponheim, ad inſtantiam Iohannis Kolnhauſen Abbatis, huic monaſterio incorporauit.

Parochialis eccleſia villæ Spōheim incorporatur monaſterio.

Eodem quoque anno Iohannes Abbas præfatus portam monaſterij principalem, quæ ſita fuit ad meridionalem plagam, vbi nunc eſt habitatio Abbatis, propter nimium tranſeuntium curſum clauſit; & nouam verſus orientem, vbi nunc eſt, fecit.

Porta huius monaſterij tranſponitur.

MCCCCLXXIX.

Anno Iohannis Kolnhauſen abbatis noſtri X. condemnatus fuit apud Moguntiam Iohannes Ruchard de Weſalia ſuperiore, ſacræ Theologiæ Doctor, & ad reuocationem quorundam articulorum, quos in eccleſia Wormatienſi publice prædicaſſe ferebatur, per Doctorem & inquiſitorem coactus; cuius volumina ipſo inſpectante omnia igni tradita & combuſta ſunt, & ipſe pro pœnitentia peragenda ad conuentum fratrum Auguſtinenſium ibidem relegatus, mœrore conſumptus in breui obijt.

Doctor Iohannes condemnatur Moguntiæ ob ſequentes articulos.

Primus articulus, quem prædicaſſe ferebatur, fuit; *Quod prælati eccleſiæ non haberent autoritatem condendi vel aliquid ad-* I.
dendi ad ea, quæ Chriſtus & Apoſtoli præcepiſſent: imo quod nec Apoſtoli nec ſummi Pontifices talem
poteſtatem à Chriſto acceperunt. Secundus articulus: *Nulli hominum, quantumcunque ſancto, docto* II.
vel erudito, licet verba Chriſti & Euangelium exponere, & quod ſacra Scriptura non ſit per ſanctos
patres eo ſpiritu interpretata, quo primitus tradita fuit & inſtituta. Tertius articulus fuit con- III.
tra papam & auctoritatem clauium ſanctæ matris eccleſiæ; quia dixit, *Indulgentias nihil*
aliud eſſe quam pias fraudes & deceptiones Chriſtianorum, eoſque ſtultos eſſe & fatuos qui pro indul-
gentiis Romam pergerent, quas domi, modo ſi eſſent vere contriti de peccatis ſuis cum emendandi pro-
poſito, inuenire potuiſſent. Quartus articulus ex primo; *Quod mandata eccleſiæ, Papæ, & alio-* IV.
rum Prælatorum, non obligent ad mortale peccatum, pro eo, quod non habeant autoritatem legis con-
dendi. Quintus articulus, *quod non ſit, nec vnquam fuerit, originale peccatum: nec paruulos in* V.
originali concipi, neque propterea damnari, ſe quoque nunquam originali ſubiacuiſſe peccato. Sextus VI.
articulus fuit. *Quod omnes presbyteri realiter ſint Epiſcopi & papæ, ſoloque nomine & hominum in-*
ſtitutione differant: quodque Papæ, epiſcopi & ſacerdotes nihil hominibus conferant ad ſalutem: ſed
fide, concordia & pace ſaluari poſſe ſine ſacerdotibus. Septimus articulus: *Ieiunium cum non ſit* VII.
à Chriſto inſtitutum, non obligat nos ad ieiunandum: Eccleſia enim obligare non poteſt nolentem in eo,
quod Chriſtus non præcepit, cum non habeat auctoritatem canones & leges condendi, vt in primo arti-
culo. Octauus articulus; *Quod extrema vnctio non ſit Sacramentum, quia non per Chriſtum* VIII.
ſed per homines ſit inſtituta: ſed ſit oleum & manet oleum ſicut antea fuit. Nonus articulus fuit: IX.
Cum nuſquam legatur, quod Spiritus Sanctus procedat à filio, in ſacra ſcriptura, ſed potius contrarium:
potius eſt credere cum Græcis ſapientibus, Spiritum Sanctum à Patre tantum & non à filio procedere,
quia filius hoc dixit. Alios quoque plures articulos erroneos prædicaſſe perhibetur; ſicut de horis Canonicis non dicendis, de non ſeruandis feſtis, de continentia clericorum non ſeruanda, & quod etiam poſſit errare erraueritque de benedictionibus rerum inanimatarum in Eccleſia, herbarum, luminum, aquæ, vaſorum, veſtium, & ſimilium non curanda, & alios multos, quos tamen omnes anno præſcripto in Dominica *Eſto mihi* publice reuocauit.

Plures articuli.

Omnia reuocat.

Eodem anno Ludouicus Rex Franciæ in valida manu obtinuit Ducatum

Rex Franciæ obtinet Burgundiã. Maximiliani ducis Auſtriæ bellum contra Gelrenſes.

Burgundiæ,& Comitatum cum multis oppidis & ciuitatibus Artoys & Picardiæ, quæ de iure ad Ducem Auſtriæ cum vxore fuerant deuoluta. Eodem etiam anno Maximilianus Dux Auſtriæ præfatus,auxiliante Duce Cleuenſi,cum exercitu intrauit terram Gelrẽſem,tanquam hæres legitimus,poſt obitum Ducis Caroli ſoceri ſui : quem cum incolæ terræ admittere noluiſſent, ſperantes ſe Dominum ſuum, captiuum regis Franciæ,recepturum,obſedit Nouimagium;ſed parum profecit. Nam eruptione facta, qui fuerant in oppido,exercitum eius in fugam conuerterunt,machinas bellicas & apparatum non modicum rapientes.

Capitulum prouinciale 23. celebratur.

Anno quoque prænotato, Dominica ſecunda poſt feſtum Paſchatis, celebratum fuit XXIII. ordinis noſtri prouinciale Capitulum, in monaſterio S. Ægidij Nurenbergæ; in quo præſederunt, Martinus in Schvvartzbach, Leonardus in Caſtello,Bernhardus in Hirſavven,& Hermannus S.Iacobi prope Moguntiam,ordinis noſtri abbates; & multa in eo pro reformatione ordinis ſtatuta fuerunt.

Ludouicus Bauariæ dux cognomento diues moritur. Reliquit filiũ & filiã.

Eodem anno obijt Ludouicus Dux Bauariæ, cognomento Diues, vir fortis & ſtrenuus,qui multa contra Marchionem Brandenburgenſem Albertum;imo prouocatus ab Imperatore Friderico,contra multas Imperij ciuitates, bella fortiter geſſit, & ſemper victor euaſit; relinquens filium vnicum Georgium Ducem,qui habuit in vxorem Hatvvigum,filiam regis Poloniæ;qui obijt anno Iohannis Trithemij abbatis XIX. & filiam vnicam Margaretham nomine,quæ nupſerat Philippo Comiti Palatino,Principi clariſſimo, de qua ſuo loco dicemus.

MCCCCLXXX.

Philippus ſecundogenitus Palatini naſcitur.

Hoc anno,qui fuit Iohannis Kolnhauſen abbatis noſtri XI. menſis Maij die VII. natus eſt ſecundogenitus filius illuſtriſſimi Principis noſtri Philippi comitis Palatini Ducíſque Bauariæ principis electoris, nomen patris conſequutus in Baptiſmo, appellatuſque Philippus,Friſingenſis poſtea factus epiſcopus.

Rupertus archiepiſcopus Colonienſis obiit.

Eodem anno,VII. cal. Auguſti,obijt in ſua captiuitate miſeranda Rupertus archiepiſcopus Colonienſis in caſtro Blanckenſtein & (ſicut dicebatur) in excommunicatione papæ,cuius cadauer Bõnam delatum,in eccleſia S.Caſſij poſt menſes aliquot fuit tumulatum. O fortuna,ô inuidia,ô tempora & mores,quid non præſumit ambitio.

Hermãnus ſuccedit.

Mortuo illo,Hermannus filius prouincialis Comitis Haſſiæ, Gubernator Capituli & eccleſiæ Colonienſis, III. iduum Auguſti vnanimiter electus eſt, agitque nunc in ſuo pontificatu annum XXII. vir bonus,excellens,manſuetus, conſilio & actione præcipuus, qui toto tempore Nuſſiæ obſidionis ſtrenue certauit pro ciuibus.

Sigiſmũdus, quondã epiſcopus Herbipolenſis moritur.

Eodem quoque anno obijt Sigiſmundus Dux Saxoniæ,quondam epiſcopus Herbipolenſis;poſt cuius obitum Rudolphus de Scherenberg epiſcopus, fratribus eius plus quã XXXIII. millia florenorum pro penſione retardata ſoluere coactus fuit.

Mater Philippi Palatini moritur.

Anno etiam prænotato obijt Margaretha,inclyti Sabaudiæ Ducis Amedei filia,mater illuſtriſſimi Principis noſtri Philippi Comitis Palatini ſupra dicti,quę poſt obitum Ducis Ludouici prioris mariti,patris videlicet Philippi,nupſerat Vdalrico Comiti de Wirtẽberg, relicto filio paruulo in tutela (vt dictum eſt) Friderici.

Cœnobium minorum in Creutznacht fundatur.

Circa hæc tempora fundatum eſt cœnobium fratrum Minorum de obſeruantia in Creutzenacht, per Fridericum Comitem Palatinum Ducemque Bauariæ ac Comitẽ in Sponheim,patrem Iohannis Ducis in Siemern hodie commorantis,cooperante oblatione fidelium. Nam ciuis quidam præfati oppidi Creutzennacenſis imaginem paruulam S. Wolffgangi de ligno ſculptam,in Capellam ſeu eccleſiam eiuſdem nouæ fundationis poſuit, ad quam tantus in breui populorum concurſus fieri cepit, ac miracula prædicari, quod totum opus inceptum ex oblatione populi citiſſime fuit conſummatum. Nec miraculorum ceſſauit opinio,quouſque fratres,pacis & paupertatis amatores, imaginem depoſuerunt;& tunc ceſſauit fama ſignorum,ac concurſus populorum paulatim imminutus eſt.

Inſula Rhodis à Turco obſidetur.

Anno quoque præſcripto,Mahumetes Imperator Turcorum cum ingenti claſſe & maximo bellatorum exercitu Rhodum Inſulam Chriſtianorum trimeſtri obſidione terra marique fatigat: ſed noſtris muros fortiter defenſantibus confuſus abſceſſit,maximam exercitus ſui partem poſt ſe relinquens occiſam.

MCCCCLXXXI.

Monaſteriũ Limpurg reformatur.

Anno abbatis noſtri Iohannis XII. reformatum fuit monaſterium Limpurg ordinis noſtri, Spirenſis diœceſis, per abbatem S. Iacobi prope Moguntiam Hermannum, & præfatum Abbatem noſtrum Kolnhauſen. Vbi in abbatem fuit ordinatus Bonifacius mona-

chus

chus S. Iacobi, ſed non diu præfuit. Ad hoc autem Limpurgenſe monaſterium, in fauorem reformationis nouiter introductæ, Iohannes Colnhauſen miſit Iohannem de Liningen, Priorem huius monaſterij XXXII. non ſine detrimento huius loci. Poſt quem inſtituit Priorem XXXIII. Henricum de Holtzhauſen Saxonem, monachum profeſſum in Northeim, virum doctum, religioſum & deuotum, regularis obſeruantiæ Zelatorem præcipuum, qui biennium in Prioratu vix compleuit, fuitque depoſitus per inuidiam quorundã, qui ſecundum carnem ambulantes corripientem odio habebant.

Prior huius monaſterij mittitur ad Limpurg. Henricus fit Prior huius loci 33.

Eodem anno obijt Mahumetes Imperator Turcorum magnus, Chriſtianorum perſequutor acerrimus, relinquens duos filios, quorum alter Bagyaſith, vſurpato ſibi Turcorum imperio, fratrem ſuum alterum nomine Zyzymi, de regno fugatum, primo apud Rhodios, deinde apud Gallos, ac poſtremo apud Romanos exulare coegit; conſignatis in expenſis quotannis XLV. mille Ducatis his qui illum detinebant.

Mahumetes Imperator Turcorũ moritur. Filij eius.

Eodem quoque anno obijt Iohannes Dux Cleuenſis, vir magnanimus & bellicoſus.

Dux Cleuẽſis moritur.

MCCCCLXXXII.

Hoc anno, qui fuit Iohannis Colnhauſen abbatis noſtri XIII. obijt Dietherus de Eyſenburg archiepiſcopus Moguntinus, VII. die menſis Maij, in maiori Eccleſia cum tali ſuperſcriptione ſepultus:

Dietherus archiepiſcopus Moguntinus obiit.

Bis præſul factus Comes Yſenburg Dietherus
*Moguntinam arcem ſtruxit * atq; ſcholam.*

Vir bonus fuit, atque obſeruantiam monaſticam valde dilexit, multaque deuotis Deo ac religioſis perſonis viuens beneficia & gratias contulit. Poſt mortem eius (quemadmodum ipſe adhuc viuens ordinauerat) Albertus filius Erneſti Ducis Saxoniæ Miſnenſiſque Marchionis, annum agens ætatis XVIII. per Capitulum in Adminiſtratorem eccleſiæ Moguntinæ ſuſceptus eſt, & à Sixto Pontifice Romano confirmatus, etiam ſuccedendi in Archiepiſcopatu prouiſionem, ad patris inſtãtiam, ſuſcepit. Sed biennio in Adminiſtratione ſua completo, innocens iuuenis mortuus eſt.

Albertus fit Adminiſtrator eccleſiæ Moguntinæ.

Eodem anno, XII. Cal. Auguſti, obijt Reynhardus de Sickingen epiſcopus Wormatienſis in Capella S. Ægidij ſepultus, quam ipſe de nouo iuxta maiorem eccleſiam conſtruxit: cui ſucceſſit Iohãnes Camerarius de Dalburg, maioris eccleſiæ Præpoſitus, vir maiori dignus honore; Pontificum decus, nobilium ornamentum, omnium Philoſophorũ & eruditorum hominum princeps ac gloria, in omni ſcientia doctiſſimus, cui inter Pontifices Germania non habuit parem, nec Italia meliorem; ad quem Iohannes Trithemius, abbas hui9 monaſterij, poſtea inſcripſit librũ ſuum *De ſcriptoribus eccleſiaſticis*, opus varium.

Iohannes de Dalburg fit epiſcopus Wormatienſis.

Eodem quoque anno Iohannes Trithemius, poſtea abbas, monachus huius cœnobij ſatis miraculoſe & præter eius intentionem factus eſt, quod ita contigit. Cum ex Heydelbergã iter inſtituiſſet cum ſocio Scholari ad patriam, monaſterium hoc (quia in via erat) comite non modo perſuadente, ſed cogente potius, viſendi gratia VIII. cal. Februarij mane circa horam IX. intrauit, factoque prandio, nihil minus quam religionem cogitans, inceptum iter continuaturus receſſit. Cumq; viarum ignarus, ad montem villulæ Bockenavv contiguum ambo veniſſent, cepit oriri ſubito nimium immenſa congeries denſaque tempeſtas nubium, quæ non ſolum viarum tramitem oppleuit, verum etiam facies ex aduerſo confundens, oculos pene excæcauit. Suadenti ergo comiti itineris ad monaſterium reditum, cum progredi non liceret, Trithemius reſpondit: *Verecundum eſt nimis redire, progrediamur potius quantum poſſumus.* Verum præſtolantibus eis vſq; tertio ſub arborum tutela finem tempeſtatis, cum prorſus augeretur, iterum Trithemius ad comitem ſuum dixit: *Reuertamur ad cœnobium oportet, ecce me ibi manſurum videbis.* Hoc neſcio quo inſpirante numine dixit, nihil etiã minus, cum ea diceret, q̃ religionis introitum cogitãs. Inuitus igitur, ſed neceſſario, ad hunc locũ reuerſus, anno & die præſcriptis, iuxta verbũ ſuum ꝙ neſciens dixerat, permanſurus, Henrich de Holtzhauſen Prioris noſtri perſuaſione induct9, animũ mutauit, & in die purificationis beatæ Mariæ ſemper virginis ſecularẽ habitum exuit, & nouitius in die ſanctiſſimi patris noſtri Benedicti factus eſt, & eodem anno in feſto puriſſimæ conceptionis Mariæ cum alijs tribus profeſſus ſecundum regulam fuit.

Ioannes Trithemius miraculoſe hic venit.

Anno quoque prænotato celebratum fuit ordinis noſtri XXIV. Capitulum prouinciale in Blaburen, poſt Paſchæ feſtum Dominica III. in quo præſederunt Georgius S. Stephani in Herbipoli, Iohannes in Willingen, Vdalricus Montis monachorum, & Iohannes S. Ægidij in Nurenberga, monaſteriorum ordinis noſtri Abbates.

Capitulum prouinciale 24. celebratur.

Eodem anno Iohannes de Burbon epiſcopus Leodiẽſis à quodam milite occiſus eſt.

Anno etiã ſupradicto, cum Henricus de Holtzhauſen, Prior huius monaſterij deuo-

Henricus Prior depoſitur.

Henricus fit Interprior.

tiſſimus, regularis diſciplinæ obſeruantiam ſummo ſtudio manutenere & ampliare conaretur, odium quorundam carnaliter ſapientum incurrit, ad quoque inſtantiam Iohannes Colnhauſen Abbas noſter (proh dolor) motus, eum de Prioratu, ad perpetuam iacturam monaſticæ diſciplinæ huius cœnobij, depoſuit; miſſumque ad Lobenfeld Wormatienſis diœceſis, in Confeſſorem monialium ordinauit, vbi non diu perſeuerans ad Northeim monaſterium ſuum in Saxoniam reuerſus eſt. Habebat enim præfatus Dominus Iohannes Kolnhauſen abbas noſter, eo tempore tria cœnobia monialium noſtri ordinis commiſſa; ſcilicet Bibelis in diœceſi Argentinenſi, Nuvvenburg & Lobenfeld in diœceſi Wormatienſi, quibus prouidere cogebatur. Poſt hunc non fuit Prior ad biennium, ſed Interprior ſiue Præſidens per dictum abbatem inſtitutus, Henricus molitoris de Gelnhauſen, vnus ex primis reformatoribus de S. Iacobo huc miſſis, homo bonus & manſuetus, ſed ad correctionem delinquentium nimis remiſſus, & propterea poſtea depoſitus fuit.

MCCCCLXXXIII.

Wilhelmus Lādgrauius Haſſiæ moritur.

Comitatus Katzēlenbogē in Haſſios tranſlatus.

Iohannes Kolnhauſen transfertur ad Selgenſtatt.

Anno Iohannis Kolnhauſen abbatis noſtri XIV. obijt Wilhelmus prouincialis Comes Haſſiæ, qui filiam Philippi vltimi Comitis de Katzenelenbogen habuit vxorem, cum qua Comitatum ipſum poſt obitum ſoceri cum maximo theſauro obtinuit, & comitatui Haſſiæ vſque in præſentem diem coniunxit.

Eodem anno, XVII. die menſis Iulij, poſt obitum Reynhardi Abbatis, Dominus Iohannes de Kolnhauſen huius monaſterij Abbas XXIV. conſenſu & voluntate Domini Alberti Adminiſtratoris Eccleſiæ Moguntinæ, ad abbatiam monaſterij ſanctorum Marcellini & Petri in Selgenſtat translatus eſt, conuentu huius cœnobij id reclamante totiſque viribus contradicente, ſed nihil perficiente; noſtramque abbatiam in manus Conuentus poſtea reſignauit, XXVII. die menſis eiuſdem, quæ fuit dies Dominica poſt feſtum S. Iacobi proxima. Rexit autem præfatum monaſterium Selgenſtat annis fermè IX. poſtea ſenio & morbo grauatus Abbatiam etiam ibi reſignauit, & XXX. menſibus ſuperuiuens obijt; homo certe optimus, qui tam iſti monaſterio quam illi multa bona fecit.

DE IOHANNE TRITHEMIO, ABBATE HVIVS MONASTERII XXV. & de quibuſdam geſtis per eum, variiſque actis illius temporis; qui præfuit annis XXIII. menſibus II. & diebus XIV. tranſlatus Herbipolim.

Forma electionis fuit cōpromiſſi.

Iohannes Trithemius fit abbas.

Confirmatur in die aſſumptionis Mariæ.

POST translationem & reſignationem Iohannis Kolnhauſen abbatis huius monaſterij ad Selgenſtat; Henricus præſidens & fratres Capitulares pro electione noui paſtoris diem menſis Iulij XXIX. præfigentes, & per nuncios & literas interea vocauerunt à monaſterio abſentes, præmiſſoque triduano ieiunio & orationibus conſuetis, Viſitatoribus ſibi ab ordine deputatis, Hermanno S. Iacobi prope Moguntiam, & Conrado S. Iohānis in Ringauia monaſteriorum Abbatibus, ad præfixum terminum vocatis, & vna cum domino Iohanne Kolnhauſen, quondam hic, tunc vero abbate in Selgenſtat, comparentibus, negocium electionis in Dei nomine ipſo die Felicis Papæ & martyris, quæ eſt IV. cal. Auguſti, & fuit tertia feria poſt feſtum S. Iacobi, celebrandum inchoarunt. Igitur miſſa de Spiritu Sancto ſolenniter celebrata, conuenientes ad locum Capitularem fratres, viam compromiſſi (quæ videbatur tutior) in electione ſeruandam ſuſceperunt, compromittentes in duos Abbates, Hermannum S. Iacobi & Iohannem Selgenſtatenſem, ac tres de conuentu, Henricum de Gelnhauſen Præſidentem, Iohannem de Donna Cuſtodem, ac Iohannem de Dreyſa Magiſtrum donatorum: vt auditis in occulto votis ſingulorum coram Notario & teſtibus, illum in abbatem huius monaſterij nomine totius conuentus eligerent, in quem maior & ſanior pars ſua vota direxiſſet. Scrutatis igitur votis omnium, maior & ſanior pars Iohannem Trithemium in Abbatem elegit, qui VIII. menſes & dies VII. poſt profeſſionem ſuam duntaxat in ordine fuerat: erat omnibus profeſſis in ordine iunior, vtpote qui à tempore aſſumpti habitus nouitiorum anno I. menſibus III. & diebus VII. & non amplius vſque ad diem electionis ſuæ in monaſterio conuerſatus fuerat. Igitur electione publicata omnes vnanimiter in eum conſenſerunt, & decreto electionis ſinguli manu propria ſubſcripſerunt. Electus itaque anno & die præſcriptis, eodem anno in die aſſumptionis beatæ Mariæ ſemper virginis per Albertum Adminiſtratorem Eccleſiæ Moguntinæ in caſtro Steinheim confirmatus eſt, præſentibus ibidē Hermanno S. Iacobi, Iohanne in Selgenſtat, & Melchiore in Schoinavven ordinis noſtri Abbatibus, & alijs compluribus. Poſt hæc eodem anno V. iduum Nouembris, quæ fuit Dominica ante

feſtum

feſtum S. Martini, à Bertholdo epiſcopo Pariadenſi, præfati domini Adminiſtratoris in Pontificalibus Vicario, munus benedictionis accepit in eccleſia S. Iacobi prope Moguntiam, aſtantibus ſibi ex more pontificalibus indutis, Hermanno eiuſdem loci, & Anſelmo Lympurgenſis cœnobij, ordinis noſtri Abbatibus, ab eo rogatis. Fuit autem iſte Iohannes Trithemius patria Moſellanus, ex quadam villa Trittenheim, quæ à Treuiri, in deſcenſu Moſellæ fluminis ad leuam, diſtat ferme IV. milliaribus, oriundus, parentibus honeſtis, mediocris fortunæ, liberis tamen, natus patre Iohanne de Monte gentili, matre vero Elizabeth de Longouico nuncupata progenitus, quibus vini cultura vitæ neceſſaria miniſtrabat. Cum autem puer eſſet vnius anni, pater defunctus eſt, matre ob amorem infantis, ne tenellus iniurijs vitrici (vt fieri ſolet) exponeretur vidua per ſeptennium permanente; quo tandem elapſo, ſecundum duxit maritum, cum quo & alios liberos procreauit plures, qui tamen omnes, præter vnum filium, in iuuentute obierunt. Iohannes vero, cum eſſet annorum XV. inuitis parentibus & cognatis omnibus, amore literarum tactus, & quadam viſione mirabili de futura ſcientia quodammodo certificatus, literas furtiue diſcere cepit. Quod vbi vitrico innotuiſſet, duris cum verbis durioribuſque verberibus aggreditur, & à propoſito literario, quod habebat, trahere totis viribus conatur. Verum quanto illum plus prohibendo quotidie afflixit, tanto feruentiori deſiderio literarum incendit. Noctibus enim (quia diebus, niſi feſtiuis, & id furtiue, non licebat) dormientibus cunctis domum exiens, ad vicinum quendam amicum, qui literis olim dederat operam, pergere conſueuit, à quo puerilium inſtitutionum rudimenta tempore breuiſſimo percepit, ita vt etiam præceptor ipſe vehementer miratus diceret, ſe nunquam tam docile ingenium & memoriam viuaciorem in aliquo homine conſpexiſſe: & hanc viſionem quam habuit præſignauit, quam (eo reuelante) talem fuiſſe cognouimus. Ad vnius anni ſpatium ieiunijs & orationibus continuis duo quædam maxima à Domino Deo cum maxima intentione poſtulauit, quorum alterum fuit ſcientia ſcripturarum, alterum nulli vnquam ſe manifeſtaſſe dixit. Ecce quadam nocte iuuenis claro habitu ſibi dormienti aſtare viſus eſt, qui habebat duas tabulas in manibus, quarum altera ſcripta literis, altera depicta quibuſdam imaginibus fuit, qui dixit ad eum: *Elige ex his duabus tabulis vnam quam volueris:* Qui mox amore literarum, quas adhuc penitus illo tempore ignorabat, etiam dormiendo flagrans, eam tabulam quæ ſcripta videbatur elegit. Cui iuuenis, qui apparuerat, dixit: *Ecce Deus orationes tuas exaudiuit, dabitque tibi vtrumque quod poſtulaſti, & quidem plus quàm petere potuiſti.* Altera mox die, nihil eo de viſione cogitante, mirabili occaſione data fuerunt principia literarum cupienti. Aliquandiu ergo in eadem villa operam dedit literis in occulto, quia publice metu parentum non audebat. Alphabethum, orationem Dominicam, cum ſalutatione Angelica, Symbolum quoque Apoſtolorum, Confeſſionem altaris, benedictionemque cibi & potus in VII. diebus perfecte didicit ac memoriæ tenaciſſime commendauit. Sed & libros linguæ Teutonicæ poſt hæc à ſemetipſo legere perfectiſſime in vno menſe aſſueuit. Videntes autem amici, & maxime ſacerdotes, tantum ingenium iuuenis & amorem ad literas, patruo eius Petro de Monte gentili, viro maturo atque ſeuero perſuaſerunt, quatenus quid ſibi tam vehemens literarum cupiditas in eo prætenderet, experiretur. Conſenſit ille, & ſe tutorem iuuenis (quia patruus) reclamante vitrico, in medium exhibuit, & iam deinceps patrimonij eius rationem habere cepit. Sed quot verbera, quot iniurias, quot contumelias iuuenis innocuus à vitrico ſuſtinuit, quot imbres lachrymarum anguſtiatus effudit, priuſquam iugum eius, omni ſeruitute crudelius, ſubterfugere potuerit. Euaſit tandem domum nouercam, ſicut Iſraelitica turba Ægyptum, & iter trium dierum amore literarum in deſerto peregit; primum apud Treuiros, deinde in partibus inferioribus, ac poſtremo in oppido Heydelbergenſi; & ſic via trium dierum in terra aliena (ſicut diximus) peracta, tandem ſe in præſenti cœnobio Domino Deo in holocauſtum perpetuum immolauit. Factus autem monachus, inter fratres ſine querela conuerſatus eſt, ſtudiumque literarum & ſolitudinem cellæ omnibus delicijs huius mundi prætulit, nihilque in hoc mundo amplius quam ſcientiam ſcripturarum ſitire videbatur. Verum paucitas librorum huius cœnobij eum aliquantulum à propoſito ſuo retardauit: quam tamen mox, vt abbas ordinatus fuit, emendare ſtuduit. Nam (ſicut ex inuentario bibliothecæ patet) vix XLVIII. volumina, imputatis omnibus, tempore ordinationis ſuæ in hoc monaſterio reperta ſunt, paruæ æſtimationis, & minoris vtilitatis ad veram eruditionem. Ipſe autem poſteaquam regimen huius monaſterij adeptus eſt, cœpit paulatim libros & multos & varios in omni facul-

Origo & patria Ioannis Trithemij.

Viſio quam habuit ſuper ſcientia ſcripturarum.

Patruo cooperāte ſcholas viſitare permittitur.

Bibliotheca à Trithemio comparatur maxima.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

tate ſtudioſius comparare, Græcos atque Latinos tot & tantos, vt hodie in tota Germania nulla Bibliotheca noſtræ ſimilis eſſe dicatur; in qua tot rara, tot ſecreta, tot varia, paucis cognita volumina habeantur. Tantus enim hodie eſt in hoc monaſterio numerus librorum, quod locus vnus non ſufficit ad eorum repoſitionem; plures enim ſunt quam æſtimari queant: de quorum numero dicemus anno Iohannis Trithemij abbatis noſtri XIX. quia tunc voluminum per eum regiſtratio facta eſt. Bibliotheca namque huius monaſterij hodie in omni terra prædicatur intantum, vt multi Principes, epiſcopi, Doctores, Magiſtri, Nobiles, viri clariſſimi, non ſolum è vicino, ſed etiam è regionibus longinquis, nomine & fama Iohannis Trithemij Abbatis & voluminum eius excitati, hunc locum viſitare voluerint, inuiſerintque, quibus antehac nec nomen quidem cœnobij conſtabat: inter quos vel paucos commemorari non erit inutile, ſub compendio, qui cæteris præſtātiores ob famam Trithemij præſens cœnobium inuiſere dignati ſunt.

Viri præſtantes ingenio hunc locum viſitarunt.

Iohannes Camerarius Dalburgenſis epiſcopus Wormatienſis, Iohannes quoque Capnion Portzenſis, Conradus Celtis Protucius Poëta Laureatus, Franciſcus Bononius Tergeſtinus, Reginæ Romanorum Secretarius, Orator & Poëta inſignis, qui quatuor viri ſunt in omni ſcientia doctiſſimi, eruditiſſimi Oratores, Poëtæ, & Theologiæ vere profundi viri ſpeculatores; latinæ, græcæ, & hebraicæ linguarum peritiſſimi, & non minus pietate quam prudentia inſignes. Horum aliqui non contenti ſemel vidiſſe locum & hominem, bina trinaque vice reuerſi ſunt; & quanto diutius hic manebant, tanto ampliore deſiderio voluminum, loci, hominiſque tenebantur. Sed & vir ille doctiſſimus Aquenſis vrbis Patricius, Iodocus Beyſelidus; Henricus quoque Bunaugius miles, in omni ſcriptura probe eruditus, Saxoniæ Principum Secretarius, Iohannes Cuſp.nianus Francus, Poëta Laureatus, inclytæ ciuitatis Wienenſis in Auſtria Phyſicus, Andreas Stiborius Bauarus, Theologus & Mathematicus profundiſſimus, Iacobus Wımfelingus Schletztatinus, Theologus, Orator & Poeta inſignis, Rutgerus Sicamber Canonicus Dumetenſis, vir multæ lectionis, Aquinus natione Suedus, Mathematicus omnium ſubtiliſſimus. Wilhelmus Monapus, Arithmeticus, Mathematicus & Theologus ſingularis, Iohannes Palyonidorus, magni ſtudij vir, Matthæus Herbenus, Traiecti ſuperioris incola, Orator facundus & Muſicus excellentiſſimus, Iacobus Prior Wilhelmitarum Brugis, Hiſtoriographus, Ægidius Delphius, Theologus Pariſienſis & Poeta omnium præſtantiſſimus, Iohannes de Weſtphalia, Theologus & Hiſtoriographus diligentiſſimus, Iohannes Tholaſſus Bauarus, Canonicus Ratisbonenſis, Iuriſta & Aſtronomus vere admirabilis, Adam Wernherus Themarenſis, Iuriſta & Poeta laudatus, Iaſon Italus, Poeta, Iacobus Draconcius, Orator & Poeta celebris, Iodocus Gallus Rubiacenſis, Theologus, prædicator eccleſiæ Spirenſis, Orator & Poeta ſuauiſſimus, Frāciſcus Wiler, Poeta & Theologus, Gabriel Biel, Theologus famoſiſſimus, Iohannes Spēgeler Minorum ordinis, Theologus, Marianæ conceptionis contra Maculiſtas defenſor acerrimus, Theodericus Greſmundus iunior, Poeta & Iuriſta excellens, Mutianus Ruffus, Rhetor, Hiſtoriographus & Poeta doctiſſimus, Iohannes Vigilius Sonshemius, Iuriſta, Philoſophorum mecœnas, Iohannes Lanshemius, Præpoſitus Dumetenſis, homo ſtudioſus & multa componens.

Omnes cauſa diſcendi huc venerunt.

Omnes præſcripti fama Trithemij prouocati, quidam ex vicinis quidam ex remotis, omnes vero ex ſuis locis huc venientes, aliqui ſemel, aliqui bis, nonnulli vſque tertio & eo pluries, Trithemium & huius monaſterij Bibliothecam viſuri aduenerunt. Inter quos fuerunt & alii multi, quorum nomina memoriæ non occurrunt, eodem ſpiritu concitati, quorum aliqui ad menſem, alij ad duos vel tres, nonnulli vero ad vnius anni ſpatium, ſolutis expenſis, amore literarum tam latinarum quam græcarum, quibus inſtructus affatim habebatur abbas Trithemius, in hoc manſere cœnobio. Verum cum eſſet homo manſuetus & pacis amator integerrimus, audiſſetque nonnullos ex fratribus propterea murmurare, quod vel monachos vel etiam ſeculares alienos, diſcendi gratia, in monaſterio tolleraret (quanquam citra monaſterij detrimentum) omnes dimiſit, & difficulter poſtea induci potuit, quamuis ſe multi offerrent, & Doctores & alii locupletes, vt ad manendum vellet aſſumere quempiam. Habebat enim Monachos & ſimplices & rudes; è quibus (duobus vel tribus exceptis) rarus qui literas amaret, inueniebatur: ob id ſcribendo alienis laborare maluit quam ſuis. Sed nos, cum ſciamus vitam eius per quendam diſcipulum & amicum huius loci, quamuis alienum, plenius eſſe deſcriptā, calamum eo maxime in humanis agente conſilio temperamus, ſcientes eum quaſi in cacumine poſitum, infimorum exacerbatione non caruiſſe, quæ nobis & monaſterio non ei nocuerit.

MCCCCLXXXIV.

MCCCCLXXXIV.

Anno Iohannis Trithemij abbatis noſtri I. Albertus Moguntinus Adminiſtrator, bonæ ſpei adoleſcens, I. die menſis Maij obijt, in ipſa eccleſia Moguntina ſepultus. Quo mortuo Canonici maioris eccleſiæ XX. die menſis Maij in archiepiſcopum vnanimiter elegerunt, Bertholdum de Hennenberg, præfatæ eccleſiæ Decanum, virum prudentem, conſilio & opere præcipuum, qui hodie eccleſiam ſuam ſtrenue gubernans annum in Pontificatu agit cum pace & tranquillitate XVIII. *Bertholdus fit archiepiſcopus Moguntinus.*

Eodem anno Trithemius Abbas Priorem huius monaſterij XXXIV. inſtituit Iohannem de Tonna, natione Thoringum, primo cœnobij Gerodenſis poſtea huius loci monachum, hominem quidem bonum & diſciplinatum, ſed ſine neruis, & plerumque cerebro plus quam oportebat fumoſo: propterea in Prioratu diu perſeuerare non potuit, quia menſuram diſtribuendis vnicuique pro loco & tempore quod debuit, neſciuit. *Iohannes fit Prior huius loci 34.*

Anno quoque prænotato II. feria poſt octauas Paſchatis Iohannes Trithemius abbas huius monaſterij, Altare in Sacriſtia conſecrari fecit in honorem S. Annæ matris beatiſſimæ Dei genitricis, ſancti Hieronymi Presbyteri, & ſancti Benedicti Abbatis, S. Seruatij epiſcopi Tungrorum, & S. Barbaræ virginis & martyris, per Bertholdum Pariadenſem epiſcopum, Alberti Moguntini tunc Adminiſtratoris adhuc viuentis in Pontificalibus Vicarium, in quo multæ reliquiæ ſanctorum ex more fuerunt reconditæ. *Altare in Sacriſtia cõſecratur.*

Eodem anno fratres Minores de obſeruantia locum & cœnobium cis in Creutzennacht per ducem Fridericum Comitemque in Sponheim, quondam commorantem in Siemern (ſicut ſupra diximus) anno Iohannis Kolnhauſen Abbatis IX. conſtructum inhabitare cœperunt. *Minores veniunt ad Creutznacht.*

Hoc ipſo anno maxima creuit abundantia vini in omni terra, qualis vel quanta in hominum memoria non fuit. Hæc autem copia primum in ipſo vindemiæ tempore conſiderata fuit, & ob id vaſorum magna penuria ſuperuenit. Nam vas vnum quod tribus florenis emptum (*plauſtrale** nuncupant) vnius floreni duntaxat vinum continebat, vendebaturque vini optimi plauſtrum pro vno floreno monetæ communis, cum vas pro tribus aureis emptum exſtiteret. Intantum enim viluerat hoc anno vinum, vt ruſticorum aliqui, neglectis aquis, cæmenta murorum cum vino conficerent: alij vt vinum nouum haurire poſſent, vetus in terram effunderent: nonnulli etiam colligere totum præ nimia vbertate non curarent. Et nobis (quod nec ante nec poſtea contigiſſe in memoria hominum eſt) centum vini plauſtra hoc anno creuiſſe conſtat, quorum copiam ſequentis anni inopia compenſauit. Ingratitudo enim populi, Dei vindictam promeruit, quemadmodum res ipſa oſtendit. *Abundãtia vini maxima.* ** ſuderig.*

MCCCCLXXXV.

Anno Iohannis abbatis noſtri II. in medio Quadrageſimæ Dominica Lætare, Bertholdus electus & confirmatus in Archiepiſcopum Moguntinum conſecratus eſt per Iohannem Camerarium Dalburgium epiſcopum Wormatienſem, Moguntiæ in eccleſia principali, aſtantibus Ludouico Spirenſi & Bertholdo Panadenſi epiſcopis, Abbatibuſque multis, Iohanne Trithemio huius monaſterij, S. Iacobi, S. Iohannis, in Blidenſtat, in Selgenſtat, in Amorbach, in Lympurg, in Eberbach, in Otterburg, in Monte S. Diſibodi, & alijs pleriſque, in magna pompa & ſolennitate; qui omnes officio peracto ad menſam eius vocati tranſierunt. *Bertholdus archiepiſcopus Moguntinus conſecratur.*

Eodem anno, Dominica III. poſt feſtum Paſchæ, celebratum fuit XXV. ordinis noſtri prouinciale Capitulum in monaſterio S. Vdalrici in Auguſta; in quo præſederunt Iohannes S. Ægidij in Nurenberga, Iohannes Trithemius huius noſtri, Henricus in Wiſſenburg, & Paulus in Elchingen, monaſteriorum ordinis noſtri abbates, & multa in eodem pro conſeruatione Ordinis fuerunt inſtituta. *Capitulum prouinciale 25. celebratur.*

His fere temporibus monaſterium in Salſa, Argentinenſis diœceſis ad inſtantiam apoſtatantium monachorum cooperatione ſua quærentium, ab Ordine in ſeculare collegium translatum eſt, & ex monachis malis facti ſunt Canonici deteriores; qui votum Deo factum ſine cauſſa violantes, mercedem ſceleris inuenient. *Monaſteriũ Salts transfertur ab ordine.*

Hoc ipſo anno Deus ingratitudinem ruſticorum, ſibi anno priori exhibitam, dura ſatis animaduerſione puniuit: quoniam quanta illo fuerat abundantia vini, tanta inopia iſto anno eſt ſubſequuta, valde enim parum vini hoc anno creuit. Et vt ex nobis cæteros metiaris, qui præterito centum plauſtra habuimus, vix vnum ex omnibus creſcentijs, decimis & prouentibus cunctis hoc anno ſuſcepimus. *Vini paucitas.*

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Eodem quoque anno Iohannes Thoringus, Prior huius monaſterij XXXIV. propter importunitatem ſuam, non valens in officio Prioratus quieſcere, ad nimiam ſuam inſtãtiam deponitur, & Iohannes de Dreyſa Weſtphalus, antea & poſtea iterum monachus in Marienmonſter, Prior huius loci XXXV. per Abbatem Trithemium ordinatur, qui & ipſe mores ſuos non æque temperare potens, quanquam ſenexeſſet & canus priuſquam biennium in Prioratu compleuiſſet, pro pace fuit depoſitus.

Iohannes fit Prior huius loci 35.

Eodem quoque anno Wilhelmus de Arburg, qui Iohannem de Burbon epiſcopum Leodienſem ante triennium interfecerat, per fratrem Iohãnis de Horn epiſcopi ſuccedẽtis captus eſt, ductus ad Traiectum iuxta Moſam capite truncatus, pace inter eos prius cõpoſita, quoniam nihil tale ſuſpicabatur; & multa ſequebantur mala in tota terra Leodienſi & Comitatu de Horn, multaque millia hominum occiſa.

Wilhelmus de Arburg occiditur.

Hoc ipſo anno frumenta pro vili precio emebantur: nam tria maldra ſiliginis optimæ pro vno floreno poterant comparari, pluresque venditores occurrebant quam emptores, vinum in competenti foro ex abundantia prioris anni vendebatur.

Frumenta pro vili precio comparantur.

MCCCCLXXXVI.

Anno Iohannis Trithemij Abbatis noſtri III. inter Canonicos maioris eccleſiæ Moguntinæ & ciues oppidi Bingenſis diſſenſio grauis fuit exorta, propter venationes & iuriſdictiones quaſdam in nemoribus & extra, quas ad ſe pars vtraque pertinere dicebat. Interpoſuit autem vices ſuas Bertholdus Archiepiſcopus, fecitque inter diſſidentes concordiam & pacem, datis & receptis neceſſarijs monimentis literarum. Verum Bingenſes oppidani poſt dies paucos promiſſionis obliti, pacem & concordiam temere violarunt, & denuo ſe contra dominos ſuos maioris eccleſiæ Canonicos in ſuperbiam erexerunt. Quod cum Archiepiſcopo præfato innotuiſſet, aſſumptis ferme CCCC. viris armatis, V. calend. Decembris anno prænotato ad Bingiam venit, & ad caſtellum quod oppido adiacet, per poſticam intromiſſus occulte ciuibus neſcientibus fuit. Itaque vocatis ad ſe vocandis, habitoque conſilio quoſdam ciuium, qui principes ſeditionis fuerant, ex oppido proſcripſit, & reliquos ad obedientiam Dominorum coartauit. Deinde I. die menſis Decembris Conſulatum, Scabinos & Iudices, qui multa perperam geſſerant, deponens, nouos inſtituit: & ne fraudes & deceptiones continuarentur in negociis iudiciarijs, commune ſigillum ciuitati dedit. Antehac enim quilibet Iudex vel Scabinus cauſſam coram ſe tractatam, ad literas redactam, ſuo muniuit ſigillo, & multæ deceptiones pauperum fiebant.

Diſſenſio inter Bingẽſes & Dominos de Capitulo.

Conſulatus Bingẽſis deponitur.

Eodem anno Iohannes Trithemius abbas huius cœnobij curtem in Nosbach, quã Craffto ſecundus ante C. annos impignoratam pro certa ſumma pecuniarum cuidam militi cognato ſuo tradiderat, cum multis laboribus & impenſis reemptam ad poſſeſſionem monaſterij pro media parte reduxit, alteram medietatem habere non potuit: quia venditio vltra hominum memoriam fuerat; & quod illa eſſet curtis monaſterij quondam ſub reemptionis titulo alienata, & non altera, ſatis clare non potuit oſtendi.

Media pars curtis Noſbach recuperatur.

Eodem quoque anno Iohannes Trithemius abbas maiorem Stubam hoſpitum iuxta ambitum de nouo conſtruxit, & cameras ſimiliter alterauit. Campanam etiam nouã, quæ pulſatur ad eleuationem collationemque fratrum, fieri cœpit.

Stuba hoſpitum conſtruitur.

Hoc anno vinum in parua quantitate creſcens, valde in precio aſcendit: nam plauſtrum, quod anno Trithemij Abbatis I. pro vno floreno vendebatur, hoc anno pro XX. florenis Rhenenſibus aureis vix poterat comparari.

Vinũ in caro precio.

Eodem quoque anno, XVI. die menſis Februarij, in prima hebdomada Quadrageſimæ, Maximilianus Dux Auſtriæ, filius Friderici Imperatoris III. ad maximam inſtantiam patris, in regem Romanorum apud Franckfordiam concorditer electus eſt, annum agens ætatis XXVIII. Electores autem fuerunt, Bertholdus Archiepiſcopus Moguntinus, Iohannes Archiepiſcopus Treuirenſis, Hermannus Archiepiſcopus Colonienſis, Philippus Comes Palatinus Rheni & Dux Bauariæ, Erneſtus Dux Saxoniæ, & Albertus Marchio Brandenburgenſis. Poſt feſtum Paſchæ præfati Principes cum multis alijs, electum ſuum cum honore maximo proſequentes ad Aquaſgrani deduxerunt, cumque iuxta morem inungi & coronari fecerunt per manus præfati archiepiſcopi Colonienſis, cum maxima pompa & ſolennitate, V. die Aprilis.

Maximilianus dux in regẽ Romanorum eligitur.

Anno quoque prænotato Iohannes Weſtphalus Prior huius cœnobij XXXV. propter morum ſuorum incompoſitionem deponitur, & poſt menſes aliquot, quibus Henricus de Gelnhauſen Interprior fuit, Nicolaus de Creutzenacht in Priorem huius monaſterij XXXVI. ordinatus, qui & ipſe non diu præfuit, propterea quod auſteritas eius

Nicolaus Prior 36. inſtituitur.

plæriſque

pleriſque viſa nimia, pacis conſeruandæ gratia fuit depoſitus, & in Cellerarium ex quadam neceſſitate ſuperueniente rubore plena conſtitutus.

MCCCCLXXXVII.

Nicolaus admirabilis Eremita obijt. *Vitam duxit nimis auſteram.*

Hoc anno, qui fuit Iohannis Trithemij Abbatis noſtri IV. XXV. die menſis Martij obijt Nicolaus ille famoſus Eremita in Suita, in pago Suitenſium ſiue Suicerorum, non longe ab oppido Lucerna, in ſolitudine vaſta, qui multis annis in magna paupertate, humilitate, patientia, & ſanctitate Domino in eadem eremo ſtrenue ſeruiuit ſolitarius & ante mortem ſuam per annos XX. continuo ſine cibo corporali vixit; quemadmodum hoc Epiſcopi Conſtantienſis, in cuius parochia morabatur, & aliorum complurium fide dignorum teſtimonio compertum habemus. Spiritum quoque Prophetiæ habuit, & nonnulla genti ſuæ (quæ poſtea contigerunt) futura prædixit. Magnus ad eum etiam ex remotis regionibus peregrinorum fiebat concurſus, quoniam non procul à monaſterio beatæ Mariæ ſemper virginis Eremitarum eius manſio fuit. Hic homo Dei nobis ſuo tempore miraculum fuit, qui cum eſſet omnium literarum penitus ignarus, intellectu tamen ſcripturarum mirabili ſubtilitate vigebat, dabatque ad interrogata quorumlibet eruditorum reſponſa, non ſecus ac ſanctus ille Anthonius Eremita, Philoſophus doctiſſimus, quondam ſine literis reddidiſſe fertur: quanquam non omnes paſſim ad colloquium ſuum admittebat, niſi quos cognouiſſet diuino ſpiritu ad loquendum concitari: denique miraculis fertur corruſcaſſe.

Capella S. Pancratii in valle conſtruitur.

Eodem anno, cum altare in caſtro Sponheim, huic monaſterio dudum incorporatum, nimia eſſet vetuſtate cum Capella ſua collapſum, & ruinam omni hora minaretur, ita quod nullus miſſam ſuper eo celebrare audebat, Iohannes Trithemius abbas de conſenſu Archiepiſcopi & Principum transferre illud huc ad monaſterium cum omnibus iuribus ac prouentibus ſuis volebat. Verum precibus & inſtantia in valle iuxta caſtrum commorantium, conſenſit idem altare de caſtro in villulam ipſam transferri, ne penitus infirmi & ſenio grauati, non valentes progredi, diuinorum celebratione omni tempore priuarentur. De conſenſu itaque ordinarij & Principum, qui cenſum ipſi perſoluunt altari, cooperatione cuiuſdam Presbyteri ſecularis dicti Iohannes Ruſinck de Winterberg, huius monaſterij Præbendarij empti, Iohannes Abbas noſter præfatus anno prænotato Capellam & altare tranſtulit, & in villam conſtrui fecit, cum omni iure, cenſu, libertate & emolumento, quibus antea gaudebat; ita videlicet, quod altare cum omnibus prouentibus ſuis monaſterio in perpetuum, ſicut antea in caſtro, libere permaneat, & villani nullam vel in eo vel Capella poteſtatem vel dominium prætendant, nec vllo vnquam tempore vſurpent.

Capella præfata conſecratur.

Eodem anno, III. iduum Iulij, hoc eſt, in die S. Margarethæ virginis & martyris, Iohannes Abbas noſter prædictus eandem Capellam & altare conſecrari fecit in honorem ſanctorum Iohannis & Pancratij, Hieronymi Presbyteri, Bernhardi Abbatis, Catharinæ virginis & martyris, Catharinæ de Senis, & XI. millium virginum, per Henricum epiſcopum Venecomponenſem, Bertholdi Moguntini Archiepiſcopi in Pontificalibus Vicarium, datis indulgentijs conſuetis. Qui peracto prandio duas nouas campanas, quarum alteram fundi fecit, alteram comparauit abbas Trithemius precio, hic in cœnobio ſolenniter benedixit.

Capitulum prouinciale 26. celebratur.

Anno quoque prænotato, Dominica III. poſt feſtum Paſchæ celebratum fuit XXVI. ordinis noſtri prouinciale Capitulum in monaſterio ſancti Iacobi prope Moguntiam; in quo præſederunt Henricus Wiſſenburgenſis, Conradus in Wiblingen, Bertramus ſancti Gothardi in Hildesheim, & Iohannes in Selgenſtat, monaſteriorum ordinis noſtri Abbates.

Conradus abbas S. Ioannis obiit. Epitaphium à Trithemio ſcriptũ.

Eodem anno, in die Natiuitatis Domini, obijt Conradus de Rodenberg abbas noſtri ordinis in Monte S. Iohannis Rinckauienſis, vir valde religioſus, deuotus & eruditus, regularis obſeruantiæ amator præcipuus: Cui Iohannes Trithemius abbas noſter ſcripſit Epitaphion, & iuxta eius ſepulchrum fixit ad parietem:

Siſte parum greſſus, paulumq; morare viator
Conradi Rodeberg hic quia buſta vides:
Mons ſacer hunc, Rhenus celebris quem conſpicit amnis,*
Moribus, ingenio par cui nullus erat:
Huius cœnobii fuerat clariſſimus Abbas,
Virtutum cultor, religionis amans.

* *ſ. ſacrat.*

Primus enim noſtræ iecit fundamina vitæ,
Quæ Burſfeldenſi nomine clara viget.
Sobrius & caſtus, pius, integer atq; quietus,
Cui cibus & cultus parcus & aſper erat.
Hic etiam magno Chriſti genitricis amore
Captus erat, laudes ſcripſit & ille ſuas.
Ipſe pius magno fratrum dilectus amore,
Extinctuſq; die qua ſacra virgo parit.
Ergo Deum iuſta cuncti ratione precamur,
Vt ſibi ſydereo det reſidere polo.
Hoc tibi pro merito poſuit Trithemius Abbas,
Quem tua de Sponheim vota tulêre patrem.

Iecit noſtræ fundamina vitæ : Quia ordinarium diuinorum & ſtatuta (quæ ceremonias appellamus) ipſe de mandato patrum annalis Capituli in ordinem & formam, ſicut nunc habentur, primus cōportauit. Electioni abbatis noſtri Trithemij adfuit, propterea in Epitaphio dicit.

Quem tua de Sponheim vota tulêre patrem.

Gerardus fit abbas S. Iohannis.

Huic ſucceſſit Gerardus de Montabor Cellerarius monaſterij S. Iacobi, & præfuit annis VIII. menſibus IX. vir bonus & amator obſeruantiæ regularis, qui in vtroque ſtatu bene gubernat monaſterium.

MCCCCLXXXVIII.

Hēricus de Geilnhauſen monachus moritur.

Anno Iohannis Trithemij Abbatis noſtri v. 6. Calend. Aprilis obijt Henricus de Geilnhuſen, monachus huius cœnobij, de monaſterio S. Iacobi Moguntinenſis in principio reformationis huc miſſus; vir competentis eruditionis, metro & proſa doctus, relinquens ingenij ſui quædam non contemnendæ lectionis opuſcula: ſcilicet, *De Inſtitutione ſpirituali ad quoſdam nouitios*, *exhortatoriam & longam Epiſtolam* : *Vitam quoque ſancti Benedicti Elegiaco carmine deſcriptam*, *Contra pluritatem beneficiorum ſermones quoque & Epiſtolas varias.*

Maximilianus rex Brugis capitur.

Eodem anno Maximilianus rex Romanorum à Flandrenſibus in oppido Brugenſi concluſus capitur, & diu in cuſtodia cuiusdam habitationis honeſtæ detinetur, omnibus familiaribus eius, præter vnicum coquum, prorſus excluſis; alijs ex nobilibus captis, nonnullis occiſis, cæteris fuga ſibi conſulentibus. Cupiebant enim Flandrenſes regem, quem oderant, excludere de regimine terrarum ſuarum, & filium eius Philippum, adhuc iuuenem ac puerum, habere pro domino; quem ipſi pro voluntate ſua regerent potius quam regerentur ab eo. Sed Rex magnanimus iniquo deſiderio eorum nullatenus voluit præbere conſenſum, propterea captus eſt.

Imperator exercitum mouet in Flandriam pro filio.

Interea Fridericus Imperator Romanorum, filij captiuitate cognita, maximum exercitum à Principibus & ciuitatibus Imperij, omnibus ignominiam regi factam deteſtantibus, congregauit, & cum tribus millibus quadringentis viginti duobus equitum; peditum vero quinque millium nongentorum & XXV. caterua, & curribus ducentis viginti duobus intrauit Flandriam, omnem terram incendio & præda deuaſtans extra ciuitates; Gandauum ſex hebdomadibus obſedit, & filiũ liberauit.

Ioannes abbas editiones librorũ incipit.
Cauſæ impellentes ad ſcribendum.

Hoc anno Iohannes Trithemius abbas noſter, qui ſtudio literarum (quantum licebat) alioquin ſemper erat intentus, cogitationes ſuas & adinuenta cepit literis demādare, duplicē cauſam cur hoc auderet afferens. Primam, ꝙ dum hæc ageret, vanis & inutilibus, vel etiam noxijs cogitationibus mens videretur eſſe præcluſa: Secundam, eſto; ꝙ ea quæ ſcriberet nulli prodeſſent, ſibi tamen intellectum ſucceſſu temporis perficerent, & ingenium vſu ad quandam facilitatem exercerent. Nec eum fefellit opinio, quia quotidiano & continuo ſcribendi vſu tā facilis ad quælibet occurrentia dictanda factus eſt, vt omnes etiam doctiſſimi de eius orationis facilitate mirarentur; & qui eum ſcribentem & tempore quocunq; non præmeditata viderũt, fluere orationem potius quam ſcribi confirmarint.

Primæ Trithemii opuſcula.

Scripſit ergo in principio quandam editionem prolixam in quatuor partibus, *De origine, acquiſitione, pulchritudine ac vtilitate virtutum, in genere ac in ſpecie*; quam quia non ita limate, propter nimiam prolixitatem & varias occupationes, ſicut voluiſſet potuit, ignibus cremandam dedit. De laude quoque virginitatis opus magnum inchoauit, quod necdum compleuit. Anno autem regiminis ſui III. quædam ſynthemata ſcripſit, quorũ nonnulla hoc anno emendauit, nec poſtea prodire in publicum amicis poſtulantibus, ac imprimi permiſit. Ad quendam Nicolaum Mernicenſem Presbyterum, quondam conſcholarem ſuũ, rogatus ſcripſit *De iuſtificatione ſacerdotali lib. I.* qui eſt impreſſus: *De vanitate*

quoque

quoque vitæ præſentis lib.1. ſimiliter impreſſum; *De proprietate Monachorum librum*, etiam impreſſum; *De ſcriptoribus Eccleſiaſticis*, grande & laborioſum opus anno regiminis ſui IIII. inchoauit, & XI. compleuit, quod ſimiliter impreſſione diuulgatum eſt; *Exhortationum ad monachos, libr.2.* Item *De tentationibus Monachorum lib.2. In regulam ſancti Benedicti ſimiliter 2. De vita ſpirituali libr.1. & Inueſtigatorium ſcripturarum.* Et *de vero modo ſtudendi, ſimiliter 1. ſpeculum vitæ hominis religioſi lib.1.* his temporibus ſcripſit, quæ tamen adhuc non ſunt in publicum ire permiſſa. Orationes multas in Capitulis, tam annali quam prouinciali, cum tempore dixit, quarum impreſſæ ſunt aliquæ, cæteræ vero non.

Libri eius nōdum impreſſi quos hoc anno edidit.

Anno vero prænotato Nicolaus Prior huius monaſterij XXXVI. pro quadam neceſſitate deponitur. Poſt aliquandiu Interprior ſiue Præſidens fuit Iohannes de Folda, homo licentioſus nimium, qui cum pro conſeruatione diſciplinæ minus videretur idoneus, reiectus eſt, & Iohannes de Bingen huius loci Prior XXXVII. fuit inſtitutus, qui anno 1. & menſibus VI. in Prioratu præſedit, & propter infirmitatem corporalem poſtea de neceſſitate fuit abſolutus, vt ſequenti anno dicemus.

Ioãnes Prior 37. cõſtituitur.

MCCCCLXXXIX.

Hoc anno, qui fuit Iohannis Trithemij Abbatis noſtri VI. monaſterium ordinis noſtri ſancti Nicolai in Camberg, Herbipolenſis diœceſis, conſenſu & licentia Innocentij papæ VIII. ab ordine noſtro, ad inſtantiam apoſtatantium monachorum, translatum eſt, & in Collegium canonicorum ſecularium commutatum. Monachi apoſtatæ, pleni ſcelere, ex malis clauſtralibus ſeculares priores facti ſunt, principem ſuum perditionis auctorem, cum abbate ſequentes. O patientia Dei, ô tempora, ô mores, quanta humanæ temeritatis licentia cunctis.

Camberg ab ordine trãſfertur.

Eodem anno Iohannes de Bingen, Prior huius monaſterij XXXVII. propter infirmitates corporis continuas depoſitus eſt, & Iohannes de Colonia in locum eius Prior XXXVIII. conſtitutus eſt, qui poſteaquam in Prioratu biennio præfuit, ad inſtantiam ſui nimis importunam depoſitus eſt, & poſtea Confeſſor monialium in Nuvvenberg prope Heydelbergam inſtitutus, vbi hodie viuit, quam diu incertus.

Iohannes de Colonia fit Prior 38.

Monaſterium in Elvvangen ordinis noſtri, Auguſtenſis diœceſis, opulentiſſimum paucis ante hæc tempora annis ab ordine noſtro fuit translatum, ad inſtantiam peruerſorum abbatis & monachorum, qui licentiam falſis narrationibus impetrarunt, quemadmodum cæteri omnes & faciunt & ante fecerunt.

Elvvangen ab ordine transfertur.

Anno prænotato Iohannes Trithemius Abbas ſubiectos de nouo compoſuit libellos: *Vitam S. Irminæ virginis* (cuius ſacrum caput habemus) *libel.1. Laudes ſancti Andreæ Apoſtoli, libel.1. Laudes S. Ioſeph nutricii Domini, libel 1. Laudes ſancti Benedicti Abbatis, lib.1.* Incepit quidem & alia quædam, quæ tamen iſto anno non compleuit. Nam ſtudium, quod ante religionis ingreſſum, adhuc in ſeculo poſitus inchoauerat, quod iam per ſeptennium ferme intermiſit alijs intentus, ne per ipſum in obliuionem duceretur, rurſus iſto anno totis viribus aſſumpſit, in quo deinceps cum ſingulari diligentia perſeuerauit vſque in præſentem diem. Habuit autem duos in literis græcis Præceptores, ſibi inuicem ſuccedentes: quorum primus fuit Conradus Celtis Protucius, natione Francus, Orator & Poeta Laureatus, à quo Grammatices, & prima Græcanicæ inſtitutionis rudimenta percepit: Secundus fuit Iohannes Capnion (alias Reichlen) natione Sueuus, ex oppido Portzenſi oriundus, homo eruditiſſimus & ſingularis gratiæ docendi, à quo in altioribus Græcæ linguæ præceptis ſimul & Hebraicis meruit edoceri. In Hæbreo quendam Iudæum baptizatum pauperem Heydelbergæ habuit Præceptorem, quem poſtea effectus Abbas huc ad ſe in monaſterium accerſens, quam diu vixit, propter Deum enutriuit. In præſcriptis duabus linguis multa volumina, & ſcripta & impreſſa, magna ſagacitate, etiam adiutorio Principum, ex Italia & remotioribus terris, in omni pene facultate comportauit; de quibus inferius anno regiminis ſui XIX. aliqualem mentionem in genere faciemus.

Opuſcula Trithemij huius anni.

Trithemij ſtudium in Græcis literis.

Conradus Celtis Trithemij Præceptor.

Iohannes Reichlin, ſimiliter poſt eum.

MCCCCXC.

Anno abbatis noſtri Iohannis Trithemij VII. celebratum fuit XXVII. ordinis noſtri prouinciale Capitulum, Dominica 1. poſt octauas Paſchæ, apud S. Ægidium in Nurenberga; in quo præſederunt Georgius S. Stephani Herbipolenſis, Iohannes S. Ægidij Nurenbergenſis, Henricus in Blaburen, & Blaſius in Hirſavv, monaſteriorum ordinis noſtri Abbates, & plura pro reformatione ſtatuerunt.

Capitulum prouinciale 27. celebratur.

Eodem anno Iohannes Trithemius inter alia compoſuit *Formam viſitationis mo-*

Opuſcula Trithemii huius anni.

nachorum Ordinis noſtri, quæ poſtea Nurenbergæ ex mandato prouincialis Capituli fuit impreſſa. *Laudes quoq; vitæ cœnobiticæ, lib. 1.* necdum impreſſum.

Oppidũ Bingẽ igne crematur.

Eodem quoque anno, in die ſancto Pentecoſtes, magnus in oppido Bingen ignis à caſu exoritur, qui ſubito conſumpſit plus quam ducentas quadraginta domos circa forum, à ſuperiori oppidi parte vſque ad Rhenum. Prætorium quoque vna cum literis, regiſtris & quibuſdam priuilegijs, vna cum Capellis ſancti Laurentij & S. Nicolai, ex toto fuit igni conſumptum; periſſetque oppidum totum, niſi Ringaugienſes in adiutorium ſuccurriſſent.

Mathias rex Vngariæ moritur.

Hoc anno moritur Vngarorum rex inſignis Matthias, malleus Turcorum, qui pro fide Chriſtiana multa certamina gerens de Turcorum copijs ſæpe triumphauit. Quo mortuo, cum Maximilianus Romanorum rex Vngariam ſuo ſubijcere dominio parat, à Vdislao Poloniæ regis filio Bohemiæque rege præuentus eſt, qui ſe hæredem regni Vngariæ proximiorem affirmabat, & obtinuit, concordia inter eos facta.

Ciuitas Metenſis obſidetur.

Eodem anno Renatus Dux Lotharingiæ ciuitatem Metenſem obſidione vallauit, ſed non diu perſeuerans cum diſpendio & damno, ſoluta obſidione, moxinde receſſit.

MCCCCXCI.

Montabur incẽdio periјt.

Hoc anno, qui fuit Trithemij Abbatis noſtri VIII. in nocte media Dominicæ tertiæ poſt feſtum Paſchæ, oppidum Montabur Treuirenſis diœceſis, cum eccleſia, turribus & propugnaculis, igne caſuali accenſum, in ſpatio III. horarum miſerabiliter perijt, & multa hominibus damna irrecuperabiliter fuerunt illata.

Horreũ lapideum hic conſtruitur.

Eodem anno, cum horreum quoddam ligneum nimia vetuſtate conſumptum, in hoc monaſterio noſtro corruiſſet, eſſetque neceſſarium aliud de nouo fabricari, poſt multam deliberationem præhabitam, Iohannes Trithemius abbas non ligneum (quia parui temporis) ſed lapideum, quod diutius permanere poſſet, de nouo conſtruere cœpit. Conſtruxit ergo anno prænotato horreum illud magnum & lapideum à fundamentis, quod in ſuperiore parte monaſterij tegulis coctis vſque in præſens conſpicitur.

Cariſtia fuit.

Frumenta hoc ipſo tempore in his regionibus fuerunt in caro precio, ita vt vnum ſiliginis maldrum pro duobus florenis aureæ monetæ circumquaque venderetur.

Nicolaus Andreæ fit Prior huius loci 39.

Anno quoque prænotato, die menſis Octobris XXIV. Iohannes de Colonia Prior ad inſtantiam ſui deponitur, & Nicolaus Andreæ de Reinig, dictus de Lutzelburg, in Priorem huius monaſterij XXXIX. ordinatur, qui hodie in prioratu annum agit XI. Hic inter omnes huius cœnobij monachos, qui hodie viuunt, poſt Abbatem Trithemium in ſtudio & ſcientia linguæ Græcæ facile obtinet principatum: nam & legere & intelligere, quæcunque in ſacris apud Græcos habentur, perfecte didicit; ſcribere quoque tam Hebraice quam Græce, ſimul ac legere, perfecte nouit, harumque ſtudium literarum non (vt plærique faciunt) intermittit, ſed continuat ſemper.

Clingẽmonſter ab ordine transfertur.

Eodem anno tranſlatum eſt ab ordine noſtro monaſterium in Clingenmonſter, Spirenſis diœceſis, per diſpenſationem ſummi Pontificis narrationibus falſis impetratã, cum nihil aliud fuerit in cauſſa quam timor obſeruantiæ regularis. Verum non diu poſtea Dux apoſtatantium abbas morte horrenda ſublatus eſt, ſicut frequenter omnes talia contra Deum præſumentes mori conſueuerunt.

Sponſa regis Romanorũ rapitur à rege Gallorum.

Eodem quoque anno Carolus rex Francorum Annam Ducis Britanniæ vnicam relictam filiam, Maximiliano Romanorum regi ſolenniter deſponſatam, contra ius & æquitatem, amore Ducatus Britanniæ ſuccenſus rapuit, eamque ſibi in vxorem ſumpſit; repudiatâ non ſine iniuriâ Margaretha, præfati regis Romanorum filia, quam prius in ſponſam ſolenniter aſſumptam, diu penes ſe in Francia vt minorennem tenuerat, ab omnibus Reginam præceperat appellari. Magni occaſionem ſcandali hoc factum in populo generauit.

Bingiouum temeritas.

Circa hæc tempora ciues oppidi Bingenſis, non ſolum incendio ſupraſcripto, ſed etiam alijs occaſionibus multa pericula & damna habuerunt: nimia enim cupiditate cæcati præcedentibus annis emporium, quod ſingulis IV. ferijs habere conſueuerunt, teloneis, exactionibus, & alijs oneribus inconſuetis nimium aggrauarunt, clerum & monachos, ſed & pauperes ex Palatinatu cum frumentis aduenientes, vltra modum exactionibus vexauerunt; neque minis neque precibus, vt inſolita deponerent, acquieſcere volebant. Vnde cum huius & multarum, quas pertranſire libet, abuſionum præſumptionumque temeritas ad inuictiſſimum principem Philippum Comitem Palatinum Bauariæque Ducem, relatione multorum perueniſſet, habito ſuorum conſilio, forum de Bingen tranſtulit ad villam Monſter, quam à Rheni Comitibus eodem tempore compa-

Emporium de Bingen transfertur ad Monſter.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

comparauerat: ibique iuxta Naham fluuium Bingenſe emporium plus quam per triennium ſingulis IV. ferijs fuit ex more celebratum, & per omne illud tempus nullus ex omni hac terra quicquam, Palatino prohibente ſub pœna, Bingionibus inferre præſumebat, erantque magna victualiū penuria multo tempore anguſtiati, quoniam omnibus ex Palatinatu quæ voluiſſent ementibus, ſoli Bingiones in omni mercatura fuerunt excluſi.

Diſſenſio inter Palatinum & eccleſiam Moguntinam.

Fuit etiam his temporibus inter præfatum illuſtriſſimum Palatinum & eccleſiam Moguntinam ſuper multis articulis longa diſſenſio, quæ tam prædictæ ſubductionis emporij fuit occaſio, quā multorū malorū in terra. Enimuero (vt cæteros pertranſeā articulos, vno duntaxat cōmemorato) Bingiones mandato Dominorū ſuorum obtemperantes, vias publicas & pontē ſuper Naham fluuiū ab vtraque parte circa leproſoriū & monaſteriū S. Ruperti, aliquando in die, ſemper autem in nocte claudere volebant ad nutū eorum, ne quis equeſter inde ſine eorū conſenſu pertranſiret. Quod cum illuſtriſſimus Princeps Philippus Palatinus nequaquā tolerare aut poſſet aut vellet (quippe quod nūncijs tā ſuis quā imperialibus iter omni tempore neceſſario tueretur apertū) mandaſſetq; Bingionibus ſemel & iterum, quatenus pontes & vias per illū ad aſcenſum & deſcenſum neceſſarias omni tempore non præcluderent, oppidū autem ſuum quanta vellent clauſura munirent, & illi non aduerterent, tale remedium adhibuit. Habebat præfectum in Creutzenacht (quē vulgus Officiatū appellat) Albertum Goler de Rauenſpurg, Sueuum natione, conſilio & armis promptum virū, ad omnia pericula audaciſſimum, & ſingulari ſapientia & induſtria præditū, per quē Bingios cum adhærentibus ſine armorum ſtrepitu magno ad obedientiam coartauit. Ille enim aliquando in die, aliquando in nocte, clauſuras viarū repagulaq; mirabili ingenio & arte ſuccendit, confregit & depoſuit, intantū quod nulla Bingionū cuſtodia vel terreri in aliquo vel à cœptis potuerit reuocari. Vias itaq; omnes, quas illi clauſerant, patulas fecit, tam in nocte quam in die vſque in præſentem diem, & multa miranda præclaraque perpetrauit.

Albertus Goler de Rauenſpurg Bingiones domat.

MCCCCXCII.

Conuentus Principū in Cōfluentia.

Anno Iohannis Trithemij Abbatis noſtri IX. Imperator Romanorum & rex conuentum Principum in menſe Septembri habuit in Confluentia, in quo multa fuerunt tractata contra regem Francorum, qui (ſicut diximus) deſponſatam regi noſtro vxorem præripuit, in quem Fridericus Cæſar animos Principum & exercitum, pro iniuria vindicāda filij, ſummopere nitebatur. Quos cum inuoluntarios pro vnius fœminæ raptu ad pergendum cerneret, pecunias quibus conduceret exercitum, poſtulauit, ſed & ipſam negantibus vacuus receſſit.

Regnū Granatæ capitur.

Eodem quoque anno Ferdinandus Chriſtianiſſimus Hiſpaniarum rex poſt longam obſidionem, impenſas multas, & incredibiles labores regnum Granatæ cum vniuerſis attinentijs ſuis de manu Baudelis Mauritaniæ regis Sarraceni glorioſiſſimo triumpho potenter obtinuit, & poſteaquam annis plus octingentis Mahumeticis fœdatum ſpurcitijs fuerat, ad Chriſtianæ fidei puritatem reduxit.

Ioannis Trithemij huius anni opuſcula.

Hoc ipſo anno Iohannes Trithemius Abbas huius monaſterij, ſcripſit ad inſtantiam Abbatis Tuitienſis ordinis noſtri Gerlaci, librum I. *De laude ſcriptorum* prænotatum: alium quoque *de modo celebrandi prouinciale capitulum*, & ambo poſtea fuerunt impreſſi: *De illuſtribus* etiam *ordinis noſtri viris* opuſculū in IV. libros diuiſum hoc anno inchoauit, quod quia laborioſum fuerat, ſequenti anno compleuit.

Prædonum erga clerum & ſacerdotes ſæuitia.

His temporibus fuerunt quidam perditiſſimi homines, archiepiſcopi & eccleſię Moguntinæ hoſtes & inimici (quorum nomina cenſemus indigna, quod ad notitiā poſteritatis vllatenus debeant peruenire, quanquā ex militari genere fuerint procreati) contra clerum & ſacerdotes Domini inaudita hactenus tormenta excogitantes, teſticulos eorum quos ceperant, vt ſe ad loca præfixa ſi vellent liberari ſequerentur, quibuſdam ſeris & clauſtris ferreis tam fortiter incluſerunt, formam & modum aperiendi quodam mirabili adinuento occultātes, vt ab alio quam qui clauſiſſet, nullo ingenio, nulla arte, nullaue limatura potuiſſet aperiri. Nullus ex clero potuit eſſe ſecurus, qui ad dominium eccleſiæ pertinuiſſet, ſed capiebantur hic in circuitu ſacerdotes, torquebantur, ſpoliebantur, & verberibus affecti, nonnulli etiā ex tormētis ipſis mortui ſunt. Verum quotquot ſub tuitione fuerant inuictiſſimi principis Palatini, erant ſecuri, ſiue ſacerdotes eſſent ſeculares ſiue clauſtrales. Nullatenus enim voluit permittere clariſſimus Princeps, vt aliquis eorum, qui morabantur in ſuo principatu, à prædonibus illis iniuriam pateretur. Habebant autē præfati hoſtes cleri præſidium ſuum in Caldenfels caſtello, non longe abhinc, ex quo damna eccleſiæ Moguntinæ incendio & præda quamplurima intulerunt. His in turbationi-

Palatini Principis potentia.

Præſidium prædonū in Caldenfels.

bus cunctis præfatus domicellus Albertus Goler de Rauenſperg, officiatus Palatini in Creutzenacht, omnes tuitione eiuſdem principis exiſtentes fortiter defenſabat.

Melchior abbas Schonavvgienſis moritur.

Eodem quoque anno, vltimo die menſis Decembris, obijt Melchior abbas Shonaugienſis noſtri ordinis, in finibus Treuirenſis diœceſis, vir doctus & eruditus, obſeruantiæ noſtræ vnicum decus: qui inter cætera ingenij ſui monimenta reliquit comportatam à ſe ſatis pulchre ἓν ἐκ τῶν εἰς τέσσαρα, hoc eſt, *ex quatuor Euangelijs vnum*: orationes etiã quaſdam in capitulis dictas, ſermonesque & alia.

De fulgetra inſolitæ magnitudinis cadente.

Anno quoque prænotato, VII. iduum Nouembris cecidit è nubibus in Sunckaugia, iuxta oppidum Enſheim, non longe à Baſilea, fulgetra ſiue lapis miræ magnitudinis, qui (vt veraci teſtimonio cognouimus) trecentas libras pendebat: de cuius ſignificatione multi multa opinando ſcripſerunt, quæ ſilentio tranſimus.

MCCCCXCIII.

Capitulum prouinciale 28. celebratur.

Anno Iohannis Trithemij abbatis noſtri X. celebratum fuit XXVIII. ordinis noſtri prouinciale capitulum, ad Dominicam Iubilate, in monaſterio ſanctorum Petri & Pauli in Hirſaugia Spirenſis diœceſis, in quo præſederunt Iohannes Trithemius abbas monaſterij noſtri, Conradus abbas in Wiblingen, Bartholomæus abas S. Crucis in Werdea, & Andreas Montis monachorum prope Bambergam, & multa fuerunt decreta. In eodem capitulo publice ad menſam Prælatorum & Doctorum, qui ex Thubingenſi Vniuerſitate cum alijs conuenerant videre capitulum & Patres, per triduum mane & ſero, lectus fuerat opportune libellus Penthicus, id eſt, lugubris, *de ordinis noſtri ruina*, quem præfatus abbas noſter Iohannes Trithemius eodem anno, ad petitionem Blaſij abbatis Hirſaugienſis & fratrum eiuſdem monaſterij, ediderat. Quem tum Patres ad finem cum intentione maxima lectum, omnes vnanimiter ſtatuerunt, (ſicut in receſſu eiuſdem capituli continetur) perpetuis temporibus ad menſam prælatorum in ipſo capitulo, pro tempore celebrando legendum.

Libellus Trithemij de ruina ordinis noſtri publice ad menſam legitur.

Fridericus Imperator 3. moritur.

Eodem anno, XII. calend. Septembris, obijt Fridericus Imperator Romanorum III. in Auſtria, ſepultus in Wienna, tumulo antea ſibi præparato, filium relinquens vnicum.

Turci inuadant Croatiam.

Eodem menſe quo Imperator obijt, Capitaneus Bagiaſith Imperatoris Turcorum maximo ſuorum coadunato exercitu Croatiam & Carniolum irrupit, cunctaque rapina, ferro, & cæde depopulatus. Contra quem cum ſe Chriſtiani, qua poterãt virtute, in vnum conferentes, procederent ad bellum, quoniam numero impares erant, cæduntur, ſternuntur, ac more pecudum abducuntur. Nouem ex eo certamine Chriſtianorum millia ceciderunt. Tam triſti accepto nuncio Maximilianus rex exequiarum pompam, quam celebrare genitori parauerat, intermittens, exercitum ſuorum validum in Croatiam mouit aduerſus Turcos: quos fugiſſe interea cum didiciſſet, poſitis vbique præſidijs neceſſarijs, ad peragendum funeralia patris in Auſtriam eſt reuerſus, quibus in Wienna Sabbato poſt diem S. Nicolai in præſentia multorum principum, ducum, comitum, nobilium, nunciorumque Romani pontificis, regum Franciæ, Hiſpaniæ, Vngariæ, Bohemiæ, Neapolis, Siciliæ, Datiæ, ac omnium fere Principum orbis Chriſtiani, pontificum, abbatum & prælatorum, cum octingentis miſſis ſolenniter peractis, multa inter ipſum regem, principes & legatos de pace Chriſtianorum firmanda, & bella in Turcos mouendo ſtudioſe tractata ſunt, quorum effectum vidimus nullum.

Exequiarũ Cæſaris pompa.

Inſulæ noviter ab Hiſpanis inuentæ.

Eodem quoque anno inuentæ ſunt per Chriſtopherum Columbum, claſſis Ferdinandi regis Hiſpaniarum Capitaneum, Inſulæ quædam in mari Indico, omnibus antehac Europæ & Aſiæ incolis penitus incognitæ, in quarum aliquibus inuenit homines nudos, more pecudum viuentes, de quibus cum ſit hiſtoria per eum deſcripta, opus non eſt nos multis immorari.

MCCCCXCIV.

Maximiliani regis Rom. nuptiæ ſolennes.

Anno Iohannis abbatis noſtri XI. Maximilianus rex Romanorum ſecundam duxit vxorem, Mariam Blancam ducis Mediolani Galeacij quondam filiam, nuptijs cum pompis (vt moris eſt) in Isbruck celebratis.

Monaſteriũ S. Ruperti reformatur.

Eodem anno reformatum fuit monaſterium monialium noſtri ordinis in monte S. Ruperti iuxta Bingen, ex mandato Bertholdi archiepiſcopi Moguntini, deformatis partim abeuntibus, partim ad breue tempus manentibus. Primæ autem reformatrices numero VI. de Schonaugienſi monaſterio fuerunt aſſumptæ, inter quas Guda, *Specht* nuncupata, de Bubenheim in Magiſtram conſenſu omnium fuit ordinata, & præfuit annis ferme VII. virgo deuotiſſima, ſenio & ſanctis moribus plurimum adornata. Verum cum

Diabo-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Diabolus proſtibulum ſeruientium ſibi cerneret eſſe præreptum, in quo omnes moniales illius temporis, quibus per ætatem licebat, Veneri ſtudioſe famulantes, matres ſe eſſe non virgines gaudebant & ſacerdotum concubinas, indoluit, & varijs modis multisque machinationibus opus ſanctum vel impedire, vel ſaltem ad minus turbare conatus eſt. Inprimis enim deformatæ, quæ Diabolo ante ſeruierant, per illum euocatæ, omnes, præter duas vetulas progredi nuſquam valentes, de monaſterio noctu fugientes, maiorem partem redituum monaſterij in ſuos vſus, extra cœnobium in oppidis cõmorantes, quorundam auxilio ſecularium per vim & potentiam toto triennio conuerterunt. Denique inter hæc Ringauienſes, populus indomitus & Palatinenſibus aliquandiu infenſus, neſcio quo ſeminante rumorem, inuictiſſimum Principem Philippum comitem Palatinum, ad oppugnandum Bingiones ſomniauere venturum, nihil eo minus quam Bingiones cogitante: vnde mox, ne montem S. Ruperti aſſumeret in præſidium, preueniẽdum totis viribus decernunt. Mittunt ergo viros armatos ex omni Ringauia cum gladijs, baliſtis, bombardis, & varijs inſtrumentis bellicis cum magno numero, qui cœnobium S. Ruperti contra Palatini potentiam occuparẽt. Venerunt ergo miſſi ad locum, cœnobium caſtelli more foſſatis & fortalitijs muniunt, machinas ad defenſandũ ponunt, aduentum principis Palatini, quẽ potiores eorum ſciebant non eſſe venturum, anxie præſtolantur: optimas denique pulcherrimasq; domus in monaſterio plures numero funditus propria autoritate (ne dicam præſumptione) deſtruxerunt, ligna earum comburentes, & omnia ædificia, præter clauſtrum & duas ad Aquilonem domunculas foris poſitas, funditus euerterunt: murum quoque in circuitu monaſterij pro maiori parte ſubuerterunt, ne forte Palatinus, cum veniſſet, poneret inibi fortalitia ſua contra oppidum Bingionum, indeque machinis obrueret. Sed nos certiſſime conſtat Palatinum nihil minus quam vel Bingiones obſidere vel monaſteriũ præoccupare voluiſſe. Nam ſi animo ſtatuiſſet Montem inuadere, nõ diu Ringauienſes obſiſtere potuiſſent. Iacuerunt itaque in eccleſia præfati cœnobij & fortalitijs quæ fecerant, monialibus in interioribus concluſis, multo tempore, quouſque tandem cognouere deceptos, multaque ſine cauſa inutiliter conſumpſerunt. Nocuit autem monaſterio ſancti Ruperti iſta Ringauienſium temeritas in ædificijs deſtructis non paruam ſummam pecuniarum, occaſionem datam quibuſdam per eos contra illud tranſeuntes.

Impedimenta diaboli multa.

Rumor falſus concitat populum.

Ringauienſes monaſteriũ in præſidiũ capiunt.

Domos euertunt & muros.

Eodem quoq; anno Iohannes Trithemius Abbas nouam abbatiã partim ex veteri, partim ex fundamentis, conſtruxit ſatis precioſam & ornatam, vt hodie cernitur ad orientalẽ monaſterij plagã, vbi olim portæ introitus cõſtitutus fuerat: in qua fecit Cameras duas pro Abbate, tertiam pro Capellano, & ſtubam vnã, æſtuaria inferius duo, & Capellam cum altari, de cuius conſecratione ſequenti anno dicemus. Quam autẽ fuerit huius abbatialis domus neceſſaria conſtructio, nouerunt omnes, qui abbatialem habitationẽ videre priorem. Erat enim habitatio nimis anguſta, inconueniens, & propter ignis periculũ metuenda, quanquam propter nudam & vacuam omnibus rebus manſiunculam nihil in ea fuerit. Eo namque die quo Trithemius abbatiam intrauit, præter libam vnam, byretum, & ſtratum cum neceſſarijs ſuis, nihil fuit in domo abbatiali repertum. Iohannes enim Kolnhauſen abbas, ſimplicitatis amator, manſiones omnes anguſtas & nimium deiectas ædificare & hic & in Selgenſtatt ſemper conſueuit.

Abbatiæ domus hic cõſtruitur.

Non erant hic in abbatia eo reſignante promtuaria, non ciſtæ, non menſæ, non alia quæcunque reſeruacula clauſa vel tuta, in quibus reponi quidpiam potuiſſet. Trithemius ergo neceſſitate compulſus abbatiam ſumptuoſo pro ſua paupertate conſtruxit opere, promptuaria fecit, cameras ordinauit, ſeras appoſuit, ciſtulas neceſſarias inſtituit, & alia multa (quæ hodie cernimus) non paruis impenſis comparauit.

Anno quoq; prænotato Iohannes Trithemius Abbas ad petitionẽ Rumoldi à Laupach Prioris Carmelitarũ Franckfordienſis, viri optimi & cuſtodis regularis obſeruantiæ integerrimi, ſcripſit librũ hodie vulgatiſſimũ *de laudib. S. Annæ matris beatiſſimæ Dei genitricis, & virginis Mariæ*, qui à multis in magno precio habetur: in cuius 7. capite de puriſſima cõceptione Dei genitricis facit mentionẽ. Huius occaſione ſurrexit quidã de ordine prædicatorum, Wigandus Cauponis nomine, prædicator conuentus Franckfordienſis, homo quidem ſatis doctus, ſed nimium temerarius & ſuperbus: opus, quãtum ad puritatem cõceptionis pertinet, impugnare voluit, literas contra Trithemiũ (occultato ſcribẽtis nomine ſub fratris Penſantis-manus vocabulo) per nunciũ incertũ ad illũ miſit, & quaſi male de conceptione ſcripſerit, ſatis timide increpauit. Cui Trithem. in hæc verba reſcripſit: *Ægre ferrẽ cõuitia tua & opprobria, lector innominate, niſi te graui morbo animi laborare intelligerẽ, q*

Trithemii liber de S. Anna.

Peſans-manus ſe cõtra Trithemiũ erigit.

vſque adeo in te præualuiſſe cernitur, vt experientia medicorum principis Æſculapii neceſſaria ad tui curam videatur. In fine autem ſic epiſtolam conclusit: *Si religioſus es, ſi fraternæ charitatis amator, à conuitiis & maledictis te modo cohibere non negligas, neque in tua prudentia contra immaculatam Dei genitricem temere confidas niſi hoc feceris, erit tempus, quo ſcripta tua, irriſione digniſſima, in caput tuum reiecta dolebis.* Cum his literis & alijs latioribus Trithemius miſit virum quendã & eruditum ad Franckfordiam (erat autem in aduentu Domini) qui apud prædicatores exploraret ſubtiliter, quis eſſet ille frater Penſans-manus. Is cum illo veniſſet, induſtria vſus, comperit eſſe præfatum lectorem Wigandum Cauponis. Hoc cum ad Trithemium retuliſſet, ortum eſt grande literarium inter eos bellum, quod ferme per biennium inter eos durauit. Mox enim aduerſus Wigandum plures viri doctiſſimi, defenſores Marianæ puritatis, metro ſcripſerunt & proſa: librum Trithemij & ſenſum eius de conceptione eius puriſſima defenſantes. Biennio tandem elapſo, concordia inter Trithemium & Wigandum facta eſt per Rectorem Vniuerſitatis Colonienſis Vdalricum Kreitvvys de Eslingen Doctorem S. Theologiæ famoſiſſimum, maioris eccleſiæ Colonienſis canonicum ac archiepiſcopi conſiliarium, ac per Tomum de Scotia, & alios ſacræ Theologiæ Doctores, ita quod Wigandus opinionem ſuam contrariam puriſſimæ conceptionis Mariæ & Trithemij opuſculo abiurauit, veniamque temeritatis ſuæ petere ab ipſo Trithemio compulſus fuit, & quod remiſſis iniurijs omnibus alter in alterum à modo inuectionem non ſcriberet. Nihilominus prædicatores poſtea in curia Romana ſub Alexandro Papa VI. contra Trithemium impetrare aut laborare ſubdole conati ſunt, ſed nihil profecerunt. Habebat enim abbas Trithemius ſibi conſtantiſſime adhærentes Vniuerſitatem Pariſienſem, Colonienſem, Thubingenſem, totumque ordinem Carmelitarum, ordinem Minorum, ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ maiorem cœtum Cardinalium, archiepiſcopos, epiſcopos, & principes multos, & pene omnem in Germania clerum, ac viros doctos & eruditos innumerabiles. Scripſit etiam eodem tempore: *Soliloquiorum hominis ad animam ſuam, lib. I. De laude quoque & amore & vero ſtudio ſcripturarum, lib. I. De ordinis Carmelitarum exordio & progreſſu, lib. II.* Statuta quoque prouincialis capituli noſtri ordinis abbreuiando in vnum volumẽ collegit. Quæſtiones etiam græcas ad Rutgerũ Sicambrum in euangeliorum diſſonantia enucleauit. Item è græco in latinum vertit librum Maximi abbatis *de incarnatione Domini*, & quaſdam epiſtolas tertiæ Synodi, S. Cyrilli archiepiſcopi Alexandrini ſimiliter, & quædam alia.

Inquiſitionẽ de illo quis eſſet fecit.

Concordia inter eos per Vniuerſitatẽ Colonienſem facta.

Alia quædã opuſcula Trithemii.

Anno etiam prænotato in menſe Iulio Maximilianus rex Romanorum cum valido exercitu intrauit Gelriam contra Carolum ducem, qui aduentu regis audito ad Lotharingiam confugerat. Multa pedites regis conductitij mala fecerunt in terra, rapina, ferro & igne, nemini parcentes: viris enim ad ciuitatem confugientibus, mulieres pauperes in villulis manſerunt, à quibus iſti prædones, ne dicam homicidæ crudeliſſimi, pecunias extorquere cupientes, minis, torturis, ac nece inaudita ſcelera commiſerunt. E quibus, vt cætera cogitentur, vnum referamus. Ruſticus quidam audito regis aduentu, ad Nouimagium Gelriæ oppidum principale ſe contulit, vxore in villula cum paruulis relicta: veniũt iſti ſanguiſugæ, prędam magis quã victoriam regis ſitientes, mulierem ad proditionem pecuniæ maritalis minis & terroribus ſollicitant. Sed cum nihil ab ea extorquere comminationibus poſſent, vt eam ad votum ſuum commiſeratione impellerent, arrepto paruulo infante illius quem lactabat, lanceæ alligarunt, ponentes eum ad ignem, vt in conſpectu matris viuus aſſaretur. Verum cum mater pecuniam, qua filium redimeret, non haberet, crudeliſſimi latrones, ea inſpectante & gemente, puerum quouſque moreretur, aſſauerũt. Multa & alia dictu horribilia in pauperes commiſerunt. Rex autem Maximilianus, tam nefanda ſuorum ſcelera neſciens, victoria non obtenta cum damno & graui rerum ſuarum diſpendio Gelriam exiuit.

Maximilianus rex Gelrẽſes bello aggreditur.

Crudele facinus ſanguiſugarũ.

MCCCCXCV.

Anno Iohannis Trithemij abbatis noſtri XII. conſecratum eſt altare nouum in domo abbatiali, quod ipſe priori anno cum teſtudine & tota habitatione conſtruxerat, per Erhardum epiſcopum Venecomponenſem, Bertholdi archiepiſcopi Moguntini in pontificalibus Vicarium, XV. calend. Iulij, qui fuit vigilia feſti corporis Chriſti, in honorem S. Annæ matris beatiſſimæ ſemper virginis Mariæ, & S. Andreæ apoſtoli. Has autẽ reliquias ſanctorum Trithemius abbas per præfatum epiſcopum altari fecit imponi in vaſe vitreo, de S. Andrea apoſtolo, de S. Nicolao epiſcopo, de S. Bonifacio archiepiſcopo & martyre, de S. Laurentio martyre, de S. Luca euangeliſta, de S. Iohanne Baptiſta, de S. Paulo apoſtolo, de S. Lucia virgine & martyre, de S. Cecilia virgine & martyre, de veſtimentis beatiſſimæ

Altaris in domo abbatiali conſecratio.

Reliquiæ ſanctorum altari impoſita.

ſimæ Dei genitricis Mariæ, & de ſepulchro S. Iuſtinæ virginis & martyris. Dies autem anniuerſarius dedicationis eiuſdem altaris poſitus eſt ad diem menſis Iulij XXIX. hoc eſt, IV. cal. Auguſti, quo die ipſe Trithemius in Abbatem huius monaſterij fuit electus, quemadmodum in principio ſuæ inſtitutionis dictum eſt. Huius autem conſecrationi altaris interfuit Iacobus Wimphelingus Schlerſtatenſis, Theologus, poeta & orator facundiſſimus, & hoc tetraſtichon ex tempore cecinit:

Dies dedicationis prædicti altaris.

Dum Sponheimenſi præerat Trithemius ædi
Iohannes, alacri cum grauitate pater:
Diua Maria tibi, matriq; tuæ, & venerando
Andreæ, præſens ara dicata fuit.

Eſt enim beatiſſima Dei genitrix Maria ipſius aræ patrona principalis, poſt eam ſancta mater eius Anna, & tertio Apoſtolus Andreas. Porro Maria Magdalena Ieſu Chriſti amatrix feruentiſſima biennio poſtea in compatronam, propter eius reliquias, quæ per Trithemium allatæ ex Gallia fuerunt, & ibidem repoſitæ, aſſumpta eſt. Denique pro decore eiuſdem altaris Iohannes Abbas multas ſanctorum precioſiſſimas reliquias ſucceſſu temporis à diuerſis principibus, epiſcopis, abbatibus, alijsque eccleſiarum & monaſteriorum Prælatis impetrauit, quas huic monaſterio noſtro cum gaudio importans, tabulis prout potuit includi, & ſcrineis pulchre fecit exornari, & iuxta præfatum altare cum reuerentia recondi. Sunt enim particulæ complures quantitate & merito ſanctorum notabiles, cum honore maximo perpetuo ſeruandæ.

Trithemius multas ſanctorũ comportat huc reliquias.

Eodem anno præfatus Abbas Iohannes Trithemius miracula ſanctiſſimæ matris Annæ nonnulla deſcripſit, & Catalogum *de ſcriptoribus Germanis*, quem ante annos ferme IV. inchoauerat, ad inſtantiam M. Iacobi Wimphelingij Schletztatenſis ſupra nominati, hoc anno ex fœdis emendans, vt potuit compleuit.

Opuſcula Trithemij huius anni.

Eodem quoque anno IV. cal. Aprilis obijt Rudolphus epiſcopus Herbipolenſis, homo ſenio & calculi morbo grauatus, in eccleſia ſua maiori ſepultus. Poſt mortẽ euiſceratus ex more requiſitus de mandato eius, & inuentus eſt lapis incredibilis magnitudinis, qui XXXIII. appẽdebat lotones, & in ſignum miraculi in maiori eccleſia ſeruatur & oſtenditur. Obijt autem annorum C. multam pecuniam & diuitias relinquens.

Epiſcopus Herbipolenſis moritur.

Anno prænotato III. nonas Ianuarij obijt Iohannes de Colnhauſen quondam Abbas huius monaſterij, poſtea in Selgenſtatt (vt dictum eſt ſupra) translatus.

Iohannes Colnhauſen quondã abbas huc moritur.

Eodem quoque anno III. Iduum Septembris in quadam villa non longe à Wormacia, mulier partum edidit menſtruoſum & inſolitum, duo corpora à capite diſtincta deorſum habentem, quorum capita ſuperius à fronte in vnum compacta ſunt, nec ſeparari ab inuicem quolibet ingenio potuerunt. Adhuc hodie viuunt duæ fœmellæ capitibus iunctis, corporibus diuiſis, agentes quęlibet ſuum vel ſenſu vel intellectu officium, altera dormiente vigilat altera, & dum iſta plorat illa ridere vel etiam aliud quidpiam agere poteſt. Monſtrum hoc ex accidente fertur contigiſſe. Dum impręgnata mater cum altera quadã ſecrete loqueretur in cœmeterio, ſtans vultu prope conuerſa, ſuperueniens quidam cauſa iocandi capita vtriuſque in fronte ad inuicem modeſte colliſit, quo ex improuiſo conterrita mulier, ad ſimilitudinem caſus edidit partum.

Mõſtruoſus partus circa Wormatiã.

Anno quoque prænotato maximus conuentus Principum ex omni Romano imperio, Maximiliano rege indicente, per plures menſes in ciuitate Wormacienſi habitus eſt in multa frequentia populorum, qui dinumerari non poterant. Ibi rege cum principibus electoribus (vt moris eſt) ſedẽte in maieſtate, ac cæteris principibus, epiſcopis & abbatibus in ordine ſuo ſtantibus, XIV. die mẽſis Iulij præfati Principes Electores, & poſtea cæteri, feudalia ſua iuxta morem ab ipſo rege iuramentis præſtitis ſuſceperunt. Altera die ſequente Maximilianus rex Romanorum de conſenſu Principum ſublimauit Euerhardum Comitem Wirtenbergenſem in ducem Deccenſem: virum ſtrenuum, pium, magnanimum, & dignum honore ducatus, quippe qui fuit ſingularis religioſorum & cleri amator, conſtantiſſimusque defenſor, multorumque cœnobiorum reformator.

Conuentus Principum maximus.

Comes Wirtenbergenſis creatur in ducem.

Eodem anno monaſterium in Odenheim, Spirenſis diœceſis, ab ordine noſtro fuit translatum in ſeculares, per conſenſum ſummi pontificis ad inſtantiam apoſtatantium monachorum, qui nullam translationis ſuæ cauſam legitimam habentes, pro veris falſa ſuggeſſerunt pontifici. De ipſorum apoſtatantium proteruo abbate, qui omnis mali fuit occaſio quidam hoc tetraſtichon cecinit:

Odenheim ab ordine transfertur.

Depoſui Benedicte tuam, rapuiq; Petrinam
Veſtem: ſic ditem fallere poſſe ratus,

At mihi nil prodeſt veſtis mutatio, nam me
Prodit caluities, & mea lingua leuis.

Nuvviler ſimiliter.

Horum veſtigia ſequuti Abbas & monachi in Nuvvyler, Argentinenſis diœceſis, de conſenſu præfati pontificis Alexandri VI. habitum cum ordine eodem ferme tempore depoſuerunt, facti ex monachis malis canonici peiores. Væ impijs.

Regnũ Neapolitanum à Gallis deuaſtatur.

Anno quoque prænotato in menſe Nouembri Carolus rex Francorum cum maximo exercitu armatorum intrauit Italiam, tranſienſque per Romam ad regnum Neapolitanum, illud fugato rege ſuo imperio totum ſubiugauit, ponens ex ſuis in omnibus caſtellis, ciuitatibus & munitionibus homines cuſtodes. Quibus peractis in Galliam eſt reuerſus. Poſt cuius reditum rex Neapolitanus, qui antea fugerat in Hiſpaniam, ad regnum ſuum eſt reuerſus, interfectoque aut fugato Francorum præſidio, totum ſibi imperium denuo recuperauit.

MCCCCXCVI.

Capitulum prouinciale 29. celebratur.

Hoc anno, qui fuit Iohannis Abbatis noſtri XIII. celebratum fuit XXIX. ordinis noſtri prouinciale capitulum in monaſterio Selgenſtatt, Dominica IV. poſt feſtum Dominicæ reſurrectionis: in quo præſederunt Hermannus S. Iacobi prope Moguntiam, Bernhardus in Northeim, Conradus S. Vdalrici in Auguſta, & Iohannes S. Ægidij in Nurenberga, monaſteriorum ordinis noſtri Abbates. Ibi Iohannes Trithemius dixit illam notiſſimam cunctis orationem quæ *De cura paſtorali* prænotata eſt.

Nomina viſitantiũ ob famam monaſteriũ noſtrum.

Eodem anno IV. Nonas Iulij fuerunt hic in monaſterio noſtro, ad videndum Bibliothecam noſtram, quam fama vbique precioſam diuulgauit, Iohannes epiſcopus Wormacienſis, vir græce & latine doctiſſimus, Iohannes Reuchlin alias Capnion, legum doctor, Hebraice, Græce & Latine diſertiſſimus, ducis Wirtenbergenſis ſecretarius: Franciſcus Bononius Tergeſtinus, poeta & orator Græce ac Latine peritus, reginæ Romanorum ſecretarius, Henricus de Bunavve miles, in omni facultate eruditus, ducũ Saxoniæ, Friderici & Iohannis ſecretarius, & Iohannes Vigilius, vtriuſq; iuris interpres, Philippi Palatini comitis ſecretarius, philoſophorũ omnium mecœnas. Hi omnes viri doctiſſimi viſa tanta multitudine rarorũ voluminum in hoc paupere monaſterio, nimium obſtupuerunt, ordinem preciumq; eorum, & ſtudium patris Trithemij induſtriamq; collaudantes.

Eodem quoque anno cal. Septembris obijt Gerardus Abbas monaſterij S. Iohannis in Ringauia, vir bonus, amator diſciplinæ monaſticæ, qui bene & ſatis vtiliter præfuit monaſterio ſuo, maxime quoad ſubſtantiam rerum temporalium.

Iohannes fit abbas S. Iohannis.

Huic ſucceſſit Iohannes de Segen, eiuſdem cœnobij monachus, vir æque bonus & laborioſus, qui ambitum monaſterij ſui nouum à fundamentis pulchro opere lapideo conſtruxit, cum feneſtris & teſtudine, ſicut hodie cernitur, eleemoſynis & ſubuentione fidelium & amicorum adiutus.

Seditio ciuiũ in Creutzenacht.

Anno prænotato ciues oppidi Creutzenacht ſeditionem quandam inter ſe ſuſcitarunt, quæ multis in malum verſa eſt. Præfectus enim principis Palatini Albertus Goler de Rauensburg ciuem quẽdam propter demerita poſuerat in carcerem, quod cum quibuſdam è ciuibus (neſcio quam libertatem allegantibus) diſplicuiſſet, abſente præfecto carcerem effringentes captiuum eduxerunt, factoque conuentu in oppido verbis contumelia plenis contra principes effuſi ſunt. Verum cum res ad notitiam Principum delata fuiſſet, autores turbationis grauiter puniti ſunt, alij digitis abſciſſis, alij in fronte atque alij in maxillis ferro aduſti.

Eodem anno Hermannus archiepiſcopus Colonienſis cum potentia rebelliõẽ ciuium ſuorũ in Andernacht ſuppreſſit, quibusdam qui autores inobedientiæ videbantur, captis, alijs punitis, atq; alijs de patria proſcriptis, & ſic eorum contumacia deſijt.

Epiſcopus Colonienſis fit Adminiſtrator eccleſiæ Paderbornẽſis.

Anno quoque prænotato capitulum eccleſiæ Paderbornenſis propter ſeniũ & infirmitates epiſcopi ſui continuas, in Adminiſtratorẽ eccleſiæ ſuæ aſſumpſit Hermannum præfatum epiſcopum Colonienſem, qui adminiſtrat eandem eccleſiam hodie.

Morbus vlcerũ S. Iob.

His temporibus morbus quidam puſtularum turgentium ex Gallis in Italos, & exillis in Germanos mirabili & eatenus inaudita calamitate humanũ genus affligens & corrumpens inuaſit, quem morbum Iob plerique appellauerunt. Incipere autem vt plurimum ſolebat circa loca verenda, vel in aliqua corporis extremitate, virus ſuũ ad modum lepræ ſurgente vlcere per totum corpus diffundens, ac miſerabiliter continuo dolore crucians ægrotos, & contaminans approximantes.

Philippus dux Auſtriæ ducit vxorẽ.

Eodem anno Philippus dux Auſtriæ ac Burgundiæ, filius Maximiliani Imperatoris Romanorum duxit vxorem, filiam Ferdinandi Chriſtianiſſimi regis Hiſpaniarum.

MCCCCXCVII.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

MCCCCXCVII.

Anno Iohannis Trithemij abbatis noſtri XIV. monaſterium quod Sunsheim appellatur, non longe ab Heydelberg, in diœceſi Spirẽſi, ad exemplum aliorum apoſtatantium monachorũ, cum abbate & monachis ab ordine noſtro eſt translatum in eccleſiam ſecularem, licentia & diſpenſatione Alexandri VI. Romani Pontificis, factique ſunt ex monachis peruerſis canonici ſeculares criminoſi.

Sunsheim ab ordine transfertur.

Eodem anno X. calend. Iulij Iohannes archiepiſcopus Treuirenſis contra ciues ſuos inobedientes oppidi Bopardienſis magnum produxit exercitum. Qui cum eius voluntati conſentire recuſarent, fortiſſima eos obſidione cinxit, habens ſecum quoſdam potentiſſimos imperij Principes mercede conductos, cum multis pugnatoribus & machinis bellicis. Sed cum ciues tantæ ſe multitudini non poſſe reſiſtere cernerent, XII. obſidionis die ſe pontificis imperio ſubmiſerunt.

Bopardia capitur.

Anno quoque prænotato Laurentius epiſcopus Herbipolẽſis, mortuo abbate Scotorum in ſuburbio eiuſdem ciuitatis trans pontem, expulit monachos Scotos, quorũ vix duo erant propter vitam eorum reprobam, & introduxit fratres noſtri ordinis & obſeruantiæ de monaſterio S. Stephani prothomartyris.

Scoti à cœnobio Herbipolẽſi pelluntur.

Eodem quoque anno, cum Euerhardus dux Wirtenbergenſis ſecundus, qui primo duci in Wormacia creato ſucceſſerat, multa perperam & turpiter contra fidem & bonos mores à ſuis commiſiſſe diceretur, & nonnullos ex conſiliarijs ſuis potiores neci deſtinare proponeret, auiſati illi in eum capiendum perpetuisque mancipandum carceribus conſpirationem fecerunt, priusquam ipſi necarentur ab illo. Quod cum ei innotuiſſet, IV. cal. Aprilis occulte fugit cum theſauris ſuis, primo ad regem Romanorum, qui tum erat in Vlma oppido Sueuiæ non infimo. Rex inter ipſum ducem & regentes terræ Wirtenbergenſis in hunc modum concordauit: *Euerardo ducatum abdicanti, ac Vdalrico filio fratris paruulo cedenti, Wirtenbergenſes quotannis* VI. *millia florenorum perſoluant ad vitam.* Sed dux non acceptata concordia receſſit, cum paucis vagus in terra, primo apud Argentinenſes, poſtea in Baden, ac deinde in diuerſis alijs locis mobilis, ſemper & vbiq; ſtoliditatis ſuæ relinquens veſtigia: poſtremo confugit ad inuictiſſimum principem, dominum Philippũ comitẽ Palatinum, & ad tempus fuit in Creutzenacht, poſtea in Heydelberga, & nunc in caſtro Lindenfels impenſis eiuſdem principis moram agit, in omni abundantia & libertate, ita tamen quod inde non fugiat.

Euerhardus dux Wirtẽbergenſis profugus.

Eodem anno quidam Doctor Pariſius fuit, ordinis fratrum prædicatorum, nomine Iohannes Veri, homo temerarius & præſumptuoſus, qui in die conceptionis puriſſimæ ſemper virginis Dei genitricis (vt mos eſt illorum hominum) in oppido quodam Deppe Rothomagenſis diœceſis, publice in ambone prædicauit, beatiſſimam virginem Mariam purgatam ab originali macula & non præſeruatam. Ex qua prædicatione ſcandalum grande in populo fuit exortum, quia omnes ferme hodie (præter paucos Prædicatores) credũt, ſentiunt & prædicant, Dei genitricem, omni laude digniſſimam, originali nunquam ſubiacuiſſe peccato, ſed præſeruatam ſemper. Vnde citatus ad Vniuerſitatẽ Pariſienſem, propoſitiones ſuas erroneas & falſas XV. die menſis Septembris publice reuocare & abiurare compulſus fuit, cum iuramento quod nunquam aliter de conceptione beatæ Mariæ ſemper virginis ſentire, credere, aut prædicare velit, quam præfata Vniuerſitas determinauit. Sequenti autem die, hoc eſt, XVII. menſis Septembris, congregati ſunt apud S. Maturinum in ciuitate Pariſienſi LXXXII. ſacræ Theologiæ Profeſſores, viri doctiſſimi, & omnes in eadem Vniuerſitate de rigore promoti, in præſentia totius Vniuerſitatis, vno ore, vnaq; ſententia, ſtatuerunt & determinarunt, *Quod nemo deinceps præfatæ Vniuerſitati adſcribatur, niſi ſe huius determinationis, ꝙ videlicet beatiſſima Dei genitrix & virgo Maria ſemper ab originali macula fuerit immunis & præſeruata, aſſertorẽ ſtrenuumq; propugnatorẽ pro viribus futurum confirmet iuramento*: ipſi etiã omnes antea iurauerunt, ſicut in ſtatuto continetur, ſe omni tempore huic veritati puriſſimæ conceptionis Marianæ firmiter adhæſuros. Mirum nobis videtur quod tantis viribus ſe nonnulli opponere audent. Horũ exemplo prouocati ſacræ Theologiæ Profeſſores almæ Vniuerſitatis Colonienſis ſimile ſtatutum fecerunt anno Trithemij abbatis noſtri XVI. vt infra dicemus. Moguntinæ quoq; Vniuerſitatis Doctores anno Iohannis Trithemij XVIII. ſimile pro defenſione puriſſimæ conceptionis decretum ſanxerunt, vt ſuo loco dicemus.

Error conceptionis Mariæ Pariſijs reuocatur.

Statutum Vniuerſitatis contra Maculiſtas.

Eodem anno dux Saxoniæ Albertus, nomine regis Maximiliani cum exercitu inuaſit Gelriam, & quibuſdam caſtellis obtentis, prȩda, ferro & incendio multa pauperibus damna fecit in terra, donec treugis factis receſſit.

Bellũ contra Gelrenſes.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

MCCCCXCVIII.

Bellū inter Suiceros & regē Romanorum.

Anno Iohannis Trithemij Abbatis noſtri xv. magnum inter regem Romanorum totumque Imperium Romanum & confœderatos, qui Suitenſes ſiue Suiceri dicuntur, bellum fuit exortum, & multa millia hominum ibi ab vtraque parte ceciderunt. Tandē inter regem & Suitenſes, poſt multa percepta vtrimque incommoda, concordia facta eſt, quæ non multis placuit, maxime Sueuis & nobilibus de liga Sueuica, quam Imperator ante annos x. inſtituerat.

Reliquias S. Hyldegardis Trithemius obtinuit.

Eodem anno tumba S. Hyldegardis virginis in monte ſancti Ruperti cum maxima reuerentia fuit aperta, in præſentia totius conuentus ibidem, & aliorum ad hoc ordinatorum, quorum vnus fuit Iohannes Trithemius Abbas noſter, qui precibus obtinuit eiuſdem ſanctæ virginis brachium à Magiſtra & conuentu, quibus multa bona fecerat in tempore tribulationum earum. Has vero ſacras reliquias cum alijs in quandam tabulam fecit includi.

Blidenſtatt ab ordine transfertur.

Eodem ferme tempore Abbas & monachi ordinis noſtri in Blidenſtatt Moguntinę diœceſis, diſpenſatione ſummi pontificis narrationibus falſis impetrata, ab ordine apoſtatarunt, nullam cauſam habentes aliā, niſi peruerſam voluntatem & odium diſciplinæ regularis, facti ex monachis diſſolutis clerici turpiores. Res mala & Deo ſine dubio contraria. Videant ergo tam conſentientes, quam aſſumentes huiuſmodi iniquam translationem, quid Deo aliquando reſpondeant.

Conuentus Principū in Friburg.

Anno prænotato magnus conuentus Principum cum Maximiliano rege Romanorum habitus eſt in oppido Friburgenſi per multos dies, & ibi multa fuerunt pro pace & vtilitate Reipublicæ tractata, ſed nullus aut paruus ſubſequutus effectus. De bello mouendo contra Turcos, de continuando iudicio Cameræ imperialis, Wormaciæ ante triennium inſtituto, & de corrigendis rebellibus multa conſilia ſunt habita, ſed quia neruis pecuniarum deficientibus, corpus Imperij ad bella maxime ardua non erat ſufficiens. Contribuere autem multi conſenſerunt verbis, ſed rebus contrarium multi facere non formidarunt.

Lādgrauius Haſſiæ ducit filiā Palatini.

Eodem quoq; anno Wilhelmus prouincialis Comes Haſſiæ duxit in vxorē filiam illuſtriſſimi principis Philippi comitis Palatini Rheni ducisq; Bauariæ, & nuptiæ in Franckfordia cum maxima Principum & nobilium frequentia celebratæ ſunt.

Bellum Gelrenſe.

Hoc ipſo anno magnus in ducatu Gelrenſi bellorum tumultus fuit, & rex Romanorum in propria perſona cum alijs principibus multas munitiones in deditionem accepit, ſed bello Suitenſium ex improuiſo ſuperueniēte (vt ſequenti anno dicemus) Gelrenſes dimittere fuit coactus, & exercitum mouere in Heluetios, & tunc Gelrenſes iterum ad ducem ſuum à rege defecerunt.

MCCCCXCIX.

Capitulum prouinciale 30. celebratur.

**Das Wort geführt.*

Anno Iohannis Trithemij Abbatis noſtri xvi. celebratum fuit ordinis noſtri prouinciale capitulum xxx. in monaſterio S. Stephani Herbipolis Dominica iii. poſt feſtum Paſchæ, in quo præſederunt idem Iohannes Trithemius, qui & orationem ex tempore dixit, & dux verbi* fuit, Andreas Montis monachorum, Iohannes Sancti Michaelis in Hildensheim, & Thomas in Selgenſtatt, monaſteriorum ordinis noſtri & obſeruantiæ Abbates.

Statutum Vniuerſitatis Colonieſis contra Maculiſtas.

Eodem anno facultas Theologica almæ Vniuerſitatis Colonienſis ſtatuit & decreuit, conſtitutione firmiſſima tenendum, ſentiendum, credendum, docendum, prædicandum, & conſtantiſſime defendendum ab omnibus ſuppoſitis ſuis, *Quod beata Dei genitrix virgo Maria ab omni labe originalis peccati, ex ſingulari prærogatiua diuinæ potētiæ, ſemper fuerit præſeruata, exempta & priuilegiata*, & qui contrarium fecerit, ab ipſa Vniuerſitate reſecatus, honoribus & emolumentis Theologicæ facultatis omnino & omni tempore ſit priuatus, & ꝙ nullus in ea facultate promoueatur, niſi iurauerit ſe hoc ſtatutum ſemper obſeruaturū.

Arnoldus Boſtius moritur.

Anno quoq; prænotato ſecunda feria poſt diē Palmarū Iohannes Trithemius Abbas huius monaſterij Arnoldo Boſtio Carmelitæ, Gandaui cōmoranti, viro doctiſſimo atque religioſiſſimo, per literas ſciſcitāti quid ſcriberet, vt vero amico reſpōſurus reſcripſit, *ſe in manib. habere magnū opus Steganographiæ, ad vnius principis petitionē, ꝙ tractaret de quibuſdā rebus & artibus occultis atq; mirandis, ab eo nouiter inuentis, q̄ nulli hominū antehac fuerint cognita, quemadmodū opus ipſum ꝓbat.* Verū priusq̄ veniſſet epiſtola Gandauū, Boſtius ipſe, cui ſcripta fuerat, pridie nonas Aprilis, hoc eſt, 5. feria poſt feſtū Paſchę (Trithemio neſciente) ad Dominū migrauit. Prior ergo cōuentus Gandaui miſſam Boſtio epiſtolā aperuit, legit & quaſi pro miraculo vbiq; diuulgauit, quæ breui temporis ſpatio per totā Galliā & Aleman. coram

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

ram multis principibus & doctiſſimus viris fuit publicata, reſcripta, & maxima omnium admiratione lecta, & pro nouo & inaudito miraculo habita. At vero cum nullus, quantumlibet eruditus, earum rerum quæ ibi promittebantur, vel principia vel rationes intelligere potuiſſet, ambiguam protulere ſententiã. Alij Trithemium hominem diuinum, alij prædicabant eruditiſſimum, nonnulli, quibus & intellectus tardior & voluntas ad temeritatem paratior, Magum eum & ſpirituum miniſterio hæc agere cõfirmabant. Sed quam pura ſint naturalia cuncta, quæ in eadem epiſtola referuntur, ex principio libri Steganographiæ pateſcit. Hac nouitate commoti plerique viri doctiſſimi, ex vltimis Galliæ finibus, videre & alloqui Trithemium, huc venerunt, qui viſis libris & rebus ipſis, quorum famam longe poſiti audierant, demonſtrationeq; lucidiſſima quantũ decuit à Trithemio aſſumpta, famam rebus & veritate longe inferiorem fuiſſe confeſſi ſunt. Nonnulli etiam longe diſtantes, nuncios ſuos cum literis ad Trithemium miſerunt, cupientes rei cognoſcere veritatem, quam ſola fama cognouerant.

Fama Trithemij multi prouocati huc venére.

Horum aliquibus Trithemius ita reſcripſit, vt & mirandorum ſuorũ operationem ſine ſuperſtitione naturaliter intelligerent eſſe poſſibilem, & quod principia ipſius artis, operandiq; per eam tanta mirabilia rationem neſcirent. Inter eos vero qui hiſce de rebus Trithemium per literas conuenerunt, Vlaſcus Luſitanus, vir certe doctiſſimus, tanta ſubtilitate, tanta eruditione, tantaque varietate argumentorum literis cum Trithemio egit, vt nemo in proponẽdis quæſtionibus talium rerum eo perſpicacior vnquam fuerit à Trithemio compertus.

Vlaſcus Luſitanus vir doctiſſimus.

Eodem anno, IX. die mẽſis Septembris, canonici tam maioris quam aliarum eccleſiarum ciuitatis Wormacienſis, vnanimiter, rebus ſuis deportatis, Wormaciam exiuerũt, propter ciuium iniurias priuilegia clericorum temere violantium, & hodie tertius annus poſt exitum eorum agitur: ſed nihil adhuc de reditu in vrbem actum inuenitur. Sæpe vices ſuas ad concordiam inuictiſſimus Princeps Philippus Comes Palatinus Rheni interpoſuit, ſed propter vtriuſque partis duritiem nihil profecit. Cuſtodia portas diligentiſſime obſeruant, ne quis canonicorum, qui ſua ſponte exiuerant, contra eorum voluntatem regrediatur ad ciuitatem Wormaciam.

Clerus Wormatienſis egreditur.

Hoc ipſo anno Maximilianus Romanorum rex, ſuſpenſo interim Gelrenſium bello, totum exercitum mouit in Suitenſes, qui præcedente anno rebellionem inchoantes multa regi neſcienti damna intulerant, veniensque in menſe Martio ad fines eorum, plures conflictus inter ſe habuerunt, ita vt plus quam XII. millia cæſa vtrinque referuntur. Ibi ab Heluetijs occiſi fuerunt Comes vnus de Pitſch, & alius de Weſterburg, cum nobilibus & ſtrenuis viris multis. Tandem poſt pericula & incommoda multa menſe Septembri concordia editur.

Bellũ regis Romanorũ contra Suitenſes.

Eodem anno moritur Wilhelmus Lantgrauius Haſſiæ, gener illuſtriſſimi principis Palatini, ſine liberis: vxor ad patrem reuerſa viduitatis ſuæ deplorat incommoda vſque in præſentem diem, vtpote quæ maritum amantiſſimum tam cito amiſerit prole non ſuſcepta, & vix vnius anni ſpatio cum eo lætari potuerit. Poſt cuius obitum grauis inter Wilhelmum patrui filium, eius ſucceſſorem, & clariſſimum Principem ſupra dictum Philippum Comitem Palatinum, patrem viduæ relictæ principis defuncti, diſſenſio fuit exorta, ratione dotis filiæ ipſius Palatini per defunctum ante aſſumptum matrimonium adſcriptæ. Vnde plures interhabuere diætas Moguntiæ, Franckfordiæ, Wormaciæ, & iam Herbipoli nouiſſime, ſed nondum in concordiam venire potuerunt vſque in præſentem diem.

Lãdgrauius Haſſiæ moritur.

Diſſenſio inter Palatinũ & Lãdgrauium.

M D.

Anno Iohannis Trithemij abbatis noſtri XVII. & ſequenti apparuerunt cruces in lineis veſtimentis hominum, in camiſijs, in peplis mulierum, in menſalibus & linteaminibus, non ſolũ in his quæ habebãtur in vſu, ſed etiam in illis quæ in ciſtis incluſa nullum aeris influxum habere videbantur. In corporalibus quoque, & pallis altarium, & albis ſimiliter, multotiens apparuerunt. In Sobernheim & Meyſenheim primo viſę ſunt, cum maximo vulgi timore & horrore, tam ſubito, quod aliquando dum Salue cantaretur in eccleſia, XXX. homines cruces habuiſſe, quos antea non habuerant, inuenti fuerint. Poſthæc apparuerunt in Creutzenacht & villis circumiacentibus, deinde in Bingen & in Moguntia, & cõſequenter in multis Alemanniæ locis. Erant autem cruces paruulæ, varij ac confuſi coloris, ac ſi pãnus aliqua pinguedine mixti coloris eſſet iniunctus: nec poterant qualibet lotione deleri, ſed poſt diem nonum aut decimũ per ſe deficientes euanuerunt. Has cruces magna peſtilentia hominum in multis locis poſt biennium ſubſequuta eſt.

Cruces apparẽt in veſtimẽtis hominum.

Capitis S. Annæ furtiua ablatio à Moguntia.

Eodem anno lapicida quidam, qui conſtructione turris, S Stephani Moguntiæ aliquandiu laborauerat, caput ſanctiſſimæ Annæ, matris Mariæ ſemper virginis, quod in eadem eccleſia habebatur argenteo incluſum vaſculo, cũ ipſo argento furatus eſt, recedensque occulte ad oppidum Duren, ducatus Iuliacenſis, & diœceſis Colonienſis, ſacrum verticem detulit, qui à ciuibus cum honore ſuſceptus fuit. Sanctum itaque caput à Durẽſibus in magno habebatur honore, & quod Moguntiæ quaſi penitus ignotum latuit, hodie in Duren maximo populorum concurſu ex noſtris hinc alijsque remotioribus prouincijs ingenti cum honore viſitatur, precibus & oblationibus infinitis pene cumulatum. Ferunt autem ad inuocationem ſanctæ matris Annæ ſigna ibi contigiſſe & miracula, de quibus cum nihil nobis conſtat, nolumus incertum indicare. Canonici autem præfatæ eccleſiæ labores & expenſas pro reſtitutione ſanctiſſimi capitis ablati facientes, oppidanos Durenſes citauerũt ad regiam audientiã, ſed nihil profecerũt, ſancto pignore priuati vſq; in præſentem diem. Nulla enim ratione induci poſſunt, vt caput ſanctum reſtituant. Quid vero poſthac facturi ſint Durenſes, nos hoc tempore ſcire non poſſumus.

Miraculis claret.

Iacobus Marchio fit coadiutor Treuirẽſis.

Anno prænotato Iohannes archiepiſcopus Treuirenſis ſenio grauatus, in coadiutorem aſſumpſit Iacobum, Chriſtophori Marchionis Badenſis filium, ex fratre Carolo nepotem, virum ingenio & moribus excellentem, quẽ Papa Alexander VI. in ſua aſſumptione confirmauit, cum prouiſione ſuccedendi. Hoc factum quatuor ex canonicis maioris eccleſiæ, Decano videlicet & alijs tribus, non placuit, nec placet vſque in pręſentem diem. Vnde magna in eccleſia Treuirenſi poſt mortem archiepiſcopi futura timetur diſſenſio, niſi Deus eam præuenire voluerit.

Iubilæus Romæ celebratur.

Hoc anno maximus populorum concurſus ad curiam Romanam pro indulgentijs anni Iubilæi ex omni Europa factus eſt, & multa Romam pecunia illata. Currebant viri & mulieres, viduæ ac virgines, iuuenes ac ſenes, monachi ac moniales, permixti ac confuſi, eratque res viro ſapienti admiratione digna. O vtinam aliquæ domi manſiſſent iuuenculæ virgines, & qui ſub obedientia fuerant conſtituti. Multi etiam fame & peſte conſumpti, in itinere perierunt, nonnulli etiam occiſi, aliqui venditi ad extrema pericula deducti ſunt. Eſt cœnobium quoddã monialium ordinis noſtri in diœceſi Spirenſi iuxta Limpurg conſtructum, Iohanni Trithemio abbati noſtro Papali authoritate commiſſum, cuius abbatiſſa ſine licẽtia vel epiſcopi vel abbatis Romam pro indulgentijs Iubilæi profecta, in reditu obijt, & locum ſuum nimis inconſulte deſolatum poſt ſe reliquit. Huic in abbatia per electionem ſucceſſit canonicã Richmodis de Horſt virgo nobilis & deuota, latinæ linguæ ſatis erudita, monialis cœnobij Macchabeorum in Colonia, regularis diſciplinæ amatrix & cuſtos integerrima, quæ inter alia ingenij ſui monimenta integram de S. Anna hiſtoriam cum melodia compoſuit.

Ciuitas Modon à Turco capitur.

Eodem quoque anno, XI. die menſis Iulij Bagiaſith Imperator Turcorum in propria perſona cum exercitu millium armatorum obſedit Modon, ciuitatem Venetorum magnam atque pulcherrimam, eamque poſt multos labores & inſultus IX. die menſis Augusti violenter cepit, & multa Chriſtianorum millia crudeliter interfecit, cæteros in ſeruitutem turpiſſimam abduxit.

Conuentus Principum in Auguſta.

Eodem anno iterum fuit conuentus regis & multorum Principum in Auguſta, & multa contra Turcos concluſa fuerunt, & nihil amplius ſequutũ, propterea quod omnes quæ ſua ſunt quærunt, non quæ fidei & neceſſitatis extremæ Chriſtianorũ. Ibi de conſenſu Principum generalis contributio pecuniarum pro neceſſitate imperij fuit impoſita, ſed quolibet ſuos per ſe nimium radente ſubditos, nihil Imperio poterat à pauperibus dari: & ſic perit fides, perit pax, & concordia Chriſtiana,

Contentio abbatis cũ Augienſib.

Anno quoque prænotato incolæ villæ noſtræ Avven requiſiti per Iohannem Trithemium abbatem noſtrum, vt ſibi fidelitatis pręſtarent homagium, obedire ſatis proterue recuſarunt, præſcriptionem allegantes, quod nulli abbatum homagium in memoria præſtitiſſent. Verum cum abbas negotium differret ad inuictiſſimum Principem Palatinum, timentes ruſtici pericula & damna, homagium præſtiterunt & exhibuerunt, nec immerito. Nam cum Abbatem huius monaſterij, qui pro tempore fuerit, Dominum ſuum ſemper recognouerint, & nullum alium, ipſi & nulli alteri merito iurare debebunt.

Virgo quædam Chriſti ſtigmatibus inſignita.

His temporibus claruit in Italia in ciuitate Ferrarienſi virgo quędã deuotiſſima, Dominicæ paſſionis meditatrix feruentiſſima, nomine Lucia, ſoror profeſſa ſub tertia regula S. Dominici ordinis Prædicatorũ, ſtigmatibus crucifixi viſibiliter & ſenſibiliter inſignita, quæ omni VI. feria ſanguinem fluentem de ſe manifeſte emittunt. Et licet præfata virgo con-

go continuum eorundem ſtigmatum ſentiat dolorem, quartis tamen & ſextis amplius cruciatur. Hæc ſtigmata multi viri docti & clariſſimi & viderunt & palparunt, qui teſtimonium miraculo perhibent, quorum teſtimonio nos contradicere nec volumus, nec debemus.

M D I.

Anno Iohannis Trithemij Abbatis noſtri XVIII. celebratum fuit ordinis noſtri XXXI. prouinciale capitulum ad Dominicam tertiam poſt feſtum Paſchæ in monaſterio Fuldenſi, in quo præſederunt Iohannes Trithemius præfatus Abbas noſter, qui & verbum fecit, & Iohannes S. Ægidij in Nurenberga, Iohãnes in Husburg, & Iohannes in Elchingen, monaſteriorum ordinis noſtri abbates. Nihil ibi de nouo fuit ſtatutum, ſed tamen multa ordine tractata.

Capitulum prouinciale 31. celebratur.

Eodem anno Chriſtophorus Marchio Badenſis fuit hiemet tertius, equitatu ad Winterburg præmiſſo, ne multitudine nos grauaret. Venit autem videre bibliothecam & quædam arcana, pro quibus anno priore Trithemium ad ſe vocauerat ad caſtrum ſuum Lutzenburg, & in notitiam cognitionemque aſſumpſit.

Marchio Badenſis venit huc videre bibliothecã.

Eodem quoque anno in die conuerſionis S. Pauli obijt Chriſtianiſſima & vere deuotiſſima mulier, domina Margaretha vxor illuſtriſſimi principis Philippi, comitis Palatini ac ducis Bauariæ, ſepulta Heydelbergæ in choro eccleſiæ ſpiritus ſancti, cuius triceſimum Princeps in Quadrageſima ſolenniter peregit.

Margareta vxor Palatini moritur.

Anno etiam prænotato facultas Theologica Vniuerſitatis Moguntinæ, exemplo Pariſienſium Colonienſiumque prouocata, ſtatutum fecit XIII. die menſis Octobris pro fidei veritate, ac defenſione puriſſimæ conceptionis beatiſſimæ Mariæ ſemper virginis, determinans eam ab omni originali macula ſemper præſeruatam, exemptam & immunem, contrariamque aſſertionem impiam erroneamque iudicauit. Et nihilominus decreuit neminem in Theologia promouendum deinceps, niſi iuret quod nunquam velit fauere opinioni contrariæ in aliquo.

Decretum Vniuerſitatis Moguntinẽſis contra Maculiſtas.

Eodem anno, poſt mortẽ cuiuſdam tyranni, qui pauperes inique oppreſſerat in Morauia, cum filius in hæreditate paterna ſuccedens, quoddã eius caſtellũ, nomine Giemps, cum vxore & filia inhabitauit: & ecce quadam die, eo ad menſam ſedente, venerunt duo maligni ſpiritus in ſpecie humana ad portam caſtri, petentes intromitti, quibus Portarius dixit; *Qui, vel vnde eſtis, oportet enim vt hæc Domino meo denunciem?* Cui illi reſpondentes dixerunt: *Nec ad te pertinet, nec ad Dominum tuum, qui vel vnde ſimus, ſed quantotius intromitte, nos alioqui videbimus, quod nobis pateſcat ingreſſus.* Portarius currens vt hæc Domino ſuo annũciaret, cum introiſſet vbi ſedebat, vidit illos duos, quos extra portam dimiſerat, corã Domino ſtantes, & præ timore nihil poterat loqui. Illi autem poſt multa minatoria & terribilia verba, horriſonasque viſiones (vt ſim breuis in narratione) illũ cum omni familia ſua exire de caſtro compulerunt: poſt quorũ diſceſſum multitudo Dæmonũ conueniens magna caſtrum illud inhabitare cœpit, vlulantes die ac nocte, atq; plaudentes mirabilia faciunt.

Dæmones caſtrum in Morauia præoccupãt.

Anno prænotato in die Epiphaniæ Domini ſub miſſa, venit quidam de militari genere, nomine Iohannes de Eltz, cum quibuſdam alijs militaribus, qui iura & libertates ſuas per archiepiſcopum Treuirenſem violari querebantur, cum nauibus & equitibus per Rhenum & terram, & præoccupauit Bopardiam, poſuitque mox cuſtodes ſuos ad muros, turres & portas obtinuitque oppidum nullo reſiſtente, omnibus qui de parte archiepiſcopi fuerant eiectis, & quid ſequatur exſpectamus.

Bopardia per militares capitur.

His temporibus multiplicati fuerunt hæretici in Bohemia, qui vulgo *Foſſarij* nominantur, propterea quod in foſſis & occultis ſpeluncis nocte conueniunt, turpitudinẽ ſine differentia perſonarũ, more beſtiarũ, exercentes, qui eccleſiã Dei & miniſtros eius contemnunt, ſacramenta irridẽt, infinitos ſcaturientes errores. Creſcit hoc nefandiſſimũ genus hominum, & mirum in modum quotidie augetur, intantum quod anno prænotato numerus eorum maior XIX. millibus fuit inuentus. Sed & Nobiles atque potentes quamplures in regno Bohemiæ ad eos turpiſſimos hæreticos declinarunt: è quibus vnus, Chriſtophorus nomine, vir nobilis & diues, quadraginta florenorum millia inter eoſdem hæreticos pro eleemoſyna diſtribuens, vnus ex eis factus eſt.

Hæreticorũ in Bohemia multiplicatio.

Hæreticorũ in ſua malicia pertinacia.

His temporibus in Bohemia nobilis quidam Laurentius Glatzs de Rotẽhauſen, fide & cõuerſatione bonus Chriſtianus, qui emerat oppidum quoddam, Gurricke dictum, in quo reperit oppidanos ferme omnes præfatæ ſectæ hæreticos, quib. cum legẽ propoſuiſſet, vt aut renunciarent errori, aut bonis omnibus relictis ab oppido diſcederẽt, omnes vna-

nimiter in baculis ſuis exierunt, omnibus quæ habuerant relictis, profecti ad alios erroris ſui conſocios, à quibus tanquam martyres Chriſti fuerunt in gaudio & honore ſuſcepti, & in cunctis neceſſarijs copioſiſſime prouiſi. Apoſtolorum ſe profitentur imitatores, homines ſine Deo, ſine corde, Diabolo pleni. Sunt autẽ homines aſtutiſſimi, & in ſua ſecta mirabiliter docendo, diſputando ac defendendo periti, intantum quod non facile à quolibet rationibus diſceptando poterunt ſuperari: nullus tam groſſi intellectus reperitur, qui tamen vſum rationis habeat liberum, qui non mox hanc ſectam fuerit profeſſus, in ea defendenda rationibus (vt eis videtur) doctiſſimus euadat. Sed ne quis rem alicuius miraculi exiſtimet, cauſam tantæ mutationis dicemus, vt omnes non Deum ſed malignum ſpiritum in ipſis operantem intelligant. Quicunq; in illam ſecretam intromitti prudentiæ ſocietatem exoptat, primum aliquo celebrante catholico ſacerdote eccleſiam ingreditur, & ſtans in angulo, vel ſecreto aliquo loco, per totam miſſam verba quædam contumelioſa (quæ nos propter infirmos exprimere non decet) contra ſacramenta loquitur ſub ſilentio, cum intentione ſibi à docente propoſita, quibus poſt finem miſſæ completis, muſca magni corporis aduolat, & pennarum ſtrepitu ſignificans ſe adeſſe præſentem, oris introitum petit: at vero mox vt ille os ſuum aperuerit, ingreditur illa, & homo ſpiritu diabolico impletur, efficiturque in ea ſecta doctus & mirabiliter aſtutus. Verum ipſi muſcam illam non Dæmonem, ſed ſpiritum ſanctum eſſe confirmant, qui in eos, vt veros apoſtolorum imitatores, ſicut in die Pentecoſtes in illos quondam, deſcendens, eruditos faciat & conſtantes: & reuera nõ conſtantes, ſed pertinaces fiunt, nec vllis tormentorũ generibus à ſuis erroribus ad rectã fidem reduci vnquã potuerunt. Nouimus conuerſum vnũ, qui hæreticorũ deceptus cõſilio, ea (quæ diximus) ſub miſſa fecit & dixit, ſed cũ ſtrepitũ muſcæ caput circumuolantis audiſſet, paueſactus in terrã cecidit, & vix muſcã, ne os ingrederetur, abigere potuit. Verum non omnes, qui eam profitẽtur ſectam erroris, ad hanc ſecretam maligni ſpiritus infuſionem venire permittuntur, ob certas rationes & cauſas.

Modus profitendi ſectã illam.

Conuentus Principum Nurẽbergæ.

Anno etiã prænotato Trithemij abbatis XVIII. Maximilianus rex Romanorũ ad feſtum S. Iacobi principibus ad Nurenbergam rurſus indixit conuentũ, ſed paucis venientibus nihil memoria dignum ibi geſtum fuit. Contributio quidẽ illa vniuerſalis grauiſſima, quæ impoſita per regẽ Auguſtæ fuerat, annis ſex continuanda, pro Imperij neceſſitatibus releuandis, à quibuſdã poſtulata fuit, ſed omnibus ad tribuendum inuoluntarijs, nihil aut parum datum fuit, & qui dederant ſemel, manum retraxerunt.

Cruces apparẽt in veſtimentis.

Eodem anno cruces ſanguineæ, varijq; characteres in peplis mulierum apud Leodienſes & Traiectenſes ſuper Moſam maxime apparuerunt, quę ſubito plerumque in conſpectu notabilium virorum ex aere lineis panniculis fuerunt impreſſæ. Scripſit de his crucibus & mirandis tractatum luculentũ Matthæus Herbenus Presbyter eccleſiæ S. Seruatij in oppido memorato, homo fide & eruditione venerandus, Trithemij noſtri abbatis in literis Græcis quondam auditor atque diſcipulus.

Homo in Gallia Magus apparuit.

Nimium vane glorioſus.

Apparuit his diebus Lugduni in Gallia homo, natione Italus, nomine Iohannes, qui ſe Mercurium maluit appellari propter omnimodam ſapientiam quam profitebatur antiquorum. Vxorem circumduxit & filios, omnes lineis indutos, & imitatione Apollonij Thyanenſis quondam philoſophi (vt Danus eſt teſtis) cathenam ferream à collo portantes. Magna promittebat, & ſe veterum Hebræorum, Græcorum & Latinorum omnium perfectiſſimam gloriabatur habere ſcientiam. Contemptor veterum, ſe cunctos eruditione excellere putabat, aſſerens neminem Græcorum vel Latinorum præter ſe vnicũ fuiſſe ſapientẽ: ſe namq; in omni ſciẽtia mundi conſummatum oſtendit, rerum naturalium ac arcanorum omnium interpretem profundiſſimum eſſe confirmat. Magnã prę ſe in publico fert grauitatẽ, moribus & inceſſu ſeuerus, cum mendacitate vitam ducit propheticam: ſe natum ad res ſummas teſtatur, & diuino numine plenum, metallorum tranſmutationem veram promittit, & nihil ignorare videri appetit: ſe felicia infelicitare, infeliciaque felicia reddere poſſe pollicetur: artem ſequutus magicam naturalem, quam priſci reges & ſapientes in precio habuiſſe cognoſcuntur. Aliquanto tempore apud regem Gallorum in precio fuit, cui duo triumphantiſſima dona contuliſſe memoratur: Alterum fuit enſis centum & LXXX. gladiolis refertus, alterum vero clypeus mirabili ſpeculo illuſtratus. Hæc duo miranda ſub certa conſtellatione mirabiliter facta in quodam libello commemorat, & quẽ ſint productura effectum vi naturę ſecretũ manifeſtat. Denique rex volẽs hominis experiri ſcientiã, præcepit Medicos conuenire omnes gratia diſputationis, qui facto examine dixerunt ad regem *illum ſupra hominem ſapere, & cunctos mortales ſapientia ſuperare.* Aurum quo illum rex honorauit, omne pauperibus diſtribuit, & ſua paupertate contentus ſibi ex omnibus penitus nihil reſeruauit.

Dona regi mirãda dedit.

Verum

Alius homo ſcientia admirabilis.

Verum iſta nobis ſcribentibus, Ferrandus Cordubenſis ad memoriam reducitur, qui anno MCCCCXLV. iuuenis annorum XX. miles auratus, Artium, Medicinæ, & ſacræ Theologiæ Doctor, cum VIII. equis de Hiſpania venit in Franciam, & totam Pariſiorum ſcholā ſua mirabili ſciētia vertit in ſtuporem. Erat enim omni facultate ſcripturarum doctiſſimus, vita & cōuerſatione honeſtiſſimus, non ſicut ille (de quo iā diximus) arrogans & ſuperbus, ſed humilis multum & reuerētia plenus. Memoriter tenuit Bibliā totam, Nicolaum quoq; de Lyra, ſcripta S. Thomæ Aquinatis, Alexandri de Hales, Iohannis Scoti, Bonauenturæ, & aliorum in Theologia cōplurium: Decretū quoq; & omnes vtriuſq; Iuris libros: & in Medicinis Auicennā, Galenum, Hippocratē, & Ariſtotelem, atque Albertum: omneſq; Philoſophiæ & Metaphyſices libros & cōmentaria ad vnguem (vt aiunt) memoria conſeruabat. In allegando fuit promptiſſimus, in diſputādo acutus, & nullo vnq̄ ſuperatus. Deniq; linguas Hebraicam, Græcā, Latinam, Arabicam & Caldæā perfecte legit, ſcripſit, ac intellexit. Romam à rege Caſtellæ miſſus orator, in omnibus Italiæ Galliæque Gymnaſijs publicis diſputans, conuicit omnes, ipſe à nemine vel in minimo conuictus. Varia de ipſo inter Doctores Pariſienſes mouebatur opinio; alijs Magum illum ac Dæmone plenum cauillantibus, alijs ſentientibus contrarium. Non defuerunt qui Antichriſtum putarent, propter incredibilem ſcientiam ſcripturarum, qua cunctos mortales videbatur excellere. Commentaria quædā in Almageſtum Ptolomei edidit, & Apocalypſim Diui Iohannis expoſitione pulcherrima illuſtrauit. Scripſit ingenij ſui & alia quædam plenæ eruditionis opuſcula, quorum titulos ad memoriam hac vice non potuimus reuocare. Iſte Fernandus erat, qui Carolo Duci Burgundionum aſtronomica vaticinatione longe antea prædixit interitum, quem ille ſpernens, non ſuſpicabatur eſſe tam proximum.

Memoria memorabilis.

Diſputator acutiſſimus

Crucigeri pœnitentes.

Anno etiam præſcripto abbatis Trithemij XVIII. venerunt ex Italia viri tunicis induti griſeis, capite non velato, nudis pedibus incedentes, & crucem de ligno paruulā portabant in manibus, qui neque ſaccum habebant neque peram, ſed neque pecuniam recipiebant in manibus neq; baculis vtebantur. Vinum & cereuiſiam non bibebant, & ſemel tantum, præter Dominicam, ſe reficiebant in die, olera & radices cum ſale & aqua ſine pinguedine aliqua ſumentes. In eccleſia proſtrati in terram in modum crucis orabant, nihil præter crucem & tunicam portantes: Circumierunt per ciuitates & villas, & vltra XXIV. horas in vno loco non morabantur, niſi fuiſſent infirmi. Plures inter eos fuerunt ex ordine clericorum; & omnes pœnitere volentes (exceptis mulieribus) in ſuum conſortium admittebant, quinquennio elapſo ceſſauit eorum pœnitentia.

Palatinus venit in Sponheim.

Anno etiam prænotato, die menſis Nouembris XIX. in feſto S. Helizabeth, Philippus comes Palatinus Rheni & Dux Bauariæ inclytus, cum Ludouico ac Ruperto filijs ſuis huc venit ad Sponheim, gratia Trithemium alloquendi, & viſendi monaſterium ſimul & libros. Erat autem VI. feria, & præmiſit coquos, panem, vinum, piſces, & omnia quæ ad victum fuerant neceſſaria: non enim volebat nos grauare in aliquo, propterea de ſuo omnia copioſiſſime prouidit.

MDII.

Peſtis magna.

Anno Trithemij Abbatis noſtri XIX. magna vbique peſtilentia ſæuit in omnibus locis circumquaq; in Binga videl. & in Stauroneſo, in Berckelnheim, & in omni Comitatu Sponheimenſi; & multa millia hominum conſumpſit, in toto pene graſſans orbe terrarū.

Quidā comburitur.

Hoc ipſo anno, XII die menſis Martij homo quidam pauperculus in Waldenhuſen, nomine Leonardus, igne combuſtus eſt propter monetam denariorum, quam in occulta percuſſerat æde falſam.

Henricus fit abbas Burſfeldenſis.

Eodem anno, XXI. die menſis Maij obijt Iohannes abbas Burſfeldenſis, in ordine reformationis IV. vir moribus & vita ſanctiſſimus. Cui Henricus eiuſdem cœnobij monachus fratrum electione ſucceſſit.

Conuocatio abbatū Nurenberga.

Anno prænotato, VIII. die menſis Iulij, Bertholdus Archiepiſcopus Moguntinus, conuocationi Principum in Nurenberga præſidens, vocauit ad ſe Iohannem Trithemiū & quoſdam alios Abbates, quibus intentionem ſuam aperuit, & quod ex tribus ordinis noſtri obſeruantijs, Burſfeldenſi, Mellicenſi & Caſtellenſi, vnam facere cogitaſſet, indicauit. Verum cum ſe noſtris conſtitutionibus non vellent ſubijcere Mellicenſes & Caſtellēſes infecto negocio quique ad ſua reuerſi ſunt.

Plures à Palatino deficiunt.

Item hoc anno plures à ſeruitio & fidelitate Comitis Palatini ſe ſubtrahentes, declinauerunt ad æmulos, futuri contra eum belli fundamenta iacientes: inter quos Emicho Comes de Liningen erat præcipuus, qui recedens à Palatino, ſe & ſua Haſſorum Comiti ſubiecit.

Brandēburgenſis literas mittit ad Trithe.

Hoc ipſo anno Ioachim Marchio Brandenburgenſis nuncios & literas plures huc miſit ad Abbatem Trithemium, quem voluit habere ſecum.

Annus Iubilaeus prædicatur.

Reymundus Cardinalis S. Mariæ nouæ, Apoſtolicæ ſedis Legatus Sabbato ante Palmas Moguntiam ingreditur, & gratia Iubilæi publicatur, quamuis propter inopiam hominum, lentum ac tardum habuerit concurſum. Veruntamen poſtea creuit cum tempore deuotio, & magna pecuniarum ſumma in diuerſis locis ad ciſtulas Iubilæi fuit oblatā; quæ necdum in vſum promiſſum conuerſa dignoſcitur, ſed in ſingulis locis à Principibus eorundem clauſa ſeruatur.

Trithemius Bibliothecā recenſuit.

Eodem anno Dominus Iohannes Trithemius abbas libros Bibliothecæ recenſuit, & inuenta ſunt in ea mille ſexcenta quadraginta ſex volumina, quæ omnia, præter quadraginta numero, ipſe tempore ſui regiminis in vnum comportauit. Denique in Græca lingua, cuius noticiam fuerat conſequutus, multa volumina comparauit. In Hebraico quoque nonnulla volumina hoc ipſo anno comportata recenſuit, quæ omnes ſeorſum in vno regiſtro ſuis nominibus diligenter conſcripta habentur.

Abbas Tuitienſis capitur.

Hoc ipſo anno, VIII. die menſis Aprilis, Gerlacus de Breitbach abbas Tuitienſis, per miniſteriales Iacobi ex Marchionibus de Baden, Treuirenſis eccleſiæ Adminiſtratoris, iuxta palatiolum, Treuirim ad Capitulum generale perrecturus, captus fuit, & per quatuor menſes in cuſtodia detentus, propter fratrem eius maioris eccleſiæ Canonicum, qui cum ſuis adhærentibus ipſi Marchioni (vt diximus) erat contrarius.

Maior campana hic funditur.

Eodem etiam anno in octaua S. Laurentij martyris, Dominus Iohannes Trithemius Abbas maiorem campanam ante decennium confractam, denuo, maioremque quam prius erat, fieri fecit, quindecim centenaria æris optimi appendentem, quam poſtea in die Coſmæ & Damiani per ſe ſolenniter benedixit, Conrado Celte Protucio Poeta Laureato, & Ladislao de Sontheim Hiſtoriographo; Oratoribus Maximiliani Regis Romanorum, ad ipſum Trithemium in quodam negocio miſſis, præſentibus.

Peſtis hunc locum inuadit.

Anno quoque prænotato dum dira peſtis Epidemiæ circumquaque ſæuiret, etiam præſentem locum inuaſit, & quaſi in vnius menſis ſpatio quinque fratres de medio auferens conſumpſit: media denique pars hominum villulæ Sponheim eodem morbo ſublata fuit.

Refectoriū æſtiuale depingitur. Capitulum annale celebratur.

Item eodem anno Dominus Iohannes Trithemius Abbas refectorium æſtiuale figuris & nominibus Abbatum huius monaſterij noſtri Sponheim fecit depingi, à principio fundationis per ordinem vſque ad hunc annum ſuum XIX. cum armis ſuis. Hoc ipſo anno Capitulum annale apud S. Petrum in Erphordia celebratum eſt, die Dominica poſt feſtum S. Bartholomæi Apoſtoli, in quo Abbas noſter Trithemius ad cœtum Patrum, Abbatum, Doctorum, atque ſtudentium, inſignem de laudibus religionis monaſticæ fecit orationem, magnoque omnium fauore exceptus, non ſine laude reuertitur.

MDIII.

Hyems prolixa & æſtas ſicca.

Hoc anno, qui fuit Iohannis Trithemij Abbatis noſtri XX. fuit hyems dura & nimis prolixa, magnaque hic circa nos mortalitas pecorum ac hominum; maxima poſt ſiccitas æſtatis fuit ſubſequuta in omni pene Alemannia, ita vt in plerìſque locis non plueret in quatuor menſibus: vnde fœnum auenaque penitus exaruerunt, & in caro fuerunt precio, vſque adeo quod pauperes pecora venderent.

Archiepiſcopus Treuirenſis moritur.

Eodem anno XI. cal. Martij obiit Iacobus ex Marchionibus de Baden, archiepiſcopus Treuirenſis, in maiori eccleſia Treuirenſi cum debito honore tumulatus, cuius exequiæ apud Confluentinos in Quadrageſima poſt Dominicam Reminiſcere peractæ ſunt cum ingenti pompa: quibus interfuit Iohannes Trithemius abbas noſter, nomine clariſſimi Principis domini Philippi Comitis Palatini Rheni Duciſque Bauariæ ac Principis Electoris orator miſſus (vt fieri ſolet) ac deſtinatus.

Iacobus fit archiepiſcopus Treuirenſis.

Poſtea Iacobus ex Marchionibus de Baden, filius Chriſtophori Marchionis, coadiutor quondam defuncti (vt ſupra diximus) Archiepiſcopi, per Alexandrum VI. Pontificem ſummum confirmatus in Archiepiſcopum Treuirenſem, à maiori parte Capituli & populi terræ aſſumptus eſt: vir elegans, doctus, & amator omnium eruditorum virorum digniſſimus, quo vix melior ad Pontificatum hoc tempore inueniri potuiſſet alius, annorum ferme XXX.

Marchio Badēſis venit ad nos.

Eodem quoque anno, in menſe Iunio, præfatus Chriſtophorus Marchio Badenſis iterum venit huc ſine grauamine noſtro (vt ſolet) videre & alloqui Trithemium Abbatem, cum quo in abditis naturæ myſteriis quædam ſecreta tractauit, nonnulliſque participauit.

Anno etiam prænotato dominus Iohannes Abbas huius loci prælmemoratus, nouam ſtu-

tiam ſtubam conuentualem pro refectorio fratrum hyemali à fundamento conſtruxit; pulchro eam intrinſecus tabulato ligneo in circuitu exornans, ob fratrum charitatem; quia multum eis neceſſaria erat, quippe qui à tempore reformationis conuentualem ſtubam nullam habuerunt, ſed tam hyeme quam æſtate in refectorio ęſtiuali camino ſubterraneo erant contenti. Molendinum etiam quod erat inferius (vulgariter *Leymule* appellatur) nimia vetuſtate penitus collapſum, denuo à fundamentis parietibus lapideis nouum conſtruxit. Incuria quoq; pecorũ hoc ipſo anno domus vna funditus corruit, q̃ ſtatim propter neceſſitatẽ de nouo pariete ligneo à fundamẽtis cum quatuor cameris conſtruxit.

Febres, calores, doloresq; capitis cum dyſenteria.

Eodem anno, quemadmodum peſtilentia anno præterito, imo præteritis tribus, aſſumpſerat; febres, calores, doloreſque capitis cum dyſenteria per omnem hanc regionem multa millia hominum inuaſerunt, quibus conſumpti plures vbique mortui ſunt. Tam enim ingens & frequens fuit hæc infirmitas in Creutzenacht, Bingen, Moguntia, Franckfordia, Wormatia, Spira, villiſque adiacentibus, & hic in Sponheim, vt rara domus eſſet in qua non iaceret febribus aut dyſenteria ægrotus.

Ioannes abbas altare portatile impetrat.

Eodem quoque anno dominus Iohannes Abbas priuilegium ſuper vſum altaris portatilis ſibi & ſucceſſoribus ſuis impetrauit à domino Reymundo Cardinali, Apoſtolicæ ſedis de latere ad vniuerſam Germaniam Legato, cuius tenor ſequitur & eſt talis.

Copia.

Reymundus miſeratione diuina ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ tituli ſanctæ Mariæ nouæ Presbyter Cardinalis, epiſcopus Gurcenſis, ad vniuerſam Germaniam, Datiam, Suetiã, Nortvvegiam, Friſiam, Pruſſiam, omneſq; & ſingulas illarum prouincias, ciuitates, terras, & loca, etiã ſacro Romano Imperio in ipſa Germania ſubiecta, ac eis adiacentia, Apoſtolicæ ſedis de latere Legatus, dilecto nobis in Chriſto Iohanni Trithemio, abbati monaſterii Sponheimenſis, ordinis S. Benedicti, Moguntinæ diœceſis, ſalutẽ in Domino. Sincera deuotio q̃ ad Romanã eccleſiam, noſq; illius legationis fungentes, gerere comprobaris, non indigne meretur, vt petitiones tuas ad exauditionis gratiam admittamus. Hinc eſt q᷑ nos tuis deuotis in hac parte ſupplicationibus inclinati, vt liceat tibi & ſucceſſoribus tuis habere altare portatile cum debitis reuerentia & honore, ſuper quo, in locis ad hoc congruis & honeſtis (ſine tamen alieni iuris præiudicio) & cum qualitas negociorum pro tempore ingruentium id exigerit, etiã antequã illuceſcat dies, circa tamen diurnam lucem, ſi ad loca quoq;, Eccleſiaſtico interdicto ordinaria autoritate ſuppoſita, te vel ſucceſſores tuos Abbates Sponheimenſes declinare contigerit, in illis, clauſis ianuis (excõmunicatis & interdictis prorſus excluſis) non pulſatis campanis, & ſubmiſſa voce, in tua ac ſucceſſorũ tuorum ac familiarium veſtrorum domeſticorum præſentia, miſſas & alia diuina officia, per teipſum, vel quemcunque alium ſacerdotem idoneum, ſecularem vel cuiuſuis ordinis regularem, celebrare ſeu celebrari facere poſſis, ſucceſſoreſque tui poſſint & valeant, dummodo tu vel illi cauſam huiuſmodi interdicto non dederitis, nec id tibi vel illis ſpecialiter contigerit interdicto prouiſo, quod parce huiuſmodi indulto ante diem celebrare ſiue celebrari faciendi vtaris, ſucceſſoreſq; tui vtantur: quia cum in altaris miniſterio immoletur Dominus noſter Ieſus Chriſtus, Dei filius, qui candor eſt lucis æternæ, congruit id non noctis tenebris fieri, ſed in luce, non obſtantibus conſtitutionibus & ordinationibus, & Synodalibus & Prouincialibus æditis, conſiliis generalibus vel ſpecialibus, cæteriſque contrariis quibuſcunque: in quorum fidem præſentes literas fieri, noſtriq; ſigilli iuſſimus appenſione communiri. Dato Moguntiæ anno incarnationis Dominicæ MDIII. *14. cal. Iulii, Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris & Domini noſtri, domini Alexandri diuina prouidentia Papæ* VI. *anno* XI.

Sed notandum eſt, quod ante diem celebrare ſine reſtrictione poſſumus, vigore priuilegiorum dudum à ſummis Pontificibus vnioni & obſeruantiæ noſtræ Burſfeldenſi indultorum.

Blaſius abbas Hirſauienſis moritur.

Eodem quoque anno, XI. cal. Auguſti, obijt Dominus Blaſius, inſignis monaſterij Sanctorum Petri & Pauli in Hirſauia Abbas, ordinis S. Benedicti, Spirenſis diœceſis, in Capella S. Blaſij martyris, quam ipſe à fundamentis conſtruxerat, ad aquilonarem eccleſiæ plagam ſepultus: vir æterna memoria dignus, qui cœnobium ſuum ædificijs, ſtructuris, agris, cenſibus, & ornamentis magnifice ampliauit. Cui in Abbatia ſucceſſit Iohannes, qui pluribus annis maioris Cellerarij geſſit officium.

Ioannes Camerarius de Dalburg epiſcopus Wormatienſis moritur.

Anno etiam præſcripto, VI. Cal. Auguſti, qui fuit V. feria poſt feſtum S. Iacobi Apoſtoli, XI. hora poſt meridiem obijt in Laudenburgio Reuerendiſſimus & omnium Pontificum Germaniæ facile doctiſſimus Iohannes Camerarius de Dalburg, eccleſiæ Wormatienſis epiſcopus: vir tanta eruditione plenus, vt merito lumen Germaniæ diceretur & eſſet. In omni enim ſcientia doctiſſimus fuit, & eloquentiæ tantæ, vt eius facundia Demoſthenis eloquẽtiam ſuperare videretur. Multa ſcripſit tam græce quam latine, quæ propter frequentes occupationes ſuas non produxit in publicum.

Alexander papa obiit.

Eodem quoq; anno, XVIII. die Auguſti obiit Alexander papa eius nominis VI. Poſt cu-

ius mortem Pius III. Papa conſtituitur, quo intra vnius menſis ſpatium mortuo, Iulius ſecundus conſenſu omnium ordinatur.

Annale Capitulum celebratur.

Anno quoque prænotato, III. videlicet die menſis Septembris celebratum fuit annale Capitulum ordinis noſtri Moguntiæ in monaſterio S. Iacobi; & Iohannes Trithemius interfuit, & orationem ad Patres habuit.

Præludia bellorũ contra Palatinum.

His item diebus paulatim cœperunt ebullire contra Philippum comitem Palatinum Rheni Bauariæque Ducem inſtantium bellorum præludia, ex quibus infinita poſtea mala tam hic circa, quam in Bauaria ſunt ſubſequuta.

Conuentus Principum in Franckfordia.

Anno Chriſtianorum præſcripto, in menſe Octobri conuenerunt apud Franckfordiam oppidum imperiale principes electores, Bertholdus archiepiſcopus Moguntinus, Hermannus archiepiſcopus Colonienſis, Iacobus Archiepiſcopus Treuirenſis, Philippus Comes Palatinus Rheni, & Ioachim Marchio Brandenburgenſis, & nomine Friderici Ducis Saxoniæ Orator Henricus de Bunavv miles, qui cauſſas imperij quaſdam in communi tractarunt. Aderat & Reuerendiſſimus Apoſtolicæ ſedis Legatus, Reymundus Presbyter Cardinalis S. Mariæ nouæ, epiſcopus Gurcenſis, vna cum Oratoribus Maximiliani regis Romanorum ſemper Auguſti. Aderat & Iohannes Trithemius Abbas noſter, literis & nuncijs vocatus per ſereniſſimum Principem Ioachim Marchionem præfatum, qui viſendi & audiendi Trithemium multo iam tempore æſtuauerat, manſitque apud eum diebus continuis X. eorum quæ cupiebat audire Princeps ab eo, reddens pro viribus rationem. Abbate autem noſtro Franckfordiæ commorante, Legatus Apoſtolicus ad menſam inuitatur Marchionis, inuitatur & ipſe Trithemius, abiturusq; tandem ab vtroque muneribus donatur abbas noſter magnificus. Valedicens Abbati Legatus, beatiſſimi Antonij verbis eſt vſus, dicens: *O quam tarde notus, quam cito recedis.* Quater ad menſam Cardinalis vocatus eſt abbas, cui magna promiſit, ſi Romam cum eo pergere voluiſſet. Curſum, Roſarium, tractatum & orationes in laudem S. Annæ per Abbatem Trithemium æditæ, Legatus idem auctoritate Apoſtolica confirmauit, concedens indulgentiarum LXXX. dies omnibus & ſingulis, quotiens curſum ipſum, aut orationem vel Roſarium eius orauerint; item altare ſanctiſſimæ Annæ, matris Mariæ, quod idem abbas Trithemius in domo fundauit Abbatiali, viſitantibus cum deuotione in feſtiuitate S. Annæ eiuſdem patronæ, in omnibus quoque feſtis beatæ Mariæ ſemper virginis, Andreæ Apoſtoli, Mariæ Magdalenæ, in die dedicationis ipſius altaris, quæ eſt IV. calend. Auguſti, in die Paſchæ, Aſcenſionis, Pentecoſtes, Corporis Chriſti, Martini, Benedicti, decẽ millium martyrum, omnium ſanctorum, Epiphaniæ Domini, omnium Apoſtolorum, & S. Ioſeph nutricij ſaluatoris Domini noſtri Ieſu Chriſti, totiens quotiens, LXXX. dies Indulgentiarum perpetuo duraturas conceſſit.

Trithemius ad Franckfordiam vocatus.

Confirmatio operum Trithemij.

Indulgẽtia.

MDIV.

Bellum impium contra Palatinum.

Cauſa belli contra Palatinum.

Anno Trithemii Abbatis noſtri XXI ætatis autem XLIII. exortum eſt bellum atrociſſimum inter Maximilianum Cæſarem & Philippum comitem Palatinum Rheni, cuius cauſſa & exordium tale fuit. Mortuo Georgio Duce Bauariæ, qui Diuitis nomen à patre cum abundantia rerum ſuſcepit, Rupertus gener eius Dux, filius memorati Comitis Philippi Palatini Rheni, Ducatum Bauariæ & diuitias ſoceri omnes ad ius ſuum pertinere dicebat, cuius vnicam filiam habebat vxorem, de qua & liberos ſucceſſores iam legitimos ſuſcepit. Sed Monacenſis Bauariæ Dux Albertus quibuſdam tractatibus & literis inter ipſum & Ducem Georgium dudum habitis, & ab vtraque parte ſigillatis, quibus cauebatur, *Ne filiæ in Ducatu ſuccederent, ſed vter eorum moreretur ſine virili ſemine prior, alter eius conſequeretur Principatum,* præmunitus Duci Ruperto ſe potenter oppoſuit. Vnde Rex Maximilianus pacis amator ſe medium & interpoſuit, & poſt multos labores varioſque tractatus formam concordiæ ſub certis conditionibus explanauit. Rupertus autem, alioquin Dux manſuetiſſimus & Cæſari charus, improuidorum ſeductus conſilio, propoſitas ſibi à rege conditiones pacis, quantumlibet monitus, acceptare recuſauit, ſed in ſua ſententia contra imperiale decretum permanſit. Vnde commotus iuſticiæ zelo Imperator manſuetiſſimus Maximilianus, poſteaquam ſe cerneret nihil exhortando proficere, Ducem Rupertum, veluti rebellem, contumacem, & inobedientem conſtitutionibus, imperiali banno per ſententiam ſubdidit, & omnes ei adhærentes pari animaduerſione mulctauit. Quid faceret interea pater Ruperti Philippus, ab vtraque parte nimium anguſtiatus? *Nam ſi filium deſeruero,* inquit, *ius violauerim paternitatis; ſi autem filio me patrem exhibuero, & Cæſarem & totum contra me Imperium moturos bellum ſcio.* Vicit tandem amor paternitatis, vtilitatis propriæ commodum, & miſſo in auxilium filio exercitu, omnium Principum ſe incurſioni

ſioni

ſioni expoſuit. Anno igitur prænotato Iohannis Trithemii Abbatis XXI in menſe Maio, mandante ſacratiſſimo Imperatore Maximiliano, contra Philippum comitem Palatinum Rheni Principem electorem, arma mouerunt in his inferioribus terris, Vdalricus Wirtenbergenſis Dux, Wilhelmus Prouincialis Comes Haſſiæ, Alexander Bauariæ Dux & Comes Veldentiæ, qui morabatur in Geminoponte oppidulo, vna cum Comitibus & militaris ordinis multis, qui vno animo Palatinas inuaſêre terras, & ſtragem magnam fecerunt. Vdalricus namque Dux Wirtenbergenſis magnanimus quaſdam munitiones Palatinas, oppida ſimul & caſtella potenter obtinuit, & Peſickheim, Meckmuhl, Levven ſtein, Maulbron cœnobium, cum quibuſdam alijs, ſuo dominio ſubiugauit. Erat enim Princeps iuuenis quidem, ſed prudens, & Deo religione deuotus, qui Chriſtianum bellandi modum non exceſſit: ſiquidem neque Eccleſias Chriſti dedit incendio, neque monaſteria ſpoliauit, ſed animo ſtrenuus & potentia virtuoſus, quoad fieri potuit, innocentibus & miniſtris eccleſiæ pepercit. Bretheim oppidum Palatini potenter obſedit, quod cum ſe obtinere non poſſe cerneret, obſidione ſoluta aliorſum exercitum conuertit. Winsberg cum omnibus attinentijs ſuis ſuo imperio ſubdidit, & niſi tandem regis interueniſſet edictum, parcere volentis proſtrato, grauiora Palatinis damna intuliſſet.

Dux Wirtenbergenſis quaſdā munitiones, oppida & caſtella Palatini obtinet.

Bretheim obſidetur.

Interea dum hæc agerentur in finibus Sueuorum, Wilhelmus Prouincialis Comes Haſſonum, ducto per Franckfordiā exercitu, Bensheim Palatini oppidum obſidione vallauit, ſed his qui præſidia tenebant in oppido, ſe fortiter defendentibus, & exercitu Palatini appropinquante, infecto negocio receſſit: villas tamen in circuitu, & quicquid iuris erat Palatini, ſpolians incendio tradidit, & Lauriſſam cœnobium, Præmonſtratenſis ordinis, ſpolians, ne daretur incendio, pecunia taxauit. Nouum caſtrum Palatini pulcherrimum, quod à fundatore ſuo dicebatur *Friderichsburg*, igne ſuppoſito incendit, ac funditus deſtruxit. Stein quoq; caſtellum, non procul à Wormatia, traditione Caſtellani in deditionem accepit. Deſcendens inde Moguntiam, fauentibus Moguntinis, traduxit exercitum, & omnia quæ circūcirca ditionis erant Palatini, rapuit, incendi fecit, & funditus deſtruxit. Inde mouens exercitum, iuxta oppidum, Altzeia dictum, caſtra poſuit, & omnia in circuitu, tā in agro (quia tempus erat meſſis) q̄ in villis, rapuit, & in prædam ſuis militibus conceſſit. Nihil erat tutum, niſi quod murorum fuerat præſidio munitum: non enim habebat, ad oppugnandum oppida & munitiones fortiores, neceſſarias machinas ad manus, & propterea nullos vnquam vicit ſibi reſiſtentes, ſed fugientium duntaxat ruſticorum & pauperum cepit manſiones: omnes Palatini villulas in circuitu, quas attingere potuit, incendio cremauit. Quicquid vſpiam reperiebatur, tam in eccleſiis, q̄ in villis, ſine mora, ſine diſcretione perſonarum, ſine reuerētia locorum, in prædā ceſſit communem. Gauiodorum incolarum deditione cepit, & prædam inde capiens, ſine incendio dimiſit: in vino, frumentis, aliiſq; hominum vtenſilibus neceſſarijs, magnam ex terra Gauiorum prædā habuit, q̄ ſuis vſibus reſeruatam, in Haſſiam eo tempore miſit. His circa oppidum Altzen & in illius Gauio nimium crudeliter peractis, Wilhelmus Comes Haſſonum memoratus ad Stauroneſum duxit exercitum, & poſitis circa Blenich in Nagauio * caſtris, omnia in circuitu deuaſtauit. Quo ibidem vna cum Duce Brunonis vici commorante in papilionibus, venit ad eum de Meyſenheim Dux Alexander, ei dudum confœderatus, propterea quod ambo non ſolum communes Imperij cauſas, ſed etiam priuatas contra Comitem Palatinum habere viderentur. Verum priuſquam iſta fierent, Alexandrini quaſdam in vigilia Petri & Pauli villulas Palatini circa Sobernheim incendio concremantes, monaſterium Wilhelmitarum, Mariæporta dictum, mane intrauerunt cum curribus & equitibus, & quicquid poterant inuenire ſecū ad Meyſenheim abducētes, ducētis aureis à Priore acceptis pro ſecuritate, ab incendio cœnobium eius ſeruare promiſerunt. erat autem feria VI. & (ſicut dictum eſt) vigilia Apoſtolorum. His auditis Iohannes Trithemius abbas noſter, hoſtium metu perterritus, eodē die, in proximum Palatini ſeceſſit oppidum, q̄ Stauroneſum vocarūt antiqui, à noſtris aūt *Creutzenacht* appellatur; introductiſq; paulatim libris, priuilegijs, & cunctis vtenſilibus domus, ne paterent in prædam aduerſariis, manſit ibidem menſibus V. diebus XIV. vſq; ad finem belli, & in vigilia S. Andreæ ad monaſterium reuerſus eſt.

Haſſones deuaſtant omnia.

Bensheim obſidetur.

Friderichsburg nouū caſtrū Palatini deſtruitur.

Stein caſtellum capitur.

Omnia circa Altzen deuaſtatur.

GauOderkheim capitur.

** Nachgau.*

Cœnobium porta Mariæ ſpoliatur.

Iohannes Trithemius ſecedit in Creutznacht.

Interea vero cum Haſſiæ Comes prouinciæ circa Stauroneſum in papilionibus reſideret cum maximo exercitu, milites omnia in circuitu, quæ ad ius pertinebant Palatini, deprædantes, nulli penitus vel perſonæ vel loco pepercerunt. Emicho de Lyningen Comes, præpoſitus erat ſuper incendium, homo truculentus, nec Deum nec homines aduertens, qui omnes in circuitu Palatini villas incendio concremauit, paucis exceptis quas pecuniarum interpoſitio liberaſſet. Quod Deum nō timuit, operibus Deo contrariis

Emicho comes de Liningen Præpoſitus ſuper incendium.

Armsheim, Baſenheim, Lansheim, Windeſheim, Heydesheim Budesheim, Laubersheim incendio pereunt.

oſtendit:nam & eccleſias Deo conſecratas incendere non metuit, & ſacris myſteriorum vaſis non pepercit. Armersheim villa, vna cum eccleſia noua & pulcherrima eius imperio cõcremata eſt & funditus miſerabiliter deſtructa; villa Baſenheim ſimul cum eccleſia & curte noſtra illo adiacente, iuſſu eius in cinerem ſunt redacta; item villa Lansheim cum eccleſia & campanis incendio funditus perijt, item Windesheim, Heidesheim, Budesheim, Laubersheim, & aliæ complures villæ, quarum recenſere omnium nomina foret nimis tædioſum, ſimili veſania incenſæ omnino perierunt. Villa erat circa fluuium Naham, proxima oppido Bingionum, quam Monſterium veteri nomine vocauerunt, Eccleſiam habens pulcherrimam, quam ante paucos annos Palatinus comes de manibus cuiuſdam Comitis Rheni, Bertholdo archiepiſcopo Moguntino reclamante, coemerat, ponens in ea præſidium contra inſultus Rhenicularum. Hinc inter eccleſiam Moguntinam & Palatinenſes exortæ fuerunt grauiſſimæ diſſenſiones, quarum occaſione Mogũtinenſes accepta hoc tempore malo bellorum opportunitate, cauſam (ne dicam preces) eius incendio præſtiterunt. Moleſtauerat enim eos multo tempore nomine Palatini quidam Albertus Goler de Rauensburg Præfectus Stauronenſium, & varijs incõmodis fecit eſſe ſubiectos. Vnde iam data, quam diu deſiderauerant, occaſione Bingenſes memoratæ villæ incendium ſuis precibus à Comite Haſſonum impetrarunt.

Monſter prope Bingẽ incenditur.

Ardente autem iam vico Magiſter Henricus Paſtor eccleſiæ Bingiorum vocatus eſt, vt ſacroſanctum Chriſti corpus vendicet ab incendio; quia veniens ad eccleſiam, in ſuperiori iam parte cremantem, de hagiotheca ſacramentum extraxit, & lachrymis ſuffuſus coram omnibus dixit: *O ſceleſtiſſimi hominum, qui nec Domino Deo creatori veſtro parcitis; ſed eum, qui continet omnia, de ſua manſione fugare laboratis: credite mihi Duces, credite Principes, credite omnes, quoniam non diu tranſibit inultum omnipotens Deus tam temeratam iniuriam.* Quam vera dixerit, vindicta ſubſequuta diuinitus probauit.

Haſſi pergunt ad Bingios. Ingelnheim & aula Caroli.

Porro Haſſonum Comes Wilhelmus VI. diebus in præſcripto loco prope Stauroneſum exactis, & omnibus in circuitu longe lateque dira vaſtatione conſumptis, per oppidum Bingen duxit exercitum. Poſtera die contra Ingelnheim procedens, aciem dirigit, & caſtellum (quod *aulam Caroli Magni* vocant) inuadere cogitauit: ſed eius conatus tali modo & induſtria Palatinorum confracti ſunt. Approximantes caſtello Haſſij, cum portas viderunt apertas, præſidia in fugam arbitrabantur conuerſa, itaque glomeratim prorumpentes ad portam, alter alterum, prædæ inhiantes, præuenire feſtinabat: & ecce ſubito, qui latuerãt in interioribus Palatinenſes, machinas ante preparatas in occulta diſpoſitione (quas Bombardas à ſonitu nuncupamus) ignem apponentes, in hoſtes dirigunt, & complures inſtrumentorum ictibus necantes, in fugam reliquos conuertunt: clauſiſque mox portis caſtelli, ad muros & turres conuolant, & in machinarum violentia omnes ab acceſſu caſtelli fortiter coercent. Interea dum hæc agerentur circa caſtellum, vicus adiacens incenſus ignibus ardebat, cunctis in ipſo caſtello ſe villanis murorum defenſione tuentibus: & quidem multi ex Haſſiis, domos villæ ardentis prædandi gratia intrantes, propria negligentia ſeducti, incendio perierunt. Confuſi Haſſones, magnaque ſuorum clade ſuſcepta, obſidione ſoluta Moguntiam tranſierunt, & amne tranſmiſſo, Caſtellum quoddam Comitis in Hanavv, quod Homberg ſiue Alteburgium nominatur, deditione ceperunt.

Pilickheim obſidetur.

Dum hæc agerentur per Haſſios, Dux Geminipontis Alexander, copijs ſociorum adiutus, Pilickheim vicum Palatini Comitis, non procul à Landauio, Spirenſis diœceſis, obſidione vallauit, qui cum vires aduerſariorum ſuperare non poſſet, inglorius ab obſidione oppidi receſſit. Amotus igitur ab obſidione exercitus, villas & monaſteria in circuitu, ſub Principatu Comitis Palatini poſita, inuadens ſpoliat, & quicquid non redimebatur pecunia, igne & incendio deuaſtat. Eccleſiam in Clingenmonſter, quæ ante paucos annos in memoria fuit Ordinis noſtri, cœnobia quoque Ciſtertienſis ordinis in Vtersdal* & in Otterburg, ſimul & in Hartvvigshauſen S. Spiritus, monialium quoque S. Lamperti inuadentes Alexandrini ſpoliant, & pro incendio remittendo pecunias extorquent: & multiplicata ſunt mala in omni terra Palatini.

** Vſſerstal.*

Curtes noſtræ deſtruũtur.

Hoſtibus autem circa nos vbique contra Palatinum ſæuientibus, omnes pene curtes monaſterij noſtri Sponheimenſis per Haſſones aut igne ſunt deſtructæ aut incurſione deprædantium penitus deſolatæ. Nam fructibus terræ ab exercitu inimicorum conſumptis, bonorum temporalium iacturam intolerabilem & in XXX annis vix recuperabilem ſuſcepimus. Trithemio Abbate noſtro in Stauroneſo commorante per menſes plures, & hoſtibus circa monaſterium die ac nocte circumcurſantibus ad nocendum, grauiſſima in vtroque ſtatu damna ſuſtinuimus, quæ recuperari noſtra ætate non poſſe formidamus.

Dum

Dum hæc fierent in terris noſtris, grauiſſima contra Philippum Comitem Palatinum & eius filium Ducem Rupertum bella in tota Bauaria gerebantur. Maximilianus etenim potentiſſimus Romanorum rex, volens humiliare ſuperbos & ad obedientiam reuocare contumaces, aſſumptis quibuſdam Principibus, videlicet Duce Alberto de Monaco, Friderico quoq; Marchione Brandenburgenſi, qui morabatur in Anoltzbach, epiſcopo etiã Auguſtenſi, & ciuibus oppidorum Nurenbergenſis, Vlmenſis, Auguſtẽſis, & aliarum Imperialium ciuitatũ, omnem pene Bauariam deuaſtauit, & multas munitiones aduerſariorum cepit. Inter hæc monaſterium Waltſaxa, Ciſtertienſis ordinis, nõ longe ab Egra circa Bohemiæ introitum, ab exercitu Marchionis Friderici crudeliter ſpoliatum & incenſum, funditus euerſum eſt. Rex autem Maximilianus rebus in Bauaria pro victoria diſpoſitis, exercitus partem duxit in Alſatiam, & quicquid circa Argentinam iuris erat Palatini, ſine ſanguinis effuſione in deditionem accepit: videlicet Gerolzeck, Offenburg, Schottern, Ortenburg, & Gengenbach, cum omnibus quæ ad Palatinum eatenus ibidem pertinere videbantur. Denique ab iſta parte Rheni ſimiliter in ſuam poteſtatem accepit totam prouinciæ Aduocatiam Lutzelſtein, Hagenavv, & Wiſſenburg cum omnibus caſtellis, villis, & oppidis ad illam pertinentibus vſque in præſentem diem.

Maximilianus rex deuaſtat Bauariam. Cœnobium Waltſaxen capitur.

Anno prænotato cum Haſſones circa Alteburgium & Alexandrini circa Bilickheim viderentur occupati, Philippus Comes Palatinus de Altzen & Heydelberga in Stauroneſum ſuorum deſtinauit exercitum, XIX. die menſis Iulij & manſerunt ibidem octo diebus, incrementum ſui & machinas neceſſarias bellandi exſpectantes. Die autem eiuſdem menſis XXVI. qui fuit feſtum ſanctiſſimæ matris Annæ, Stauroneſum mane exeuntes, aciem direxerunt ad terras Ducis Alexandri, Comitatui Sponheimenſi contiguas, & paruum ipſius Ducis oppidulum Cotirodorum (vulgariter *Dreckodernheim* nuncupatum) obſidione cinxerunt, quod ſequente Dominica, hoc eſt, XXVIII. die menſis Iulij captum eſt, muris turribuſque deiectis in terram, præter homines omnia in prædam ſunt data militibus. Monaſterium quoque ſancti Præſulis Diſibodi Palatinenſes intrantes, fugato præſidio quod Dux Alexander impoſuit, omnia deuaſtant, rapiunt, & præter bibliothecam nihil intactum relinquunt: nam & plumbum de tectis atque feneſtris ruſtica multitudo rapuit, & quæ auferre non potuit, pro viribus anni hilare laborauit: omne quoque vinum & frumentum, ſimul & pecora in prædam abduxerunt. Verum dum iſta gerebantur circa monaſterium ſancti Diſibodi, quod vno duntaxat miliario diſtat à Sponheim, Matthias eiuſdem Abbas à quodam tyranno tenebatur captiuus, qui tandem iuſſu Palatini Comitis liber fuit dimiſſus. Cotirodoro capto exercitus Palatinus ducebatur per terras Alexandrinas verſus Lutern, & quaſdam in itinere villulas inuadentes ſpoliauerunt, nonnullas etiam incendio tradiderunt. Die poſthac menſis Auguſti XVIII. Wilhelmus Haſſiæ Comes magno adunato exercitu, caſtra in montibus Rheni in oppoſito vrbis Bacherach ab illa parte fluminis poſuit, & paruum Palatini oppidum, Cuba dictum, obſidione fortiſſima vallauit. Magnis viribus vſus eſt quatenus oppidulum caperet, ſed Palatino incluſis mittente auxilia, omnes infeſtantium conatus fruſtrati ſunt. Erant enim in ipſo vico homines ad cuſtodiam deputati & plures atque fortiſſimi, quorum numerus quotidie augebatur. Comitis autem Palatini exercitus in monte circa Bacherach, in oppoſito Haſſonum, caſtra poſuit; itaque Rhenus illos ab iſtis præterfluens diuiſit. Varia fuerunt ab Haſſonibus excogitata ingenia, ſed omnia propter montium altitudinem defecerunt: bombardarum ictibus ſe mutuo tentauerunt, & nonnullis vtrinque occiſis, tandem XXV. die menſis Septembris obſidione ſoluta Haſſiæ Princeps non ſine detrimento ſuorum ad propria remeauit.

Exercitus Palatini. *Dreckodernheim capitur.* *Cœnobium S. Diſibodi ſpoliatur.* *Cuba obſidetur.* *Palatinẽſis exercitus.*

Anno præſcripto, XX. die menſis Auguſti, hoc eſt, in feſto S. Bernhardi, obijt Dux Rupertus, filius Philippi comitis Palatini Duciſque Bauariæ principis electoris; & poſt paucos dies mortua eſt etiam vxor eius, quondam Ducis Georgij Diuitis filia.

Rupertus dux moritur.

Eodem pene tempore obijt & Ludouicus epiſcopus Spirenſis, vir optimus; cui Philippus de Roſenberg cantor eccleſiæ ſucceſſit, qui continuis laborabat infirmitatibus, homo prudens, & rerum eccleſiæ defenſor acerrimus.

Philippus fit epiſcopus Spirenſis.

Anno quoque prænotato, penultima die menſis Auguſti, qui fuit VI. feria & altera poſt decollationis ſancti Iohannis Baptiſtæ feſtum, præſidium quingentorum hominum, quod Philippus Comes Palatinus ad tutelam monaſterij Lympurgenſis aduerſus Comitem de Liningen poſuerat in montem, ipſo reuocante ad quædam alia ſui Principatus loca mittitur. Poſt quorum diſceſſum monaſterium hominibus vacuum re-

Præſidium à Lympurg reuocatur.

manſit, monachis fuga ſibi antea conſulentibus propter minas aduerſariorum. Eodem die poſt diſceſſum Palatini præſidij, conuenientes quidam latrunculi partis aduerſariorũ,

Lympurg incendio conſumitur.

monaſterium Lympurg, hominibus iam vacuum, intrant armati, ſpoliant omnia diripiẽtes, & quicquid inuenire potuerunt in ſua detulerunt: nouiſſime rebus omnibus deportatis, monaſterium igne ſuppoſito incendunt, cremant, ac funditus deſtruxerunt. Omnes eo incendio manſiones monachorum, domus quoque, horrea, ſtabula, & cuncta ædificia cum inſigni eccleſia, in fauillam ſunt penitus redacta & conſumpta, vt præter lapides nihil omnino remanſerit. Durauit autem hoc incendium per dies XII. continuos, miniſtris impietatis quotidie reuertentibus, & ne quid maneret integrum, ignem de nouo inſtaurantibus.

Eccleſia Lymburgẽſis qualis fuerit.

Fuit autem eccleſia memorati cœnobij & magna & pulcherrima, ſub honore Dei parentis intactæ virginis Mariæ & ſanctæ crucis, à Conrado Imperatore ſecundo, anno Domini MXXX. ſumptuoſe conſtructa: cuius interiores duæ partes XX. columnis erant ſubnixæ ex lapide ſolido, quarum vnaquæque pedes habebat in longitudine XX. & in ſpiſſitudine cubitus geometricos binos, hoc eſt, pedes ad minus XII. longitudo ipſius eccleſiæ ab exteriore ianua occidentali vſque ad altare maius, pedes continebat CCCL. latitudo vero CXL. altaria in ea XX. campanæ VI. & ornamenta altarium tabulata in auro & imaginibus plurima, quæ omnia per inimicos crucis Chriſti aut deportata ſunt prius, aut ignibus conſumpta, vt diximus. Comes autem Palatinus, protector monaſterij, Abbatem in tempore fecerat cautiorem, vt quicquid ſaluum eſſe vellet, ad vrbes faceret deportari, qui auiſatus, ornamenta eccleſiæ, clenodia, libros, & quicquid deportari potuit, ad vrbem Spirenſem, vbi eo tempore iacebat infirmus, tranſduci mandauit:

Monachi omnes fugiunt.
Hartẽburg.

monachi vero & donati omnes metu hoſtium prius ad loca ſe tutiora contulerunt. Nam propter comminationem hoſtiumque crudelitatem, qui in proximo manebant caſtello Duroburgo, nullus in cœnobio, præter vnum hominem ſenẽ ad fugam omnino indiſpoſitum, remãſit. Qui vbi monaſterium vidit incenſum, de loco in quo latitabat, conſurgens, vt poterat reptando intrauit eccleſiam, & abſcondens ſe in ſacrario combuſtus eſt. Tam vehemens fuit incendium illud eccleſiæ, vt nõ ſolum ligna conſumeret omnia, ſed etiam columnas (de quibus diximus) lapideas, ſolidas, magnas atq; fortiſſimas, ardoris ſui violentia omnes pene confregit. Nihil in toto monaſterio illo, præter vnicam eccleſiæ turrim, ſanum & integrum remanſit. Enimuero ſicut locum eundem pace reddita poſtea vidimus, facilius videretur nouum cœnobium à fundamentis in toto poſſe conſtruere, quam illud poſt incendium denuo reſtaurare.

Miſeria magna.

Durauit bellum hoc atrox & cruentum totius pene Imperij contra Philippum ſupra dictum Comitem Palatinum, menſibus ferme V. cuius occaſione multa & pene infinita mala contra Deum & homines facta ſunt, & mortalium plures interfecti, alij in vltimam paupertatem compulſi ſunt: monaſteria vel incenſa vel ſpoliata, Eccleſiæ crematæ vel euerſæ, villæ deſolatę & funditus incendio ignis perierunt. Monaſterium Waltſaxen dictum in Bauaria, non procul ab oppido Egra, in introitu Bohemiæ ſitũ, ordinis Ciſtertienſis, eodem anno & bello per quoſdam ſatellites Friderici Marchionis Brandenburgenſis in Anolsbach commorantis, ſimili furore impiorum fuit exuſtum; ſed non diu poſtea pœnas dederunt duo principales incendij autores, turpiter moriendo.

Regis mandato ceſſatur ab iſto bello.

Anno prænotato circa feſtum S. Michaelis Archangeli, Maximilianus Rex inclytus, poſteaquam dura ſatis animaduerſione Palatinum vidit ab æmulis afflictum, miſericordia motus, manus pietatis appoſuit; & bellandi poteſtatem cunctis interdicens, pacem humiliato Principi conceſſit. Ad reformandum vero pacem inter Principes contra ipſum Palatinum motos, & illum, diem ad Coloniam per edictum placitandi ſtatuit ad primum menſis Iulij anni ſequentis, ad quem omnes conuocauit.

Trithemius ad cœnobiũ reuertitur.
Bellum nobis damna intulit grauiſſima.

Anno præſcripto in vigilia S. Andreæ Apoſtoli Iohannes Trithemius de Stauroneſo ad monaſterium reuerſus eſt, poſteaquam menſibus V. & diebus XX. metu hoſtium declinans, à cœnobio ſe neceſſario abſentauerat, nec tutũ redire citius iudicabat, quoniam nõ ſatis adhuc de pace conſtabat. Occaſione huius belli monaſterium noſtrum grauiſſima damna incidit, & detrimentum in vtroque ſtatu irrecuperabile ſuſcepit. Curtis enim noſtra in Boſenheim incendio funditus perijt, cenſus & reditus noſtri, frumentorum maxime, pro maiori parte vel ab hoſtibus conſumpti ſunt, vel propter maliciam temporum hominumque in vſus noſtros minime peruenerunt. Omnia enim per quæ viuere debueramus, rei familiaris commoda, male perierunt.

Conuocatio Pal[illegible]inenſi[illegible] ad Hey[illegible]elberg.

MDV.

Anno Iohannis Trithemij Abbatis noſtri XXII. indictione Romanorum VIII. circa mediũ Quadrageſimæ, Philippus Comes Palatinus Rheni Bauariæq; Dux ac ſacri Imperij Archi-

Archidapifer ac Princeps elector digniſſimus, conuocauit omnes Principatus ſui Prælatos, epiſcopos, Abbates, Comites, Nobiles, & communitates vrbium & oppidorum ad ſe Heydelbergam, habuitque cum eis conſilium ſimul atque tractatum ſuper conditionibus certis ad reformationem pacis inter ipſum & Principes imperij pertinentibus.

Bertholdus archiepiſcopus Moguntinus moritur.

Eodem anno prænotato mortuus eſt Bertholdus ex Comitibus de Hennenberg, Princeps æterna memoria dignus, omniumque ſuo tempore prudentiſſimus, ſapientiæ magnæ, in agendis quoque negocijs eccleſiæ & imperij experientiæ multæ, qui bene præfuit eccleſiæ ſuæ, & multa quæ fuerant alienata recuperauit, debita ſoluit, pacem amauit. Huic in Pontificatu ſucceſſit maioris eccleſiæ Decanus Iacobus de Libenſtein, patria Sueuus, homo bonus atque modeſtiſſimus, qui annum quartum in Archiepiſcopatu non cõpleuit, toto principatus ſui tempore calculoſus, & varijs infirmitatibus corporis detentus.

Iacobus ſuccedit.

Ioannes Trithemius vocatur Heydelbergam.

Anno prænotato prima die menſis Aprilis, Iohannes Trithemius abbas huius cœnobij mane circa horam ſeptimam cum nũcio Principis Palatini & famulo vno equeſter exiens de monaſterio, iter verſus Heydelbergam arripuit, imperio ipſius Principis ſimul & literis euocatus, in cauſſa exuſti monaſterij Lympurgenſis, vt construeretur in Wachenheim, daturus conſilium. Erat autem eo tempore aliquantulum corpore debilis, laborans febribus tertianis. Qui cum veniſſet ad Heydelbergam, aëris intemperãtia diſtemperatus, infirmitas aucta fuit, in tantum quod redire, ſicut diſpoſuerat, citius non potuit. Eo ſic infirmo apud Heydelbergam exiſtente, contigit quinta poſt eius diſceſſum ab hinc die, inſtigante Diabolo, grauis hic perturbatio, quam ſibi nimis iniurioſam exiſtimans grauiter tulit. Omnipotens Deus & miſericors indulgeat omnibus, qui vel conſilium dederunt huic malo, vel auxilium. Quod factum nimis inconſulte præſumptum, cauſſam abbati præſtitit multarum tribulationum & perſecutionum, & plures contra ipſum æmulos prouocauit. Verum ipſe, cum eſſet prouidentia cautus & ſingulari patientia præditus, omnem cauſam diuinæ pietati terminandam commiſit. Ad monaſterium deinceps huc non eſt reuerſus vſque in præſentem diem, non quod prohiberetur ab aliquo, ſed propterea quod verebatur, ſe pacem cum æmulis poſtea nunquam habere poſſe, vnde locum dans * iræ locum dimiſit amore quietis, vt poſtea dicemus.

Infirmatur Heydelbergæ.

Perturbatio hic oritur.

Conuentus Principum in Colonia.

Anno etiam prænotato conuentus Principum apud Coloniam factus eſt magnus in principio menſis Iulij, ad confirmandam pacem & concordiam per mandatum regale (vt ſupra diximus) conuocatus, & durauit vſque in finem eiuſdem menſis. In quo quidem conuentu iſti Principes comparuerunt: Maximilianus rex Romanorum, Hermannus archiepiſcopus Colonienſis, Iacobus archiepiſcopus Treuirenſis, Laurentius epiſcopus Herbipolenſis: item epiſcopus Bambergenſis, epiſcopus Monaſterienſis, epiſcopus Traiectẽſis, epiſcopus Leodienſis, epiſcopus Gurzẽſis, Petrus Bononius epiſcopus Tergeſtinus, & quidã alij, quorum nobis hac vice nomina nõ occurrunt. Porro ſecularium Principũ nomina tunc præſentium hæc ſunt: Philippus Comes Palatinus Bauariæq; Dux elector Imperij, & duo filij eius Ludouicus & Fridericus, Ioachim Marchio Brandenburgenſis elector imperij, Fridericus Dux Saxoniæ elector imperij, & frater eius Iohannes Fridericus Marchio Brandenburgẽſis, qui morabatur in Anolsbach, patruus Ioachim prædicti electoris, Henricus Dux Brunſvvicenſis, Ericus Dux Luneburgenſis, Wilhelmus Dux Iuliacenſis, Henricus Dux Megalenburgenſis, & quidam alij cum multis Comitibus & Nobilibus. Ad memoratum conuentum iturus de Marchia Brandenburgenſi Ioachim Princeps elector ſupradictus, nuncium equitantem præmiſit cum literis ad Abbatem noſtrum Iohannem Trithemium, qui tum Spiræ in domo abbatis Limpurgenſis morabatur infirmus, quibus rogabat, vt ad ſe Coloniam deſcenderet, mittens illi viaticum; qui poſtulanti tanto Principi libenter annuit, in cuius oculis iam antea gratiam magnam inuenit. Vnde quamuis ex parte adhuc eſſet debilis, & propter caſum cum equo fluxum ſiniſtro pateretur in crure, ob idque paululum claudicaret, tamen ad complacendum Principi, conducto curru vna cum nuncio deſcendit ad Moguntiam, & inde nauigio vſque ad Coloniam, vbi per integrum menſem cum ipſo Marchione permanſit. Verum enimuero cum iniuriarum ſibi factarum auctores necdum plene ſcire potuiſſet, reditum ad monaſterium aliquandiu differre ſtatuit, donec videret quorſum æmulorum ſuorum laberetur intentio. Quod cum innotuiſſet ſæpe dicto Principi, rogabat eum inſtantius, vt ſecum ad terras Marchionatus Brandenburgenſis pergeret, per menſes aliquot cum eo manſurus: quod facere ſine conſilio illuſtris principis Philippi Comitis Palatini Trithemius noluit, cuius multam humanitatem & tunc & ante expertus eſt. Vnde conſenſu ipſius Principis impetrato, Abbas Marchioni promiſit ſe facturum quod poſtulauerat. Conuentu igitur

Nomina Principum ibi præſentium.

Principes ſeculares ibi præſentes.

Ioannes Trithemius Spiræ morans vocatur Coloniam.

Trithemius deſcendit Coloniam.

Marchio Brandẽburgenſis petit Trithemiũ ſecum ire in Marchiam. Promittit ſe iturũ cũ eo.

Principum tandem ſoluto, Ioachim Marchio per Saxoniam iter faciens, ad ſua reuerſus eſt, conſignato prius Abbati copioſo viatico & comitiua ſatis honeſta. Anno itaque prænotato die menſis Auguſti VI. Iohannes Trithemius abbas cum ſuis exiuit Colonia, & nauigio aſcendit ad Moguntiam: non enim volebat intrare Marchiam, niſi prius de monaſterio neceſſariam feciſſet narrationem Priori: à Moguntia igitur rurſus aſcendit Spiram, & vocatum ad ſe Nicolaum de Reinig Priorem ſuum, omnem curam & diſpoſitionem monaſterij huius illi commiſit, diſpoſitiſque vt potuit rebus, per Thuringos Marchiam intrauit, & veniens ad Berlin oppidum, in quo Marchionis eſt reſidentia, cum gaudio magno & honore ab eo ſuſceptus eſt, & in omnibus iuxta principalem munificentiam copioſe prouiſus. Manſit autem cum eodem Principe in Marchia menſibus IX. varia ad inſtitutionem illius laudabilem componens opuſcula. Erat enim Princeps idem in omni varietate ſcripturarum doctiſſimus, annum tunc agens XXIV. ſed prudentia atque ſapientia longe ſupra ætatem clarus & multum inſignis: qui amore ſcientiæ ſalutaris nimium æſtuans, Trithemium à multis annis habere Præceptorem deſiderauerat.

Trithemius Priorem ad ſe Spiram vocat.
Intrat Marchiam.
Manet ibi menſibus 9.

Emicho comes de Liningen accuſatur coram regia maieſtate ſuper incendio monaſterij Limpurgenſis.

Anno prænotato conuentu principum in Colonia durante, Macharius abbas exuſti monaſterij Limpurgenſis aderat, cauſam ſuorum coram Regia maieſtate cupiens cōtra Emichonem Comitem de Liningen per iuſticiam examinatam iudicari. Iuſſus igitur mandato regio petitionem ſuam obtulit in ſcriptis, quibus memoratum Comitem ſuper incendio monaſterij euidentiſſime accuſabat, quoniam eius mandato eſſet factum. Comes econtra negabat ſe mandaſſe incendium, neque ſibi cōſtare quis incenderit, propterea quod ipſe febricitans in Greuenſtein eo tempore iacuiſſet. Sed abbas multorum teſtimonio potuit comprobare, quod ſpoliatores incendiarij memorati cœnobij à Durenburgo (vulgariter *Hartenburg*,) Caſtello Comitis proximo exiuerant, illucque cum ſpoliis monaſterij fuerant reuerſi, & quod maioris fuerit probationis, eos adhuc in eodem Caſtello dixit habitare. Maximilianus autem bello cōtra Venetos, & alijs negocijs regni pluſrimum occupatus, cauſam Archiepiſcopo Moguntino, tunc quidem abſenti, amice terminandam commiſit: in cuius audientia plura per biennium fuerunt actitata, ſed nulla ſubſequuta inter partes concordia. Interea Comes montem Lympurg, vbi cœnobium ſteterat, agros, prata, ſyluas, paſcua, & piſcationes in circuitu Abbatiæ nihilominus occupabat, & eorum prouentus in annum ferme ſextum cum ſuis vtilitatibus profuturos detinuit vſq; ad mortem ipſius abbatis. Quo tandem mortuo, eius ſucceſſor ſuper ſpolio concordiam iniuit cum Comite, ſub cuius conditionibus nulla fuit de incendio mentio facta, ſed in arbitrio abbatis relinquebatur, ſi velit contra eum iure procedere.

Cauſa committitur archiepiſcopo Moguntino.

Macharius abbas eccleſiam parochialem in Wachenheim in monaſterium erigit.

Eodem anno ſupradictus Abbas Macharius, locū cupiens inuenire ſecurum, in quo Domino Deo cū ſuis monachis ſeruiret quietus, eccleſiā in oppido Wachenheim Parochialē commutatione legitima prius interpoſita, de manu Præpoſiti & cōuentus Præmōſtratenſium in Luthera ſuſcepit, epiſcopo Spirenſi ſimul & principe Palatino, cuius eſt oppidū, conſentientibus. Cōmutatione facta, & monumentis literarū neceſſarijs hincinde datis & acceptis, locum manſionis ſuæ ibidē abbas memoratus ſtatuit, & monaſteriū facere de præfata Parochiali eccleſia decreuit, in quo cū ſuis monachis manere cogitauit. Multis enim reſpectib. & conſiderationibus motū fuiſſe conſtat, ne monaſteriū in monte reſtauraret exuſtū, è quib. duas nouimus exſtitiſſe præcipuas: Alteram ꝙ locus in patulo nō erat munitus, verebaturq; in poſterū idem poſſe contingere, ꝙ nunc dolebat præſumptū: Alteram ꝙ penuriam in monte magnā aquarum pateretur. Eligebat igitur locum in oppido memorato ad conſtruendum monaſterium, vbi & aquarum eſſet copia, & muri facilē prohiberent incurſum hominum impiorum. Conſtruxit itaq; in curia Parochiali manſiones quaſdam neceſſarias, in quibus cum paucis monachis manſitabat, reliquos ad diuerſa ordinis noſtri cœnobia propter inopiam magnam deſtinauit. Cunctis autem poſtea diebus, quibus idem Abbas Macharius vixit, inter ipſum & ſupradictum Comitem contentiones fuerunt ac lites propter cauſas præſcriptas.

Manſiones cōſtruit neceſſarias.

Concordia fit Coloniæ inter Principes.
Ioannes Trithemius honoratur à rege Romanorum.

Item in memorato conuentu Principum, anno Trithemij Abbatis noſtri præſcripto, Maximilianus Rex XXX. die menſis Iulij pacem & concordiam inter diſſidentes Principes reformauit, quam ſub pœnis Imperialibus mandauit ab omnibus cuſtodiri. In eodem conuentu Principum Maximilianis Rex XXIX. die menſis Iulij vocauit ad ſe Iohannem Trithemium Abbatem, cum Domino Marchione (ſicut diximus) exiſtentem, cuius famam multorum relatione (vt aſſeruit) ſæpius audierat, & de varijs quæſtionibus ſcripturarum longam cum eo habuit diſputationem; vnde non parum eo loquente Rex exhilaratus eſt, priuilegium illi Capellæ Imperialis

cum

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

cum certis libertatibus contulit, ac muneribus honoratum magnificis à ſe cum beneuolentia dimiſit.

Trithemius in Galliam vocatur.
** Cabors Cadmeum.*

Eodem quoque anno, poſteaquam Trithemius Abbas noſter de Colonia reuerſus fuiſſet ad Spiram, venit ad eum Doctor quidam Medicinæ nomine Narciſſus, ex regno Gallorum, cum literis cuiuſdam epiſcopi Coburſenſis *, qui Trithemium propoſitis magnis donationibus ad ſe vocauit in Galliā, pecunijs pro viatico multis & ſufficientibus in promptu præparatis. Fama namque illius impulſus Præſul memoratus, cupiebat eum vel perpetuo vel ad tempus ſecum habere in Gallijs, & multa propterea pollicebatur. Sed Abbas Trithemius, qui ſe veſtigia Marchionis Ioachim ad Vrſulum promiſerat ſubſequuturum, & viaticum L. florenorum ab eodem iam ſuſceperat, fidem ſeruare promiſſam omnino cupiens, Galliam cum miſſo Doctore intrare nequaquam poterat. Per literas ergo Præſuli ad quædam interrogata reſpondēs, Doctorem remiſit ad Gallos, & quod ea vice nullatenus poſſet venire, cum eo declarauit.

Quare non ierit in Galliam.

Reymundus Cardinalis moritur.

Anno etiam prænotato, VII. die menſis Septembris obijt Reymundus Presbyter Cardinalis ſanctæ Mariæ nouæ, Gurcenſis epiſcopus, Viterbij ſepultus, qui per triennium continue ſedis Apoſtolicæ fuit Legatus de latere per vniuerſam nationem Germanicam; vir moribus & vita ſanctiſſimus, & omni integritate conſpicuus, magnus Trithemij Abbatis noſtri amicus & fautor ſingularis, iuſticiæ cultor magnus, & honorum ſimul ac diuitiarum mundi contemptor omnium conſtantiſſimus, cui ſimilem non habebat ætas noſtra.

Iohannes Trithemius nuncium mittit ad nos.

Eodem anno, XX. die menſis Octobris Iohannes Trithemius Abbas noſter in Marchia cum ſupradicto Principe Ioachimo exiſtens, miſit ad nos fratrem Theodericum de Els monachum, Capellanum eo tempore ſuum cum literis ad Priorem & conuentum, quibus ſignificauit ſe ante feſtum Dominicæ reſurrectionis huc non eſſe reuerſurum. Marchio etenim Princeps memoratus eius inſtitutione, moribus ſimul & ſcriptis plurimum delectatus, rogabat vt diutius ſecum manere conſentiret, qui vſque poſt Paſcha conſenſit.

Expeditio Maximiliani in Vngariam.

Anno etiam prænotato Maximilianus Romanorum rex ſemper Auguſtus expeditionem mouit in Vngariam, qui pace interpoſita ſtatim ad ſua reuerſus eſt.

MDVI.

Hyems dura.

Anno Trithemij abbatis noſtri XXIII. hyems fuit dura & ſatis admodum prolixa.

Vniuerſitas Franckfordenſis ad Oderam inſtituitur.

Eodem anno memoratus Princeps Ioachim Marchio Brandenburgenſis nouum Vniuerſale gymnaſium in oppido ſuo Franckenfurt cis Oderam inſtituit, quod XXVI. die menſis Aprilis, quæ fuit Dominica ſecunda poſt feſtum Dominicæ reſurrectionis, cum magna ſolennitate introduxit, Iohanne præſente Abbate: cuius primus Rector Vniuerſitatis & lector Theologiæ facultatis ordinatus eſt Conradus ex Buchen Francus Orientalis, Doctor Lipſenſis, *de Wimpfen* nuncupatus.

Monaſteriū noſtrum nimis affligitur.

His temporibus quo Iohannes Trithemius Abbas noſter morabatur in Marchia, cœnobium noſtrum, cum propter eius diuturnam abſentiam, tum propter damna recentia, quæ vltimo ſuſceperat in bello, ſatis in vtroque ſtatu affligebatur, & nemo fuit qui præſtaret auxilium. Sed & quidam ex fratribus per ſuas incautas locutiones & ſtultas cauillationes, quæ omnes ipſi Trithemio fuerunt denunciatæ per nuncium intercurrentem, animum eius nimium exulcerantes, ipſum à nobis tandem penitus alienarunt.

Iohannes Trithemius ad Rhenum reuertitur.

Anno prænotato, XIV. die menſis Maij Iohannes Trithemius Abbas noſter donis & muneribus à Marchione Ioachim ſapientiſſimo honoratus, impetrataque abeundi licentia, cum honeſta comitiua exiuit Vrſulum, & iter ad Rheni partes inſtituit, & II. die menſis Iunij ad vrbem Spirenſem peruenit. Præmiſerat autem ex Franckenfurt fratrem Theodericum Capellanum ſuum ad Sponheim, quatenus & ſtatum monaſterij rerum diligenter inquireret, & ſi quieuiſſet commotio æmulorum inueſtigaret, Prioremque ſuum ad Heydelbergam euocaret: quia noluit Abbas redire ad monaſterium, niſi prius animos erga ſe intelligeret fratrum. Manſit ergo cum Abbate Limpurgenſi vſque ad finem menſis Septembris apud Budoras *, & rei tacitus præſtolabatur euentum. Verum poſteaquam animos quorundam fratrum erga ſe intellexit minus in ardore charitatis eſſe ſinceros, & animum Ducis Iohannis de Siemern, Principis alioquin valde pij, quorundam æmulorum incurioſa delatione aliquantulum (vt ſibi dicebatur) commotum, tutius omnino iudicabat Abbatiam hanc ſuam Sponheimenſem cum pace ac bona voluntate deſerere, quam ſe in medium turbationis collocare.

Trithemius manet apud Budoras.
** i. Heydelberg.*

Capitulum annale celebratur Moguntiæ. Capitulum duos abbates mittit ad Trithemium.

Interea contigit annale Capitulum ordinis noſtri apud Moguntiam in fine menſis Auguſti ſecundum conſuetudinem celebrari; cuius Præſidentes miſerunt Heydelbergam duos Prælatos ad Iohannem Trithemium Abbatem noſtrum, Conradum ſcilicet ſancti Stephani Herbipolenſem, & Iohannem Scutterenenſem, qui nomine totius Capituli, id eſt, omnium Abbatum tunc apud Moguntiam in magno numero præſentium, illum rogarent, quatenus huc ad monaſterium Sponheimenſe reuerteretur, promittentes ſe daturos operam, quo impedimenta omnia tollerentur è medio. Ordinauerant & alios duos auctoritate Capituli, Thomam in Selgenſtat & Iohannem in Ringauia, monaſteriorum Abbates, qui Ducem Iohannem, qui morabatur in Siemern, accederent, & eius animum, ſi contra illum in aliquo eſſet offenſus, vice & nomine ordinis & Patrum omnium ad gratiam illi reuocarent.

Reſponſum Trithemij ad ſibi propoſita.

Quibus auditis Iohannes Trithemius tale fertur dediſſe reſponſum: *Ex eo tempore quo monachus eſſe cepi, ſemper & voluntarius fui, & animo promptus Patrum meorum in omnibus obedire mandatis, & temere nunquam ab eorum inſtitutis declinaui; ſolum hac vice mandatis eorum nulla poſſum ratione præbere conſenſum, vt ad Sponheim reuertar denuo manſurus, propterea quod me pacem cum eis habiturum deinceps minime confido. Manifeſtum eſt enim, quam male quidam ex eis contra me machinati ſint, qui (malicia vel ſimplicitate ignorantiæ, non iudico, ſed committo omnipotentis Dei iudicio) plures mihi æmulos ſuſcitarunt: vnde ſi reuerterer ad monaſterium, nec ego fidem illis habere potero, nec eorum animos mihi credituros perfecte ſcio.*

Regimini cedere ſtatuit.

Melius eſt ergo vt ſeparemur ab inuicem, quam vt in diſſenſione perpetua viuamus: ſemper enim ſalus animarum commodo eſt præponenda corporum: & paſtor qui oues ſibi commiſſas meliores ſe non facere poſſe conſiderat, & ſibi & illis ſalubriter conſulit, ſi officium reſignat. Annus hodie tertius atque viceſimus plene exactus eſt, quo Sponheimenſis abbas indignus fui ordinatus, in camino paupertatis nimiæ ſemper decoctus, in miſeria & labore continuus, & (quod plus omnibus me grauare conſueuit) auxilio fratrum meorum in tot curis neceſſario nunquã releuatus.

Aliam cauſam cedendi exprimit coram abbatibus.

Cauſarum quoq; ad cedendum me mouentium nõ vltima fuit, quod vnus ex monachis meis haud infimus, quẽ ſemper vt filium intimum ſinceriter dilexi, & ſicut pupillam oculi mei proprii cõtra quoſcunq; moleſtatores vbiq; defenſaui, omnium beneficiorum immemor, nuper ad Moguntiã conſtitutus, conſilio & auxilio cuiuſdam alterius boni fratris literas in me, contumeliis & iniuriis plenas, nomine totius Conuentus ædidit, cũ mihi conſtet manifeſte, ꝙ nullam à conuentu deſuper habuerit cõmiſſionem vel conſenſum. Si hoc fecit, aut facere potuit, homo pacis meæ, in quo ſperabã, qui mecum ambulabat ante pauperculũ gregem in paſcuis Domini, quid facturi ſunt infirmiores, quos tãtis beneficiis minime cumulaui: ſi dextera mea, mei oblita, tam temere me abnegare potuit, manus quid facient alienæ:

Trithemius amator quietis & pacis.

ſi amicus, imo amiciſſimus meus, talia contra me præſumpſit, inimicus quid faciet. Deniq; addam & illud, ꝙ ego (vt verum fatear) homo natus ad ſtudium ſcripturarum magis, quã ad curas nimias ſine cõtinuas negociorum ſeculariũ, quietẽ magis deſidero quam inutiles labores. Venit ergo nunc tempus ꝙ ſemper optaui, data eſt mihi non merenti occaſio cedendi: quã non ſecus duxi ſuſcipere, quam ſi omnipotens Deus manifeſta me pietate à tantis calamitatibus decreuerit liberare ad nominis ſui honorẽ.

Mauult abbatiam deſerere quã ad eam redire.

Cedã ergo libens, & diuinæ me prouidentiæ cõmittam, ne, ſi cum ingratis diutius manere conſenſero, & corporis periculum & animæ incurram detrimentum. Veruntamen priuſquam id faciam, neceſſe fuerit, vt mihi locum futuræ manſionis prouideam. Dominus Deus, qui non ſpernit preces pauperum, ſed auxilium poſtulantibus mittit in tempore opportuno, ipſe mihi locum prouidebit (non dubito) in quo & liberius & quietius ei poſſim obſequi, & ſalutem propriam in ſilentio operari.

Multis mouebatur cauſſis ad cedendum.

His dictis, ſiluit; & cum propter cauſas prænotatas, tum propter quaſdam alias coram miſſis abbatibus expoſitas, cœpta perſtans in ſententia, redire huc ad monaſterium non conſenſit. Quod factum eius vtrum diuinæ placuerit maieſtati, vel diſplicuerit, nos ſcire haud poſſumus. Hoc vnum non putamus ſilentio tranſeundum, quod ſcimus, quoniam ſi cum pace manſiſſet nobiſcum, aut redire conſenſiſſet, breui tempore ſua induſtria nos ab omni inopia liberaſſet. Cumque miſſi Abbates illi perſuadere non poſſent, vt ad monaſterium reuerti conſentiret, remandarunt per alios nuncios & literas, ordinatis duobus non eſſe opus, vt Ducem propter Trithemium accederent, cum nollet redire ad monaſterium ſuum propter cauſas prænotatas, & etiam propterea quod nonnullos ex fratribus manifeſte nouerat anhelare ad Abbatiam, qui vt conſequerentur optatum, cauſam Trithemij apud officiales Dominorum ſtudioſe malam fecerunt intantum, quod ceſſionem illius nonnulli eorum aperte videbantur optare, exiſtimantes Trithemium extra Sponheim non poſſe viuere, qui multis & notus & charus erat Principibus, apud quos (ſi voluiſſet) optimã viuendi cõditionem omni tempore inueniſſet.

Trithemius multis Principibus & notus & charus. Rex Romanorum libenter prouideret Trithemio.

Rex enim Romanorũ Maximilianus per ſe & per Matthæum Gorcenſem epiſcopum illum pluries ſollicitauit, cupiens eum habere ſecũ, vel in aliqua vrbium ſuarum, ad ſcribendum hiſtorias, & reliqua id genus: à quo annuo ſtipendio magnifice adhuc prouideretur, ſi munus

oblatum vellet ſuſcipere. Philippus comes Palatinus ac Bauariæ dux inclytus, Princepsq; Elector imperij, prouiſurũ in cunctis neceſſarijs, quoad viuerẽt ambo vel alter, ampliſſime Trithemio Abbati pollicebatur. Ioachim etiã Brandenburgenſis Marchio, Elector imperij (de quo ſupra diximus) tanto vſq; in præſentẽ diem Trithemiũ deſiderio amplectitur, vt nihil magis quã habere illũ ſecum videatur: teſtantur hoc nuncij & epiſtolæ manu illius ſcriptæ & plures & frequentes, tam ad epiſcopũ Herbipolenſem pro beneuolentia & conſenſu, q̃ ad ipſum Trithemiũ vt venire cõſentiat, pro bona voluntate rogantes. Hoc ipſius principis in ſumma continet prȩcatio, vt quia manere cum eo extra monaſteriũ perpetuo Trithemius nõ conſentit, ad tempus paruũ ſibi adeſſe nõ recuſet. Vera ſunt hæc, & nõ ſolũ literis memorati principis creberrimis comprobata, ſed etiã donis & munerib. permagnificis ſæpius demonſtrata. Multis enim & magnificis munerib. ipſe Marchio honorauit Trithemiũ, & crebris illũ beneficijs vſq; in hodiernũ diẽ non ceſſat cumulare. Ex eo namque tempore quo receſſit à nobis, ad minus in valore quingentorũ aureorũ ipſum ab illo conſtat honoratũ: nec fuit interea annus, quorũ nunc ſex tranſierunt, in quo ſæpedictus Princeps Trithemiũ non honorauit, vel ſcypho aureo ſiue argenteo, vel aliquo munere alio. Inſuper & ſuis expenſis illi piſces ſalſatos, lucios, & alios, cum vaſis pluribus tranſmiſit ad Herbipolim. Archiepiſcopus deniq; Colonienſiũ Hermannus operã Trithemio in omni neceſſitate promiſit affuturã, quẽ & pecunijs & argenteis ſcyphis pluries cumulauit. Abbas etiã Fuldenſis, audiens Trithemiũ diſceſſiſſe à nobis, nec velle redire, per Hartmannum Comitẽ de Kirchburg eũ ſollicitari fecit, quatenus declinaret ad Fuldã, promittens ei Præpoſiturã vnã in reſtantis vitæ ſuſtentationẽ. Simili munificentia pleriq; alij potẽtes in ſeculo ac diuites Trithemiũ proſequuti ſunt, qui illũ habere ſecũ ac prouidere abundãtiſſime promiſerunt: nec hodie quidẽ deſunt, nec deerunt in futurum, qui illũ cum honore ſuſciperent, & honeſta conditione prouiderent, ſi ad eos declinare conſentiret. Verum Iohãnes ipſe Trithemius in obſeruantia monaſticæ diſciplinæ à principio in præſenti monaſterio Sponheimenſi, cum eſſet annorum ferme triũ & viginti, ſuſceptus & laudabiliter inſtitutus, in curijs Principũ conuerſari ſanum ſibi nõ duxit nec integrũ, neq; extra vnionẽ ſanctam obſeruantiæ ſecedere honeſtũ. Propterea omnipotẽs Deus miſertus illius deſolationẽ, & nolens afflictũ deſerere in finẽ, ſuper eum clementer aſpexit, & locũ ſtudijs & conuerſationi eius conuenientẽ in obſeruãtia prouidit. Conradus namq; Abbas memoratus S. Stephani Herbipolenſis (quẽ à capitulo Heydelbergã diximus cum alio miſſum ad Trithemiũ) poſtq̃ audiuit cauſas & plures & rationabiles, quibus mouebatur ad cedendũ, quoniã amicus erat eius, haud mediocriter illi compaſſus eſt: vnde & pollicebatur operã ſe daturũ, vt abbatiã S. Iacobi Herbipolenſem cũ bona pace & puro introitu, electus canonice aſſequeretur. Fuit eo tempore abbas memorati cœnobij Cilianus quidã de Oxenfurt, qui abbatiã ipſam propter certas cauſas ſtatuit reſignare. Qui cũ audiuiſſet poſſibile, ꝙ Trithemius in eius locũ ſuccederet, gauiſus eſt valde, dicẽs: *Nulli in mundo libentius quã tanto viro ceſſurũ*: rogauitq; vt res optatũ quãtocitius ſortiretur effectũ, ne quod interueniret obſtaculũ. Conradus itaq; diui Stephani abbas negotiũ detulit ad reuerendiſſ. Herbipolenſem Pontificẽ, Francorumq; orientaliũ ducem magnificũ Laurentiũ, aſſerens Trithemiũ poſſe induci, vt Sponheimenſem abbatiã dimitteret, & eã quæ S. Iacobi eſt aſſumeret, ſi tamẽ ſuæ paternitati hoc ipſum placeret. Reuerendiſſim⁹ Præſul, qui multa prius de abbate Trithemio laudũ præconia audierat, ipſumq; pridẽ Heydelbergæ in menſa principis Palatini viderat, & dignanter fuerat allocut⁹, ac dudũ libenter promouiſſet ad abbatiã in Schvvartzavv, ſi vocatus bina vice occurriſſet poſt obitũ Michaelis & ſimiliter Pauli abbatum, reſpõdit, *ſibi nõ ſolũ placere, ſed maxime optare, vt Trithemiũ in ſua diœceſi poſſit habere abbatẽ*. Volũtate igitur pontificis audita, nuncius ad Heydelbergã quãtocitius mittitur, ad Herbipolim Trithemius vocatur, vt qui manentib. in Sponheim diſplicuit, tranſlatus Herbipolim ab inutilib. deinceps mundi curis atq; ſollicitudinibus, Domino ſoli & ſibi vacando quieſceret. Diuina etenim ordinatione factũ credimus, vt locũ ſtudijs ſanctis inueniret aptiſſimũ, qui cunctis mundi honorib. ſemper prætulit ſcientiã ſcripturarũ. Vocatus igitur per nuncium & literas ad Herbipolim (vt præmittitur) Iohannes Trithemius cauſam ſereniſſimo principi domino Philippo comiti Palatino ſecreto propoſuit, & de illius conſenſu quo vocabatur aſcendit. Tertia itaq; die menſis Octobris venit ad Herbipolim, & poſt reſignationẽ Ciliani abbatis voluntariã, XII. die menſis prȩſcripti, qui fuit II. feria poſt feſtũ S. Dionyſij martyris, cõpromiſſione fratrũ in dominũ epiſcopũ & duos abbates facta, in abbatẽ ſæpedicti monaſterij electus conſtituitur, & quarta die eiuſdẽ menſis poſt decimã ab eodẽ reuerendiſſimo Præſule confirmatur, atque in poſſeſſionem abbatiæ S. Iacobi realem altera mox die, qui feſto S. Burcardi fuit ſolennis, introducitur.

Comes Palatinus ſimiliter.

Marchio Brandeburgẽſis liberaliſſime.

Muneribus dotatur à Marchione Brandeburgẽſi Trithemius magnificũ.

Archiepiſcopus Colonienſis omnem operã Trithemio promiſit.

Abbas Fuldenſis ſimiliter.

Trithemius ab obſeruãtia non receſſit.

Deus locum illi prouidit meliorem.

Cilianus abbas S. Iacobi Herbipolenſis libenter cedit Trithemio.

Trithemius vocatur Herbipolim.

Fit abbas S. Iacobi ibidẽ.

Principium monaſterij S. Iacobi Herbipolenſis.

Eſt autem monaſterium S. Iacobi apoſtoli maioris prænotatũ, ordinis noſtri, ab Embrichone Præſule ſanctiſſimo in ſuburbano Wirtzburgenſis ciuitatis olim conſtructum atque dotatum circa Dominicæ natiuitatis annum MCXXX. quemadmodum longe ſupra dictum eſt anno Bernhelmi abbatis noſtri primi XVI. in quo Scoticæ nationis monachi ab initio habitare conſueuerunt, qui multis annis ſecundum regulam ſanctiſſimi patris noſtri Benedicti laudabiliter vixerunt, ſed paulatim cum tempore tandem à primææ inſtitutionis feruore deficientes, monaſterium ipſum poſtremo in vltimam paupertatem deduxerunt, ipſique omnino defecerunt. Nam anno Domini MCCCCXCVII. Philippus Abbas ex Scotis vltimus obijt, & nullum in cœnobio monachum reliquit. Quo mortuo reuerendiſſimus dominus Antiſtes Wirtzburgenſis Laurentius ex commiſſione apoſtolica locum vacantem cum authoritate ſimul ordinaria reformare in vtroque ſtatu laudabiliter inſtituit: pro cuius inſtauratione monachos bonæ reformationis de monaſterio S. Stephani ibidem introduxit, quibus neceſſaria vitæ contulit, & omnia pene debita per Scotos contracta ad integrum perſoluit: Eccleſiam vetuſtate obfuſcatam quaſi nouam atque pulcherrimam reddidit, ornamenta, calices, & libros ad bibliothecam plures dedit, & quaſi omnino plus quam primus fundator cœnobium magnifice reſtaurans, vineta, cenſus annuos, promptaſque pecunias non paucas, & alia multa largiter dedit. Denique & vſque in præſentem diẽ, non ceſſans à bono quod cœpit opere, plura Trithemio ipſi & monaſterio tribuit, & maiora ſe facturum indubie promittit, cenſus notabiles conferens annuos & pecunias in non parua quantitate & numero ad coemendos nouos.

Trithemius abbatiã S. Iacobi ſuſcipit.

Anno ætatis ſuæ 45. & abbatiæ noſtræ 23.

Anno itaque Dominicæ natiuitatis MDVI. Indictione Romanorum IX. die menſis Octobris XV. Iohannes Trithemius electus & confirmatus Abbas S. Iacobi Herbipolenſis realem poſſeſſionem accepit in præſentia Conradi abbatis S. Stephani, Magiſtri Petri Sigilliferi, Caſparis Fiſcalis, domini Laurentij epiſcopi, Notarij quoque Magiſtri Martini Moſij, teſtiumque, & aliorum hominum notabilium plurimorum. Acta ſunt hæc anno ætatis ſuæ XLV. necdum completo, aſſumptæ vero Abbatiæ ſuæ huius monaſterij in Sponheim anno XXIII. menſe II. die XVIII. completis, & exactis in tribulatione & laboribus multis.

Dum hæc agerentur circa Iohannem Trithemium Abbatem apud Herbipolim, nos eramus hic in monaſterio quotidie exſpectantes cum reuerteretur ad nos, ſpem & conſolationem habentes, quod Abbates ad eum miſſi à capitulo annali de Moguntia ſuis illum exhortationibus inducerent ad reuertendum. Sed fefellit nos confidentia noſtra, quoniam Abbatiam ſancti Iacobi memoratam nobis ignorantibus aſſumpſit, & iſtam poſtea reſignauit.

Trithemius miſſis literis abbatiam reſignat.

Anno igitur prænotato die menſis Nouembris XIV. venerunt ad nos in Sponheim miſſæ literæ ipſius domini Iohannis Trithemij Abbatis, quibus intimauit ſe Abbatiam ſæpe dictam Herbipolenſem acceptaſſe, & noſtram reſignaſſe, monens nos & exhortans, vt in locum ſui quem vellemus Abbatem ſecundum regulam eligeremus. Vacauit ergo Abbatia noſta Sponheim poſt eius reſignationẽ quaſi menſibus duobus, propterea quod & tarde peruenit ad nos reſignationis Trithemij cognitio, & nos ad noui Abbatis inſtitutionem minus experti, multorum conſilia neceſſario quærentes, etiam Viſitatorum noſtrorum (quos adeſſe oportuit) diutius præſtolabamur aduentum. Verum poſteaquam nobis translatio Abbatis Trithemij ad Herbipolim relatione fratris ſui M. Iacobi Trithemij, & Iohannis Damij, monachi noſtri monaſterij, pro nunc in Nouo Caſtro* monialium cœnobio, prope Heydelbergam confeſſoris atque præpoſiti, qui cum eo vocati aſcẽderant, indicata eſſet, ſupra modum mirabamur omnes, vtpote qui nõ putabamus quod res talem eſſet habitura exitum, noſque tam ſubito desereret, qui tanto tempore nobis Prælatus fuerat & Abbas. Crediđiſſent multi quod amore ſaltem Bibliothecæ, quam in omni varietate ſcripturarum precioſam & locupletem comparauerat, manere nobiſcum debuiſſet, non minus pulchritudine & commoditate nouæ domus abbatialis, quam impenſis conſtruxerat magnis, retrahendus, quam intuitu amicorum & fama nominis ingentis. Sed hæc omnia, & vana & per mortem nihilominus quandoque dimittenda, ſpõtanea voluntate deſeruit, & ſe omnipotentis Dei miſerationi humiliter commiſit, ſciens diuinam promiſiſſe ſcripturam: *Iacta cogitatum tuum in Dominum, & ipſe te enutriet,* qui eſt Ieſus Chriſtus Deus benedictus in ſecula, Amen.

** Neuenburg.*

Mirantur qui non intelligunt.

Hic finis eſt Abbatiæ Iohannis Trithemii Abbatis in Sponheim, cui Prior Nicolaus de terra Lutzenburg ſucceſſit.

DE

DE NICOLAO HVIVS MONASTERII SPONHEIMENSIS ABbate XXVI. *qui præfuit annis* XX. *menſibus* VI. *diebus* XXI. *& quibuſdam geſtis illius temporis.*

POST reſignationem domini Iohannis Trithemij abbatis noſtri ſpontaneã, ipſiusque translationẽ ad Herbipolim (vt ſupra dictum eſt) vacauit monaſterium iſtud noſtrum Sponheimenſe ferme duobus menſibus: quibus tandẽ euolutis, conuenerunt nobiſcum ad electionẽ noui Paſtoris duo abbates, Thomas videlicet in Selgenſtatt, & Iohannes mõtis Diui Baptiſtæ Ringauienſis, quos, vt Viſitatores nobis iuxta morẽ annalis capituli deputatos, libenter & cum honore directores negotij inſtantis admiſimus. Anno igitur Dominicæ Natiuitatis prænotato MDVI. Indictione Roman. IX. quinto iduum Decembris, hoc eſt, altera die poſt feſtum immaculatę conceptionis beatæ Mariæ ſemper virginis, mane circa horã IX. vel quaſi, conuenerunt ad locum capitularẽ Prior & Fratres de conuentu vna cum memoratis Viſitatoribus, præmiſſisq; orationibus & proteſtationibus cõſuetis, negotium electionis per viam compromiſſionis mixtæ ſcrutinio in Dei nomine incœperunt in Notarij & teſtium præſentia. Votis itaque ſingulorum ſcrutatis (vt moris eſt) & redactis per Notarium in ſcriptis, maior pars fratrum eligentium vota ſua direxerunt, in Nicolaum de Remich Priorẽ conuentus, ipſumq; in abbatẽ elegerunt: quanquã ipſi Viſitatores libenter aliquẽ monaſterio præfeciſſent externum. Verum Prior & conuentus ſibi nõ æſtimantes honeſtum vel vtile eſſe, ſi quempiã de alio monaſterio monachum ſuper ſe cõſtituerent abbatẽ, propterea quod inter ſe pleroſque iudicarent idoneos, qui tantum ſubire onus ſagaciter & poſſent vtiq; & minime recuſarent, non alium quam ex ipſa congregatione ſua (cur non dicam noſtra) vnum quemlibet virum optimum conſtanter condicunt eligendum: quod ita condicentes præualuerunt, memoratum accipientes Nicolaum abbatem. Ferunt condictum non ſatis placuiſſe abbatibus, qui neſcio quem è ſuis prætuliſſent. Nicolaus igitur in abbatem electus à ſuis, & per Moguntinum archiepiſcopum Iacobum ex more confirmatus, poſt Iohannem Trithemium abbatiſat hodie, quam diu voluerit ille, qui ſolus omnia & nouit & poteſt, Deus benedictus in ſecula, Amen.

Electio fit 9. die Decemb.

Maior pars in Nicolaũ vota ſua dirigunt.

Patria ei fuit in ducatu Lutzenburgenſi vicus quidã, quem Remich incolæ vocitant, haud procul ab oppido Namercenſi: Pater eius Andreas nomine cibũ manu & arte quærebat, homo ſimplicis vitę & innocentis: Vxorẽ habuit Catharinã, quæ mater ipſi Nicolao fuit, eius autem fratres in puerili omnes ætate obierunt. Ipſe vero Nicolaus, adhuc puer, iuſſione parentum literis operam dedit, primum in patria, deinde apud Treuirim, poſtea vero apud Wederauios illos qui Haſſonibus ſunt contigui, quos vulgariter Butzbachios nuncupamus: & mediocriter tunc quidem, ſed peramplius in cœnobio poſtea profecit.

Genus & origo Nicolai abbatis.

Anno Dominicæ natiuitatis 1481. cum eſſet annorũ ferme 18. ad monaſterium iſtud Sponheim cum doubus alijs ſcholaribus venit, & à Iohanne Colnhauſen priori in obſeruantia regulari abbate nouiciatum ſuſceptus eſt, & anno reuoluto ad profeſſionẽ monaſticã ſecundum cõſuetudinẽ ordinis admiſſus. In anno probationis ſuæ febres habuit acutas, quarum occaſione prope fuerat de illius monachatu facta quorundã in conuentu negatio: nec diu poſt eius profeſſionẽ Subdiaconus ac diaconus ordinatus eſt promotione Iohannis de Colnhauſen abbatis. Vitã in medio fratrum ſine turbatione quietã exegit, & neminẽ ſua conuerſatione aut læſit vnquã, aut offendit. Iohanne de Colnhauſen abbate non diu poſtea ad monaſterium Selgenſtatt translato, Iohannes Trithemius in abbatia ſucceſſit, qui Nicolaũ ipſum propter vitæ manſuetudinẽ ſingulari beneuolentia dilectionis proſequutus, primo Sacerdotem fecit ordinari, deinde Capellanum ac familiarẽ miniſtrum ſibi aſciuit, & voto ſimul & exemplo ad ſtudium literarum crebrius excitauit: quo præcipiente ſcriptor ſimul & lector Græcus euaſit, Latinus melior, optimus vero cum tẽpore & exercitatione Hebraicus. Poſt annos ferme IV. volens eum abbas Trith. paulatim ad altiora promouere, Cellerariũ conſtituit: quatenꝰ nõ ſolum interna diſceret, ſed etiã in exterioribus, ſine quibus interna nõ ſubſiſtunt, experientiã cum tempore captaret. Verum menſib. necdum trib. plene in eo officio peractis, cum amator eſſet quietis, & interna plus appeteret excolere q̃ terrena, cum multa inſtantia Trithemiũ orauit abbatẽ, vt eum dignaretur à tãto labore onereq; officij habere abſolutũ, propterea quod videret ſe reb. gerendis & curis nequaq̃ ſufficere. Cuius petitioni Trith. conſenſum prębuit, eũq; ad interiora reuocauit. Sed ne putaretur ignominiã paſſus, mox illum Priorẽ inſtituit, in quo quidẽ officio per annos XV. perdurauit continue. In his quindecim annis tam Hebraicis q̃ Græcis literis, Trithemio præceptore operã impendit, & ſcriptor Hebræus maxime bonus euaſit. Quantum vero profecerit in reliquis, hoc eſt, vel in eruditione ſcripturarũ, vel in his quæ bonũ

Fit monachus.

Subdiaconus ac diaconus ordinatur.

Fit Capellanus.

Fit Cellarius.

Prior inſtituitur.

examuſſim componunt exornantque Prælatum , non opus eſt ſcribere, cum nemo noſtrum, qui cum eo quotidie conuerſamur & viuimus, id queat neſcire.

Fit abbas huius monaſterij 26.

Iohanne autem Trithemio Abbate (ſicut diximus) ad Herbipolim tranſlato, Nicolaus Prior in eius locum ſucceſſit, & præeſt quam diu voluerit Deus. Homo, quantum ad corporis diſpoſitionem pertinet, mediocris ſtaturæ, corpore inter pinguedinem & macilentiam medius, facie nigra, capite caluus, inceſſu vacillans, meatu præcipiti ſaliens.

Iam abbas de inopia cōqueritur.

Premitur quotidiana inopia, propter cenſuum & prouentuum monaſterij tenuitatem, & fortunam prædeceſſoris ſui nequaquā poteſt aſſequi, ac propterea in multis compellitur habere patientiam. Iohannes etenim Trithemius multis principibus, Prælatis atque Doctoribus notus & familiaris propter omnimodam ſuam eruditionē, plura habuit à diuerſis ſuffragia, quæ nunc eius ſucceſſori omnia ſunt negata.

Multi iuuabāt Trithemium.

Nam (ſicuti ex ore Trithemij audiuimus, & verum declaratione manifeſta cognouimus) in XII. annis plus quam mille florenos à diuerſis principibus, Prælati, alijsque amicis dono acquiſiuit pro ſuo labore, ſtudio, conſilio , vel æditionibus varijs ſcripturarum, quos omnes in communem huius monaſterij ac fratrum conuertit vtilitatem: & nihilominus, quantum ad incrementum rerum pertinet temporalium , ſui tempore regiminis non vſque adeo proficere potuit, quoniam adiutores idoneos & vtiles minime cōſequutus fuit, vnde niſi externorum habuiſſet crebra ſubſidia , eandem quā nos hodie patimur, inopiam, etiam ſuſtinuiſſet. Vnde mirum non eſt, ſi hodie Sponheim magna prematur inopia, cum Trithemiana defecerunt ſubſidia. Credo indubitanter, imo ſcire me veraciter audeo dicere, quoniam ſi Trithemius in abbatia vſque in hodiernum diem nobiſcum maneret, ex omnibus iam debitis eſſemus liberati. Cœperunt enim adeſſe momenta, quibus familiaritas maximorum Principum illū in priſtina paupertate minime deſeruiſſent, quod quam ſit verum, ex eorum relatione cognoſcimus , qui cum illo poſt reſignatā abbatiam noſtram apud Herbipolim ſunt conuerſati. Sed quid? nimis tarde intelligit, qui

Cauſa Trithemiū contriſtantes.

poſt factum dicit, *Heu quare feci hoc*? Maxima cauſa Trithemij, quod nos deſeruit, hæc fuiſſe creditur, quoniam noſtros affectus minus ſibi conſentaneos eſſe non ignorabat: deinde quod nonnulli ex noſtris ad eius Prælaturā anhelare videbantur manifeſtis indicijs, quod nullus erat in nobis qui fidelis ei atque idoneus zeloſusque adiutor & cooperator, tam in ſpiritualibus, quam in temporalibus vellet occurrere, nec minus quod illi qui ſe Abbates certiſſime præſumebāt futuros, nihil de illo boni vſpiam dicebant, ſed potius quicquid in buccam veniſſet mali, tam Moguntiæ apud Abbatem & fratres S. Iacobi, quam in alijs locis quibuscunque & ad quoſcunque: per quod multos Trithemio detractores effecerunt, & horum omnium nihil Trithemium latuit, qui machinamenta æmulorum & odia perſpicue agnouit.

Ceſſit æmulorum inuidiæ Trithemius.

Quid faceret vir bonus & eruditus in medio æmulorum , cum propter auerſionem & ſtultitiam quorundam nec ſibi poſſet vtiliter proſpicere, nec, deficientibus idoneis cooperatoribus , ſubditis proficua prouidere. Ergo cum eſſet aſtutus, declinauit malum, & (miſerante Domino) locum ſanctis ſtudijs ſuis aptum reperit, & iſto meliorem. Nos autem in foueam cecidimus, quam ex nobis aliqui non merenti Trithemio parauerunt. Homo videt in facie, & ſuo ſæpius iudicio decipitur: Deus autem, qui corda ſcrutatur & renes, omnia nouit.

M D V I I.

Conuentus Principum apud Conſtantiam.

Anno Nicolai abbatis noſtri Sponheimenſis I. Maximilianus Romanorum rex inclytus, conuentum Principum adunauit in Conſtantia & magnum & diuturnum, in quo multa fuerunt ſerio tractata de continuanda pace per regnum , & de ineundo bello contra ſuperbos, rebelles, & inobedientes Venetos , quorum innata temeritas plura eccleſiæ damna irrogauit, & plurima contra Romanum imperium perperam geſſit, de quibus iſthic mentionem facere tædioſum eſſet.

Trithemius vocatur à Marchione Brandēburgenſi.

Eodem anno Ioachim Marchio Brandenburgenſis, Romani imperij Archicamerarius ac Princeps Elector , miſſis ad Abbatem Trithemium apud Herbipolim literis cum nuncio atque muneribus, rogabat eum, quatenus adhuc ſemel Marchiam dignaretur ingredi, & ſecum vel ad duorum menſium tempus commorari, ad pleniorem inſtitutionē tàm Græci quam Latini ſermonis, & aliarum bonarum artium complementum. Sed Trithemius monaſticæ quietis amator, hac vice tam procul abire non conſenſit, quamuis Marchio illi plura promitteret, cui & prius multa donauit.

Maximilianus rex Roman. vocat Trithemiū.

Maximilianus quoque rex Romanorum eodem anno, ex conuentu Principum apud Conſtantiam celebrato, per nuncium & per literas ad ſe vocauit Trithemium, qui tamen

men

men vſque in annum ſequentem ſuum diſtulit aduentum, propter mirandum Polygraphiæ opus regi dicandum, quod necdum erat perfectum.

MDVIII.

Philippus comes Palatinus moritur. Filios reliquit ſeptem.

Anno Nicolai abbatis noſtri II. XXVII. die menſis Februarij mortuus eſt illuſtris Princeps Philippus comes Palatinus Rheni Bauariæq; dux, ſacri Imperij Archidapifer & Princeps Elector, in eccleſiam S. Spiritus Heydelbergæ ſepultus, filios relinquens ſeptẽ: Ludouicum videlicet, qui poſt patrem obtinuit principatum, Philippum Epiſcopum Friſingenſem: Fridericum tutorẽ filiorum Ruperti fratris defuncti ducis Bauariæ: Iohannẽ epiſcopum Ratiſponenſem: Georgium præpoſitum Moguntinenſem, poſtea epiſcopum Spirẽſem: Henricum præpoſitum Aquenſem: & Wolffgangum. Filias etiam quatuor poſt ſe reliquit ſuperſtites: videlicet Elizabeth quæ primo nupſerat Wilhelmo prouinciali, Haſſonũ comiti, quo breui ſine liberis mortuo, datur in vxorem Philippo de Baden Marchioni: Secunda filia Palatini ſuperſtes fuit Amalia: Tertia Magdalena nondum maritata: Quarta vero Catharina monialis ordinis noſtri in cœnobio Noui Caſtri prope Heydelbergam, Wormacienſis diœceſis, iuxta Neccarum.

Filias quatuor.

Albertus dux Bauariæ moritur.

Eodem anno, paucis poſt mortem Palatini diebus, hoc eſt, ſexta feria poſt primam Quadrageſimæ Dominicam, obijt etiam Albertus dux Bauariæ, de Monaco dictus, cuius ſenior filius nomine Wilhelmus poſtea anno Nicolai abbatis noſtri IV. gubernationem paterni ducatus communi procerum conſenſu accepit.

Domus noua torcularia cõſtruitur.

Anno prænotato Nicolaus abbas noſter antiquam domum torculariã, quam Conradus abbas olim ex fragili conſtruxerat ligno, nimia vetuſtate ruinoſam depoſuit, & nouam quæ nunc videtur conſtruxit.

Trithemius vocatus venit ad Maximilianũ Cæſarem.

Eodem anno Dominus Iohannes Trithemius, quondã apud nos, nunc autẽ apud S. Iacobum in ſuburbio Herbipolenſi abbas, iam tertio vocatus per nuncios atq; literas, miſſoque viatico ſufficiente, ad Maximilianum Cæſarem venit ad Moguntiam, & vlterius ad Coloniam: vbi inuento Cæſare, manſit cum eo quaſi menſibus tribus, & poſtea remuneratus ab eo ad propria reuerſus eſt. Quid cum Cæſare fecerit, aut quare ab eo fuerit vocatus, mihi non conſtat.

Vriel fit archiepiſcopus Mogũtinus.

Anno prænotato obijt Iacobus archiepiſcopus Moguntinus, cui Vriel de Gẽmingen Decanus ſucceſſit, qui ſequenti anno in Dominica mediæ Quadrageſimæ, qua Lætare cantatur, in eccleſia Moguntiæ conſecratus fuit.

Hermãnus archiepiſcopus Colonienſis moritur.

Eodem etiã anno in menſe Auguſto mortuus eſt Hermannus archiep. Colonienſis, Princeps omniũ noſtra ętate in pauperes & maxime clauſtrales munificentiſſimus, quibus plura beneficia impendit. Multa in ſua diœceſi monaſteria reformauit, tam virginum quã virorum, & omnibus clauſtralibus, qui ad puritatẽ regulæ conuerſabantur monaſticæ, & multa & magna beneficia impendit. Nouum ordinis fratrum Minorum de obſeruantia cœnobium in oppido reſidentiæ ſuæ Brule, quod nõ multis à Colonia diſtat milliaribus, à fundamento impenſis proprijs exſtruxit, ꝙ reliquijs ſanctorum, libris, ac ornamentis neceſſarijs pulchre prouidit. Huic in archiepiſcopatu Colonienſis eccleſiæ ſucceſſit maior Decanus Philippus de ſuperiori Lapide,* filius Wirici ſenioris, qui multo tempore in curia Iohannis archiepiſcopi Treuirorum primum locum obtinuit.

Cœnobium nouum Minorum in Brulæ erigitur.

Philippus de Oberſtein, fit archiepiſcopus Colonienſis.

MDIX.

Belli contra Venetos per Cæſarẽ initium.

Anno abbatis noſtri III. Maximil. Cæſar à Iulio papa ſecundo vocatus in Italiã, Venetos nõ ſolum rebelles Imperio, ſed etiam Romanæ eccleſiæ ipſique Pontifici Iulio memorato inobedientes ac rebelles, & propterea excõmunicationis & anathematis vinculo innodatos, cõtractis copijs aggreditur, & magna illos calamitate affecit. Prius tamen quã hoc bellum atrox & diuturnum inciperet, fœdus cum rege Gallorum Carolo inijt, quem poſtea in auxilium contra Venetos inuocauit, & multa cum eo potenter & fortiter egit. Itaq; circa principiũ menſis Iunij anno præſcripto, Romano Põtifice Iulio & rege Gallorũ Ludouico auxilia ferẽtibus, Maximilian. Cęſar dominiũ Venetorũ potẽter aggreſſus, multa eorũ millia proſtrauit, & plures eorũ munitiones fortiſſ. ſuo imperio fortiter ſubiecit.

Venetorum munitiones plures capta.

Conuentus Principum Wormatiæ.

Eodẽ anno in menſe Maio cõuentus eſt habitus Principum & cõmunitatum vrbiũ Imperij apud Wormaciã, vbi Cæſar Maximil. per ſuos Oratores contra Venetos Imperij hoſtes poſtulauit auxilium, quod illa vice non obtinuit, quamuis longa conſultatio fuerit habita. Poſthæc eodem anno XXVI. die menſis Iunij Cæſar Maximilianus iterum Principes, vt auxilia ferant quantocyus contra Venetos, per literas imperiales ſerioſius mandauit, cauſaſque per eos Wormatiæ allegatas in contrarium refellit.

Eodem quoq; anno vltima die menſis Maij per ſententiã publicam ad ignem iudi-

Quatuor ordinis Prædicatorum exuſti Bernæ.

cati ſunt & in cinerem combuſti apud Bernenſes in Suitia quatuor fratres ordinis prædicatorum, videlicet Prior, Lector, Subprior & Cuſtos, propter quaſdam doloſas & impias machinationes, quas principaliter contra immaculatam conceptionem beatæ ſemper virginis Mariæ, in ſcãdala multorum, peſſima & damnabili præſumptione excogitauerãt. Cuius facti hiſtoria ſimul & proceſſus contra eos habitus, cum per impreſſoriam artem diuulgatus ſit vbique, opus non eſt vt hic per omnia reſcribatur.

Lãdgrauius Haſſiæ moritur.

Anno prænotato in menſe Auguſto mortuus eſt Wilhelmus comes prouincialis Haſſiæ, quem Lantgrauium noſtrates appellant, poſt miſerabilem & diuturnam infirmitatem, filio relicto infante ac regimine comitatus in manu tutorum.

Dux Ioannes in Siemern moritur. Princeps erat optimus.

Eodem anno mortuus eſt Iohannes comes Palatinus Rheni, Bauariæ dux & comes in Sponheim, cuius pater dux Fridericus præſens olim reformauit cœnobium, conſenſu & cooperatione alterius Friderici, tunc quidem tutoris & patrui Philippi comitis Palatini, de cuius morte paulo ante dixi. Erat autem Iohannes iſte Princeps optimus, deuotus, amator pacis, iuſtus, rectus & humaniſſimus, qui pacem & concordiam reformauit vbicunque potuit inter diſſidentes, nec vllis propterea vel expenſis pepercit vel laboribus: denique ſibi ſubiectos, pauperes ſimul & diuites, tanta prudentia gubernauit, tantaque ſecuritate tutatus eſt, vt ſimilem in toto non haberet Imperio. Accedentes ad ſe ſubditos ſumma cum pietate audiuit, conſilium & auxilium ſingulis, cum magna liberalitate ſemper impendit: pauperes ſuos nunquam moleſtauit in aliquo, ſed eos, quos exhaurire bonis aut ſeruitijs etiam iuſte aliquando potuit, minime grauari ab aliquo permiſit.

In ſubditos pius, bonus & manſuetus.

Monaſterijs & religioſis humanus.

Monaſterijs & religioſis perſonis ſemper pius defenſor & tutor exſtitit, quos neque precarijs neque ſeruitutibus aut exactionibus vnquam grauauit. Natura mitiſſimus fuit, & propterea dilectus erat ab omnibus. Merito proinde & nos & ſucceſſores noſtri pro eius anima preces effundere ad omnipotentem Deum deuotiſſimas continue debemus.

Iohannes filius eius dux inclytus.

Filium poſt ſe reliquit vnicum, paterno vocatum nomine Iohannem, ac genitori in principatu feliciter ſuccedentem, quem patri in omni virtutum decore non ſolum æqualem fore confidimus, ſed etiam optimo quotidie meliorem fieri experimur, cernimus, & manifeſte videmus, quem diu pietatis miſeratio conſeruet incolumem.

Macharius abbas exuſti monaſterij Limpurgenſis moritur.

Anno etiam prænotato, XVI. die menſis Septembris obijt Macharius exuſti monaſterij Limpurgenſis abbas, & in parochiali eccleſia villæ Wachenheim, quam pro conſtruendo monaſterio abbatiæ incorporauerat ſuæ, ſepelitur, homo bonus & honeſtiſſimæ cõuerſationis, qui vitam in multis tribulationibus exegit. Huic in abbatia ſucceſſit Wernherus, quondam monachus huius monaſterij noſtri Sponheim, anteceſſori ſuo multum diſſimilis.

Clerus Wormatienſis in vrbem reuocatur.

Anno etiam prænotato, Clerus Wormacienſis, qui decem iam annis ab vrbe pulſus exulans erat, propter diſſenſionem quam cum ciuibus habuit ſuper quibuſdam eccleſiaſticis libertatibus, interponẽte vices ſuas Friderico duce Saxoniæ, ad pacis concordiam & in ciuitatem reuerſus eſt.

Iohannes Damius à monialibus pellitur.

Eodem quoque anno Iohannes Damius Cortenſius de Colonia, monachus huius cœnobij, quem Iohannes Trithemius quondam abbas noſter, ante XII. ferme annos, ad complacendum Iohanni Dalburgio Wormacienſi doctiſſimo Præſuli, Confeſſorẽ monialium in cœnobio Noui caſtri prope Heydelbergam promouerat, æmulorum quorundam inuidia, & non ſine maxima iniuria pulſus, & contra fidem promiſſam exacerbatus, ad nos reuertitur, & quam verum ſit illud Gerhardi Groet diſtichon, iam ſero experitur:

Gratia nulla perit, quam gratia ſola ſororum.
Sic fuit, eſt, & erit, Vndanck in fine laborum.

Diſſenſio inter abbatem in Gotzavv & Marchionem de Baden.

Anno etiam prænotato, Iacobus abbas monaſterij Gotzavvingenſis, Spirenſis diœceſis, in Romana curia poſitus, contra Marchionem de Baden Chriſtophorum, pro quibuſdam rebus caducis actionem litis minus prouide inchoauit, per quam monaſterio ſuo periculum graue timebatur imminere. Vnde Iohannes Trithemius abbas Diui Iacobi apoſtoli, & Conradus S. Stephani Herbipolenſis, ex commiſſione prouincialis capituli ordinis, illud de Romana curia per literas vocauerunt ad Herbipolim, pollicentes ſe pro ipſius pace & commodo diligentiam impendere: qui conſilio eorum & ſcriptis acquieſcens, venit Herbipolim, vbi in præſentia procuratorum ſui conuentus, ad hoc cum pleno mandato deſtinatorum, XIV. die Nouembris anni præſcripti memoratus abbas Prælaturæ ſuæ voluntate ſpontanea ceſſit, & pro ſuſtentatione ſui triginta florenorum penſionem annuam, ad dies vitæ ſuſcepit.

MDX.

Anno Nicolai abbatis noſtri IV. conuentus principum in ciuitate Auguſta factus eſt magnus, & ferme tribus menſibus durauit, in quo Cæſar Maximilianus in propria perſona comparuit, & multa de inſtaurando & continuando bello contra Venetos cum eiſdem principibus tractauit. In eodem conuentu principum Ludouicus Helianus Vercellenſis, regis Gallorum Orator & nuncius comparuit, qui x. die menſis Aprilis orationem ad ſenatum principum & ciuitatum Imperij habuit elegantem, in qua perfidiam, fraudes, dolos, & veneficia multa Venetorum impie & crudeliter facta enumerat, & quantas Romanæ eccleſiæ, ſimul & imperio, nec minus toti rei Chriſtianorum publice intulerint ſua perfida machinatione clades, pleno cothurno declarat, hortabaturque nomine ſui regis Imperatorem & principes, vt fraudulentis eorum pollicitationibus fidem non adhibeant, nec pacem illis ficte humiliatis concedant, ſed proteruiam illorum ſuperbiam funditus bello (vt cœpiſſent) humilient, & dominium eorum iniquum penitus extirpent, ad cuius negotij conſummationē omnem regis ſui operam pollicebatur. Ab Auguſta idē Orator deſcendit in Vngariā, nomine regis ſui Gallorum, literas ferens & preces, quibus Venetos præuenire ſtuduit, ne quod ſuffragiorum auxilium à rege Vngariæ poſſent ſperare.

Conuentus Principum in Auguſta.

Venetorum fraudes deteguntur.

Eodem anno magna inter ciues & conſules oppidi Erphordiēſis apud Turingos fuit ſuborta diſſenſio, quæ breui tempore ſuccreſcens in immenſum, multorum malorum ſeminariū fuit: vnde ciuium plures de ſenatu aut propria ſponte de oppido fugerunt, furorē ciuium inferiorum metuentes, aut capti ab incolis carceribus mancipati fuere duriſſimis: è quibus potior atque potentior ciuis, nomine *Hans Keller* ad patibulum ſuſpenſus fuit, cui id criminis imponebant cæteri, quod cum eſſet Senatorum ſupremus & theſaurorum potentiſſimus archiphylax, multa furtiue ſubtraxerit, & in proprios vſus expenderit.

Ciuium in Erfurt ſeditio.

Denique memoratæ ſeditionis occaſione inter Vrielem archiepiſcopum Moguntinum & Fridericum ducem Saxoniæ grauis fuit ſuborta diſcordia: quorū vterque ſe Dominum Erphordienſium eſſe contendebat: creuitque paulatim intantum diſſenſio, vt cōtractis ab vtraq; parte copijs ad bellandū ſeſe mutuo pararint, ꝙ Maximil. Cæſari poſtq̄ innotuit, ne procederēt ad bellū, eis authoritate imperiali per nūcios & literas mandauit.

Duorū Principum ob id contentio.

Cauſam vero inter eos amice tentandam commiſit ſapientiſſimo principi ac reuerendo patri, domino Laurentio epiſcopo Herbipolenſi, Orientaliumque Francorū duci, quatenus coaſſumptis ſibi conſiliarijs archiepiſcoporum, Treuirenſis & Coloniēſis, Marchionis quoque Ioachim Brandenburgenſis, & oppidorum Franckenfort, Norenberg, quamprimum fieri poſſet pacem inter eos reformaret: quos ſi ad pacem poſſit reducere, bene eſſe actum, ſi non poſſet, negotium ad Cæſarem remitteret.

Cæſar committit cauſſam epiſcopo Herbipolēſi.

Igitur circa mediū menſis Auguſti memoratus Præſul conuocauit ad ſe Herbipolim imperiali authoritate partes diſſidentes, hoc eſt, Vrielem archiep. Moguntinum, Fridericum ducē Saxoniæ, & conſulatum Erphordianum, qui ſuos oratores, & conſiliarios miſērunt ipſis principibus ad cautelam rationis haud procul abſentibus. Aderant & miſſi conſiliarij archiepiſcopi Treuirenſis, Ioachim quoq; Marchionis Brandenburgenſis, conſulatus etiam Franckenfordienſis & Norenbergenſis. Verum priuſquam cauſa perfecte cœpit audiri, ſuperuenerunt literæ Cæſarianæ, quibus mandabatur, conuentum illum transferri & ſeruari debere in oppido Smalkalden, Erphordianis viciniore, pro comprobatione teſtium eorum quæ dicerentur. Seruata eſt dies, auditæ ſunt partes, ſed concordia interuenire non potuit, ideoque res manſit ſuſpenſa.

Partes vocātur Herbipolim.

Item anno prænotato per totam Quadrageſimam indulgentiæ cruciatæ pro Magiſtro & ordine militum Teutonicorum in Pruſſia, cōtra Tartaros & Ruthenos fidei Chriſtianæ aduerſarios, per diœceſim & ducatū Herbipolenſem prædicabantur, & durauerunt à prima Dominica Quadrageſimæ vſque ad feſtum S. Trinitatis in ſalute multorum.

Indulgentiæ cruciatæ prædicātur.

Anno etiam prænotato, XIX. die menſis Iulij, Ioachim Brandenburgenſis Marchio omnes in principatu ſuo Iudęos cepit, ex quibus XXXVIII. fecit comburi, & baptizatos duos capitibus truncari, propterea quod ſacramentum Dominici corporis à quodam perfido Chriſtiano, qui cū eis fuit exuſtus, pro nouē groſſis emiſſent, & crudeliter martyrizaſſent, puncturis ſanguinē ſtillantibus: reliquos tamē eiuſmodi criminis innoxios abire permiſit.

Iudæorum cōbuſtio in Marchia Brandenburgenſi.

Anno etiam prænotato Wilhelmus Bauariæ ducis Alberti filius, natu maior, de ſuorum conſilio & aſſenſu regimen principatus paterni ad manus accepit, & principatur vſq; in præſentē diem. Cuius mater, filia Friderici quondā Imperatoris III. ſoror Maximiliani Cæſaris, mulier Chriſto deuotiſſima, duce Alberto marito, anno Nicolai abbatis II. (vt ſu-

Wilhelmus dux Bauariæ Monaci.

pra dictum eſt)mortuo,religionem ſororum de III.regula S.Franciſci Monacenſi oppido intrauit,habitum griſeum petijt & accepit,in quo & manet,deincepsq; manebit.

Veneti mittunt Legationem ad papam.
Iulius papa Venetos abſoluit.

Anno etiam prænotato,conuentu Principum in Auguſta ſoluto, conſiderantes ſe Veneti,propter ſua demerita tam à rege Gallorum quam à Cæſare atque principibus contemptos,& quod voluerant non poſſe obtinere, conſilio inter ſe habito legationē miſerunt ad Iulium papā,qui eatenus cum regibus ſentiens,Venetorū erat aduerſarius,eosque (vt ſupra dictum eſt)tanquā rebelles excōmunicauerat,poſtulantes ab eo miſericordiam, deniq; literis & Oratorū ſuorum perſuaſionibus id tandem effecerunt,quod Pontifex miſericordia motus,& non iudicans pœnitentibus ſinum matris eccleſiæ fore claudendum, illos recepit ad gratiam,& ab excōmunicationis vinculo,quo ligati fuerāt,abſoluit.Quod factū,quantum Cæſari Maximiliano & Ludouico regi Gallorū diſplicuerit,non meis verbis,ſed eorum factis poſteritati fiet manifeſtū. Videtur enim non ſolum ipſis regibus, ſed etiam alijs multis in eo maxime culpandus Pontifex,quod Cæſarem & Gallum regē Francorum ſuis mandatis contra Venetos euocauerit, & iam vbi negotium ad articulū deuenit extremum,ſine eorum conſenſu hoſtibus ipſe dat veniā,fractoque fœdere & pacto, ꝙ cum principibus inierat,rumpit & violat conditiones belli, quas prior ipſe ſtatuens mandarat:abhinc ſtat papa pro Venetis contra Imperatorem Maximilianum, ſimul & regem Gallorum Ludouicum,bella gerit,exercitum ducit,& per menſes iam plures in papilionibus Pontifex ipſe didicit commorari,cuius rei finem exſpectamus.

Papa ſtat pro Venetis contra imperium.
Ducem ſe prabet exercitus.
Monachi in Murhart ab ordine volunt apoſtatare.

Item anno ſæpius prænotato abbas & monachi cœnobij S.Ianuarij martyris in Murhart,in partibus Sueuiæ,Herbipolenſis diœceſis, machinationibus Sathanæ conſentientes malignis,volentesq; ab ordine S.Benedicti,quē profeſſi ſunt,exemplo Cambergenſiū apoſtatare,Priorē ſuum cum literis,pecunijs,& falſis narrationibus ad curiā miſerunt Romanā,vt licentiā recedendi ab ordine,qua poſſent temeritate,impetrarent. Qui veniens Romam literas impetrauit conſenſus & indulti monaſterium transferendum in eccleſiam ſecularē, ꝙ tamē ad effectū perducere minime potuerūt,nec poſſunt vſq; in præſens.

Dux Wirtenbergenſis impedit.

Vdalricus etenim dux Wirtenbergēſis,in cuius dominio Morhart eſt ſituatum, audiens bullam translationis à Priore,non ſicut voluit,ſed ſicut potuit,impetratam,& apud mercatores in bāco Auguſtæ repoſitam,nuncio miſſo illam præripuit,& venire in manus apoſtatare cupientium non permiſit:& ita cogitationes impiorum deluſæ ſunt, nec ad finem peruenerunt. Expoſuerūt pro eadē bulla inutili multā pecuniam, & magnā propterea inopiam inciderunt. Prior autē reuerſus ad monaſterium,propterea ꝙ terminos mandati ſibi cōmiſſi tranſgreſſus,& expoſuit pecuniam ingentē pro bulla,non qualem habere debuit ſed vt potuit,iuſſu ducis & conſenſu abbatis capitur,& in caſtello quodā duriſſimo carceri mancipatur,in quo temeritatis ſuæ meritas dat pœnas in annum iam alterum. Sic enim ſonabat mandatum,vt ſi papa cōſentiret,omnes collationes beneficiorum memorati cœnobij tranſire ad optantē(non dico quis fuerit, ſubeſt cauſa) bullam data pecunia per bancarios acciperet,ſi nō conſentiret,nequaquā præſumeret. At papa in ea translatione nec ſui iuris,nec epiſcopi Herbipolenſis quicquā volebat remittere, nec beneficiorum collationem cupientibus habere,eam penitus donare. Prior autem parum curans beneficiorum collationes quis haberet, modo ipſi habitum liceret deponere monaſticum,& canonicum fieri ſecularem,nimiumq; apoſtatare cupiens ab ordine, duo millia florenorum & amplius pro bulla translationis memorata expoſuit,& legem mandati, ab his qui miſerant eum,ſibi impoſitam tranſgreſſus fuit.

Prior incarceratur Apoſtata.

Eodem igitur anno in aduentu Domini, Laurentius epiſcopus Herbipolenſis ordinarius loci plurimum indignatus temeritatem abbatis & monachorum de Murhart,conſilio accepto miſit illuc ſuos Conſiliarios, Iohannem Trithemium abbatem S.Iacobi,& Conradum abbatē S.Stephani,cum quibuſdam alijs,ad viſitandum locum & monachos, & ad tentandum de modo & forma reformandi ipſum cœnobium. Aderant etiam ex parte ducis Wirtenbergenſis,Iohannes abbas Hirſauienſis, abbas quoque de Zvviſalten,& abbas de Lorch,cum quibuſdam alijs,idem cum epiſcopo ſentientes. Viſitatione autem peracta,& computatione debitorum ſummarie recepta, certos de reformatione fratres illuc poſuerunt,quibus & ordinem vitæ ſtatuerunt: Porro ad pleniorem exequutionem alium diem,iterum illo conueniendi, ad Quadrageſimam poſt ſecundam Dominicam anni ſequentis ordinauerunt.

Cœnobium iſtud in Murheim reformatur.

MDXI.

Hyems dura.

Anno Nicolai abbatis noſtri v. hyems admodum fuit dura & ſatis longa, niuibusq; diu abundans,& vſque ad finem menſis Februarij terræ faciem non deſerens,

Eodem

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Eodem quoque anno, die menſis Februarij xxv. Ludouicus comes Palatinus Rheni Bauariæque dux & ſacri imperij Archidapifer ac Princeps Elector nuptias Heydelbergæ celebrauit ſolennes, vxorem ducens filiam Alberti defuncti Bauariæ ducis, neptem videlicet ex ſorore Maximiliani Cæſaris.

Ludouicus Palatinus duxit vxorem.

Hucuſque Trithemius.

MDXXVI.

DE IOHANNE DE SIEMERN, ABBATE HVIVS monaſterii Sponheimenſis XXVII.

NICOLAVS abbas Sponheimenſis calend. Iulij præſente ſeculo defunctus eſt, vir pius & clemens, omni religioni & honeſtati deditus, & neminem ſua præſumptione contriſtauit vnquam, monaſterium ſuæ perſonæ expenſis haud grauauit, verum regularem diſciplinam tam in ſe quam in ſubditis optime ad finem vſque vitæ ſuæ continuauit, qui in medio Chori multarum lachrymarum ſuorum fratrum effuſione eſt ſepultus. Mortuo reuerendo domino Nicolao abbate, vacauit abbatia Sponheim paſtore IX. diebus, quibus expletis aduenerunt abbates duo Iohannes videlicet abbas S. Iacobi Moguntinus, & Fridericus abbas ſancti Iohannis in Ringauia, per nos (iuxta capituli noſtri inſtitutiones) ad hoc vocati.

Nicolaus abbas moritur.

Anno igitur prænotato MDXXVI. IV. nonas Iulij circa horam octauam Prior cum fratribus noſtri conuentus ad locum capitularem (præſidentibus præſcriptis prælatis, adiunctis teſtibus ac Notarijs præſentibus) ſe conferens, præmiſſaque S. Spiritus muneris ac doni inuocatione, nec non prius ſcitatione canonica (vt moris eſt) habita, electionem per viam ſcrutinij in Dei nomine incepit.

Votis itaque ſingulorum fratrū auditis, maior pars fratrum vota ſua in fratrem Iohannem de Siemern, pro tunc Priorem, per Notarium ſignata, direxerunt. Nam electione proclamata omnes in eum cōſenſerunt, atque decreto electionis propria manu ſe ſubſcripſerunt: electusque anno & die præſcriptis eodem anno Dominica proxima poſt feſtum S. Iacobi apoſtoli per Albertum ſedis apoſtolicæ Cardinalem ac archiepiſcopum Moguntinum eſt confirmatus, atque in eodem die à Iohanne epiſcopo, præfati Domini Alberti in pontificalibus Vicario, munus benedictionis in eccleſia montis S. Iacobi, præfatis abbatibus in pontificalibus aſtantibus, accepit.

Iohannes fit abbas huius monaſterij 27.

Fuit autem iſte Iohannes Siemern patria Cynonotorum, * ex quodam oppido Argendal, haud longe diſtans à ciuitate Siemern, natus parētibus honeſtis. Pater eius Petrus nomine, è dicto oppido oriundus, mater eius nomine Helea, de villa Mirsbach exorta, qui victum labore ruſticano quærebant. Ipſe vero Iohannes annis in puerilibus ſcholaſticis literis à parentibus eſt traditus, quibus ad annum XXIII. vſque vacauit, in quo monaſterium nemine mortalium inſtigante intrauit: ſub regulari diſciplina annis XIX. degebat, ac promotus ad ſacerdotale prædicaturæ diuini verbi XVI. annis vigilanti ſtudio præfuit: Et nunc effectus abbas præeſt quam diu voluerit ille, qui ſolus omnia gubernat, cui ſit laus & gloria in ſecula ſeculorum.

Genus & origo Ioannis abbatis noſtri.

** Hundtrucker.*